Kolozsvári testvérek

Szent György Lovas szobor

(Corvina 73)

Entz Géza: A pótika műv. 110. kér.

Kolozsvári testvérek

vevük említve

(corvina 72)

Entz Géza: A gótika műv. 12. old

Kalozsvári testvérek szobrászművészek

Európa legkorábbi bronz lovas szobra, a Sárkányölő Szent György, a Kalozsvári testvérek műve. Budapesten csak a másolata látható, az eredetit I. Lajos a cseh királynak ajándékozta. (emlitve)

A. Szántó Judit: Budapesti séták.

Esti Hírlap, 1975. jún. 16.

Kolozsvári testvérek

Szt. László ábrázoló lovasnobra 1526-ban Belgrád-nál elsüllyedt, egy török gályával, mely a Budáról elvitt nobrokat, kincseket, fegyvereket nállitotta. Az alábbi cikk emliti, hogy egy Zsigmond-nobrokak is nyomaban, amely „állitólag a Kolozsvári testvérek alkotása volt."

Z. L: Mozaikaföváros múltjából.

Budapest, 1972. 2. sz. 48.

KOLOZSVÁRI TESTVÉREK

Templomi oltárnak készültek kiállítva Moszkvában, a Puskin múzeumban.

Szász István: A magyar művészet egy elvesztedenek kincsei.

PETŐFI NÉPE, 1971. szept. 7.

Kolozsváry

1938-ban a magyar absztrakt festők tár-
latán vesz részt, a Tamás galériában.

Hárs Éva: Martyn Ferenc 10
Corvine 1970.

Kolozsvári Mártont

I. László (Szent) király ereklyetartó alkotójának véli számos szakember

E. Gádor – G. Ö. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Bpest, 1955. 71.

Kolozsvári Márton
és György

Szent György, 1373, bronz, 200 cm magas (talapzat nélkül), Prága

E. Gádor - G. Ö. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Budapest, 1955. 27 l.

M.D.K.

Kolorsvári Márton és György, szobrászok

Híres XIV. századi Szent György szobrának a Halászbástya alatt felállított másolatán az ismeretlen, rongáló felmászott a lovag mellé a nyeregbe és „hősiessége" jeléül eltörte a lándzsát.

Polgár Károly: Szoborrongálások

BUDAPEST, 1968. VI.évf. 7. sz. 31. old.

Kolozsvári Márton és György

Munkásságukból csak a prágai szt. György szobor (1370 k.) maradt fenn.
Egyei kutatók a szt. László hermát is műhelyükhöz kapcsolják.

Végváry Lajos: Rövid művészettörténeti összefogó laló /1-21/. Közrem.: Miklós Pál /1964-1965. Bp. 1965-1966. 21 db. - 1o. A középkori Magyarország művészete.

4. l.

Kolozsvári Testvérek, nobránok

Megem Litvék: (középkori nobránatunk.)

Németh Lajos: Izsó Miklós

1072-1076

Élet és Tudomány, Bp. 1971. szept. 3. XXVI/36.

Kolozsvári festőiek

Ötvös

A győri püspökség tulajdonában
levő Szent László ereklyetartó, a
Kolozsvári festőiek munkája.

P. Prestyánszky Ilona: Régi hazai ötvösművek.
Vők Lapja, 1974. okt. 19-15 lap.

EMLÉKEK ÉS LELETEK.

A PRÁGAI SZENT GYÖRGY-SZOBOR.

A Kolozsvári Márton és György művészete körüli kérdések még korántsincsenek kimerítve. Tavaly az akkorig fölkutatott ismeretek körét igyekeztem összefoglalni egy dolgozatban. Azóta azonban az Arch. Ért.-ben immár harmadszor van szó e témáról, jeléül annak, hogy még sok és alapos hozzászólásra van szükség, a míg annyira megérik a tárgy, hogy monographia készülhessen belőle.

Mellőzve a már leszűrt eredményeket, ezúttal csak a vitásakra akarok kitérni.

Ilyen kérdés első sorban az is, hogy hol készülhetett a Szent György-szobor? Eddig a legtöbb iró a mellé a föltevés mellé állott, hogy IV. Károly Prágába hivatta művészeinket s ott csináltatta azt velök. Ezzel szemben én a mellett kardoskodtam, hogy Magyarországon készült s esetleg, mint ajándék került oda. Érvül hoztam föl: 1. hogy nem volt szerves helye a szobornak; 2. a műszerető IV. Károly nemcsak ezt az egy művet csináltatta volna a Kolozsváriakkal; 3. az a körülmény, hogy míg a nagyváradi szobroknál a talpazatra alkalmaztak fölírást, a prágain meg a pajzson, arra mutat, hogy a talpazattól, a felállítási helytől a művészek távol voltak; 4. Magyarországon látni kellett a lovasművet, különben nem lett volna kedve a váradi püspöknek megismételni Szent László lovon, mikor az már gyalogosan amúgy is állott a piaczon; 5. végül pedig arra hivatkoztam, hogy az alacsony kun nyereg, a ló tipusa, a hajviselet stb. magyar modellekre vezethető vissza.

Ezt a hozzávetésemet a kolozsvári szoborbizottság akczeptálta is, mert az ott fölállított Szent György-szobor fölirata ennek megfelelőleg van megfogalmazva.

De némely ellenvetés is hangzott föl. Kárász az Arch. Ért.-ben azt kérdi, ha magyarországi ajándék a prágai szobor, miért nincs az jelezve a föliraton? E kérdés nem egész indokolatlan, de egyszersmind veszedelmes is, mert kétélü. Egyszerüen meg is lehet fordítani s akkor visszafelé is elsül; ha IV. Károly csináltatta e művet — mint a hogy Kárász mondja — hát miért nincs az kitüntetve? Szóval úgy-e, a hol

semmi nincs mondva, ott semmi sincs tagadva sem. Lehetett a szobor ajándék, lehetett megrendelés, lehetett azonban olyan előre elkészített mű is, melynek csak utóbb akadt gazdája. Az mindenesetre gyanus, hogy a prágai fölirat szükszavúbb mint a váradi, sem a fölállítás napjáról, sem annak körülményeiről nem nyújt fölvilágosítást, mintha mind arról mit sem tudtak volna a készítők.

Ugyan-e kérdéshez hozzá szólott Bezold is, a nürnbergi múzeum igazgatója. Ő is azt tartja, hogy a Kolozsváriak Prágában működtek, de óvatosan hozzáteszi: «vagy ha már Prágában nem is végezték el az egész munkát a műszerető IV. Károly szeme alatt, bizonyosra vehető, hogy magok szállították darabonkint az öntvény egyes részeit Prágába és ott illesztették egybe.» Azt hiszem, ez sem szerencsés kombináczió. Magam létrákon fölmentem a helyszinén a szoborra, azt alaposan megvizsgáltam és meggyőződtem, hogy az egy darabból öntött mű, à cire-perdue eljárással készült. Ha kopogtatjuk, tompán kong, mint az érett görögdinnye, a benne rekedt magtól és nem cseng-bong úgy, mint az összesrófolt vagy forrasztott bronzmű szokott. Feltudtam ismerni az összes balesetek nyomát; a fej 11 darabból van összeillesztve, a nyereg möge, a négy boka, a lovag jobb karja törés utánni forrasztás nyomát mutatják. Ellenben azt is egész határozottan lehet konstatálni, hogy eredetileg ló-lovas egybe öntetett. Ugyanezt állítja Zapletal Alfonz várkapitány is, kinek a gipszmásolatok levételekor volt alkalma belülről is megvizsgálni e művet. Ha tehát egy darabból öntött művel van dolgunk, akkor azt nem vihették oda darabonkint, mint Bezold mondja. Csak két eset lehetséges: vagy egészben ott csinálták vagy egészben vitték oda.

Én még mindig hajlandó vagyok az utóbbit vélelmezni. Ismervén a középkori munka menetét és föltételeit, kizártnak tartom azt, hogy ilyen társas alapon szervezett művészczég ma itt, holnap Prágában legyen képes dolgozni. Theophilus és Cellini leírják, milyen nagy apparátussal, kemencze-építéssel, betanított segéderőkkel és kipróbált érczolvasztási fogásokkal készítették az öntött érczműveket. Valósággal évek kellettek a berendezkedéshez. Úgy hogy a munka nagyon is helyhez volt kötve. Nem valószinű tehát, hogy művészeink, a kik 1370-ben Váradnak készítettek három szobrot, 73-ban már Prágában üssék föl sátorfájukat, hogy aztán megint visszatérjenek Váradra. Már maga a híres prágai czéh sem engedte volna meg, hogy idegen futólagos ideig ott kantárkodjék. Erős bizonyítéknak veszem művészeink prágai szereplése ellen azt is, hogy nincs bronztárgy e korból Prágában, melynek vegyi összetétele ugyanaz volna, mint a Szent Györgyé. Ezt még a Grueber idejében megejtett vizsgálatok igazolják. Pedig minden városban mühelygyakorlati közösségek állottak fönn. A Szent

György ötvénye az összes prágai bronzok közt a legegyszerűbb, a legprimitivebb, csak a művészet, mely megformálta, a kiváló. Ilyen technikai megfigyelések sokszor vezettek már helyes nyomra.

Azt az érvemet, hogy Szent György lovasszobra kelthette a kedvet a Szent László lovas szobrához, Kárász is elfogadja, de oda módosítva, hogy Váradon nem a kész művet látták, hanem annak gipszmodelljét. Nem is számítva azt, hogy az erős bronzot könnyebben lehetett Váradról-Prágába szállítani, mint a törékeny gipszet Prágából Váradra, tudnunk kell azt is, hogy a viaszkiolvasztási eljárásnál egyáltalán nincs gipszmodell. Mert a segédminta viaszból van s az az öntésnél úgy elolvad, hogy semmi sem marad meg belőle. Példa erre Lionardo lovasszobra, melynek öntése nem sikerült s így mi már soha sem tudhatjuk meg, minő volt.

Tartom tehát továbbra is azt a föltevést, hogy a Szent Györgyöt Magyarországon öntötték. Kellett lenni Márton és György birtokában egy jól fölszerelt műhelynek, a honnét szobraik kikerültek. S ha nagyobb súlylyal mérlegeljük azt, hogy egy föliratukról sem hagyják el húsz éven át Kolozsvár nevét, akkor önkéntelenül arra gondolunk, hogy nem-e ott volt az az állandó műhely? Alighanem a város nevével nemcsak születési, hanem működési helyöket is kívánták jelölni.

Hangsúlyozni kívánom azonban, hogy ez is csak olyan hozzávetés, a miben kételkedni könnyű, de másikat helyébe állítani nehéz.

De ha az iránt kétség is merülhet föl, hogy a mű hol készült, azt egész bizonyossággal állíthatjuk, hogy egy darabból öntetett. Ha készült valami külön, az csak a pajzs, kard, nyaklánc, sarkantyútaraj, lándzsa és kantárszár volt. Ezek azok, melyek úgy eltüntek, hogy nyomuk is alig maradt a szobron. A pajzsot csak a kéz tartotta, a lóhoz nem volt akasztva s a ló oldalán csüngő szerszám karikái jelzik még, hol futott a szobortól külön készített bronz szíjj. Maga a ló és lovas egy sütet. A szelelő lyukak elhelyezéséből világosan látjuk, hogy fejjel lefelé volt a viaszminta beágyazva s úgy öntötték helyébe az olvadt érczet. Ezzel megdől Kárásznak az a kedvencz állítása is, mely a lovag hajának technikus kivitelére vonatkozik s így szól: «A haj egymás mellé rakott sodronyszálak csoportjából készült s a csoportok egymáshoz forrasztattak.» Ha a ló még a lovassal is egy test, mennyivel inkább egy a haj a fejjel. A hajat épp úgy rámintázták a segédmintára, mint a szájat vagy akár a legutolsó pitykét. Kárász különben is figyelmen kívül hagyta vizsgálódásánál a technikát, azaz hogy inkább többet említ, mint a mit észlelni lehet. Mert szerinte van öntés, vésés, trébelés, matricz és forrasztás is a művön.

Ezeknek az eljárásoknak pedig fele sem érvényesült a Szent Györgyön, éppen úgy nem, mint a hogy sohasem volt bearanyozva a

szobor. Azt tudjuk, hogy a váradi négy szobor közül egy aranyozva volt. A prágai Szent Györgyről azonban ezt a legszorgosabb vizsgálat sem derítheti ki. Sőt az irott kútfők határozottan kiemelik, hogy csak a lovag pajzsán lévő kereszt volt aranyozva. Így aztán a nürnbergi múzeumban a gipszmásolat bearanyozásával bakot lőttek, mint mindenütt olyan esetekben, hol a másolatot szebbé akarják restaurálni az eredetinél. *Dr. Czakó Elemér.*

A PRÁGAI SZENT GYÖRGY-SZOBOR.

Czakó Elemér két jeles középkori művészünk, Kolozsvári Márton és Györgyről közzétett doktori értekezését* szives volt 1904-ben azzal a kívánsággal megküldeni, hogy szóljak hozzá én is a tárgyhoz.

Megfeleltem e fölszólításnak. Így jött létre folyóiratunk mult évi áprilisi számában közzétett czikkem, melyet azután, a nyáron külföldön járván, újabb adatokat tartalmazó közleménynyel toldottam meg.

Nem lévén szándékom a jeles két mesterről monographiát írni, beértem volna két fölszólalásommal, hogyha közléseim nem vonták volna magukra a monographus úr haragját. A «Művészet»-ben sárkányölői elszántsággal véli tönkre silányíthatni az «elbeszélő» archæologiai módszert és mindent, a mi vele összefügg,** most pedig folyóiratunkban is némely állításom helytelen voltának a vitatására közöl egy czikket.

Így kénytelen vagyok e helyütt újból foglalkozni a Szent György-szoborral, a miért t. olvasóinktól elnézést kérek. Mentségemre szolgáljon, hogy a következőkben előbbre birom vinni ismereteinket a jeles szoborműről és ez az ily eszmecserékben és vitákban végre is elég fontos eredmény.

A «Művészet»-beli czikk megró, a miért mindenekelőtt az ikonographia iránt merek érdeklődni. Megveti föltett kérdéseimet, melyekre kár választ keresni, mert «így sem leszünk okosabbak tőle». Gáncsol a miért «eltanult mértékegységeket» erőszakolunk reá egyéni alkotásokra és «műitélet czímén leltározó föladatot végzünk». Természetes, hogy így (szerinte) a művészet «a rovatos elme martaléka lesz», mely osztályzat alakjában fejezi ki a műértéket, «mint az iskolai dolgozatoknál szokás». Analitikus «botorkálásunk» közepette a küzdésből nem veszünk észre semmit. A szabadon álló műben architektonikus megkötöttségre vélünk reá ismerni. Az egészet egyszerű «ötvösműnek» mer-

* Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok, írta Czakó Elemér 1904. 8° 35. l.

** Kolozsvári Márton és György művészete «Művészet» 1905. 371—383.

jük tekinteni, mely a középkori megkötöttség gyümölcse. Ilyen és hasonló kifogásokkal illeti a monographus a «Művészet» közönsége előtt két közleményemet. A pusztán odavetett gáncsokra nem válaszolok. A kik szives figyelmükre méltatták fölhozott adataimat, nézeteimet és fölvetéseimet, itélkezhettek a maguk belátása szerint, a kik pedig nem érdeklődtek a dolog iránt, azok kedvéért kár volna ismétlésekbe bocsájtkozni. A mennyiben újabb tények és tapasztalások következtében nézeteim megváltoztak, lesz alkalmam erről számot adni.

I. Előbb a Művészetbeli czikk érdemében tartozom válaszszal arra, a mi a gáncsok után következik, a mikor a «tanszerű erőszakoskodástól» megszabadulva, az író átengedi magát «a művészi jelenség egységes hatásának.» Okulásunk kedvéért mindenekelőtt arra figyelmezteti olvasóit, «hogy a keresztény népek alkotó képessége sokkal gazdagabb, mint az ókori és az új népekben is nagyobb termelő erejű képzelet lakozott». Mindig érdemes ily kérdésről elmélkedni, de ezúttal meszsze vezetne róla vitatkozni. A kiket közelebbről érdekel a kérdés, élvezettel fogják Kinkel kisebb tanulmányai között a themáról szóló előadást olvasni.* A monographus úr is bizonyára ismeri. A keresztény népek képzelme és teremtő ereje megteremtette ugyan a nagyszerű keresztény művészetet, de azért minden egyes keresztény művészt saját érdeme szerint kell méltányolni. A két Kolozsvári testvér nagy egyéni tehetséggel birt; örvendünk, hogy kutatónk ezt látja, de nem menthetjük őt föl abbeli kutatói föladata alól, hogy a midőn állítja, hogy a Szent György-szobor különb mint más Szent György-szobrok, ezeket ismerje. Minden kutatás ily gyüjtéseken indul meg, mert helyes műtörténeti értékelés rokon művek összehasonlítása nélkül alig képzelhető.

«A legfiatalabb keresztségű magyar néplélek sajátos jelleme érezhetően táplálta a Kolozsvári művésztestvérpárt», kedvesen hangzó szófüzés. Hogy a magyar néplélek legutoljára volt részes a keresztségben európai társai között, ezt a csekély hibát a jó hangzás miatt elnézzük; mert örvendenünk kell, hogy végre akadt valaki, a ki a magyar néplélek XIV. századi milyenségéről tud valamit. A XIX. századi magyar néplelket valamennyire kikutatták, de nem ismertünk eddig magyar historikust, a ki az ötszáz év előtti magyar lélek sajátos jellemét ismerte volna! Igaz, hogy a monographus úr sem állítja világosan, hogy ismeri; inkább csak óvatosan úgy szól, hogy kiérzi a Szent György-szoborból!

Utóbb hasonló szólammal tér vissza fölfödözésére, azt mondván, hogy a Kolozsváriak számára legtöbbet nyújtott «a magyar nemzeti eszme föllendülése». Lehet, hogy az olasz dynastia idején erősebb volt

* Kinkel Mosaik zur Kunstgeschichte 1876 «Über den verschiedenen Charakter der antiken und der modernen Kunst.»

a nemzeti eszme lüktetése, mint az Árpádok alatt, de ezt talán valahogy meg kellene magyarázni, mert igazán meglepő állítás. Némely írók «a nemzeti eszme» föllendülését egyátalában sokkal későbbi időkre teszik; azok talán tévednek. De akár milyennek képzeli a monographus a néplelket, a közvéleményt, a köztudatot vagy közműveltséget hazánkban a XIV. század második felében: két tény kétségtelen. Egyik, hogy akkor hazánkban a keresztény katholikus fölfogás az egyházi művészet körében átalános zsinormérték, a másik, hogy a két Kolozsvári testvér is e közfölfogás hatása alatt állott. A monographus úr is közvetve bevallja ezt, mikor alább egy helyen megjegyzi, hogy «még a legnagyobb művészek sem vonhatják ki magukat a kor hatása alól».

Egy XIV. századi szent szobor stilistikus fejtegetésénél a limine tagadni az egyház hatását, a melyet jól ismerünk, ellenben keletkezésénél főtényezőül oda állítani «a nemzeti eszmét», melyről abban a korban oly halavány sejtelmünk van, ez oly fajta tudományos okoskodás, a melyből nem kérünk.

Minapi közleményem utalt arra, hogy az akkori közműveltségi tényezők közül a testvérpár művészetében az uralkodók és egyházi fejedelmek magas művészi izlésének és áldozatkészségének volt nagy fontossága, de ezt a tényt aligha lehet «a nemzeti eszme» alá foglalni! A fejedelmi megbizások oly jelentősek lehettek a testvérpár művészeti emelkedésére, hogy hajlandók vagyunk a művészlelkek megerősödését és képességüknek magasabb föladatokra való fejlesztését a nagyobb szobrokra adott megbizásokból származtatni.

Sem a középkorban, sem a modern időben művészek sohasem alkottak nagyot hatalmas pártfogók nélkül. Ez oly köznapi tapasztalás, hogy kár miatta megállani.

Hogyha művészeink gondolkodás irányításában az érvényesülő tényezőket keressük, akkor legényéveikben szülővárosuk közszellemét kellene ismernünk, sőt az első impressiókat még szűkebb körben kellene nyomoznunk a czéh körében, melyben nevelkedtek. De bajos eldönteni érvényesült-e akkor az ötvösök és festők czéhében, melyhez tartoztak, magyar szellem. A városok akkor rendszerint nem képviselték épen legerősebben a nemzeti eszmét. Kolozsvár is talán csak félig volt akkor magyar város. Pedig nem is tudjuk még a testvérpár ereiben magyar vagy szász vér folyt-e s így a magyar vagy szász czéhben nevelkedtek-e? Wenrich a szászságnak kivánta őket lefoglalni, a mi monographusunk ez ellen ugyan állást foglalt, de egy izben mégis úgy véli, hogy a fiatalabb testvér nápicz szász ifjú lehetett, mikor a Szent György-lovag mintájául szolgált. Igaz, hogy nagyváradi szobraikon «Kolozsvárt» vallották szülőhelyüknek, de Prágában «Klussenberchnek» nevezték. Nem mutatná ez, hogy a testvérek mégis csak «okos és körültekintő» szász

férfiak voltak, a kik szükség szerint hol németeknek, hol magyaroknak vallották magukat ? !

Hogy lehessen ily kételyek közepette a prágai Szent Györgyről azt állítani, hogy a «magyar nemzeti eszme» szülöttje, nem igen érthető.

Miért is szállotta volna meg e művészeket a magyar nemzeti eszme épen Szent György megteremtésénél ? ! Igaz, hogy hazai földünkön száz meg száz helységet, templomot, oltárt neveztek el az ő nevéről s így száz meg száz helyütt állhatott a szobra vagy a képe, tehát lehet, hogy hazai képfaragóink és festőink az idegenföldi szentet megmagyarosították annyira, a mennyire lehetett. Ez föltevés, melyet majd a kutatás fog igazolni vagy megczáfolni. De épenséggel nem lehet megérteni, hogy a két testvér mikép merített volna a magyar néplélekből inspiratiot, mikor ezt a nemzetközi szentet Prága számára formálta !

Nincs is rajta valóságban semmi specialis magyar vonás. Az ifjúról maga a monographus sem merte utóbbi közleményében állítani, hogy magyar typust képvisel. Ki is merne ilyesmit, a XIV. századról lévén szó, határozottan állítani vagy tagadni ? A fölszerelés is épannyira kül-, mint belföldön divó formákat képvisel. Ne felejtsük el, hogy akkor már félszázados olasz dynastia főbb osztályainkat belévitte volt az olasz-francziás izlésbe.

Hogy a pánczél és fegyver magyar specialitás, azt szerző sem hiszi, csupán azt véli, hogy a nyereg magyar. Ezt lehet állítani, de bajos bebizonyítani. A középkori magyar falképeken rendszerint magas (torna) nyeregben ül Szent László. Viszont a híres XV. századi elefántcsontnyergek, melyekből hármat őriz a n. múzeum, alacsonyabb kápájú nyergek, még alacsonyabb a kápájuk, mint a prágai Szent Györgyé. De azok a nyergek minden valószinüség szerint Burgundiában készültek. Tehát a nyereg idoma épannyira európai, mint magyar. Hasonlókép vagyunk a lószerszámmal, melynek diszítésében semmi specialis magyar jellemvonást nem lehet kimutatni, talán azért, mert e részben is európai divatot követtek a magyar főurak. Maradna a ló. Lehet, hogy ez magyar lótypus, de ilyent igazán csak szakember dönthetne el; mi nem értünk hozzá. A monographus egy évvel ezelőtt a kigyók és gyíkok lakta bazaltokban is hazai zamatot szeretett látni, most már elejti ezt a sejtelmet, pedig ebben talán még leginkább tanusíthatna a Szent György helyi jelleget. Azóta meggondolhatta, hogy mégis bajos volna bazalthasábokra alapítani a magyar néplélek nyilvánulását, mert a bazalt nem kizárolagosan nemzeti kőzet.

A magyar lélek vagy nemzeti genius jelenlétét ezek szerint sem a művészek származásában, sem a Szent György typusában, sem végre az ábrázolt alakoknak a formáiban nem tapasztalhatjuk. De hát a szerző

azt mégis kiérezte. Érzésekről azonban nem igen lehet tárgyilagosan vitatkozni, azért szivesebben áttérünk a bronztechnikára, melynek csakugyan nagy fontosság tulajdonítandó a Kolozsváriak stilusának a megitélésénél. De ebben csakugyan fölösleges Grosséra hivatkozni. A ki bármely jobbfajta kézi könyvet az antik szobrászatról átolvasott, léptennyomon reá találhatott benne azoknak a mozzanatoknak a jellemzésére, melyek a márványszobrászat és a bronzművelés stilistikus különbségét megállapítják. Szobrásznak pláne fölösleges e különbségeket magyarázni. Sőt jelesebb szobrász, a ki a művészetéről elmélkedni szokott, a Szent György-csoport bronzművészetében egyebet is lát, mint a monographus. Első tekintetre fölismeri, hogy ez a bronzból készült csoport híven megőrizte a máskor ötvösművekben remeklő mesterek jellemvonásait. Nincs is ebben a jelenségben semmi meglepő, mert mindennapi dolog volt a középkorban, hogy ötvös- és bronzmunkát ugyanabban a műhelyben végeztek. Mint ötvösök természetesen csupán kisebb teriméjű tárgyakat mintáztak. A legnagyobb ismert ezüstszobrok sincsenek akkorák, mint a prágai Szent György. Érthető, hogy a midőn a természeti nagyságot megközelítő arányokra tértek át, akkor figyelmesebben nézték az élő formákat, mint előbb. Ujonnan szerzett tapasztalásaikat néha nem érvényesítették elég mérséklettel. Frissen gyüjtött ismereteik folytán p. o. leggondosabban domborítják ki a ló hasán és egyéb puhább részein az összes ereket, egyforma erővel ábrázolván a mellékedényeket s a fővonalakat. Ötvös mesterségüknél fogva megszokták a legaprólékosabb detail munkát és a fölületeknek diszítésekkel való borítását. A vért, a nyereg, a lószerszám, a ló testén a szint jelző körök, a sárkány ezer bibércsének a mintázása, a miniature gyikok és kigyók, a száz meg száz virág és egyéb növény a sziklákkal együtt mind ötvösök detail munkája. Kit ne emlékeztetne a környezetnek ez a tulzásig menő részletezése Jamnitzer és Cellini rokon természetű munkáira!

És e sok apró részlet mellett a kellő tömegelosztás és a nagy plastikában oly fontos nagy körvonalak összhangjának hiánya!

Hiába minden tagadás. Az ötvösök a nagyobb dimensiókba is átvitték az ő ötvösségi stilusukat; mert senki sem vetkőzhetik ki könnyen megszokott fölfogásából és modorából és ők akkor jóformán szobrászi pályájuk elején lehettek. De ők valószinűleg később is megmaradtak ötvösöknek, már csak azért is, mert ez biztosabb, állandóbb kereset volt. Azonkívül valószinűvé lehetett tennem,* hogy az erdélyi iskola a XV. század óta és azon túl több nemzedéken át oly műhelyi folytonosságot mutatott, mely különösen az apró plasztikában jeleskedett. Tehát nyilvánvaló, hogy az ottani ötvösök oly mesterektől kapták az

* Vesd. ö. Arch. Ért. 1888. 193—208. és 1892. 198—204.

első impulsusokat, a kik azért nyomhatták reá az iskolára ezt a jelleget, mert az iskola alapítói szobrászok is voltak.

A bronzművesség technikai oldalát tekintve, alig volt a két jeles ötvösnek mit tanulnia, a mikor nagyobb bronzszobrok elkészítésére vállalkoztak. Jól ismerték mindennapi ötvösgyakorlatukban a viaszmintázást, a hogy a földben és agyagban öntéshez is kellett érteniök. A vésés, csiszolás, faragás, trébelés, aranyozás és egyéb fémmunkát művelő technikai fogásokban is járatosak voltak. Mindezeket a prágai szobornál is érvényesíthették.

Túlzó állítás, hogy a Kolozsváriakon kivül a középkorban senkisem alkalmazta nagyobb szerepre a bronz-anyagot és hogy az ő művük egyedül álló tünemény. Volt Európa egyéb helyein a XIV. század előtt is több ötvösiskola, mely a bronzöntést nagy művészi föladatokra használta. Csak tájékozódnia kellene a kutatónak. Remélhető, hogy monographiája érdekében végig is fog menni az analog emlékeken, a mit eddig még nem tartott szükségesnek.

A Szent György-csoport ritka egyéni tehetségről tesz tanuságot. Készítői kezdik megérezni a valóságot, közelednek az élethez és ahhoz a drámaisághoz, melyre maga a legenda is viszi és ösztönzi őket.

Okuljunk az antik művészet fokozatos fejlődésén, mely az emberi test merev ábrázolásán kezdte, azután mindinkább megismervén anatomiai alkatát az életet iparkodott megközelíteni, utóbb a mozgást próbálta ábrázolni és a physikai élet mindig élénkebb meg élénkebb mozzanataira tért át, de a belső életet, a gondolkodást és kedélyi momentumokhoz csak legutóbb jutott. Látván az antik szobrászatnak ezt a fokozatos emelkedését, önkéntelenül azt hiszszük, hogy a keresztény szobrászat sem ugrásszerűen fejlődött.

Hogy világosan lássuk a fejlődési fokot, melyen e történeti folyamatban a Szent György-szobor áll, arra úgy a megelőző, mint a következő fokokat kell ismernünk. Mi azt tartjuk, hogy a kolozsváriak a physikai életet már meglehetősen ismerik, a mozgást is tudják ábrázolni, de ebben még nem érték el a lehetőség teljét, a lelki élet pedig még rejtett kamara előttük.

Csupán jóhangzású szólam a Szent György csoportnál a cselekvésben való együttérzésről és hasonlókról beszélni. Az itt ábrázolt harcz nem igazi küzdelem. A sárkány ugyan elég félelmetes, de az ő küzdelmének vajmi kevés nyoma. A farka ugyan a ló egyik lába körül tekerődzik, de szárnyai és teste bátyadtan lapúl, lanyha mozdulattal lefelé készül, mintha menekülni akarna, fogait összezárja és csupán felső ajka nyaldossa a hős lábát borító vértezet csúcsát. A hős hosszú nyelű dárdáját is úgy döfi torkába, mintha ezt a győzelmet nem is komoly erőlködéssel vívta volna ki. Karját talán a XVI. században történt törése után

nem egész pontosan igazították helyre, de alig lehetett jelentékenyebb tévedés a dologban, mert hiszen a kézben álló pózna egyenes vonala szabta meg a helyrehozatal irányát. Tehát bátran állítható, hogy az ifjú csupán mérsékelten erőlködik.

1. A PRÁGAI SZENT GYÖRGY-SZOBOR ELŐLRŐL TEKINTVE.
F. Fridrich 74. számu fényképe szerint.

Jóval élénkebb a ló mozdulata. Azt tapasztaljuk, hogy ezúttal is, mint minden művészet archaikus szakaszában, az állat kellő megismerése megelőzi az emberi alak helyes ábrázolását. A ló mozgása élénkebb és inkább közelíti meg a valóságot, mint az emberé.

Leginkább Szent György alakjában látjuk a Kolozsváriak képességének archaikus megkötöttségét. Vagy száz évvel utóbb már teljesen leküzdötte volt a művészet ezt a megkötöttséget. Például idéztem a firenzei múzeum Giorgione képét. Mindenki talál egyéb XV. vagy XVI.

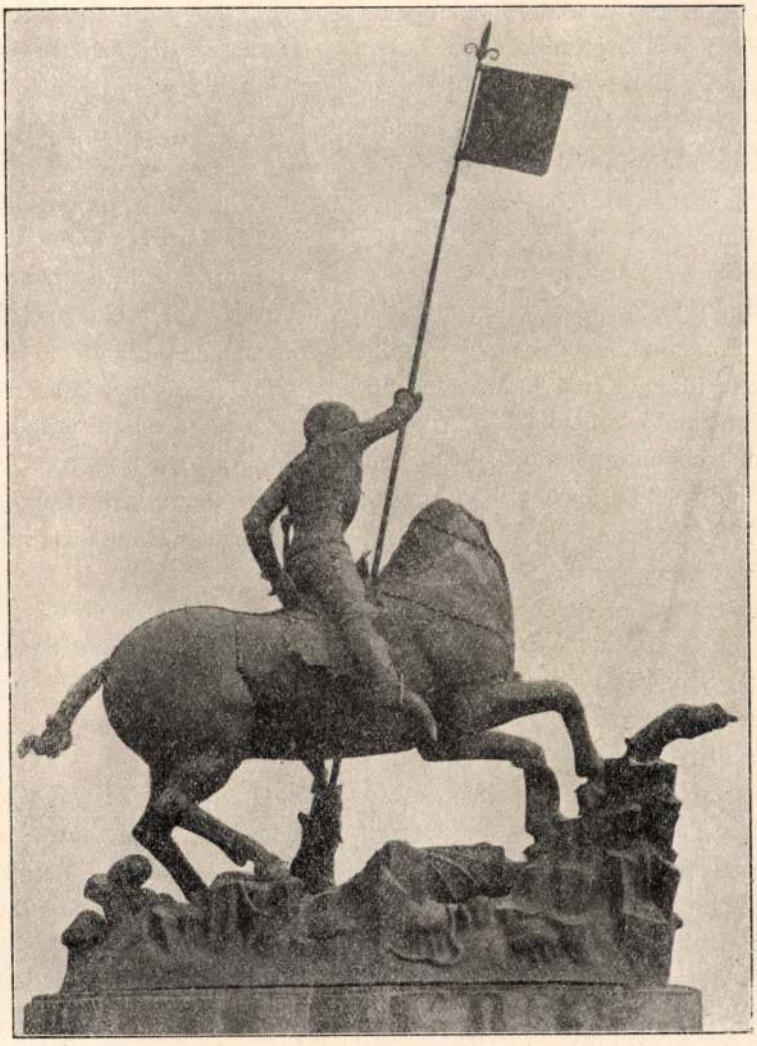

2. A PRÁGAI SZENT GYÖRGY-SZOBOR HÁTULRÓL TEKINTVE.
Carl Maloch fényképe szerint.

századi Szent György-szobrot vagy képet, mely a drámai élénkség erősebb voltát szemlélteti. Csupán a monographus úr nem látja a megkötöttséget.

A kigyók és gyíkok bámulatos élethűséggel vannak mintázva; azon-

ban, hogy azok a ló dübörgésétől megijednének, azt bajos elfogultság nélkül állítani. Van minden hosszú oldalon egy gyík és egy kigyó. Az egyik mindig áll és föltekint, a másik kényelmesen folytatja útját lefelé.

A sziklák és növények idomairól nem mondhatunk annyi dicséretest, mint az állatokról, ezek conventionalis módon készültek.

Visszatérve a főalakhoz, úgy tapasztaljuk, hogy a szent a XIV. század izlése szerint jelenik meg. Ebben a művészek a középkor szokását követték. A keresztény legendák szentjeit kevés kivétellel még a XVI. és XVII. század művészei is a közhasználatban levő öltözetbe vagy fegyverzetbe bujtatják. Az anatomia ugyan a testhez simuló fegyverzetben is érvényesül, de a boritlan arczról és hajról a monographus is kénytelen bevallani, hogy a Kolozsváriak a középkori művészet «leszűrődéséből» vették a typust, mert «korát ki sem tagadhatja meg». Nem tartottam fölöslegesnek a haj alakítására különösen figyelmeztetni; mert a haj ábrázolása sodronytekercsek és egymásmellé rakott sodronycsoportok idomában a kolozsvári művészeknek ép úgy sajátságuk, mint a hogy hasonló stilizálást az antik archaismus körében tapasztalunk. Minden archæologus tudja, hogy mily sokáig tartott, míg a szobrászok a haj helyesebb ábrázolását megtanulták és mennyire nem birt e nehézséggel Myron sem megküzdeni, a ki pedig fölülmulhatlanul értett a legdramatikusabb mozgás előadásához.

Nyilván a nagyváradi lovas Szent László feje sem volt még ment ezektől az archaikus sajátságoktól és talán azért mondja Szamosközi róla, hogy durvább munka* («rudioris artificii») mint Marcus Aurelius, Gattamelata vagy Colleoni szobra, melyeket a humanista olaszföldi utján látott.

Mikép lehetséges, hogy a mikor valaki Szent Györgyöt és a sárkányt látja, ne jusson eszébe a szent legendája, nem érthető. De hát talán egy legmodernebb műtörténésznek ez is lehetséges! Annyi bizonyosra vehető, hogy sem a kolozsvári művészek, sem kortársaik, a kik számára szobrukat csinálták, nem láttak a csoportban közönséges lovagot, a hogy a sárkány sem közönséges hüllő, de csak a legendában élő lény.

Azt már inkább értem, hogy a monographus szükségét érezte, hogy a csoportot megkerülje és hátulról is nézze. Most, a mikor meg lehet kerülni a művet, más is minden oldalról nézi. De kérdés, vajjon a művészeknek nem volt-e valami okuk, a mely miatt az egyik hosszoldalra központosították minden figyelmüket, a másik hosszoldalon pedig csupa érdektelen fölületet mutassanak. Úgy képzeltem, hogy a cso-

* Arch. Ért. 1905. 211 l.

port hátsó hosszoldalával valami fal mellé volt állítva, ezért szóltam architektonikus kényszerről.

Furcsának találom azt az állítást, hogy a Kolozsváriak voltak az elsők, a kik Szent István, Szent László és Szent Imre szobrait mintázták; mintha 1370 előtt sok száz magyarországi oltár és templom, mely e szenteknek volt állítva nélkülözhette volna az ő képüket vagy szobrukat. De talán a monographus úgy képzeli a dolgot, hogy a Kolozsvári testvérpárnak jutott ezen hazai szentek typusának a megállapításában az a szerepük, mint némely görög művésznek p. o. Phidiasnak egyes isteni idealok megállapításában. Reá utaltam gyakran idézett czikkemben a hazai szentek némely képére, mely az 1370-ik évet megelőzi. A monographus dolga lesz az analogiák gyűjtését folytatni, már csak abból a czélból is, hogy megközelítőleg lássuk, mit tanulhattak a mesterek elődeiktől. De még fontosabb lesz az 1370-ik datum után keletkezett hazai szent királyok szobrait tanulmányozni, hát ha azokból csakugyan megbizonyul, a mit a monographus a nagyváradi szobrok hatásáról állít.

Mostani nyilatkozatát csak kedvező vélelmen alapuló előlegnek tekinthetjük.

Még nagyobb tartózkodással kell azt a túlhajtó nyilatkozatot fogadnunk, mely szerint ez a Szent György a kereszténység első világias és modern szabadon álló szobra lett volna. Hát a monographus nem ismeri a Scaligeri sírjai legtetején álló lovas szobrokat?[1] Vannak mások is, de reá hagyom a középkorral foglalkozó műtörténészeinkre, hogy szerzőt e részben kioktassák és vele megértessék, hogy a «Művészet» olvasó közönségének nem lehet manapság akármit föltálalni.[2]

II. Áttérvén a monographusnak az Arch. Ért. jelen füzetében közzétett közleményére mindenek előtt jelentenem kell, hogy csak pár héttel ezelőtt értesültem egy szakértő bizottságról, mely néhány éve Prágában a Szent György-szobort szakszerűen megnézte és látleletéről hivatalos jegyzőkönyvet vett föl. A jegyzőkönyv még nincs kezemben, de teljesen szavahihető oldalról[3] arról értesülök, hogy a hivatalos bizottság szakértő tagjai is úgy vélekedtek, hogy a bronzcsoport viaszminta után készült. Azonban időközben értekeztem budapesti bronzöntő szakférfiúval is,[4] a ki az egy tagban való öntést nem oly föltétlenül állítja. Lehetőnek véli, hogy a csoportot három darabban készítették, melyeket oly pontosan lehetett összeilleszteni, hogy az egybeállítás helyei

[1] I. Cangrande síremléke 1329-ból való, a másik 1374-ben készült.

[2] Csupán kicsi lapsus linguæ, ha szerző 17 esztendei időkülönbséget állapit meg a Szent György-szobor (1373) és Donatello Gattamelata szobra (1453) között.

[3] Dr. J. L. Pič, a prágai múzeum tudós őrétől, kinek e helyütt is szives köszönetet mondok.

[4] Vandrák László úr volt szives kérdéseimre az itt előadott véleményt nyilvánítani.

alig tünnek szembe. Úgy véli, hogy földben agyag vagy gipszminta után készült az ürminta; de valószinű, hogy az erősen alámetszett és szabadon kiemelkedő részek p. o. a nyereg kápái, a majdnem szabadon álló kigyótestek és hasonlók viaszból formálva tétettek az ürmintába, a hogy a harangöntök mai nap is járnak el finomabb czirádákkal a harang fölületén. Az adott esetben az egy tagban való öntést azért sem véli valószinűnek, mivel a férfi, a ló s a terjedelmes talapzat egyszerre való öntése akkora folyékony ércztömeget igényelt volna, melynek kezelése igen körülményes. Akár a jelen helyzetben, akár megfordított állásban történt volna az öntés, a sok ellentétes irányban futó folyási irányok miatt az egyenletes hőfok megtartása az üregekbe ömlő áramlatokban alig sikerülhetett volna. Látni való, hogy sem a monographus, sem a prágai szakértők véleménye sem döntő ezekben a technikus kérdésekben, de be kell várnunk, míg a bronzöntő technikusok a prágai szobor készítése dolgában megegyezésre jutnak. Sem a monographus úr véleménye, sem a magamé nem nyomhat eléggé latba ebben az ügyben, mert egyikünk sem bir elég gyakorlati képzettséggel.

Más kérdés, volt e a prágai szobor megaranyozva. Én ugyan föltételeztem, hogy meg volt aranyozva, mert azt tartottam, hogy az aranyozás nagyon hozzáillenék ötvösstilusához; azonban kénytelen voltam bevallani, hogy prágai tartózkodásomkor nem birtam az aranyozás legcsekélyebb nyomát sem észlelni. Azért tehát Vandrák úrtól kértem véleményt abban a tekintetben, lehetséges-e hogy az aranyozás annyira eltünhetik, hogy nyoma sem marad. E kérdésre azt a választ kaptam, hogy szabadon álló szobornál az aranyozás eltünése több százados időtartam alatt nemcsak lehetséges, de szükségképen bekövetkező folyamat. Mert az amalgam aranyozásnál a bronzfölületen az aranykéreg alatt megmarad a higany hatása, észrevétlen lassusággal működik és kikerülhetlenül lepattogtatja az aranylepel apró tömecseit, melyek mint poratómok folyton lehullanak.

Hogy mily indokolt Vandrák úr nyilatkozata, arról meggyőzött dr. Pič szaktársam mult évi deczember 31-iki levelében az a hír, hogy a fönnemlített bizottság szakértői pontos szemle alapján constatálták, hogy a *prágai szobor meg volt aranyozva.* Az arany ugyan lehullott róla, de három helyen biztosan birták megállapítani nyomát, a nyergen, a lószerszámon és a sarkantyún.

Most tehát erről már nem kell vitatkoznom a monographus urral; de Bezold a germán múzeum jóizlésű igazgatója is könnyen fogja elviselni azt az indokolatlan gáncsot, melylyel a monographus úr őt illette, a miért kopottas aranyozással boríttatta a szobor gipszmásolatát. Bátran megaranyozhatják a halászbástyai lépcsőn és a Kolozsvártt föllállított példányokat is.

Ez érdekes hír kapcsán még más két hirt vettem Prágából, mely ismereteinket a prágai szoborról érdekes módon gyarapítja.

Egyik a szobor eredeti fölállítására, vagy miként a monographus mondja, a szobor «szerves helyére» vonatkozik. Úgy tüntette föl szerzőnk e csoport sorsát, mintha Prágában nem is tudták volna igazában soha, hogy mit kezdjenek vele? Állítólag négyszer is ide-oda hurczolták volna stb!

Most arról értesülök, hogy a szobor sohasem volt másutt, mint a Hradsinon a mostani vagyis u. n. 3-ik várudvarban. Mindössze annyi változás történt az elhelyezésében, hogy előbb vagy százötven lépéssel odább «ante senaculum procerum» állott, azaz annak a csúcsíves izlésű teremépületnek a fala előtt, mely harántosan áll az udvar főhomlokára és a csoport kezdettől fogva vízmedencze közepét diszítette, a víz pedig azon kigyótesten át ömlött ki, mely a sziklacsoport legtetején emelkedett.

Ebből tehát világos, hogy a csoportnak tektonikus czélja volt, vagyis mai szólás szerint, a csoport iparművészeti tárgynak tekintendő, nem önálló czélból készült szobrászati alkotásnak. Mint kedves kútdiszítmény teljesen meg is felelt rendeltetésének és a mit fogyatkozásnak tekintenénk, ha a nagy szobrászat igényeivel lépnénk eléje, a méretek, az aprólékos részletezés, a mellékes dolgok, különösen a táj tultengőnek látszó szerepe, azt most mind más szemmel nézzük, az mind az iparművész jól megfontolt és helyesen alkalmazott szándéka gyanánt érvényesül és valljuk be őszintén, hogy ezt a szándékot csak most ismerjük föl igazi mivolta szerint.

Mielőtt nem tudtuk, hogy kútmedencze közepére volt szánva, addig nem is méltányolhattuk a talaját és rajta a csoport fölépítését. Bámuljuk a művészeket, a miért a legendabéli tájt oly jól összhangba tudták hozni a mű gyakorlati rendeltetésével. Hegyes völgyes vidéken esett meg a sárkány legyőzése, a művészek is ilyennek jellemzik a tájt, de mert itt víz veszi körül a talajt, nagy ügyességgel mereven álló bazaltduczokból épitik föl sziklás szigetjüket. Úgy merednek a hasábok mintha a vízből nőnének ki és magukat az egyes sziklahasábokat ismét úgy helyezték el a művészek, hogy elől, a hol a víznek kellett kiszöknie, a legmagasabbra emelkednek a bazaltok, onnan ugrik ki a cső és ezt a talajemelkedést arra is használják, hogy a ló fölemelt mellső lábainak a patái élükkel rajta állanak. Így létesül e helyen, a csoport egyik súlypontjában, a talaj s a ló terhének kellő kapcsolata a nélkül, hogy a ló mozdulatának a könnyedségében általa kár esnék.

A gombák (?) és cserjék sokaságát is értjük, melyek víz környékén dúsan tenyésznek, a gyíkok meg kígyók pedig mint kétlakiak kitünően illenek oda, a hová az ügyes művészek helyezték.

Végűl most már a sárkány sajátszerű helyzete is érthetővé válik. Úgy képzelhették a művészek, hogy a szárnyas hüllőnek jellemzett bestia előbb a sziklán sütkérezett; mikor a lovag fölriasztotta, próbált ugyan támadni, de egyúttal a víz felé kivánt menekülni, azonban a teste csak irányt vesz lefelé, a vizet már nem érhette el, szárnyaszegetten félig emelkedik, félig dül, mert torkában áll a lándzsa.

Úgy vélem, hogy ilyféle magyarázat közelebb vihet bennünket a prágai mű megértéséhez, mint ha «a nemzeti lélek» regióiban «botorkálunk» és jóhangzású, de üres tartalmu szószerkezetekkel tápláljuk olvasóinkat.

Reá térünk arra, a mit architektonikus megkötöttségnek neveztem, melyet a monographus úr nem tudott fölismerni, pedig világosan meg volt mondva, hogy e csoport, bár kereken formált alakokból áll, mégis csupán egy nézőpont számára van elrendezve. Miért rendezték a művészek úgy a cselekmény szereplőit, hogy az összeütközés cselekményéről csupán az egyik hosszoldallal szemben állva értesülünk, a túlsó oldalon azonban csak a sárkány fejét látjuk?! A magyarázat most könnyen adható meg. A művészeknek ott a helyszinén látniok kellett a tervbe vett elhelyezést és mint okos művészek alkalmazkodtak hozzá. A hossznégyszögű medencze, melynek közepére a kútcsoport szánva volt, egyik hosszoldalával a senaculum-épület homlokához közel állott és igy ott alig lehetett megkerülni. Csak a (harmadik) udvar felé tekintő hosszoldala és (talán) az udvar bejárata felé tekintő keskeny mellső oldala állott egészen szabadon. Igy tehát a keskeny oldalra tették a művészek a víz folyatására szánt kigyós fejű csövet és minden érdeklődést a szabadon álló hosszoldalra központosítottak. Ezt az egyoldalúságot észrevettem, meg is mondtam, hogy fal mellé állítás volt ez «architektonikus megkötöttségnek» az oka, de a fölállításnak itt jelzett közelebbi okait csupán néhány héttel ezelőtt tudtam meg.

Már az itt előadottakból is önkéntelenül következik, hogy a művészek nem szállítottak egy vaktában megkomponált szoborcsoportot Prágába, melylyel azután az odavalók állítólag nem tudtak mit kezdeni, miként a monographus vélte; de a művészek ott voltak a helyszinén, látták a helyet, melyre a megrendelő előre jól megfontolt szándékkal a csoportot szánta volt és csak azután csinálták meg.

Hátra van még az a sokszor feszegetett kérdés, hogy hol csinálták hát? Még a nyert fölvilágosítás után se volna kizárva a lehetőség, hogy egyikök vagy mindketten Prágában voltak, körülnéztek, azután hazatérve, otthon öntötték meg a csoportjukat s úgy szállították Prágába.

Azonban utolsó kételyeinket a készítés helyére nézve is eloszlatja egy 1373. évi okmány, melynek létezéséről az utóbbi napokban ugyancsak dr. Pič kollegám szivességéből értesültem. Ezt az okmányt — mely

eddig talán még nincs is közzétéve — a fönnemlített bizottság volt elnöke, a ki egyúttal a cseh akademia elnöke, látta és szerinte az okmány IV. Károly cseh király fizetési meghagyása a Kolozsvári mesterek számára az általa megrendelt és 1373-ban fölállított díszes kútért. Sem eredetiben, sem másolatban nem láthattam ezt az okmányt, a mit annál inkább kell sajnálnom, mert hogyha az említett elnök úr jól emlékezett, az okmány tartalma minden egyéb érv és okoskodásnál erősebben igazolná a csoport eredetéről táplált föltevésemet.

III. Ez előzmények és a korábbi kutatások alapján most már valószinűséggel vázolhatjuk a testvér-pár művészi pályáját. Miklós apjuk festő volt, talán két fiát is festőnek kívánta volna nevelni, de mivel igen korán nyilvánult az ötvösségre való hajlamuk, ötvösöknek szánta. Mikor a XIV. század közepe táján Besztercze városa Nagy Lajostól királyi városi szabadalmát nyerte, történhetett, hogy a város a király iránti hálából a királyi párnak díszes czimerekkel ékes ritualis könyvet ajánlott föl. A könyv apró festményeit talán Miklós mesterre bízták, a remek ötvösmunkát a tábláján pedig fiai végezték. Ezt az egyházi szertartásos könyvet egyéb clenodiumokkal Aachenbe küldte az ottan általa a hatvanas években alapított kápolna számára a jámbor király. A könyv ugyan elveszett (?), de a remek szépségű, 22 cm. magas két czímer most is megvan. Bámulatos rajtuk és igen jellemző a mintázók ügyessége a figuralis alakokban. A czímert megtámasztó, majdnem szabadon dolgozott két griff és alul a két sárkány, továbbá a felső fülkékben a három magyar szent király és más négy apró emberke az akkori ötvösség remekei, melyek nagyfokú szobrászati képességről is tanuskodnak.

Talán máskor is volt módjuk a művészeknek a három magyar szent királyt ábrázolni. Tény, hogy nem sokkal azután a váradi püspök megrendelte náluk a három magyar királyt a székesegyház előtti tér számára. Ezek a nagyobb méretü szobrok természetesen bronzból készültek, de valószinűleg ezek is megvoltak aranyozva, bár nincs róla biztos hirünk. A szobrok föliratát ismerjük, ebből tudjuk, hogy 1370-ben állíttattak föl.

Röviddel ezután IV. Károly az akkor bizonyosan már nagy hírü fiatal művészeket Prágába hivta és ott a vára udvarán állítandó kút számára Szent György-csoportot rendelt náluk; a művészek ezt 1373-ban elkészítették. A szobor fönmaradt és föliratát is ismerjük.

Ezután hosszú ideig nem hallunk a mesterekről semmit. Valószinüleg visszatértek az ötvösséghez és talán kisebb egyházi bronzfölszerelések készítésével foglalkoztak, a mire azokban az időkben, mikor sok templom újjá épült és midőn az ország virágzó állapotában a vagyonos főurak is bizonyára sok áldozatot hoztak a templomok érdekében, sürü

alkalom volt. Ötvösségüknek valószinűleg az volt jellemző vonása, hogy minden lehető alkalommal szerettek figurális díszt alkalmazni. Igy nevelték tanítványaikat is, úgy hogy több nemzedéken keresztül észlelhető a mesterek hatása a virágzó erdélyi ötvösségben, melynek oly elsőrangú remekeket köszönünk, mint a Súky-féle kehely, a nagydisznódi ereklyetartó és beszterczei Balázs 1506-ból való csóktáblája.

Mintegy húsz évvel az első (?) váradi megbizás után János váradi püspök Szent László lovas-szobrát rendeli a mestereknél és azt 1390-ben állították föl. A szobor meg volt aranyozva és a ló alatt alkalmazott érctáblán volt a dedicatióról szóló fölirat, melyet ismerünk.

Ezután már nagyobb szoborról nem értesülünk, nem is tudunk arról semmit, hogy a hazai szobrászatban iskolát alapítottak volna, de a jelzett ötvösművek tanuságot tesznek róla, hogy az ötvösségben erős és állandó lehetett a hatásuk.

Budapest, 1906 januarius 22. *Kárász Leó.*

ÁSATÁS A SZEGED-ÖTÖMÖSI ANJOU-KORI TEMETŐBEN.

Kiss Ferencz, m. kir. erdőtanácsos úr, a szegedvárosi múzeum régiségtárának egyik legbuzgóbb gyarapítója s tanyavilágunk topographiájának már állásánál fogva egyik legjobb ismerője, már régebben fölhivta figyelmünket a szeged-ötömösi határban, de még szegedi területen levő egyik dombra, mint a melynek megásatása még laikus szemmel is sikert igérőnek tetszik. A halom fekvéséből következtette ezt, mely vizes, tocsogós síkság közepén jókora magasságra domborodik s szemmel láthatólag nem a buczkahordó pusztai szél, hanem emberkéz alkotása.

Tömörkény István igazgató úr utasítására ez év május 3-án kimentem a szegedi alsó tanyavilág szabadkai határára, a domb megtekintése, esetleg megásatása végett. Mivel az összeköttetés nagyon bajos (a Szegedtől egy órányira eső királyhalmi vasúti állomáshoz kocsin jó ötödfél óra ez a domb), úgy, hogy egy napot az odamenetelre, egyet a visszajövetelre kell számítani, első nap délutánján a megszálló-helyül szolgáló város-tanyához közel eső Vajda-féle szélmalomnál végeztettem próbaásatásokat. Itt 1903-ban két izben is jazyg-korbeli leleteket találtak, (v. ö. Arch. Ért. 1903. 378., 384. l.), úgy látszik azonban, a terület kimerült, mert ezuttal a kisérletek semmi eredménynyel nem jártak.

Az ötömösi domb, a hol másnap reggel öt órakor kezdetem meg az ásatást, az ötömösi puszta Fürtön-járásában fekszik, mintegy 20 percznyire a Klauzál-erdőtől, balra a mérgesi országúttól. Igen kopár tájék ez, a buczkák már itt ellapulnak s nem egy helyen kiütődik a legfinomabb futó-homok. Közeledvén az 5—6 méter magas, vagy félórányira ellátszó dombhoz, neki elevenedik a homoki vegetáczió. Keletről és északról terjedelmes semlyék keríti

Kolozsvári Márton

és György mesterek 1373-ban bronzba öntött Szent György lovas szobrának emléki, amely ezidő szerint Prágában van.

Radocsay Dénes: L'art médiéval et la Renaissance; „Les Lettres Françaises, Paris (magyar kiadítás) 1966. okt. 28. 35 l.

Kolozsvári Márton

és György

Szt. György lovasszobra, 1373-ból, a XIV. századi magyar plasztikus művészetnek jellegzetes alkotása

E. Golodov - G. Ö. Pogány: Ungarische Bildhauerkunst, Bpest, 1965. 7 l.

A prágai Szent György-szobor. A Kolozsváry testvérek műve. (1373.) — Denkmal des hl. Georg in Prag. Werk der Gebrüder Kolozsváry. (1373.) — Statue of St. George in Prague. Work of the brothers Kolozsváry. (1373.)

Fent balra : A prágai Szent György-szobor régi elhelyezése. Fent jobbra : az új elhelyezés. Lent : Claudinyi László dekoratív festményterve. — Oben links : Alte Aufstellung des hl. Georg-Denkmals in Prag. Oben rechts : Die neue Aufstellung. Unten : Entwurf für ein dekoratives Gemälde, von L. Claudinyi. — Above to the left : Old arrangement of the St. George statue in Prague. Above to the right : The new arrangement. Below : Design of a decorative painting by L. Claudinyi.

világba. Ezek felkutatása a magyar műtörténet még megoldandó sürgős feledatai körébe tartozik. Értékükre, művészeti szépségükre csupán azon műremek révén következtethetünk, melyeket a Rákócziak ajándékoztak a különböző magyar egyházaknak s melyek korunkra szerencsésen fenn is maradtak.

E műremekek egyike az ónodi református egyház fedeles és talpas serlege. Az aranyozott ezüstből készült mű trébelt hólyagokkal van díszítve s annak a hólyagos serlegek típusának legkésőbbi magyarországi példánya, mely Hunyadi Mátyás idejében állott közkedveltségnek. A XVI. sz. végén s a XVII. sz. elején felújul a gótikus formák iránti szeretet s az ötvösök gyakran alkalmaznak ismét csúcsíveskori díszítőelemeket. E neogótikus irányzat különösen Hans Petzold nürnbergi mester művészetében csúcsosodik ki. Az ónodi református egyház hólyagos serlege is ezen irányzat egyenes eredője. A XVII. századi magyar mű I. Rákóczi György ajándékaképpen került az ónodi református egyházba. 1880-ig ott őrizték; ekkor gróf Andrássy Manó az ónodi református egyház Rákóczi György egy másik serlegével együtt megvásárolta. A megvett műtárgyak 1880-ban készült másolatai még manapság is az ottani egyház birtokában vannak. Az eredeti Rákóczi-serlegek azonban vándorútra indultak. Andrássy Manó gróftól csakhamar elkerültek. A hólyagos díszítésűt később az egyik Rotschild vásárolta meg s az ő útján azután jelenlegi őrzési helyükre, a párizsi Cluny-múzeumba jutottak.

I. Rákóczi György ajándékozta a kolozsvári református egyház azon egykori úrvacsorakelyhét is, mely jelenleg a Magyar Történeti Múzeum történeti osztályában van. Az arany úrvacsoraserleget Brozer István kolozsvári ötvös 1640-ben készítette s a magyar műtörténetnek sokszor ismertetett s a

Buday György fametszete.

legmagasabban márkázott értéke. Hasonlólag azon fedeles kupához, melyet II. Rákóczi György ajándékozott a mádi református egyháznak s mely jelenleg ugyancsak a Magyar Történeti Múzeum birtokában van.

A Rákóczi-család és a kuruckor gyérszámú művészeti emléke a magyar művészet ragyogó jelessége. Éppen ezért műtörténetünknek fokozottabban kellene ezen kor emlékanyagát kutatni s őket a magyar művészettörténet számára a végleges elkallódás elől megmenteni.

MIHALIK SÁNDOR

EGY HÍRES MAGYAR LOVASSZOBOR*

A Victoria és Albert Museum becses értéktárgyai között az egyik Szent György lovag lovasszobrának a természetesnél valamivel kisebb formájú másolata. A szobor alatt a következő felírás van: „Szent György és a sárkány. — Az eredetit bronzból készítették Kolozsvári Márton és György (Martin and George of Kolozsvár [Klausenburg]), a Hradzsin-palota udvarán van Prágában, Csehországban. Magyar (Hungarian). A. D. 1373 (1864—113)."

Utoljára ezt a szobrot és felírást a világháború előtt láttam. Bár Kolozsvár többé nem tartozik a mai megcsonkított Magyarországhoz, a felírást nem változtatták meg. Abban az időben, mikor Márton és György testvérek éltek és dolgoztak, Kolozsvár Magyarországhoz tartozott és semmiféle idő, még az azóta eltelt 561 esztendő sem változtatta meg nemzetségüket. A cseh-szlovák köztársaság teljes mértékben elismeri az alkotók értékét és csodálattal adózik a szobornak, melyet Márton és György testvérek hagytak számukra. 1928-ban, mikor függetlenségük tízéves fordulóját ünnepelték, egy 60 láb magas obeliszket helyeztek el a Hradzsin palota udvarán. Mielőtt az obeliszket felállították volna, a Szent György szobrot levették a XVII. századból származó barokk talapzatáról és egy jóval magasabb hasábalakú talapzatra helyezték.

* Angol nyelven megjelent az „Apollo" 1935. évi áprilisi számában.

Magyar Iparművészet
1935.

A kőből faragott vízmedencét is lebontották a szobor elől, de a szobor ismét egy kút központjába került. Meghagyták a sziklás alapból kiemelkedő és a ló lába előtt elhelyezett torz sárkányfejet, mely vizet okád az alatta lévő medencébe.

Eredetileg pedig a Szent György szobor nem egy kútnak a közepén volt elhelyezve. Felállítása után mintegy 200 esztendővel majdnem tűz martalékává lett. Ez a XVI. században történt vele. Ennek a századnak a második felében egy mozgalmas lovagi tornajáték alkalmával majdnem összetörték azok, akik reákapaszkodtak. Egyidejű feljegyzések szerint egyszerű puskaművesek javították ki a megsérült szobrot és munkájukért csupán csak néhány garast kaptak. Az errevonatkozó adatokra W. Zaloziecky és J. Morávek a prágai várpalota levéltárában bukkantak rá.[1] Ezek fontos adatok, mert némely műtörténész még mindig vallja azt a téves felfogást, hogy a Szent György-szobrot a XVI. században újraöntötték. Először ezt Dlabacz[2] állította 1797-ben, de Nagler[3] állítását megcáfolta azzal a kijelentéssel, hogy a szobor a XIV. századból származik. A XVI. században a szobrot egy kút közepére helyezték, miközben több sárkányfejet adtak hozzá, amelyek nem feleltek meg az eredeti mű stílusának. Feljegyezték, hogy a kútmedence eleinte fából volt, melyet tízévenként váltogattak mindaddig, míg a szobor meg nem kapta barokk-talapzatát és kőből való víztartóját. Így maradt meg végül a XVI. századbeli sárkányfejek közül egyetlenegy. De ez is elég ahhoz, hogy a szobrot eltorzítsa. Csak sajnálkozhatunk, hogy a szobor utolsó restaurálása alkalmával ezt a szörnyfejet nem távolították el róla.

A Szent György-szobor nagyon megérdemli mindazok figyelmét, akik a művészetet becsülni tudják; nemcsak azért, mert alakjának szenvedélyt kifejező mozdulata, vagy lovának természetesen ábrázolt és a lovas lelkével benső összhangban lévő finom és meglepő alakja utolérhetetlen, hanem azért, amiért ezt a bronzszobrot a maga idejében készítették. Ilyen kiváló tulajdonságokkal rendelkező lovasszobrokat máshol is lehet találni, de azok mind nem ebből a korszakból származnak. A nagyobb méretű bronzszobrászat a XIV. században csak Olaszországban virágzott, de lovasszobrokat ott sem csináltak. Nyugat-Európában, pl. Németországban csak kisméretű bronzszobrokat készítettek. Ezt különösen hangsúlyozzuk azért, mivel a német szerzők, mint Springer,[4] Pinder[5 6 7] és Lill[8] Márton és György testvéreket németeknek tekintették. Springer is említi, hogy a két szobrász milyen kedveltségnek örvendett Nagy Lajos király udvarában. Springer különben a szobrot tévesen ábrázolja; képe szerint Szent György balkezével szúrja dárdáját a sárkány torkába (Springer, II. kötet, 455. l.).

Mióta a szobrot új talapzatára állították, téves közlemények láttak napvilágot. 1929 november 22-én cseh-német újságok írtak a szoborról és azt állították, hogy Márton és György testvérek a német művészet képviselői. Állításuk igazolására felhozzák, hogy a középkorban sok német telepedett le Erdélyben és ezek között többen foglalkoztak ötvösséggel. Ez annyiban nem felel meg a valóságnak, hogy a magyaroknak már jóval a szászok bevándorlása előtt igen fejlett ötvösművészete volt. Nem csoda tehát, hogy cseh-szlovák szakírók, mint Stech[9] és Wirth[10] a cseh művészetnek szeretnék tulajdonítani ezen alkotást, azt mondván, hogy cseh szobrászok öntötték újjá. Ezt azonban megcáfolta a német Pinder[5 6 7] és a magyar szakírók közül Lázár Béla.[11] Egyébként a lovon javítások nyomai láthatók, amelyek a XVI. századból származnak; így a ló nyakán látható egy meglehetősen széles betoldás, valamint több kisebb méretű repedés és sérülés. De azért Wirth szerint annak ellenére, hogy a lovasalak és a szobor sziklás talapzata középkori stílusra mutat, úgy a lovat, mint a sárkány alakját egy renaissance-korabeli szobrász újból átformálta. Ha azonban összehasonlítjuk a Kolozsvári Testvérek lovát a renaissance-szobrászok lovaival, tekintetünk a ló sörényén tüstént megakad. A Kolozsvári Testvérek szobrán ugyanis a sörény szabályos hullámokban omlik alá. Ezt a stílust a naturalista renaissance-szobrászok már nem alkalmazták. Cáfolja annak lehetőségét, hogy ezt a szobrot renaissance-szobrászok készíthették volna még az is, hogy a ló testét szabályos karikák borítják, amivel a Kolozsvári Testvérek középkori felfogással lovuk almásszürke színét akarják kifejezni. Persze Wirth ezt mind számításon kívül hagyta. Ő az élethű ábrázolást meglepőnek tartja, bár ez jól megmagyarázható azzal, hogy a Kolozsvári Testvérek éppen egy bizonyos erdélyi lófajtát mintáztak meg, amely erdélyi lószakértők szerint megegyezik a békási fajjal. Ez a fajta még máig is megvan.

Úgy a cseh, mint a német műtörténészek egy része hajlandó kételkedni a szobor eredetiségében azért, mert lehetetlenségnek tartják, hogy ilyen tökéletes bronzszobrot készíthettek volna már 1373-ban, oly sok idővel a renaissance nagy művei előtt. Kételkedtek, a helyett, hogy ezt a mesterművet eléggé tanulmányozták volna. Ez a szobormű összhangzatos képviselője a XIV. sz. ama művészetének, amely átmenet a gótika és renaissance között.

[1] Jahrbuch der Kunshist. Samml. des allerhöchst. Kaiserhauses Wien Bd. 12.

[2] G. J. Dlabacz: Abhandlungen v. d. Schicksalen der Künste in Böhmen Prag 1797 S. 13.

[3] G. K. Nagler: Neuestes allg. Künstler-Lexicon München Bd. II. 1835 S. 565; Bd. III. 1836 S. 15.

[4] A. Springer: Handbuch d. Kunstgeschichte Stuttgart. Bd. II. S. 446. 1921.

[5] W. Pinder: Die deutsche Plastik vom ausgehenden Mittelalter bis zum Ende der Renaissance. I. Wildpark-Potsdam 1924. S. 88—92.

[6] W. Pinder: Die deutsche Plastik des vierzehnten Jahrhunderts. München 1925. S. 67—70.

[7] W. Pinder: Der hl. Georg am Prager Hradschin. Sudeten deutsch. Jahrb. IV. Kassel, 1928. S. 67—73.

[8] G. Lill: Deutsche Plastik. Berlin 1925. S. 76.

[9] V. V. Stech-Zdenek Wirth: Statue de Saint Georges au château royal de Prague. Zdenek Wirth—Jan Stenc: La richesse d'art de la Bohême. Tome I. Prague 1913. P. 7—9.

[10] Zdenek Wirth: Die cechoslovakische Kunst Prag 1926. No. 88. S. 31.

[11] B. Lázár: Kolozsvári Márton és György művészete. Archaeologiai Értesítő Ú. F. Budapest 1916, 36, 63—107.

Azok az előzmények, amelyek ennek a mesterműnek keletkezéséhez vezettek, elég tisztán látszanak, de sem cseh, sem német művészetben nem gyökereznek. Abban az időben, mikor Márton és György testvérek megteremtették mesterművüket, Magyarország szoros kapcsolatban volt az olasz kultúrával, mivel akkor Magyarországon az Anjou-család egyik tagja uralkodott. A művészetek fejlődésére nagy hatással volt ez a szoros kapcsolat. De Márton és György szobrászok itthon, Magyarországon is találtak elég ösztönzést hatalmas mesterművük kialakítására. A magyar templomok falfestményein gyakran láthatták Szent György lovasalakját. Ezen festmények töredékei még ma is láthatók a jáki és pécsi templomokban. Szent György alakja szerepelt a „Szent György-lovagok" pecsétjén is. Említésreméltó, hogy Márton és György atyja, Miklós mester festő volt, aki bizonyára korának legjobb művészeihez adta fiait tanulásra. A testvérek művészete magyar földből sarjadt. Úgy mintázták meg Szent Györgyöt, mint a magyar király lovagját. A hajviselet, a ruházat, az alacsony nyereg, a gazdagon díszített nyeregtakaró és a lószerszám bronzmása úgy az Anjou-korabeli magyar felszerelésnek, mint a Kolozsvári Testvérek teremtőerejének maradandó bizonyítéka. Részletesen és meggyőzően bizonyítják mindezt a magyar művészeti írók közül Czakó Elemér[12] és Pósta Béla.[13] Utóbbi e kérdést a háború előtt világította meg és tanulmányának eredményét 1908-ban tette közzé. A dr. Balogh Jolán[14] által végrehajtott legújabb kutatások ezekkel összhangzásban vannak.

Hogyan került ez a szobor Prágába? Senki sem tudja. Csak az bizonyos, hogy a Kolozsvárról való Márton és György készítették 1373-ban. A szent bal kezében lévő pajzson kisbetűs gót írásjegyekkel volt ez latin nyelven bizonyítva. Ez a pajzs eltűnt a XVIII. században. Alkottak azonban 1390-ben a Kolozsvári Testvérek még egy sokkal tökéletesebb szobrot Szent László magyar királyról, mely Nagyváradon volt felállítva. Ez a szobor a török hódoltság idején, a XVII. század végén tűnt el (tán a törökök ágyút öntöttek belőle), de történetírók leírták szépségét, sőt rajzok is maradtak róla számunkra.

A prágai Szent György-szobor tehát nem az egyetlen mesterműve a kolozsvári művészeknek. Nagy vesztesége a magyar szobrászatnak és sajnálatos, hogy még a Szent György-szobornál különb szobrok is nyomtalanul eltűnhettek. Szerencse, hogy a fenti szobor dacolt századok viharaival és tanusága lehet a régi magyar szobrászat magas színvonalának.

MESTERHÁZY JENŐ

[12] E. Czakó: Kolozsvári Márton és György 14. századi szobrászok. Budapest 1904.
E. Czakó: Kolozsvári Márton és György művészete. Művészet Budapest 1905, 4, 371.

[13] B. Pósta: Kolozsvári Márton és György Szent György szobra. Erdélyi Múzeum Egyesület 4. vándorgyűlésének emlékkönyve. Kolozsvár 1908, 61—78.

[14] Dr. Jolán Balogh: Márton és György kolozsvári szobrászok. Erdélyi Múzeum, Cluj-Kolozsvár 1934, 39, 108—136; 273—340.

Buday György fametszete.

•KRÓNIKA•

LIGETI MIKLÓS KITÜNTETÉSE. Társulatunk e helyről is örömmel köszönti alelnökét: Ligeti Miklós szobrászművészt, legújabb kitüntetése alkalmából.

Amikor a Nemzeti Kiállítás zsűrije Budapest Székesfőváros ezidei nagyaranyérmét, egyhangú határozattal, Ligeti Miklós szobrászművész „Déryné" c. márványszobrának ítélte oda, komoly sikerekben gazdag művészpályának nyujtotta a megérdemelt elismerés jelét. Ligeti Miklós művészetének útját nemcsak lapunk olvasói, de a nagyközönség legszélesebb köre előtt is felesleges ismertetnünk. Olyan állomások, mint az „Anonymus", a szegedi „Erzsébet-emlék", a temesvári „Seiler" szobor, a „Rózsavölgyi Gyula síremlék" és többi művei, nem egy, de több művészélet ívelésének szolgálhatnának dicsőségül. A legújabban díjazott „Déryné" márványszobrot a főváros, Liber Endre alpolgármester elgondolásából, a budai Horváth-kertben létesítendő Művészparkban fogja, a régebben megvásárolt „Kántorné"-szoborral együtt felállítani. — A Művészpark, melyben színművész- és zenésznagyjaink szobrai kerülnek a jövőben elhelyezésre, méltó keretet fog nyujtani Ligeti Miklós művészetének.

Az O. M. Iparművészeti Társulatot Ligeti Miklóst üdvözölve, nemes büszkeség tölti el, hogy a kitüntetés elnökségének oly érdemes tagját érte, aki a társulat vezetésében annyi önzetlenséggel és odaadással szolgálja a magyar iparművészek ügyét. Ligeti Miklóst ünnepelve, a magyar művészvilág önmagát becsüli meg.

SZABLYA JÁNOS KORMÁNYFŐTANÁCSOS. A Kormányzó Úr Ő Főméltósága társulatunk ügyvezető alelnökét, Szablya Jánost kormányfőtanácsossá nevezte ki. Ez a kitüntetés nemcsak a művészek társadalmában, de azon túlmenően, a közgazdasági és a társasági életben is bizonyára örömteljes visszhangra talál, mert egy valóban értékes, sokoldalú és nemzetpolitikai szempontból is jelentős pálya sikereit koronázza meg. Több mint három évtizede, hogy Szablya János, aki tevékenysége egyik részét a magyar gyáripar organizációs művének szentelte, a műbarát lelkességével dolgozott a Kéve művészegyesületben s több, mint egy évtizede, hogy társulatunk adminisztrációs életének egyik főmozgatója. Azon két és félév óta pedig, hogy az Iparművészeti Társulat vezetését átvette, nemcsak itthon, de a külföldi kiállítások sikereinek hosszú sorozatában is felélesztette a magyar iparművészi s háziipari munka egykori fényét. Azóta napról napra láthatja az ő munkatársainak hatalmas tábora, milyen páratlan lendülettel, és példátlan művészetszeretettel igyekszik ezt a félszázados intézményt nemzeti kulturális életünk egyik erőforrásává tenni. Ehhez járulnak azok az egyéniségéből fakadó kedves és lebilincselő vonások is, melyek az ő barátainak számát az iparművészek körében épúgy megsokszorozták, mint mindenütt, ahol társadalmi és szociális tevékenységet folytat. Annak az ünnepnek, mely az ötvenéves Iparművészeti Társulatnak mostani évét oly ragyogóvá teszi, egyik messzevilágító örömlángja Szablya János kitüntetése.

SZEMÉLYI HÍREK. • Györgyi Dénes és Pogány Móric a május első napjaiban Amsterdamban rendezett építészeti kiállítás és kongresszus alkalmával bemutatták a magyar építészek munkáit. Pogány vetített képekkel kísért előadást is tartott német nyelven a modern magyar építészetről.

• Szohor Pál, Nyiregyháza város eddigi főjegyzője lett utóda Bencs Kálmánnak, a város polgármesteri székében. Benne is, mint elődjében, valódi műbarátot s az iparművészet lelkes pártfogóját választottak e vezető állásra. Szeretettel támogatja ő is iparművészetünk hódító munkáját Szabolcs vármegyében.

PORCELLÁNEDÉNYEK DIVATSZÍNEKBEN. A német keramiai gyárak kiapadhatatlanok az ötletekben. Minden lipcsei vásár valóságos divatrevű, mely úgyszólván irányt mutat a terített asztalnak s új meg új szépségeket visz a legköznapiasabb iparművészet tárgyainak felületére. Az idén bemutatott kávé- és teásedények közt feltűnt, mennyire kedvelt díszítőmotívum az, ami parasztos. Virág- és gyümölcsmotívumok, a népművészet friss és vidám színes csoportosításával foglalnak helyet csészéken és kancsókon. A mértani jellegű díszítmények sorában kedvelt a kockás motívum, mely első pillanatra észrevehetővé teszi a női (schottisch) divat átterjedését a teázó asztalra s a mellett olyan díszítésmódot jelent, mely nem válik idővel unottá. Formailag is folyton javul a gyári kerámia. Mint új ötlet feltűnt, hogy az egyik porcellángyár csészéi pontosan beleilleszkednek a csésze alján körülhúzott sáncba, aminél fogva nem csúszkálhatnak ide-oda a csészék a tányéron. Látszik, hogy a német gyárak kitűnő kerámiai tervezőket foglalkoztatnak.

A FESTETT ÜVEGSZERVISZ. A belvárosi kirakatokban, az öngyújtók és galalith-ékszerek „iparművészeti" árui közt egyre sűrűbben találkozunk a német gyárakból importált üvegkészletekkel, melyeknek népies butykosaira és fütyülőüvegeire meg pálinkás poharaira régies parasztfigurák vannak ráfestve. Hol egy lovaskatona, ivó mesterember, hol szarvas, vagy cifra kakas díszíti az ilyen céhkorsókra emlékeztető üvegeket, erősen középkori jelleget adva a szász üveggyárakban mázsaszám készülő üvegedénynek. Azelőtt az ilyenfajta „festmények" egyszerű levonóképek segítségével készültek, melyek a gyermekkorunkból jól ismert „matricák" fortélyával ragadtak a poharak falához. Újabban azonban sablónokkal festik rá „hideg úton" az üvegekre a képecskét, melyről azt hirdeti a gyáros, hogy a festmények szabadalmazott „mosható és alkohol-ellenálló" festékkel készülnek. Végeredményben azonban technikailag silány, ízlésileg nagyon kétséges üvegdíszítő módszer ez, melyben a hazug régiességet újabban még azzal is fokozzák, hogy úgynevezett „craquelure"-okat, hajszálrepedéseket festenek az üvegre. Ami körülbelül annyira őszinte dolog, mintha a tokaji borral telt palackokra pókhálót és penészt festenének a pincetulajdonosok.

mintegy ornamentalis keret gyanánt a fénylő kereszt körül az ő nevüket és származási helyüket. Ennek a helynek Prágában akkoriban bizonyosan még csak németes formáját ismerték, a hogy ott valószínűleg a mai napon hatszáz évvel utóbb sem ismerik Kolosvár magyar nevét.

Föltevésünk ellen, hogy a cseh király rendeletére készült a csoport, az ő későbbi viszontagságai sem hozhatók föl ellenérvül. Lehet ugyan, hogy a prágaiaknak később útjukban volt a szobor, melyet már a hussiták csonkítottak meg, de tudjuk, hogy legelőbb oda állították, a hová szánva lehetett, a Hradsinon létező Szent György templom elé. Tehát nem mondhatni, hogy a csoport alkalmas elhelyezése iránti tétovázás kezdettől fogva forgott fönn; az csak utóbb állott be. Czakó e viszontagságokat élénken és érdekesen ecsetelte. Valósággal csodaszámba mehet ezek után, hogy ma egyáltalában még értekezhetünk a prágai szoborról.

A mellett, hogy a két testvérművész Váradon dolgozta az ő Prágába szánt szobrát, csábító érvül kínálkozik az általuk később Nagyvárad számára készült Szent László lovas szobra. «Hátha ez a Szent György lelkesítette a váradiakat arra, hogy Szent Lászlót, a délczeg nemzeti lovas szentet is ily módon fölállítják?!» Ez lényegében véve helyes okoskodás. Bizonyára azért kapta Márton és György a megrendelést Szent László lovas szobrára, mert megrendelőjük Zudar János 1385 (?) óta váradi püspök is hallott az ő Szent Györgyükről. A sokat utazott egyházi főpap alighanem Prágát is megjárta, vagy ha ott nem látta, szemébe tünhetett gipszmintája Váradon vagy Kolozsvártt. Sőt talán nem is látta sem az eredetit, sem a mintát; elég volt tudnia, hogy a mesterek épen a Szent Györgyükkel tettek szert világhírre, a miért alig kerülhette ki őket a püspök, hogyha váradi székestemplomának háromszázados fönnállását kívánta méltó módon a templom szentjének szánt lovasszoborral megülni, mint a hogy Márki Sándor mondja.* Az új Szent László-szobor más mint lovasszobor alig is lehetett. Legalább oda a székestemplom elé a művészek nem állíthattak még egy gyalogos Szent Lászlót, de azt igenis megtehették, hogy ceteris paribus az ő szent Györgyüket megismételhették. Ily lovasszobornak már tudtak illő helyet juttatni; a templom bejárata előtt, arczczal a templom felé, a templom előtt álló három gyalogszoborral szemben helyezték el.

Érdekesen ecseteli Czakó, hogy a Szent László-szobor mily nagy népszerűségre tett szert magyar népünknél, mennyire felelt meg annak a képzetnek, mely az emberekben e lovagias szentről élt. Sajnos, hogy az egykori szobor már csak e visszhangban él, de a prágai szent kezesség reá, hogy a művészeknek meg volt adva, hogy saját koruknak lehető tökéletességgel tudtak megfelelni.

* Mária, Magyarország királynéja. M. Tört. Életrajzok, I. 132.

tat; a zabla idoma az idők folyamában változott és a változásokkal a hazai fegyverkovácsok is lépést tartottak. A könnyű keskeny szíjazás a rajta végig futó boglárokkal magyar ízlésre vall és jóformán változatlanul szállott át korunkra.

A szent balkarján a kis paizsocska 1710-ben még megvolt. Rajta volt a szerzők neve és származási helye «A. D. 1373 hoc opus Imaginis S. Georgij per Martinum et Georgium de Clussenberch conflatum est», Márki Sándor legutóbb érdekes kis értekezést tett közzé Kolosvár régi neveiről.* Ebből megtanuljuk, hogy a «Castrum Clus» elnevezés megelőzi a magyaros Coloswár stb. nevet, mely azonban 1366-ban, tehát a szászok otthonossága idején, már használatossá vált. Kérdés, szabad-e abból a tényből, hogy a latin föliratban 1373-ban még a német Clussenberch név szerepel, a két művész nemzetiségére következtetést vonni?! Inkább használható a felirat szövege arra, hogy belőle érvet merítsünk abban a kétségünkben, mely a szobor öntésének a helye dolgában fönnáll.

Egyik nézet szerint a szobor Váradon készült és mint Nagy Lajos ajándéka került volna Prágába. Alig hihető, hogy ez így volt, mert nem lehetne megérteni, mikép hallgatta volna el mint donator a király ezt a rendkívüli tettét és tettének indokát. Nem valószínű, hogy elmulasztotta volna e tényt szokott részletességgel a szent szoborra alkalmazott föliratos táblán előadni. Pedig felirat nincs és még a traditio is mélyen hallgat ily dedicatióról, valamint általában a szobornak Nagy Lajossal való összefüggéséről. Ily felirat s a traditio hiánya mint pusztán negativ bizonyíték talán nem nyomna erősen a latba, ha a művészek sem raktak volna művükre föliratot vagy ha e föliratról nem volna tudomásunk. Akkor azt hihetnők, hogy mind a két felirat elpusztult, a királyi ajándékról megemlékező fényesebb felirat, melyet a legdíszesebb hely illetett meg és a művészek szerényebb névjelzése a paizson. De hogy épen csak ez utóbbi maradt volna fönn, a másik pedig nyom nélkül tünt volna el, ez furcsa véletlen volna, melyet alig szabad föltételezni.

Valószínűbbnek véljük, hogy maga IV. Károly hivatta az udvarához a két művészt, kinek hire három év alatt, a három váradi szobruk fölállítása óta (1370 óta) eljuthatott ő hozzá is. A föltevés, hogy a két művész ment Prágába és nem a kész művük, még abban az esetben is legvalóbbszínű, ha Nagy Lajos ajándékozta volna a szobrot IV. Károly királynak. Annál inkább kívánta a művészetkedvelő cseh király a művészek munkájának a folyamatát saját szemével látni, hogy ha az ő rendeletéből készült a szobor. Ily esetben könnyen értjük, hogy a művészek szerényen a magasságban álló paizsra vésték barát betűkkel,

* Kolozsvár neve, írta Márki Sándor. Budapest. 1904. 8-r. 23. l. V. ö. ismertetését Téglás Gábortól. Századok. 1895. 176—177. l.

cziaországtól kezdve a stilus végső határáig. Nem is ebben láthattuk az aacheni címeres művek különös erdélyi voltát; hanem abban, a mi nem az építészetből eredt, az építészethez csatolt szobrocskákban, a hajlított vonalakban, s a sodronymű kedvelésében.

Végül abban, hogy a címerre helyezett három magyar szent sorában épen Szent Lászlóé a főhely, és az ép említett német nyelvű mondatszalagban is lelhettünk okokat arra, hogy erdélyi góczpontban, tehát p. o. Kolosvártt működő ötvösöktől származtassuk az aacheni remekműveket.

Mindezek daczára csupán föltevés értékével birhat a vélemény, hogy a prágai szobor és az aacheni ékszerek ugyanazon műhelyből valók; de a föltevés stilistikus alapon nem utasítható vissza és nem állítható, hogy az aacheni ékszerek egész bizonyossággal zárhatók ki a kolosváriak művészetéből.

A viselet szempontjából is sok érdekes kérdésre van alkalom. Hajlandók lehetnénk a fürtösen lecsüngő hajat magyaros sajátszerűségnek tekinteni, hogyha nem tapasztalnók, hogy Szent Györgynek legtöbbször bő kontyokban csüng le a haja. Hasonló p. o. a bécsújhelyi Szent György haja a XV. századból. Ezúttal gyalogos a szent, fején tekercses diadema és haja hosszú fürtökben ömlik alá.* Szent György fegyverzete híven adja vissza az egykorulag divó fegyverzetet. Ez a pánczélos és pikkelyes vértezet a XIV. században általánosan divott, a magyar középosztály nem használta, csupán a főurak, a kik már akkor is mindenben követték az európai divatot. A Szent György vértezetét valamivel fejletlenebb formában mutatja egy kis lovas vitéz szobrocskája, mely a Ressmann-féle gyűjteményből a firenzei Bargellóba került. Ez, mint fönn érintettük, a XIII. század végéről vagy a XIV. század elejéről való franczia munka.**

A nyeregnek az idoma is az általánosan dívó. Eredeti példányok abból az időből csak igen gyéren vannak. A XV. századból már több példány maradt. Az alföldi nyereg idoma más, megszokott mintáját a n. múzeumban egy szabadszállási példány képviseli. A ló fajtájáról csak lóspecialista mondhatna biztosat. Ez a ló alig lehetett a magyar alföldi paripa őse; inkább vaskosabb nyugoti fajtájúnak néznők, mely a nehézvértes lovagot könnyen birta. A ló farkát csomóba kötötték. A XIV. században ez már régi divat volt. Az egyik nagyszentmiklósi korsón is ilyen a ló farka, sőt a keleten még korábban is dívott ez a szokás. Vajjon Európában a középkorban általánosan terjedt-e el, avagy csak nálunk volt-e divatos, az még eldöntendő kérdés. A lószerszám jellemző darabja, a zabla úri lovaknál általában használatos formát mu-

* Képét lásd Mitth. d. k. k. Centralcom. XVIII. köt. 1873. 307. l.

** Le gallerie naz. ital. 1902. V. köt. VII. tábla.

Így mindig ujból meg ujból arra a tapasztalásra jutunk, hogy két kolosvári mesterünk tulajdonkép ötvös volt és azért nem értjük a föltétlen visszautasítást, melyre egyik alkalmi föltevésünk talált, hogy Márton és György ötvösökre bízta volt Lajos király az aacheni templomnak szánt czímeres ékszerdíszek készítését a hatvanas évek elején. Megengedjük, hogy akkor még fiataloknak kellett lenniök, mikor ez ékszereket készíthették, de ki tanuskodik róla, hogy György mester volt a Szent György élő modellje és hogy ő 1374-ben csak husz éves gyönge legény volt?! Nem tudjuk, magyar volt-e vagy szász, de ha az ifjú szász volt, akkor még inkább érthető, hogy miért van az aacheni czímerképeken német nyelvű fölirat.

Más helyütt vitattuk,* hogy az aacheni ékszerek oly ötvösöktől erednek, a kik a szűkebb erdélyi ötvösiskolában még századok mulva is nyomot hagytak. E körben tehát csakugyan úttörő szerepük lehetett, melynek a nagy szobrászat terén nem látjuk folytatását.

Hogyha az aacheni czímereket környező ötvösműveket tekintjük, lehetetlen nem látnunk bizonyos analogiákat, melyek azokat és a szent György szobrot úgy összekötik, a mennyiben egyáltalában önálló létezésre szánt szobormű és egyházi szertartásos könyv táblájára rakott díszítő ékszerek közt hasonlatosság lehet. Itt is, ott is a főalakot számos aprólékossággal rakják körül. A nagy szobornál, mely a szabadban lefolyó jelenetet ábrázol, architectonikus dísznek természetesen nem lehetett helye, de miként az architectura a középső nagy czímerkép körül csupán keretül szolgált és alkalmat adott szentek, phantastikus ördögöcskék és alul sárkányok elhelyezésére, melyek majdnem túltengő változatossággal kisérik a középső képet, úgy a Szent Györgynél is ugyanazt a majdnem túlzott aprólékos részletezést tapasztaljuk. Itt is, ott is nem szobrászfölfogás uralkodik, de ötvösé és ebben van a fő hasonlatosság a két mű stilusában. A mi pedig a technikai eljárásokat illeti, vésés, matricz, à cire perdue öntés, trébelés, forrasztás mindkét helyütt érvényesül. Az ékítések, boglárok, melyek a szent pánczélját, a nyerget és takaróját borítják, mind közvetlenül az ötvösségből átvett idomokat mutatnak, a hogy a talapzaton mutatkozó levélformák egyebütt a geometrikus idomok is az ötvösműhely állandó készletéhez tartoztak. Ily díszítmények mellett a középkori ötvös alkalmazott építészeti tagokat is, ormokat, fülkéket, pilléreket, falszallagokat; ez annál kevésbbé meglepő, mert középkori kelyheket, urmutatókat, ereklyetartókat építészeti tagozás nélkül el se lehetett képzelni. Ily szoros kapcsolat az építészeti formák és az ötvösművek compositiója között megvolt a csúcsíves kor egész körében, Fran-

* Ötvösművek Nagy Lajos korából és az erdélyi ötvösiskola. Arch. Ért 1888. VIII. 199. l. és Die Metallwerke der ungarischen Kapelle im Aachener Münsterschatze Zeitschrift des Aachener Geschichtsvereins 1892. évi XIV. kötetében.

kötöttség, melyet még nem érintett a renaissance mesterek erős természetessége.*

Czakónak több becses megfigyelést köszönünk, a milyen csak az eredeti mű gondos megvizsgálása mellett volt lehetséges. Ilyen a szobor öntése után a levegő távozására szolgáló néhány szelelő nyilás nyomát észlelte. Más érdekes észleletre nyujthat alkalmat a haj sajátszerű alakítása. A hajat sodronyszálakból alakították, melyek az arcz körül hengerded tekercsek formáját öltik; a koponyán mint hullámzó sodronyszalagok egymáshoz való forrasztás révén adják ki a fej domborulatát és hátul hosszúfürtű kontyokban csüngnek alá. Föltünő, hogy az ifjú nyakig vértezetben van, a fején pedig hiányzik a sisak. A középkor rendes ikonographiája kivánta így az ifjú harczos ábrázolását; számtalan esetben megfigyelhető a fej födetlen volta; alig van példa arra, hogy sisak borítja. E föltünő ténynek még nem birták megállapítani az igazi okát.

Más tény, hogy a középkorban a szent sokszor nélkülözi a feje körül a körfényt, ennek sem birjuk okát adni.

Nem lehet bizton tudni, hogy a prágai szentnek volt-e szent fénye vagy sem. Lehet hogy volt és hogy levették, mikor kút díszítésére alkalmazták. Ha volt, akkor a szent fény rajta állhatott azon a vastag sodronykörön, mely most a homlokkörüli hajtekercsekben végig vonul. A mellett hogy a szent fénykör odaerősítésére szolgálhatott más technikai oka is lehetett, talán a tekercseket kivánták e gyürű révén odaerősíteni az arczhoz. Ilyféle czélja lehetett; de ki van zárva, hogy a sisakot pótolta volna és a födetlen koponyát ellenséges kardcsapások ellen védte volna.

A szobor keresztes paizsa elveszett. Nem kell nagy paizsot képzelnünk, de kicsit, mely legfölebb a felső kart borította. A balkaron ült, alighanem megvan a forrasztás helye a bal kar pikkelyei közt. Nem tudjuk, hogy az egész szobor aranyozott volt-e úgy mint a paizs. Az aranyozás bizonyára jól illett volna ötvösstilusához. Föltevésünket leginkább a nagyváradi három királyszobor támogathatja, mely szemtanu állítása szerint szintén meg volt aranyozva. Fafaragó vagy kőszobrász nem gondol ilyesmire, csupán ötvös vagy rézműves borítja aranynyal az egész fölületet, megszokta a csillogást kisebb méretű remekeiről és nagyobbarányú szobrait is ugyanoly szemmel nézi.

* Helyénvalónak látjuk, hogy itt ismételjük Bode szavait (Gesch. d. deutschen Plastik, Berlin, 1887. S. 90.) «Nach dem, was Böhmen sonst an Bildwerken dieser Epoche bietet, möchte man kaum zweifeln, dass die Verfertiger dieses sehr ausgezeichneten Werkes nicht in Böhmen geborene Künstler waren . . . Dass Schnaase hier schon einen Naturalismus sieht... ist mir nicht recht verständlich . . . Der Werth und der besondere Reiz des Prager Standbildes, welches nur in halber Lebensgrösse wiedergegeben ist, liegt vielmehr gerade in der stilistischen Behandlung, in der heraldischen Auffassung von Ross und Reiter und in einer dementsprechenden ausserordentlichen Durchbildung aller Details, welche uns die Künstler unter den Goldschmieden der Zeit vermuthen lässt».

Szent István lovas szobra. Nagyarányú bronzgriffet őriznek a pisai Campo Santóban és a Ressman-féle gyűjteményből került a Bargellóba egy mintegy 1/8 nagyságú lovasszobor, mely fölfegyverzett vitézt ábrázolt a XIII. század végéről, valószínűleg franczia műhelyből származó bronzmű.

E példákat nem a mi művészeink érdemeinek a kisebbítése miatt hoztuk föl. Semmi kétség, hogy a nyugoton egy szabadon álló lovasszobor emelése mindig művészesemény számba ment; Byzanczban kevésbbé, mert ott soha se szakadtak meg annyira az ókori ügyességek szálai, mint nyugaton.

Nincs semmi adatunk a testvérpár életének a folyamatáról, nem tudjuk, hogy vándoroltak-e idegenben tanulmányok czéljából; a lehetőség nincs kizárva. De ha csupán az ország jobbfajta műhelyeiben is megfordultak, akkor is láthattak egyet-mást, a min tehetségüket fejleszthették. Láthattak oly lovas aquamanilékat, a milyen a n. múzeumban őrzött XII. századi vadászó lovas a büngösdi pusztáról. Máskor is szerettek a rézművesek a víztartó korsóknak ló vagy lovasformát adni. Ezek ugyan kicsi arányokban és kevés művészi ihlettel készültek, de mégis próbára tették a rézművesek szemét, meg kellett figyelniök a ló s az ember arányait, többször egyik-másik jeleskedett is ily föladatokban, a hogy a bargellói bronzlovast elismerésre méltó kisérletnek kell tekintenünk.

Hogyha már most szem előtt tartjuk, hogy a középkorban a legszorosabb traditio létezett az egyes műhelyekben és az egymást követő nemzedékek közt, mely lehetővé tette, hogy minden mester a korábbiak vállain emelkedhetett, megérthetjük azt is, hogy egy adott történeti pillanatban, mondjuk az ötvösség általános virágzása közepette, a mikor a fejedelem is, valamint püspökök és egyéb nagy urak a megszokottnál nagyobb föladatokat tűznek a művészek elé, ezek közt akadnak mesterek, a kik az ősöktől átöröklött képességeket a maguk tehetségével merészebb alkotásokra értékesítik. Ehhez az ő szereplésükhez Nagy Lajos, IV. Károly s a nagyratörő váradi püspökök is kellettek. Ezek nélkül a testvérpár működése lehetetlen lett volna. Viszont ha ez előzmények megvannak, akkor semmiféle rejtélyes csodaszerűség nincs az ő szereplésükben. Tehát ne a messze távolban, mint a rejtélyes karsti forrásoknak keressük a prágai szobornak az előzményeit, de a közeli környezetben és a kor kedvező előföltételeiben, akkor bizonyára nem fogjuk ezt a szobrot oly jelenségnek nézni, mely magára álló csoda.

Ne is mondjuk csodaműnek, mert szépen beleillik a saját korába. Úgy is mint compositio, és úgy is mint technikai munka a legkedvesebb középkori alkotások közé tartozik, melyeket a csúcsíves ízlés reánk hagyott; megvan benne a kor áhitata, naiv bája, de egyúttal a meg-

Ne gondolja senki, hogy a XIV. században nem létezett ez a plasztikus érzés. Megvolt a kőszobrászatban ép úgy, mint a hogy kimutathatjuk a gyérebben fönmaradt bronzműveken. Viszont hogyha ötvösből lesz valaki szobrász, még egy Verecchionál is, megmarad valami az ő ötvösgyakorlatából. A milyen zord és erős az ő hőse, a milyen hatalmasak az arányai és vonalai, a «Colleoni»-n is meglátszik, hogy ötvös csinálta és ha nem állana oly magas talapzaton, úgy, hogy a sok díszítő részlet majdnem elmosódik, ezek bizonyára ott is zavarnák az erős plasztikus hatást. Mennyivel inkább ellenkezik a nagy plasztikával a mi csoportunknak a természetes nagyságon innen maradó, kisebb méretű és bizonyára kezdettől fogva is közelebbi szempontra tervezett három élő alakján és a terület alakitásában a sok részlet. A hogy végigjár szemünk a vértezeten, minden pikkely és lemez a legnagyobb gonddal külön-külön van tagozva, úgy hogy alig birunk attól a benyomástól szabadulni, hogy bábra raktak valóságos lovagi fegyverzetet és így vettek róla mintát természet után. Még aprólékosabb a sárkány minden részletének a mintázása és mily miniaturekép a terep, melyről már szó volt!

Az ötvösstilus tehát már a compositióban szembetünő. A technikai eljárások különfélesége, az öntések különböző nemei, az üres és tömöröntés, a forrasztás, a trébelés, ponczozás, a finom csiszolás és vésés, az aranyozás, mind érvényesül a csoporton, a mi azonban annál kevésbbé meglepő, mert a középkorban az ötvösségi és bronzművességi technikák a legszorosabb kapcsolatban voltak, sőt igen gyakran együtt művelték ugyanabban a műhelyben.

E technikai ügyességek már az Árpádok korában honosak voltak nálunk, még inkább virágzottak a magas középkorban, miről számos fönmaradt egyházi szer, kehely, kereszt, feszület, ciborum és sok ékszer tanuskodik a n. múzeumban, úgy mint egyebütt. Technikai tekintetben a Kolosvári testvéreknek alig kellett valamit föltalálniok. Az ő működésükben nem a technika volt az újszerű elem; nagy érdemök az volt, hogy az életnagyságot megközelítő arányokban mertek és tudtak szobrokat készíteni.

Igaz, hogy ebben a tekintetben sem szabad odáig menni, hogy ők bronzszobraikkal, különösen lovasszobraikkal olyasmit műveltek, a mire a régiek óta senki sem volt képes. Ez a benyomás csak azért támadhat, mert a középkori bronzszobrászat megmaradt emlékeit még senki sem állította össze. Itt-ott azonban maradtak lovasszobrok bronzból és azok tanuskodhatnak azok mellett, melyek elvesztek, vagy a melyek hamarosan nem jutnak emlékezetünkbe.

A XI—XIII. századokból megmaradt Nagy Károly cca $^1/_8$ nagyságú lovasszobra és a bambergi dómban a mintegy $^4/_5$ nagyságú ú. n.

még nem ismerték 1373-ban szabad fölállításra szánt csoport követelményeit.

Hajlandó vagyok ezt a lehetőséget föltételezni, mert több mindenféle ezen a csoporton mutatja, hogy az ő mesterei más művészeti foglalkozás köréből léptek a nagy szobrászat föladatai elé és alighanem ez a compositió is kész rajz után készült. Nem állítom, hogy apjuk készítette nekik a rajzot; elég tudnunk, hogy apjuk festő volt és nyilván tőlük kapták első művészi nevelesüket. Utóbb a hajlamuk az ötvösség körébe vezethette őket.

Úgy a képírásban, valamint az ötvösségben való jártasságuk nyomta reá e szobrászati csoportjukra a bélyeget. A festőminta az egyoldalú szemléletre való rendeltetésben érvényesül és a tájfestésben. Középkori és még modern képekben is Szent György cselekvényének tája sziklás vidék, a hol sziklaodukba rejtőzhetik a szárnyas hüllő és a prédául ott időző királyleány magános helyzete még meghatóbbnak tünik. Szobrászok is tekintettel vannak néha a sziklás talajra, de a szobrászat szokása szerint nagyon kicsi jelzéssel, rövideden utalnak reá. A hogy itt a tájt jellemzik, az nem szobrász ihletéből származó ábrázolás, azt festő rajzolta ötvösművesek számára. Nem is érték be a sziklahasábok egyenkénti föltüntetésével, de a köztük lakozó kígyókkal és gyíkokkal is benépesítették, sőt bokrokat és virágokat is raktak a talajra, olyanokat, a milyenekkel a középkor festői szerették tájképeiket megtölteni és a milyeneket csupán ötvös szeretett végtelen türelmet igénylő babramunkájával mintázni.

Ki ne látná első tekintetre, hogy itt ötvösök és festők munkája előtt állunk, nem oly szobrászoké előtt, kik akár mint kőfaragók, akár mint harangöntők kezdték pályafutásukat. Sőt bátran mondhatjuk, nemcsak a sziklás talaj árulja el az ötvösstilust, de ennek a csoportnak minden porczikája, úgy az arányok és vonalak s a mintázás módja mint a díszítés és különösen a részleteknek legaprólékosabb kidolgozása vall ötvösmunkásokra. Az arányok és vonalak nem olyanok, a milyeneket a nagy szobrászatban megszoktunk. A mű a természetes nagysághoz közel áll, de mégis miniatureszerű hatással van, nélkülözi a nagyszerűség benyomását, talán azért, mert az ifjú oly karcsú, talán azért is, mert mozdulata oly mérsékelt, de bizonyosan azért, mert a művészeknek a nagy vonalak iránt és a vonalak összefűzése iránt kevesebb érzékük volt, mint szokott lenni igazi szobrászoknak. Ezer apró vonal, ezer domborulat és árnyéklat nyugtalanná teszi a fölületet és jóformán a ló nagy tömegességét is ellensúlyozza a belémélyített sok apró kör, melylyel nyilván a ló szinét kivánták jelezni, festői hatásra törekedvén, a mikor igazi szobrász a nagy vonalak és arányokra minden melléktekintet mellőzésével központosította volna figyelmet.

az erős küzdelemmel járó heves mozgástól. Itt a sárkány lehajtott szárnynyal mozdulatlanul áll a sziklás talajon, még lábát sem emeli, csupán a farka tekerődzik a ló egyik szára körül és hegyes csúcsú szája érinti a hős lába végét. Ebben az ellenfélben nincs harczi erő és a művészek azt sem mutatják, hogy az állat talán előbb védekezett és csak azután lett egy erős támadás áldozata. Nem úgy van; ellenkezőleg azt mutatják, hogy elég volt a szent ifjúnak a hosszú póznás dárdát egy kézzel könnyen emelve, a sárkány torkába döfni. Világos, hogy a művészek a korukban uralkodó fölfogást követték, az Isten különös oltalma alatt álló szentet láttak Szent Györgyben, a ki ezúttal az Isten oltalmával csodát művel. Nem fokozná a csoda hatását az ifjú hevesebb megerőltetése, ellenkezőleg annál nagyobb a csoda, ha az ifjú könnyű szerrel bir a nagytömegű szörnyetegen diadalmaskodni és fokozza a csoda hatását az is, ha az ifjú nem erős, törzsökös legény, de gyönge csípőjű, finom lovag, a milyennek ők ábrázolták.

A prágai compositio megitélésében tehát legyünk tisztában azzal, hogy benne nem erős drámaiságra törekedtek a művészek, de teljesen összhangban saját koruk naiv hitű fölfogásával alkották meg a szentjüket.

És a mint tőlük a hős erőlködését nem kivánhatjuk és beérhetjük a ló mozdulatainak az élénkségével, úgy még kevésbbé lehet tőlük azt várni, hogy az ifjú lelki élete a helyzettel összhangzatos módon nyilvánuljon. Némelyek az ifjú arczán mutatkozó mély redőkben vélték a helyzet komoly voltának a kifejezését észlelhetni. De miért lássunk a redőkben komoly megerőltetést, mikor az nem is volna összhangban az ő actiojának a lanyhaságával!

A harczosnak még nem szabad a mozgása, mozgása meg van kötve, úgy a hogy az antik művészet archaikus korában sem látunk még szabad mozgást; meg volt kötve a hieratikus fölfogás által és megköté a művészt a saját járatlansága. Talán szabad a Hufnagel kis vázlatára is utalni, mely Szent Lászlót teljes nyugalomban ábrázolja. Vajjon nem ábrázolták volna-e heves mozdulatban ezt a lovagias nemzeti szentet, kinek legendájában ugyancsak egy hajadon megmentése egyik fő mozzanat, ha nem kötötte volna meg kezüket az a kettős békó?!

A művészi megkötöttség más tekintetben is észlelhető. A ki figyelmesen nézi a csoportot, csakhamar azt fogja tapasztalni, hogy csupán az egyik hosszoldaláról kapni kielégítő képet. A csoport háttért kiván, olyat, mely arra inti a nézőt, hogy csupán onnan tekintse, a hol minden együtt van a mi legfontosabb, a lovas előrésze, a ló feje s a sárkány. Ezt az egyoldalúságot indokolhatta a csoport eredeti helye, egy falfülke vagy egyéb zárt tér, miről most nincs tudomásunk. De lehet e domború műhöz közeljáró hatásnak más oka is: az, hogy a művészek

ez volt a szokott jelenet, melyben a hivők szeme elé léptették. Erre a jelenetre a középkor kész mintát kapott az antik világtól, a mikor Perseus és Andromeda voltak Sanctus Georgius és Cleodolinda elődjei.

A jelenet küzdelmet ábrázolván, sohasem nélkülözhetett bizonyos drámaiságot. Alighanem épen ennek a drámai mozzanatnak köszönhető, hogy az újkor igen jeles művészei Rafael, Giorgione, Bordone, Rubens és sokan mások is szerették Szent György hőstettét ábrázolni.

A festészet Cleodolindát jóformán sohasem mellőzte, ellenben a szobrászat, kivált mikor szabad szobrokat létesített, igen gyakran. Könynyű az okát eltalálni. Majdnem leküzdhetlen nehézségekkel járt volna a nőt beléilleszteni a szabadon álló csoportba. A közfelfogás szempontjából nem is volt a nőre szükség, mert a nélkül is ösmerték a cselekményt és tudták okát. Az előadás érthetőségének a szempontjából tehát a nő ottléte vagy ott nem léte jóformán közömbös.

A cselekvény élénksége a szerint volt erősebb vagy bágyadtabb, a mint a humanistikus fölfogás vagy az egyházi szempont volt előnyben. Az egész középkoron át ez utóbbi tekintetre vetettek legtöbb súlyt. A lovag szent volt, nem egyszerűen a bátor legény merész erejével rendelkezett, de mint az isten különös oltalma alatt álló harczos ment neki a sárkánynak és azért könynyedén küzdötte le. Herczeg Hohenlohe arra utal, hogy a küzdelem ábrázolása a régibb középkorban is, addig és ott élénkebb, a meddig s a hol az antik Perseus-motivum utóhatása megvolt. A román és csúcsíves kor ikonographiájában a cselekvény már azért is vált modorosabbá, mert a művészek a természet megfigyelésében nem voltak annyira, hogy erős mozdulatokat a valósághoz híven tudtak volna ábrázolni. Csak a mikor az anatomiai ismeretek gyarapodtak és az emberi mozgást is tudták jól megfigyelni, tehát az újkorban, érhette a Szent György csoport drámaisága az ő tetőpontját. Ekkor már az emberies felfogás érvényesül, mely szerint a küzdelem a hősre is jár koczkázattal és jelentékeny megerőltetéssel. A ki példát akar látni arra, milyen egy modern művész fölfogása e drámai harczról, nézze meg Giorgionenek a római nemzeti képtárban őrzött Szent György-képét.* A sárkány itt a bátor ifjú méltó ellenfele, nem is könnyű a győzelme, megfeszíti teste minden izmát, lábai s karjai egyaránt közreműködnek abban, hogy a halálos döfés mennél hevesebb legyen, melylyel hosszú lándsáját a sárkány torkába mélyíti és nemcsak a két ellenfél tör a leghevesebb mozdulatban egymás ellen, hanem megriad a ló is, fejét félelmében elfordítja a szörnytől és erősen ágaskodik.

Ilyen és hasonló igazán modern és valóban drámai compositióhoz kell mérnünk a prágai csoportot, hogy megérezzük, mily messze áll az

* Le gallerie nazionali italiane 1902. V. köt. 356. lap melletti rézlapú fénynyomat.

kéiben képviseli, majdnem egy évtizeddel korábban készült, mint a nagyváradi szobrok. Miskolczy leirása, melyet igaznak tartunk, nem is illik az Aachenben őrzött clenodiumok szobrocskáira. Igy tehát a négy szoborról egykori országos népszerűsége daczára, melyről az idézett műben gonddal összegyűjtött irodalmi adatok tanuskodnak, le kell mondanunk. Határozatlanul fénylenek művészetünk multjában, mint sok más letünt remekünk. — Voltak ugyan, de még képzelmünkkel sem birjuk kivenni, hogy milyenek voltak.

Ellenben a prágai csoport túlélte a századok viharait és bár egyik-másik tekintetben kárt szenvedett, mostani mivoltában is teljes érvényű tanuság a két kolosvári mester képességéről.

Czakó szeretettel ecseteli a szobor százados viszontagságait. Munkájának ez a szakasza nagyon tanulságos. Érdekes adat a mi korunkból, hogy a mikor végre a további bajoktól megakarták menteni és a prágai székesegyházba kivánták helyezni, akadt kardinális-érsek, a ki szabadkozott e lovasszobornak a templomba vitele ellen! Mily keveset tudhat ez a kardinális Szent György nagy szerepéről a középkori egyházi ájtatosságában, arról az időről, midőn a világon szerte Szent György-egyházak keletkeztek, mikor a keresztény lovagok seregei az ő védelme alatt szövetkeztek és ezer számra keletkeztek képei és szobrai templomokban és köztereken.

A szent nem ül mindig lóháton, néha gyalog lép a sárkány elé, vagy reá rakja a lábát fejére, de sokszor paripán ül és így lőn a lovagok védnökévé (equitum patronus).

A lovagias szent még nem foglalta el az irodalomban azt a helyet, a melyre méltó, csak most gyűjtik nagyobb terjedelemben a reá vonatkozó irott és emlékszerű adatokat. A többi közt Hohenlohe Waldenburg Klodvig herczeg Zsigmondházán (Trencsén m.) készül évtizedek óta ily monographiára. Világos, hogy csupán a rokon emlékek történeti lánczolatában lehet majd a prágai szobor érdeme iránt egész tárgyilagosan tájékozódni. Mert fontos kérdes, hogy mennyiben követték a kolosvári mesterek a közfelfogást és miben módosították azt egyéni képességük szerint.

Úgy látszik, hogy a Szent György-legenda, mely a régibb középkor századaiban indult meg, már a román kor festészetében és szobrászatában nyert bizonyos ikonographiai megállapodást. Hogyha a legendát megfestették vagy domborműben ábrázolták, több személynek jutott benne szereplése és több jelenetben adták elé a történetet. Azonban többször a festészetben is megtörtént, a szabad szobrászatban pedig mindig beállott az a rövidítés, mely az egész legenda főcselekményére szorította az előadást.

A főcselekmény a sárkány legyőzetése; a szent ikonographiájában

KOLOSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY.

Két híres tizennegyedik századi mesterünk végre megkapja azt a méltánylást hazai műtörténetünkben, melyre igényt tarthat. Terjedelmes monographiát szentel nekik Czakó Elemér, kitől az imént jelent meg mintegy mutatványul egy érdekes füzet.* Fölötte örvendetes, hogy szélesebb alapon, terjedelmes készültséggel, meleg szeretettel és apróra menő gondossággal karolja föl az érdemes themát arra hivatott író és mélyebb mederbe készül tanulmányainkat terelni, mint a hogy eddig történt.

A két jeles mester népszerűségét századunkban bizonyára az a kedvező tény is fogja fokozni, hogy az a művük — a prágai Szent György — mely szerencsésen túlélte az utóbbi öt századot, másolatban Budapesten most három helyen is megvan, a mi a kutatóknak nagyon megkönnyíti a munkájukat.**

A két kolosvári mester 1373-ban készítette ezt a szobrot. Megelőzte más három szobruk, a három szent király (Szent László, István, és Imre) álló érczszobra Nagyváradon, mely 1370-ben készült és jóval a prágai lovasszobor után, 1390-ben állították föl a művészek ugyancsak Nagyváradon Szent László lovasszobrát. Az 1370-ik évi három szoborról csupán a Miskolczy-féle naplójegyzetből van tudomásunk, a Szent László lovas szobrát is ő írta le pár szóval, apró rajzot is birunk róla, nagy volt a hire az országban, de sem a szűkszavú ismertetés, sem a kicsi vázlat nem nyujthat fogalmat a stilusáról. Elpusztult mind a négy nagyváradi mű a XVII. század folyamában. Alighanem beolvasztották, átdolgozták ágyúkká, mint annyi más régi érczszobrot. Ezt a sorsot kikerülték volna, hogyha a művészetkedvelő Rudolf császárhoz kerültek volna Prágába, mikor ez Mátyás főherczegtől 1598-ban elkérte. A Hufnagel-féle parányi rajzot, jóllehet bárddal ábrázolja Szent Lászlót, nem tartjuk elég megbízhatónak és arra alkalmasnak, hogy valamelyes fogalmat adjon az eredetiről. A rajzoló nyilván a maga korának ízlése szerint modernizálta, köntösben koronával a fején, nem fegyveresen ábrázolta, mint a hogy középkori ötvösművekről és falfestményekről ismerjük a szentet. A magyar aranyokon szereplő Szent Lászlóról sem hihető, hogy vésnökük a váradi álló szentet vette volna mintául. Jóval korábban — pár évtizeddel előbb keletkezett ez a typus, mielőtt a kolosváriak álló szentjüket megalkották és a három apró ezüst szobrocska is, mely a három szent királyt az aacheni czímeres ékszerek csúcsíves fül-

* Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok, írta Czakó Elemér 1904. 8. r. 35. l.

** Gipszmásolata megvan a n. múzeumban és az orsz. iparmüv. múzeumban, bronzutánzatát pedig a budai halászbástyához vezető lépcsőn állították föl.

Arch. Ért. 1905. évf

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉLMAGYARORSZÁG
Szeged

1969 NOV 17

1021

Szeged szobrai

Szent György

(88.) Kolozsvári Márton és György XIV. században készült szobrának bronz másolata a Rerrich Béla téren áll. A szobor eredetije a prágai várban van, másolataiban pedig Kolozsváron, Krakkóban és Budapesten gyönyörködhetnek az érdeklődök.

Kolozsvári Márton és György

mélyesen
kumot v

A KEN
IPARI V
(Szeged,
kalmaz
gép- és
zés a vá
tályán. S
ra (Szeg
érettségiz
vezető m
lentkezés
lyon.

Hajósle
kereseti lehetőség. Jelentkezni lehet: Folyamszabályozó és Kavicskotró Vállalat, Szeged, Dózsa Gy. u. 5. sz. xDK. 24 895.

A SZÍNHÁZ díszítőt, takarítónőt, fűtőt és férfiszabót felvesz. x

A Gabonafelvásárló és Feldolgozó Vállalat szegedi körzeti üzeme felvesz malomüzemhez segédmunkásokat, 44 órás munkahét van. Jelentkezés: Vértanúk tere 6. x

Raktári segédmunkásokat, kocsikísérőket azonnali felvételre keres a VIDIA Kereskedelmi Vállalat szegedi telepe, Szeged, Bakay Nándor u. 52. xDK. 1525

Gépírni tudó anyagkönyvelőt keresünk. Fizetés megegyezés szerint. „Szegedhez közel" 24 879 jeligére a Sajtóházba. x

Forgalomirányító érettségizett férfi munkaerőket, valamint állandó éjjeli műszakra tejfejőket és férfi szállítmánykísérőket felveszünk. Jelentkezés: november 3-án 7—14-ig. Szegedi Tejüzem, Párizsi krt. 16. xDK. 1524.

A Szegedi Közlekedési Vállalat felvételre keres anyagkönyvelőt, kazánfűtőt, hegesztőt, lakatosokat, villanyszerelőket, pálya- és műhelyi segédmunkásokat. Jelentkezni lehet: Zrínyi u. 4—8. szám alatt. xDK. 1518.

Férfi segédmunkásokat szállító munkára, jó kereseti lehetőséggel felveszünk. Nyugdíjast éjjeliőrnek keresünk. Felszabadulás Asztalos Ktsz, Szeged, Bárka u. xDK. 1519.

A Szegedi Orvostudományi Egyetem Kollégiumaihoz egész állásra takarítónőket felveszünk. Jelentkezés: a Szegedi Orvostudományi Egyetem Semmelweis Ignác Kollégiumában, Szeged, Semmelweis u. 4. sz. alatt. (Női Klinikával szemben, kollégiumban.). S. 101 197

Technikusi beosztásba alkalmazunk bármilyen érettségivel rendelkező férfidolgozót. Jelentkezés november 3-tól. 9—17 óráig. Telefon: 124-73.

Lakatos kazánfűtőt és segédmunkásokat feveszünk. Vasipari Ktsz, Kátai köz. xS. 101 180

Cukrászt, szakácsot, kézilányokat, konyhalányokat felveszünk. Alföldi Üzemi Vendéglátó V. 6-os számú üzemegysége, Szeged, Hajnóczy u. 15. szám.
xS. 101 182

Közlemény

(x) Vásártartási hirdetmény: A Városi Tanács Szolgáltató Üzeme közhírré teszi, hogy a Szeged, Dorozsmai úti (rókusi) állatvásártéren 1969. november 8—9-én országos állat- és kirakodó-vásárt tart. Szeged területéről és egyéb vészmentes helyről mindenféle állat felhajtható. DK. 1532

DUPLA VA
Novemb
a Kölcse

27. tábla -

Kolozsvári Mátyás és György
Szent György. 1373. Prága
hátsó nézet.

Kolozsvári Márton

és György

Erdély 1940.

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM TIZIAN-ARCKÉPEI

Múzeumunk egyik legfőbb büszkesége a velencei Cinquecento-terem szinte teljesnek mondható arcképsorozata. Giorgionetől s a fiatal Palma Vecchiótól egészen Bassanóig és Veroneseig nem volt jelentékenyebb portraitfestő, aki legalább egy többé-kevésbbé igazinak mondható darabbal ne lenne képviselve s ha egyfelől Tintorettónak vagy Moroninak más gyüjteményekben szebb művei láthatók is, bizonyos, hogy Piombo és Romanino remekei legszebb oldalukról mutatják be mesterüket.

Azonban hiába teljes nagyobb és kisebb mesterek műveivel egy velencei arcképsorozat, amelyben nincs méltóan képviselve Tizian. Pedig nemrégiben még fájdalmasan érezhető volt ez a hiány, annál is inkább, mert ma már komolyan számbavehető Tizian-képeket szerezni a lehetetlenséggel határos. Éppen ezért most, midőn Múzeumunk immár negyedik képe alá írhatja oda Tiziano Vecelli büszke nevét, időszerű dolog szemlét is tartani e négy kép fölött: méltóan repraesentálják-e a nevet, amelyet viselnek?

Tizian Velencének legnagyobb fia. Nemcsak művei kvalitásánál fogva emelkedik minden polgártársa fölé, hanem vezetőszerepénél fogva is, amelyet működésének hetvenöt esztendeje alatt soha ki nem engedett kezéből, annyira, hogy neki kellett azzá a szilárd tengellyé lennie, amely körül a velencei cinquecento fejlődése kikristályosodott. Ő maga, igaz, elég gyakran vett fel idegen hatásokat, de bizonyos távolabbi szemszögből nézve meg kell látnunk, hogy milyen biztos kézzel vannak ezek a hatások kiválogatva és milyen céltudatossággal kapcsolódnak össze egy autonóm fejlődés zárt egészévé.

Ez az öntudatlan céltudatosság a vezérfonala Tizian belső életének; annak a belső életnek, amely nem csatlakozik dátumokhoz és külső eseményekhez, amelynek változatos kibontakozását és sokszor izgalmas epizódjait talán maga Tizian sem vette észre, de amelynek tiszta lefolyásáért öntudatlanul is küzdött s amelynek végleges eredményei, materializálódott vívmányai a remekművek, amelyeket ránk hagyott.

Tizian öntudatlan belső vívódásának legjelentékenyebb szakasza az 1530-as évek közepére esik. Ez az az időpont, amely Tizian fiatalabb és idősebb korát elválasztja: szakítás a multtal, újrakezdés, amely a fiatalabb kor eredményeit egy időre elfeledteti s azokat csak a kimondott öregkorban, az ötvenes évek közepétől fogva engedi ismét, az új eredményekkel egy egységbe foglalva, életre kelni. Ha most mindenek előtt ennek a nagy stílusfordulatnak ismertetésére szentelünk néhány sort, úgy ez azért történik, mert Múzeumunk mind a négy Tiziánja ebbe a reakciószakaszba, 1536 és 1553 közzé esik.

Tizian pályája Giorgione szemlélődő naturalizmusából indul ki. A természetben való csendes elmerülésnek, a kedves és festői motívumok keresésének, a bucolicus és tájképi hatásoknak ebből a stílusából fejlesztette ki a huszas éveknek felfokozott monumentalitású, architektonikus stílusát. A Pesaro-Madonna és a Péter-mártir nagyszabású konstrukcióiban a szabad térhatás, a levegő és a mélyből kiáramló fény, valamint a merészen végigvezetett perspektivikus alulnézet s a csoportosítás egységes lendülete megannyian oly vonások, amelyek a *barokk* első tiszta testetöltései gyanánt foghatók fel.

Ha Tizian útja az első évek lágy giorgionizmusától a huszas évek barokk nagyságához vezetett, akkor nem nehéz belátni, hogy ez az út a fokozásnak, a természetes előrehaladásnak egyenes útja volt. Ezzel pedig a giorgionizmus és az ezen alapuló barokkos, szabad térművészet egy időre betetőzést nyert s Tizian a harmincas évek elején új utakat volt kénytelen keresni.

A fordulat határozottan reakció-jellegű: éppen azt tagadja meg elsősorban, ami a huszas években új és nagyszerű volt: a merész koncepciójú, lendületes szerkesztést, az ellenállhatatlan illuzióhatásokat, a

tikus megmintázására, a ló nyakának befelé-fordulására, a mozgás elvenségére való hivatkozással megtagadta a felirat hitelességét. Azt állították, hogy a mű korát meghaladó értékei renaissance-kori újraöntésből származnak (*La Richesse d'Art de la Bohême*, I. 9. o.), a szobor említett sérülései közül egyiket az összetörtségig túlozva. *Lázár* Béla *Studien zur Kunstgeschichte* (Kunstverlag Anton Schroll in Wien, 1917.) c. könyvének két tanulmánya közül az első, mely a Kolozsvári testvérek művészetével foglalkozik, nagy apparátussal kimutatja a két cseh és a nyomukon dolgozó német művészettörténeti írók tévedését. Újraöntésről szó sem lehet, mert adattal bizonyítható, hogy Wolff *Hofjuncker* ötvösmester mindössze *tizenöt garast* kapott a szobrot ért legsúlyosabb baleset után munkájáért, amiből még 1573-ban sem lehetett restaurálni egy félember-alak méretezésű alkotást, ezenkívül a Hradzsin udvarán álló mű szakszerű vizsgálata csak *ólomforrasztásról* tanuskodik.

Ami pedig a befordított lónyakat, a ló lépő állását és a talaj naturalisztikus modellálását illeti, arra vonatkozólag Bellerophon harcát ábrázoló görög vázaképtől kezdve egészen a prágai Szent György-szoborig nagy alapossággal feldolgozva a téma ábrázolásának még a festészetre és a miniatűr képírásra is kiterjedő történetét, bebizonyítja, hogy a középkor *statikus* jellegű lovasszobor-ábrázolásaival szemben és velük egyidejűleg nem volt ismeretlen a *dinamikus* felfogás sem, az architektonikus merevségéből festőien feloldott mozdulatábrázolás. Különösen két példa van, mely a témaábrázolás szempontjából utal a jövőbe, az egyik a Louvre-ban őrzött bizánci profán diptychon, kisplasztikai relief, a másik egy nápolyi miniatűr egy *Anjou Róbert* udvarából származó bibliában, mely kompozícióban meglepően sok rokonvonást mutat fel a Kolozsvári testvérek alkotásával.

A bambergi dóm és az utolsó Scaliger-emlék hieratikus merevségű lovasalak-ábrázolása mellett már az új szobrászi szellem úttörését jelölik a regensburgi dóm belső nyugati falába komponált, festőivé feloldott formájú Szent György- és Márton-szobrok, — ezt bizonyítja Wilhelm *Pinder „Die deutsche Plastik"* c. munkájában (*Handbuch der Kunstwissenschaft.* Lieferung 197., 82—92. old.), aki meggyőzve Lázár Béla állításának igazától német alapossággal rajzolja meg a finom átmenetet a német szobrászat középkori periódusából a renaissance-korszak felé, a prágai Szent György-szobrot *határjelzőnek* állítva be. (Pinder természetesen nem lenne vérbeli *német* művészettörténeti író, ha nem jelentené ki leghatározottabban, hogy a korszakos jelentőségű szobor alkotói — akik szerinte a *németországi Klausenburgból* származnak — *német* nemzetiségűek.)

A prágai Szent György-szobor tehát előfutárja annak a művészeti ideálnak, mely a bizantinizáló, emberfölöttien fenséges, dekoratív sematizálás merevségéből felszabadult és a vallásos extázis pátoszától eltávolodott, *emberi* értékek kifejezését kereső alkotók előtt lebegett. A józan életszemléletű, bölcs mérsékletre hajló magyar lélek így lett útjelzője a humanista szellem kialakulásának, alkotásaiban pedig friss teremtőerejével megelőzője a nagykultúrájú nyugati nemzeteknek. Az, hogy rombadőlt a nagy mult, nem ok a csüggedésre. A mohácsi vész negyedik centennáriumának évében, minden nagy értékünk elpusztulására való visszaemlékezésünk szomorúságát oszlassa el mai, hasonló helyzetünkben az a tudat, hogy ha olyan művészek nőttek ki a magyar humuszból, mint a Kolozsvári testvérek is, kitartó akarat újra megvalósíthat egy szellemi értelemben vett nagylajosi magyar kultúrát.

NÉMETH ANTAL

XIV. SZÁZADI HERMA. (Valószínűleg Szent László fejereklyéje számára készült.)
Magyar Nemzeti Múzeum

SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYNAK A GYŐRI SZÉKESEGYHÁZBAN
ŐRZÖTT EREKLYETARTÓ MELLSZOBRA

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY: SZENT GYÖRGY-SZOBOR
Prága

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY: SZENT GYÖRGY-SZOBOR
Prága

zánkban kimutatható olasz ötvösök, az egyre erősbödő olasz és gyérülő francia művészeti összeköttetések dacára fokozottan képes egyéni jellegét kifejleszteni, aminek legfényesebb példája Szent László győri hermája, amelyen először jelentkezik a nemzeti technikává alakuló sodronyzománc. Nem sokkal áll mögötte jelentőségben Szent Lászlónak a Nemzeti Múzeumban őrzött s Trencsénből előkerült korábbi hermája. A megmintázás átgondolt egyenletességén és a formaadásnak a gotikus sémából kibontakozó realizmusán, az ornamentikán és technikán, szóval a külső megjelenés elemein kívül XV. századi művészetünkben még határozottabban kidomborodó magyar sajátságot látunk a két fej etikai felfogásának komolyságában. Ilyfajta ötvösműveinkből nőtt ki a régi magyar művészetnek egyik legnagyobb tette, a Kolozsvári testvérek prágai Szent György-szobra, mely a nagy útra készülő művészi realizmusnak egyik első s egyéni eszközökkel kifejezett jelentkezése." (Gerevich Tibor: A régi magyar művészet európai helyzete. Akadémiai székfoglaló, 1923. március 23-án. *Minerva*, III. évf. 1—5. szám, 98—122. old.) A Szent György-szobor szembetűnő realizmusára és az ötvösművészet hatásáról tanuskodó részleteire Czakó Elemér többször idézett értekezése finom elemzésével éles fényt vet.

Azonban nemcsak a magyar művészet felásatlan területén tekintették sokáig előzménynélkül való, megmagyarázhatatlan jelenségnek a Kolozsvári testvérek alkotását, hanem külföldön is és nem találták meg összefüggését az európai szobrászat előző stílusperiódusaival. Két csehországi művészettörténeti író, *Stech* és *Wirth* a szobor realisz-

DAMKÓ JÓZSEF: AZ ANYA VIGASZA
Terrakotta

MEDGYESSY FERENC: ANYA GYERMEKÉVEL
Márvány

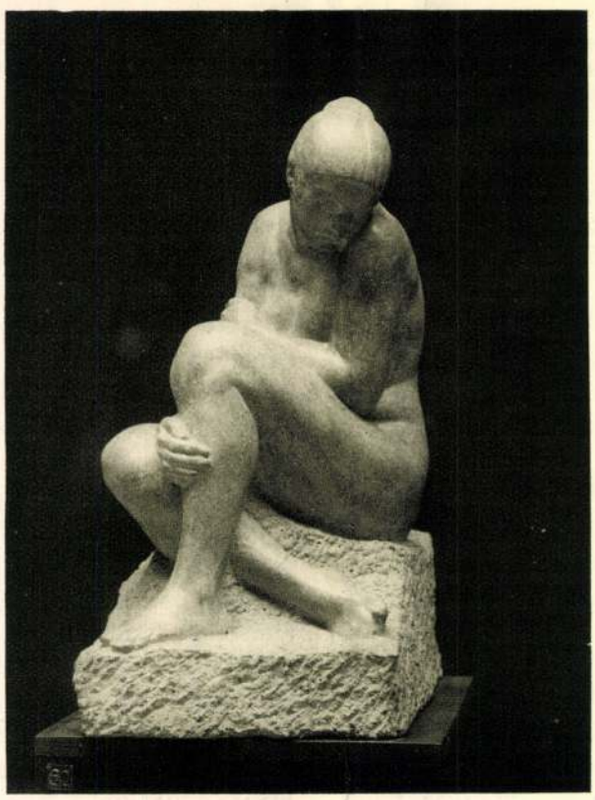

PONGRÁCZ SIEGFRIED: ELÉGIA. Szürke műkő

Váradot be nem veheti s a lakosok ostrom alkalmával többször le is kiáltottak a falakról a törökökre, ne fáradnának hasztalan, mert szent királyaik őket úgyis meg fogják védeni". 1660-ban azonban Várad török kézre kerül és amikor harminckét év mulva kiűzik őket a városból, már nyoma sincs a szobornak. Csak 1671-ből van Varju Elemér említett közlései szerint adatunk, — akkor még megvolt. A törökök ágyút öntöttek belőle. Helyére a magyarok kegyeletből egy primitív kőszobrot emeltek, mely sokáig fennállt.

Nagy alkotók egyes nagy alkotásaival kapcsolatban — mintegy bizonyításul, hogy a művet a méltató a művész *chef d'oeuvre*-jének tartja — szokták használni e kifejezést: „Ha csak ezt az egy művet alkotta volna, akkor is fenmaradna neve örökre..." Ez az *epitheton ornans* mindennél jobban illik a prágai Szent György-szoborra, mely szomorú módon valóban *egyetlen* általunk ismeretes alkotása a Kolozsvári testvéreknek és ez az egy mű magában biztosítja alkotói számára a halhatatlanságot. Sokáig nem volt tisztázva az alkotó művész neve. Följegyzések megőrizték ugyan a feliratot, mely Szent György elkallódott pajzsába volt vésve: *„A. D. 1373. hoc Opus Imaginis S. Georgij per Martinum et Georgium de Clussenberch conflatum est"* — azonban a *Clussenberch* nevet nem tudták tisztázni, míg végül Wenrich Vilmos be nem bizonyította (1879), hogy e szó azonos *Klausenburg*, azaz *Kolozsvár* középkori nevével. Így minden alapját elvesztette a cseh és a német művészettörténeti íróknak az a törekvése, hogy maguknak vindikálhassák e nagyjelentőségű alkotást, mely a husszita harcokban került Prágába, ahol sok viszontagságnak lett kitéve. Egyik helyről a másikra vitték, többször megsérült, azonban szó sem lehet olyan komolyabb természetű katasztrófáról, mely — mint egyes cseh művészettörténeti írók állítják — szükségessé tette volna a szobor egyes részeinek későbbi újraöntését, ami egyértelmű lenne a Kolozsvári testvérektől fenmaradt egyetlen mű fejlődéstörténeti szempontból való teljes elértéktelenedésével.

A Szent György-szobor időrendben a váradi Szent László-lovasszobor *előtt* készült, még pedig tizenhét évvel. Elgondolásban és technikai kivitelben egyaránt újszerű alkotás, melynek megjelenése a magyar művészetben teljesen érthetetlen lenne, ha nem tételeznénk fel szervesen kialakult, hatalmasan fejlődő *magyar* művészeti kultúrát, mely egészen a törökdúlásig nemcsak *párhuzamosan* haladt az európai művészettel, de sok alkalommal — látjuk a Kolozsvári testvérek esetében — meg is előzte azt. A Szent György-szobor az első szabadon elgondolt lovas-ábrázolás a középkorban, — mint mondottuk — mely kizárólag a szobrászat formanyelvén és az e korban ilyen célra először alkalmazott *bronzöntés* technikájából adódó plasztikai lehetőségekkel fejezi ki az alkotó elképzelését. A szobor kompozíciója klasszikusan zárt és mégis drámai, a legalkalmasabb pillanat időtlen exponálásával. „Egy momentum van csupán kiemelve, az, amint a kemény és zord küzdőhelyen, izmos paripáján Szent György végső döfést ád az undok varangyos és bibircses szörnyetegnek. A ló dübörgésétől ijedten futnak szét a gyíkok és kígyók. A sárkány utolsó erőlködésében még a ló bal első lábára csavarja farkát, tüzetokádó szájával meg a lovag lábába kap. A küzdelemben határozottan résztvesz a ló is. Értelmesen fordítja a sárkány felé fejét, ki akar ugrani öleléséből. Tisztában van vele, ami körülötte történik. Szóval, a kompozíció egy pillanatát adja Szent György küzdelmének s nem az egész legendát. Az esemény legjellemzőbb momentuma van feltüntetve. Nem folyamatosan mesélő hang ez tehát, hanem cselekedtető, azaz nem elbeszélés, hanem dráma." (Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György XIV. századi szobrászok. Budapest, 1904. 25. old.)

Ha ismernők e ritka mű összes előzményeit a magyar művészettörténetben, minden bizonnyal kiderülne, hogy szükségszerűen hozta éppen Magyarország a szobrászatban ezt a novumot. Gerevich Tibor, aki kutatásai alapján mély intuicióval elsőnek mutatott rá a régi magyar művészet önálló jellegére, a korán nemzetivé lett ötvösművészetből vezeti le kétségtelenül hatalmas szobrászati kultúránkat: „A magyarság kialakuló művészi akaratára jellemző, hogy a hazai ötvösség, az Anjouk idejében ha-

egykor teljes és egész aranytól ragyogó alakja látható, érclovon ülve, jobbjában csatabárdot tart, mintegy vágásra készen... A ló alatt érctáblán ezeket olvashatni: *Az 1390-ik évben május hó 20-án, Zsigmond és Mária szerencsés országlása idején, tisztelendő János, váradi püspök úr, Krisztusban atyánk készíttette ezt a művet László király tiszteletére Kolozsvári Márton és György mesterekkel.*"

Varju Elemérnek az Archaeologiai Értesítő XXXIX-ik kötetében (1920—1922) közölt adatai szerint az utolsó, aki a szobrokról még mint szemtanu beszél, Miles Mátyás volt, „Siebenbürgischer Würg-Engel" című, Nagyszebenben 1670-ben megjelent munkájában, illetőleg a Szentkatolnán lakó Polos István, az 1669—1676 közötti években írt naplójában. E kéziratos napló Varju Elemér kezébe került töredékének egyik lapján esik szó a Nagyváradon még akkor állott királyszobrokról. A följegyzés új adatot nem tartalmaz s Miskolczy közlésétől csak annyiban tér el, hogy a lovasszobor említett érctáblájának felírásmásolatában a „Ladislai Regis" szók előtt „Sancti" jelző áll. A feliratot az azt megelőző dátum szerint 1671-ben írhatta le Polos István.

A szent király legendás alakjának lovasszobra nagy tiszteletben részesült nemcsak az ábrázolt miatt, hanem ösztönszerűleg megérzett szobrászi kvalitásai miatt is. A Kolozsvári testvérek az egész magyarság lelkében élő Szent László-fogalmat öntötték ércbe, mint Pheidias Zeusét és Pallas Athenaét. Nem csodálatos, hogy alkotó geniejük meghatja az egyházi ének költőjét:

Tetemed foglalták az szép sáraranyból.
Képed fel-tötték az magas kőszálra;
Fénlik mint nap, salyog mint arany;
Nem elégszik senki te reád nézni.

A szobor attól kezdve, hogy a váradi püspökség fennállásának háromszázadik évfordulóján, a székesegyház védőasszonyának, Szűz Máriának születésnapján, 1390. szeptember elején a király és a királyné jelenlétében egy hétig tartó ünnepség keretében leleplezték, mintaképe lett Szent László ábrázolásának. A győri Szentháromságkápolnában őrzött Szent László-hermát is minden valószínűség szerint a lovasszobor alapján készítette el ismeretlen mestere, legalább ezt a kis töredéket mentve meg a századok vérzivatarjaiban elpusztult nagy alkotásból. Mert az említetteken és az idézett naplóföljegyzésen kívül egy *Hoefnagel* György által készített *rézmetszet* tanuskodik csak a váradi Szent László-szobor létezése mellett. A váradi várat ábrázoló grafikai alkotás egészen vázlatosan örökíti meg a szent király szobrát. *Czakó* Elemér, a Kolozsvári testvérek egyetlen monográfusa — aki ritka gonddal és szeretettel gyüjtött össze minden reájuk vonatkozó adatot — még ebből a gyarló dokumentumból is kiemeli a pozitívumokat: „Tényleg a vár bejáratától jobbra, — mint ahogy Miskolczy mondja — a homlokán két toronnyal díszített templom előtt áll a szobor, arccal a templom felé fordulva. A talpazat kicsinynek tűnik fel, de a metszet, mely a helyszínen készült vázlatos rajz után külföldön vésetett, ilyen jelentéktelenebb részletében nem egészen megbízható. Annyit azonban sejtetni enged, hogy a király hátraszegzett fejjel keményen ül lován; baljában a kantárt fogja, jobbjában levő bárdját pedig inkább nyugodt önbizalommal tartja előre, mint heves mozdulattal. Az ovális kontúr-vonallal jelzett szakállas arcot nyilt (talán liliomos) korona fedi. A szent király palástja rövid, melynek hasítékán át emelkedik ki a bárdot tartó páncélozott jobb karja. A derékon öv nyoma látszik; combja s az alsó lábszár páncéljában szintén szabadon nyúlik le egész a kengyelvasig. A ló zömök testű, középkori típus, nagy, izmos hátsó fele van s vékonyak a bokái. Farka fonatos és csomóban végződik. Három láb nyugszik a talajon, a bal mellső lábát lépésre tartja."

Ezt a remekművet — melynek elpusztulása örök kára az egyetemes művészettörténetnek — a nép ugyanolyan legendákkal övezte, mint a nagy király alakját. Az 1598. szeptember végén kezdődő török ostrom, mely kudarccal végződött, nem tudott kárt tenni a legendás hírű szoborban. Rudolf király ekkor a váradi szobrok Prágába szállítását kérte Mátyás hercegtől, aki kijelentette, hogy „a szobrokat nem küldheti el Prágába, nemcsak mivel súlyuk nagy, hanem inkább azért, mert a magyarországi és erdélyi népnek az a hite, hogy míg e szobrok megvannak, addig a török

EMLÉKEZÉS A KOLOZSVÁRI TESTVÉREKRE

Március 5-én volt hatodik centenáriuma Nagy Lajos születésének és augusztus 29-én lesz négyszáz éve annak, hogy a mohácsi vésszel kezdetét vette a magyar kultúra összeomlása. Adriától a Fekete- és Keleti-tengerig terjedő büszke, nagy birodalom fénykorának és Magyarország szomorú földarabolásának emléke ellentétes hangulattartalmával szimboluma a magyar sorsnak, mely bőkezű a néha fenségesen drámai peripetiák rögtönzésében. Magunk mögött hagyva a fölemelő érzéseket ébresztő évfordulót és közeledve a katharzist sem ígérő, leverő emlékű nap felé, fordítsuk tekintetünket a *hétszázéves* mult felé.

Ez a jubileum két nagy magyar művészt avat időtlen korszerűségükön túl különösen aktuálissá: *Kolozsvári* Mártont és Györgyöt. Nevük a művészetszerető nagyközönség előtt, ha nem is teljesen ismeretlen, mégis kevesen vannak olyanok, akik átértették e két szobrász jelentőségét, azt, hogy életmunkájuk korszakot jelent nemcsak a magyar, hanem az európai szobrászat fejlődésében is.

Sorsuk tipikusan magyar: hatás, folytatás nélkül múlik el alig ismert életük, kezdeményezésük nem termékenyíti meg a nyugati művészetet és alkotásaik *egy* kivételével nyomtalanul eltűnnek, elpusztulnak anélkül, hogy küldetésüket bevégezték volna. Ez az egy fenmaradt mű: a *prágai Szent György-szobor* — mely fontos dokumentuma az európai plastikának, mert az *első szabadon álló* lovasalak-ábrázolás az egész középkorban és hetven évvel előzi meg Donatello *Gattamelata*-ját — hatalmas alkotó erőről, ritka genialitásról tesz vallomást. És még csodálatos, hogy Nagy Lajos szobrászainak legalább a nevét följegyezheti az egyetemes művészettörténet. Ha nem derül ki: ki alkotta a prágai lovasszobrot, — könnyen megtörténhetik, hogy a magyar Kolozsvári testvérek az elfeledettség sötétjében alusszák dicsőségtelen örök álmukat.

Mert azon kívül, hogy éltek, dolgoztak, mit sem tudunk róluk. Atyjuk, Kolozsvári Miklós festő volt, amint azt — munkásságuk első időszakából származó — három rég elpusztult művüket jelző feliratos tábla bizonyította egykor. Jól esik hinnünk, hogy *magyar* nemzetiségűek voltak, bár sem erre, sem egyéb életkörülményeikre vonatkozó adatokkal nem rendelkezünk. A Kolozsvári testvérek legkorábbi alkotásai, melyekről tudomásunk van, Nagyváradon, a Szent László sírjára emelt bazilika előtt állottak. Három királyszobor: Szent László, Szent István királyok és Szent Imre herceg ércbe öntött, gyalogos alakjai, ugyanebben a sorrendben. Az elsőn tábla: „*1340-ik* (ez téves, mert *1370.* értendő alatta) *évben, a legdicsőbb Lajos Magyarország királyának uralkodása idejében főtisztelendő Demeter atya nagyváradi püspök csináltatta a szentek képeit Kolozsvári Márton és Györgygyel, Kolozsvári Miklós festő fiaival.*" E három műről Miskolczy István, Zemplén megye esküdtjének egy naplója tudósít, aki 1609. június végén járt Nagyváradon az egyetemes zsinat alkalmából és beszámolt a látottakról. Az ő följegyzése őrizte meg a feliratos tábla szövegét és az ő adatai alapján alkothatunk halvány fogalmat a szobrokról. Szent László nyakáról lelógó hüvelybe dugott karddal, szekercével, sarkantyúsan volt ábrázolva, Szent István alakját kezében aranyalmával, láncon lelógó hüvelybe dugott karddal, szintén sarkantyúsan, Szent Imre herceget pedig szakálltalanul, királyi kormánypálcával öntötték ércbe, volt kardja, dákosa, sarkantyúja és pajzsa kettős kereszt jelvényével.

Miskolczy István nem csak e három álló szoborról ír részletesebben mint mások, akik megemlékeznek létezésükről, de a bazilika előtt álló *lovasszoborról* is, mely Szent Lászlót ábrázolta és amelyről Bonfiniusnál, Istvánfinál, Janus Pannoniusnál és egy *Peer-kodexbeli* régi egyházi énekben találunk már előtte említést. „A várba való belépésnél a jobboldalon Szent László

amelyben tetőzött a nagy emlékszobrok kultusza, s így anyagunk itt még inkább járulékos természetű, mint másutt. A hangos szót, mely sokszor veszedelmesen hasonlított a frázishoz, a nagy monumentumok vitték.

Ami ezen túl következik, az már a ma életéhez tartozik, habár egyes művészek — köztük, fájdalom, a kitünő Csikász Imre és Sámuel Kornél — be is fejezték már földi pályájukat. Változott ízlés, új eszmények szólnak itt hozzánk. A pátosz kihalt, a barokkos ízű mozgalmasság elcsöndesült s gyászolatlanul sülyedt sírba az adomázó hajlamú genreszerűség, amely egyeseknél szintén felütötte a fejét. Bensőséges és tüzetes tanulmányozása a természetnek, új és szabadabb kifejezésmód lép fel, a művészek Páris és még inkább Brüsszel felé tekingetnek. Egy-egy nyugodt és kifejező mozdulat megragadása, egy-egy álló, lépő vagy görnyedő emberi alak vagy egy képmásszobor hű és alapos megmintázása — íme, ezek a törekvések jelzik nagyjából az új nemzedék működésének erényeit s egyúttal korlátait. Ám ezeken a törekvéseken belül változatos sora helyezkedik el az egyéniségeknek, széles skálája kap helyet a szabadabb és kötöttebb eljárásoknak, kezdve a Rodin működésének festőies termékeitől befolyásolt munkáktól egészen a stilizáló célzatú, szigorúbb formaadással készült alkotásokig. Egy-két esetben az archaizáló és egyszerűsítő újfajta célzatok is szóhoz jutnak. Az egyéni törekvések különbözőségének és így az aktuális termelés pontosabb jellemének kifejtése azonban kívül esik ennek a vázlatnak keretén, mely meg akar állani ott, ahol a történeti szemlélődés megszűnik és a ma krónikása foglalja el helyét.

Amit még feljegyezni szeretnénk, az csupán az, hogy szobrászatunk mai élete bizalomra jogosít, s hogy szerencsére nincs hiány sem jeles tehetségekben, sem munkakedvben. Vajjon elérkeztünk-e már oda, hogy sajátos jellegű magyar szobrászatról beszélhessünk, ez más kérdés. A mi érzésünk szerint szobrászatunk ebben a tekintetben még nem érte el a festészetet, s örömest látnók, ha felvenne valamit magába az eredetiségnek és faji érzésnek abból a nagy örökségéből, melyet Izsó hagyott reánk. Nem Izsó kifejezési módját értjük természetesen, — mert ez minden jelessége mellett is a multé — hanem művészetének azt az erkölcsi elemét, amelyet magyarsága jelentett s amely elmúlhatatlan.

Ami a kifejezési eszközöket illeti, inkább azoknak a szálaknak erősebbre fűzését üdvözölnők örömmel, amelyek hagyományosan az európai törekvésekhez kapcsolnak bennünket s amelyek újabban a szerencsétlen viszonyok miatt hibánkon kívül meglazultak. Azt hisszük, hogy a népek nagy gyülekezetében abban az esetben számíthatunk figyelmes meghallgatásra, ha olyat tudunk mondani, amit másoktól nem hallhatnak, s olyan stílusban tudjuk mondanivalónkat kifejezni, amely ma használatos, — mindig tiszteletben tartva persze ezen belül az egyéniséget, a művészi értéktermelésnek legbecsesebb tényezőjét.

PETROVICS ELEK

Magyar Művészet
1926. 5. 7-

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY : SZENT GYÖRGY (oldalnézet). 1373
Prága

Dercsényi : Nagy Lajos Ede

Kolozsvári Márton

és György,

Kolozsvári Márton és György

Szent György szobrának
másolata Kolozsvárott
van.

Kántor Lajos: Kolozsvár festője.
Új Tükör, 1977. december 25-32 lap.

Kolozsvári marton és György, szobraszok

--

A Nagy Konstantinusnak tartott szobor Rómában, mindig központi helyen volt. Ennek nagyságához hasonlitja a "humanista müveltségü" Szamosközy István a váradi Szent László szobrát a Kolozsvári testvéreknek. Mindkettő bronz aranyozva, A Marcus Aurélius szobron ma is láthatók az aranyozás nyomai. 11.old

Pogány Balas Edit: Kolozsvári Narton és György szobrának antik előzménye 1.old

Müv. Tört. Ert. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Harmadik remekművük, László király 1390-ben készült élet
nagyságú lovasszobra elpusztult. A szobor szabad téren á
állt, templom előtt. Elhelyezése a Gattamelatáévalvagy a
Colleoniéval hasonlatos. E középkori tér tekintheto az
első a maig is ható reneszánsz téralkotasnak, lovas szo
bor központtal. 10.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szob-
rának antik előzménye 1.old

Müv. tört. Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

A Szt.László szobor leirása Miskolczynál. Bal kézzel az elsőnek hüvelybe dogott kardja lóg nyakán. Ikonográfiailag erre nincs példa aSzt,László ikonográfiában. Kapcsolatban lehet azzal a felfogással, hogy Szt.Lászlónak fel ajánlották a keresztes hadak fővezérségét. 10.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvari Márton és György, szobrászok

A Szent György szobor ismerete kielemezhető Bernt Notke Szent Jürgen szobrából: a két páncélos alak hát nézeténck összevetése a jó száz évvel későbbi Bern Notke szobrával közvetlen ismeretre vall. Az 1489-ben befejezett mű agaskodó lovon abrazoljaa sárkányölő Szent alakjat./Stockholm/. 11.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Márton és György szobrának antik előzménye 1.old

Művtört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvari Márton és György, szobrasszok

A Szent György szoborral bizonyos reneszansz problémák felvetésével egyedül allott az akkori világban, még hodszú ideig, megelőzva majd egy évszázaddal Gattemelatat Padovában és a Colleonit Venezia-ban.-Elveszett varadi szobraik a leirasok tükrében jelentős alkotasok voltak, életnagysagnal nagyobbak. 1.old

Pogán Balás Edit: Kolozsvari Márton és György szobranak antik előképe 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

A Monte Cavallo-i Dioszkurok szobranak heves mozdulatu, ivesen hajló, testmozgasaval térbe kiforduló, több dimenziójú, és több nézetü antik szobornak a hatasa, közvetlen szemlélete alapjan kellett létrejönnie a Kolozsvari tedtvérek Szt. György szobranak, a két mü összevetése ala alapjan. 1.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobranak antik előképei 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Kolozsvári Márton és

György

Peszeki Ferenc:

Biharvárad. I. K.
Nagyvárad, 1913, 80, 81.
l. (Hol pusztultak
el végleg a váradi
királyi nobrok?)

Belgrádban (Nándor-
fehérvárt) elvasztották
be a törökök a dara-
bokra tört nobrokat.

Kolozsvári Márton és

György

Pigler Andor:

Balogh Jolán könyvének ism.

Századok

1935. 457–459. l.

yzék
– Imprimé

Budapest IX.

Högyes Endre-utca 10.

Kolozsvári Márton és György

vród

Karácsonyi János dr.

Szent László lovas szobrának alakja és elpusztulása Peszeki Ferenc: Biharvárad. I. k. Nagyvárad 1913. 37–42. l.

Részletesen leírva, hogy pusztítottak el a törökök Szt László szobrát.

Kolozsvári Marton és György, szobrászok

László király szobra Nagyváradon. A nyugodtan lépő ló
mellső lábát felmázó ló, melyről Houfnagel metszetéből
van némi fogalmunk, legősibb gyökérszalával a római csá
szári lovas szobrokhoz vezet. Szobrukhoz a valószerü áb
rázolás elveit valló olasz szobrászati emlékeket vették
alapul. 10.old. 23.jegyz

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szob-
rának antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

Kolozsvári Mártor és György szobrász

„Szentgyörgy szobor"

Múzeumi Magazin 1975/2 21. old

Kolozsvari Márton és György,szobrászok

9.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok.-A.Lafréri metszete. E szobor a Kolozsvári testvérek Szent György szobrának elképe lehetett. 6.old. fekete repr.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Márton és György szobrának antik elképei 1.old

Müv. Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

A lovas térbe lendülő mozdulatahoz,felemelt és könyökbe
ben meghajlitott karjahoz,ujjainak gömbölyü tartasahoz
a Szent György kesztyüjének ragyogó megformálasahoz a Di
Dioskur-alakok nyujtottakmösztönzést. 5.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Márton és György szobrának antik előképei 1.old

Müv. Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz.

Kolozsvári Marton és György, szobrászok

Az organikus lóábrázolasnak mintegy természeti előképé
pét,a Monte Cavallo-i lovakban és érdeklődésük nem annyi
annyira az antikvitás felé,mint a már művészileg feldol
gozotttermészeti előkép felé fordult. 4.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szob-
rának antik előképei 1.old

Müv. Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

Feltehető,hogy kiralyszobraikhoz előképül szolgalt a te
teljes életnagysagban,monumentalitasaban az antik szob
bor,az akkor a lateráni téren álló Marcus Aurélius bron
szobrat. 11.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Marton és György szob-
rának antik előképe 1.old

Müv.tört.Ért. 1875. XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

Szent György szobrukhoz tanulmanyozhattak a római Constantinus imperator szobrokat, melyek abban az idő ben aMonte Cavallo-i Dioskurok szoborcsoportjanak talapzatanal al tak. 10.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Marton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv. tört. Ért. 1875. XXIV. 1. sz.

Kolozsvari Márton és György, szobrászok

15.kép.-Képes Krónika,Budapest,Széchenyi Könyvtar.
A Salamon megfutamodasat abrazoló kép lova
hasonlit a Kolozsvari testvérek Szt.Györgyéhe
8.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv.Tört.Ért. 1875. XXIV. 1.sz.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Ők nemcsak a protoreneszánsz eredményeiből merítettek hanem közvetlenül abból a forrásból, mely az itáliai protoreneszánsz, majd reneszánsz művészet egyik legfontosabb forrásává, előképévé lett. 4.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Műv. Tört. Ért. 1875. XXIV. 1.sz.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Rómában a Monta Cavallo-i agaskodó ló az egyetlen fenn maradt antik példa. Az egyetlen épenmaradt lépő ló a Marcus Aurelius szobor. A Kolozsvári testvérek is ezekből meríthetek italiai útjukon. 1.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobranak antik előképe 1.old

Müv.Tört.Ért. 1875. XXIV. 1.sz.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Ki kell térnünk a Képes Krónika 91-es Salamon király megfutamodását ábrázoló jelenetben szereplő lóra, melyet kiemelnek a kutatók, mint az egyik legszebb, s a Kolozsváriak Szent Györgyéhez közelálló ábrázolást. 7.old. 16.jegyz

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrainak antik előképe 1.old

Művt.Tört. Értő 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

--

Feltehetőleg voltak Sienaban, firenzében, Orvietoban. de a Dioszkurok hoz való hasonlósága miatt a Szt. György szo bornak, valószinüleg Rómaban is jarhattak Nagy Lajos napo lyi hadjárata idején. Küküllei János a krónikairó is ott volt. 3.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Művt. Tört. Értő 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

A Szent György egyik masik fontos előképe a firenzei Porta di San Giorgio Szent György reliefje, mely jelenleg a Palazzo Vecchioban van. Ezt a reliefet Roberto Salvini Leonardo "cavallo" ábrazolasai egyik lehetséges előképeként határozta meg. 5.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv.Tört. Értő 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

A lovas emlékmünek két változata van:a lépő lovpn ülő, és az ágaskodó.Az utóbbi náluk került először megvalósitásra.A szobraikkal kapcsolatos problémaknak kell,hogy legyenek előképeik,melyek szamukra és a reneszansz müvé müvészek szamara is előlépül szolgaltak. 1.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv.Tört. Érté 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Marton és György, szobrászok

1373-ban alkottak a Szent György szobrot,1360 körül ha rom szabadon alló figurat a Nagyváradi Dómnal,a három magyar szent kiralyt,istvánt,Imrét és Lászlót.1390-ben a Nagyváradi Dóm előtt felállitottak Szent László lovas szobrát. Miklós mester fiai voltak. 1.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképe 1.old

Müv.Tört. Erté 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

Minden arra vall, hogy Nagyváradon ércöntődéjük volt. ahol müveikből az wlsőt, a három gyalogszobrot, és a harmadikat, az életnagyságon felüli lovasszobrot, a váradi püspök szolgálatában alkottak. a középső, a kisebb és könnyebben szallitható, került Pragaba. 10.old

Márton

Pogany Balás Edit: Kolozsvári Mihály és György szobrának antik előzménye 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

A győri Szt.László hermat is nekik tulajdonitjak.Erős a Hasonlatossag a Barlettai szoborral.A fej,a rövid haj viselet,az abroncsszerüen körülmenő hajzat,a hajszalak fémes formalasa,nagyon közeli egyezést mutat a a barlett tai kolosszus fejével. 8.old.

Marton

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Mátyás és György szobrának antik előzménye 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Marton és György, szobrászok

Uralkodó szobor, rövid öltözékben, köpennyel, pancélban, fedetlen lábbal, uralkodói jelvényekkel abrázolva, bronzból-ezt akkor csak Európában egyedül Barlettaban talal hattak meg, ahova kellett érkezniök a második hadjarat kezdetén. 8.old

Marton -

Pogány Balás Edit: Kolozsvári ~~xxxxxx~~ és György szobrának antik elő-ménye 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobrasszok

Müvészi célkitüzésük európai jelentősége éppen az, hogy függetlenné valtak az architekturatól s ezaltal a reneszánsz müvészet uttörőivé valtak, és az uj feladat hoz megtalaltak a szamukra használható előképeket.
8.old

Márton

Pogány Balás Edit: Kolozsvári XXXXXX és György szobrának antik előzménye 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvari Márton és György, szobraszok

Első szobraik, három bronzba öntött királyszobor az architektúrától függetlenné válva; szabadon álló, kerek szobor, közel életnagyságban, - ez volt a testvérpár cél kitűzése, - s ilyet egész Európában sehol sem láthattak. mutatozott ra a kutatas. 8.old.18.jegyz

Márton

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előzménye 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

ПО

Kolozsvari Márton és György, szobrasz ok

Ereklyetartót, hermat készitettek a varadi püspöknek, ak aki az álló kiralyszobrokat is megrendelte tölük. Talan rajzokban, vagy viaszöntvényben örökithették meg azt am amit Itáliában láthattak: A Szt. László hermánál ramutat nak a kutatók a technikai kivitelezés hasonlósagára a prágai szoborral. 9.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Márton és György szobranak antik előképei 1.old

Művt. Tört. Ért. 1975. XXIV. 1. sz. Bp

Kolozsvari Márton és György, szobrászok

A térben mozgó ló és lovas kerek szoborban megvalósi tott müvészi gondolatat a gótikus stilusból kiszabadit va, realizta e zközökkel elsőnek a Kolozsvari testvérpár valósitotta meg. 1.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobrasszok

1.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok.Részlet.Roma,Piazza Quirinale.- Kolozsvari Marton és György Szent György szobranak előképe lehetett. -Fekete repr. 2.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Marton és György szobranak antik előképei 1.old

Művt. Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Márton és György szobrászok

A művészek megörökitették nevüket Szent György pajzsán, mely elveszett, de a felirat masolatban megmaradt: A.D.13[illegible] 1373hoc opus Imaginis S.Georgii per Martinum et Georgium de Clussenberch conflatum est". 1.old. 1.jegyz.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Márton és György szobrának antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Márton és György, szobrászok

1373-ban alkotta meg a két testvér Szent György szob
rat,ezt az európai művészet számára nemcsak jelentős
hanem páratlan és egyúlalló plasztikájat,a magyar
protoreneszanszmak. 1.old

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Márton és György szob-
rainak antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XIV. 1.sz.

Kolozsvári Márton és György, szobraszok

Zl.kép.- Imperator szobor,Barletta.-Feltehető,hogy a Kolozsvári testvérek szobraihoz előképül szolgált. Fekete repr. 10.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobrászok

Szabadon alló,iveseh meghajló,körüljarható kerek lovas szoborSzent Györgyör a sarkannyal küzdve lovagi pán célban ábrazolja,magasba emelt kezében lánzsaval.-A prá gai vár harmadik udvarában all. 1.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Marton és György szobranak antik előképei 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975.XIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobrasz ok

23.kép.-Szent László her,a Győr.-Készitését a Kolozsv
Kolozsvari testvér knek tulajdonitják.-
Fekete repr. 11.old.

Pogány balás Edit: Kolozsvari Marton és György szob-
rának antik előképéről 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975.XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton as György, szobraszok

21.kép.-Imperator szobor, Barletta.- Ø Valószinüleg elöképe lehetett a Kolozsvari testvérek három kiralyszobranak Varadon. Fekete repr. 10.old

Pogány balás Edit: Kolozsvari Marton és György szobranak antik elöképéről 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975.XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Márton és György, szobrászok

22.kép.-Imperátor szobor/részlet/,Barletta.-Valószi
nüleg előképe a Kolozsvari testvérek három
kiraly szobranak.- Fekete repr. 11.old

Pogány balás Edit: Kolozsvari Márton és György szob-
rának antik előképéről 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

6.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok.Róma,hátnézet.-A Kolozsvári testvérek Szt.György szobrának előzménye lehetett. Feket repr. 4.old

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképéről 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobraszok

11.kép.-Giovanni Pisano, szobrasz,Ló,Siena,Dóm Museum
Kolozsvari testvérek Szent György szobrának
egyik előképe lehetett. 6.old. Feket repr.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképéről 1.old

Műv.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobraszok

--

8.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok.-hátnézet.-A Kolozsvári testvérek Szent György szobranak elképe lehetett. 5.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképéről 1.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XIV. 1.sz

Kolozsvari Márton és György, szobraszok

20.kép.-Szent László herma.Győr.-Lehetséges,hogy a Kolozsvari testvérek munkaja volt.- Fekete repr. 10.old

Pogany balás Edit: Kolozsvari Márton és György szobrának antik előképéről 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz.

Kolozsvari Marton és György, szobrászok

5.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok.Roma,hátnézet.-A Kolozsvari testvérek Szt.György szobrának előzménye lehetett. rekete repr. 4.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Marton és György szobrának antik előképéről 1.old

Műv.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

2.kép.-Kolozsvari Márton és György:Szent György, Praga,- Fekete repr. 3.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és Hyörgy szobrának antik előképéről 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobraszok

14.kép.-Monte Cavallo-i Dioszkurok jobb oldali ló.
A Kolozsvári testvérek Szent György szobranak
elöképe lehetett. Fekete repr. 8.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és Hyörgy szob-
rának antik elöképéről 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvari Marton és György, szobrasz ok

24.kép.-Constantinus imperator. szobra, Róma.-Előképe lehetett a Kolozsvári testvérek szobrainak Nagy Nagyvaradon. 12.old. Fekete repr.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Marton és György szobrainak antik előképéről 1.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

7.kép.-Kolozsvari Marton és György:Szent György elől-
ról.--rekete repr. 5.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvári Márton és Hyörgy szob-
rának antik előképéről 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975.XXIV. 1.sz

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

---

25. kép. -Imperator szobor, Barletta.-Előképe lehetett a Kolozsvári testvérek szobrainak Nagyváradon
Fekete repr. 12.old.

Pogány-Balás Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképeiről l.11d

Müv. Tört. Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

57

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

3.kép.-Kolozsvari Marton és György:Szent György, hatnézet.- Fekete repr. 4.old.

Pogány Balás Edit: Kolozsvari Márton és György Szobrának antik előképeiről 1.old

Müv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Kolozsvari Marton és György, szobraszok

4.kép.-Kolozsvari Márton és György:S ent György,hátnézet.- Fekete repr. 4.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Marton és György Szobranak antik előképeiről 1.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

10.kép.-Kolozsvári Márton és György, ~~szobrászok~~ Szent György. Fekete repr. 6.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvari Márton és György Szobrának antik előképeiről 1.old

Művt.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

Kolozsvári Márton és György, szobrászok

12.kép.-Kolozsvári Márton és György:Szent György.
Fekete repr. 7.old.

Pogány Balas Edit: Kolozsvári Márton és György szobrának antik előképeiről 1.old

Műv.Tört.Ért. 1975. XXIV. 1.sz. Bp.

2

20

Kalansoğni tertvere

Sat. bejörgy lovasszolod

Művészet, 1976. szept. 20. old

Kolozsvári testvérek

Szt. György lovasszobra. (repr.)

Művészet, 1976. szept. 20. old.

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY : SZENT GYÖRGY. 1373
Prága

Kolozsvári Máton
és György

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Rádió TV Újság
Kolozsvári testvérek
1977 DEC 11

1021

A Kolozsvári testvérek Szent György-szobráról is szó lesz Balogh Jenő Rádióvízió sorozatának A reneszánsz művészet hírnökei c. iskolarádió-adásában
(Országos Oktatástechnikai Központ – Babos K.)

Szombat tv1, 22.40: Hernádi Gyula–Grunwalsky Ferenc filmje, a Sallairól–Fürstről szóló Vörös rekviem

zankban is jól ismert Nivaldo Herrera, valóban fiús jelenség, még harmincas éveit tapossa, pedig már jó néhány esztendeje betölti funkcióját; mögötte egy kreol bőrű, bajuszos, nyúlánk férfi, Manuel Yepe, a Rádió vezetője, akinek fiatalságán csak azért nem csodálkoznak, mert erre más ad okot: hogy már 25 éves korában nagykövetként képviselte hazáját az egyik európai szocialista országban. Ez a fiatalság nosztalgiát ébreszt a hazai hőskorra emlékezőkben: amikor — mint itt most Kubában — szintén nagyon fiatalon, óriási hévvel, felemészthetetlen, napi 20 órai munkára méretezett energiával vágtak neki egy új világnak. S ami ugyancsak ide tartozik: van olyan adóigazgató, aki 30 éves, s vezetői munkája mellett most fejezi be egyetemi tanulmányait...

E „hőskori lendület" némi irigységet is támaszt, különösen, amikor kiderül, hogy Kubában 52 rádió-adóállomás és öt nemzeti program van, s hogy az adóhálózat — melybe rész-utánpótlásától megfoszt dióhálózat üzemben tartása len erőfeszítéseket követel rádiósoktól. Éppen a mi günkkel kezdtek hozzá az géppark teljes felújításához, szerű rádiózáshoz szükség telek megteremtéséhez. Rek ció, az új technika kezeléséhez értő személyzet kiképzése és a meglevő, korszerűnek tűnő adórendszer igazán tartalmas, nívós, az új Kubát szolgáló műsorokkal való megtöltése — ezek mind komoly leckék Amerika első szocialista rádiósainak.

Amikor a magyar delegációt végigvezették a Rádió épületén, mindenhol az építkezés, a szerelés, az üzembe állításra váró gépek látványával találkoztak. Ez a munka határidős. 1978. július 28-án a világ számtalan országában várják a kiküldött riporterek jelentkezését: Halló, itt Havanna! A XI. Világifjúsági Találkozóról jelentjük...

Petur István

Kolozsvári [testvérek], szobrász(ok)

Megemlítve.

Balogh Edgár: A regöszjüvástól ... 38-49

Alföld, Debrecen, 1978. augusztus XXIX/8.

Kolozsvári testvérek

A kolozsvári testvérek Szent György szobrának a gipszmásolata a párizsi Trocadero Muzeumban van.

Fodor Ilona. Szervátiusz-Breviarium.
Művészet, 1978. augusztus – 2 lap.

Kolozsvári testvérek: György és Márton, szobrászművészek

A budai várban a Fehérvári bástya körzetében felállítják a Lovag és heroldja című bronz szobrot.
— a budai Várban a sárkányölő Szent György szobor hű mása a Kolozsvári testvérek Prágában megörökített eredeti alkotásának.
/említve/.

Arról Kovách Tamás: Lovag és herold a bástyán.
Esti Hírlap, 1993. febr. 9.

MDK

Kolozsvári testvérek

megemlítése.

Vigilia,1947.jan.XII.évf. 1. sz. 52.l.- Jajczay János
A magyar barokk és Maubertsch.

MDK

Kolozsvári testvérek (Márton és György)
szobrász művész

Balogh Jolán alapvető tanulmánya Kolozsvári testvérekről.

H. Zádor Anna: A magyar művészettudomány
Történetének Vázlata 1945-ig

MMM Évkönyve 1951. 34 l.

Kolozsvári testvérek

M.D.K.

Szent László és Szent György szobráról méltatás.

Baráczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon. 16 l.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek

Szent György szobra.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 18 l.
Fafaragás a XV. — XVI. században.

Kolozsvári testvérek

M.D.K.

A herma a Kolozsvári testvérek műve.

Bánóczi József: Szent László lovasszobra Nagyvaradon 13 l.

Kolozsvári testvérek M.D.K.

1394-ben uj hermiat készitettek még pedig az 1390-iki lovasszobor mintájára.

Bánaczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon
12 l.

M.D.K.

Kolozsvári testvérek

Szent László-nak a győri székesegyházban őrzött ereklyetartó mellszobra.

Baráczi József: Szent László lovasszobra Nagyszalonta 12 l.

Kolozsvári testvéreink

M.D.K.

Méltatás.

Baricsi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon 11 l.

MDK

Kolozsvári testvérek lovasszobra

Prágába kerül.

AHA.1954. II.Fasc.1-2.58. 1.- Gerevich L.: Prager Einflüsse auf die Bildhauerkunst der Ofner Burg. 51-63.1.

Kolozsvári testvérek MK

a prágai Szt György szobor mása.

35-36.o.

Repr. 48.o. után.

-: A budai Vár. Bp. 1958. /Szerk: Főv. Idegenf. Hiv./

M. D. U

KOLOZSVÁRI testvérek nobraviok

Praga Szt. György

Daun, B: V. Stass... Lpzig. 1903 - 122. l.

122.

Kolozsvári testvérek.

a prágai Szent györgy szobor második
bronzpéldánya az Epreskertben /Bajza u. 41/

125.o.

Székely László /szerk/: Budapesti zsebkalauz.

Bp. 1959.

Kolozsvári testvérek MDK

/szobrászok/

A váradi királyszobrok elvesztek.
A prágai Szt. György 1373.

37-38.o.

Entz Géza: A középkori Magyarország müvészete.
Bp. 1959.

Kolozsvári testvérek, nobránok M.D.K.

1370 kolozsvárott elhészitik ut. István, Imre és Lánló nobrát.

1390 ut Lánló lovanobra, a tengelom bejázatával szemben.

1373 ht. György nobor Prágában (regr: 99 o.) 100 o.

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931
98 – 100

Kolozsvári testvérek

szobrászok

Irod

Bedy Vince dr. A

győri székesegyház tört.

Győr, 1936. 51, 143. l.

Kolozsvári testvérek

lásd

Balics Lajós dr.

Szent László király fejereklyéjének története.

Győr, 1892.

Kolozsvári Hatvérek

úrod

Arch. Ért. 1928. 281. l.

Kolozsvári Miklós
festő

M.D.K.

A mesterek a két fia Márton és György.

Bánoczi József: Szent László lovasszobra Nagyváradon 8 l.

Kolozsvári Miklós, festő MDK

A három szent magyar király elpusztult nagyváradi gyalogszobrát...Kolozsvári Márton és György, Miklós festő fiai...készitették.

Hiteles müvéről nem tudunk.

254.o.

Entz Géza; Müvészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml. 249-264.

Kolozsvári Miklós MDK

Lázár a mester alkotásának tartotta a nagyváradi székesegyház falképdiszéből fennmaradt töredéket, mely Gerevich és Radocsay szerint Tommaso da Modena müve. A különféle attribuciókra vonatkozóan lásd Tommaso da Modenát.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.Bp.1954.188.l.

Kolozsvári Miklós MDK

név említése

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.

Bp.1954.42.1.

Kolozsvári Miklós MDK

Valószinü, hogy az erdélyi festő Aquilához hasonlóan népesebb mühely élén állva vállalt megbizásokat. Fiainak, Kolozsvári Márktonnak és Györgynek müködése is azt bizonyitja, hogy szervezetten és rendszeresen dolgozó mühelyben sajátották el és fejlesztették müvészi tudásukat.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

2.

Koloszvári Miklós MDK

A népes műhely megteremtésébét a céhrendszer tette lehetővé. Kolozsvári Miklós és két fia már a céhszervezet keretei között dolgozhatott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

Müködésének java, mint neve mutatja, valószinüleg Kolozsvárra és a város környékére esett. De megjarhatta Erdély más városait is. Balogh Jolán a magyarfenesi képek és a prágai Szt. György közötti tipusazonosságra hivatkozva a mesternek tulajdonitja a XIV.sz.második felére datált falfestményeket.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

4.

Kolozsvári Miklós MDK

A magyarfenesi képeken az alakok határozott körvonalai, a Kálvárián Krisztus testének meghajló formája még az előző századra, a Veronika kendőjén megjelenő Krisztus-fej hosszukás alakja, a közelülő szempárral pedig a zsegrai két magyar király tipusára emlékeztet. A képeken nem tapasztalható a nagyváradi freskók hatása.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 54. l.

5

Kolozsvári Miklós MDK

Balogh Jolán a Magyarfenesi Kálvária analógiáját egy padovai miniaturán találva meg, közös trecento mintaképeket feltételez, az Imago pietatis megfelelőjeként pedig az azonos témáju firenzei Museo Horne táblaját emliti. Következtetése szerint a magyarfenesi mester felsőolasz hatás alatt dolgozott.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.54.l.

Kolozsvári Miklós MDK

Radocsay megemliti, hogy Balogh Jolán véleményével szemben felmerült az a gondolat is, hogy a magyarfenesi képek a kölni iskola hatása alatt készültek./Keleti Ujság. 1935.szept.7./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország ~~xxxxxxx~~ falképei.Bp.1954.54.l.

7

Kolozsvári Miklós MDK

A magyarfenesi falképekre vonatkozó adatok a Katalógusban.

A ref. templom szentélyében Kálvária, Veronika kendője, Imago Pietatis. Entz közli, hogy a Kálvárián 1438-ból való minuscul's bekarcolt felirat, mely Zsigmond király halálát tudatja.

Fényképek a /MOB/ gyüjteményében.

Irodalom

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp. 1954. 167-168. l.

Kolozsvári Miklós 8 MDK

Az almakeréki képekkel kapcsolatban felmerült Kolozsvári Miklós szerzőségének jevaslata, sőt Lázár Béla a Szt.György jelenet bal sarkában láthatóvá a képmezőből kitekintő mellékalakban a festő önarcképét vélte felfedezni. A feltevésből Radocsay szerint az tanulságos, hogy világi festőt kapcsolt a világi megrendelőhöz, az Apafi családhoz. Felvetődött olyan nézet is, hogy az egyes jelenetek két különböző kéztől származtak

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország [illegible] képei. Bp.1954.56.l.

Kolozsvári Miklós MDK

Az egyesek által a mester müveinek tartott almakeréki jelenetek a megoszló vélemények szerint a XIV.sz.közepe és XV.sz.eleje között készültek./Radocsay a XIV.század végéről származtatja a képeket/.

Az almakeréki falképek reprodukciói a könyvben

Szt.György LXXXI.tábla

Utolsó vacsora LXXXII. "

Angyali üdvözlet LXXXIII. "

Királyok imádása LXXXIV. "

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.56.l.

10.

Kolozsvári Miklós MDK

A kutatás sokat foglalkozott az almakeréki Szt.György jelenettel, utalt olasz kapcsolataira és rámutatott a Simone Martini-féle ábrázolási tipus eleven hatására. Az olasz eredet közvetitőjeként Tirol és Csehország szerepének kérdései is felmerült. A német hatást, vagyis osztrák közvetitést bizonyitja, hogy a Salzburg környéki Maria Pfarr templomának 1946-ban feltárt Szt. Györgye kompozicionálisan pontosan megegyezik az almakeréki-vel. Kompozició elemzése. Osztrák kép datálása. Almakeréki képek Radocsay szerint egy emberöltővel előbb készültek

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei.
Bp. 1954. 55-56-C.

11.

Kolozsvári Miklós MDK

Az almakeréki ev.templom falképeire vonatkozó adatok és irodalom a Katalógusban.

A Veress Zoltán által készitett akvarellmásolatok és a falképekről készült fényképek a /MOB/ gyüjteményében.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.lo9-llo.l.

12.

Kolozsvári Miklós MDK

Lázár az almakeréki ev.templom szentélyének Szt.György-t Miklós mesternek, a Kolozsvári testvérek apjának tulajdonitja, s az 136o-~~xxx~~ 137o-es évekre keltezi azt, szerinte más kéztől valók a hajó jelenetei.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.1o9.l.

Kolozsvári Miklós
festő XIV.sz. MDk

Az almakeréki freskót a Kolozsvári szobrász_ testvérek /Márton és György/ atyjának tulajdonitják. ő lett volna Kolozsvári Miklós festő akiről a királyszobrok felirata megemlékszik.

Magy.Müv.Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 163.o.

Repr: Almakerék. Szt György freskó. XIV.sz. vége.
U.o. 162.o. 116.kép.

Kolozsvári G. Miklós, grafikusművész

A Hazafias Népfront IX. ker.-i bizottságának szervezésében létrejött Művészek és Barataik Köre grafikai és kisplasztikai csoportja mutatja be Tatabányán, a Népház Galériában két éves gyűjtői tevékenységének eredményét. — Kolozsvári G. Miklós „Adáshiba"-ja c. rajzos mesélő kedvtől árulkodik. /említve/.

E. Nagy Lajos: Grafika, Kisplasztika 1982-83.
Tükör, Budapest, 1984. júl. 15. 3-4. old.

Kolozsvári G. Miklós, grafikus

L.: Tőrös Gábor

-: Közművelődés, klubkiradó :- -

46.

Új Tükör Bp. 1986 nov. 2.

XX III/44

Kolozsvári Mihály

Rajz

Valóság 1985 7

Kolozsvári Miklós

Rajz

Valóság 1985 /12

Kolozsvári Millós

Rajzok

Valóság 1985/2

Kolozsvári Festvények, szobrászok

L: Szervátiusz Tibor

15.

Csoóri Sándor: Szervátius Tibor szobrai XXVII/12

Élet és Irodalom Bp. 1983. máj. 25.

Kolozsvári testvérek

Czobor és utána Divald (Divald: Magyarország művészeti emlékei Bpest 1927. 104. l.) a győri szentló hermát a Kolozsvári testvérek lovasszobrainak fejéről készült másolatnak tartották. Péter Andra (A magyar művészet története Bpest 1930. 166. l.) számutatott e feltogis téves voltára, mert a merev hieratikus fej nem lehetett mozgásban lévő alak feje: önálló mellszobornak készülhetett a 15 század elején.

Stengyőr 6. l.

MANGOLD BÉLA KOLOS
ING ÉS NYAKKENDŐ SPECIALISTA

MANGOLD BÉLA KOLOS

ING ÉS NYAKKENDŐ SPECIALISTA

Kolozsvári kotverek

nobrászok,

ind

Dv. 378. l.

őreálliskola igazgatóságától.

esitő.

..... *osztályu tanuló a*

.....

.....

l elégtelen előmenetelt tanusitott.

.....

..... *hó*.....

osztályfő.

Kolozsvári testvérek szobrászok, Várad megalapítójának
Szt. Lászlónak lovas szobra.

Punyítay Vince. A váradi püspökség története I. 209. l.
Arch. Ért. 1923–1926. 182. l.

Tornai Vár II. 195.

VILÁGOSSÁG RT.

Kolozsvári testvérek

Feladó:

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 264. l.

Németh Antal: Emlékezés a Kolozsvári-testvérekre

LEVELEZŐLAP

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

MIKLÓS MESTERNEK, A KOLOZSVÁRI TESTVÉREK APJÁNAK MŰVEI

Miskolczy István zemplénmegyei esküdt naplójából (1609 jún. 27) ismerjük a nagyváradi bronz királyszobrok leírását, Szamosközy Istvánéból pedig a Szent László lovasszoborét, melyet ez a XVI. századi erdélyi humanista már Marcus Aurelius császár római, Donatello páduai, Verocchio velencei szobrával vetett egybe. Ha azt mondja, hogy az antik és olasz munkáknál durvább kivitelű, ez csak annyit jelent, hogy mind az antik remekmű, mind a két hatalmas renaissance-alkotás a humanistának klasszicista ízlését jobban kielégítette, mint a gótikában fogant nagyváradi lovasszobor. De hogy mit jelent egy ilyen életnagyságúnál nagyobb, szabadban álló lovasszobor 1390-ből (életnagyságúnál nagyobbnak kellett lennie, ha *iustam aequitis magnitudinem habet*, mert a szabadban álló szobor a rendes életnagyságnak megfelelő méretben törpének hatott volna), ezen Szamosközy nem gondolkozott. Miskolczy leírta a szobrokon látható feliratokat, sajnos, hibásan s így vitákra adott alkalmat. A három álló szent király szobrát Meszesi Demeter püspök rendeletére, 1340-ből datálja és Lajos király uralkodásának 40-ik esztendejébe teszi. Itt tehát két szám el van vétve. Bunyitay a váradi püspökség történetében rámutatott arra, hogy 1340-ben sem Lajos király nem uralkodott még (1342—1382), sem Demeter nem volt váradi püspök (1345—1372). Helyesen tehát 1370-et kell olvasni és XXXX helyett XXIX-et, e két szám ilyetén helyesbítésével Miskolczy feljegyzését hitelesnek fogadhatjuk el.

A nagyváradi székesegyház előtt, szabad térben, a lovasszoborral egy sorban, állott a három szent király álló szobra. Mi vezette Demeter püspököt éppen e három szent szobrának felállítására? Nem lehetetlen, hogy királya, Nagy Lajos iránti tisztelete, ki éppen e három nagy szent kultuszában élt, sikereiket segítségüknek tulajdonította s 1370-ben intézkedett, hogy a három magyar szent tiszteletére az aacheni Mária-templom mellé épített kápolnában énekeljék a 16. zsoltár megfelelő verseit *(Márki:* Magyar középkor 129. l.). Azonban — mint alább látni fogjuk — más magyarázat is lehetséges. A feliraton a két szobrász feljegyzi, hogy Miklós mester, kolozsvári festő fiai. Ebből azt a következtetést kell levonnunk, hogy Miklós mestert Nagyváradon igen jól ismerhették. Bizonyára dolgozott a székesegyház számára, s amiért két fiát, Mártonnak és Györgynek kereszteltette, valószínű, hogy valamely jelenetet a két szent életéből (talán éppen a köpenyajándékozási és a sárkányviadal jelenetet), valahol ő maga is megfestett.

A nagyváradi székesegyház eredeti középkori alakjából nem maradt semmi, az ásatások csak egy kis freskódarabot hoztak felszínre. Miközben keressük az apa, Miklós mester működésének nyomát, emlékanyagunkból kiemelkedik egy freskó, melyre már egy előbbi értekezésemben nyomatékosan felhívtam a figyelmet és képét is közöltem.[1] Ez a freskó Szent György viadalát ábrázolja. Az almakeréki (Nagyküküllő vm.) templom szentélyén látható festmény kiváló alkotás s ha Miklós mester, Márton és György szobrászok apja festette, hírnevét igazolná. Több jel arra mutat, hogy e feltevésnek van alapja. Roth dr. nem merte szász művésznek tulajdonítani,[2] a Deutsche Kunst in Siebenbürgen kötetben, báró Reitzenstein, ki ott a festészeti részt írta, hasonlókép nem „foglalja le" valamely német iskola számára, olasz iskolán nevelkedett, bevándorolt idegen festőt sejt a szerzőjében, mert hogy akkor magyar festő is élhetett, arra gondolni se tud. Nincs is benne semmi német, a szászok többi megmaradt művével — szellem és minőség tekintetében — össze sem vethető. Báró Reitzenstein azonban Déltirolra utal, mint ahol erős az olasz befolyás. Ez az utalás — mint látni fogjuk — félreértésből származott.

A háború alatt írt első értekezésem írásakor Roth dr. adatára támaszkodva, aki egy bekarcolt feliratra hivatkozott, a XV. század elején festettnek mondottam, de azonnal megállapítottam, hogy tökéletes ellentéte az Aquila festette mártonhelyi, hasonló tárgyú Szent György freskónak, mely absztrakt és síkszerű és ornamentális hajlandóságú, ellentétben az almakeréki konkrét szellemű, térérzet felkeltésére törekedő, valóságközelséget éreztető művel.

Ezt a kis erdélyi templomot, az almakerékit azonfelül az Apaffi-család emelte: a szentély zárókövén ott a család címere, a szőlővel díszített sisak, ezzel a felirattal: *Gen (tile)*

[1] A Kolozsvári testvérek művészete, magyarul az Arch. Értesítő 1916., a kép közölve a IX. táblán, a németül megjelent tanulmányban (Studien zur Kunstgeschichte, Wien, 1917) a 43. ábra.

[2] Beiträge zur Kunstgeschichte Siebenbürgens. 28. l.

Magyar Művészet 1938.

scutum Appae. A templom hajóját Krisztus életéből vett freskók, a szentélyét a négy egyházatyának képe díszíti az evangelistáknak feléjük repülő jelvényével. Éber László behatóan elemezte a sorozatot, Aquilával vetette össze ő is, de a két művész képzeletstruktúrájából folyó különbségek felismerése helyett, csak idő és stílus különbségeket lát; s mivel Aquiláé datálva van (1392) s az almakeréki freskót fejlettebbnek találta, *később* festettnek is jelenti ki.[3] Első értekezésemben az almakeréki freskót azon francia-olasz körből származtattam, melynél a főhangsúly az egykor az avignoni dóm falán állott és Simone Martininek tulajdonított freskóra esik, (ami csak egy régi rajzban maradt reánk), de amelynek többrendbeli olaszországi visszhangja támadt (a Velo d'Articobelire Balogh Jolán mutatott rá).[4] Látnivaló, hogy ez a kis erdélyi templomban lévő freskó (az almakeréki) messzi távlatokat nyit, s mivel Aquila mártonhelyi freskójával látszólagos motívum és elrendezésbeli egyezéseket mutat (noha azokat csak a tárgy közössége adja), Aquila művét pedig Déltirollal hozták összefüggésbe (pedig a déltiroli freskók későbbiek): Báró Reitzenstein ilyen alapon utalt Déltirolra az almakeréki freskónál is. Tehát tökéletesen alaptalanul.

A mártonhelyi freskóval való összevetést már első értekezésemben elvetettem, azzal érvelve, hogy Aquila forrását más szellemű, miniatűrökön alapuló freskóknál kell keresni, s rámutattam arra a rokonságra, — főleg a sárkányra és farkának ornamentális alakítására hivatkozva — mely őt az absztrakt svájciakkal (Razun, Basel) kapcsolja össze.

Egészen más világba lépünk, ha az almakeréki freskót tüzetesebben megvizsgáljuk. Éber a templom többi freskójával összevetve, haladottabb szelleműnek találta.

Úgy gondolja, hogy a hajóban levő freskókat még a templom átépítése *előtt* festették, a szentélyben levőket pedig az átépítés *után*. De szerinte az előbbiek is *olasz* mintára ütnek, a rendszer és az ikonográfia erre vall. Van azonban ezeknek a „régebbiek"-nek is olyan részletük, amelyiknél *nem* beszélhetünk olasz forrásról, értve alatta a Judás-jelenetet. Judás felakasztja magát bűntudatában, s ördögök halálra kínozzák. Ez a jelenet igen ritkán megfestett, noha már a korai ikonográfiában is előfordul. Rabula, Zagba mezopotámiai városból való szerzetes, Kr. u. 586-ban egy szíriai evangéliumot festett, (jelenleg a firenzei Bibl. Laurentianában) melyen a magát felakasztó Judással találkozunk (közölve Garucci III. kötetének CXXXVIII. tábláján). Már itt a bűn elrettentő példája, amint az utolsó ítélet ábrázolásokban ez a gondolat lassan kibontakozik, hogy Michel Angelónál hatalmas látománnyá magasztosuljon, át a francia, román, gót kapuzatok ábrázolásain, ahol a forma lassan kijegecesedik, mialatt a németeknél összezsugorodott. A Judás-epizódnál is az elindító tehát egy miniatűr volt. A második ábrázolás, melyet az elsők között mutattam be a feszület forrásairól írt értekezésemben, a londoni British Múzeumban lévő elefántcsontfaragás,[5] mely Kr. u. a VIII. században készült. Azidétt Keleten nagy divatja volt ennek a technikának. A londoni relief — mint azt annakidején kimutattam — szintén keleti eredetű, kisázsiai — hellenisztikus típusokat ábrázol, Krisztust a keresztfán, akinek Longinus éppen a kegyelemdöfést adja. Balján Mária és János, jobbján Judás, ki *egy faágra magát felakasztotta.* Ez a konkrét fantáziájú művész, már ebben a korai dekoratív munkában, beszélni szeret, mesél és ábrázol. Keleti művész nyugati központban, Milánóban vagy Rómában, hol a képüldözés elől Keletről Nyugatra menekülő művészek nagy faragóiskolákat nyitottak, magával hozott formanyelven állította elénk a jelenetet. Innét jutott az francia földre, hol a románnak nevezett stílus-korszakban már újra találkozunk vele. Ott látjuk ugyanis *Conques*-ban a Sainte-Foy-templom keleti románstílű kapuján (XII. század második fele), az Utolsó ítélet harmadik sávjában, a sátántól jobbra Judást egy faágon függve, nyakában a pénzeszacskó, egy majomfejű ördög szorosabbra húzza kötelét. Fölötte jobbról-balról ördögök kínozzák áldozataikat, középen a sátán ül frontálisan, hieratikus mereven. Éber nem szól e jelenetről, Róth dr. azonban az ördögábrázolás groteszkségéből a germán szellemet érzi ki. Valójában ez a groteszkség nem a német fintor, nem a germán durva torzítás, de a gall komázás hangja. Nem kell egyebet tennünk, csak a reimsi északi kapu utolsó ítélet tympanonján látható ördögöt a bambergin levővel összevetni. A reimsi előrecsukló térdekkel nevetgélve néz hátra és húzza a kötéllel áldozatait a tüzes kemence felé, ahol már két ördög kínozza a benne szenvedőket, — a francia ördög a drolériák tréfáskedvű szörnyalakja, aki vigyorogva néz hátra, s mulat a remegő elkárhozottakon. A bambergi ördög nyelvét öltögeti, s gonosz indulatú ördög, ki ereje megfeszítésével húzza

[3] Magyarország Műemlékei, IV. köt.
[4] Arch. Értesítő. XLIII. 141. l.
[5] *B. Lázár:* Die beiden Wurzeln der Kruzifixdarstellung, Strassburg. 1911. 40. l.

Miklós mester műve: Az almakeréki freskó. 1360—1370 közt készült

Judás önbíráskodása (Almakerék)

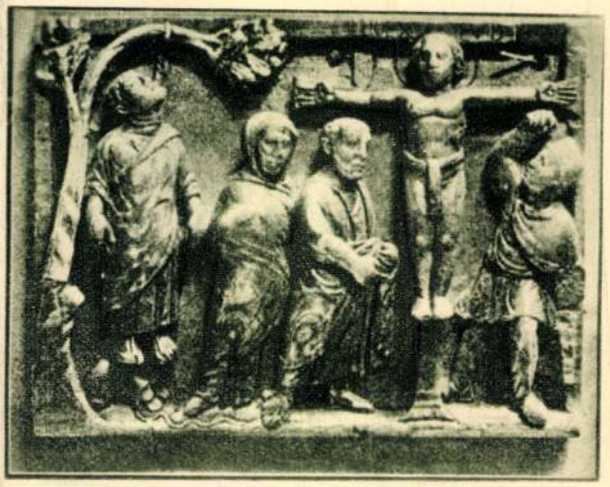

Judás önbíráskodása. Elefántcsontfaragás (K. u. VIII. század)

Judás önbíráskodása. Részlet a conques-i domborművekről

A bambergi utolsó ítélet (Részlet)

A reimsi utolsó ítélet részlete

a vasláncot, mögötte részeg örömmel röhögő alakok dülöngenek. Ez a fintor éles ellentéte a gall kacajnak, amint azidétt Rutebeufben, majd Villonban, később Rabelaisban földszagúan tör elő. Sem az egyiket, sem a másikat nem ösmeri az olasz. Dante poklában nem röhögnek.

Az almakeréki ördögök ott csimpaszkodnak Judáson, az egyik jobb karját húzza le, a másik nyelvét ráncigálja ki, a harmadik kampós botjával balvállába kapaszkodik, hogy szorosabbra húzza Judás nyakában a kötelet. Ezen műveletek — láthatólag — nagy örömet szereznek nekik, szélesen mosolyognak, a francia-ördögök rokonai.

El kell azonban ösmernünk, hogy német és olasz kapcsolat helyett francia forrásra való utalásunk nem dönti el azt a kérdést, hogy a templom freskói egyszerre készültek-e, vagy a hajóban lévő bibliai jelenetek korábbiak-e, mint a szentélyben lévők? Alapos vizsgálat tudna csak erre megfelelni. Éber közlése és az ott közölt illusztratív anyag alapján csak azt lehet megállapítanunk, hogy a szentély képeit és a hajóban látható képeket nem egyazon művész festette, mert a hajóban levő képeken absztrakt, a szentélyben lévőkön konkrét képzeletű művész dolgozott. De annyi bizonyos, hogy a hajóban látható képeket sem festette *német* festő ; a Judás-kép francia kapcsolatra vall.

Ha azonban csak a szentélyben látható Szent-György-freskónál maradunk, azt kell kérdeznünk, hogyan kerül egy falusi kis templom falára egy ilyen, az akkori európai színvonalat jelentő alkotás?

De gondoljuk meg, hogy a templomot egy magyar főúri család alapította, s a kegyurasága alatt álló templom kifestésére bizonyára nevesebb festőt keresett. Semmiesetre sem fordult egy szász származású emberhez. Sem a régebbi, sem az újabb képek kifestésénél. A magyar és szász ellentétek azidétt már nagyon kiéleződtek. A tatárjárás után bevándorolt szászok késhegyig menő küzdelmet folytatnak külön jogaik kiküzdésére. A szászok nem engednek letelepedni falaik közé magyar nemes urat, idegen elemnek nézik az ott lakó magyart is. Még a ferencrendi és domokosrendi szerzetesek letelepedését is csak úgy engedik meg, ha biztosítékot nyujtanak, hogy csak német származású rendtagokat vesznek fel kolostorukba.[6] Érthető, ha ilyen makacs ragaszkodás nyelvükhöz, anyagi érdekeik ilyen erőszakos megvédése nagy ellenszenvet vált ki a magyar urakból. Bizonyos tehát, hogy az almakeréki festő magyar lehetett. Ha pedig *a prágai szobor szerzői az almakeréki freskófestő fiai voltak, magyar voltuk magától értetődő.*

Az Apaffiak tehát hamar megtalálták a neves magyar festőt, hiszen a váradi freskóknak híre ment.

Igy kerülhetett Miklós mester Almakerékre. A Szent-György-freskót neves és magyar festőnek kell tulajdonítani más okból is. A képen, a balsarokban egy süveges, szakállas, magyarruhás alakot látunk, ki a fasor mellett áll, kinéz a képből (a festő tehát tükörből festette) és karját mellére szorítva, balkezében valami hegyes tárgyat szorongat.[7] Törzsével előrehajlik, mintha köszöntené a nézőt. Jobbkarját pedig előrenyujtja. *Ez tehát a festő önarcképe.* Érdekes, hogy Aquila János (két ízben is) ráfestette magát egy-egy művére, sőt szignálta is, — pedig Aquilának nincs mivel dicsekednie. Gyenge piktor, csak történeti szemmel nézve tud érdeket kelteni. Az almakeréki mester azonban egészen kiváló. Festőtehetsége messze maga mögött hagyja Aquiláét. Pedig a Szent György-freskó restaurált állapotban maradt ránk s így koloritját szigorúan nem lehet mesterétől számon kérni. De rajzbeli ereje kiváló, a trecento bármelyik konkrét szellemű mesterével, még Simone Martinivel is, összemérhetjük erejét.

Ez érteti meg a nagyváradi három király szobor feliratát, azt, hogy fiai dicsekedve emlegették apjukat, Miklós mestert, akinek a váradi székesegyházban képei lehettek. Csakis így érthető, hogy mikor fiai hazajöttek vándorútjukról, mindjárt előljáróban három bronzszoborra tudott a püspöktől, (Meszesi) Demetertől, fiai számára megrendelést kieszközölni. A püspöki aulával tehát kapcsolatának kellett lennie. Milyen lehetett az egy festőnél? Kétségtelennek tartom, hogy a székesegyháznak, még pedig közmegelégedésre, dolgozott. Az Apaffi-család megbízása csak következménye a váradi sikereknek. Csakis ilyen elismert művész alkothatta az almakerékit, világlátott mester, aki hazatérve, az ott kint látottakat érzése szerint alakította tovább. Az avignonira csak szellemben emlékeztet, véle rokon más műalkotások ihlethették.

Szokássá lett nálunk, hogy minden, kissé magasabb színvonalon álló középkori műalkotást olasz mesternek vagy legalább is olasz hatás alatt álló mester művének jelentsenek ki. Igy van ez a nagyváradi ásatásokból kikerült

[6] *Pintér Jenő :* Magyar Irodalomtörténet. I. 302. l.

[7] Ez a hegyes tárgy talán az a *stile*, mellyel a freskófestő belekarcolta a nedves falba figuráit, s amelyet Petrarca említ Simone Martiniről, ki arcképét festette : Quando giunse a Simon l'alto concetto ch'a mio nome *gli pose in man lo stile* . . . (Az L. szonett.)

Miklós mester önarcképe

Szent királyok, Gellért püspök és Róbert Károly magyar király mellett (Almakerék)

torsoval is, mely egy süveges, dérmegeste, őszes bajuszos püspökfejet ábrázol.[8]

Az almakeréki freskók egyikén, a szentélyben, a Szent György-freskó mellett, szintén látunk egy őszszakállas öreg püspököt, nyilván Szent Gellértet, Szent István, Szent László és Imre királyfi oldalán. A negyedik nimbuszos fejedelem kilétét sokáig találgatták, azt hiszem az ország almáját és a jogart kezében tartó fejedelem Róbert Károly, Lajos király atyja lehet, mert erősen hasonlít Károly király első kettős pecsétjén látható királyarcmásához s palástján liliomok vannak hímezve, az Anjouk lilioma. Ugyanilyen liliomokkal díszített ruhában látjuk az V. Károly francia király számára készült Rationale Divinorum Officiorum-kézirat felajánlási képén a királyt, felesége és gyermekei körében, mindegyiket kék, arany liliomokkal hímzett ruhában. (Woermann—Bernath: Die Malerei des Mittelalt. 184. l.). Szent István palástján nem látjuk a liliomokat. Szent Lászlón nincs is palást. Szent Imre palástján sincsenek liliomok. Miklós mester. akinek ezt a képet is tulajdonítjuk, a nimbuszt odaajándékozta Róbert Károly királynak, — az ő szemében szent volt. Egy későbbi, XV. század elején készült mateoci oltáron látható Szent Istvánt és Szent Imrét ábrázoló képen Szent István ruhája is liliomokkal díszített. Ennek oka az, hogy Anjou-király, Zsigmond király idején festették és a művész az akkori királyi jelvénnyel (a liliommal) díszítette az árpádházi király ruháját is. (Magyar történeti képeskönyv, 20. l.). Temple-ben (Blanzet mellett) a sárkányt verő Szent Györgyöt ábrázoló festmény háttere liliomokkal van kirakva. Ez azt igazolja, hogy a festményt valamelyik Valois-király idején festették (1328—1589), talán éppen királyi rendeletre. (*Arbelet*, Memoires sur les statues équest. Limoges, 1885. 72. l.). V. Károly francia király aranypénzén a király ruhája liliomokkal van behintve, Jan de Bruge egyik miniatűrje (1371), — melyben illusztrált bibliáját V. Károly francia királynak felajánlja, — a háttér arany liliomokkal van átszőve. (Michel: Histoire de l'Art. III. 116. l.). Hasonlókép a Livre des voies de Dieu felajánlási lapján, V. Károly mögött. (Michel: Histoire de l'Art. III. 126. l.). Az almakeréki freskó negyedik királyának, Róbert Károllyal való azonosítása tehát igen valószínű.

Róth dr. ebben a négy király-képben történeti jelenetet látott, a templomalapító Apaffiakat, az erdélyi püspökkel, ki a templom felszentelésére érkezik.[9] Szakállas püspök? Nimbusz világiakon? Róth dr. hivatkozik egy német ikonográfusra (Otte), aki tud arról, hogy az 1071-i római koncilium tiltó rendelete ellenére egyes püspökök a középkorban is szakállt eresztettek, de arról is, hogy egyes festők nemcsak az egyház szentjeit látták el nimbusszal. Lehet, de ez esetben nincs erről szó. A kép nem az Apaffiakat, hanem egyszerűen a három szent magyar királyt ábrázolja, az akkor uralkodó király apja mellett. Ime egy újabb kapcsolat fiai műgyakorlatával. E szerint az apa a három magyar szentet már előbb megfestette. Nem lehetetlen tehát, hogy a váradi székesegyházban még előbb. Ez a freskó ugyanis a Szent György-freskó mellett a szentélyben látható, kétségtelenül ugyanazon kéz festette, mint a Szent György-freskót, s ugyanazon keretbe foglalva Mihály arkangyalt, mellette Szent Lőrincet, kezében vértanusága jelvényével, a rosttal. Úgy gondoljuk tehát, hogy Miklós mesterrel az Apaffiak a szentélyben látható képeket festtették a váradi székesegyházban festett képek sikere után. Talán nem képzelgés, ha azt mondjuk, hogy a váradi székesegyházban megfestett képek másodlatai. Ez esetben érthető volna, ha az apa fiai számára a templom elé állítandó három szent királyt — kiket bent a templomban előzetesen ő már megfestett — kivitelre, megmintázásra ajánlotta püspökének. (Talán fiai kértére, kik francia földön, Párizsban, a királyi palota, a Louvre előcsarnokában láttak királyszobrokat, szabadban felállítva.) Igazolja ezt még egy kapcsolat. Az almakeréki freskón a püspöknek, mint a nagyváradi freskótöredéken is, szakálla van, ez újra arra mutat, hogy a két kép közt valami összefüggés van. Ilyen ritka ikonográfiai motívum kétszer egymásután, közel egymáshoz, közel egyidőben, hogyan bukkanhatna máskép elő, ha nem gondolunk arra, hogy a két kép közt valami összefüggés van: a szerző azonossága? A váradi freskótöredék is Miklós mester valamilyen művének részlete lehet. Maga az almakeréki Szent György-freskó, mint arra röviden első értekezésemben rámutattam, több szempontból is figyelmünkre tarthat igényt. Éber Aquila mártonhelyi freskójánál „fejlettebb"-nek találta, tehát későbbinek (1392 utáninak) mondotta. A megállapítás nem helyes. A két polárisan ellentétes szellemű freskót századok választhatnák el egymástól, időmeghatározásra még sem gondolhatnánk. *Csak a rokon képzeletstruktúrájú művészeket lehet fejlődés szempontjából összevetni.* Módszertani hiba tehát, mikor így érvelünk: „a vár architektúrájának formái gazdagabbak, vagy erősebben tagoltak (az

[8] *Divald*: Magyarország művészeti emlékei. 144. kép.
[9] *Róth*: Beiträge zur Kunstgesch. Siebenbürgens. 24. l.

Mihály arkangyal legyőzi a sárkányt (Nevers)

A prágai Szent György szobor részlete

almakerékin), mint amott (a mártonhelyin), s kivált az a körülmény, hogy a lovas be van állítva a térbe, a tájképnek téralkotó elemei vannak, mindez már későbbi időre vall" (Éber.) De hiszen Aquila sem gazdag, sem tagolt architektúrára nem törekedett, mint absztrakt képzeletű művész megelégedett ő az egyszerű jelzéssel, benn akart maradni a síkban, tehát nem állította be a térbe a lovast és nem akart a tájjal tért alakítani.

Ilyesmikre csak a konkrét képzeletű almakeréki művész gondolt a Szent György-freskón, ahol ki akart jutni a síkból, konkrét valóságokat, vizuális elemeket ragadott meg s emberi vonásokkal a valósághoz minél közelebb akart férkőzni. Aquila, ha száz év mulva, teszem 1492-ben fest, akkor is absztrakt stíluselemekkel dolgozott volna. Miklós mester 1360—1370 közt festhette művét, mikor a francia miniatűrökön felépülő konkrét művészet már rég levegőhöz jutott és fejlődéséhez meg voltak a lehetőségek a kor kedvező hangulatában. Nincs tehát semmi akadálya annak, ha a stílust teremtő kétféle képzelet-struktúrának döntő jelentőségével tisztába jöttünk, hogy Miklós mester almakeréki Szent György-freskóját jóval 1392 *előttinek* vegyük, noha „fejlettebb" fokon áll társa művénél, mert a két művész, Miklós és Aquila stílus-különbségei polárisan ellenkezők lévén, összehasonlításul alapot nem szolgáltatnak.

Még egy egészen különös kapcsolatra is rá kell mutatnunk, arra, mely az almakeréki freskó és a prágai Szent György-szobor stíluselemei közt fennáll.

Mindkét műnél ugyanis ifjú, szakálltalan ember a lovas, amiben az Aranylegendát követik, — noha ezidőből mennyi idősebb, szakállas Szent Györgyöt is ismerünk s éppen Felső-Olaszországból, csak a fenisi, a vicenzai templomok Szent Györgyeire s. i. t. hivatkozunk. Ezeknek a kései leszármazottja Dürer Szent György metszete (B. 53), a szakállas, lelógó bajuszos, idősebb férfi, állva, oldalt fordulva, páncélban, lába alatt a megölt sárkánnyal... Sodronypáncélban találjuk a prágai és az almakeréki Szent Györgyöt is, mindkettőt korabeli hegyesorrú cipőben, — a korviselet felhasználása, ami nyugaton ezidétt már egészen általános, egy eldugott kis falusi templom falán mégis csak feltűnő. Mindkettő nem német és olasz módra, hóna alá fogott lándzsával döf, hanem szabad kézből, francia módra... Mindkettő balkarján tartja pajzsát (a prágairól lelopták ugyan, de nyoma a balkar sodronyán máig látható). A két ló is sokban egyezik egymással, almásszürke, amit mindkettőnél karikák jeleznek, ágaskodnak, sziklára támaszkodva, befont farkuk van, együttérezve gazdájukkal, mindkettő a viadal felé fordul. A sárkányok közt is találunk kapcsolatot. Az almakeréki freskón két példányban is előfordul, egyazon keretben. A Szent György sárkányviadala mellett ugyanis Mihály arkangyalt látjuk, amint a sárkányt legyőzi, mely éppen ott vergődik lába előtt, mikor az arkangyal öklelő fáját tátogó szájába döfi. Ennek a sárkánynak kígyóteste a nagy, bibircsós foltokkal, madárszárnyakkal és felfelé kunkorodó kígyófarkával kicsinyített mása a szomszédjának, annak a sárkánynak, melyet Szent György gyilkolt le, s a szomszéd keretrészben látható. A két sárkány típusa egy, de Szent Györgyé inkább szörny.

Mindkét sárkányt az jellemzi, hogy a francia sárkánytípusokkal tartanak rokonságot, főleg Mihály arkangyal sárkánya áll a St. Gilles-ihez, főleg a Neversi-hez közel, felfelé kunkorodó farkával, bibircsós testével, felfelé nyujtott torkával, behúzott szárnyával. Ugyanezeket az elemeket látjuk a prágai szobor sárkányánál, mégpedig nem Szent György, hanem Mihály arkangyal sárkányához áll a prágai közelebb, — ami újabb érv az apa és fiai kapcsolatához és érv amellett, hogy a prágai szobor francia hatás alatt áll, annál is inkább, mert az angoulême-i és bordeaux-i sárkányok a prágainak sokban egyenesen előképei. A prágai sárkány nem másolat, nem ösmerjük sem olasz, sem francia vagy német közvetlen mintáját, a Kolozsvári testvérek teremtő képzelete ösmert elemekből új egységet tudott teremteni. De elemei francia sárkányokon láthatók. Amit azonban itt hangsúlyozni akarunk, csak az, hogy legközelebbi rokona éppen az almakeréki freskókon látható, hogy tehát itt valami kapcsolat fennáll, az egészen bizonyos.

A fontos az, hogy a freskó formában még kötöttebb, mint a prágai, így lova a régi (asszír) hátramerevített lábbal ágaskodik, miként azt Aquilánál is látjuk, a prágai szobornál ez már megváltozott, itt a ló már hátsó könyökben megtört lábra támaszkodik, ami finom megfigyelésre vall. Az almakerékin tehát még érezhető a mult. A prágain nemcsak a jelen, de a jövő is. A kapcsolat azért szoros. A fiúk az apától tanultak.

Dr. LÁZÁR BÉLA

Főszerkesztő (1925—1935): Dr. Majovszky Pál
Felelős szerkesztő: Dr. Oltványi-Ártinger Imre
Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla
Felelős kiadó: Török Sándor
Magyar Művészet. 1938. 12. szám. Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. I.

Nyomatott a Lorilleux Ch. és Tsa gyár festékével

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása

Kolozsvári Miklós

festő

Úvod

z

Balogh Jolán dr.

Kolozsvár műemlékei

Művészeti hetek

Kolozsvár 1942. 47. l.

Kolozsvári Miklós

XIV. sz

vrád

Lippichlaform

25. l

Összeolv

Exp. 19

Kolozsvári Miklós

festő

1350 Eönil

ivód

Hekler Ung

75. l.

	TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT
	SZÁRMAZÁSI HELY
1500	MESTER
x 60 cm.	SZEMÉLYI VONATKOZÁS
	EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

n Szt.Péter és Pál legendájának 12 je-
al a szárnyak külső felén brokátmin-
felső része diszmüvészettel.-Az alsó
l.A többi valószinüleg Pál mester mü-
r-Wiese./

Kolozsvári Miklós

kéfirs

vid

Pasteiner

A művészetek

tört

320-l.

dott el, amikor ugyanis Klebelsbergről volt szó:

— Brandes könyvét olvastam a napokban Michelangelóról és különösen megkapott az a fejezet, amelyben a Mediciek páratlan bőkezüségéről a müvészet iránt és odaadó érdeklődéséről a tudományos munkásság iránt emlékezett meg. Sohasem szabad feledniink, hogy a Mediciek tulajdonképpen pénzemberek voltak, a mai értelemben vett ipari kapitányok, akik akkor valóságos trösztszerü vállalkozást irányitottak és ellenőriztek. A Medicieké volt Firenze acél- és textilipara, s az ő kezükben volt a nagykereskedelem, de a szállitás is. Ezek a Mediciek, bármennyire is szárnyaló volt a fantáziájuk, reális üzletemberek voltak és bizonyos, hogy az az elképzelésük, amellyel a renaissance diadalvágyas müvészetének istápolóivá szegődtek, nem csupán gazdag lelkesedésből eredt, hanem a megfontolt üzleti politikából is. A Mediciek már tudták, hogy a kultura fejlődésével a fogyasztás egyenletes ütemben haladt, vagyis tudták azt, hogy a kulturára elköltött pénz nagyszerüen kamatozik a fogyasztórétegek igényeinek megnövekedésével. Ám nemcsak az a fontos, hogy a fogyasztás emel-

Kolozsvári Miklós

cród

Gerevich Tibor:
Magyar művészet
Nagy Lajos korában.
Képművészet
1942. 211. l.

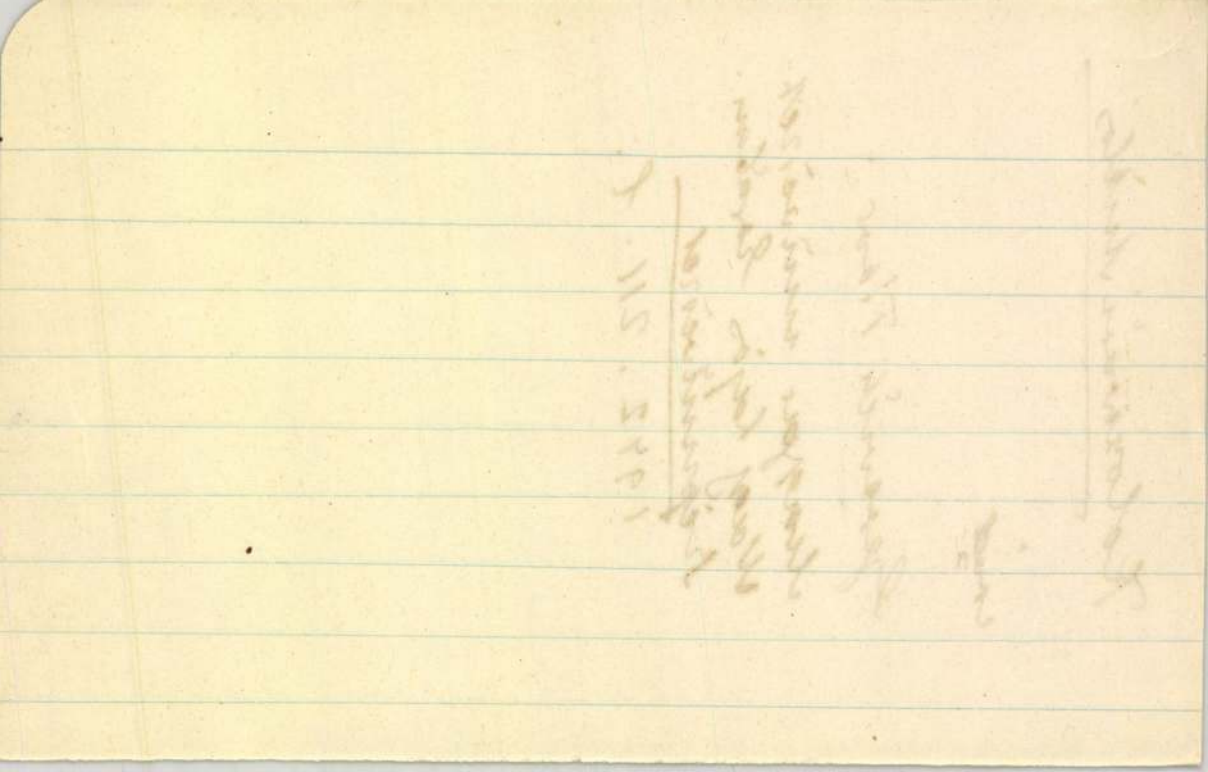

Kolozsvári Miklós

festő

XIV. sz.

Wód

z

Heklerung

50 l.

b.) Kereskedő arcmás. Vászon, olaj,
32 × 22 cm.

Kolozsvári Miklós
festő XIV. 7

~~[illegible]~~ l.

Balogh Erdélyi ren

I. 19. l
20 l.
26 l.
349, 369. l.

KIRCHEN-KUNST.

egen!
schrift

Titl.

Muemlékek Orszá

Kolozsvári Miklós

festő

inód

Pulmagyarch

II. 204. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári Utiklós

festő

cród

Balogh Jolán:

Kolozsvár műem-
lékei.

Szépmüvèszet

1942. 102. l.

korolja jogait s olyan tisztet tölt be, amit [illegible] járó bűnt követne el és halállal volna bün-
tethető, mert így rendelte, Ezsébet királynő,

Kolozsvári Miklós

festő

a XIV. században.

Grőry és Márton nobrászok átyja

Miskolczy István dr

Magyarország az Anjouk korában

Bp. 1923. 135. l.

ORSZÁGOS MAGYAR ID

858/OMIH
1946.

Müemlékek Országá

Hiv.dij.át.

MDK

Kolosvári [György szobrász]

(A szegedi Berrich Béla téren állították fel a Kolosvári testvérek Szent György lovasszobrának másolatát.)

Németh István: Szegedi kis kalauz. Tiszatáj, Szeged, 1960. [július]. Különszám. Szabadtéri játékok, Ipari vásár, Mezőgazdasági kiállítás. 4. l.

Kolozsvári testvérek

Sárkazölő Szt. György szobra a Vármúzeum Zeitjében látható (Kópia) (Eredetije Prágában van)

A Budai Vár, Tör. Idegenforgalmi Hivatal, Bp. 1958

350.

Kolozsvári Miklós

festő XIV. 4.

irod

Birókolozsvárisz Mihály

8. l.

T. C.

Tisztelettel értesitem, hogy a

K a r á c s o n y i v á s á r r a

a legjobb anyagból és a legdivatosabb

R E T I K Ü L Ö K

nagy részben már megérkeztek.

Mielőtt vásárlásait fedezné győződjön meg

o l c s ó áraimról.

Dus raktáram minden izlést kielégit.

=:=:=:

Kolozsvári Miklós

festő

Márton és György atyja

írod

Gerard 152. l.

neki tulajdonítják a Kolozsvár melletti Magyarfenes nem rég felfedezett, töredékekben megmaradt, freskóit.

A budapesti műemlékbizottság

Nagyméltóságú Igazgató úrnak

HIVATALBÓL
DIJ ÁTALÁNYOZVA

ajánlott

Budapest.

IX. Högyész Endre u. 1

Kolozsvári Miklós

festő

Márton és György

szobrászok atyja

írod

Buday Erdély

69. l.

olna ily művészi bosszút Maulbertsch. Ez az nekdóta, lényeges elemeit tekintve már Michelngelótól, illetve a sixtusi kápolnában festett reskótól kezdve állandóan szerepel a művészettörténeti anekdóták között. Valószínű itt utólag alkalmazott anekdótáról van szó és z alaprajzot tartó alakban inkább Canevalet tjuk. Annál valószínűbb, mert Maulbertsch ljesen átérezte Canevale építészeti koncepcióit, annak újszerűségét és jelentőségét és elondolásába bele is tudott illeszkedni.

A váci székesegyház külső kiképzése és belső alakításának vezető szempontja nem a hargó, extatikus barokk, hanem a klasszikus intaképek mérséklő befolyása alatt született eg. A templom hangsúlytalan, szerény belső képzése nem szegénység, hanem tudatos műszi programm. A féloszlopokkal kísért fal, az ős plasztikájú párkány mellett a főoltár és a pola az egyedüli művészi hangsúly a belső ben. Ebben a művészi elgondolásba szerve- illeszkedett az is, hogy a szentély díszíté-

K o l o z s v á r i M i k l ó s
festő

Pásztor Mihály: Egy mellszobor kalandjai. Magyar Hirlap. 1933. dec.31.

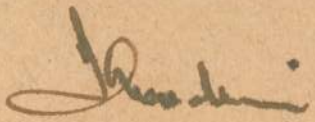

Kolozsvári Miklós

Pest

XIV. 27.

Urad

Balogh Kolozsvár

10. l.

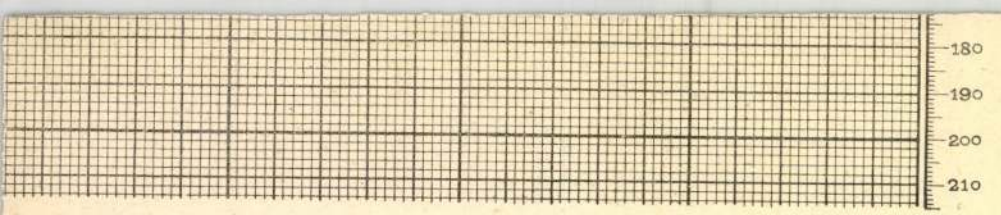

ɔz-táblázata. Szerkesztette *Melczer Tibor.* — Budapest, 1906.

Kolozsvári Miklós festő

Márton és György nobrászkatyja.
egy festészeti nemzedék szülője. 1)

1) Pór Antal: Az Anjoukori Máriákéj Krumauban, Cschorszégban. Arch. Ért. XIII. kjf. 1893. 236-l.

Kolosvári Miklós festő

A XIV. században Kolozsvárott élt. Fiai voltak Kolosvári Gláston és György híres ötvös szobrászok.

Arch. Ért. 1888. 207 l.

Kolozsvári Miklós

festo

XIV. szárad.

irod

Magyar szorgalom és mester-
szigek történeti rajzolatja
Honmúvész 1833. 70-71 l.

Kolozsvári Miklós

fertő

irod

Vass Ivisef. Az Anjouk és miveltségünk. Budapesti Hemle. 1861. XII. k. 281. l. és 282. l.

idézve: Fessler: Die Geschichte der Ungarn und Ihrer Landsassen. III. Theil. Leipzig 1816. 1058. l.

Kolozsvári Miklós

festő XV. sz.

Kart Ung. 105. f.

Ecsedi István dr. VII. 138.

Kolozsvári Miklós

Magyar Művészet
1926. 264

Edeinyek agyaryból VII. 246.

Kolozsvari Miklós képiró, a XIV ik szájadbák, a Marton és György zebrádzok atyja.

Bunyitay Vincze. A váradi püspökség története. 1883 I. K. 133. l.

Kolozsvári Miklós

festo XIII. sz

vrod

z

Kartb. 104. l.

Kolozsvári Miklós

festő

Márton és György atyjai

XIV sz.

irod

Roth. 11. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enged

.....

a műhelyfőnök
a

8. sorsz. Műhelyi mint

Kolozsvári Miklós

festő XIV sz.
a nobr. atyjá

[illegible]

z

Schedel

..... *műhely.*

főnökség!

..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n.

vi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kolozsvári Miklós

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 264

LEVELEZŐLAP

Feladó:

Viktória-nyomda.

II. MAGYAR FILATELISTA NAP
BUDAPEST 1925 DECEMBER 12–14
HARANGHY.

Kolozsvári Miklós

Jerta

Lőrd

Pór Antal. Arch Ért

1893. 236 l.

Kolosvári Miklós

fotó.

Toldy Ferenc. Vrodalmi Beszédei
Pozsony. 1847. 8r. 262-267. l.

Nagy Iván. Magyarországi képző művészek a legrégibb idektől 1850-ig. Századok 1874 ért 92. l.

Schulek Frigyes II. 238.

Holozsvári Miklós

festő

árod

Nagyvárad. Vas. Nyj

1857. 25 szám.

Kolozsvári Miklós

fesso XIV sz

ugyan

Rupp Jakab Magyarország

helyrajzi története, III. k.

108. l.

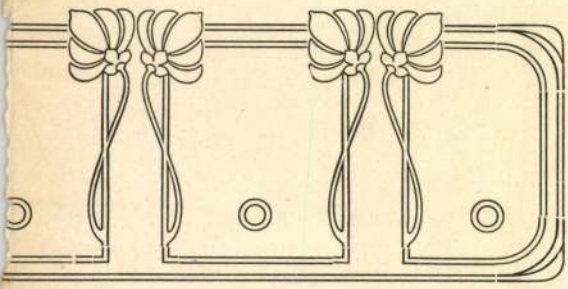

T MŰVÉSZ ÚR!

tudomására hozni, hogy SZENDREI
r Tudományos Akadémia tagja, a jeles
VÁNYI GYULA műtörténész jórészt
nagyszabású magyar műtörténeti lexi-
századtól kezdve napjainkig élt összes
n foglalja s melynek első kötete
tatásügyi ministerium támogatásával

SZEK LEXIKONA

91. Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

A kolozsváriak művészetében a külföldi müv. történészek egyike naturalizmust lát, másika stilizáltságot, ki a valóság megfigyelését, ki a merev heraldikus felfogást véli felismerni. Egy az ötvösséghez csatolja, más az északnémet rézöntőkhöz gondol, a harmadik meg akkora szobrász művészeknek tartja, kik levetvén az architektonikus merevséget, - felülmulják az őket megelőző német és olasz szobormüveket.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György művészete. Művészet. 1905. a 371-383.l. közöttiek.

Kolozsvári Miklos

festő XIV. n

erod.

Szendrei Erdélyi mükincsei.

Magyar mükincsek. Bpest.

1901. III. k.

77.l

Kolozsvári Miklós,

festő a szobrászok ágyi

mód

O Várl 59 l.

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

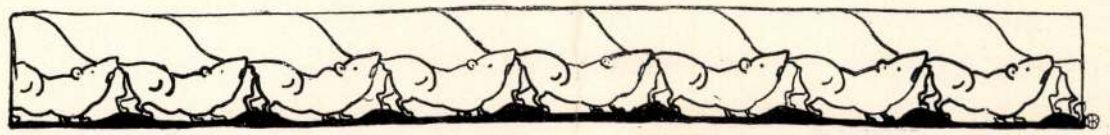

KOLOZSVÁRI MÁRTON ÉS GYÖRGY MŰVÉSZETE

Az idén huszonöt éve annak, hogy a prágai Hradsinon álló Szent György-szobrot lefoglaltuk a magyar művészettörténet számára. Csodálatos véletlen folytán felismertük benne régi nemzeti kulturánk egyik elroncsolódott koronájának messze idegenbe vetődött ékkövét. A hatodfélszáz éves bronzlovast egyszeribe visszaillesztettük szépen Kolozsvári Márton és György Nagy Lajos-korabeli művészeink szoboralkotó tevékenysége körébe, ama hírneves nagyváradi szobor-sorozat közé, melyből — sajnos! — ránk már nem maradt egyéb, mint néhány grafikus vázlat és az ódák, meg krónikák áradozó dicséretei.

Amiről tudtuk, hogy voltak, nyom se igen maradt fenn, amit meg látni lehetett Prágában, arról csak 500 év mulva derült ki, hogy a miénk. Természetesen nem késtünk szivünkbe fogadni ezt a megmaradt egyetlen emléket. Három példányban is levétettük bronzmásolatát, egyik a budai halászbástyát díszíti, a másik Kolozsvárott, a művészek szülőhazájában van felállítva s a harmadik pedig a budapesti szobrász mesteriskola kertjében kerül elhelyezésre, most önti Róna. Ezeken kivül gipszből három múzeum őrzi az országban. Szemünk előtt van hát a legméltóbb helyeken a múlt e dicsőséges maradványa s bár művészeinek megismeréséhez vezető sovány irodalmi nyom is bővült újabban valamicskét, a szigorúan tudományos méltatás még mindig nem tudott behatolni e szobrász-művészet titkába.

Eddig két oldalról foglalkoztak legtöbbet Kolozsvári Márton- és Györgygyel, illetőleg alkotásaikkal: a külföldi művészettörténészek és a hazai archaeologusok. Egyikőjüknek a munkája sem vezetett kellő eredményre. Mindeniknél hiányzott valami a kiindulásnál, vagy a helyes nézőpont vagy a megfelelő módszer. Az idegen szakírók (csaknem kizárólag németek), elégséges tárgyi ismeret nélkül, ingadozó ítéletet mondhattak csupán. Meg aztán önkéntelenül is a német szobrászat eseményei lebegtek szemök előtt s az ítélet megfogalmazásakor nem bírták hová elhelyezni e magános jelenséget. Hazai tudósaink pedig egyoldalú módszerrel csoportosították azt, amit megtudniok sikerült.

Egy rövid szemle elég, hogy erről meggyőződést szerezzünk. Kugler azt mondja pl. a Kolozsváriakról, hogy az arcnál még tipusból indulnak ki, de megvan bennök a naturalizmusra való törekvés. A homlokon redőket alkalmaznak az erőkifejtés jelzésére. Az öltözet részletező. S a ló bár nehézkes, de életteli formájú.

Közel álló ehhez Schnaase véleménye. A Szent György szobrában ő már olyan naturalizmust lát, mely levetkőzte azt az architektonikus merevséget, aminőt például a bambergi dóm Szent István-szobrán látunk, sőt amely még a tizenötödik század olasz lovagszobrain is észrevehető. Ugyancsak ő mondja: „Die Ausführung bezweckt die höchste Lebendigkeit und zugleich eine recht naturalistische Ausführlichkeit".

Művészet 1905.

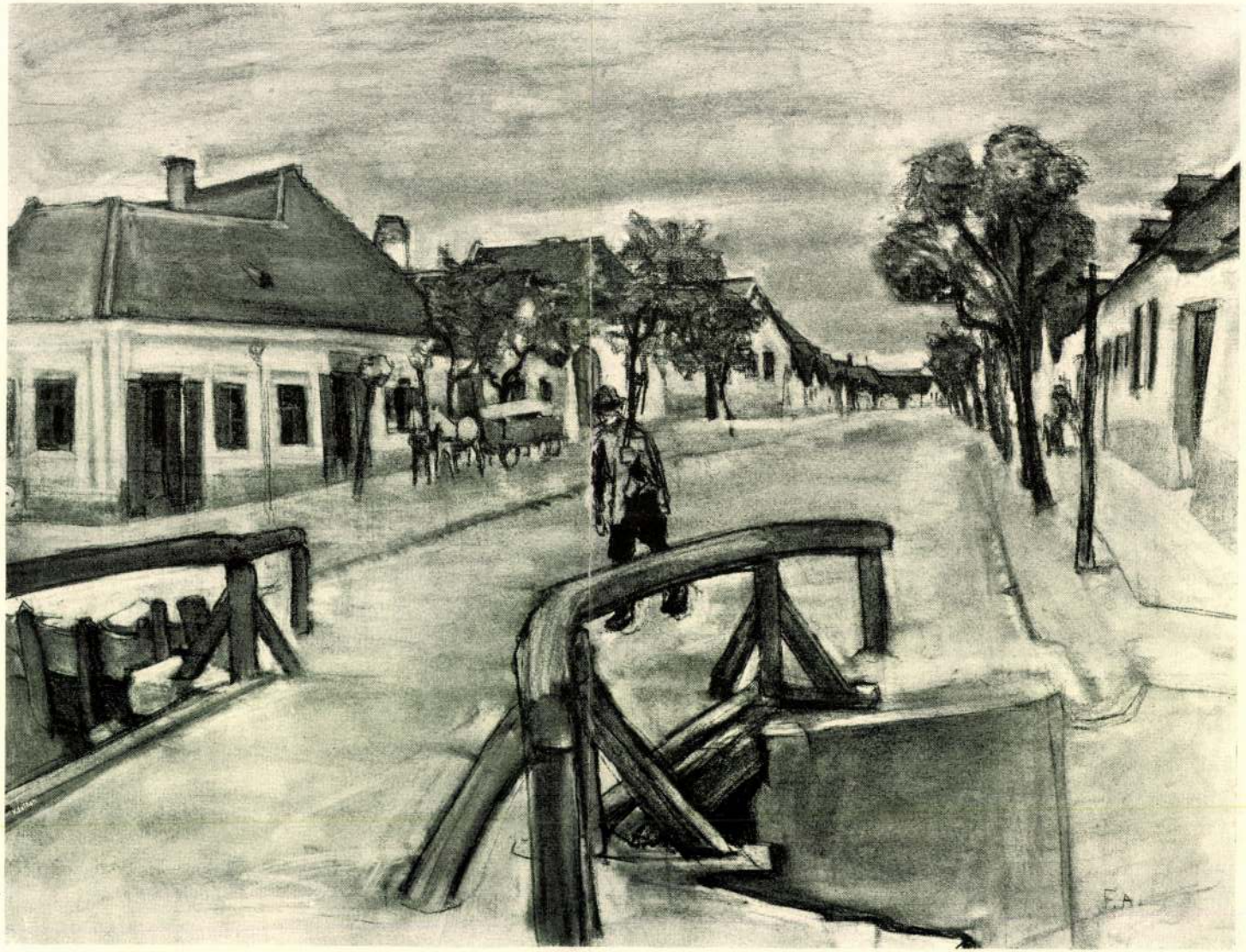

TÁJKÉPTANULMÁNY
FÉNYES ADOLF RAJZA

TANULMÁNY
FÉNYES ADOLF RAJZA

Wilhelm Bode homlokegyenest ellenkezőleg azt állítja, hogy naturalisztikus felfogás és kivitelben Szent György nem mérkőzhetik az itáliai quattrocento hasonló alkotásaival, sőt még a bambergi lovasszobornak is mögötte áll e tekintetben. A prágai szobor becse és különös érdeke, inkább a ló és lovag stilizált kidolgozásában, heraldikai fölfogásában és ennek megfelelőleg minden részlet hozzá alkalmazásában rejlik — szerinte. S mindezekből azt gyanítja, hogy készítői a kornak ötvösművészei közül kerültek ki.

Grueber ovatosságában magát a művet nem meri elhelyezni sehová, miután az Alpeseken túl ily középkori ércművet teljes alakban nem ismer. Minden stilisztikai alap nélkül arra gondol, hogy a Kolozsváriak művészete rokonságban van az északi Németországból származó domborművekkel, miután az ércöntés a tizennegyedik században Kölnben és Lübeckben

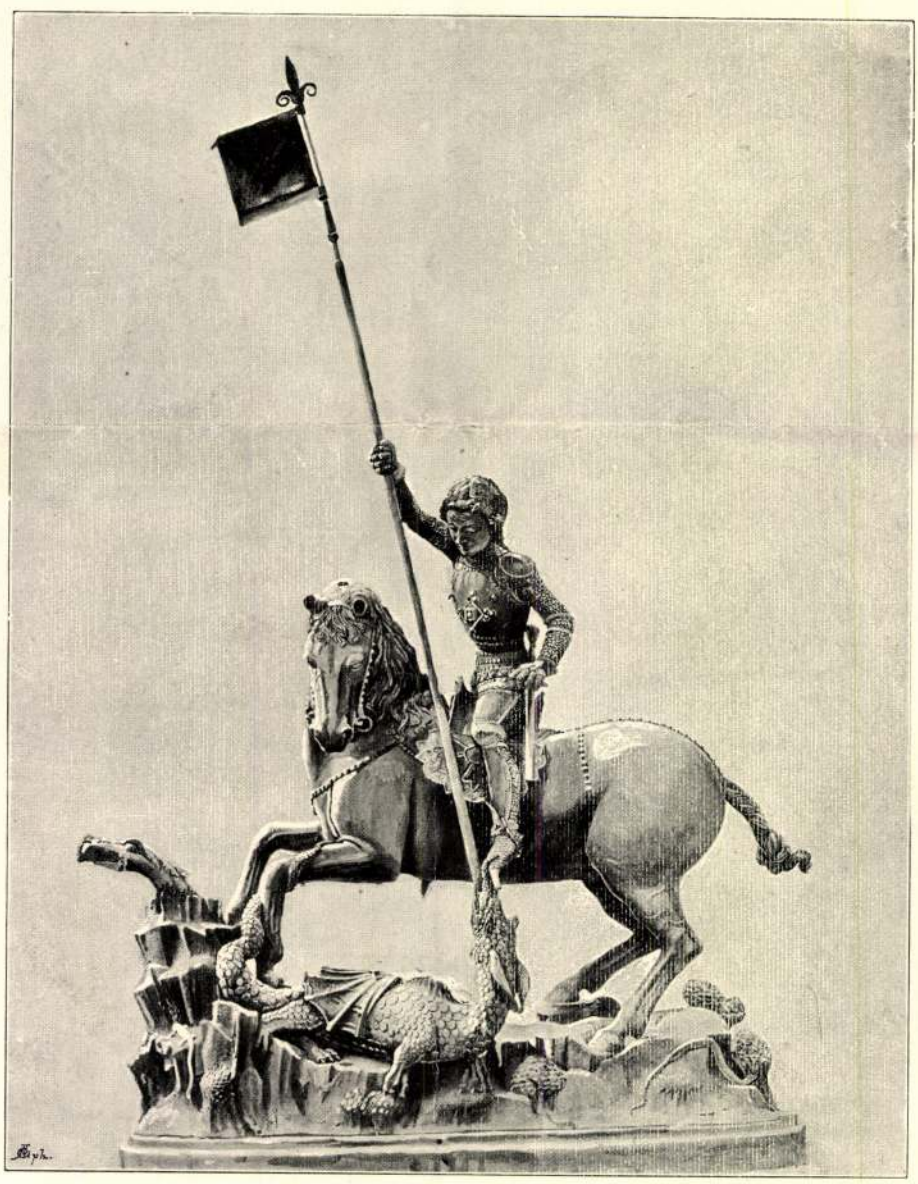

SZENT GYÖRGY SZOBRA PRÁGÁBAN

virágzott. Mellőzve sok más írót, csak még a leghivatottabbak egyikét hallgassuk meg. Joseph Neuwirth — a prágai egyetem művészettörténeti tanára — a következőképen nyilatkozik: „A ló mozdulata meglepően élénk, idomai a valóság beható tanulmányozását árulják el; a sárkányölő lovas tartása kissé elfogult". Más helyen ismét: „Szent György mozdulata energikusabb lehetne, mindazonáltal a mű sok természeti tanulmányozásról tanuskodik".

Ezek szerint a Kolozsváriak művészetében egyik naturalizmust lát, a másik stilizáltságot. Ki a valóság megfigyelését, ki pedig a merev heraldikus felfogást véli felismerni. Egy az ötvösséghez csatolja, más az északnémet rézöntőkre gondol, a harmadik pedig akkora szobrászművészeknek tartja, akik levetvén az architektonikus merevséget, felülmulják az őt megelőző német és olasz szoborműveket.

Szóval, ennyi ellentmondásból is láthatjuk, hogy külföldi ember még eddig nem alkotott szilárdan felépített véleményt és pedig azon egyszerű oknál fogva nem, mert nem értette meg e speciális talajból különös körülmények között kinőtt alkotást. Mindig is egyoldalú álláspont marad, ha a magyar kéz alkotta Szent György-szobornak megismerésére más szobrokra kigondolt meghatározásokkal akarnak vezetni. Arról szó sem lehet, hogy Márton és György művészetét egy kalap alá vegyük minden más vele egykorú kőfaragó, ötvös vagy rézöntő alkotásával. Nagyon természetesen, ha a középkor bronz-szobrászati emlékekben szegény, akkor nincs mihez hasonlitani e művet és akik a német, az olasz, vagy francia másnemű szobrászati alkotásokra magyarázatot állapitottak meg, ugyanazon motivumokkal nem képesek a nagyváradi öntőműhelyben a világtól elzárt művészi elmék termékét kellő világításba helyezni.

S így vagyunk ezzel idehaza is. Az a kényelmes csatlakozás valamelyik külföldi véleményéhez, de sőt még a nagy szorgalommal összehordott, tárgyi ismeretekre vonatkozó anyag sem viszi előbbre a kérdést megfelelő feldolgozás nélkül.

Különben is a régi művészeti alkotások tudományos vizsgálása nálunk még mindig többnyire a leltározó archaeologia védőszárnya alatt folyik. Olyasféle jóllakott önelégültséggel, mintha a művészettörténeti tudományt nem is volna szükséges és lehetséges különb módszerrel mívelni. Pedig a művészeti tények nyers anyagának összehordása magában véve még nem elegendő a művészeti jelenségek lényegének, okainak és hatásainak felismeréséhez. Mint a legnagyobb rakás fa sem ér semmit, ha tüzet nem fog.

Azaz a művészettörténeti tudománynak nem lehet csupán az a célja, hogy a tudást láncra fűzze, hanem hogy az eddig ismert dolgok között új és mély kapcsolatokat vagy különbségeket állapitson meg. S ennél a pontnál meg kell jegyezni azt, hogy a műalkotások valódi magyarázata csupán a művészet iránti valódi eleven érzésből fakadhat. Eredeti átérzés nélkül a kutató csak górcsövi munkálatokat végez. Pedig a részlet sohasem önmagáért értékes, hanem legfeljebb csak annak a dokumentálására szolgálhat, hogy bebizonyítsa az összesség egységes és organikus voltát. Minthogy az általános meghatározások a részleteken nyugszanak, az általánosan át mindig szemünk elé kell tárulnia a különösség jeleinek is. A differenciáló természet az oka annak éppen, hogy a művészeti korok genetikus csoportosítása mindig új és új szempontok szerint történik, amint a megismerés mélyebbre halad.

Így hát nem nyugodhatunk bele a magyar műemlékek legkiválóbbjának tisztán idegen álláspontról való megítélésébe, de épp oly kevéssé fog bennünket kielégíteni a Kolozsváriak művészetének inventárszerű tárgyalása. Mert bár semmilyen vizsgálódás adatai sem közönbösek, de bárminőé sem elégséges arra, hogy általa kiaknázottnak lehessen tekinteni valamely műalkotás egységes jelentőségét.

A Kolozsvári-kutatók közt a legnagyobb érdem kétségen kívül Wenrich Vilmosé. Ez a derék szász tudós fejtette meg 1870-ben, hogy Martinus et Georgius de Clussenberch azonos Martinus et Georgius de Colosvár-ral. Utána sokan tollukra vették a művészeket, igazán érdemileg azonban csak Czobor Béla és Hampel József (Kárász Leo és Kövér Béla név alatt) foglalkoztak vele. Sok becses tárgyi észleletükre nem térve ki, csupán e kérdésben nyilvánított művészeti nézetüket kívánjuk

Kolozsvári Márton és Gyöngy

TANULMÁNY
HORNYAY ÖDÖN RAJZA

376. f.

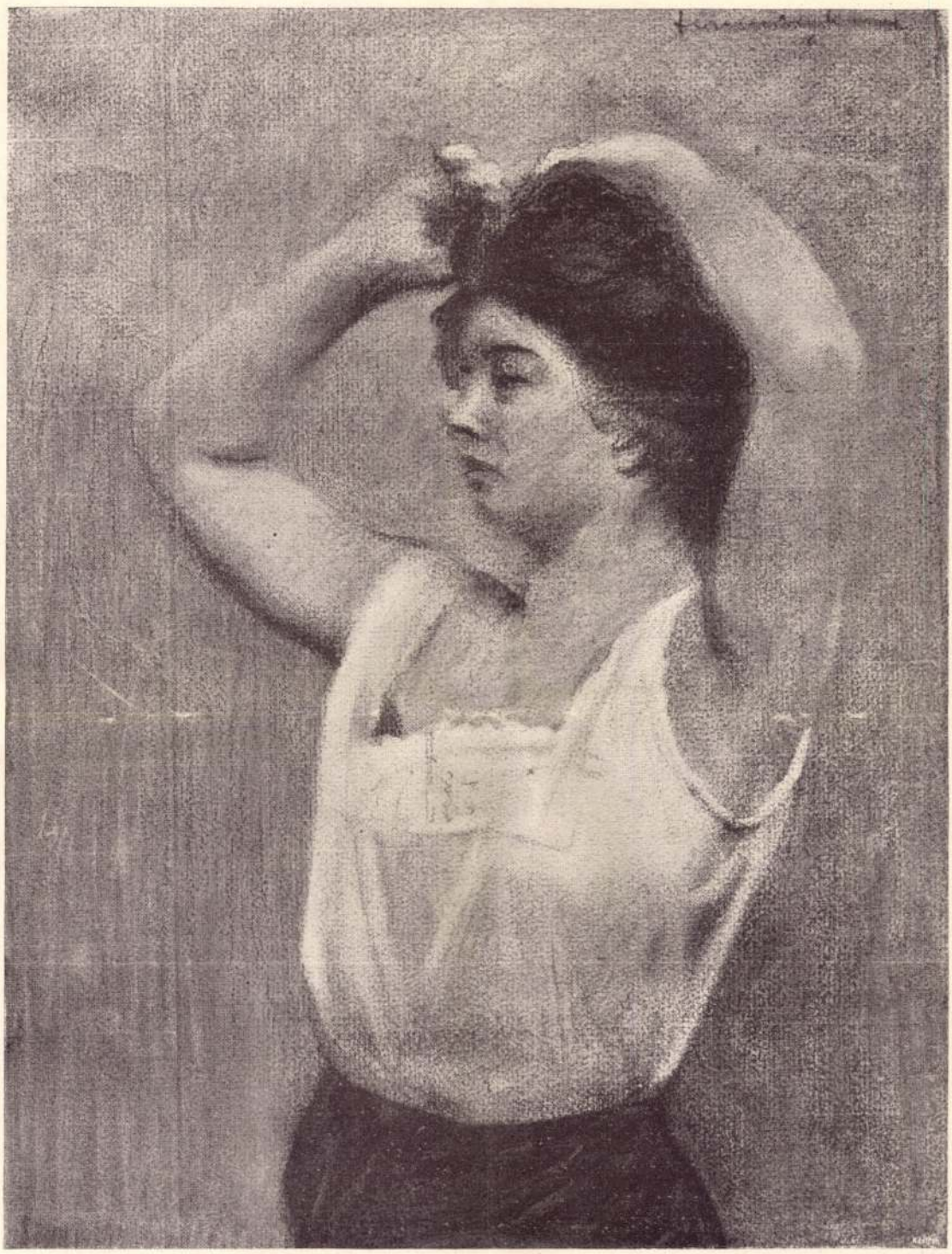

TANULMÁNY
FERENCZY KÁROLY RAJZA

leszögezni. Márton és György művét mindketten Bode után az ötvösművek rangjára becsülik. Meglehetős önkénynyel Czobor Szent László győri hermáját, Hampel pedig Nagy Lajos aacheni ajándékkincsei közül a nagy címerdarabokat is e mesterektől származóknak mondja. Világos, hogy itt az esetleges dátumközelségre nagyobb súly van vetve, mint a művek stílusainak egyezésére.

A leíró archaeologiának más a módszere, mint a magyarázó művészettörténetnek. Az archaeologus mindenekelőtt az ikonográfia iránt érdeklődik. Legfontosabb előtte, hogy lóháton szokásos-e ábrázolni Szent Györgyöt vagy gyalog? És hogy azért lőn-e a lovagok védnökévé, (equitum patronus) mert sokszor paripán ülve ábrázolták, vagy pedig, mert lovas katona volt a szent legenda hőse, azért ábrázolták lóháton. Ha meg gyalog fordúl elő: a sárkány előtt áll-e vagy pedig fejére rakja lábát? Továbbá legbecsesebb megfigyelésnek azt tartja, mikor az eredeti mű gondos megvizsgálása után észleltetik a szelelő nyílások nyoma. Más érdekes észlelete, hogy a hite szerint Prágában öntött szobornak tönkrement viaszmintájáról gipszmodell maradt Váradon (?); meg hogy sodronyszálakból (?) alakitották az öntött szobor hajzatát, melyek az arc körül hengerded tekercsek formáját öltik s a koponyán mint hullámzó sodronyszalagok egymáshoz való forrasztás révén adják ki a fej domborulatát. Föltűnő előtte az, hogy az ifjú nyakig vértezetben van, a fején pedig hiányzik a sisak. E feltünő ténynek azonban nem bírja megállapitani okát. Azt sem tudja azonban bizton, hogy a prágai szentnek volt-e szent fénye vagy sem. Lehet, hogy volt és levették. Ha volt, akkor vajjon hol állhatott az? stb.

Mindez azonban csak a külső körülményekre vonatkozik, amelyhez van még vagy száz további kérdése. És pedig olyan kérdése, mikre nehéz megfelelni, de ha megfeleltünk, sem leszünk okosabbak tőle. Sokkal egyszerűbben megy azonban nála a művészi ítélet kimondása. Elég az egyház hieratikus felfogására hivatkozni, az mindent eltakar. Nem az érzékek által közvetitett hatásokból történik tehát a kiindulás e módszernél, hanem az elméleti studiumokon alapuló hideg mérlegelésből. Eltanult mértékegységek erőszakoltatnak fel az egyéni alkotásokra. S a műítélet címe alatt az értelem leltározó feladatot végez.

A művészet igy a rovatos elme martaléka lesz, mely osztályzat alakjában fejezi ki a műértéket, mint az iskolai dolgozatoknál szokás. Az ítélet számtani alapot nyer s a vonalvezetés, a mozdulat, az elrendezés, a cselekvény élénkségének erősebb vagy bágyadtabb volta stb. egyes, kettes vagy hármas kalkulusát a humanisztikus vagy egyházi szempont súly szerinti lemérése után állapitja meg. Az adagolás tovább is folytatódik, megtudandó, mennyiben van meg a művészi alkotásban a kor áhitata, naiv bája stb. Eme analitikus botorkálásnál aztán, ha elhatározza például valaki, hogy az egyházi szempont érvényesülése folytán a Szent Györgyben nem érvényesül az emberies felfogás, akkor a szoborban is az isten különös oltalma alatt álló vitézt látja ábrázolva. A küzdésből nem vesz észre semmit. Sőt még architektonikus megkötöttséget is vél felismerni a szabadon álló műben. Egyszerű ötvösmű az egész! A középkor megkötött szellemének szülötte! Ez a véleménye.

Próbáljunk menekedni egyszer az ilyen tanszerű erőszakoskodástól. Engedjük át magunkat a művészi jelenség egységes hatásának, mellőzzük az ikonográfiát, meg tárgyi csecsebecséket. Mindenek előtt pedig a középkor szellemét ne tekintsük valami kényelmes nagy zsebnek, amibe minden belefér. Annak épp úgy megvannak a maga szétágazásai és magános művészeti esetei, mint minden más kornak.

A keresztény egyház korlátozó hatásáról a művészetre nem szabad általános értelemben beszélni. Ennek nincs bebizonyitható alapja, valamint a humanizmus hatását nem emlegethetjük a XVI. század előtt. A mily hibás fogalom, hogy a renaissance alatt az antik újjáéledését kell értenünk, épp ilyen a hieratikus korlátra való hivatkozás. Korlátozás elvégre volt az ó-korban is, mint mindenütt, ahol a művészet a vallással kapcsolatba jutott.

S bár a keresztény művészet eredetileg az antik formák tőkéjéből élt, de az onnét kölcsönzött típusok és motivumok csakhamar átalakultak, gyarapodtak, felújittattak. Szóval,

addig tartott a termelés, míg megvolt a kellő számú eszköze a kifejezésnek.

Az eredmény, hogy a mi így keletkezett, noha az antikból indult ki, attól utóbb teljesen különbözik. Mint csudálatos esetét az emberi képzelet történetének, jegyezhetjük fel azt, amivel épp a kereszténység körében találkozunk, még a keleti kereszténységet is beleértve, de leginkább nyugaton; a keresztény népek alkotóképessége ugyanis, melylyel az új formák nagy és változatos sokaságát hozza létre, valóban kimeríthetetlen. Úgy a festészet és szobrászat, mint az építészet terén.

Szent László elpusztult lovasszobra N.-Váradon. Houfnagel metszete után

Hasonlítsuk össze a művészet régibb korszakával, azok sokkal konzervativabbak. A nagy különbségből, mely mutatkozik, azt kell következtetnünk, hogy a keresztény vallás jobban kedvezett a szabad képzeletnek s talán az új népekben is nagyobb termelőerejű képzelet lakozott. Ez az oka egyrészt annak, hogy Szent György szobra különbözik minden vele egykorú és őt megelőző alkotástól. A legfiatalabb keresztségű magyar néplélek sajátos jelleme érezhetően táplálta a Kolozsvári művész testvértpárt. Másrészt pedig a bronzanyag, melyet a középkorban rajtok kívül ilyen nagy szerepre ki sem alkalmazott, egyedül álló tüneménynyé avatják e művet. Ezzel természetesen nem az van mondva, hogy szobrászaink új feladatuk megoldásához önmagukból hoztak új formákat elő, pl. olyanokat, melyeknek a megelőző és más tartalmú művészethez semmi köze. Csupán az van kiemelve, hogy itt ritka egyéni művészettel van dolgunk, mely nem törekszik általános érvényűségre, hanem épp eredetiségénél fogva a különöset adja, — differenciál. Nem az emlékezet szerint való utánzás alapján áll tehát, — nem a valóság megérzésével a természetességhez, az élethez közeledik.

RÉSZLET SZENT GYÖRGY PRÁGAI SZOBRÁRÓL

VÁZLAT
ZOMBORY LAJOS RAJZA

Ha mint csupán művészeti jelenséget vesszük a Kolozsváriak szobrát szemügyre, eltekintve attól, hogy az Szent Györgyöt, Szent Mártont vagy Szent Mihályt ábrázolja-e, bámulva fogjuk észrevenni a cselekvésben való együttérzés kifejezését, az állapotszerűből kilépő drámaiságot. Természetesen a drámaiságot ethnologikus s nem színpadi értelemben véve.

Egy sziklás talajon végbemenő küzdelem tárul elénk. Ahhoz a pillanathoz érkeztünk, mikor a lovag a kemény és zord küzdőhelyen győzedelmeskedik az undok varangyos és bibircses szörnyetegen. A sárkány maga nem nagy tömeg, de éles karmai, fogazata s pikkelyes bőre alatt fonódó izmai sejtetik, hogy harci erővel teli ellenfél volt s még most sem adja olcsón. A ló dübörgésétől ijedten futnak szét a gyíkok és kígyók. A lovag annyira megveti magát a kengyelvasba, hogy még a lábujja is belegörbed. Hátrakapja lova zabláját. Előrehajlított testének súlyával pedig ránehezedik lándzsájára, úgy döfi a sárkány torkába.

Jobb karja lankadtnak látszik, mert egy baleset utáni restaurálásкor magasabbra forrasztotta a tudatlan kézműves, azért nem tünik fel elég erélyesnek a döfő kéz. És hiányzik a pajzs is, aminek nekitámasztva gyökeret vert a karcsú lándzsa.

Annál érthetőbben tolmácsolja azonban a ló saját szerepét a küzdelemben. Határozottan részt vesz benne. Mintha érezné helyzetét és kötelességét. Prüszkölve fordítja a sárkány felé fejét. Mindenáron le akarja rázni a bal mellső lábára tapadó ellenfelet. Erei duzzadnak, ina feszül. Még egy ugrás kell csak s

TAVASZ
HARMOS KÁROLY RAJZA

agyontapodva, átdöfött torokkal fog elnyúlni a hideg kövön a vonagló bestia.

Minden ábrázolt élő lény cselekszik tehát e művészeti alkotáson és a cselekvésnek minden részlete koncentráltan a küzdelemre vonatkozik. Más kérdés aztán az, hogy formai szempontból mennyiben hasonlítható össze a valósággal.

A valóság megfigyelésének s felhasználásának a művészetben végtelen skálája lehet. A test tömegének helyes arányától kezdve, a hihető mozdulatokon át egész a lelki jegyeket feltüntető arcképig emelkedhetik. Szóval a tipus határain belül is lehet természetszerűség. Szent György kétségen kívül nem a tetőpontját képezi az egyénítésnek, még látjuk benne a küzdést a forma és a gondolat közt, művészeink még nem merik vagy nem tudják felhasználni az összes kifejezésre szükséges eszközöket, de az őt megelőző műveket e tekintetben mégis messze túlszárnyalja. A bambergi dóm Szent Istvánja és társai egynézetű reprezentativ épületdíszek, melyek állapotszerűségökből nem lépnek ki. A Bargello lovasa még iparművészet, mint a középkorban elterjedt lovas aquamanulék is. Ezek ábrázolásait mind az emlékezet sugallta, megelégednek a jellegzetesebb nagy felületeknek jelzésével, az anatómiával nem törődnek s nem egyszer ki is csavarják a formákat.

A Szent György pedig már formailag is igyekszik követni a valóságot, különösen tárgyi részleteiben. Az arc ugyan tipus, mert az inger, mely izmait kimozdítja, nem egyéni. Arcának állandósult jegyeit nem a természet alkotta, hanem a művészet. Homlokráncai s szájszögletének mosolygós gödrei ugyanazon úton létrejött hagyományos formavilághoz tartoznak, mint a görög profil. Szóval, a lovagban van sok olyan, amit a Kolozsváriak a középkori művészeti nézlet leszűrődéséből vettek át, mert hisz korát ki sem tagadhatja meg. Sokkal több azonban az az ujdonság amit maguk adtak hozzá. Először is a szobor minden alakja anatómiai tanulmány gyümölcse. A ló él. A lovag kemény és merev öltözetén át is érezhetővé tudják tenni a húst. A nyurga ifjú lábszára duzzad az inaktól, hátának pikkelyei követik a lapocka és gerinc formáját. A páncélzat olyan, hogy bárki felöltheti, a lószerszámot használni lehetne, ha nem bronzból volna, a sarkantyú taraja forog, mint a valóságban. A csattok, a fűzések, pitykék, boglárok, mellvasak, keztyűk stb. mind létező eredetiről lettek mintázva.

Aztán a mozgás individualitása náluk jelentkezik először. Képesek az akció pillanatnyiságát a legteljesebb mértékben feltárni. Aminő funkcióra csak képes az emberi s állati test tagjaival együtt egy bizonyos cselekvéskor, az organikusan megvan náluk. Úgy, hogy az egyéniség értéke épp a koncentrált akcióban jut kifejezésre. Az együttérzés momentuma pedig félelmetes biztonsággal van visszaadva. A naturalisztikus és stilizált részletek keveredése mellett is megőrzi egységes, magába zárt jellegét.

Nem is jut e mű láttára eszünkbe a keresztény legenda hieratikus retortákon valláserkölcsi haszonra leszűrt eszméje. Mint jelenség, mint művészeti öncél, azt érezteti ki e szobor, hogy készítőikben nem a vallásos meggyőződés járt elől, hanem az a vágy, hogy koruknak egy lovagját adják vissza az életeleven valószerűség szemmeltartásával.

A kompozicióbeli vezető szál is határozott. Tudjuk, hogy a szobrászat ősi jellege a statikai. Elannyira, hogy a görögöknél eredetileg nem egyéb, mint építészeti szerkezeti elem. A középkorban is az építészet adja a helyet a szobrászat számára, — meg az iparművészet. Mind a kettő saját törvényeihez való alkalmazkodásra készteti. A szobrász kénytelen lemondani az önálló gondolkozásról, figyelemmel kell lennie az építészeti tömegek és arányok iránt. Szóval, az építészeti hatás érezhetően befolyásolja már művének megfogamzásakor. Ugyanigy a művészi iparnál is megköti kezét az anyag és a gyakorlati célravalóság. A Szent György szobra azonban minden oldalról megtekinthetőnek van gondolva. Legalább érzésünk úgy dönt, ha előtte állunk, hogy meg kell kerülnünk. Nem elégszünk meg az egy oldalról való szemlélettel. Legteljesebb mértékben szabadon mozog a térben, ellentétben az összehúzódó, egynézetű, architektonikus szobrászattal.

Ez a szabadonálló jelleme éppen az, ami más vele egykorú alkotástól legfeltünőbben

elválasztja. Másodsorban pedig anyaga: az öntött bronz.

Az anyag passzivitásának majdnem akkora szerepe van a művészeti differenciálásnál, mint magának a művész aktivitásának. Ernst Grosse szerint ama művek, melyeket különböző művészek ugyanazon anyagból hoznak létre, egymáshoz sokkal rokonabbak, mint azok, melyeket egy művész különböző anyagból alkotott. Az anyag tehát a művészet „principium individuationis"-a s ezt már Lessing óta tudjuk, különösen Sempertől. Sokra is kell becsülnünk a Kolozsváriak művészetének megítélésénél e körülményt, mert ők a fa- és kőszobrok világában függetlenítik magukat a faragó szobrászat felfogásától és bronzban képesek gondolkozni, amelynél a mintázó szobrászat érvényesül. A részletek összerakásával jön létre az egész. A szabad mozgás, az akció és a drámaiság ábrázolásánál pedig a művészi észrevevést az anyag érzése szigorúan kiséri Gazdag részleteinél s a törzstől távol szereplő végtagjainál fogva lehetetlen is volt más anyagból e művet kigondolni, mint éppen bronzból.

Természetesen az anyag nem lesz önmagától műtárgy. Itt tehát döntő fontosságú azt megmagyarázni, hogy a formáló művészek milyen testi és lelki tulajdonságokkal birtak? Sajnos, a mi esetünkben, az adatok elégtelensége folytán, az alkotó egyénekhez nem tudunk férkőzni. Mindössze annyit jegyeztek fel róluk, hogy Márton és Györgynek apja szintén művészettel foglalkozott, festő vala. S ez csak arra enged következtetni, hogy művészetük hazai talajból csirádzott s így meg kell elégednünk azzal, ha faji sajátságaink felkutatásával közvetve gyújtunk néhány világító sugárt művészetök megismeréséhez.

Az egykorú társadalom kulturális rugói nagy behatással vannak ama társadalom minden tagjának működésére. Nagy Lajos pompakedvelő udvara, az országos jólét mind kedveztek a Kolozsváriak művészetének. Legtöbbet nyujtott azonban számukra a magyar nemzeti eszme fellendülése. Az adta azt a feladatot számukra, hogy a nemzeti ideálnak Szent Lászlónak és Szent István meg Szent Imre királyoknak szobrait megmintázhatták. Nagyvárad piacán álltak e művek, függetlenül minden építészettől és tárgyuk olyan volt, hogy a művészek annak megoldásához nem fordulhattak mintáért sehová. Így alkották meg önmagukból a kereszténység első világias és modern szabadon álló szobrát. A lovas Szent Lászlót méltán tekinthetjük Gattamelata előfutárjának. Hisz a nálánál tizenhét évvel fiatalabb Szent Györgyről is azt kell mondanunk, hogy óriási lépést jelent a keresztény művészet evolúciójában, pedig az még csak a Kolozsváriak ifjúkori munkáihoz tartozik, a feliraton még nem nevezik magukat mestereknek. Szerencsétlenségünk, hogy az ódák, krónikák és szakértők szerint is legkiválóbb műveikből a török puskákat és ágyúkat öntetett, minélfogva a legszebb középkori alkotás létrehozóinak igazi nagyságát örökké csak sejteni fogjuk, de tudni nem. Az az egy látszik csak valószínűnek, hogy a bronzanyag és a magyar nemzeti eszme szolgált forrásául e művészlelkek virágzásra fakasztásánál.

Czakó Elemér

CSIRKÉT ÁRULÓ LEÁNY

MAGYAR PARASZTLEGÉNY

MAGYAR PARASZTASSZONY

SZOLNOKI TIPUSOK
PETTENKOFEN ÁGOST RAJZAI

Kolozsvári Márton
és György

Ló és lovasa az ellenséges sárkánnyal együtt páratlan szellemi és művészi egységbe komponálva jelenik meg előttünk. A téma a lovagi élet legfőbb jelenete: a legelső lovag síkra száll hölgyéért és győzedelmes harcot víva a szörnyű sárkánnyal. Allegorikusan a jó és a rossz küzdelmének román oszlopfőkön oly régen élő témája hangolódik itt át a lovagi élet gondolatvilágába.

Szent György könnyedén, minden erőlködés nélkül üli meg pompás lovát. Nyergéből kiemelkedve jobbjában tartott lándzsáját a baloldalán álló sárkányba döfi. Lova, ez az okos állat is résztvesz a küzdelemben. Patái alatt szertefutnak a sárkányt kísérő hüllők, első lábaival a szörny felé támad, fejét az értelmes segítőtárs mozdulatával a küzdelem felé fordítja. Mégis, bár a harcból csak a drámai magot emelték ki a szobrászok, Szent György lovagi módra a félelem nélkül harcol a sárkánnyal (XXIV, XXV. táblák).

A Szent György-szobor megrendelőiről, eredeti felállításáról semmi hiteleset nem tudunk. Egyik feltevés szerint Tamás gróf megrendelésére a pozsonyszentgyörgyi templom számára készült és csak a cseh husziták hurcolták Prágába. Valószínűbb, hogy a prágai udvar valamelyik művészbarát főpapja rendelhette meg és eredetileg is szabad térre volt elgondolva. Első adataink a XVI. századból a prágai vár harmadik udvarában, az úgynevezett tanácsház előtt említik. Egy vízköpő sárkány felszerelésével ugyanekkor kútszoborrá alakítják át. 1752-ben kerül mai helyére. Ekkor kapja barokk talapzatát, melyet legújabban egész modern formájúra cseréltek ki. Mária Terézia korában új, kétfejű sasos zászlós lándzsát kap a szobor, ekkor veszik el a lovag tőre, valamint a szerzőket megnevező feliratos pajzs.

A pajzson szereplő és szerencsére a XVII. század folyamán többször lemásolt felirat szerint a szobrot Márton és György kolozsvári szobrászok készítették 1373-ban.

A felirat másolói, nyilván a nehezen olvasható gótikus betűk miatt Márton és György származási helyét a legkülönböző módon jegyezték le. Clusenberch, Clusenbach, Clusenberg változatok szerepelnek az eredeti Clusenburg, Kolozsvár nevének német fordítása helyett.

Márton és Györgynek a prágai Szent György-szobor nem az első és nem egyetlen alkotása volt. Többi bronzszobrukról azonban csak írott forrásaink beszélnek. Három a nagyváradi székesegyház

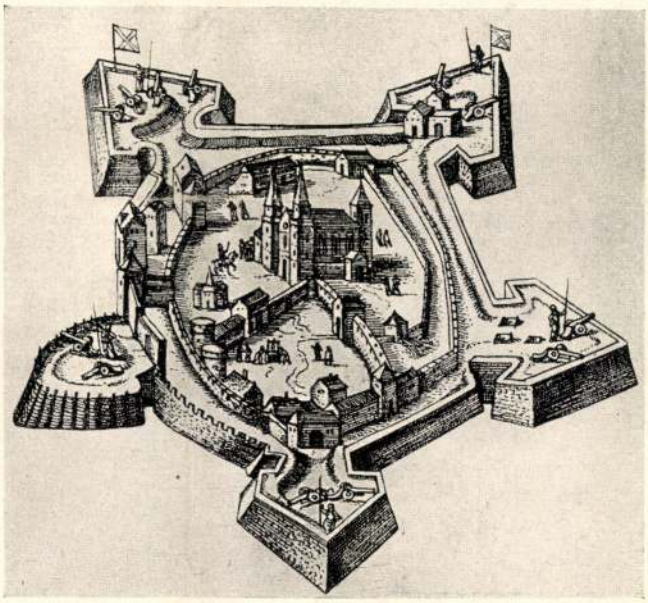

VÁRAD LÁTKÉPE. SZÉKESEGYHÁZ ELŐTT A KIRÁLYSZOBROK

Dercsényi: Nagy Lajos Esze

előtt állott és Szent Istvánt, Szent Lászlót, Szent Imrét ábrázolja. Houfnagel metszetéből tudjuk, hogy a gyalogszobrok a székesegyház északnyugati sarkán állottak, Miskolczy István pedig 1609-ben leírta Szent László pajzsán lévő felirat szövegét. E szerint Demeter váradi püspök megrendelésére készítették Márton és György szobrászok, Miklós kolozsvári festő fiai. A lemásolt felirat hibás 1340-es évszámát valószínűleg 1370-re kell kijavítani. Végül a magyar Polikleitosok — ahogy Szamosközi nevezi a testvérpárt — Czudar János váradi püspök rendeletére 1390-ben elkészítették Szent László lovasszobrát is, mely az előbbi metszet tanúsága szerint a székesegyházzal szemben, minden építészeti kötöttségtől függetlenül, szabadon állott.

A négy nagyváradi királyszobor sorsa tragikus. Hírük Rudolf császár udvarába is eljutott, aki Prágába kívánja szállíttatni, de Várad lakossága, mint védőszentjeihez, ragaszkodott a szobrokhoz. Így mikor 1660-ban a török elfoglalta a várost, a szobrokat is Belgrádba szállították és a sikertelen beöntési kísérlet után elpusztították.

A négy elveszett királyszobor rekonstruálása már régóta izgató problémája a magyar szakirodalomnak. Egyedüli elfogadható eredménnyel Czobor Béla kutatása járt, aki szerint a győri Szent László-herma a nagyváradi lovasszobor feje után készült. Valószínű, hogy a XV. század első éveiben készült herma a lovasszobor fejének több-kevesebb hűséggel készített másolata, mely a fontosabb vonásokat, mint a homlok zord ráncolását, a haj és szakáll dekoratív kezelését, Szent László jellegzetes vonásait, sas orrát stb. megőrizte számunkra. Valószínűsíti ezt a hipotézist a győri herma és a prágai Szent György-szobor kapcsolata is, különösen a fej formáinak rokonsága, amiből egyben a kolozsvári testvérpár ötvösműhelyükkel való kapcsolatára is következtethetünk.

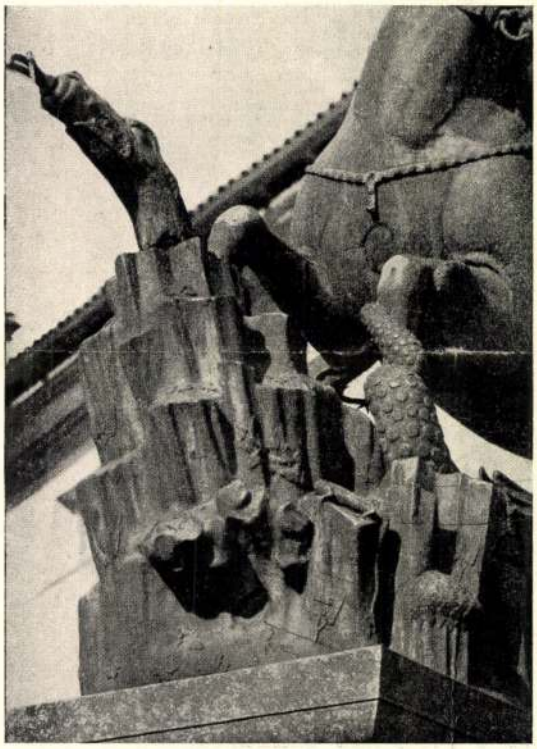

A SZENT GYÖRGY-SZOBOR ÖNTŐSZÁJA

A szűkszavú írásos adatok helyett ott áll a prágai Szent György-szobor, Márton és György művészetének megismerésére. Maga a szobor évtizedek óta a szakirodalom vitájának központjában áll. Kiváló tekintélyek vették tagadásba eredetiségét, tartják ma is XVI. századi újraöntésnek, vagy vitatják el kapcsolatát a magyar művészettel a testvérpár származása kapcsán. Az így felmerülő problémák és kételyek két kérdés körül csoportosíthatók: eredetiségének kérdése technikai és művészi szempontból, illetve Kolozsvári Márton és György nemzeti hovátarto-

döntően esik a latba. A prágai Szent György-szobor nemcsak izig-vérig XIV. századi alkotás, hanem szorosan kapcsolódik is Nagy Lajos korának művészetéhez és csak annyi benne az idegen elem, amennyit a testvérpár külföldi, főkép olasz, esetleg francia tanultsága, valamint a Nagy Lajos-kori középeurópai udvari művészet kozmopolitizmusa magával hozott.

Technikai önállóságát a hazai bronzöntő műhelyek biztosították. A szepességi és az erdélyi bronzöntő műhelyek munkássága arról tanúskodik, hogy a Szent György öntési eljárását ismerték és használták nemcsak a Szepességben, hanem a testvérpár szűkebb hazájában is. A szobor kimutatható kapcsolatai a magyar plasztikával (pécsi relief), a lóábrázolás azonos problematikája a magyar lovaspecséteken, rokonsága a Képes Krónika lóábrázolásaival, a testvérpár művészetének szoros magyar kapcsolatairól beszélnek. Döntő végül az a körülmény, hogy a külföldi, főkép olasz elemeket a magyar művészet szellemének megfelelően fogalmazzák át, használják fel. Szelleme tipikusan magyar, hogy az egész történet legdrámaibb mozzanatát kiválasztják és azt minden túlzástól ment józan realizmussal ábrázolják, a magyar művészet mértéktartó, kiegyensúlyozott józan szellemének korai jelentkezése.

Szent György, ahogy a Kolozsvári-testvérek szobrán megjelenik, a Nagy Lajos-kori lovastípust személyesíti meg. A lovagi ideálnak ez a kristálytiszta típusa, mint eszménykép, Nagy Lajos udvarának lovagvilágában élt e korban ily tisztán és töretlenül. Lehet, hogy nem tudunk felmutatni adatokat később sem a Szent György megrendelői és a magyar udvar közötti kapcsolatra vonatkozólag, de annyi bizonyos, hogy azt a lovagi ideált testesíti meg, önti bronzba, amit elsősorban Nagy Lajos országának első lovagja, a koronás lovag képviselt.

A Kolozsvári-testvérek művészete bizonyos fokig társtalan és magában álló. Apjukat megnevezik első ismert művükön, a Szent László-szobor pajzsán. Jónevű festő lehetett, ha fiai büszkén hivatkoztak rá. Miklós festőről semmit sem tudunk, ha valóban ő festette az almakeréki freskókat, úgy méltó fiai büszkeségére. Kolozsvári származásuk ellenére sem valószínű, hogy az akkor még provinciális kis városban tanultak és dolgoztak. Első művészi kiképzésüket sokkal inkább kaphatták Nagyvárad pezsgő művészi és kulturális életében, ahol Báthori Andrástól kezdve műpártoló püspökök kormányozzák a hatalmas egyházmegyét, építik Szent László tiszteletére emelt székesegyházat, ápolják kultuszát és őrzik ereklyéit pompás ötvösművű foglalatban. A város olasz bevándorolt lakossága, erős kapcsolata a felsőolasz egyetemekkel, egyengethette a testvérpár olasz tanulmányútját, amit a prágai Szent György-szobor olasz elemei kétségtelenül igazolnak. Itáliából hazatérve alkothatták a nagyváradi gyalogszobrokat, majd a prágai Szent Györgyöt és legvégül a lovas Szent László-szobrot.

Írott adatokkal hitelesített műveik mellett a szakirodalom igyekezett ouvrejüket kibővíteni. Így Czakó Elemér a nagybányai pecsétnyomó készítését nekik tulajdonítja. A tiparium remek kompozíciója nem lenne méltatlan Mártonhoz, vagy Györgyhöz, de kidolgozásában, erőtlen alakjaiban nem tudjuk felismerni a prágai Szent György természetközelségtől duzzadó erejét. Nem sokáig élt Hampel József hipotézise, aki az aacheni ötvösművek közül a címereket akarta nekik tulajdonítani. Szerencsésebb E. Garger és F. Kieslinger gondolata, akik a bécsi Szent István bazilika ú. n.

Kolozsvári Márton
és György

Singer-tor-jának Saul megtérését ábrázoló reliefjét tartják a testvérpár művének. Kétségtelen, az alakokkal túlzsúfolt kompozíció és főkép rendkívül fejlett térképezése rokon a Szent György-szobor művészi problematikájával. Legfeltűnőbb a relief zsúfolt tartalmi kompozíciója, hogy három egybefolyó jeleneten adja elő Saul megtérésének történetét. A Kolozsvári-testvérpár művészetéhez legjobban a lóábrázolás kapcsolódik. A damaszkuszi indulásnál bemutatott, erős rövidülésbe állított, megtorpanó ló, valamint Saul bukásának jelenetében a főszereplő lova, amint két hátsó lábára állva egész kicsavarodik a relief síkjából, oly problémák megérzésére és megoldására mutat, amire egyedül Márton és György volt képes e korban. A bécsi Szent István-dómot már az Árpádok korában, majd a XV. században szoros kapcsolatok fűzik a magyar művészethez, különösen a plasztika terén. Valószínű, hogy az 1375 körül készült relief a testvérpár közreműködésével jött létre.

A Nagy Lajos-kori szobrászat tárgyalásánál ki kell térnünk a kis plasztikának két, eddig kellően nem értékelt ágára is. A pénzverés, illetve a verőtövek vésése, a pecsétmetszés technikai szempontból ugyan inkább az ötvösséghez áll közel, sőt az is valószínű, hogy a verőtöveket és a pecsétnyomókat (tipáriumokat) maguk az ötvösök vésték, viszont mindkettő témaköre, ikonográfiai kapcsolata a nagy művészet felé mutat. Kis terjedelmük ellenére is éppen úgy alá vannak vetve a művészeti ízlés változásainak, mint a kőszobrok, vagy síremlékek, bronzok, jelentőségük éppen ezért nagy és vizsgálatuk nem mellőzhető. Amint egy kis csepp vízben benne van a tenger sok alkotóeleme és tulajdonsága, ugyan úgy ezeken a kis pénzdarabokon és kopott pecséteken érzékelhetjük sokszor a kor olyan ízlésváltozását, amit az elpusztult emlékek miatt képtelenek vagyunk a fejlődés keretébe beilleszteni.

Ha a Nagy Lajos-kori magyar pénzverést, a magyar forintokat, dénárokat, ebből a szempontból vizsgáljuk, úgy elsősorban a már másutt is érzékelt zökkenésmentes átmenetre kell felhívni a figyelmet. Uralkodásának első éveiben vert aranyforintok a király nevének kicserélésén kívül minden tekintetben hű másai Róbert Károly által bevezetett pénztípusnak. Egyedül a firenzei származású liliom lazább, kevésbbé plasztikus vésése mutat arra, hogy az előző évtizedekben kialakult minta ismétléséről van szó (XXVI. tábla 1. kép). A további fejlődést az aranyforintokon kimutatható olasz trecento hatásnak a garasokon jelentkező északi, gótikus stílussal való keveredés jellemzi. A firenzei liliom helyét a garasornamentika hatkarélyba foglalt anjou-magyar címerrel díszített pajzsa foglalja el, azonban az északi gótika áttekinthetetlen dekoratív túltengését — bár motívumait átveszi — a magyar formaérzéknek megfelelően világos és áttekinthető rendszerbe hangolja át. Ugyancsak egyénítőbb, kifejezőbb a Szent János-ábrázolás is a magyar művészet túlzásoktól ment, kiegyensúlyozott realizmusa értelmében (XXVI. tábla 2. kép).

A leglényegesebb változást Lajos harmadik aranyforintja hozza, melynek hátlapján Ker. Szent János helyét a nemzeti szent, a lovag király Szent László foglalja el. Ikonográfiai szempontból ez a változás nem jelentős, Szent László a korabeli művészet megszabott jellegzetes járulékaival jelenik meg. Kettős hegyben végződő szakáll díszíti dicsfényes, koronás fejét, jobbjában ferdén tartott alabárd, baljában országalma, válláról három gombbal összefogott palást hull le (XXVI. tábla 3. kép). E látszólagos jelentéktelen csere a korszellem döntő fontosságú átalakulására enged következ-

(Buda a középkorban, 26 l.). Neki köszönhető a Halászbástya Kőemléktárban a sírkövek összeállítása és szép kiállítása, egyetlen pontos leíró katalógusa is (A fővárosi múzeum kőemléktárának leíró lajstroma. Bp. 1932.). Nagyon eszméltető a budai sírkövekről írt tanulmánya: Ofner Künstlergrabsteine aus dem 14. Jh. Das Werk des Künstlers I. 1939. A Széchy-féle síremlékről: *Varju E.:* A gyulafehérvári székesegyház sírköveiről. Arch. Ért. 1899. 30. l. és *Temesvári J.:* Erdély középkori püspökei, Kolozsvár 1922. A pannonhalmi síremlékekről: *Czobor B.—Szalay J.:* Egyházi emlékek a XIV. századból. Magyarország Történeti Emlékei I. Bp. 1896. 169—170, valamint Egyházművészeti lap 1881. II. 281. Nagy Kázmér krakkói síremlékéről *Feliks Kopera:* A szobrászat Lengyelországban. Magyar Művészet 1928. 210. A székesfehérvári Anjou királysírokról *Henszlmann—Reissenberger:* A nagyszebeni és a székesfehérvári régi templom. Bp. 1883. Az 1373. évi sisakdíszes síremléket a Bazilika-tér sarkán találták, az általunk Nagy Lajos-síremléknek tartott töredéket, valamint a Katalin-síremléket Pauer János püspök hozatta a Városmajorból és alaztatta be a püspöki palota kertjében húzódó várfalba. *Marosi A.:* A püspökkert kövei. Fejérmegyei Napló 1925. II. 45. sz. és Magyar Művészet 1930. 418 l.

A faszobrászat emlékeiről és kapcsolatairól *Kampis A.:* Középkori faszobrászat Magyarországon Bp. 1940 munkáját használtuk, figyelembe véve Wiese—Schürer: id. m. megfigyeléseit is.

A felvidéki bronz keresztelőmedencékről és a Gaál-család bronzöntőműhelyéről *Pajdussák M.:* Szepes vármegye középkori ércöntvényei és azok mesterei. A szepesmegyei történelmi társulat XII. évkönyve, Lőcse 1909. 65—102 l. Valamint *Divald K.:* id. m. III. kötet és *Wiese—Schürer:* id. m., különösen a kronológia szempontjából. A Nemzeti Múzeum Szent László-hermájáról *Ernyei J.:* A M. Nemzeti Múzeum „Csák Máté-hermája". Az Orsz. M. Régészeti Társulat II. Évkönyve. Bp. 1927. 196—224. Ernyeinek történeti adatokkal erősen valószínűsített hipotézisét, hogy a Szent Zsigmond Plockban őrzött hermája két társával együtt 1365—70 között készült Nagyváradon és Nagy Lajos ajándéka képen került a lengyel udvarba, illetve Kázmér tulajdonába, mindeddig nem értékelte kellőképen a magyar szakirodalom. Pedig a kérdés stíluskritikai tisztázása elsőrendű fontosságú. *Balogh Jolán* ellenvetését (id. m. 120 l. 54 jegyzet), mely szerint a Csák Máté-herma a XV. sz. első felében készült, nem tartjuk elfogadhatónak. A herma realisztikus részletei teljesen megmagyarázhatók a nagyváradi műhely, előrehaladott, fejlett voltából. A nagyváradi gyalogszobrok, a prágai Szent György, sokkal nagyobb művészi tett, sokkal merészebb ujítás, mint a herma realizmusa. A herma XIV. századi datálását *Braun J.:* Die Reliquiare des Christlichen Kultes und ihre Entwicklung. Freiburg 1940. 418 l. is elfogadja. A székesfehérvári hermákról *Henszlmann I.:* A székesfehérvári ásatások eredménye Bp. 1864. 14 l. A veszprémi hermákról *Csete Antal:* Szent György vértanú fejereklyéje. Magyar Sion I. 889 l.

Márton és György kolozsvári szobrászokkal és művészetükkel *Wenrich Vilmos* óta — aki először azonosította a hibásan másolt prágai feliratban szereplő városnevet Kolozsvárral — rendkívül sokat foglalkoztak. Az eddigi vélemények kimerítő ismertetését és majdnem teljes bibliográfiát kap az olvasó *Balogh J.:* Márton és György kolozsvári szobrászok. Erdélyi Múzeum 1934. 108—340. l. megjelent művében. Balogh Jolán tanulmánya tiszteletre méltó anyagismerettel, nagyon sok részletkérdést tisztázott és nem egyszer mutat rá a testvérpár művészetének gyökereire. Sokszor azonban a legfontosabb kérdések a részletproblémák széles és alapos tárgyalásában elmerülnek. Pár megállapítását nem tehettük magunkévá. A legfontosabb problémát tisztábban érzi *Posta B.:* Kolozsvári Márton és György Szent György-szobra. Az Erdélyi Múzeum Egyesület negyedik vándorgyűlésének Emlékkönyve. Kolozsvár 1908. 61—73. *Czakó E.:* Kolozsvári Márton és György művészete. Művészet 1905. 377. Bizonyos szempontból jól használható *Lázár B.:* Die

Kunst der Brüder Kolozsvári. Wien 1917. Nagyon jó hasznát láttuk és eredményesnek tartjuk *Genthon Istvánnak* Balog Jolán könyvéről írt bírálatát: Magyar Művészet 1935. 188. l. A bécsi Saul-relief kapcsolatairól a Kolozsvári testvérpár művészetével *Garger E.:* Die Reliefs an der Fürstentore des Stephansdoms. Wien 1926. *Kieslinger F.:* Die mittelalterliche Plastik in Österreich, Wien 1926.

A pénzverdék művészettörténeti kapcsolatait éppen az Anjouk korában tisztázta *Horváth Henrik* kitűnő tanulmánya: A budai pénzverde művészettörténete a késői középkorban. Numizmatikai Közlöny 1931—32. XXX—XXXI. évf. 14—40. Értékes megfigyeléseit *dr. Schulek Alfréd* ugyanezen kötetben közölt: Vegyesházi királyaink pénzei és korrendjük II. A budai pénzverésről Károly Róberttől Zsigmondig, dr. Horváth Henrik művészettörténeti értekezése kapcsán (48—71 l.) c. tanulmánya egészíti ki.

A pecsétek és a nagyművészet kapcsolatairól *Kletler P.:* Die Kunst im Österreichischen Siegel. Wien 1927. Sajnos, a magyar anyag ebből a szempontból nincs kellően feldolgozva, kutatóink rendszerint csak oklevéltani szempontból foglalkoznak a pecsétekkel. Nagy hasznát vettük *Kumorowitz Bernát* szíves közléseinek, akinek a szép fényképeket is köszönhetjük. Gallicus Péter által vésett I. Károly-féle nagy pecsétről *Gárdonyi A.* Turul 1907. Erzsébet anyakirályné pecsétjéről Turul 1915. Csói Sebestyén fia György királyi pecsétvéséről *Varju E.—Höriegl J.* Ernst Lajos történeti gyüjteménye. Bp. 1932. 28 l. A nagybányai pecsétnyomóról *Schönherr Gy.* Nagybánya város XIV. századi pecsétei. Turul 1906.

FESTÉSZET.

A Nagy Lajos-kori freskófestészet elég jól fel van dolgozva, bár az újonan előkerülő falképek — mint a jelenleg feltárás alatt álló vizsolyi freskók — a képet sokban megváltoztatják, kiegészíthetik. Legtöbb haszonnal *Genthon Istvánnak* a magyar freskófestészetről szóló kéziratában lévő és a közeljövőben megjelenő munkáját használtuk. Azonkívül a szepességi falképekről *Divald K.* Szepes vármegye művészeti emlékei Bp. 1906. II. k. *Wiese—Schürer:* id. m. leginkább azonban *Jendrassik B.:* Szepes vármegye középkori falképei. Bp. 1938. c. disszertációja.

Az esztergomi freskók pontos meghatározását *Gerevich Tibornak* köszönhetjük. Magyarország románkori emlékei, Bp. 1938. 260 l.

A székelyföldi Szent László-legendát ábrázoló falképeket *Huszka József* legtöbb freskó megtalálója és konzervátora ismertette, kormeghatározásai azonban nem megbízhatók. A Szent László legenda székelyföldi falképeken. Arch. Ért. 1885. 213—20. Magyar szentek a Székelyföldön a XV. és XVI. században. Arch. Ért. 1886. 121—126, 130—131. Az almakeréki freskókról *Éber L.* Újonnan felfedezett falfestmények Almakeréken, Magyarország Műemlékei, IV. Bp. 1915. 71—86. A Szent György-freskó szerzőjéről *Lázár B.:* Miklós mesternek, a Kolozsvári testvérek apjának műve. Magyar Művészet 1938. 375.

Aquila János műveiről lásd *Römer Flóris* nagy összefoglalásán (Régi falképek Magyarországon, Bp. 1874.), kívül *Ernst M.* disszertációját (A dunántúli falfestés középkori emlékei. Bp. 1935.).

Miklós kassai üvegfestőről. Századok 1871. 620 l., a másik, szintén Miklós nevű üvegfestőről. Századok 1892. 654 l.

A csatári bibliáról és az Árpád-kori könyvfestésről, *Gerevich T.* id. m. 229—235 l. Konrád menedékszirti priorról Wagner: Analecta Scepus. I. 397. Nekcsei Demeter Washingtonba került bibliája tudomásunk szerint ismeretlen szakirodalmunkban.

A külföldi könyvfestészet XIV. századi fő irányairól *M. Dvořák* két kitűnő tanulmánya: Bizantinischer Einfluss auf die Miniaturmalerei des Trecento, és Die Illuminatoren des Johann von Neumarkt. Mindkettő a Gesammelte Aufsätze zur Kunstgeschichte. München é. n. c. kötetben.

A pozsonyi könyvfestés Nagy Lajos-kori emlékeiről *Hoffmann E.:* A Nemzeti Múzeum

1021

Kolozsvári M. rajza

Kolozsvári M. rajza

ideiglenes és tartós keresőképtelenség adataira, azok dinamikus alakulására utalunk, vagy akár az egészségügyre fordított kiadások hatékonyságát elemezzük.

A reform igénye mellett természetesen fontolóra kell vennünk, hogy vannak-e esélyei a reformnak? Nézzük előbb a serkentő és gátló tényezőket. A „nem lehet" érveit már oda-vissza jól ismerjük. Ilyen érvek például az általános világpolitikai helyzet, a szorongató belső gazdasági nehézségek. Bizonyára vannak olyan, rajtunk kívül álló erők, melyek valóban sok területen nehezítik a progresszív törekvéseket. De talán legkevésbé a szociálpolitikában, az egészségügyben. Mert az orvost közvetlenül a nemzetközi feszültségek például aligha gátolják, hogy jobban gyógyítsa betegeit.

Az ellenérvek ilyenféle elhárítása vajon nem a realitásérzék hiánya-e?

Megítélésem szerint a reformokra alapozott előrehaladás az egyetlen reális lehetőségünk a bajok orvoslására. Az igazi irrealitás a jelenlegi viszonyok fenntartása, konzerválása. Sajnos, hovatovább az egészségügyi szakemberekben is kialakul a helyzet tudomásulvétele. Ennek megtámasztója az a belénk merevedett nézet, miszerint az egészségügy csakis olyan lehet, mint az a társadalom, melyben leledzik. Ennek a tételnek abszolutizálása egyik legnagyobb gátja a jobbító törekvéseknek. Valóban könnyebb lenne előbbre jutni egy átfogó reformmozgalom sodrában, de kelet-közép-európai „életbölcsességünk" azt sugallja, ott kell előremenni, ahol lehet, addig kell előremenni, amíg lehet, és egy kicsit tovább...

Az egészségügy területén a reformtörekvéseket inkább csak a tolakodó bajok ébresztgetik jelenleg. Ilyenek: az egészségügyi ellátás működési zavarai, a társadalom növekvő igénye és kritikája szóbeszédben, de egyre erőteljesebben már a sajtóban is. Ez a kritika a társadalom szellemi fejlődésével, felvilágosodottságával csak fokozódni fog. A másik oldalról is változást sürget az orvosok és egészségügyiek elégedetlensége, mert erőfeszítésük nem arányos az elérhető eredménnyel. Lehet, hogy elfogult vagyok az orvosokkal, de meggyőződésem, hogy a 27 ezer magyar orvos, a kétszázezernyi egészségügyi dolgozó szellemi képessége, felkészültsége, szaktudása és nem utolsósorban munkateljesítménye kiaknázatlan nemzeti kincs. Végül is segíthetné a reformtörekvéseket a nyílt vitában felszabaduló szellemi erő, mely mozgásba lendülve magát sokszorozhatná.

Nem állíthatom, hogy az egészségügyben politikai ingerültség és ellenkezés állná útját a progresszív törekvéseknek. Ezek szerepét a konzervativizmus, a közönyösség, a belefáradás veszi át. Különösen gátolja a reformtörekvések ügyét az egészségügy defenzív taktikája. A tapasztalat azt mutatja, hogy defenzív hadviselés mellett még fontolva haladás sem lehetséges. Mindezt összegezve azt érzem, hogy egy átfogó szociálpolitikai—népegészségügyi reform végrehajtására önmagában az egészségügyi kormányzat nincs felkészülve, nem is rendelkezik megvalósításának politikai, társadalmi, pénzügyi feltételeivel. Egy ilyen átfogó reform az egész lakosság, az egész magyar társadalom érdeke. Megvalósításához az egészségügyieknél sokkal tágasabb társadalmi összefogásra van szükség. Ennek megszervezése, mozgásba ho-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 64
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1969 JUN 20

KISALFÖLD
Győr

Prága a nemzet múzeuma

1021

A Moldva-parti Velence

A Kisoldal legfestőibb része a prágai „Velence" a Moldva-folyó ágában. A Montag-házban 27 cseh főúr bontotta ki 1618-ban a II. Frigyes elleni felkelés zászlaját, amely egyben a harmincéves háború kezdetét is jelentette. Lebilincselően szép a Máltai lovagok tere. A hajdani nagyprépostság palotájában a nemzeti múzeum zenei osztálya kapott helyett. A tér rokokó és barokk palotáiban számos külföldi nagykövetségek székelnek.

A várba vezető főúton — amelyen hajdan a koronázási menetek haladtak — barokk paloták sorában gyönyörködhetünk. S rögtön a Hradzsinban, amely 1756-ban Prága negyedik városaként létesült, de alig húsz év múlva a négy városrész egy várossá egyesült. (Bár a cseh történelem a prágai vár létezését már a 9. században is említi, építésének fénykorát IV. Károly uralkodása idején éri el.)

Mit nézzünk meg a Hradzsinban? Egy teljes nap is kevés a rengeteg, csodálatosan szép látnivaló megtekintésére. Maga a vár három udvarra tagozódik. Az elsőben az elnöki rezidencia nyitott termei hívogatnak. Az udvar keleti szárnyában látható a televízióból is sokszor megcsodált Ulászló-terem. De talán a legeslegszebb látványa a III. udvart uraló Szent Vitus-dóm. A 14. században kezdték meg építését, a hármas hajója 1929-ben készült el a mai formájára. Csodálatos műalkotások láthatók benne. a Nepomuki Szent János szobor, vele szemben Cirill és Metod. A cseh királyok temetkezési helye a dóm, s ott nyugszanak Báthori Zsigmond hamvai.

Reneszánsz orgonáján játszotta Liszt Ferenc az Esztergomi misét 1856-ban. A dómban őrzik a koronázási kincseket is, amelyek már régóta csak múzeális emlékek. Ugyanis V. Ferdinánd óta egyetlen Habsburg császár se koronáztatta magát cseh királlyá, jeléül annak, hogy az országot csupán a monarchia tartományának tekinti. Csodálatosan szépek az oldalhajók színes ablakfestményei.

A Szent György téri szobor magyar művészek, a Kolozsvári-fivérek alkotása. A várat körülvevő hatalmas parkok óriási, összefüggő, pihenő sávat képeznek, vasárnap és hétköznapokon a prágaiak ezrei sétálnak, pihennek itt, s gyönyörködnek a csodálatos városképben. S mivel a csábításnak ellenállni nem lehet, a kíváncsiság hajtja az idegent, amint a várból rálát a zegzúgos Arany utcára. A legenda szerint itt a középkorban aranycsinálók éltek, a valóságban a kézművesek utcája ez. Ma is eredeti állapotban fogadják a bájos üzletek a kíváncsiskodókat, akik megtekinthetik a korabeli mesterségek eszközeit, termékeit. Ez utóbbiak természetesen megvásárolhatók.

Innét ugorjunk át a királyi nvárilakba, csodáljuk meg hatalmas gobelin falikárpitjait a park zengő kútját. Üldögéljünk le a padra, egy időre szabaduljunk el a középkori Prágától, ismerkedjünk a maival, lakóival, életükkel, mindennapjaikkal. Erről a következő folytatásban adnék vázlatos képet.

Jakus Lajosné

Most, az első napon ott járt már *Komáromi Elek*, szakszervezeti titkár, s néhány szükséges cikket pár nap múlva ki is juttatott a táborba. Mert felismerte a gazdaság, hogy távlataiban is hasznos ez a tábor. Nemcsak azért, mert többnyire saját dolgozói gyerekeinek szerez feledhetetlen napokat, hanem azért is, mert a kiterjedt gazdaság földrajzilag távoleső majorjaiban cseperedő gyerekek néhány év múlva traktorosok vagy állatgondozók lesznek. S nyilvánvalóak az előnyei annak, ha örömmel fedezik majd fel egymásról, hogy ismerősök — még a táborból. Mert eszükbe fog jutni, hogy a gazdaságnak köszönhetik azokat a jó ebédeket, a játékot és fürdést (az idén csúszda is került a fenyőmajori vidámparkból), amikhez bizony másképp nem igen jutottak volna hozzá.

A JÓL FELSZERELT két sátorsor, a hét nevelő állandó, éber szemű figyelme, a bőséges menük, a fegyelemre és sportszerűségre nevelő versenyek, túrák (szerdán volt az akadályverseny, a márialigeti Rózsa-őrs büszkén lett első az ötkilométeres távon) is örömmel töltött el az alatt a néhány óra alatt, amíg ott voltam. De ezt már hajlandó az ember természetesnek találni. Jobban meghatott egy bájos kislány boldog, mosoly-

munk van
István máriá
a tábor veze

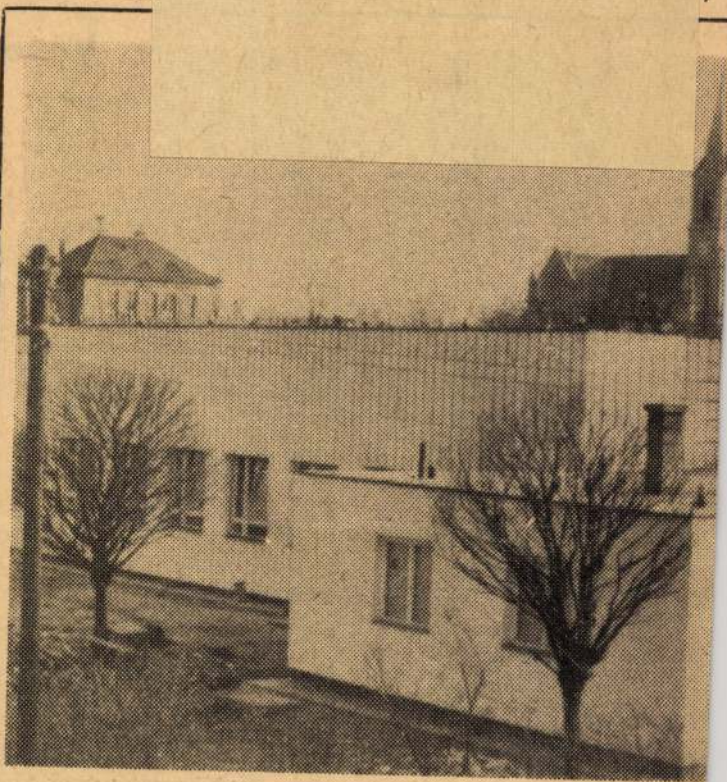

Befejezték a győrszabadhegyi József Attila Művelődési és Ifjú teremben korszerű színpadot építettek, ahol már az irodalmi sz mint az ifjúsági zenekar tartja próbáit. Sok fiatal kivette részé munkából, most már a városi tanács művelődésügyi osztályát meg a székeket és egyéb berendezéseket.

4/. MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászm.

Ugy a cseh, mint a német mütörténészek egy része hajlandó kételkedni a szobor eredetiségében azért, mert lehetetlenségnek tartják, h. ilyen tökéletes bronzszobrot készithettek volna már 1373-ban, oly sok idővel a renaissance nagy müvei előtt.

Magyar Iparmüvészet. 1935. 128.l.

Kolozsvári Márton és György,szobrászok.

Abban az időben, mikor Márton és György testvérek éltek és dolgoztak,Kolozsvár Magyarországhoz tartozott és semmiféle idő, még az azóta eltelt 561 esztendő sem változtatta meg nemzetségüket.
A cseh:szlovák köztársaság teljes mértékben elismeri az ő értékét és csodálattal adózik a szobrok-1928-ban mikor függetlenségüket ünnepelték, a Mátyás szobor tarokk talapzatát kicserélték és egy jóval magasabb hasábalaku talapzatra helyezték.
A tarokk talpzat a XVII sz.-ból származott.

Angol nyelven megjelent az "Apollo" 1935.ápr. számában: Egy híres magyar lovasszobor.
Magyar Iparmüvészet. 1935. 127.l.

Kolozsvári György

és Márton bronzöntők Kolozsvárról

származtak.

Lexikon der Kunst, Leipzig, Veb. E. A.

Seemann Verlag, I. 1968. 775 l 459 l.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Kolozsvári Márton

és György Istvánffyk Kolozsvárról

származtak.

Lexikon der Kunst, Leipzig, Veb E.A.

Seemann Verlag, I. 1968. 775 459.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Senki sem tudja hogyan került a Szent György szobor Prágába. Kisbetüs gót irás volt a pajzsonmely bizonyitotta az alotók kilétét. A XVIII sz.-ban ez a pajzs eltünt. - 1390-ben még egy sokkal tökéletesebb szobrot alkottak: Szent László.királyról/Nagyvárad/ - ez eltünt a XVII.sz.-ban/tán a törökök ágyut öntöttek belöle/ - de történetirók leirták szépségét, söt rajzok is maradtak róla számunkra.

Mesterházy Jenö: ?
Magyar Iparmüvészet. 1935. 137.l.

5/.

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

Senki sem tudja hogyan került a Szent György szobor Prágába. Kisbetűs gót írás volt a pajzsonmely bizonyitotta az alotók kilétét. A XVIII sz.-ban ez a pajzs eltünt. - 1390-ben még egy sokkal tökéletesebb szobrot alkottak: Szent László, király ról/Nagyvárad/ - ez eltünt a XVII. sz.-ban/tán a törökök ágyut öntöttek belőle/ - de történetirók leirták szépségét, sőt rajzok is maradtak róla szémunkra.

Mesterházy Jenő: ?

Magyar Iparmüvészet. 1938. 137.1.

4/.

Kolozsvári Márton és György szobrászok

1373 ebből

A prágai Szent György-szobor. A kolozsvári testvérek müve. 1373.

Kép 143.l.

a 144.oldalon a prágai Szent György szobor régi és uj elhelyezése.

Magyar Iparmüvészet.1935. 143. old. és 144.l.

4.

2/. Kolozsvári Márton és György szobrászok MDK

az angol felirás igyfolytatódik: Csehországban Magyar /Hungarian/, A.D. 1373 /1864 113/."
Bár Kolozsvár nem tazik a megcsonkitott Magyarországhoz, a felirást nem változtatták meg.

Angol nyelven megjelent cikk az "Apollo" 1935.évi áprilisi számában: Egy hires magyar lovasszobor.

Magyar Iparmüvészet.1935. 127.l.

1/. MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok
Kolozsvár

A Victoria és Albert Muzeum becses értéktárgyai
között az egyik Szent György lovag lovasszobrána
a természetesnél valamivel kisebb formáju máso-
lata. A szobor alatt a következö felirás van:
"Szent György és a sárkány" - Az eredetit
bronznól készitették a K. testvérek, a Hradzsin
palota udvarán van Prágában. ./. folat §§ 8 l.-c
Ingol nyelven megjelent az "Apollo"1935 ápr.szó-ban
XXXXXXXXXXXXXXX Egy hires magyar lovasszobor.
Magyar Iparmüvészet. 1935. 127

MDK

Kolozsvári Márton és György, szobrászok.

Művészetük bizonyos fokig társtalan és egyedülálló
Első művészi kiképzésüket sokkal inkább kaphatták
Nagyvárad pezsgő művészi és kulturális éltében
mint akkor még privinciális kis szülővárosukban
Kolozsvárott. Olasz tanulmányutjukat a város olasz
bevándorolt lakossága egyengethette. Itáliából
hazatérve alkothatták a nagyváradi gyalogszobrokat.

Cercsényi: Nagy Lajos kora. 123.1.

MDK

2/. **Kolozsvári Márton és György szobrászok.**

Amit látni lehetett Prágában-csak 500 év mulva derült ki, hogy a mienk. Ezt az egyetlen megmaradt emléket levétettük bronzmásolatba: egyik a budai Halászbástyát díszíti, másik Kolozsvárott, a müvészek szülőhz ájában van felállitva, harmadik a bp.-i szobrász-mesteriskola kertjébe kerül elhelyezésre, most önti Róna szobrászm.

Czaké Elemér: Kolozsvári Márton és György müvészete. Müvészet. 1905. a 371-383.1. között.

3/.

Kolozsvári Márton és György
szobrászok.

Három muzeum őrzi az országban a [illegible]
György szobor másolatát. - A külföldi mű[illegible]t
történészek és a hazai archeológusok fogl[illegible]oz-
tak legtöbbet Kolozsvári Márton és Györgyeliil.
alkotásaikkal.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György művész-
Művészet. 1905. a 371-383.l. között. [illegible]zete.

1/.

MDK

Kolozsvári Márton és György szobrászok.

A prágai Hradsinon álló Szent György lovas - szobrot lefoglaltuk a magyar müvészettörténet számára. Az idén ennek huszonöt éve és hozzácsatoroltuk a hatodfélszázados lovasszobrot K.M. és K.Gy. Nagy Lajos-korabeli müvészeink szoboralkotó tevékenységének körébe a hirneves nagyváradi szobor-sorozat közé, melyből csak néhány grafikus vázlat és a krónikák ódái maradtak reánk.

Czakó Elemér: Kolozsvári Márton és György müvészete. Müvészet. 1905. a 371-383.l. között.

Kolozsvári Márton és György

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
9,16,17,48,86,169,241,242,243,244,245,246,253,
254,255. és ill.

Kolozsvári Mihályné

Kiiró anzony

l

Gábor Sajós

Kalocsavidéki

40 l.

L mi alatt kezeit összetette.

agnuolo).

1500 előtt. ± 1530 körül.

kissé

álló angyal balra fordult, lefelé néz
, L Fejét dicsfény övezi, szőke haja,
laira omlik, szárnyai pirosak, ruhája
[illegible] kettős ujjú. Bal lábát [illegible]

l 1895: VII. 4-én 1000 lirán. (453 frt.)
I. 31-én (246/95.)
sd az 54347/95 min. számot.
J. Zala Gy., Schickedanz A. és Lotz K.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1982 4

VALÓSÁG

Kolozsvári Miklós
1021

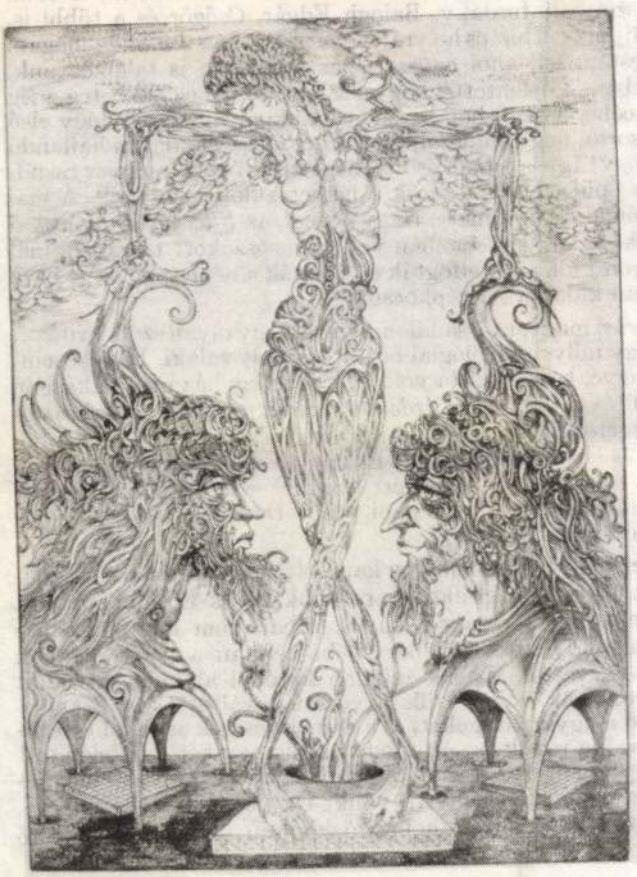

Kolozsvári Miklós rajza

volt jogunk ennél többet elmondani.

Simó Gyula: — Mire a front Kolozsvár k
kapcsolataink voltak a rendőrségnél is. Így a
rajta 43 névvel, akiknek a kézre kerítéséhez a
kéri. Ezek között voltak olyanok, akik a kolc
más, ismert baloldali, természetesen Jordáky,
Azonnal értesítettük őket: bújjanak el biztos he
értesítettem. A lakásán kerestem fel, ahol egyszer már korábban is találkoztunk.
Pizsamában volt és házikabátban. Kijelentette, hogy ő sehová sem megy, ő beteg, még légiriadókor se megy le a pincébe, ha egy bomba odaesik, akkor mindegy, hogy első emelet vagy pince... Ha az a sorsa, hogy elhurcolják, hát azt se bánja, ő nem hajlandó elbújni! Nem és nem. Nem megy! Így is tett. Később megtudtuk, hogy magyar csendőrök jöttek érte, mindjárt az épület előtt átadták a német különítménynek. A mai napig sem tudjuk, mi lett a sorsa. És hasonlóan Nagy József, az *Ellenzék* külpolitikai rovatvezetője... Az Unió utcai Savoy kávéházban volt, a megszokott törzsasztalnál — a figyelmeztetés dacára. Amint kilépett, elfogták és átadták a németeknek. A Pata utcában agyonlőtték, és holtan kidobták a gépkocsiból.

Vita Sándor: — A kolozsvári magyar társadalomban volt egy olyan szolidaritás... Attól teljesen függetlenül, hogy milyen ideológiai beállítású volt valaki. Emlékszem: Demeter János például, aki, ugye, kommunista volt, egy Szentegyház utcai lakásban bújt meg, együtt Georghie Ghitával, a *Tribuna Ardealului* című román lap szerkesztőjével, és ott jómagam meg Demeter Béla meglátogattuk őket. Éppen akkor razziáztak az utcában. Bejött két német és két tábori csendőr. És ha nincs ott az a bámulatosan talpraesett háziasszony, aki az udvaron elkezdett ezekkel viccelődni, hát nem tudom... Aztán a piarista rendházból hoztunk papi ruhát Demeter Jánosnak meg Gheorghie Ghitának, és a rendházban bújtak el...

Simó Gyula: — Október elején végképp minden kapcsolatunk megszakadt Budapesttel, és minden tekintetben teljesen magunkra maradtunk Észak-Erdélyben, mint egy — sem Romániával, sem Magyarországgal kapcsolatban nem lévő — szinte önállónak tűnő földrajzi területen. Aztán október 10-én délután a német tankok megkezdték a kivonulást Kolozsvárról. Éjfélig minden katonai alakulat kivonult Kolozsvárról, de mielőtt kivonultak volna, villámgyorsan leváltották a Szamos-hidak és más hidak mellett álló magyar őrségeket, és a német őrségek azonnal levegőbe röpítették a hidakat. Levegőbe repült az új, modern, alig egy-két éve felépített telefonközpont is. Hát ez nagyon súlyos csapás volt, de mégiscsak kevés ahhoz képest, ami Kolozsvárt fenyegette, ha hadszíntérré válik. Október 11-én hajnalban, amikor előjöttem a Pateur Intézet pincéjéből, ahol rejtőzködtem — feltűntek az első szovjet előőrsök.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Kolozsvári Miklós,
grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 JUL 2 21

1021

Kolozsvári Miklós rajza

Bírósági k

Gremen József: –
nappal az eset után
lás.

HUNGAROTON

jegyzet

HUNGAROTON kazetták

Verdi: Operaáriák

Részletek a Nabucco, a Traviata, az Ernani, a Rigoletto, a Luisa Miller, a Macbeth, Az álarcosbál című operából.
Miller Lajos – bariton
A Magyar Állami Operaház ének- és zenekara.
Vezényel: Nagy Ferenc
MK 12 385. ÁRA: 120 Ft.

Tokody Ilona áriákat énekel Verdi és Puccini operáiból

A Magyar Állami Operaház zenekara
Vezényel: Mihály András
(Olasz nyelven)
MK 12 478. ÁRA: 120 Ft.

HUNGAROTON

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 347-748, 340-730

Kolozsvári Miklós,
grafikus

ÉLET ÉS IRODALOM
1983 ÁPR 22

A további hozzászólások jutassanak a kortársak közötti helyét

1021

hozzák arról, mennyire az egész világban mutatkozó válságról van szó, vegyük Olaszországot, ahová ez a krízis a hatvanas évek elején jutott el. Nyugat-Európában ekkor alakultak a különféle „csoportok", „gruppok", a fogyasztói társadalomnak nevezett formáció talaján. Milánóban a Feltrinelli-kiadó pénzén vonatra ült tehát néhány fiatal, hogy hálókocsiban te-

Kolozsvári Miklós rajza

1983 SEP

1021

Kolozsvári Miklós rajza

irja, hogy rögtön otthon érezte magát Patakon)
jelenése folytán is fel kellett figyelni. Magyarul
magas", azaz csaknem két méter). Mindig eleg
romantikus hősé valamely múlt századi angol
néha talán tartózkodást ébresztett.

De ezek csak a külsőségek. Mr. Tier — aho
Dzseffri — igazi tekintélye másból származott
tehetség, a barokk művészek fajtájából. Virtuo
volt ellenállni alkotó fantáziájának, a műveket új
is írt egy-egy részletet. De így volt igazán ered
a művek szellemét, mint egy pontosan lejátszott szürke előadás. Az akkor nagyszerű
sárospataki zenei életben is (amelyet Szabó Ernő sokoldalú munkája virágoztatott fel)
külön színfolt volt Geoffrey Tier működése. Különösen azoknak emlékezetes, akik nem-
csak koncerteken hallhatták, hanem az internátusban is. Esténként ott játszott a zene-
szobában vagy kamarázott barátaival — ilyenkor a zenekedvelő diákok a folyosón és a
lépcsőházban lapultak, hálóingesen, a sötétben (már régen túl voltunk a lámpaoltáson).

Az iskolában — az én osztályomban is — angolt pedig a legjobb angol tankönyvekből tanított. Megtanulta
a magyar történelmet is — az angolt és történelmet tanított. Megtanulta
Valóban sajátos helyzet alakult ki, hiszen tanított akkor is, amikor Magyarország hi-
vatalosan már hadat üzent a szövetséges hatalmaknak, sőt még akkor is, amikor az angol
bombázók már meg-megjelentek az ország fölött. És nemcsak egyszerűen tanított. Tör-
ténelmet, s ami még több, magyar történelmet adott elő magyar gyerekeknek. Olyan
humánus, az emberi értékekre orientáló szellemben, ami mindenképpen a haladó szellemi-
séget erősítette Sárospatakon.

Nem hajszolta a népszerűséget, de kialakult körülötte egy kisebb csoport, természe-
tesen az angolt jobban tudókból, akik (az akkori pataki légkörben integráns szerepet
játszott a politika) leginkább a polgári baloldalhoz húztak. Bár ez a csoport korántsem
szűkült le csak rájuk. Mr. Tier a „Rácz-ház"-ban volt felügyelő tanár, ahol a tehetség-
sen sokat tett Horváth Istvánért, aki valóban bámulatra méltó színvonalon rendezte meg
kutatás során kiemelt fiatalokat helyezték el; velük is jó kapcsolatot alakított ki. Különö-
galmának keretében a *Hamletet* rendezte, itt lett öngyilkos, ma is úgy vélem, buta módon,
angolul *Az ember tragédiáját* és a *III. Richárdot*. (Később Szent-Györgyi Albert moz-
a szerelmével együtt: a lányt nem akarták hozzáadni zsidó származása miatt. Nevét ma is
fenntartja a róla elnevezett kazincbarcikai színjátszóverseny.) A *III. Richárd*ban már ma-
rendezésben is segített: a szöveget értelmezte. gam is részt vettem. Tier fáradhatatlan volt; javítgatta kiejtésünket, de voltaképpen a

Minderről ő maga bővebben beszél az itt közölt emlékezéseiben, amelyet eredetileg
a *Hungarian Quarterly* számára írt. Úgy érezzük azonban, érdemes hozzátennünk valamit
a „másik oldalról", a diákság oldaláról is: hogyan éltük mi át ugyanazokat az eseményeket.
Nemcsak azért közöljük az írását mi is, mert a szerkesztőségünkben történetesen hárman
végeztek Patakon, hanem mert úgy véljük, hogy Geoffrey Tier sárospataki története valami
általánosra utal. A sárospataki iskola szellemére, amely képes volt egy távolról érkezőt
és tőle annyira különbözőt integrálni. De utal ezen keresztül egy kicsit az ország, különö-
sen a magyar értelmiség magatartására is.

VITÁNYI IVÁN

MTI SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Miklós Kolozsvári

DAILY NEWS

1984 AUG 14

1021

THE BASTION GALLERY at the Fishermen's Bastion in Buda Castle District presents the works of Hungarian artists each Sunday during the tourist season. On August 12 the pictures of Miklós Kolozsvári Grandpierre were on show. Here, part of the show with the apse of Matthias

Budapest, Aug 13 (MTI) — At the invitation of Hungarian Minister of Industry László Kapolyi, Illahi Bukhsh Soomro, Minister

DAI

of the Hungarian News Agency MTI
BUDAPEST

Cuban deputy PM in Budapest

Budapest, Aug 13 (MTI) — Deputy Prime Minister Huberto Pérez of Cuba, President of the Central Planning Council arrived in Budapest on Monday. He will be having talks with Deputy Premier Lajos Faluvégi, President of the National Planning Office on long-term bilateral economic cooperation product specialization and cooperation, and collation of economic planning for 1986—1990.

Váncsa's Moscow visit

Moscow, Aug 13 (MTI) — Heading a delegation of specialists, Hungarian Minister of Agriculture and Food Jenő Váncsa visited the Soviet Union between Aug. 6-13 at the invitation of Minister of Agriculture V. K. Mesyats. The two ministers held talks about bilateral agricultural links and their potential future development. The delegation also studied the work of agricultural research institutes and farms in the provinces. In Moscow, Váncsa was received by Vice-Premier Ziya Muriyev.

Pakistani industry minister

US steps t still lackin

Moscow, Aug 13 (MTI) — Th Soviet Union has repeatedly de clared that it wants good rela tions with the United State However, there is need for th related will on both sides an therefore, the Soviet side believe that only concrete steps, and n mere words, of the America side would make the normaliza tion of relations between th two countries possible.

CPSU General Secretary an Supreme Soviet President Kon tantin Chernenko said in h reply to a recent letter, ad dressed to him by Sean Mac Bride, the noted Irish perso ality, who is both Lenin an Nobel Peace Prize laureat MacBride's letter dealt wit trends in Soviet-American re lations, and questions of disa mament.

Chernenko contested Mac Bride's statement that "the roa has been opened to seriou talks" by President Reagan recent statement about the ser selessness of a nuclear war, an the need to destroy nuclear a maments. Chernenko pointe out that there has not bee any lack of words on the Ame ican side at the earlier stag either, but all the actual ste of the Washington administra tion contradict the expresse readiness to engage on talks.

Washington — In the fir three and a half years of th Reagan administration's tenu of office, the largest-sca peacetime military develo ment in United States histo has taken place. For the fi

Kolozsváry-Moldován István festőművész képkiállítása Kolozsvárott

Erdély fejlődő képzőművészeti élete új színekkel gazdagodott: a napokban nyílt meg a kolozsvári vármegyeháza üvegtermében *Kolozsváry-Moldován István* első reprezentatív képtárlata, amelyen a fiatal, jelentős tehetségű művész negyvenkét képét állította ki.

Kolozsváry-Moldován István a nagybányai festőiskola neveltje; első mestere Thorma János volt, majd Réti István és Szőnyi István tanítványa lett. Már elöljáróban meg kell állapítani róla, hogy az iskola hagyományai nem tették iskolássá s bár a mesterségbeli tudás előnyeit elsajátította, ez nem akadályozza abban, hogy egyéni utakat keressen és — találjon. Ebben a törekvésében kétségkívül segítségére volt és van *szociális érzéke*, amellyel témáit, éspedig nemcsak figurális témáit megragadja. Sőt érzékeny lírizmusa, amely kontrasztokat kereső színhatásaiban jut kifejezésre, sem akadályozza meg abban, hogy a naturalista hatásokat élettel telített realizmussá fokozza, amely főleg „Szőnyegvásár" és „Szegények" című képein érvényesül. Moldován István munkásszülők gyermeke, maga is munkássorban élt s így érthető, hogy látássíkjába a külváros elevenül illeszkedik be, kesernyés realizmusával és bágyadt, színes költészetével. Tárlatát melegen ajánljuk figyelmébe a kolozsvári szervezett munkásságnak is. A tárlat október 17-ig van nyitva és *díjtalanul* megtekinthető a vármegyeház üvegtermében reggel 8 órától este ½7 óráig. (s. l.)

(a) A MŰCSARNOK TÉLI KIÁLLÍ.

1636.

1637.

Nyíszava 1943. okt. 14.

1632. 1264.

Kolozsvári Moldovan
István

1

Szépmüvészet
1943.134.B

APOLLO
Budapest V.
Bolyai-utca 12. III. 2.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kolozsvári Moldován István képkiállítása

Fiatal festőművész mutatkozik be ezen a tárlaton. mégpedig elsőizben szülővárosának közönsége előtt. Fiatalsága azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy kezdő volna pályáján, nemcsak elmélyedő művészi fejlődésének kezdeti szakasza. de megtisztelő jutalom- és ösztöndijakban megnyilvánuló kitüntetések is állanak már mögötte. Igy 1942-ben székesfővárosi ösztöndijat és Szent István jutalomdijat, ezévben állami ösztöndijat, Meszlényi-dijat, fővárosi festészeti második dijat és a Nemzeti Szalon tárlatán kitüntető elismerést nyert. Ezenkivül többféle tárlat sikeres résztvevője, akinek több munkáját megvásárolta a székesfőváros, a kultuszminisztérium, sőt a Szépművészeti Muzeum is.

Ezuttal negyvenkét friss termésü képét állította ki Kolozsvári Moldován István a vármegyeháza üvegtermében. Eredeti látásu és koncepciójú művész, akin mély nyomokat hagyott a nagybányai iskola, s ottani tanulóévei ez iskola legnemesebb szellemében befolyásolták a kiforrás, az érettség felé máris jelentős utat megtett festő képeit. Müveinek főjellegzetessége szigoruan következetes reálista szemléletmódja. Képei a nézőt eredeti, egyéni módon hozzák közel a természet ezerszinü világához. Érezni rajta, hogy valósággal fanatikusa a művészi igazságkeresésnek. Nincsenek önkényes tér- vagy formabontásai s ezért következetes reálizmusával egészen külön utakon jár. Nem konzervativ és nem is tartozik semmiféle ultra vagy izmus jegyében dolgozó festői modorhoz. Elmélyedő tanulmány után a lelkében készen lévő képet vetiti vászonra, friss és üde szinekkel, különös hajlammal a fény játékának tanulmánya iránt.

Ezzel a valóság iránti biztos érzékkel veti vászonra motivumait, amelyeket ugyanakkor

Ellenzék (Kolozsvár) 1943. okt. 11. 7.

XIX

2024.

2026.

mély átélésből származó erős liraiság füt át. Az aprólékos naturalizmust már messze maga mögött hagyva, boncolja az erős, sötét konturokat hagyó szikrázó kolozsvári nyár tájait, a feledhetetlen „Dalos-utcai házakat", a „Kisgereblye-utcát", a „Nagygereblye-utcát", a költői „Kétvizközi házakat", a „Pintér-malom" környékét, a „Sétateret" s a „Hegyvölgy-utcát", s megannyi más festői, a szó legjobb és legköltőibb értelmében vett tájat és tájrészletet Kolozsvárnak és Erdélynek.

Rendkivül erős azonban Moldován István a figurális kompozíciókban is. Ezért csak sajnálhatjuk, hogy mostani tárlatán aránylag kevés figurális kompoziciót állitott ki. Ebben a fajtában különösen „Önarckép"-e, a „Vásár" és a „Szőnyegvásár" cimü képei magaslanak ki.

Kolozsvári Moldován István előtt, minden jel szerint, még hosszu és gazdag fejlődést igérő ut áll. Mindent egybevetve, mostani tárlatán kiállitott képei határozott nyereségei erdélvi képzőművészetünknek.

SZABÓ ISTVÁN.

Kolozsvári Moldován István képkiállítása

A vármegyeháza kiállítási termében néhány nappal ezelőtt nyilt meg kolozsvári *Moldován* István fiatal festőművész képkiállítása. A kolozsvári származásu tehetséges fiatal festőművésznek *ez az első gyüjteményes kiállítása.* Tehát bemutatkozás ez, s valljuk be, a bemutatkozás nagyszerüen sikerült. Mert ha végigszemléljük a kiállitás 42 darab olajfestményét, az a meggyőződésünk, hogy kolozsvári *Moldován* István *máris több igéretnél.* Izmos, szines tehetség, aki a nagybányai festőiskolában szerezte meg alaptudását. A nagybányai iskola rá is nyomja bélyegét, de *egyáltalán nem hátrányára.* A fiatal festőművész itt él és dolgozik Kolozsváron. Három-négy müve kivételével mindeniket itt alkotta. Mégis azt hinné az ember első látszatra, hogy tájképei — mert elsősorban tájképfestő, — valami elképzelt, szines kisváros utcarészleteit, házait örökiti meg. Csak ha jobban szemügyre vesszük képeit, akkor látjuk, hogy ezek a tájak számunkra már mind ismerősök. *Görbe*-utca *Nagygereblye*-utca, *Dalos*-utca és a *Kétvizköz* külváros vityillói sorakoznak fel előttünk tobzódó szinekben. Szép komoly alkotás a „*Szönyegvásár*", a „*Vásár*", a „*Cigányok*" s több sétatéri-részlet.

A fiatal festőművész első önálló kiállitásán az a meggyőződés érlelődött meg bennünk, hogy *Erdély* müvészeti élete — különösen a festészet terén, — valóban *a megujhodás utjára lépett. Mintha*

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Keleti Ujság, Kolozsvár
1943 OKT. 2

86 1589 1585

Kolozsvárrat a kolozsvári, az erdélyi te-lek is felszabadult volna. Ezt éppen kolozsvári *Moldován* István egymás mellett felsorakozó szebbnél-szebb, színekben és tehetségben gazdag alkotásai mutatják. A kiállítás egyébként október 17.-ig még nyitva lesz.

(—)

Kolozsváry Mold

István

festő

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 299—632.

Lap: Ellenzék, Kolozsvár

Megjelent: 1943 júl. 21.

KOLOZSVÁRI FESTŐMŰVÉSZ SIKERE A FŐVÁROSBAN. A Nemzeti Szalon kiállitásán Kolozsváry-Moldován Istvánt, a Kolozsvárról elszármazott festőművészt *„kitüntető elismerésben"* részesitették. Kolozsváry-Moldovánnak nem ez az első komoly sikere a fővárosban. Már évekkel ezelőtt állami ösztöndijat kapott, majd neki itélték oda a Meszlényi Adrienne-dijat is. Számos képét vásárolta meg a kultuszminisztérium és a székesfőváros. Tájképei, figurális alkotásai és portréi komoly figyelmet keltettek szakkörökben. Legutóbb a kitüntető elismerést egy kolozsvári utcarészletet ábrázoló képéért kapta.

A

MUNKÁCSY CÉH

VIII. REPREZENTATIV

KIÁLLITÁSÁNAK

KATALOGUSA

minden festőművész
HOFFMANN
FERENCNÉL
KERETEZTETI

Kolozsvári Sándor

Vörösmarty Mihály: A két szomszédvár,
illusztráció: Kolozsvári Sándor

Művészet, 1974. júl. 33. old.

1021

Falragaszok egy

ORSZÁGOS PLAKÁTKIÁLLÍTÁS BÉKÉSCS

Alkalmazott grafikai biennálé-sorozat indult ez év április-májusában Békéscsabán, amely a közelmúlt magyar plakáttermésének legjavát vonultatta föl. Ezen a bemutatón a változatos grafikai ötletek egész sora ismét azt a kellemes szellemi-vizuális tornát nyújtotta, ami az effajta látnivaló sikerének mindenkori biztosítéka, lévén a plakátkiállítás a képzőművészeti tárlatok „könnyű műfaja". A kiállítás közönségsikere mégsem volt jelentős. Az érdeklődőktől nem várható, hogy Budapestről, Debrecenből vagy mondjuk Sopronból egy bemutatóra Békéscsabára utazzanak. Érdemes volna ezért az anyagot később nagyobb városainkban utaztatni.

GYERMEKNAP2

Kolozsváry Sándor

Kertész Erzsébet

SZONJA

HUNGÁRIA-KIADÁS

Szonja Kovalevszkának, a világhírű matematikusnőnek ragyogó, magasba ívelő élete ez a regény. Sok küzdelmen keresztül jut el a kis orosz diáklány az egész világ ünneplése közben az egyetemi tanszékig. Lüktetően eleven korban élt; a cári Oroszország hideg pompája, a heidelbergi diákévek bája, az 1871-es párizsi kommün minden izgalma és egy romantikusan szép házasság hátteréből bontakozik ki kivételes egyénisége. A mai ifjúság igazi eszményképe a kenyérért és boldogságáért küzdő leány; Szonja romantikus és izgalmas példaadó élete felejthetetlenül belevésődik minden olvasó szívébe.

Kolozsváry Sándor rajzaival.

Ára kötve P 3.50

PAPRIKA JANCSI
MULATSÁGOS KALANDJAI ITTHON ÉS IDEGENBEN

IRTA
ZÁGON ISTVÁN

Ellenállhatatlan humorú, igazi gyermekkönyv, amelyben a gyermekvilág új kedvence meséli el válogatott tréfás csinyjeit és kalandjait. Csupa derű, csupa kacagás!

Sok színes képpel és rajzzal, díszes kiállításban.

Ára kötve P 2.80

Kolozsváry Lajos

A Rökk Szilárd-féle 1000.- forintos dijra pályázott tiz müvésztársával együtt, -irja M.: "A téli kiállitás" c. beszámolójában, s felsorolja a pályázó müvészeket, de müveiket nem nevezi meg.
A nov. 25.-én megnyitott tárlatot a Mücsarnokban rendezték.

Képes Családi Lapok, Bp. 1891. dec. 6.
XIII. évf. 49. sz. 778-779. lap

Kolozsvári Sándor

*

Kolozsvári Sándor és Mihály Rudolf szőnyegei frissek, modernül érezett dolgok. Kolozsvári Sándor színei azonban kevéssé harmonikusak és ezért nem engednek elég szabadságot a bútor megválogatásánál. Ha már bútor vagy szőnyeg közül az egyik alkalmazkodik, semmiesetre sem a bútor lehet az.

Magyar Iparművészet

1931, 133. l.

Kolozsvári Sándor

butorkervező

1912–14.

Éinnisk 1930. 85. l.

be
~~[illegible]~~ néz~~[illegible]~~. Jobb kézével az asztalra tá-
baljában az oldalon lógó díszkardot fogja.
ereszt díszíti. ~~s mind a két kezén gyűrűt hord~~.
bajusza hosszú. Ingén ek gallérjo. álló, nyak-
s vállravetett prémes mentéje zsinóros, kézelői
n és övjén a boglárok ékkövesek. Felirata a kép

s
ÓZSEF
os
kváros főpolgármestere.

cv. Veréby Sománé.
nás tilos.
y Testvérek Budapesten.

nagysága 29. 5 cm.

k. p.)
h. p.).

Sz. N. 267 és 268/98.
251-98 — 2. 3.

2) 8000 frttal tartoznak. Amikor mulasztasukra figyel mertetjem ~~azzal~~ védekeztek, hogy nem tudtak, letesik-e még a MOB. Mikor kiderült, hogy a hivek nem tudjak beszolgáltatni a felajánlott bormennyiséget, azonnal rátaláltak a MOBra.

~~Mikor~~ A templomba belseje kellemetlenül lepett meg ~~[illegible]~~. Ilyen bábéli szinzavart még nem láttam. A kő-architektura és a faragott részek bemázolva, a falakra borotva éles, léniával ujjnyi vastagra festett vonalakkal határolt kvaderek pingálva, a szentély boltozati bordáinak közeiben sötét kék alapon számtalan aranycsillag stb. És az „egymással önze nem függő" festett keretekben ~~[illegible]~~ falképek!

A templom belsejének festését Kolozsvári Moldován István vállalta, segedei: Kocsis Alfréd figurálista, Orbán István, az ornamentika festője. Kolozsváry-Moldován — mint jegyzeteimből látom — kolozsvári származásu, munkásból lett festő. Nagybányán Thorma Jánosnál, majd ~~Budapesten~~ Réti Istvánnál és Szönyi Istvánnál tanult. A Szinyei Társaság tavaszi szalonjában 1943-ban tünt fel, a tanaglil sikitüntető elismerést is kapott. Realista tájképeket és kompozíciókat fest. 1943 őszén 42 olajfestménye-

Elnök Úr! (A MOB elnökéhez)

A gyöngyös patai templomot megvizsgáltam s állapotáról a következőket jelentem:

A templomot kívülről ~~helyreállítva~~ ~~és~~ tatarozva, belülről teljes egészében ~~újra~~ ~~k~~ kifestve találtam. A háboru a toronysisakban okozott ~~sulyosabb~~ kárt, a templomot csak kisebb sérülésekértek. A templomot a földtől a torony fagalériájáig ~~teljesen~~ részben újra vakolták és ~~fröcsköltek~~ teljesen. Minthogy a — késő gót nyugati kapu egen szer faragott kövei patinásák voltak, azt is befröcsköltek. Nem felel meg a valóságnak, hogy a MOB terve alapján dolgoztak, mert a helyreállítás szándékát nem közölték s az építész költségvetését nem mutatták be. Nem közölték azt sem, hogy a templomot teljesen kifesikék, nem mutatták be a falkéreh tervvázlatait, s nem jelentettek, hogy kikkel szerződtek e munkára. A templom külső és belső tatarozása már teljesen készen ~~volt~~, a belső díszítő munka pedig három hét óta folyamatban volt, mikor julius végén segéhest folyamodtak a MOB-hoz. Az önzés munkálatok ~~önzésen~~ 487 hektoliter gyöngyösvidéki bor árába (literjét 4 frtbal számítva, 194.800 frtba) kerültek, amit nagyrészt az egyházközség tagjai adtak önze. Jelentékeny tartozásuk van. A festőknek

Kolozsvári Moldován István

levő két kisebb képe szentképreprodukciokra emlékeztet. Megdöbbenésemet nem tudtam eltitkolni a plébános előtt, aki a saját esetén tanulta meg hova vezet, az ha laikusok a szakintézmények mellőzésével intézkednek. A díszítőfestés mélto kerete Kocsis Alfréd „freskóinak."

A festőtársaság 50 hektoliter bor árában alkudott meg (20.000 forint értékben, amelyből 12.000 frtot már fel is vett), továbbá két hónapig ingyen élelmezést és lakást kaptak. Kocsis egyes hívek megbízásából festett falképekért külön 4000 frtot kapott (pl. az utolsó vacsoráért 1000 frtot), s az egyházközség vette a felhasznált anyagok egy részet (pl. 400 drb tojást, minthogy tojásfehérjével dolgozgak.) Felvilágosítottam a plébánost hogy ezzel az kéldozattal nem kezdőkkel, de a legkiválóbb magyar fal festőkkel festett hette volnak ki kompromát. A társaság a plébánostól irásbeli nyilatkozatot kérz, hogy munkáját kifogástalanul végezte. A plébános ~~felvilágosításom után~~ megigérte, hogy a kért iratot nem adjáki. Ehhez hasonló társaságok, tőt egyesek is szerterzét működnek az országban, nem nagy hasznára a művészetnek és a műemléki ügynek. A laikus plébánosok jóhiszemű nyilatkozatai szerzik az ujabb kleinsehet

3) ből gyűjteményes kiállítást rendezett Kolozsvárón. Egy képét ekkor az Erdélyi Muzeum részére vettek még. Állítólag a Fővárosi Képtárban és a Szépművészeti Muzeumban is vannak képei, amiről azonban még nem volt alkalmam meggyőződni. A gyöngyöspatai templom részére készített két falképének tervét állítólag bemutatták Czapik Gyula egri érseknek, aki azonat elfogadta s ez alapon kötötték meg vele a szerződést. Ez a két kép a szentély északi falán van egymás mellett. Életnagyságu, több alakos kompozíciók. Reálista ábrázolások, ~~[illegible]~~ világos színekkel és ugyanígy vastag fekete konturokkal. Nem tudtam lelkesedni értök, de képzett festő munkája. E két kép befejezése után Kolozsvárt kiválta a patai festőtársaságból és Bukarestbe utazott. Állítólag állami ösztöndíjat kapot, mellyel az önzel Olaszországban folytatja tanulmányait.

Távozása után a társaság vezére Kocsis Alfréd lett, aki a többi önzes figurális képeket festette. Nem hiszem, hogy ezeknek a vázlatait Czapik Gyula látta és engedélyezte ~~volna~~. Kocsis urat nem ismerem. A munkedvelő szinvonalán mozog; ahány kép, annyiféle stílus. A szentélyben

Kolozsvári

K. 2. *Sándor*, festő és grafikus, • Bánffyhunyad 1896 okt. 29. A bpesti Iparm. Iskolában, azután Münchenben tanult. 1926. és 1927. a Nemzeti Szalónban és Párizsban rendezett kollektív kiállítást. Békéscsabán él. Szélesen kezelt és erősen egyszerűsített fametszetű képekkel illusztrálta Kisfaludy Sándor Regéit és Kisfaludy Károly Tollagi Jónás viszontagságai c. művét (Tewan-kiadás). Erdő szélén c. rajzát az állam vette meg. Ismételten résztvett a KUT kiállításain.

E. G. I. 576. l

Velenczei iskola a XV. századból:

Czimertartó angyal:

A szembe nézve. ábra
elöste lévő (czimer pajzsor
a melyben balról (jobb ~~felé~~ ~~lefelé~~ haladó
~~[illegible]~~ a Morosini-családé, a
konságban. A fölül fél
gok díszítik.

Dombormű istriai
~~Velenczei iskola, XV.~~
Ara

28

448
210 kr.
448
896
9408

1.

Kolozsvári Sándor

irod:

Rosner Károly. A famet-
szet Magyarországon a
huszadik században.
Magyar Iparmuvészet
1929. 47. l.

Rosner. Der Holzschnitt.
(Stuttgart) 1929.

NYOMTATVÁNY

Kolozsvári Sándor

pestő

kut. 1896. okt. 29

Bánffyhunyad.

Lvd

Ki-Kicsoda?

435. l.

úrnak

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Kolozsváry Sándor

MAGYAR MŰVÉSZET

1926. 539
1927. 490
1930. 123

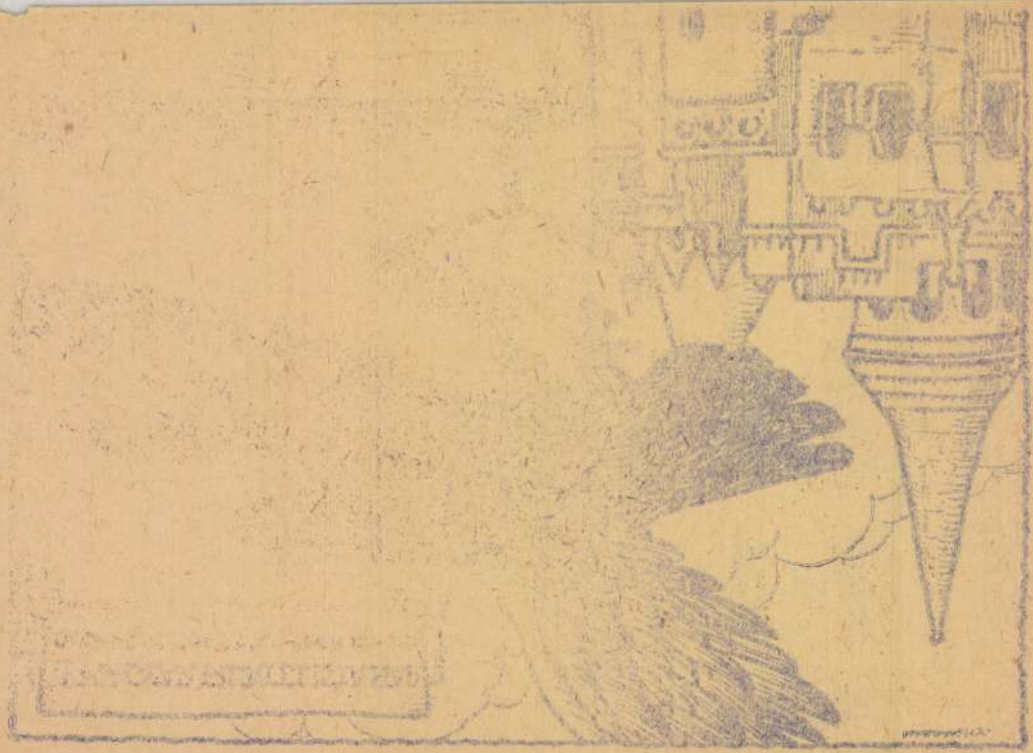

Kolozsváry Sándor

Született 1896 okt. 29. Bánffyhunyadon (Kolozs m.) Első tanárai Udvary Géza és Simay Imre voltak. Tanulmányait megelőzően foglalkozik butor tervezéssel és építészettel de a szabad művészet iránti szeretete kiragadja a szerkesztő elemek közül. Ekkor kezdi el komolyabb tanulmányait. Előbb Münchenbe megy M. Heimann iskolájába, majd haza jön és a Tevan nyomda amatőr kiádványainak illusztrálására kap megbízást. Ekkortájt nyilik meg első kiállítása a Nemzeti Szalonban egyöntetű sajtósikermellett. Ezután Párisba megy hol egy Rue de Seinei műkereskedő meglátva dolgait, fölajánlja termeit egy kiállítás rendezésére. Párisból hazajövet itthon dolgozza fel átélt benyomásait, amelyek mostani kiállításának anyaga. Közben részt vesz a „Kut" tavaszi kiállításán hol „Erdő szélén" című rajzát az állam vásárolja meg.

fordítás

Ismeretlen művész.
A XIX. századból

805. Kossuth Lajos.

fordultan és

Mellig, kissé jobbra ~~néz~~,
vált álla körül szakállt hord. Ingé
atillája zsinóros, mentéje prémes.
1848 ~~4~~.

Gypszszobor, magassága 76
Az 1848/9-iki szabadsághar
Átvétetett az 1896: IV. 8-

904: v. 3.

Volt. kiáll. a Nemzeti
Szalonban 1927. szept.

Kolozsváry Sándor
grafikus.
szül. Bánffy-Hunyad
1896. okt. 29.
1926. okt. koll. kiáll
a Nemzeti Szalonban
grafikáiból. Eletrajz.

Kolozsvárytándor

szül. 1896. okt. 29 –
Bánffyhunyad.
1926. koll. Eiák a
Nemzeti Szalonban

789

Kobell Wilhelm

A pásztorleányok. (Les bergères.) Aquatinta N. Berghem után.

179 m. 148 sz.

K-10. —

R. L. Zsigmondy,

Kut

Kolozsváry 1. Sándor, festő, szül. 1896. okt. 29.- én Bánffy Hunyadon. Az Szarmüv. isk. és Münchenben tanult. 1926. együjt. kiállítése volt a Nemz. Szalonban, 1927. résztvett a KUT kiállításán.

HARANG SZAPPAN KITŰNŐ

KOLOZSVÁRY SÁNDOR

PIATNIK RT. BUDAPEST

Magyar Grafika
1929. 1–2 sz.

Kolozsváry Sándor

Kolozsváry Sándor

festő szül. 1896 okt. 29
Bánffyhunyad. Udvary
Gerónál és Sirnai Imréné
tanult. Münchenben M.
Heimann nál tanult. A
Nemzeti Halomban (azután
Párizsban rendez koll. Ei-
állitást. Erdő szélén e-
rajzát az állam vette
meg. 1926. 1927. nyabb
koll. Ei állitása volt a
Nemzeti Halomban. Con-
pa Eretarajz, élet-
és tájrepek.

803

Piringer Benedikt

A rownyei ~~vár~~ Kostely. (Schloss des Grafen v. Asprémont zu Rownye.) ~~Kny~~ Rk. Felsenberg után.

K 1.

290 m. 405 z.

Kolozsváry Sándor

Kut 1929. jan hiáll.

4 grafika.

Festő Békéscsabán

3 vajszal szerepelt a Képzőművészek Vidéki Körvetsége 1928. évi tárlatán.

Frankfurt a/M. IX. 174

Kolozsváry Sándor

KOLOZSVÁRY SÁNDOR:
Szt. Ferenc (fametszet) 655

KOLOZSVÁRY SÁNDOR:
Illusztráció (fametszet) 652

Rosner Károly
A magyar fametszet
a XX. században.
Erdélyi Helikon
1930. évf. 656, 1

Így maradtam,
Váron, a csonka törzs kihajt-e még?
Levágott ág helyén fakad-e lomb?
Sirok fölött új élet sarjad-é?
Vagy könyvemet bezárva mindörökre,
A gyors időnek medribe temessem.

(Előre lép.)

Nem! Könyvem az örök tanúbizonyság,
Hogy e veszendő nép nem veszhet el.

Zúgott fölöttünk még a vészharang,
Rengett a föld, — és íme vált egy férfi,
S a futó föld megállt egy toppanásra.

Ki hős époszt írt Adriánk vizére,
Hajóm törött kormányát megragadta,
S ezer zátony közt biztosan vezérli.

Kolozsváry Sándor

a Magyar Iparmúzeum plakátja (1931-)

Rajz

Magyar Grafika

1932. XIII. 1-2 z

9. C.

„Magyarország“ (Mihályffi Ernő):

A KUT tavaszi kiállitása, amely holnap délelőtt nyilik meg a Nemzeti Szalon termeiben, egységes és szinte hiánytalan képét adja egy generációnak, amely — egy évtizedet késve — most érkezett odáig, hogy döntő csatára indulhasson a maga igazáért. Tiz évet késett ez a generáció, a háboru tiz évét kellett kihagynia a negyven és ötven éves „fiatalok“ seregének, amely talán sohasem vonult fel ilyen tömör falankszban. Egyedül állanak, nincsenek velük az idősebbek és nincsenek velük az egészen fiatalok, akiknek művészete jórészt szintén öregebb náluk.

...Rippl-Rónaitól vették át a tempót a fiatalok, akik a művészet uj formáiért egy fronton küzdenek már minden európai nemzet művészeivel az első csatavonalban. Ez a kiállitás ma Európa bármely országában jelentős művészi esemény lenne.

„Magyarság“ (Miklós Jenő):

Az impresszionizmus után következő aktivista festői törekvések eredményeiből telt ki ez a kiállitás, mely holnap nyilik meg a Nemzeti Szalonban. Ezek a törekvések nem egységesek. Ezek az eredmények még nem véglegesek, inkább csak állomásjelzői az egyéni felfogásnak, de eredményes utakat feltáró állomások. Végleges itéletet még nem lehet mondani felettük. Irányok, temperamentumok, keresések, egyéni meggyőződések és idegen hatások is, a tudás és ösztönös alkotás izgató keveredése, — de a főirány a tisztulás, egyszerüsödés felé vezet már, a nagy bomlások után a leszűrtebb klasszicizmus, művészi forradalmak után a rend felé. A formát-bomlasztó szinek most formátadó szinekké válnak és ez a legfőbb eredmény, amely kinekkinek egyénisége szerint teljesebben, vagy elmosódottabban jelentkezik. Életük, festői élményeik, érdeklődésük sokféle ezeknek a művészeknek, de valami közös tisztulás, konstrukció, egyszerüsités vezeti őket.

„Magyar Ujság“ (Farkas Zoltán):

A Nemzeti Szalonban nyilt meg a KUT kiállitása, amely rég nem látott gazdagságban tartalmazza progressziv művészgárdánk törekvéseinek termékeit. A kiállitás egyik oldalról nyilván igen nagy lelkesedéssel fog találkozni, a másikról bizonyára ugyanekkor ellentmondást kelt majd. Hiszen nagyon nehéz dolog a nyárspolgárnak megfeledkezni mindarról, amit eddig művészetnek ismert és olyan uj formákba beleélni magát, amelyekhez semminemü lelki kapcsolata nincsen. A másik oldalról viszont, mint az ilyenkor megtörténni szokott, talán kissé kelleténél nagyobb is lesz a lelkesedés, innét könnyen öszetévesztik az akarást az igazi tehetség tényével.

„Nemzeti Ujság“ (Kállay Miklós):

A vélemény egységes lehet abban a megállapitásban, hogy a kiállitáson a fiatal magyar tehetségek legjava szerepel igen sok komoly értéket reprezentáló vagy igéretet je-

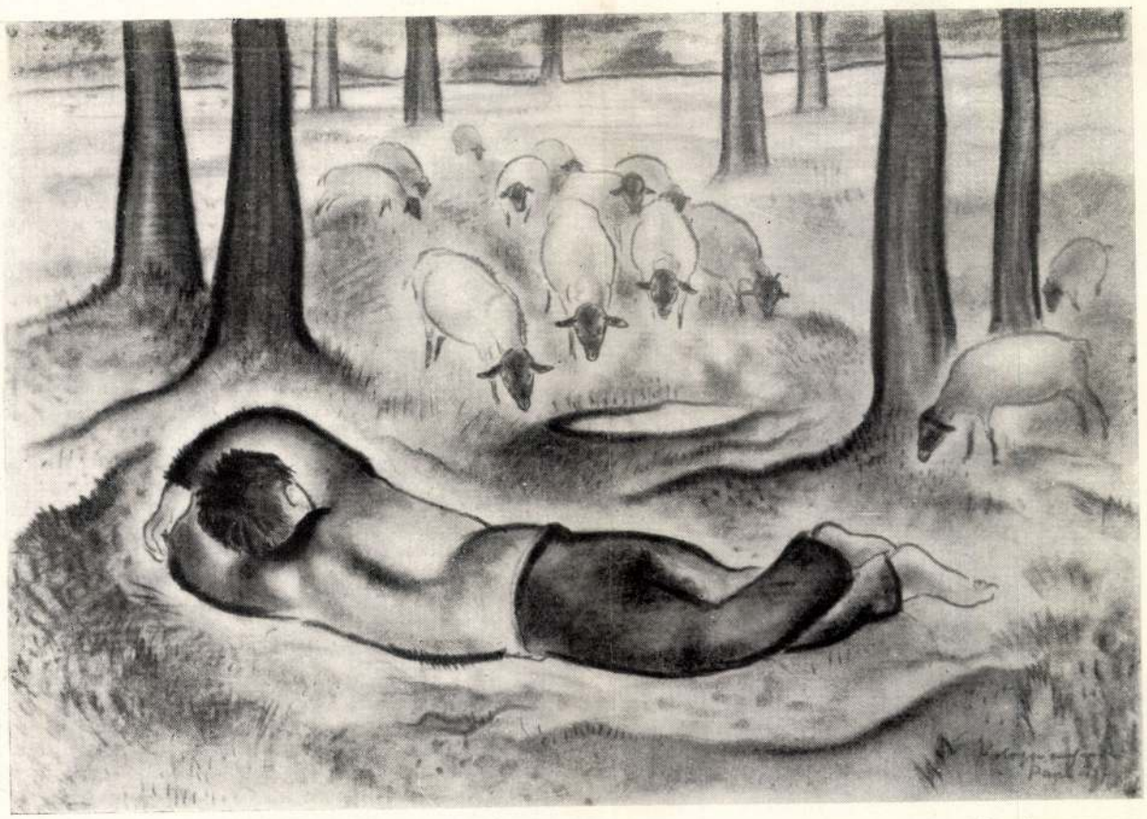

KOLOZSVÁRY SÁNDOR — ALVÓ PÁSZTORFIU

Kut 1927 II cif. 3 sz.

lentő alkotásával. A kiállitás, amelyen a magyar progressziv törekvésü művészek legjava vonult fel, egyformán érdekes, ugy a műértő, mint a laikus közönség számára. Bizonyos mértékben csalódást jelent a kiállitás a közönségnek arra a részére, amely vad túlzásokat, szertelen extravaganciákat várt a kiállitástól. A kiállitás, amelyen a legkülönbözőbb irányok képviselve vannak a finom impresszionizmustól, az expresszionizmuson át egészen a kubisztikus és a luminista törekvésekig, általában jóval innen marad a merészségnek és a túlzásnak azon a határán, amely a hasonló modern irányu kiállitásokat külföldön a gúny és élc állandó céltábláivá teszi. Az ugynevezett „nyárspolgár"-riasztó kép elenyészően csekély a kiállitáson és a kiállitás legkiválóbb művészei legérdekesebb és legmodernebb alkotásaikkal már mind kezdenek visszatérni a forrongás lázas keresésétől a megállapodottság higgadt, kiegyensulyozott, reálisabb tartalmu, bár gazdag, sőt nem egyszer extatikus lelkiségtől fütött pikturájához.

KÖVESHÁZY KALMÁR ELZA: FASZOBOR

„Népszava" (Iván Ede):

Az idei képzőművészeti kiállitások közül kétségkivül a KUT kiállitása a legérdekesebb, ám túlzás volna ugyanakkor azt állitani, hogy művészi szempontból a legjelentősebb is. A legelfogulatlanabb és legtárgyilagosabb kritikával szemlélve a progressziv magyar művészek lendületes felvonulását, meg kell állapitanunk azt a banális igazságot, hogy a progresszivitás, az uj korszellem világnézetében fogant művészi megnyilatkozás még nem mindig és minden egyes esetben a művészet nemes és igaz értékeit veti felszinre. Röviden: erre a művészetre is épp ugy érvényesül az örök tétel, mint a mögötte levő művészetekre, irányok és korok elvonatkozása nélkül.

... A kiállitók túlnyomó többsége valóban hittel, meggyőződéssel szegődött ennek a progresszív iránynak szolgálatába, amelynek különböző, sőt gyakran egymással ellentétes utjain keresik a maguk érvényesülését.

„Neues Politisches Volksblatt" (Rabinovszky Márius):

A KUT a haladó felfogásu fiatalabb és idősebb magyar művészek tulnyomó részét sorozza tagjai közé. A ma megnyilt kiállitás az ujabb és legujabb törekvések tarka képét nyujtja. A tárlat nivója a megszokott csoportkiállitások nivóját messze felülmulja... Nyomatékosan utalunk arra, hogy a magyar modern kulturmozgalmak felől senki sem alkothat magának teljes fogalmat, ha a KUT kiállitását nem látta.

„Pester Lloyd" (Gerő Ödön):

A Képzőművészek Uj Társasága megnyitotta tavaszi kiállitását, melyen régi társaságok tagjai is részt vesznek, és ezek az élvezetes tárlaton nem a legkevésbé fontosak. Vig élet folyik a Nemezti Szalon világos termeiben, ahol oly kitünő a felső világitás és oly előnytelen a falak szine. Az igazi tavaszi kiállitás. Derüs elfogulatlanság. Gond asszonyságot kitessékeltek. Lángoló meggyőződés, túláradó pajzánság, elragadó tréfák. Nyoma se más kiállitások melankoliájának, ahol a tulsok festmény és szobor sorsáért való aggodalom üli meg a levegőt. A KUT kiállitása derüs gondtalanságával tünik fel. És ha kevés is lesz itt a jövőé — gondolják — éljen a ma. Bizalomteljesek és könnyen hivők, szigoru hitüek és pajzánkodók — csak kétségeskedők nem. Harciasak, jelentősek és nagyzolók. A legjobb hittel és meggyőződéssel telitett festészet, valamint maszlag, amit beadnak nekünk. Tarkabarka élet, itt-ott megrázó, néha mulattató, mindig szórakoztató, a szó jó értelmében. Az ujabb idők egyik legmegizgatóbb kiállitása.

a harmadik részt („Tollagi mint apa") tekintve, hogy befejezetlenül maradt ránk, mellőzük.

A novellához KOLOZSVÁRI SÁNDOR kitünő grafikusunk készitett müvészi fametszeteket. 11 nagyobb illusztráció, 2 fejléc, 3 vignetta disziti a kötetet. Kolozsvári Sándor már nem ismeretlen

a magyar bibliophilek előtt, mert Kisfaludy Sándor Regéinek mesteri illusztrálásával egyszeriben hiressé tette nevét.

KISFALUDY KÁROLY
TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI

ötös quart alakban, 300 számozott példányban, finom meritett papiroson jelenik meg. Az első 100 példány 1—100-ig számozva Cserna Juliska

művészi bőrkötésében, a további 200 példány részben provizórikus kötésben, részben félbőrkötésben kerül forgalomba.

A provizórikus kötést igen sok bibliophil kívánságára honositjuk meg. E kötés teljesen épségben s felvágatlanul hagyja a könyv iveit s azt a célt szolgálja, hogy bárki izlése szerint köttetheti be a munkát.

A KÖNYV ÁRAI:

1—100-ig bőrkötésben . . . . 2200·— korona
100—300-ig félbőrkötésben 1200·— „
100—300-ig prov. kötésben 800·— „

A könyv december hó folyamán kerül forgalomba. Megrendelhető minden jobb könyvkereskedésben, vagy ennek hijával közvetlenül a kiadóvállalatnál.

Békéscsaba, 1920. évi november hó.

TEVAN NYOMDA
ÉS KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

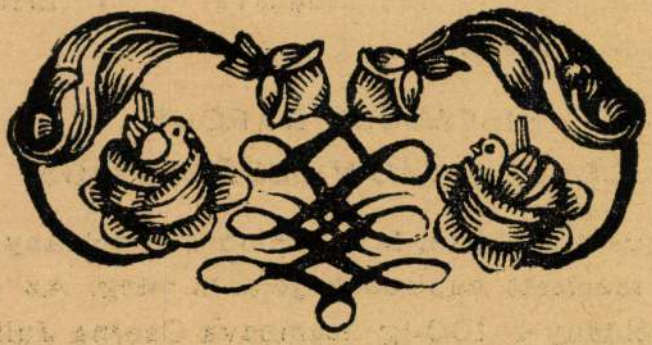

Az árakban a 10%-os fényüzési adó bennfoglaltatik.

KISFALUDY KÁROLY

TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI

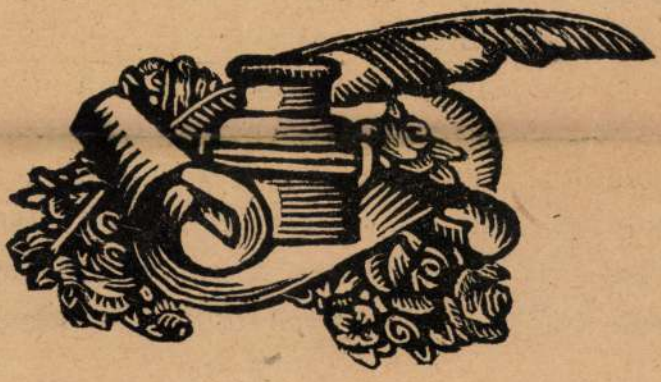

TEVAN-KIADÁS

A magyar dráma-irodalom első nagy müvelője nem kevesebb érdemeket szerzett a prózai elbeszélések terén. Kisfaludy Károly Tollagi Jónása klasszikus példája marad mindörökre a magyar novellának és még ma is ép oly friss, ép oly eleven, ép oly élvezetes, mint valaha. Mintha nem is egy évszázad választana el bennünket irójától.

Hálásabb feladatot alig képzelhetünk Tollagi illusztrálásánál. Ez a minden izében magyar, tősgyökeres, ferde vidéki figura valóságosan odakivánkozik a ceruza hegyére. Ötletes fordulatok, helyzetkómikumok, kacagtató beállitások egymást érik a könyvben. Temperamentum, vidámság, pajzán jókedv árad minden sorából.

*

A Tevan Nyomda és Könyvkiadóvállalat mint a kilencedik Amatör Tevan-kiadást jelenteti meg

KISFALUDY KÁROLY

TOLLAGI JÓNÁS VISZONTAGSÁGAI

cimü elbeszélését. A könyv szedése az 1831-iki Toldy-féle kiadás után készült. E kézirat nyomán csak az első és második részt („Tollagi Pesten“ és „Tollagi mint házas“ cimüeket) közöljük, mig

PETERDI ANDOR: ÉJFÉLI VENDÉG

Hogy milyen az éjfél egy faluban, csak az tudhatja, aki a városi életből kiszakadva, ott töltött néhány éjszakát. Én tehát tudom, milyen a falusi éj, mert nem egyszer virrasztottam át nagyapám házában a vendégszoba ágyán azt. Hallgattam a régimódi óra végtelenül egyhangú ketyegését, füleltem a bakter kürtjét, majd pedig hosszan elnyujtó fáradt hangját, amikor énekli: „Tizenkettőt ütött az óra!..."

S én elnyúlva feküdtem az ágyban s nem jött álom a szememre. Mi mindenre gondoltam egy ilyen éjszakán? Hova, merre mindenfelé kalandozott a képzeletem? Belebámultam a kis szoba vak sötétjébe és addig néztem farkasszemet a feketeséggel, amíg ki nem világosodott valamenynyire a szoba. Mintha a szemem sugározta volna ki azt a kevéske szürke fényt, amely megvilágította a szoba sűrű feketeségét.

Lassan kirajzolódtak a bútorok: az asztal, a szekrény, a sublód, még a faliórát is láttam, a nehezékeket s az ide-oda libegő pléhlemezt is.

A falusi éjszakában csak az órák élnek, mozognak és fogyasztják az időt s idézik, hivogatják a hajnalt. Az utca csendjét is csak a bakter meg a templom harangja veri fel. Csak ennyi ott az élet.

Ilyen éjszaka volt abban a tiszamenti kis faluban is, amikor az öreg Herman Náci ablakán kocogott valaki.

Herman Náci fia régen elszakadt hazulról. Pestre került, a magasabb iskolák falai közé, valamikor erre is rászánhatta magát egy zsidó gyerek, hogy tudományosan művelhesse magát, ha megvolt a rátermettsége. Még csak fejbe se kólintották érte... Hosszú szorgos esztendők után így lett Herman Jakabból mérnök. Nem is csak szimplán mérnök, hanem valamiféle feltaláló. Egy szó, mint száz: híres ember lett. Az ujságok még az arcképét is hozták s ez az ujság eljutott a falujába is. Herman Náciék büszkék voltak a gyerekükre, de az egész falu sütkérezett a dicsőségben, hogy a kiváló Herman Jakab odavaló születésű. S a jólelkű parasztgazdák is verték a mellüket, ha szó esett a nagy férfiúról.

— Jakab a miénk — mondván —, úgy ám, ezt meg is írták az ujságba.

És Jakab így került külföldre is.

Az egyik találmányát kivitte Berlinbe s ott egy hatalmas részvénytársaság alakult, hogy azt sokszorosítsa és piacra hozza. Nagy tekintély lett ilyenformán a Jakab s szinte koronázatlan fejedelme egy óriási gyártelepnek. Nélküle ott nem történhetett semmi.

És úgy múltak el a hosszú esztendők, Jakab nem is gondolhatott arra, hogy a szülőfalujába ellátogasson az „öregekhez". Ám szorgalmasan irogatta a leveleket s küldte a pénzes utalványokat. Szépen és a gyerek köteles hálájával gosdoskodott a szüleiről.

Ám az öregek egyre siránkoztak:

— Csak már haza jönne egyszer.

Szerették volna már látni, a keblükre ölelni a fiút.

És Jakab igérgette és egyre csak halasztgatta a hazalátogatást, mert nélkülözhetetlen volt. Neki a helyén kellett maradnia, mint őrhelyén a katonának.

Ám a földön minden-minden a változás és az idő törvényének van alávetve s nem csak a természet, de az emberi gondolkodás, az érzés, a fölfogás is változik korok szerint. S a népek sorsa is így hullámzik. Hát még a mi sorsunk? Akik kettős vendégek vagyunk itt. Az életben is és az országokban is. Alattunk mindig mozog a talaj. Végnélküli rengésben létezünk. A gyűlölet kráterei háborognak alattunk.

Így változott meg Jakab körül is a világ Németországban. És nagy szomorúság szakadt Herman Náci házára:

Mi lesz a fiúval? Hova veszi most az útját, ha neki is mennie kell?

De az anyai szív még ennek a rossz hírnek is örült.

— Most talán haza jön a Jakab. Látni fogjuk végre a gyereket.

És várták, csak várták a fiút. A levelek is ritkábban szállingóztak már haza, de a pénzecske, amivel az öregeket segítette, pontosan jött.

Így múltak hosszú-hosszú hónapok, de Jakab csak nem jött, de még leveleiben se tett arra célzást, hogy most már hazajön. Az anyja már szinte boszankodott ezen.

Nem egyszer ki is fakadt ilyenformán:

— Mindenkit elkergetnek abból a nagy Németországból, csak éppen az én fiamat nem, akit olyan sóvárogva várok itt?

— Lám, lám, — mormogta magában — még ott is úgy megszerették, hogy éppen csak őt nem engedik haza. Milyen nagyszerű gyerek az én Jakabom. Már-már büszke volt arra is, hogy az ő fia nem jön haza. Azt ott fogják azok a „horogkeresztények".

Az öreg Hermanné így nevezte őket... és tovább várt a fiára.

Egy éjszaka azután kocogtak az ablakon, jó éjféltájban járt már az idő. Az öregek mélyen aludtak s nem hallották az első kopogást. Megint zörgettek kint, de most már erősebben. Erre felébredtek. Az öreg Herman fölijedt a zajra s lámpát gyujtott s úgy ment az ablakhoz s kinézett, vajjon ki lehet, aki kopog?

Hát, amint kinéz, majd eláll a szívverése, mikor a fia hangját hallja:

— Nyisd ki apám a kaput. Én vagyok: Jakab.

— Megjöttél, fiam! Hát megjöttél, — lelkendezett az öreg. De már erre Hermanné is fölijedt az ágyban.

— Ki jött?

— Itt a fiú.

— Jakab fiam! — sikoltott föl az anyaszív s a kis falusi szoba megtelt sugárral, fénnyel és örömmel. Mintha csak az aranyhajnal szökött volna be a fekete ablakokon, minden tündökölt itt.

S az apa rákapta a kabátját s beeresztette a fekete éjszakából a fiát.

Szép szál férfi, talpig úr lépett a szobába s megindulva borult öreg édesanyja karjaiba. Senki közülük nem tudott szólni, csak a könnyeik peregtek. Végül a fiú megemberelte magát s megszólalt:

— Jól vagytok, édeseim?

— Jól. Most már jól, hogy látunk, — szólt az anya könnyek között.

— Hát most már én is jól vagyok, hogy hazakerültem.

— De nem engedünk el egyhamar, — szólt az apa. — Itt tartunk, fiam.

— Nem megyek el, apám.

— És ha visszahívnak?

— Soha, soha nem lépek többé arra az elátkozott földre! Az én eszemmel azt a népet szolgálom, amely embert becsül bennem.

Az öreg Herman Náci helyeslően bólintgatott s azon az éjszakán talán csak ők egyedül nem aludtak a tiszamenti kis faluban...

És lassan-lassan kivilágosodtak az ablakok s Jakab nem húnyta be a szemét. Azon gondolkodott, hogy merre van az a föld, ahol embert látnak és becsülnek a zsidóban?

Elnyúlva feküdt az ágyon s leste a reggelt, a hajnalodást kelet felől.

VOJTECH RAKOUS: BEZUZOTT ABLAKOK

Élt egyszer egy kis városban — a név nem fontos — egy nagyon-nagyon gazdag zsidó. Hatalmas gyára volt és több mint ezer munkásnak és munkásnőnek adott kenyeret. Gyárának termékét az egész világon vásárolták és az arany ömlött feléje a föld minden zugából. Ez a mi zsidónk — akármilyen hihetetlenül is hangzik — bőkezű volt. Különösen másvallásúakkal szemben volt nagyon bőkezű. Persze, néha juttatott valamit a hitsorsosainak is, „hogy ne járjon a szájuk." De rendkívüli bőkezűséggel támogatott mindent, ami nem volt zsidó. A saját költségén épített a városnak egy árvaházat, nemzsidó gyermekek részére; és mikor a keresztény templom leégett, a saját pénzén épített új templomot az Úrnak. A politikával nem törődött, de mecénása volt az összes helyi és környékbeli nemzeti egyesületeknek. Ilyen zsidó volt ez. Hogy miért tette mindezt? Becsvágyó volt, és a zsidósága ellenére is fel akarta vinni valamire. Ezt a „valamit" vásárolta meg a pénzéért, az aranyáért. El is érte a célját. A mellén kitüntetés ragyogott, tagja lett a városi tanácsnak, bizottsági tagja az összes hazafias egyesületeknek, sőt, még a legexkluzívabb is — egy nagyszerű adomány után (háromezerről beszéltek akkor) — egyhangúlag dísztagjává választotta. Társaságokban, ha gyárosunkról beszéltek, a róla mondott dicsérő véleményt mindig ezekkel a szavakkal fejezték be: „Bár csak minden zsidó ilyen volna!" Természetesen, zsidónk sok ujságot olvasott, tehát mindenről tudott, ami a világban történt. Azt is megtudta, hogy valahol, egy más vidéken betörték a zsidók ablakait. De ez egyáltalán nem érintette a mi gyárosunkat. Neki egészen más dolga és elfoglaltsága volt. *Neki* nem fogják az ablakait beverni, ebben bizonyos volt. Neki! A város díszének, annyi hazafias egyesület bizottsági tagjának, sőt dísztagjának! Nevetséges!

Kolozsváry Sándor: Bolygó zsidó (Fametszet)

Este volt. Gyárosunk gyönyörűen berendezett, négyablakos dolgozószobájának íróasztalánál ült. De nem dolgozott, hanem arra a szokatlan morajra figyelt, amely kívül úgy hangzott, mint a haragos tenger zúgása. Néhány perccel ezelőtt jelentette neki az inas, hogy lármázik a nép, éppen a zsidóutcában zúzza az ablakokat. Állítólag az egész zsidóutcában nem maradt egy ép ablak.

Erre gondolt a gyáros, miközben a lármát hallgatta. — „Támogatnom kell majd a szegényeket, persze úgy, hogy a nemzsidó nyilvánosság ne tudja meg" — mondotta magában. Aztán az órájára pillantott.

— Ideje volna már menni — gondolta —, fontos bizottsági ülésem van.

Amint felkelt a székéből, hirtelen visszahőkölt. Kint a zaj egyre erősebb lett, és mintha állandóan közeledne. Az ablakhoz lépett — és valóban. A szenvedélytől izzó tömeg kiözönlött a zsidóutcából és fülsiketítő ordítással egyenesen a gyárnak tartott.

Gyárosunk meghökkent. Mit jelentsen ez? Talán csak nem akarják neki is?... Nem is gondolta végig, már nevetnie kellett önmagán. Ugyan! Csakugyan a gyár felé jönnek, de bizonyosan ünnepelni akarják őt, hogy megmutassák: ők tudnak különbséget tenni a zsidóutcabeliek között és közte, a környék dísze és jótevője között! Ez lesz az! Néhányszor megéljenezik, és ezzel vége a dolognak. Néhány hordó

bort csapra kell veretni nekik, — hadd igyanak!

De... Az istenért, hát mi történik itt? Dühös öklök emelkednek fenyegetően ellene, és egy fiú, az árvaház ruhájában — az ő árvaháza ruhájában! — az üvöltöző tömegből egy követ hajít éppen abba az ablakba, amelyikben ő áll. Alig, hogy ki tudja kerülni a dobást. Megkövülten állt meg dolgozószobája közepén és hallgatta, amint egymás után pattantak meg, zúzódtak szét gyárának ablakai. Dolgozószobája ablakainak gyönyörű tükörtáblái egy szempillantás alatt darabokra törtek és a hűvös esti levegő szabadon ömlött a szobába.

Mi ment végbe ezalatt gyárosunknak, az érdemrendtulajdonosnak, a többszörös tanácstagnak, bizottsági tagnak, sőt dísztagnak lelkében? Lent üvöltött a tömeg és egymásután estek a földre az ablaktáblák; és ebben a kísérteties csörgésben gyárosunk arra a belátásra jutott, hogy rendjelének és számos tiszteletbeli állásának ellenére ő is csak egy zsidó. A szíve vadul kalapált, a homloka égett és hirtelen úgy érezte, mintha a zsidóutcába kellene rohannia és ott kinyujtania két karját és legmélyebb bensejéből kiáltania: „Hozzátok tartozom! A tietek vagyok!"

— Kétségkívül bezúzott ablaktáblák jegyében élünk, — bezúzott zsidó ablakok jegyében. A tüntetésekről írt hírek rendesen így végződnek: „A tömeg elkeseredetten a zsidó lakások és üzletek ellen rohant és betörte az összes ablakokat. Egyéb rendzavarás nem történt és a tüntető tömeg — hála embereink higgadtságának — nyugodtan szétoszlott. „Hála Istennek — mit akartok még? Egyéb rendzavarás nem történt és a tüntető tömeg, hála embereink higgadtságának, nyugodtan szétoszlott..."

A toll kiesik a kézből és a gondolat elszáll azokhoz, akiknek csak — hála embereink higgadtságának — az ablakait törték be és a lakását rombolták szét. És kísérteties világossággal látjuk az üveg nélkül ásítozó ablakokat, a szétrombolt bútorokat, a kétségbeesett tekintetű férfiakat, halálraijedt asszonyokat és a gyermekeket, a gyermekeket, akik remegnek a félelemtől és ártatlan szemükben a néma, rettenetes, megválaszolhatatlan kérdés: Miért? Miért?

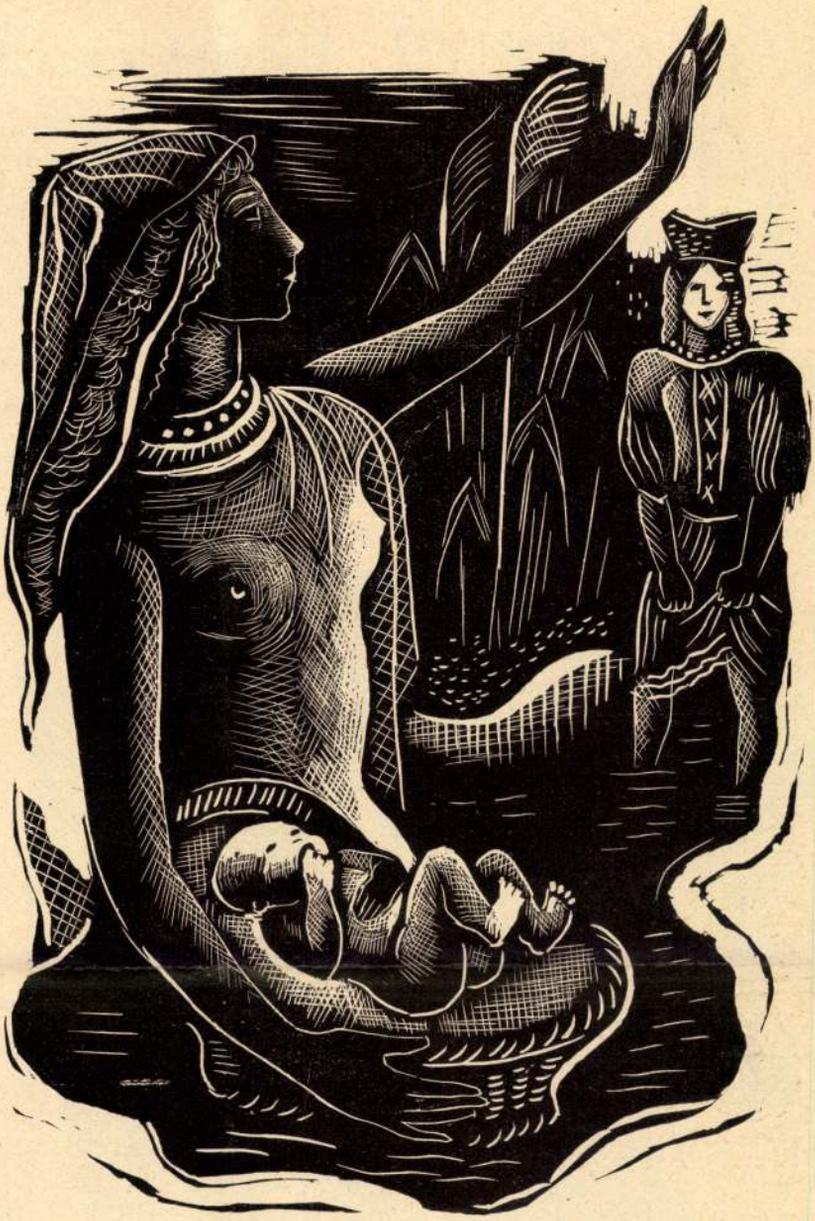

Kolozsváry Sándor: Farao megtalálja gyermekét (Fametszet)

Micsoda kor ez? Legjobbjainknak torkában megakad a szó és kezükből kiesik a toll, ha arra gondolnak, hogy mennyi szeretettel, mennyi lelkesedéssel indultak útra, munkára, valamikor... És ma?... Bezúzott ablakok!

50%-os kedvezményt

ért el a **Mult és Jövő** a Lloyd Triestinónál

a tavaszi Szentföldi társasutazására

E rendkivüli redukció folytán az ujonnan megállapított részvételi díj: **Budapesttől Budapestig** a Szentföldi túrák összes költségeivel együtt a túrista-osztályú, hajójeggyel **450** P és **5** angol font, I. osztályra ráfizetés oda-vissza **250** P. Túrák nélkül vasúti, hajójegy oda-vissza illetékekkel **284** P

Külföldiek is részt vehetnek • Jelentkezés 5 napon belül! • Indulás április hó 16-án.

PATAI EDITH: ÚJ MAGYAR HAGGADA

A magyar Haggadák sorozata, mely a Chaszám Szóferével kezdődik és a Zádor Istvánéval zárult, most egy újabb változattal gazdagodott: a „reform Haggadá"-val, melyet az Ézsaiás vallásos társaság adott ki. Ha azt mondjuk: szép, ízléses, művészi, keveset mondunk. Talán az „ihletett" jelző jár legközelebb a könyv igazi értékeléséhez. Ez vonatkozik úgy a külső alakjára, a gondosan megválogatott papír, betű, kötés, sorbeosztás szép harmóniájára, mint az eredeti nemes patináját megőrző magyar fordításra. Kolozsváry Sándor fametszetei nemcsak teljessé teszik, elmélyítik ezt az egységes hatást, hanem még valami belső sugárzást, a multak világából átszivárgó fényt adnak hozzá. A képek magyaros motivumai nem zavarnak. A szegre akasztott imazacskó jól megfér a magyaros korsók, tányérok szomszédságában, a gödölye itt időtlen, népmesei motivum, a gyermek lelkendezése szintén. Minden országban keletkeztek Haggadák az illető nemzet művészetének hatása alatt, az illető hely és idő stílusában. Hogy az új Haggadánál első pillanatra érezni, hogy magyar miliőben keletkezett, még külön, speciális értéket és jelleget ad neki. A magyar szövegek világos, egyszerű nyelve jól adja vissza a héber komoly lejtését, az egész ünnepnek a természet újjászületésével való kapcsolatát, a felszabadulás mély, tiszta örömét, az Istenét megtalált nép megujuló erejét. A reformzsidóság hívei bizonyára boldogan, igazi lelki gyönyörűséggel fogják kezükbe venni széder estéjén ezt a szép könyvet, sőt lehetnek, akiket éppen a szöveg lerövidítése, az egész ünnepnek a mai kor modern embere számára való új beállítása fog visszavinni a feledésbe merült széder estéhez. Épp ezért elismerés illeti dr. Naményi Ernőt, Papp Károlyt és mindazokat, akiknek ebben a szép könyvben részük van.

Kolozsváry Sándor: Chad Gadja (Fametszet)

De e mellett az elismerés mellett nem hallgathatjuk el, mennyire meglepett bennünket, hogy az a két mondat, amellyel a Haggada kezdődik és befejeződik: „Jövő évre Izrael országában" és „Jövő évben Jeruzsálemben" — kimaradt ebből a könyvből.

Ez a két ősi mondat, amely arany keretként fogja körül az egész széderesti szertartást, túlnő minden politikán.

Éppen ezért szinte megdöbbentően hat, hogy a Harmadik Birodalom negyedik esztendejében a magyar zsidóság szellemi elitjéből alakult társaság kihagyja a Haggada legjelentősebb mondatát. Pedig ezt a mondatot mindenki úgy magyarázza, úgy értelmezi, úgy tölti meg tartalommal, úgy emeli földöntúli körökbe, vagy úgy materializálja, ahogy neki megfelel. A valóság Jeruzsáleme s a szellem Jeruzsáleme tág határaikon belül választást engednek mindenkinek. És egyiket sem az újabbkor cionista mozgalma termelte ki magából. Jeruzsálem előbb volt, mint a cionizmus. Képét régi történeti századok égették bele a zsidó lélekbe. Az utána való vágy oly régi, mint a szétszórtság.

Nem lehet kihagyni egy széderesti mesekönyvből Jeruzsálemet csupán csak azért, mert „akarták és már nem mese".

Múlt és Jövő. 1936. márc.

BARÁT ENDRE: APÁK

„Az én édesapám!...“ Büszke öröm és édes megilletődés muzsikál ebben a pár szóban, — akár ha egyszerű ember szájából hangzik is el, vagy a tudomány, az irodalom díszének már annyi bölcseséget szétsugárzó ihletett ajkáról.

Talán nem véletlen az, hogy a zsidó családok fiaiban oly ősi-mélyen gyökerezik a szülői tisztelet, hogy lelkükbe élő és égő betükkel van beírva az édesapa neve. Túl a rajongásszerű szereteten, valami különös, széttörhetetlen, szenvedés-forrasztotta kapocs fogja össze a fiú szívét az apáéval. Az apai szívvel, amelyik még porlásában is, titokzatos őrizö sejtelemmel vigyázza a fiú lépteit.

A magyar zsidóság legnagyobbjaihoz látogatunk el, hogy felidézzük azoknak a lelkes, derék apáknak az emlékét, akik hagyományhű zsidó érzésüket és szellemük szikrázó erejét adták naggyá nevelődött fiaiknak örökségül. Hadd beszéljenek a fiúk — a „fiúk“ egyike-másika bizony már nemcsak apa, de nagyapa is — az édesapjukról, hadd mondják el a *Mult és Jövő* olvasóinak emlékeiket arról a férfiúról, aki lelkükbe oltotta a halhatatlan szomjúságot a Szépség, a Tudomány iránt.

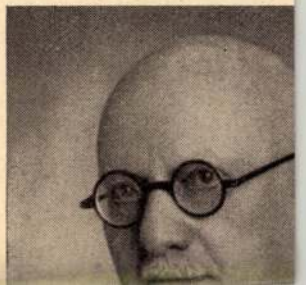

Ugyanez az oroszlán díszíti a kőtáblákkal kombinálva a kalapácsolt ezüstből készült serleget. A két legjelentősebb darab a két ón szédertál. Az egyik vert figurális dísze Illés prófétát ábrázolja, a másik a pészachi szimbólumokat: peszach, macco, moraur. A maccot és moraur-ot férfialakok viszik, mint a British Museum 14. századbeli haggadájában, a peszachot pedig a bárány jelképezi, kitünően összefoglalva és leegyszerűsítve, a legjobb modern egyházművészeti tárgyakkal diadalmasan állják a versenyt. Most bemutatott munkái ilyirányú termésének zsengéi és máris fokozatos elmélyülés és a vallásos jelképek jeles ismerete mutatkozik bennük. Új, készülő munkái további haladást mutatnak e téren és ez természetes is, mert a tárgyban elmélyedni csakis a művészi alkotás keretében lehet. A művészi teremtésnek pedig épúgy a vallásos tartalomban, mint a szertartásos célszerűségen alapuló formaalkotásban kell gyökerezni. Kellő támogatás mellett minden téren kitünő alkotásokat kaphatnánk. Ehhez azonban szükséges a művészet megértése és megbecsülése és az a törekvés, hogy Isten szolgálatára szánt legkisebb eszköz is a szép-

ELSŐ OSZTÁLY

IRTA: PAJZS ELEMÉR

Kolozsváry Sándor rajzaival

I.

Külföldi lapokban, öreg fényképalbumok elsárgult oldalain látni ilyen képeket: két elfonnyadt öreg asszony a padon. Márika és Terézke olyan kínosan-tisztán, olyan kimosdottan ültek ott a vízparton, hogy szappanreklámnak lehetett volna őket plakátra színezni. A kezükben ernyő, az ölükben kézimunkakosár. Ernyő nélkül soha nem merészkedtek el hazulról. Ha szemetelt az eső, ha a pad fölé boruló gesztenyelombok résein túlságos hévvel nyílazott be a nap, kifeszíthették a gerezdekre osztott védő selyemsátrat. De az ernyő nemcsak erre volt jó; nyelével rajzolni is lehetett a porhanyó, jószagú földben, amely símulón elfeküdt cipőjük alá.

Csaknem egyszerre indultak el az élet kacskaringóin. Nemcsak a ráncaik, fehér hajszálaik egyeztek, hanem a szemük bátortalan villanása is. Tipegő járásuk, a kezük mozdulása, a hangjuk lejtése annyira egy volt, hogy legfeljebb a keresztlevelük árulhatta volna el a titkot, amely az ő korukban talán már nem is titok: melyikük állt korábban a lábára. De hát különben is: ki kíváncsi erre? Még a hátukat is egyformára hajlították az esztendők. Lehet-e ez másként, amikor annyira egy volt az életük rendje, egyek az érzéseik, a gondolataik, az álmaik.

Mit kerestek Márika és Terézke a vízparton? Nézték a szaladó habokat, a felhőturbánba csavart hegyet, a szapora biciklinyomokat a porban. Morzsát szórtak a csipegő madarak elé, kifordult nyakkal követték az elsuhanó autobuszokat, míg csak el nem bújtatta őket a távolság és csak az ottfelejtett benzinszag árulta el, hogy arra jártak. Elkísérték szemmel az elúszó narancshajat, gyümölcshulladékot, amit a hidakon elmélázó ráérők hullattak a vízbe. De akadt más mulatság is. Hallgatták a szomszédos villákból kiszökő zongora- és citeraszót, a rádió rekedt énekét. Ott bolyongott a tekintetük a horgászók között, akik térdiggyűrt nadrágban áztak a vízben és figyelmeztetőn oldalbabökték egymást, ha valamelyik horgon ezüstös hal fickándozott. Amikor a nézelődést elúnták, a testvérnesen elfelezett újságot betűzgették. Ha a betű se ízlett, kézimunkáztak. Fogyott a pamut, szaporodtak a kézimunkacsillagok. Talán a föléjük boruló végeláthatatlan eget is fel lehetett volna díszíteni, annyi csillagot horgoltak össze a hosszú esztendők során!

De nem ezért ragaszkodtak a villámütött gesztenyefához, nem azért tartottak ki olyan hűségesen a tövébe állított pad mellett. A kirakatok vonzották őket, a pad háta mögött díszlő széles, nagy kirakatok, amelyek az elmúlás dicséretét zengték. Hányszor állottak meg a tükrösen tiszta üvegek előtt és milyen hosszasan! Gyerekes elfeledkezéssel bámulták a karvastagságú gyertyákat, díszes koporsókat, az ezüstszegélyes, ezüstbojtos nehéz drapériákat, szemfedeleket. Elgyönyörködtek a gyász változatos és hivalkodó díszein és a szemük is kidülledt a a vágyakozástól, amikor valami gazdag halott pompás érckoporsója állott a kirakatban, aranyló oroszlánkörmökkel, délszaki növények húsos lándzsáitól övezve.

2.

De azért nem kell sajnálni őket, nem volt üres az életük. Mint a veréb a porban, ugrált az emlékezetük a lepergett esztendők végtelen mezőin, szemelgette, csipegette az emlékeket. Nagyszerű időtöltés volt! A kis lakás fiókjai, szekrényei zsúfolva voltak szalagokkal, csipkékkel, csattokkal; minden fényképhez, képeslaphoz, újságszelethez fűződött valami kedves emlék, amely a multban való kotorászás közben megelevenedett. A szekrény tetején sora-

Tükör 1934. nov.

kozó befőttesüvegek, mint a katonák, vigyáztak rre a lim-lom birodalomra.

Gyerekek voltak, öreg gyerekek. De azért úgy játszottak, mint a fiatalok. Egyik héten Márika vezette a kis háztartást, a másik héten Terézke kötötte fel a szakácsnő fehér kötényét és szolgálta ki Márikát. És ahogyan minden gyerek, ők is imádták az édességet. Nem ismertek kedvesebb zenét a cukrostasak zizegésénél, amint motoztak benne mohó ujjaikkal.

A sovánka nyugdíjból ügyes beosztással mindenre futotta. Amikor a postás a hónap utolsó napján az utalvánnyal beköszöntött és leolvasta a pénzt az asztalra, mindig kapott pár fillér borravalót, egy-egy szál virágot is néha, sőt ha jó kedvük volt, a cukrostáskát is elébetartották.

Amit a kézimunkákért kaptak, a takarékba vándorolt. És ahogyan multak az évek, gyűlt a pénz, a titokzatos rendeltetésű pénz, amelyről annyi szó esett közöttük. Erről beszéltek a vízparti padon, erről a temetkezési vállalat kirakatai előtt és erről a kis lakásban, éjszakánkint, amikor lecsavarták a villanyt és kerülte az álom a szemüket.

Hogy mért foglalkoztak ennyit a halállal? Mert mit is várhat két ilyen alkonyodó élet a holnaptól? Semmi jó, semmi szép nem jöhet már. Amit ez a világ adni tudott: egyhangúságot és változatosságot, harcokat és békét, tobzódó színeket és fakó színtelenséget, kicsorduló érzéseket és tompa érzéktelenséget, mind megkapták. Most már csak a másik világ érdekelte őket.

Ha megkondult a lélekharang, érdeklődve szaladtak ki az utcára és nem nyugodtak, amíg az elköltözöttről és az elmúlás körülményeiről minden aprólékos részletet meg nem tudakoltak.

Sokat jártak a temetőbe. Kedvenc sétahelyük

volt. Betűzgették a sírfeliratokat és meghatódtak, ha ezt kívánta a szöveg. Megsimogatták a tükrösre csiszolt márványköveket, mint ahogy gyerekeket vagy ölebet becéznek, végighúzták rajta az ujjukat, hogy élvezzék a simaságát. Sétáltak az árnyas utakon, pislákoló síri mécsek, erősszagú virágok és örökzöld között s a szélben hajlongó fák ismerősként bókoltak előttük.

Kikísérték a temetési meneteket, együtt sírtak a gyászolókkal és szinte irigyelték a halottat, ha a koszorúk elborították a koporsóját. A kántor szárnyaló hangja, a rokonok felcsukló zokogása, a szertartás komor és kimért ünnepélyessége olyan ingerek voltak, amelyek átviharzottak a lelkükön és nyugodt jóérzést váltottak ki bennük.

Egy-egy temetés után apróra megbeszélték a szertartás részleteit, újra felidézték a gyászpompát, a temetési hintó sarkain térdeplő és imádkozó pufók ezüstangyalokat, a feketébe takart lovak hintáló bóbitáját, a gyászvitézek sujtásos egyenruháját és kigyulladt az arcuk, ha a borbély temetését idézték fel emlékezetükben, akinek jajveszékelő felesége kitépte magát a támogató rokonok kezeiből és a dübörgő hantok után beugrott a gödörbe.

A sírásóval órákig elbeszélgettek. A temetőőr minden pénteken náluk ebédelt; ilyenkor bort hozattak a kedvéért, hogy minél lelkiismeretesebben gondozza majd a sírjukat.

A végletek szerelmesei voltak. Szenvedélyesen szerették az életet és szenvedélyesen szeret ék a halált. Játékos gyerekek és halál után esengő öregek voltak egyszerre. A cukorral is játszottak: gyerekmódra tették be egymás szájába: «csukd be szemed, nyisd ki szád!» És játszottak a halállal is.

3.

Leggyakrabban és legtöbbet a saját elmúlásukról beszélgettek. Minden szorongás, minden félelem nélkül foglalkoztak a halállal és olyan közömbös hangon, annyira minden líra nélkül, mintha csak egy tavaszi kirándulásról, vagy egy új tortareceptről lett volna szó. Mindennapos beszédtéma volt közöttük. Valósággal hajszoltak minden vonatkozást, amelyet az elmúlással, a földi élettől való elszakadással lehetett kapcsolatba hozni.

Ha Márika karjára akasztotta a piaci táskát, hogy az ebédrevalót bevásárolja, nem állhatta meg, hogy oda ne szaladjon a temetkezési vállalat kirakatai elé, nem tettek-e ki legalább egy új koszorút, vagy gyászjelentést, amelyről beszámolhatna odahaza. És Terézke a mészárosnál nem a kampókra akasztott húsokat nézegette, hanem a mészáros széles tenyerét. Róza néni temetése jutott eszébe, a hatalmas őszirózsa-koszorú, amelyen éppen ilyen széles szalag díszlett, «gyászbaborult férjed» felírással, domború aranybetűkkel és fehér moaréból.

Az újságokban a feketeszegélyes gyászjelentések voltak kedvenc olvasnivalóik. Lassan, ráérőn betűzgettek minden szót, hogy kiélvezhessék a megható szövegeket és irígykedve tartottak szünetet, ha ritkább, szebb fogalmazással találkoztak.

Ahogy az évek multak, egyre komolyabb

számok kerültek a betétkönyvbe. Most már megvalósulhat életük szép álma. Együtt van az elsőosztályú temetés költsége! A temetkezési vállalat egész árjegyzékét betéve tudták, hiszen a legkisebb tételt is személyesen és ismételten megérdeklődték.

Ha még néhány esztendőn keresztül folytatni tudják a kézimunkázást, a fukarságig menő takarékoskodást, egyforma pompával vonulhatnak a temetőbe. Ma még csak egy érckoporsóra futja. Hogy kié lesz? Nincs egyenetlenség, nincs gyűlölködés. Megígérték egymásnak, szent esküvésekkel fogadták meg, hogy az érckoporsót az kapja, aki elsőnek húnyja le a szemét. Reggeli imájukba is belevették ezt a fogadkozást. Micsoda gonddal, micsoda önfeláldozással ápolták egymást, ha betegek voltak. Ez már több volt szeretetnél. Az önzés is belejátszott. Csúnyaság lett volna beszélni erről, de titokban mindegyikük azt remélte, ő hal meg elsőnek, övé lesz az érckoporsó.

4.

Terézke beesett, lázas arca szinte elveszett a párnák között. De a forróságtól zihálva is a kirakatok körül bolyongott a képzelete.

— Jártál arra, Márika? . . . Láttál valami újat? . . .

— Aludj . . . — csitította Márika. — Elfelejtetted, mit mondott az orvos?

A beteg ujjai elkalandoztak a levegőbe, Márika kezét kereste és mikor megtalálta, görcsösen átfonta és odavonta a paplanra.

— Emlékszel Márika? . . . Emlékszel, mit ígértünk egymásnak? . . .

Márika szívét összeszorította a fájdalom.

— Felelj! . . . Emlékszel?

Márika bólintott.

— Akkor jó — suttogta a beteg megkönnyebbülten és nyugalom terült el az arcán.

Másnap reggel Terézke már nem élt.

Az orvosságosüvegek lekerültek az éjjeliszekrényről. Márika gondosan elmosta, kiöblögette őket és beállította a kamra polcára az üres paradicsomosüvegek közé. Pörkölthöz elég az ilyen kis üveg is, legalább nem kell nagyot bontani. Régi, gazdag spájza jutott az eszébe, amikor piros árkokat vágott az ujjaiba a sok befőttkötözés. Megdidergett. Terézke, szegény, hideg testtel fekszik a halottasházban és ő paradicsomosüvegeket rakosgat. Nem csúnyaság ez? És az élet mintha csak ingerkedni akart volna vele, a szomszéd kertben madarak csipogtak, a zenélőóra vidám melódiákat csendített, a nap teli képpel nevetett be az ablakon.

5.

Terézke nyitott szájjal szokott aludni. Hogy hiányzott most a lélekzetvétele, ez a megszokott, barátságos hangosság, amelyet többé sohasem fog hallani. Csak az óra ketyegett és Márika ijedt, szomorú szíve. Mikor lesz már reggel?

— Aludj nyugodtan, Terézke . . . Megtartom a szavam . . . Aludj nyugodtan . . .

De miért ismételgeti ezt olyan eszelősen? Hát lehet arra gondolni is, hogy nem tartja meg az ígéretét? Butaság.

— Reggel bemegyek a takarékba, — gondolta — kiveszem a pénzt. Azután következik az előljáróság. Azután a tisztelendő úr. Azután elmegyek a vállalathoz és megrendelem a temetést. Pontosan úgy, ahogy szegény Terézke kiválasztotta. Egy gyertyát se akarok megspórolni. A legszebb érckoporsót kapja, a legszebbet!

A szeretetnek ez az első felbuzdulása hamar lelohadt.

— Nekem csak egyszerű deszkára futja — gondolta keserűen. Elképzelte szegényes, dísztelen temetését, gyertyák, virágok nélkül, amely annyira ellentétje volt annak, amiről álmodozott és megborzongott.

És most gyilkos harc kezdődött az adott szó szentsége és az önzés között. Érvek és ellenérvek kegyetlen párbaja. A küzdelem forróságától cserepes lett a szája, valósággal fürdött a verítékben, amely egész testét kiverte.

Az önzés győzött.

Reggel elment a vállalathoz és fázós, fakó hangon harmadosztályú temetést rendelt.

— Úgyis mindegy már szegénynek! . . . — mondta földresütött szemmel. És megborzongott, mert attól félt, mindenki leolvassa az arcáról, mi megy végbe a lelkében. De mikor látta, milyen előzékenyen foglalkoznak vele, jegyzik fel a kívánságait, állítják össze a számlát, megnyugodott.

6.

Az elhordott, gyűrött betétkönyvben megmaradt hát a pénz javarésze, csak a nyugalma nem maradt meg Márikának. A bűn érzése újból felágaskodott benne. Piszkolta, sárral dobálta magát és nem egyszer a hajnal is beszökött már a szobába és ő még mindig ébren hánykolódott az ágyon.

— Megcsaltam! Kijátszottam! — ostorozta magát. — Nem lesz nyugalma odalent szegénykének!

Terézke égő szemeit, vádaskodó tekintetét érezte magán. Ez a hangtalan, fájdalmas tekin-

tet elviselhetetlen volt. A szemek, az égő szemek szinte lyukakat fúrtak a testébe. Felszűkölt kínjában. Menekülni szeretett volna. De hova menekülljön önmaga elől?

Hiába bujt meg a templom hűsében, hiába térdelt az oltár előtt, nem kapott enyhülést. Csak a temetőben érezte könnyebben magát, frissen hantolt sírján, amelyen egyszerű fakereszt hirdette: «Itt nyugszik Marsovszky Terézke, élt 76 évet. Béke és áldás poraira».

«Itt nyugszik». De hát valóban nyugszik-e? Hogyan tegye jóvá, amit vétett? Hogyan vezekeljen a nagy bűnért, amelyet elkövetett?

Órákhosszat ődöngött a temetőben. Elment a sír mellől és megint visszahúzta valami. Letérdelt és imádkozott.

A pad a vízparton hiába várta. Minden idejét Terézkének szentelte. Előszedte a ruháit, megjavította, kikefélte őket és visszaakasztotta a szekrénybe. Hányszor kapta rajta magát, hogy két terítéket tesz az abroszra, két pár evőeszközt, két szalvétát! . . . Gyakran főzte Terézke kedvenc ételeit és ha felpáráztak az ismerős illatok, amelyeket ő olyan ujjongással szokott fogadni, hangosan elsírta magát.

— Ne haragudj, Terézke! . . . Bocsáss meg! . . .

Valami jelre várt, valami intésre, amely elárulja, hogy Terézke megenyhült iránta. A jel azonban váratott magára.

Hordta a virágokat, a gyertyákat, hogy megengesztelje. Díszes kerítést csináltatott a sír köré. Drága márványkövet az egyszerű fejfa helyébe. Fogyott a pénzecske. Fogyjon. Ne maradjon egy fillér se!

És mikor elfogyott a pénz, az üres betétkönyvet kivitte magával a sírhoz.

— Semmit sem tartottam meg magamnak, látod . . . — suttogta és a foszladozó könyvecskét elföldelte a márványkő tövébe.

És a nagy súly, amely eddig nyomta, egyszerre lehengeredett a melléről. Megnyugodva, csaknem boldogan ment haza. Az úton azon kapta rajta magát, hogy egy gyerekkori dalt dúdol, amelyet még iskoláskorukban tanultak Terézkével.

Megvacsorázott és megágyazott. A másik ágyat is megvetette. A párnára odatette Terézke arcképét, gondosan, gyengéden betakarta és úgy érezte, a régi, meghitt testvéri kapcsolat zavartalanul helyreállt közöttük.

Gyerek volt Márika. Igazi gyerek. Szerette a cukrot és szerette Terézkét.

— Mindig egyforma hálórékliket csináltattunk — gondolta. — Odalent is egyformán fogunk pihenni. Minek hivalkodni?

Reménytelenül.

Oh gondolataim, gazverte kert,
Hol minden nemes hajtást megtört, földrevert
A vad vihar és oly korán . . .

De jól tenyész a bűvös, zöld bürök,
Ásító zsálya s mint a kis bűnök,
Úgy pislog ott a mécsvilág reám . . .

Mivel mulassak itt?
Mi az, mi felvidít?
A könnyben termő burjánnal talán?
Csak árnyak vannak itt is, semmi más . . .
S oh mély homály föd el
S a karjaival itt is átölel
Az elmúlás.

Füst Milán.

Szeszélyes, őszi zsolozsma.

Őszi napokon, hallgasd csak, mikor a halkléptű alkony az ablak alatt
a lehulló falevelek gyászszólamára dúdolva tovahalad
és végigkopogtatja az alacsony, esővert deszkakerítés vékony léceinek hosszú sorát
és megszokott, ismerős régi barátként bejön a kertbe a hátsó kis kapun át
s elsétál a szürke, télisapkás rózsatövek félelmetes brigádja mellett
s leül a csupaszágú platán alá, a rozoga padra és tovább énekelget
vékonyan, cirpegőn, mint a szerelmes tücskök a nyáresti rekkenő melegben,
egyedül fekszem a szobában s úgy vágyom seppegő, félénken tipegő szavaidra,
simogató, selymes kezedre, törleszkedő hízelkedésed után, csalafinta
gyermekes mosolyodra, langy záporos csókjaid után, tested álmos, ringó mozdulatára
mely tikkatag elbágyaszt, mint az őszi alkony lomha, egyhangú nótája,
a szélszagú szerelmes ének, elnyujtott vágyteli dal
s piros zászlót lobogtat a szívem, nagyszerű szívem, a fiatal! . . .

Toldalagi Pál.

Kolozsvári Miklós

Bemutatjuk Kolozsvári Miklós grafikáit

Bennfentesek és vátjszeműek. Naivak, romantikusok, rácsodálkozók. Szőrözők, passzívak, belemagyarázók. Függők és függetlenek, szabadúszók és fuldoklók. Kákabelűek, csinosomdrágák, viperafajzatok. Körülbelül ezek a típusok szerepelnek Kolozsvári Miklós képein. És még sok más fajta.

S ha a képeken megtalálhatók, miért ne találhatnánk meg őket itt, magunk között is? Hiszen Kolozsvári az életben elmerülve, az életből merítette őket. Ki-ki tetszése szerint választhat tehát magának, túlzott magabiztosság és önundorító álszerénység nélkül, mert valamelyik típushoz óhatatlanul odatartozik.

Ez alól talán csak én vagyok kivétel. Te meg Ő. De mi, ti és ők egész biztos, hogy nem.

Persze, az itt látható képek: képek a képekben. Az is bennük van, hogy az ember nemigen választhat, még hovatartozást sem; beskatulyázzák. S hogy a képek a képekben teljes legyen, a művész se kivétel: akárhány alakot vállal magára, s akárhány más magateremtette és valóban létező alakkal viaskodik, ő maga sem menekülhet, ha akarja, ha nem — persze, hogy nem akarja —, be van skatulyázva. Nevezetesen és pontosan: a fiatal művész skatulyájába.

Kolozsvári grafikái zavarbaejtő életlátásról, rajztudásról árulkodnak. És humora is van. A képei érthetők. Pedig azt ábrázolja a világból, ami érthetetlen; azért, hogy többé ne legyen az. De semmi rendkívüliről nem tudósít, csupán a tényekről és a hozzáfűzött véleményéről.

1950-ben született Budapesten. 1975 óta tagja a Fiatal Művészek Stúdiójának és a Munkácsy Mihály Rézkarcolók Alkotóközösségének. Számos könyvet, novellát illusztrált. Rézkarcait több budapesti és vidéki kiállítóteremben bemutatta.

Sándor György

Élet és Irodalom Bp.1979. juni.9.XXIII.évf.23.sz.15 lap.

CSÁNYI LÁSZLÓ:

RAVENNAI ÖRÖKK

Nyugodtan bevallhatjuk, nem haragszunk az ariánusokra. Könnyű dolgunk van, mondhatnánk, egy fontoskodó teológus, mert a niceai zsinat elsöpörte őket, de úgy gondolom, a zsinat nélkül se haragudnánk rájuk. A hittételek közötti árnyalatok végen elmosódtak, s a dacos Arius, aki hittel támadt a hit ellen, úgy látszik, múlékony eszmére tette fel életét. De legyünk csak őszinték, pokoli szerencséje volt — a zsinat elítélte, helyénvaló hát a jelző. Mert neve fönnmaradt, míg múlékony tanait és kétes buzgóságát elnyelte az idő.

A halhatatlansághoz néhány négyzetméter is elég: ekkora Ravennában az ariánusok keresztelő kápolnája. A konok Árius, persze, másra gondolt, úgy vélte — s mennyien azóta! —, hogy istení szózatra cselekszik, megújítva a rom-

elnyeléssel fenyegetik életünket. A „halál választása" megóv az emberi illúzióktól. Szabaddá teszi az életben a cselekvő személyiséget.

Aki ilyen műsorokat csinál, az sürgősen változtasson szakmát. Javaslataim: hullamosó, sírásó, temetőőr, boncmester — de semmiképpen sem újságíró!

+

Műtét előtti este hallgattam végig műsorunkat. Hentes vagyok, eddig nem foglalkoztatott a kérdés. Örültem, hogy a résztvevő orvosok elutasítják ezt a gyilkolást. Nyugodtabban feküdtem kés alá. Már lábadozom...

+

A racionális kultúra magas fokát de az érzelmi kultúra *hiányát* tükrözte ez a lüktető 40 perc. A misztériumtól megfosztott elme sohasem tud mit kezdeni a „végső igazsággal". Az érzelem pedig önmagában irracionális, ezért mond gyakran ellent a józan ész megfontolásainak. Vissza kell jogaiba helyezni az érdemtelenül száműzött érzelmeket, a

adják a fejlődés stafétabotját, a faj szempontjából nincs teljes halál, akkor is borzasztó az a tény, hogy testünk történeti megszünésével vége szakad személyi, egyéni életünknek. Következésképpen: hívе vagyok a passzív euthanáziának. Ha már nem tudom tovább építeni a világot, szenvedő, elesett beteg vagyok, ne akadályozzák, hogy átlépjem a nem-lét küszöbét!

+

Negyven éve tagja vagyok egy spiritiszta körnek. (Az idősebbek talán még emlékeznek rá, hogy a húszas-harmincas években volt egy kutató laboratóriumunk az Üllői úton Szirmai Kornél vezetésével, egy másik Budán a Mészáros utcában, Csengery Papp Elemér vegyészmérnök vezetésével.) Én tőlük tanultam meg, hogy a halál egészen más... A megidézett testvérek egyike sem állította, hogy fájdalmas, mert továbbélnek közöttünk más alakban. A haldoklót meg lehet kímélni a fájdalomtól, de van-e értelme? Az öröklétben nincs jelentősége annak a párnapos kínlódásnak! Ki emlékszik arra, hogy kicsi korában fájdalmas injekciót kapott, kinek fáj 60 évesen, hogy 20 éve görcsei voltak?

+

Csalódtam, ebben a csalódásom ellenére is izgalmas vitában. Az euthanázia egyetlen sikját tárgyalták csak, gondosan kerülve a másik kettőt. Az egyik a művi magzatelhajtás, amely egy élő emberpalánta megölése, a másik az öneuthanázia (öngyilkosság), amikor az egyén idézi elő a saját jó halálát, rettegve a jövendőtől, amelyet nem vállal. (Sőt, felvetem a pre-euthanázia kérdését, amely kizárja a természetes szaporulatot.)

+

Húsz éve gyakorló pedagógus vagyok egy neves gimnáziumban. Húsz év alatt az osztályfőnöki órákon sok lehetetlen kérdést kaptam, de soha annyit, mint a műsoruk után. (Az osztályból heten orvosok kívánnak lenni.) Én megértem a probléma súlyát, a kérdés fontosságát stb. De nem tudom, miért nem késői órán sugározták a műsort?! Szükséges-e, jó-e, ha tanulóink, akik az életre készülnek, napokig a halálról vitatkoznak, s közben a tanáruk ott áll felkészületlenül, szakirodalom nélkül. A halál nincs a tantervekben.

+

Egyetértek Magyar Imre professzorral: az orvos az életre tesz esküt, nem a halálra, gyógyítania kell, nem ölni. Szemforgató, elhamarkodott kijelentés, hogy valaki írásba adja, hogy halálos betegen segítsék át... Ennek ellenére én is váratlan, gyors halált szeretnék,

Kolozsvári Miklós, grafikusművész

Szovátán megnyílt Reményi Katalin ötvös- és Kolozsvári Miklós grafikusművész kiállítása. – A művész a már-már alig használatos metszési technológia segítségével mai témákat dolgozott fel szatirikus felfogásban. – A tárlat márc. 9.-ig látható.

Jó reggelt!

1980. II. 25. 4.25 /N/.

~~kerti csapból születő erecskére, társaival sárcsomókból gátat emelt a vízfolyás útjába, és a sár csendül ki, a költő fogalmazásában: „Én nem vagyok to, én nem csupán látszom, én játszom.”~~

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: A vakmerő

3

ÉLET ÉS IRODALOM

1979. juni. 9. Bp.
XXIII. évf. 23. sz. 3. lap.

(Kóda)

Szunion-Makroniszosszal szemben

Jannisz Ritszosznak

Félszigetek szakadatlan félszigeteire szakadozó Félsziget
legutolsó félszigetének csücske, ahogy
a tengeristen szentélyének északi sarkpillérén újra
megpillantottam a Lord bevésett nevét, megint a gyerekkori
bűvölet: T é g y S u n i u m p á r k á n y i r a,
H o l s e n k i, m i n t é n, s a h a b o k...[1]
Most
sokan m i n t é n járkáltak itt az oszlopok közt, idegenek, egy
pillanatra mégis barátok e ragyogásban, amely
mintha a leszálló nappal vetekedve
az elsötétülő tengerből szállna föl. De senki se sirt. Ki-ki,
magához hiven, vagy pillanatfölvételt igyekezett
készíteni arról, ami örök, vagy éppen
merengve ült egy tört oszlopon, mintha örök lenne az idő,
amely pedig közben már ki is tört alóla. A napfény
egyre szűkebb csíkba sűrűsödve szelte át az öblöt, az öbölből
egyre szélesebben áradt fölfelé a sugárzás. Talán
éggel és tengerrel álcázva még a messzi Milosz vagy Párosz is
idenézett, de kelet felé egészen bizonyosan, egyre
élesebb vonallal rajzolódott ki a szomszédos Sziget. Egyesek
odamutatva kimondták a nevét is. Aztán
elfordultak, mint a másnapos kenyértől, elfeledve
a földet, a vizet, a tüzet, a veritéket és a kezeket,
amelyek az asztalukra tették.

[1] **Az új görög dalnok utolsó versszakából: Byron: Don Juan, harmadik ének, Arany János fordítása.**

❹

Vannak pillanatok, amikor nem tudom megóvni magam az egészen a lelki szegények szintjéig zuhantató naivitástól („övék a mennyek országa"). Máskor én is ismerni vélem, amit mindnyájan ismerünk (legalábbis akik hajlandók ismerni): azokat a gazdasági, történelmi és pszichológiai (s még miféle?) okokat, amelyek folytán a föld szakadatlanul Szunion és Makroniszosz egymással szembenéző feszültségében él, s a tengerbe hanyatló nap kettős ragyogása minden este a háború (mindenfajta, népek, osztályok, egyének, testvérek közt dúló háború) irtózatára vetül. Minden pillanatban elképzelhetővé kényszerítve az eredendően elképzelhetetlent. De van, amikor e kényszer nem fog rajtam. Amikor az elképzelhetetlen egy pillanatra megragad ebben az eredendő elképzelhetetlenségben.

A közgyűlés záróokmánya arról tudósít, hogy „számítások szerint az ez évi katonai kiadások elérik az 500 billió dollárt". De azt gyors számítással azonnal el tudom képzelni, hogy ez az összeg a föld minden egyes lakosának jólétéhez fejenként 125 000 dollárral járulhat hozzá, beleértve a csecsemőket és a dollármilliárdosokat is. Ennek az elemi lírai és aritmetikai naivitásnak az ébrentartása bennünk — a tudás mellett, annak kiegészítéseként — része annak a *felvilágosításnak*, amely a békemozgalom hivatása, és fegyvere annak a küzdelemnek, amit mozgalommal és mozgalmon kívül egyaránt az emberiség elemi léte követel.

Kolozsvári Miklós

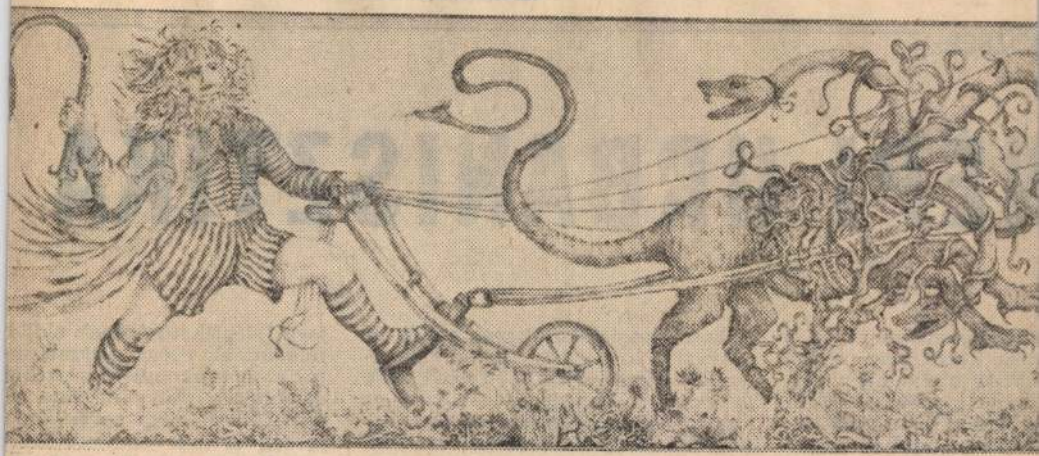

Kolozsvári Miklós: Mesebeli szántóvető

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.
XXIII.évf. 23. sz. 3. lap.

URBANISZT

lakosok pszichikai karakterétől az anyagi viszonyokon át az iskolázottságukból adódó életformájukig, a település földrajzi adottságaitól az ország gazdasági helyzetén át a társadalmi berendezkedésig), amelyet az igazi diszciplínák — a tudomány, a művészet, a politika — csak mint részterületet vizsgálnak.

Az urbanisztika — a kötet történeti áttekintést nyújtó első fejezetét nézve — az építészetből fejlődött ki. Első jelentős művelői között kitűnő építészeket találunk. Olyan nagyságokat, mint amilyen

terv felépít
feladat, az
tozik. A sz
értelmében
nöket az u
ja fel. A
táknál mar
a város —
natívája el
galmaz. Ge
mába kapc
kidolgozásá

Mint a
banisztikát
tudományk

Kolozsvári Miklós

Rajza a 112. oldalon

Valóság 1976/2

Kolozsvári Miklós

Rézkarc /részlet/-ét bemutatja a lap.
Repr.

Fenti rézkarcot lásd a művész: "Bőrdudás" c. rajzának hátlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.
XXIII. évf. 23. sz.2. lap.

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Új lakótelepi tabló (részlet)

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.
XXIII. évf. 23. sz. cimlap.

iklós. Nem azért

amely megkísérelte e nem
i", de a szocializmus való-
z szorosan kapcsolódó jelen-
rsadalmi „motivációit" fel-
De kiigazítására késztet a
ng rovat három intoleráns
zólása (bizonyára több ha-
is kapott a szerkesztőség),
port másutt tett negatív ha-
, Sükösd írásának némely
lansága, felületes problémá-
ása.

a riport címe is megtéveszt
t sugallja, hogy a Beatrice
r találta ki, ha elkésetten
agyar punkot. Az meg egye-
hamisítás, hogy „nyíltan
ak vallja" magát. (Épp az el-
őjét hallhattuk az együttes-
Nagy Ferenc szájából, má-
-én, a tévé riportfilmjében.)
trice ellenségei — gúnyból,
nségből — ragasztották rá-
nevet. Még ha valamilyen
fogva jobban esik is nem
lani", hogy mind az együt-
ind ma már több tízezres
ségének elégedetlen indulata,
redett mondandója szervesen
artozik a magyar valóság-
öz: öntörvényű kultúra, amely

tudomasulvételére. A vadságukat fékentartó absztrakt erőszak, a sérelmeket, traumákat csak elmélyítő karszalagos rendezők fellépése „gyalog és lovasrendőrök, könnyfakasztó spray és a gumibot" közbelépésének mindenkori valószínűsége, amellyel távoltartják, kiküszöbölik környezetünkből a nem kívánt elemet, igazából nem nyugtathat, nem védhet meg senkiit Csak szorongásainkat erősíti. Emancipációjuk megvalósítása nélkül bárki emancipációja, boldogsága fabatkát sem ér. Ez a kimondatlan kapcsolat lényege.

Nagy Ferenc minden koncerten elmondja: „Mi veletek együtt akarunk befutni, feljönni, vagy veletek, vagy sehogysem." Reflexszerű gyanakvásunk bizonyára ügyes üzleti fogásnak tekinti ezeket a mondatokat. A zenekar harca a közönségért (például azért, hogy munkába álljanak, ne kábítószerezzenek) és az egyre szűkülő fellépési lehetőségekért, s korántsem szimbolikus koplalásuk, hitelt adnak

, üres fecsegés beat-zenéről
s beszélni-írni, ha a Beat-
ről, közönségükről nem írhatok,
értük nem szólhatok. Egyetértek a Beatrice programjával, amely azt szeretné elérni, hogy valóban „feljöjjön" az a réteg, amely most a társadalom „legkülső körén" él, s feltörekvését numerus claususként határolják be létkörülményei. Néhány barátommal, kollégámmal, a magunk szerényebb — a zenéhez képest az irodalom szükségképp szerényebb — eszközeivel megpróbáljuk az irodalmat olyan közegben megszólaltatni, az olvasás, a kulturálódás igényét felkelteni, ahol ezt a sajátos viszonyok nem teszik lehetővé hagyományos eszközökkel. Ahol fontosabb a kimondott, mint az olvasott szó. *Fölöspéldány* néven irodalmi csoportot alakítottunk, együttműködve a Beatricével, a közönségért. Mind a zenekar tagjainál, mind közönségük fogékony, előítéletmentes részénél megértésre találtunk. Néhány sikeresnek mondható irodalmi koncertünk is volt. A Beatrice-cikk nyomán keletkezett ellenséges hangulat, és néhány intoleráns intézkedés

vesen van
valójában.
ben megírt
második ki
Varga Kat
ve, a buka
kiadó gond
gon már
tott egy k
szerzője *Er*
1951-ben *I.*
Varga Kat
vel tett él
András a
1957. évi 12

Az önélc
„Születésen
szék, Halm
férjhez adt
csületes ö
földmívelő
gyártó is.
fél esztend
létünk alat
kezdettem
volt a ker
hány eszte
valamely b
embereknel
száz forint
mely száza
tem volt a
jó adósain
fizetni. A
kerültünk,

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Slamasztika

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juli.7.

XXIII. évf. 27. sz. 12. lap.

li
[illegible]
ponti tárgyként Kierkegaard
*gy-vagy*járól és a Karamazov
tvérek főinkvizitoráról. A szerző
t látványos céltáblája: Lukács
örgy és a Lukács bokájánál ku-
rgó mintatanítvány, Sinkó Ervin.
Szakasztott ez a helyszíne, ez a
gya az Optimisták némely feje-
ének. Mármost: egyként szeret-
k Lengyel Józsefet és Sinkó Er-
t, halandó életükben (amíg meg-
atott, hogy ha bokájuknál ku-
rgó mintatanítvány nem is, de a
számolóikra figyelő, fiatalabb
kmabeli lehessünk), egyként
gy írónak tartjuk mind a kettőt,
nyodalmas kapcsolatuk nem ide
ánkozik. Ide kívánkozik viszont,
gy Lengyel József ítélete a
egrádi utcában nem méltányos,
szerző eleve elfogultan közelíti
g tárgyát.

Mondtuk már, hogy Sinkó Ervin
b mint tíz évvel a Tanácsköz-
saság bukása után — Magyaror-
gról kitiltva, hontalanul, átme-
i szálláshelyek között botor-
va — kezdte írni az Optimistá-
. A regény tehát abból a — több
nt tíz év alatt nyilván ezerszer
ondolt — bizonyosságból kelt
tre, hogy a világátalakítónak
t esemény, az 1919-es magyar
letárforradalom elbukott, még-
zzá úgy, hogy a rövid létezése
án született illúziókat nem rövid
re zárójelbe tette a történelem.
onyára az időbeli távolság tár-
lagossága alakította úgy, hogy
kó Ervin együtt és egyszerre ér-
eltesse regényében a magyar
letárforradalom szükségképpeni
kását és a benne élők, a forra-
mat csinálók-átélők rendíthetet-
vállalását.

Az Optimisták temérdek adatot
öl a Tanácsköztársaság gaz-
ági, katonai, diplomáciai ese-
nytörténetéből. Bőven eleget ah-
, hogy az első magyar prole-
diktatúra sikereiről többet, hi-

sabbak mellett egy Sinkó Ervin nevű magyar író és forradalmár hőseinek tudatából és cselekvéséből is.

5

„Az Optimisták nagy könyv, de nem regényremek", írtuk más alkalomból, s véleményünket a mostani, sokadik olvasat után is tartjuk. Sinkó esszéírásának nem ártott a kényszerű magány, de regényírása megsínylette a szerző körüli légüres teret, a szellemi közeg hiányát. Az Optimisták írása közben Sinkót inkább a történetfilozófiai üzenetközvetítés kötötte le, mint a regényt minden ízében kidolgozó műhelymunka. Az Optimisták hosszabb és hosszadalmasabb önmagánál, mert a szerző túlságosan ráér, művéből hiányzik az a szigorú megszerkesztettség, amely Semprunnál vagy Déry Tibornál (hogy szándékoltan a Sinkóéhoz hasonló anyagú és gondolkodású regényírókat említsünk) minden mondatot mérlegel, többszörösen megfontolja, hogy adott esetben vessző vagy pontosvessző elhelyezése-e a dolga. Nem, ilyesfajta aggályokat Sinkó nem ismer, ő gátlástalanul mesél, ha regényírás közben elmesélnivalója akad, s hosszan párbeszédeltet az etikáról két szembenállót vagy szembenülőt, ha etikát elemezni támad kedve.

Ez a naiv, sokszor ügyetlen regénytechnika, ez a hanyag mondatszerkesztés mégis maradandóvá emelkedett. Anyagbőségével, dokumentális hitelével, történetfilozófiai általánosításával.

A kérdései fontosabbák, mint a nevetséges és idegesítő válaszai, mondta (állítólag) Voltaire, Pascalt olvasva. A kérdéseit, sajnos, még nem tudtuk megválaszolni.

Sinkó Ervin és az Optimisták kérdései máig nyitottak.

zatiság és népek kö
külön-külön is tágas
ga egy-egy szilárd,
kori axióma újra
vagy átalakításával
ki benne. De nemcs
téren, hanem érzelm
bontása terén is vi
gyományhoz fűző,
Elsősorban Keresztu
és általánosító lírai
gondolok itt. Ha e
szük, hogy egy olya
mint amilyen Berzs
vés személyes életa
tunk ki verseiből,
párhuzamosító tám
hogy Keresztury ve
ban s legújabb, *Így*
tetében miért beszé
beszél. Abban ugyan
szárnyas idő hirtelen
„Partra szállottam,
lám", vagy: „Lélek
tesz csuda dolgok
nagyköltészet is, a
gondolati mozgásán
végeredményét, a ta
lelt rezüméjét kap
amikor Keresztury i
kus veszedelmeket
dulataira így tekint
pen a címadó vers
csillagos házban, r
rokban — még előb
hol rám is égett
„Hányszor vágtam r
megtorpantan: — le
kés öl? hol vérzik
akkor a felködlő k
lenére mégis — és
koncepcióból még v
egy általános érvén
lat kifejtése a cél. I
beszédes is a versb
sokat sejtető kitérő:
kozatlan — voltam

Kolozsvári Miklós

„Népmúvész" c. grafikája a 6t.,

„Mártély" c. rajza a 6t. oldalon

Valóság 1977/2

Irodalmi városképek

Vargha Balázs

Kassák Lajos – önmagáról

I.

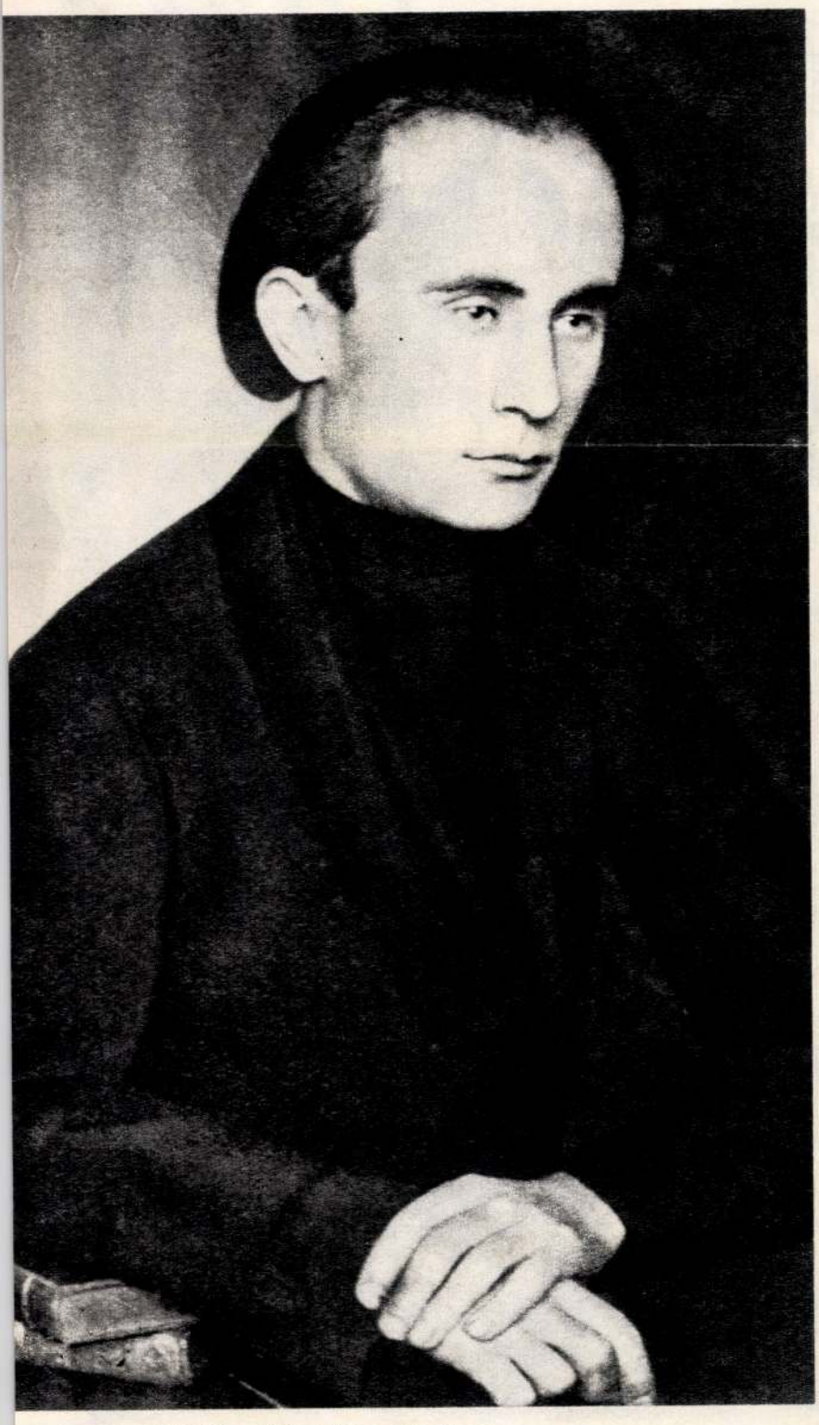

Az író 1912-ben **(Rónai Dénes felvétele)**

Hitvalló volt, majdnemhogy vallásalapító. Kinyilatkoztatásokat közölt a világgal, megfellebbezhetetlenül. Makacs híve volt a maga hitének.

Bevált ez a taktikája, bár nem volt könnyű kivárnia a méltatlan mellőzés zord korszakai után a jogos elismerést. A rózsákat, amiket nem szeretett, sem szó szerint, sem jelképesen.

Szilárdsága azonban nem föltétlenül önhittség. Nemcsak az *Egy ember élete* bizonyítja, hanem sok más féligmeddig önéletrajzi írása is, hogy ifjúkori önmagát milyen kaján öniróniával szemlélte. De eszébe se jutott, hogy megtagadja azt az egykori téveteg, naiv fiatalembert. Hiszen az ilyen önmegszakítások többnyire csak hiteltelen demonstrációk maradnak.

Ő tehát vállalja az azonosságot azzal a lakkcipős, szalmakalapos, pepitanadrágos lakatoslegénnyel, akit goromba apai búcsúszavak bocsátanak el a nagyvilágba, Pestre.

Elképzelem, hogy Petrovics, a jó öreg kocsmáros is ilyesféle fogalmazású mondatokat vághatott nagyralátó fia fejéhez:

„— *Most mondja meg, kérem, mi akarja maga lenni tulajdonképpen: zenész vagy színész?... Azt mondja meg, kérem, mi akarja maga lenni: országcsavargó? Svindler? Jól van, kérem szépen, csak menjen: Isten segítse, kérem.*"

Első napja Pesten

Pestre érkezéséről ódát is írt, emlékező prózát is.

Az *Óda bíborban* a megtagadott ifjúkori versek egyike, amelyek kötetben csak az *Összes versek* 1970-es kiadásában váltak ismeretessé. Sokat markoló költemény, amely az ódás indítás után pillanatképekre esik szét. De érzik már benne az a nagy lélegzetvétel, amelyből nemsokára megszületnek az éneklő szabadversek. Nem ellentmondás ez, ő maga indítja így nem egy versét: most (erről) énekelek.

A kezdet, mikor még csakugyan óda az *Óda bíborban:*

Üdvözlégy szemem új szerelme: Város!
Régi szeretőm elől ma bújva menekültem,
S most áldom az utat s e szent ordító órát,
Hogy tanyátlan vándor én idáig értem,
S néked adhatom legszebb ajándékom: az új dalt!

S mikor már életkép:

Este van.
A csodának semmi kedve, rendje már.
Kit sok gondja hajtott: vértelen piheg,
Kinek a jövő ígér: álomban alszik mélyen;
Csak ő virraszt még az utca göthös, cifra lánya,
Csókra invitál nyűtt teste vánkosán,
Hogy holnap, ha más útjára ég az égi fény:
Langy béke becézze árva otthonában
És csorba fogára jusson jobb falat.

Az ódát hitelesíti az önéletrajz: csakugyan egy utcalánnyal volt az első, félszeg, pesti találkozása:

„*Megláttam az első sárga villamost a Nyugati előtt. Ezt nem találtam valami rendkívülien új dolognak, csak az tetszett rajta, hogy szép fényesre volt festve. A villamos mentén eljutottam az Andrássy útra, ezzel is nagyon meg voltam elégedve. Szerettem volna végignézni a kirakatokat, de sokáig nem volt hozzá bátorságom. Hallottam otthon, hogy milyenek itt a nők, ha valahol megáll az ember, rögtön hozzászegődik több is. Nem volt pénzem, s így ez nagyon nehéz feladat volt, lassan sompolyogni kezdtem, körülnéztem, megálltam az egyik nőikalap bolt előtt, és valóban alig álltam ott néhány percig, mellém állt egy nő. Nagyon szépen öltözött nő volt, egész közel állt mellém, s ő is úgy tett, mintha a kalapokat nézegetné. Kissé odébb húzódtam, s ő is mozgott ide-oda. Nem akartam, hogy valahogyan kikezdjen velem, átmentem az út másik felére egy órásnak a kirakata elé.*"

A kénytelen-kelletlen elkerült kísértés után egy jótékony egylet éjjeli szállásán, örökmécs alatt hajthatta álomra fejét első pesti éjszakáján:

„*Tiszta, nagy teremben vaságyak álltak mint a kaszárnyákban, én voltam az első vendég. Egy szolga felgyújtotta a lámpát, a falakon szentképek lógtak, a hátsó fal közepén egy kis oltár volt, égő mécsessel és imazsámollyal.*" Másnap reggel, mikor a kegyes munkásmenedéknek minden átéjszakázott lakóját templomba akarták terelni, a pepitanadrágos lakatoslegény ügyesen elosont.

Pesti vásár

Petőfi *Pest* című versében, mint egy hajnali laterna magicában, így váltják egymást a képek: pofozkodó vargainasok; embergázoló bérkocsik; zsebmetszők; pörölő kofák.

A fiatal Kassák, akit apja olyan Petrovics-módra búcsúztatott el, Petőfit tartotta legnagyobbra minden költők közül. Nem csoda, hogy Pestet üdvözlő korai verse, az *Óda bíborban* még Petőfire is visszautal. Egyébként irodalmiasságával inkább Kosztolányi fiatalkori Budapest ciklusának nyomán halad ez a verse. A gyerekkori kukucskáló-színházat, a panorámát látja itt Pesten megelevenedni:

Mi otthon a szurtos, drága panoráma volt,
Itt ingyen utcán a napba rikoltó plakát,
S az egymást kontyoló bősz kofák hada.
S mintha néznél roppant torz tükörbe,
Hűs boltok polcán lihegve lapul a selyem,
Kint ravasz vártán pipál a sánta hordár
És sehol, sehol egy csöppnyi béke, unalom.

Kolozsvári Miklós - Kolozsvári Miklós

meg a szavát, csak az aláírását — fordított hátat a múzeumigazgatónak a miniszter, akinek ilyen megdöbbentő komoly véleménye volt az államférfiak aláírásáról . . .

Most már csak az országgyűlés volt hátra, és Pulszky Ferenc hetekig szorongott az előadói székben. Hosszú és mérges büdsévita volt, Tisza Kálmán vezette az offenzívát a kormány ellen, nem volt olyan tétele a költségvetésnek, amibe bele ne kötött volna, s egészen biztosra lehetett venni, hogy a Nemzeti Múzeum sose látja a bilini kincseket. Hiszen az ellenzéknek egyéb se kell, csak a Lobkowitz nevét meghallja a Batthyány Kázmér neve után.

Tudniillik a kötségvetésben közvetlen az ásványgyűjtemény előtt a kisbéri uradalom ügye volt soron, amelyet a Bach-korszakban elkoboztak az emigráns negyvennyolcas külügyminisztertől. A kiegyezés után az örökösök kárpótlást követeltek, s ebben a kényes kérdésben kellett most a parlamentnek dönteni. Izgalmas vita kerekedett, volt név szerinti szavazás nagy lármával, amely még nagyobb lett, mikor az elnök az eredményt kihirdette. Ezt a pillanatot használta föl Pulszky Ferenc az előadói székben.

— Egy ásványgyűjtemény megvétele a Nemzeti Múzeum, a bányászati és erdészeti akadémia és más tanintézetek számára harmincötezer forint — hadarta sebesen.

És mivel az ördög se figyelt oda, mindjárt odakiáltotta a határozatot is az elnöknek:

— Megadjuk!

Az elnök azonban, az öreg Somssich Pál, nagyon alkotmányos ember volt, ennélfogva kétségbeesetten megrázta a csengőt:

— Figyelmeztetem a Házat, hogy harmincötezer forintról van szó, a haza jelen körülményei közt nevezetes összegről . . .

Beszélhetett azoknak, mikor jobb- és baloldal egyformán azt kiabálta egymás felé, hogy „hazaárulók!". Csak Pulszky csinált tölcsért a két tenyeréből, és most már erélyesen süvöltött rá az elnökre:

— Megadjuk!

Így aztán az elnök kénytelen volt kimondani a határozatot. A parlament megvette a világhírű gyűjteményt a Magyar Nemzeti Múzeum számára. Mégpedig *egyhangú* határozattal. Másnap értesülhetett is róla az újságokból, hogy milyen okos dolgot végzett ő most. (1929)

Kolozsvári Miklós: Bábjáték

Budapest 1976 június

1

22 x 67

~~22 x 65.5~~

1930

FÉSÜLKÖDŐ LEÁNY

A KUT műcsarnoki kiállítása

200 kék szám

A másik létjogosultsággal bíró kiállítási forma a *kollektív kiállítás*. Hivatása áttekintést nyújtani egy-egy művész vagy legfeljebb egy-egy homogén művészcsoport egész addigi, vagy pedig egy-egy lezárt korszakának produkciója felett. Az igazi kollektív kiállítás *hosszmetszetet* nyújt, és az, hogy

Kolozsvári Sándor

K. A. Progressiven a Szalonban. Kut 1926, nov. 15

● *Kolozsvári Sándor* első bemutatkozásával a festőnek azt az állapotát mutatja, amikor először jut el a természettől való elvonatkozáshoz. Ma, ép ezért, legkisebb merészségének is örül, látszik, ahogy kissé „schöngeist"-szerüen széppé akarja formálni vonalait s a stilizálás kecsességeit érzi szépnek. Talán ez is vitte Fuzsitához, akinek lágyan erotikus, s elég gyakran modoros vonaljátéka ott érzik grafikáin, de ugyanakkor, a hatás mellett, aktjainak ritmikus képzésében, tájhátterei-nek hangulatában kicsenditi tehetségének finom hangjait.

Kolozsvári Mihályné

pingáló (szakmán) a népművészet
Mestere kitüntetést kapott.

Népművelés 1969/9 36 old.

Kolozsvári Mihályné

pingáló (Szakmai) a Népművészet
mestere kitüntetést kapta az alkotmány-ünnep
alkalmából.

Kiváló népművelők és a népművészet mesterei
(Heréi közlés)

Magyar Hírlap, 1968 augusztus 19. 6.l.

Kolozsvári Miklós

A lap bemutatja művét, mely felső részén tájkép, lent utca mutatványos bódékkal, üzletekkel emberekkel.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juni. 2.
XVII. évf. 22. sz. 14. lap.

Kolozsvári Miklós

A fenesi freskókat feltehetőleg az ő alkotása.

Márton és György apja.

A Két, 1973. márc. 9. 4. erf. 10 sz. 10 p.

Kolozsvári Tamás

1

A garamszentbenedeki oltár, és a
varsói Nemzeti Múzeumban őrzött Gudriadt-
ból származó oltártáblát valószínűleg az ő műve.

Gerevich L:Budapest művészete a későbbi középkorban
. . . a mohácsi vészig
Budapest története II.Bp.Főv.Tanács 1973

280. old

Kolozsvári Tamás

Közölt reprodukció:

92. p. „Myrai Szt. Miklós," 1427.
885 × 690 mm.

Fülep Lajos: Magyar művészet, Budapest, 1971

Kolozsvári Miklós

"Ég és föld között" c. rajzát bemutatja a lap Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. nov. 30.
XVIII. évf. 48. sz. 6. lap.

Kolozsvári Miklós

"Mesterségek" cimmel a lap bemutatja a müvész három részből álló képét.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. nov. 2.
XVIII. évf. 44. sz. 14. lap.

Kolozsvári Miklós

"A dög" cimmel egy szétroncsolt háborus lövedéket ábrázoló kép.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. jan. 18.
XIX. évf. 3. sz. 4. lap.

KOLOZSVÁRI MIKLÓS, grafikus

Kolozsvári Miklós: Ok hatan, fekete repr. 71.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata. 1973. 2.sz. Bp.

KOLOZSVÁRI MIKLÓS, grafikus

Kolozsvári Miklós

rajza

Magyar Hirlap 1973/192. 8.

Kolozsvári Miklós

rajza

Magyar Hirlap 1974/115 8.old.

KOLOZSVÁRI MIKLÓS, grafikus

Kolozsvári Miklós: Szépitkezés, fekte repr. 75.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 3.sz. Bp.

KOLOZSVARI MIKLÓS, festő

Kolozsvari Miklós: Keresztelő, Fekete repr, 44.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 4.sz. Bp.

KOLOZSVÁRI MIKLÓS, grafikus

Kolozsvári Miklós: "A pálya kezdetei" c.műve. Feketerepr. 78.old

---

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1974. 10.sz. Bp.

---

kultúra és közönség,
1976/4,

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós rajz

ének áttekintésekor.

jelentősebb tanfolyamra 1956-ban került sor Budapesten. Ekkor összehívták
nden részéből az eredményesen dolgozó rendezőket, akik 10–15 éve a szak-
énykedtek. A képzés 3 évig tartott, kizárólag a hagyományos színházi ismere-
ozott, elsősorban a háromfelvonásos színdarabok rendezési problémáira. Az
szlavszkij rendszere, illetve annak egyszerűsített, ismeretterjesztő szintű vált-
kedő előadója a kurzusnak: Hont Ferenc, aki írásos munkáival is támogatta
mozgalmat.

ől központi szervezésben vidéken is megindult a hároméves képzés, az azóta
ssá vált formában: évközi alkalmak és nyári bentlakásos (ekkor háromhetes)
Az elsajátítandó tananyag nem változott: drámaelemzésre épített színjáték.
indult a képzés falusi formája is.

a a képzési rendszer megszilárdult. Két részre oszlott:

oméves vidéki (megyei) alaptanfolyam,

következőleg a legjobbak számára Budapesten szerveztek kétéves központi to-

.

ptanfolyam anyaga drámatörténeti ismeretekből (a görög drámáktól a maia-
en havi foglalkozásokkal egy dráma komplex elemzésével és nyáron bentlaká-
ti foglalkozásokkal. Elsősorban helyi előadókkal oldották meg az oktatást,
ntette, hogy a helyi adottságok határozták meg a színvonalat. 1966-tól meg-
ponti képzés, a rendszer decentralizálódott. A Népművelési Intézet egyedüli
ódési engedélyek kiadása volt. Ettől fogva még inkább meghatározóvá vált a he-
a hozzáállás, a szakemberellátás. Sokáig semmi mozgás nem történt. A Nép-
ézet speciálkollégiumok szervezésével próbált enyhíteni a helyzeten.

ő jelentősebb megmozdulás 1965-ben, Budapesten, az irodalmi színpadi kép-
rehozásával következett be. Szerveztek gyerekszínjátszó tanfolyamot is. „A
i Intézet Művészeti Osztálya 1967-től 1969 végéig kéthavonta tartotta meg a
zínpad előadásait, továbbképzés jellegű konferenciákkal. A bemutató színpadi
t később vidéki fesztiválokhoz kapcsoltuk. Konferencia sorozataink jelenleg
ellegűek." „A Népművelési Intézet Továbbképzési Házában 1971-től szerve-
lkollégiumokat a legmagasabban kvalifikált rendezők részére, ám a megyék ál-
szakemberek köre nem minden esetben azonos azoknak a körével, akiknek je-
ozgalom fejlődése szempontjából fontos lenne" – írja az OSZT elé terjesztett
anyag. (1974. február 20.)

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Allan Marshall: A napsütés.
Tükör, 1944. április 24 - 17 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Jurij Olesa: Liompa

Új Tükör, 1978 jamár 29-9 lap

Udvarszki Miklós

Illusztráció

Dallos Sándor: Takarítok.
Új Tükör, 1978. március 12 - 8 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Hrant Matevoszjan: Követségben a táhornoknál
Új Tükör, 1978. február 19 - 9 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Konsztantyin Pausztovszkij: Utazás az öregtevével.
Új Tükör, 1978. február 26 - 9 lap

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Dékány Kálmán: Játszma arány.
Nyíl Tükör, 1978. május 14 – 14. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Ujhelyi János: Szökésem, meg egyebek.
Tükör, 1977. augusztus 28 – 16. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Vagyim Bakinszkij: Valahol megállnak a vonatok.
Tükör, 1977. augusztus 14-16. lap.

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Pénz

Élet és Irodalom, Bp.,
1976. DECEMBER 18.
XX. évf. 51. sz. 10. lap.

ötszázast váltani, de állt a sor, meg a balhé valamiért a közértben, hát én is balhéztam egy keveset és sorbaálltam, talán tíz, vagy tizenhét percet, gondoltam: van még ott a fürdőszobában dolga elég, de mennyi idő is kell ahhoz, hogy a forró víz ekkora sebet túrjon magának egy kézfejen, ez a szerelő, közben rosszul lett, vagy tán még azt se csak... mert hát látom, mostanában láttam már, sajnos, jó pár *hirtelent*, mint ezt itt, aki most itt nekem és magának, legalább öt perce, tudom, hogy

meg ez a szerelő —

nem, nem rokonom, barátom se, mondhatnám — kinek? —, hogy csupán futó, de nagyrabecsült ismerősöm, tehát mit ámítgassam magam, hogy a mentők, meg az orvos, meg a halottkém, meg a rendőrség majd segít, hogy amíg nincs megállapítva, nincsen tényálladékba véve, dokumentálva, hitelesítve, záradékolva, írásba fektetve, addig még mindig van remény, hogy egy ilyen fiatal embernél különösen van, na, hogyne, szájlégzés, infúzió, tüdőgép, oxigénsátor, el kellene zárni a bűzölgő vízcsapot, de mivel, hiszen éppen ott volt minden kikopva, csoda, hogy egyáltalán még tartott, igen, hisz most azt akarta kicserélni, a régi már félre, a diplomatatáskában csillog az új, a bunkófejű, az osztrák világlicenc, az üzembiztos, a mindaddig üzembiztos, amíg biztos az üzem.

Az ott a csípőfogó, a csőkulcs, el lehetne csavarni vele a forró vizet, már minden csupa gőz, milyen vastagon izzad már a tükör arrébbhúztam végre a kezet, már így is rettenetes, mintha a csont, a feje még jobban előrebillent, a szeme, mindegy, ez a gázlánglobogás őrjítő, elzárom a csípőfogóval — három kicsi mozdulat — a vizet, vége, nem lobog már, magát a gázt is elzárhattam volna, mindegy, nem zúg, nem lobog, csönd lesz... gyerünk a telefonhoz, gyufa, cigaretta, telefon, nullaöt, nem, dehogy a tűzoltók, a mentők nullanégy, és kicsoda, még a nevét se tudom rendesen? a szerelő, de hát honnét tudjam, hogy Albert, vagy Bertalan, nálam csak maszekolt, jó, helyette mondom az én nevemet, azt tudom, persze, én jól vagyok, nem robbanás, és ott vagyok ahol mondom, hát akkor hogy beszélnék, ha rosszul vagyok, csak hát rosszul beszélek, kérem, kérem, vége, nem gúnyolódom, szólok a rendőröknek is, ó, ez a szegény szerelő.

Ez és ez vagyok, lakom, telefonszámom, kérem, köszönöm, várok, igen, a mentők igen, mi egyebet tehetnék még, várok, nem hagyom magára, nem mozdítom, mellette leszek.

Értesítenem kellene a családját. A szomszédjukban van telefon, a száma biztosan nem változott meg, lehet, hogy van már otthon valaki, csak a fiatalember maszekolt még, nálam, itt, ahol vagyunk, ide is a szomszédja számán hivogattam.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
HIRDETŐVÁLLALATA

Kalozsváry S.

DIJSZABÁS

VÁLASSZA REKLÁMTANÁCSADÓJÁUL

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS HIRDETŐVÁLLALATANAK

PROPAGANDA IRODÁJÁT

IV., Károly király-út 28. fdsz. T.: 88-3-42, mely díjtalanul áll rendelkezésére.

Tekintse meg

ÁLLANDÓ PLAKÁTTERVEZET KIÁLLÍTÁSUNKAT.

Díjtalan szaktanácsot adunk, hirdetéseit megtervezzük és megszövegezzük, költségvetést készítünk és elvállaljuk hirdetési ügyeinek elintézését.

Legyen bizalommal az irodához, mert azt a főváros vezetősége az Ön érdekében létesítette.

A HELYES PLAKÁTHIRDETÉS TIZPARANCSOLATA

1. Reklámodnál az első gondolat a plakát legyen. Jegyezd jól meg, hogy kisfelületű hirdetésed észrevétlen maradhat, körleveled papirkosárba kerülhet, jól megtervezett plakátod hatása alól azonban senki sem vonhatja ki magát.
2. Plakátod **kevés,** de **élénk** színnel készíttesd, mert nagy színfoltokkal érhetsz el döntő hatást.
3. Használd ki a plakátbetük robbanó erejét, hogy hirdetésed olvasás nélkül is érthető legyen.
4. Egy plakátodon csak **egy** gyártmányt hirdess és ne igérj többet, mint amennyit árud nyujt.
5. Célod az legyen, hogy hirdetésed még a közömbös járókelőt is vásárlásra késztesse.
6. Hirdetésed szövege **optimista** legyen, mert a pesszimizmus talaján siker nem fakad.
7. A jó hirdetés és a jó izlés ikertestvérek, éppen ezért ne legyen hirdetésed sem agressziv, sem nagyzoló.
8. Azt érzékeltesd plakátodon, amiben árud a többit felülmúlja.
9. Légy figyelemmel a feledés törvényére és válaszd meg kellően hirdetésed idejét, erejét és mértékét.
10. Hirdetésed mások jogos érdekét soha ne sértse.

A P L A K Á T

Plakáthirdetések a székesfőváros területén **kizárólag** a Hirdető Vállalat útján tehetők közzé. Ebből a célból cca 700 drb nagy hirdető vasoszlop, 1000 drb kis oszlop, 1200 drb favédőrács és 20.000 m² hirdető tábla áll a főváros területén rendelkezésre.

A hirdetések a Hirdető Vállalat hivatalos helyiségeiben, IV., Kamermayer Károly-u. 5. I. em. és Károly király-út 28. fdsz. alatt **egész nap** feladhatók.

Elhelyezés és díjszabás szempontjából kétféle hirdetési mód van, **oszlop-** és **táblahirdetés.**

A plakátra vonatkozó díjszabásunkat a túloldalon közöljük. Ezt a díjszabást, mely egész Európában a legolcsóbb, a nyugati metropolisok tarifái többszörösen felülmúlják.

A **kiskereskedő,** aki cégét, vagy áruját üzlete környékén akarja hirdetni, megfelelő hatást ér el már 100 drb negyedíves oszlop és 200 drb negyedíves táblahirdetéssel is. Ennek tér- és ragasztási díja egy hónapra.

47.- pengő.

A főváros egész területén való hirdetés esetén a kívánt hatás eléréséhez már legalább 300—400 egyíves oszlop- és 400—600 egyíves táblahirdetés szükséges.

A nagyvállalat, vagy gyár áruja reklámjával elárasztja az egész fővárost. Ennek megfelelően legalább 400 kétíves oszlop- és 600 kétíves táblahirdetést tesz közzé.

A plakáthirdetések hirdetőértéke, — mint a legtöbb reklámé, — nagyságuk négyzetével áll egyenes arányban.

A hirdetőfél tartozik minden ábrával ellátott plakátot kiragasztás előtt a polgármesteri IV. ügyosztálynál bemutatni. A plakáton a felelős kiadó és a nyomda cége feltüntetendő.

Díjszabás

I.

Tudomány, irodalom, művészet, hazafias és közművelődési egyesületek, amatőr sportcélokat, továbbá az ipar és kereskedelem céljait szolgáló hirdetések térdíja.

Oszlophirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32×47	1/2 ív 48×63	1/1 ív 63×95
1–10	10.—	20.—	40.—
1—15	12.50	25.—	50.—
1—20	15.—	30.—	60.—
1—30	20.—	40.—	80.—

Táblahirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32×47	1/2 ív 48×63	1/1 ív 63×95
1—10	3.—	6.—	12.—
1—15	3.75	7.50	15.—
1—20	4.50	9.—	18.—
1—30	6.—	12.—	24.—

II.

Mozgóképszínházak, vendéglők, éttermek, szállodák céljait szolgáló hirdetések térdíja.

Oszlophirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32×47	1/2 ív 48×63	1/1 ív 63×95	2/1 ív 95x126
1—10	20.—	40.—	80.—	160.—
1—15	25.—	50.—	100.—	200.—
1—20	30.—	60.—	120.—	240.—
1—30	40.—	80.—	160.	320.—

Táblahirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32×47	1/2 ív 48×63	1/1 ív 63×95	2/1 ív 95x126
1—10	6.—	12.—	24.—	48.—
1—15	7.50	15.—	30.—	60.—
1—20	9.—	18.—	36.—	72.—
1—30	12.—	24.—	48.—	96.—

III.

Mulatóhelyek, látványos és zenés szórakozóhelyek és egyéb célokat szolgáló hirdetések, valamint külföldön készült plakátok térdíja.

Oszlophirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32x47	1/2 ív 48x63	1/1 ív 63x95	2/1 ív 95x126	3/1 ív 95x189
1–10	30.—	60.—	120.—	240.—	360.—
1—15	37.50	75.—	150.—	300.—	450.—
1—20	45.—	90.—	180.—	360.—	540.—
1—30	60.—	120.—	240.—	480.—	720.—

Táblahirdetések térdija 100 darabonkint:

Napok száma	1/4 ív 32x47	1/2 ív 48x63	1/1 ív 63x95	2/1 ív 95x126	3/1 ív 95x189
1—10	9.—	18.—	36.—	72.—	108.—
1—15	11.75	23.50	47.—	94.—	141.—
1—20	13 50	27.—	54.—	108.—	162.—
1—30	18.—	36 —	72.—	144.—	216.—

IV.

Kiragasztási díjak 100 drb-kint oszlopra és táblára:

100 drb	1/4 ív	1/2 ív	1/1 ív	2/1 ív	3/1 ív
	5.—	10.—	18.—	30.—	40.—

V.

Kiragasztási díjak falakon elhelyezett 100 drb hirdetés után:

100 drb	1/4 ív	1/2 ív	1/1 ív	2/1 ív	3/1 ív
	7.50	15.—	27.—	45.—	70.—
Külön munkadijjal	10.—	20.—	36.—	60.—	80.—

A kétives plakátok térdíját a II., illetve III., a háromives plakátok térdíját pedig a III. táblázat foglalja magában.

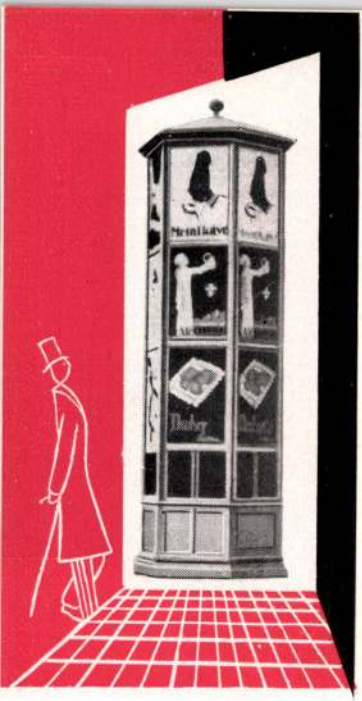

A TRANSZPARENS PLAKÁT

A világítási technika fejlődésével a plakát egészen új és Frappáns alakban jelent meg, mint

VILÁGÍTOTT TRANSZPARENS PLAKÁT.

Ez a hirdetési mód még sokáig a leghatásosabb utcai hirdetések egyike marad.

A transzparens oszlopok határozott vonalvezetésükkel és ízléses kivitelükkel már magukban véve is emelik a plakát hatását, a szines és megkapó fényfoltok pedig maradandó benyomást keltenek az utca közönségében.

A nagyváros ma már nem nélkülözheti az utcai hirdetésnek ezt a módját, mert a napi munkában elfáradt nagyvárosi lakos figyelme többnyire csak az esti szabad órákban kelthető fel a szükséges mértékben.

Nagyobb mennyiségű transzparens oszlophirdetéshez megfelelő nagyságú, lehetőleg élénk színű plakát szükséges, mig kis számú hirdetés elhelyezése esetén azok üvegre festhetők. A fővárosban kétféle transzparens hirdetőoszlopot rendszeresítettünk, a nagytipusú hatszegletes oszlopot, melyben 18 darab 63×95 cm, tehát egyíves és 6 darab 63×48 cm-es, tehát fekvő félíves plakát tehető közzé, továbbá autóbusz és villamos megállóhelyeket jelző kistipusú, négyszegletes oszlopot, melyben 14 darab 48×63 cm-es, tehát álló félíves plakát helyezhető el.

A főváros legforgalmasabb helyein, főútvonalakon elhelyezett 28 darab nagy és 115 darab kistipusú transzparens oszlop világítása az esti szürkület beálltával, a közvilágítási lámpákkal egyidejűleg gyul ki és a nagytipusú oszlopok fénye éjjel 12 órakor, a kistipusúaké pedig az autóbusz, illetve villamos forgalom befejeztével, éjjel 1 órakor alszik ki.

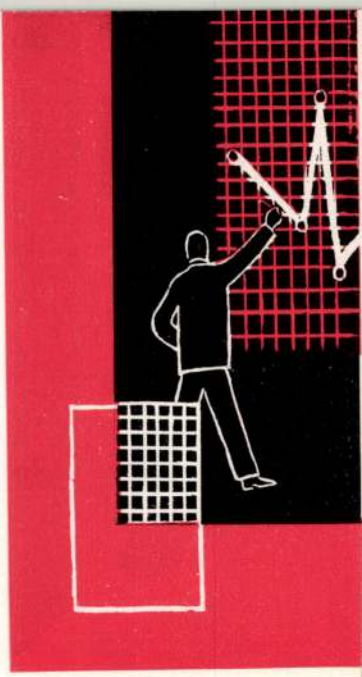

Mindkét oszloptipus árukirakatok rendezésére is kiválóan alkalmas, ami megbecsülhetetlen előny a kereskedők részére, mert áruiknak természetben való bemutatásával vonhatják magukra a figyelmet.

A transzparens oszlopok díjszabása a következő:

Nagyoszlopok

Egy teljes oszlop, 18 egyíves és 6 félíves felület egy évre 1600.— P-től 2200.— P-ig. Egy teljes oszlop 18 drb egyíves, a 6 drb félíves nélkül egy évre 1400.— P-től 2000.— P-ig minősítés szerint. Havi bérlet esetén az évi bér 10%-a fizetendő. Egy oszlop 6 drb. félíves alsó felülete havi 30.— P. Több félíves oszlopgyűrű bérbevétele esetén a kistipusú oszlopok tarifája mértékadó.

Felület bérletnél:

1 íves felület	1 hóra	1/4 évre	1/2 évre	3/4 évre	1 évre
	P	P	P	P	P
1	15.—	42.—	82.—	116.—	150.—
2	22.—	62.—	120.—	170.—	220.—
5	52.—	147.—	285.—	400.—	520.—
6	60.—	170.—	330.—	465.—	600.—
12	90.—	252.—	487.—	694.—	900.—
25	150.—	425.—	825.—	1162.—	1500.—
50	262.—	737.—	1425.—	2025.—	2625.—
100	520.—	1463.—	2860.—	4000.—	5200.—

Kisoszlopok

Egy teljes kisoszlop, 14 drb félíves felület évi bére 400.— P-től 900.— P-ig, minősítés szerint. Havi bérlet esetén az évi bér 10%-a fizetendő.

Felület bérletnél:

1/2 íves felület	1 hóra	1/4 évre	1/2 évre	3/4 évre	1 évre
	P	P	P	P	P
1	7.50	21.—	41.—	58.—	75.—
4	25.—	72.—	142.—	200.—	260.—
10	60.—	170.—	330.—	465.—	600.—
15	72.—	204.—	396.—	558.—	720.—
25	90.—	252.—	487.—	694.—	900.—
50	150.—	425.—	825.—	1162.—	1500.—
100	262.—	737.—	1425.—	2025.—	2625.—

A díjak havonta, illetve negyedévenként előre fizetendők.

Háromszögletű gázreklámlámpák és nappal világító reklámpajzsok

Mindkét hirdetőberendezés gázlámpaoszlopra szerelhető fel és igen hatásos, olcsó, állandó jellegű hirdetés.
A gázreklámlámpák az alkony beálltától éjjel 11 óráig világítanak. A hirdetőfelet a hirdetési díjon kívül csak az üveg festési költsége terheli.

Egy lámpa évi díja világítási költséggel és karbantartással, valamint biztosítással együtt a felszerelés helyének forgalmához képest

190.- pengőtől 225.- pengőig terjed.

A reklámpajzs speciális üvegből készült két oldalú hirdetőberendezés, amely a nappali fény visszaverésével igen intenzíven világítja meg a beléhelyezett reklámot. A hirdetés képének vagy szövegének két üvegre való festése, valamint a berendezés felszerelése és biztosítása a Hirdető Vállalat költségén történik.

Egy reklámpajzs évi bére

150.- pengő.

A reklámpad

az utcai hirdetés legolcsóbb módja, mely izléses kivitelével föltétlenül magára vonja a járókelő közönség figyelmét.
A hirdetés szövege két példányban bádoglemezre festve, vagy dukkózva kerül a pad támláján elhelyezésre. Népszerűségét jellemzi, hogy jelenleg is 1200 darab hirdető pad van közterületen felállítva.

Egy hirdetőpad évi bére a felállítás helyének forgalmához képest

84.- pengőtől kezdődik.

A hirdetéses favédőrácsok

kétféle tipusa használatos állandó jellegű hirdetések közzétételére, éspedig négyszögletes festett rácsok, valamint háromszögletes kirakatos rácsok formájában. Mindkét tipus előnye, hogy a főváros területén bárhol lévő járdaszegélyfa köré felállítható. Nagy előnyük továbbá, hogy szemmagasságban vannak, a járó-kelő közönségnek figyelmét tehát feltétlenül felkeltik.

Négyszögletes festett favédőrács bérlete esetén a rácsot a Hirdető Vállalat bocsátja a hirdetőfél rendelkezésére, megfestés céljából. A kirakatos favédőrácsot egységes kivitelben a hirdetőfél tartozik elkészíteni és a hirdető vállalatnak átadni.

A négyszögletes festett favédőrács évi bérleti díja

120.- pengő,

a háromszögletes kirakatos favédőrács évi bérleti díja pedig

200.- pengő.

Az idegen ingatlanon elhelyezett hirdetés

a közterületről látható módon való reklámozásnak egyik legelterjedtebb módja, mellyel az utcákon a legkülönfélébb alakban és kivitelben találkozunk.

Szokásos formái:
tűzfalakra való közvetlen festés,
tűzfalakra felerősített reklámtáblák,
villamos várócsarnokokon, árubódékon elhelyezett hirdeté sek és
a tetőreklámok különféle fajai.

Ezeknek a hirdetéseknek felszereléséhez a Hirdető Vállalat engedélyét minden esetben előre meg kell szerezni. Amennyiben földszinti soron a fal síkjában alkalmazni kívánt cég-, címtábla, vagy hirdetés hossza az 5 m-t, magassága az 1.5 m-t, vagy kiugrása a 15 cm-t meghaladja, úgy a Hirdető Vállalat hozzájárulásán kívül az illetékes építési hatóság engedélye is beszerzendő. Ilyenkor a kérvény kapcsán be kell a tervrajzot és a kivitel módjának pontos leírását is mutatni.

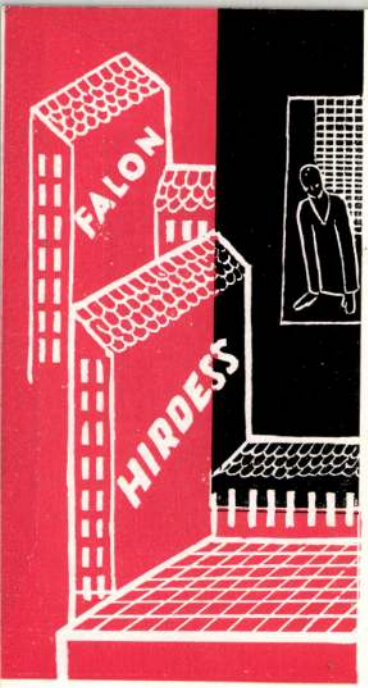

A hirdetésnek valamely harmadik személy tulajdonát képező ingatlanra való felfestéséhez az ingatlan tulajdonosának írásbeli hozzájárulása is beszerzendő és bemutatandó.

Elhelyezés szempontjából megkülönböztethető magánterületen, városi területen és egyéb különleges helyeken közzétett hirdetés, kivitel szempontjából pedig festett, vagy kivilágított hirdetések.

A szóban lévő hirdetések engedelmi díjai a következők: Magánterületen elhelyezett, nem világított hirdetések díja

megkezdett négyzetméterenként évi 5.— pengő
ugyanaz városi területen négyzetméterenként évi 8.— pengő
árubódékon alkalmazott hirdetések m^2-e évi 12.— pengő
kirakatszekrények engedelmi díja m^2-ként évi 12.— pengő

villamos vasutak várócsarnokainak oldalán alkalmazott táblák engedelmi díja évente és négyzetméterenként 32.— pengő

villamos vasutak várócsarnokainak tetőzetén alkalmazott táblák engedelmi díja négyzetméterenként évi 50.— pengő

A fenti kategóriákba tartozó világított táblák díját a székesfőváros polgármestere esetről-esetre állapítja meg.

Aszfalthirdetések

a főbb útvonalakon legfeljebb 100×50 cm nagyságban és egymástól legalább 150 m távolságban festhetők fel könnyen eltávolítható módon a járdára.

A festés, valamint az eltávolítás költsége a hirdető felet terheli. Az eltávolítás biztosítására 200.— pengő óvadék fizetendő le pénztárunknál.

A festés csak az éjjeli órákban végezhető és annak a városszépészeti szempontokat mindenben ki kell elégítenie. Műemlékek közelében, hidakon, parkokban, kapuk aljában, konkurrens cégek elé, vagy közvetlen a házfalak mellé festeni nem szabad.

A tervbe vett ilyen hirdetés engedélyét a Hirdető Vállalatnál kell kiváltani. Az aszfalthirdetések engedelmi díja az egész főváros területén egy hétre

300.- pengő.

A telefonfülkén közzétehető hirdetések

A székesfőváros annakidején kikötötte, hogy a közterületen felállított telefonautomata fülkék közül legfeljebb 100 darabon legyen közterületről látható módon hirdetés elhelyezhető, mely intézkedésével ezeknek a hirdetéseknek nagy reklámértéket biztosított.

Ennek a 100 darab fülkének külső része, valamint az összes telefonautomatafülke belső része hirdetések elhelyezése céljából vállalatunknál bérelhető.

A díjszabás a következő:

A telefonfülkéken kiadható hirdető felületek díjszabása

I. Külső hirdetések

a) **1. fejezet** (amely 4 drb 22×60 cm méretű transzparens táblából áll)
bérleti díja évi ..... 200.— P
10. fejezet bérleti díja évi ..... 2000.— P
25. fejezet bérleti díja évi ..... 4200.— P
50. fejezet bérleti díja évi ..... 7000.— P

b) **1. eresz alj** (amely 4 drb világítható 24×62 cm méretű, transzparens táblából áll) évi díja ..... 15.— P
10 eresz alj bérleti díja évi ..... 1600.— P
25 eresz alj bérleti díja évi ..... 3500.— P
50 eresz alj bérleti díja évi ..... 5600.— P

c) **2 üvegfelület** (egy-egy jobb és baloldalon, egyenként circa 62×130 cm hirdető felülettel)
együttes bérleti díja évi ..... 175.— P
10 pár üvegfelület bérleti díja évi ..... 1600.— P
25 pár üvegfelület bérleti díja évi ..... 3500.— P
50 pár üvegfelület bérleti díja évi ..... 5600.— P

d) **1 lábazati hirdetés** (amely 4 drb festett, 65×65 cm méretű hirdető felületből áll)
bérleti díja évi ..... 84.— P
10 lábazati hirdetés bérleti díja évi ..... 700.— P
25 lábazati hirdetés bérleti díja évi ..... 1400.— P
50 lábazati hirdetés bérleti díja évi ..... 2400.— P

e) **1 külső hátfal hirdetés** (140×62 cm festett hirdető felülettel) bérleti díja évi ..... 168.— P
10 külső hátfal hirdetés bérleti díja évi ..... 1400.— P
25 külső hátfal hirdetés bérleti díja évi ..... 2800.— P
50 külső hátfal hirdetés bérleti díja évi ..... 4900.— P

Vitrinek létesítése esetén az átalakítási költségek a hirdető felet terhelik.

II. Belső hirdetések

a) 1 drb plakáthirdetés (a fülkék belsejében, üveg-keret alatt 18×24 cm nagyságban)

évi bérleti díja ..... 18.— P

10 drb plakáthirdetés évi bérleti díja ..... 160.— P

25 drb plakáthirdetés évi bérleti díja ..... 350.— P

50 drb plakáthirdetés évi bérleti díja ..... 560.— P

Havi feladás esetén az évi bér 10%-a fizetendő.

III.

1 fülke összes hirdető felületeinek bérlete esetén a bérleti díj évi ..... 700.— P

10 fülke bérlete esetén 10% kedvezmény.

Röplaposztogatás

A reklámozás egyik legrégibb formája a röplaposztogatás. Ez a hirdetési mód különösen alkalmas az üzlet környékén lakók és járókelők figyelmének felhívására.

A röplapok megtervezésénél figyelemmel kell lenni arra a körülményre, hogy az engedelmi alapdíj 24×32 cm nagyságu nyomtatványok után van megállapítva és amennyiben a kiosztásra kerülő nyomtatvány ennél nagyobb lenne, a díj kétszerese fizetendő. Oly röplapok, amelyeken ábra vagy kép van, az engedélyezési eljárás előtt a polgármesteri IV. ügyosztálynál mutatandók be.

Az osztogatási engedély a székesfőváros egész területére vonatkozik az egyetemek és pályaudvarok, valamint a városháza és a konkurrens cégek üzlete előtti területek kivételével.

A röplaposztogatás engedelmi díja emberenként és naptári naponként

16.- pengő.

Havonta 10 engedély váltása esetén 8, 15 engedély váltása esetén 12, végül 30 engedély váltása esetén 15 engedély díja fizetendő le a Hirdető Vállalat pénztáránál.

A t á b l a h o r d o z á s

a különféle hirdetések egyik legkedveltebb módja. Különösen feltűnő és hatásos az u. n. sandwich-embereknek jelmezben, csoportosan való járatása. Ennek a reklámnak gyakorlásához a budapesti m. kir. államrendőrség közigazgatási osztályának, (Veres Pálné-utca 24.), valamint a Hirdető Vállalatnak az engedélye szükséges.

A rendőrségi engedélyt a Hirdető Vállalat által díjtalanul rendelkezésre bocsátott nyomtatványon kell kérni. A rendőrség az engedélyt azonnal, díjtalanul adja ki. Ennek a hozzájárulásnak ellenében szerezhető azután meg a Hirdető Vállalattól a táblahordozási engedély, mely a Belváros és a Lipótváros belső területének kivételével a székesfőváros egész területére érvényes.

Egy ember táblahordozási engedélyének díja naptári naponként

10.- pengő.

Havonta 10 engedély váltása esetén 8, 15 engedély váltása esetén 12 és 30 engedély váltása esetén 15 engedély díja fizetendő le vállalatunk pénztáránál.

Ha a hirdető fél embereit jelmezben járatja, ezért emberenként és naponta további 2.50 pengő fizetendő.

A reklámkocsi járatás

a mozgóhirdetések egyik legtipikusabb módja, melynek gyakorlásához ugyancsak a budapesti m. kir. államrendőrség közigazgatási osztályának és a Hirdető Vállalatnak engedélye szükséges.

Reklámkocsinak tekintendő minden, még árukihordás célját is szolgáló olyan jármű, amelyen az árukihordó kocsikon általában használatos egyszerű cégjelzésen felül bármilymódon érzékelhető reklámközlés, vagy megjelölés van.

Díszítés és díjszabás tekintetében kétféle reklámkocsi különböztethető meg, éspedig:

a) egyszerű reklámkocsi, melyen a szokásos reklámfeliratokon túlmenően egyéb reklámeszközök nem vétetnek igénybe.

b) díszített reklámkocsi, melyen reklámfeliratokon felül más, a reklámhatás emelését célzó díszítések vétetnek igénybe, vagy amelynél a kocsi alakja az általában használatos szállító járművek alakjától eltérően van kiképezve.

A rendőrségi engedélyt a Hirdető Vállalat által díjtalanul rendelkezésre bocsátott nyomtatványon kell kérni. A rendőrség az engedélyt azonnal díjtalanul adja ki. Ennek a hozzájárulásnak ellenében szerezhető meg a Hirdető Vállalattól a járatási engedély, mely a Belváros és Lipótváros belső területeinek kivételével a főváros egész területére érvényes és naptári napra váltható.

Az egyszerű reklámkocsijáratás engedelmi díja egy naptári napra 10.— pengő

A díszített reklámkocsijáratás engedelmi díja egy naptári napra 20.— pengő

Havonta 10 engedéy váltása esetén 8, 15 engedély váltása esetén 12, végül 30 engedély váltása esetén 15 engedély díja fizetendő le a Hirdető Vállalat pénztáránál.

Amennyiben egy reklámkocsit jelmezes emberek kísérnek, úgy az díszített kocsi fogalma alá esik és az ezért járó díjon felül jelmezes emberenként és naponta további 2.50 pengő fizetendő.

Zászlóhirdetés

Ez a hirdetési mód egyike a leghatásosabbaknak. A hatalmas, néha 30 m²-t is meghaladó lobogók az úttest fölött, többnyire két szembenálló ház teteje között kifeszített sodronyon, vagy kötélen nyernek elhelyezést. A zászló beszerzése, megfestése, a kifüggesztéshez szükséges helyek megszerzése és a zászlóknak az előírt közbiztonsági szabályok szerint történő felszerelése a hirdető felet terheli.

A zászlóhirdetés díjszabása a következő:

1	drb.	zászló	után	fizetendő	1	napra	40.— pengő
1	,,	,,	,,	,,	8	,,	240.— ,,
1	,,	,,	,,	,,	15	,,	400.— ,,
1	,,	,,	,,	,,	30	,,	720.— ,,

Hirdetéses repülőgépjáratás

A reklámnak ez a módja ma még kevéssé elterjedt és ritkán használatos, aminek az oka annak költséges voltában keresendő.

A reklámrepüléshez szükséges engedélyeket a hirdetőfélnek kell az illetékes minisztérium, valamint a légügyi hivataltól és rendőrségtől beszerezni és azokat a Hirdető Vállalatnál bemutatni.

Egy reklámgép egyszeri felszállása után 40.— pengő hirdetési engedelmi díj fizetendő a Hirdető Vállalat pénztáránál.

Szirénahasználatért külön 20.— pengő fizetendő.

A közterületbe nyúló táblák és lámpák díjszabása

A közterületbe nyúló úgynevezett kiugró táblák és lámpák a cég, vagy üzlet megjelölését szolgálják olymódon, amint az a közönséges cégtáblák útján is történik.

Ily táblák és lámpák után a székesfőváros területének elfoglalása fejében közterület, illetőleg térfoglalási díj fizetendő.

Közterületbe nyúló táblát, vagy lámpát csakis hatósági engedély alapján lehet felszerelni, melyet a Hirdető Vállalat útján a székesfőváros polgármesterétől kell kérni. Balkonon és egyéb kiszögeléseken elhelyezett cégszövegekre, vagy hirdetésekre szintén a kiugrótáblákra vonatkozó rendelkezések irányadók.

Amennyiben a felszerelésre kerülő tábla vagy lámpa mérete a ½ négyzetmétert, legnagyobb kiugrása pedig a fal síkjától számított 100 cm-t meg nem haladja, elegendő annak felszerelését a Hirdető Vállalatnál előzetesen írásban bejelenteni. Ezzel egyidejűleg befizetendő az évi közterülethasználati díj is. A bejelentésben a felszerelés helye, ideje és a felszerelt tábla vagy lámpa pontos mérete megjelölendő.

Ha a berendezés a fenti méreteket túlhaladja, akkor annak felszerelése előtt építési engedélyt kell kérni. Az erre a célra szolgáló nyomtatványt a Hirdető Vállalat díjtalanul bocsátja a fél rendelkezésére. A székesfőváros polgármesteréhez intézett kérvényhez három darab tervrajz (méretezett oldal és felülnézet), valamint három darab statikai számítás (szilárdsági számítás arra, hogy a tábla vagy lámpa négyzetméterenkénti 150 kg súlyú szélnyomás alapulvétele mellett a tízszeres biztonsági követelményeknek megfelel) is csatolandó. A Hirdető Vállalat a kérelmet az illetékes polgármesteri ügyosztálynak előterjeszti és az elinézésről a kér-

vényezőt értesíti. Az engedélyezés megtörténte, valamint a díj befizetése után a berendezés felszerelhető. A székesfőváros polgármestere által megállapított közterülethasználati díjak évente előre fizetendők.

A berendezés leszerelése mindenesetre közlendő a Hirdető Vállalattal, hogy a tábla vagy lámpa a nyilvántartásból törölhető legyen.

A közterülethasználat díjszabása a következő:

a) Kiugrótáblák (világítás nélkül)

½ m^2 terjedelemig ..... évi 3.— P
½ m^2-től 1 m^2-ig ..... évi 8.— P
1 m^2-től 2 m^2-ig ..... évi 20.— P
2 m^2-en felül minden megkezdett további négyzetméter ..... évi 20.— P
(Pl. 3 m^2 40.— P, 4 m^2 60.— P stb.)

b) Világító táblák, lámpák és neonberendezések díjai.

Ha méretük egyik irányban sem haladja meg az 50 cm-t ..... évi 6.— P
50-től 100 cm méretig ..... évi 12.— P
100 cm-en felül 1 m^2-ig ..... évi 20.— P
1 m^2-től 2 m^2-ig ..... évi 40.— P
2 m^2-en felül a reklámberendezés minden négyzetmétere 10 m^2-ig évi 30.— P
(Pl. 3 m^2 90.— P 4 m^2 120.— P stb.)
10 m^2-en felül minden m^2 ... évi 40.— P
(Pl. 11 m^2 440.— P, 12 m^2 480.— P stb.)

c) Nappali fényreklámtáblák, napfénytáblák díjai.

½ m^2-ig ..... évi 5.— P
½ m^2-től 1 m^2-ig ..... évi 12.— P
1 m^2-től 2 m^2-ig ..... évi 30.— P
2 m^2-en felüli táblánál minden négyzetméter ..... évi 25.— P
(Pl. 3 m^2 75.— P 4 m^2 100.— P stb.)

Tartalomjegyzék:

A helyes plakáthirdetés tízparancsolata ... 1

A plakát 2

Díjszabás 3

A transzparens plakát 4

Nagyoszlopok 5

Kisoszlopok 5

Háromszögletű gázreklámlámpák
és nappal világító reklámpajzsok 6

A reklámpad 6

A hirdetéses favédőrácsok 7

Az idegen ingatlanon elhelyezett hirdetés ... 7

Aszfalthirdetések 8

A telefonfülkén közzétehető hirdetések ... 9

A telefonfülkéken kiadható hirdető felületek
díjszabása 9

Röplaposztogatás 10

A táblahordozás 11

A reklámkocsijáratás 12

Zászlóhirdetés 13

Hirdetéses repülőgépjáratás 13

A közterületbe nyúló táblák és lámpák
díjszabása 14

Reklám nélkül eddig csak pénzverdék csináltak pénzt. Gladstone.

Plakát a reklámok hangerősítője.

Fény a reklám ünneplő ruhája.

Ha aranyad ólomért akarnád felmérni, sem érnél célt, ha nem teszed közhírré. Ford.

Miképen tudja meg a vevő, hogy eladó árud van, ha nem tudatod vele. Harding.

Amikor a kereskedő pihen, helyette a reklám dolgozik. Vanderbilt.

Az út a meggazdagodáshoz a reklámon át vezet. Rockfeller.

Világosság vevőt vonz.

Ami a lokomotivnak a gőz, az a kereskedőnek a reklám.

Kolozsvary Sandor

Reklamelet

1934. 2. 14.

BUDAPEST

PIATNIK R. T.
BUDAPEST.

Kolozsváry Sándor

Krudy: „A tegnapel Zödlovagjai"
1925-ös Ziadásának illusztrációival
csupel a Petőfi Irodalmi Múzeum
„Krúdy illusztrációk" Ziállitáson

Vigilia 1969 május
349. old.

Kapszimüvészet

Kolozsváry Sándor

Kut 1927. 3. 7.

Kolozsváry Sándor grafikusművész tavasszal Párisban kiállitást rendezett. A Carmine-szalonban (Rue de la Seine) húsz nagyméretü rajzát állitotta ki igen szép erkölcsi és anyagi sikerrel. „Le Crapuillot" terjedelmes kritikán kivül egy Kolozsváry-rajz reprodukcióját is közölte, ami — tekintve a francia sajtó roppant zárkózottságát — már jelentősebb eredménynek tudható be.

Kolozsváry Sándor, [L.]

L.: Jankay Tibor

123-126.

V. Kiss M: Békéscsaba képzőművészete a két világháború korszakában

Új Auróra, Békéscsaba, 1980. ápr. 1.

10—14 ÉVES GYERMEKEKNEK

Szentimrei: VERSES MAGYAR HISTÓRIÁJA.

Szentimrei Jenő verses magyar históriája röviden, egyszerűen foglalja össze azt, amit hazánk történelméből nem csak tudni kell, de nem is szabad elfelejteni. Hogy el ne felejtsük soha: arra valók Szentimrei versei. Változatosak, dallamosak, olyanok, mint a legszebb muzsika.

Ára Kolozsvári Sándor rajzaival kötve P 2.90.

Kolozsvári Sándor

Dante Kunyvk. 1939 Karácsony

NOVÁK TIBOR

Révai őszi könyvei

MEZ R.T. BUDAPEST NAGYATÁD

Mosható, selyemfényű kézimunkafonalak

A kézimunkázó nőnek gondolnia kell arra, hogy mennyire függ a kész kézimunka szépsége a megfelelő anyag kiválasztásától. A szép kézimunkafonál ára is többnyire csak kis része a kész kézimunka értékének, tehát csakis teljesen megbízható anyagokat válasszunk, hogy munkánk eredménye a legszebb legyen és fáradságunk ne vesszen kárba. A jó anyagból készült munka még évek után is örömet okoz.

A nagyatádi Mez-gyárban a himző- és horgolófonalak a legmodernebb eljárások szerint készülnek, fényük szép és állandó, színük szavatoltan tartós.

A jelen ismertető célja, hogy minden kézimunkához a megfelelő Mez-fonál kiválasztását megkönnyítsük és ezért nemcsak a cikkek ábráit közöljük, hanem azok felhasználását is. A felsorolt áruk minden kézimunka- és rövidárú üzletben kaphatók, szívesen szolgálunk azonban beszerzési források címeivel.

MEZ R. T.

Budapest, Vilmos császár-út 16.

Címoldalunk: Meridian fonállal hímzett Gobelinkép.

CAMEZA HIMZŐPAMUT

Vastagsági számok: 8, 12, 16, 20, 25, 30, 35, 40, 50, 60.

Fehér színben: Madeira hímzéshez, Sárközi fehérhímzéshez, fehérnemű hímzéséhez és stoppolásához, Richelieu- és tüllhímzéshez, laposhímzéshez és hurkoláshoz (slingeléshez).

Színesben: Minden népies hímzéshez (sárközi, nyitrai, székelyföldi stb.), vászon- vagy tüllrátétmunkához, keresztszemes hímzéshez, délvidéki tarka hímzésekhez.

MEZ COTON PERLÉ

Hímzettszélű, valamint modern tüllalapú színes rátéthez, függönyök és nagyobb terítők horgolásához (50 grammos motringokban), modern recemunkák alapszövedékéhez, horgolt színes gallér- és kézelőhöz, modern horgolt díványpárnához, selyem, posztó és durva tüll behurkolásához (slingeléséhez), horgolt és csomózott övek készítéséhez, gyöngyhímzésekhez, tarsolyok hímzéséhez és horgolásához.

MERIDIAN

Gobelin és monogramm hímzésekhez, népies hímzésekhez, zsebkendőhímzésekhez, díszöltéses munkához selyemalapon, selyem- és műselyem fehérnemű hímzéséhez, blúzok és ruhák hímzéséhez, tüll-rátétmunkához. Szürhímzéshez, díszpárnákhoz.

MEZ-PERLÉ

3. és 5. sz. (Gyöngyfonál kismotring.). Kapható minden színben, 50 grammos motringokban is.
Mindenfajta keresztszemes hímzéshez, vászonruhák hímzéséhez, recemunkák fényes részeinek beszövéséhez, díszpárnák és falvédők hímzéséhez.

TANAGRA CSIPKEVERŐCÉRNA

25 grammos orsókon. Különösen szép fényű és jól feldolgozható anyag.

Vastagsági számok: 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 120, 140, 160, 180, 200, 250, 300.

Mindennemű csipkéhez, ú. m.: vert, Teneriffa, szalag, frivolitás, pointlace csipkéhez, tüllcsipkéhez, halasi csipkékhez stb. Finom kötött terítőkhöz minden nagyságban, kötött csipkéhez. Finomabb horgolt terítőkhöz és függönyökhöz (sztór). Stílbútorokra való terítőcskékhez, finom gallér- és kézelőkészletekhez.

WOLGA

WOLGA FÉNYTELEN HIMZŐPAMUT

székelyföldi írásos munkához, mindenfajta magyaros hímzéshez (asztalterítők, párnák stb.), valamint mosható kelim-szőnyegekhez, vastagabb asztalterítők horgolásához, modern díványpárnák, fonott és csomózott övek készítéséhez; laposvarrással, keresztszemmel készült tarsolyokhoz, sálakhoz, sapkákhoz, modern tüllbehúzással készült terítőhöz, függönyhöz, párnához.

MEZ-HORGOLÓ

Vastagsági számok: 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 100, 120, 150, 200, 250.

Horgolt terítők, függönyre és terítőre való vastagabb csipkék, mindennemű asztalterítők, horgolt blúzok, vastagabb kötött csipkék, bútorvédő terítőcskék készítéséhez.

Zsebkendők körülhorgolásához, fehérneműre való finom fehér és színes csipkéhez, finomabb színes gallér- és kézelőkészletekhez, horgolt kesztyűhöz.

MEZ COTON PERLÉ

MEZ
MERIDIAN

MEZ
CAMEZA

Himzőfonalak kiválasztásánál
a MEZ névre ügyeljünk.

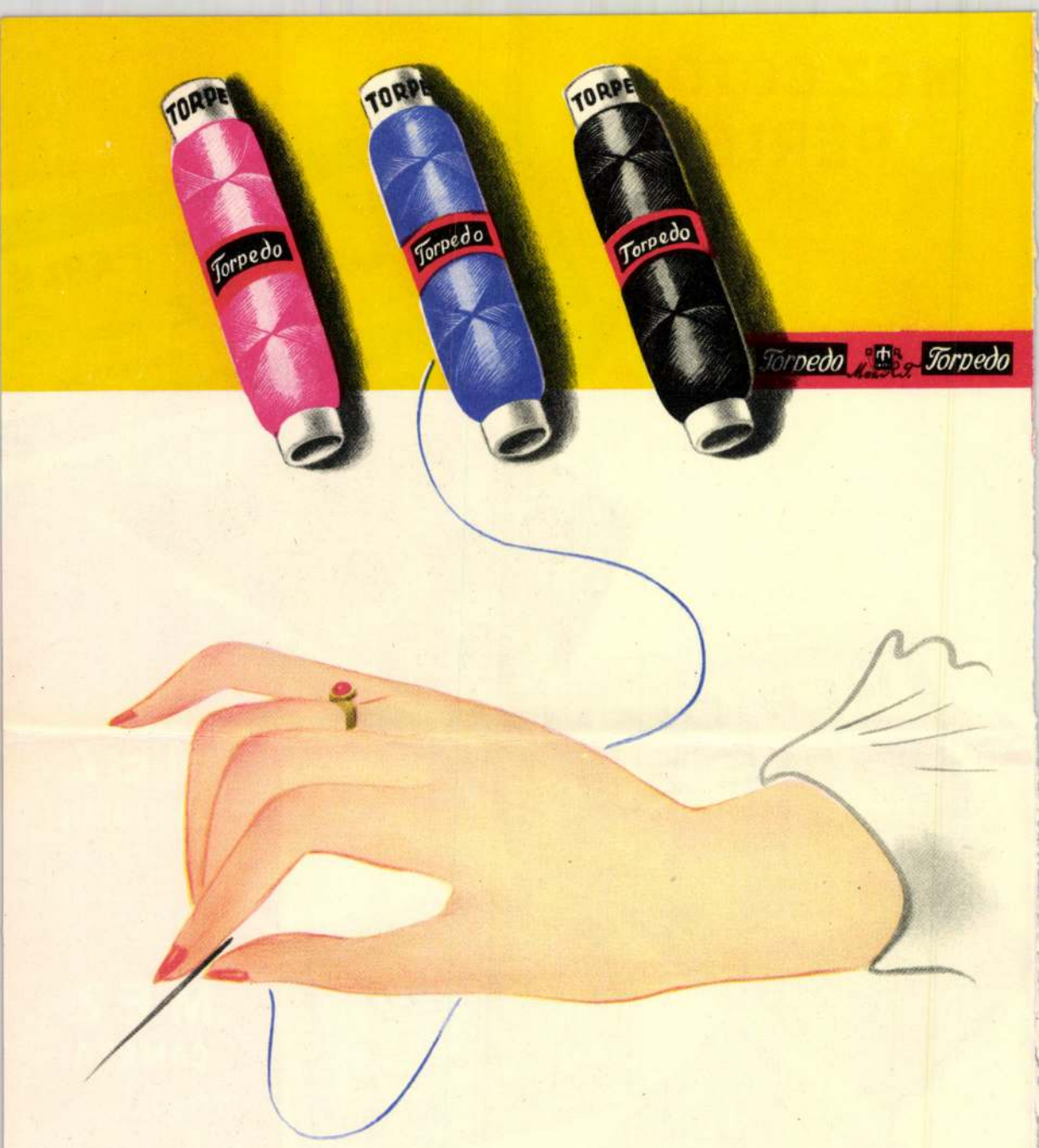

TORPEDO 50 m.

Kitűnő minőségű varrófonál, minden célra alkalmas. Az összes divatszínekben állandóan kapható. A Torpedot hímzésekhez ne használjuk, mert az nem hímzőhanem varrófonál.

HOGYAN ŐRIZHETŐK MEG MOSÁSBAN A HÍMZETT KÉZIMUNKA SZÍNEI.

Jó színszappannal mosni és többször alaposan öblíteni. Az utolsó öblítővízhez kevés ecetet adjunk. Kerüljük az ú. n. mosószerek használatát. Mosás után a kézimunkát nem hagyjuk egymáson nedvesen fekve, hanem azonnal száradni akasztjuk.

Ha a kézimunka alapanyagában még az eredeti appretura benne van, vagy keményítve volna, úgy főzés előtt addig öblítjük, míg az egész keményítést kimostuk. Ne főzzünk kézimunkát keményített fehérneművel együtt.

Fentiek szerint kezelt kézimunkák teljesen színtartóak, amiért szavatosságot vállalunk.

Hímzésekhez ne használjunk fel varró-, kötő- és tömőpamutokat.

Kiadó: Mez R.T. KLOSZ COLOROFFSET Tervezte: Kolozsváry S.

Kolozsváry Sándor

Mez rt. prospektusa

Reklamcélok

1935. 3. sz.

Koestlin

NÓRA

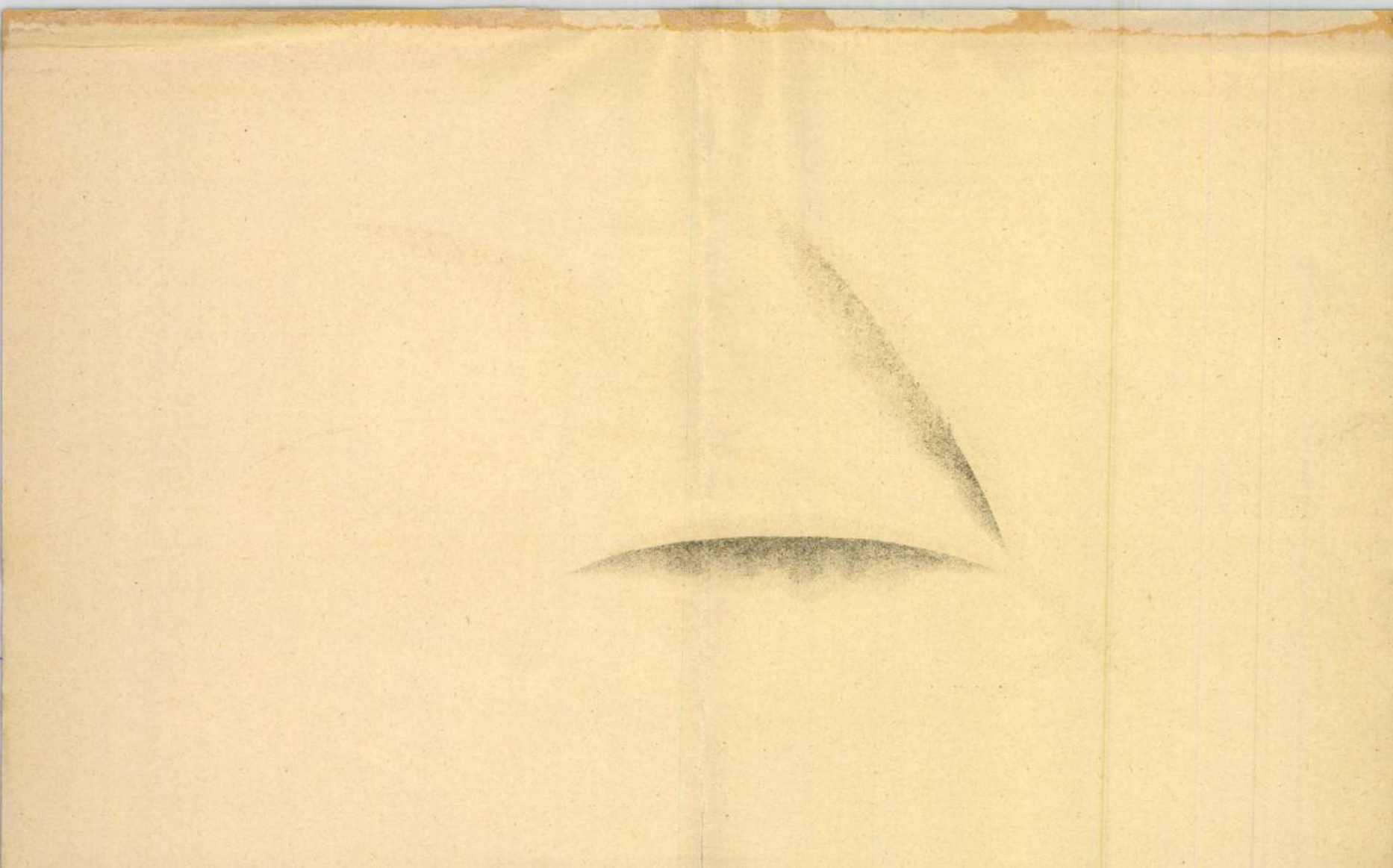

KOLOZSVÁRY SÁNDOR: BONBONDOBOZBURKOLÓ

Melléklet Rosner Károly: „Reklámgrafika — reklámfotó" című cikkéhez.

MAGYAR IPARMUVESZET
1934. 5–6. 4.

Kolozsvary Sandor

Kolozsvári Sándor

Cód

ÖSTERREICHISCHE REKLAMEPRAXIS. SONDERNUMMER: PACKUNG; SONDERNUMMER: GRAPHISCHE WERTARBEIT. Igen szegény művészi és főként alkalmazott művészetekkel foglalkozó szaklapirodalmunkat szemlélve, irígykedéssel nézzük a szomszéd Ausztriát, melyben egy kezdetben szerény reklámszaklap olyan mértékben fejlődik, hogy hovatovább felveheti a versenyt a legjobb német, angol, sőt amerikai szaklapokkal is. Karl Fidelius Gross, e lap kitűnő szerkesztője és kiadója, páratlan áldozatkészséggel szerkeszti és készíti szaklapjait, melyeknek szöveg és képrészében szóhoz juttatja Közép-Európa válogatott szakíróit és művészeit. A csomagolási különszám, melynek fedelét Kolozsváry Sándor tervezte, K. Lukáts Kató, Kolozsváry Sándor, Szántó Klári és Végh Gusztáv magyar csomagolásait közli a lap első helyén, míg a lap maga, követendő tipográfiai ötletességben tálalja elénk írásban és képben mindazokat a kérdéseket és megoldásokat, melyet a művészi csomagolás technikailag és művészileg felvet. A sokszorosítási eljárásokat és azok újabb eredményeit bemutató szám vezéreszméje a minőségi munka propagálása. Ennek a feladatnak maga a szám teljes mértékben eleget is tesz. Szép papír, különböző betűöntődék válogatottan ízléses betűi, eredeti színes fényképek reprodukciói, a síknyomás, magasnyomás és mélynyomás ízlésileg és technikailag magas szinten álló munkái teszik testes kötetté a füzetet. A szövegrész pedig mindazoknak, kik a nyomdákkal kapcsolatot tartanak fenn, hasznos gyakorlati útmutatással szolgál. R. K.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1937, 112. l.

Kolozsvári Sándor

l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1937. 255. l.

ÜBER SPEZIFISCHI
UND THERAPIE EINI
HAU
UND GESCHLECHTS

VON

PROF. DR. EDUAR

Vorstand der Universitätsklinik für Haut- und
Ministerialkommissär für die Bekämpfung der

Kolozsváry Sándor

Kolozsváry Sándor festőművész, grafikus, VII. Nyár-u. 18.
423-641

Budapest. 1940. szept.

Kolozsváry Sándor

B. Soó Rezső = Modern magyar kis-grafika

MAGYAR MUVESZET
1938. 346 / 348 l

Kolozsváry Sándor : Exlibris. (Fametszet)

Gara Arnold : Exlibris. (Rézkarc)

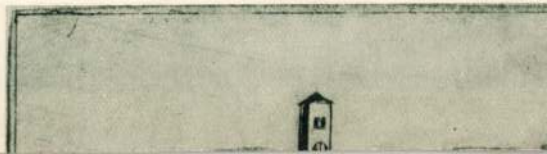

Kolozsvári Sándor

irod

=

Rosner Ung. Buchh.

258. l. – 269. l. 270. l.
275. l.
281. l. Keppel –
309. l. "

Csuvara Ferenc:

Az offset-technikának még igen nagy jövője lesz, amilyen mértékben a fotomechanika, ugyanolyan mértékben fog az offset technikája is fejlődni.

Deutsch Dávid:

Az offset-nyomásnak csakis olyan külföldi államokban van jövője, ahol a példányszám a 100.000-nél kezdődik, viszont ahol s mint nálunk is, e csonka országban, ilyen nagy és gyakran előforduló példányszámok a mesék birodalmába tartoznak, ott az offset-technikának jövője nincs, nem is lehet, különösen nem nálunk akkor, amikor az offset-gépek terén már most is túlprodukció mutatkozik, úgyhogy kénytelenek egymás árainak letörésével hadakozni.

Fekete Géza:

Az offset-technika kimagasló előnyeit, sajnos, még nem élvezhetjük, mert nagyon drága; minket, kisebb nyomdákat csak akkor érdekel majd igazán, ha olcsóbb berendezéssel a mindennapi nyomtatványszükséglet előállítására is alkalmas eljárássá fejlődhetik. Így azután szép jövőt jósolhatunk néki.

Freund Jenő:

Ha az offset-technika a nyomóforma átvitelét jelentékenyen le tudja egyszerűsíteni, akkor az offset-nyomás óriási mértékben fog elterjedni, addig azonban csak a nagy mennyiségben készülő nyomtatványoknál használható fel gazdaságosan.

Fröhlich Samu:

Az offset-nyomtatás jövőjét már megmutatta a megjelenésénél, hogy csakis ott fog tudni létezni és fejlődni, ahol tömegmunkát kell előállítani. S egyben bizonyos az is, hogy ott, ahol ezek a tömegmunkák hiányzanak, az eljárás sokoldalúságánál fogva a könyvnyomtatást nem fogja tudni egyhamar legyőzni.

Havas Mór:

Az offset-eljárásnak a tömegmunkák tekintetében nagy jövőt jósolnak. Az újrendszerű kétszínű eljárást nem tartom még tökéletesnek, épúgy a Schön- és Widerdruck-eljárást sem. A jövő fogja eldönteni és az fogja az utolsó szót kimondani abban az internacionális szakpörben is, hogy az offset-eljárás nem a litográfiai szakhoz tartozik és hogy azt époly joggal be lehet állítani és kezeltetni a könyvnyomdai gépteremben.

Herzog Salamon:

Jós ugyan nem vagyok, de szerény véleményem szerint a nyomtatástechnika más irányban való rohamosabb fejlődése elhagyja majd az offset-nyomtatást. Különösen a mi kispéldányszámú hazánkban. Ennélfogva csak szép *jelene* van még, míg *jövője* bizonytalan. A nagyvilágban is.

Kolozsvári Sándor: Exlibris *Fába metszette: Kner Albert*

Illyésy István:

A sokszorosítás közeljövőbeni meseszerű fejlődésénél, a bizakodás szemüvegén nézve, az offset-technika is csak epizódnak tűnik fel a fejlődés folyamatában, melyet önmagában talán nem is lehet joggal új találmánynak nevezni; csak újításnak, amennyiben a régi gépet a termelés mennyiségének fokozása érdekében újabb rendszerű géppel cserélték fel. Senefelder találmánya összes kellékeivel alkalmazást nyer az offset-technikában, azzal a különbséggel, hogy kőlap helyett cinklapra nyomják át a formát, mely szépen alkalmazkodik a nyomóhenger idomához. Újabb típusú litográfiai gépről van tehát szó, tökéletesről, amennyiben a régi viszonylathoz mérten a termelés mennyiségét nagyban növeli, anélkül, hogy a minőség nívóját lerontaná. Az offset-technika ezen előnyös tulajdonságával a kőnyomdászatot újabb lendületbe hozta, versenyképessége a könyvnyomdászat rovására erősbödött és talán főtényező abban, hogy a folyton fejlődő könyvnyomdászattal szemben a litográfia prosperitását a jövőre is meg tudja őrizni.

Janovits Ferenc:

Az offset-technika ugyanaz a litográfiában, mint a szedőgép a tipográfiában. A munka előállításának a lehetősége meggyorsult, amivel újabb és erős lendületet adott a versenynek, következésképp az esztétikai követelmények itt is kezdenek háttérbe szorulni. Kis országban, mint nálunk, kevés ennivalóra talál az offset-gép s ezért van, hogy olyan területre is szeretne átcsapni, ahol pedig igen kevés zsákmányra talál. A szöveg és autotípia nyomásánál aligha fogja maga alá gyűrni a tipográfiát, ha csak engedményeket nem teszünk a tökéletesebb rovására. Ott, ahol az offset-technikát a tipográfiai munka előzi meg, az előkészítés munkája megdrágul, tehát kisebb alakú és kisebb példányszámú munkánál a tipográfia előnyösebb is, jobb is. Sajnos, Magyarországon ez utóbbi téren egyelőre nem sok félni valója van a tipográfiának az offsettől. Mire pedig az összes nehézségek az offseteljárásnál legyőzhetők lesz-

Magyar Grafika
1927. 11–12. 4

nek, akkorára — úgy hiszem — az offset „túlhaladott álláspont" lesz.

Juhász Béla:

Az offset-technika olyan bonyolult és annyira a kezdet stádiumában van még, hogy komoly jóslatot talán még azok sem tudnának adni, akik vele foglalkoznak. Az offset-technikának még nagy átalakuláson kell keresztül esni, hogy szélesebb körben elterjedjen. A műveltebb országokban mindazonáltal már tömegesen alkalmazásba vették, mert ott nagyobb a nyomtatványfogyasztó-közönség és mert az offsetgép elsősorban csak ott alkalmazható, ahol nagy példányszámokról van szó. Hol tartunk mi ettől? Néhány száz vagy néhány ezer példányok nyomására nem alkalmas ez a gép és azért nálunk nem is terjedhet el belátható időn belül.

Kner Imre:

Úgy az offset-, mint a mélynyomó-technika művészi jelentősége a külföldi eredmények alapján óriási. Így igen fontos a kellemetlen fényű és igen drága krétapapirosok kiküszöbölése s a reprodukció hűsége terén elért nagy haladás. Mindkét eljárás ezenkívül a termelés hatalmas gyorsítása révén lehetővé teszi az igazi kvalitás olyan olcsóbbítását, mely az alsóbb néposztályok művészeti nevelése terén igen nagy jelentőségű. Annak a hatalmas fejlődésnek, amely például a németországi tömegek életszínvonala és életigényei terén s különösen a tömegek ízlésében tapasztalható, bizonyos szociális okokon kívül, egyik jelentős tényezője a roppantul fejlett s egyre művészibb színvonalú reklámgrafika is. Itthon mindezek terén nagyon kevés haladás észlelhető s a forgalomba kerülő nyomtatványok színvonala sem sok jóval biztat. Az offsetben például egyesek olyan csodaszert vártak, amely minden reprodukciós bajunkra orvosság lesz. Holott előrelátható volt, hogy amíg megfelelő technikai képzettséggel bíró művészeink és jobb reprodukciós technikusaink nincsenek, addig az offset révén sem érhetünk el komoly művészi eredményt, mert az az Unterlage, amelyet az offset számára nyujtunk, eleve kizár egy jobb eredményt. Nézetem szerint az offset- és a mélynyomás kihasználási lehetősége csak bizonyos példányszámoknál kezdődik, amelyek azonban egy 8 milliós nemzet életében s a ma adott kulturális, szociális és gazdasági viszonyok között igen korlátolt mennyiségben fordulnak elő. Az az érzésem, hogy a magyar offset- és mélynyomási apparátus az adott lehetőségekhez képest erősen túl van méretezve s további fejlesztése felesleges. Ehelyett okosabb lenne e téren is a minőségi szempontok erősebb fejlesztése, a tehetséges fiatal grafikusgenerációnak az üzemekbe való bevonása s annak lehetővé tétele, hogy mennél több művész rajzolja maga kőre plakátjait, amint ez a külföldön mindenütt így szokás. A fiatal művészgeneráció technikai képzettsége ugyanis — megfelelő foglalkoztatás híján — nem elegendő s ez sajnálatosan érzik egész grafikai produkciónkon. Ha a minőséget céltudatosan fokozzuk s ha gondosan megválasztjuk, hogy milyen feladat melyik technikára alkalmas, sikerülni fog talán az offset- és a mélynyomás számára újabb munkaterületeket szerezni, de egyelőre ezen eljárások fejlesztésére Magyarországon az adott viszonyok között sok lehetőséget nem látok.

Korinek F. József:

Az offset-technika, az egyébként hatalmasan tökéletesített, de nehézkes litográfiával szemben olyan előnyöket mutathat fel, hogy egyáltalán nem lehet csodálkoznunk azon, miszerint a modern offset — különösen a színes nyomtatványelőállítás terén — újabb és újabb területeket hódít meg. Ma tulajdonképpen nem is tudjuk megjósolni, hogy az offset-technika diadalútja valójában hol fog befejeződni...

Exlibris. Hans Gotschalk, Nürnberg fametszete.

Mindenesetre sajnálatos, hogy a csak bizonyos lehetőségekre alkalmas guminyomást olyan feladatok megoldásánál is igénybeveszik (pl. autotípiák nyomásánál), mely feladatok megoldására egyáltalán nem alkalmas s melyekre az utóbbi időben hatalmasan tökéletesített mélynyomtatás — versenytárs nélkül — sokkal alkalmasabb.

Krizsó Kálmán:

Az offset-nyomtatásnak ma még belát-hatatlan jövője van, amit színskálában és művészi szépségekben gazdag offset-termékek már is bizonyítanak. A különféle sokszorosítóipari találmányok összeházasítása révén pedig gazdag perspektívákat nyujthat.

Laupál Antal:

Az offset-technikának a mai modern kereskedelmi élet berendezkedése mellett, a további fejlődést és átalakulást is figyelembevéve, elfogulatlanul a legnagyobb, sőt beláthatatlanul nagy jövőt látok, amit ennek az eljárásnak alapelvében rejlő adottságok tesznek lehetővé. Méretekben, a színek tobzódásában és intenzitásában, az 1—4 színt egyszerre nyomó gépeknek építésében rejlik már a jelen időben is a versenyen felüli helyzete a nagy kvantumok nyomtatásánál, de csak technikailag, mert termékei művészi szempontból a legcsekélyebb művészi jelleggel sem bírnak. Síma, lapos mindenütt, a legcsekélyebb kontraszt nélkül, a szőrszálhasogatásig tökéletes minden pontjuk és vonásuk s talán éppen ezért hiányzik belőlük a művészet meleg lehellete és lelke, továbbá az anyagszerűségben rejlő hatalmas ereje.

Én szerintem tévednek azok, akik az offset-technika további fejlődésétől várják a művészi jellegnek a kifejlődését, mert ha az az első pillanatokban nem jött létre önmagától, vagyis az alapelvi megoldásnak az erejével, mesterségesen és injekciókkal azt nem lehet életre hozni, az továbbra is megmarad egy utólérhetetlen technikai tökéletességnek anélkül, hogy a könyvnyomdai iparra veszélyt jelentene.

Meggyőződésem továbbá, hogy egy offset-eljárással készült könyvnek a hatása még annak a könyvnek a tartalmát is ridegen befolyásolja és nem hiszem, hogy volna esztétikus, aki egy offset útján készült könyvet egy könyvnyomdai úton készült könyvvel szemben előnyben részesítene.

Lengyel Sándor:

Az offset főelőnyét abban látom, hogy tüzes és mély színeit a magasnyomású technika festékei még ma sem pótolhatják, nyomása gyorsabb, de a tipografiának konkurrenciát nem csinál, mivel kolumnák nyomására nem alkalmas, csak nagy színfoltokra s így a litográfiának munkakörét korlátozza. Az offset csak metropolisokban és oly országokban terjedhet, hol tömegnyomtatványra van szükség, mert a 4—500-as auflagnál nem fizetődik ki. Jövője tehát csak a soklakosú nemzetek között van s itt csak nagy színfoltjaival, erős kontúrjával tud kifejezően munkálkodni. S ha a jövő társadalmának a plakát lesz a mindennapi tanácsadója, az uccára száll a freskó, hogy megmondja neked, mit tegyél holnap, milyen legyen a világnézeted, — akkor az offset egy különös stílust fog megteremteni a grafikában, mely

Kolozsvári Sándor

Bút. 1896.

l.

Namkönyvm

18. l.

képpel

„EUROPA"
film-, könyv-, lapterjesztő és
könyvkiadó r.-t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Kolozsváry Sándor

rajzolta az alábbi
mű fedőlapját

Höllrigl József:

Régi magyar ruhák.
Bp. 1938.
Officina

jatokat

törültem a szemem, mert már nagyon csín-

lamerről, éppen előttem mondja: „Föhad-
órát sem
nuljunk!"
diabálták:
Ha mi
utánunk.
n. Újból
ll, lövöm
l teljesen
'elém.

os borza-
t.

Károly,
an. Békés.

mindenkor
y kis kép
mint egy
— a festő

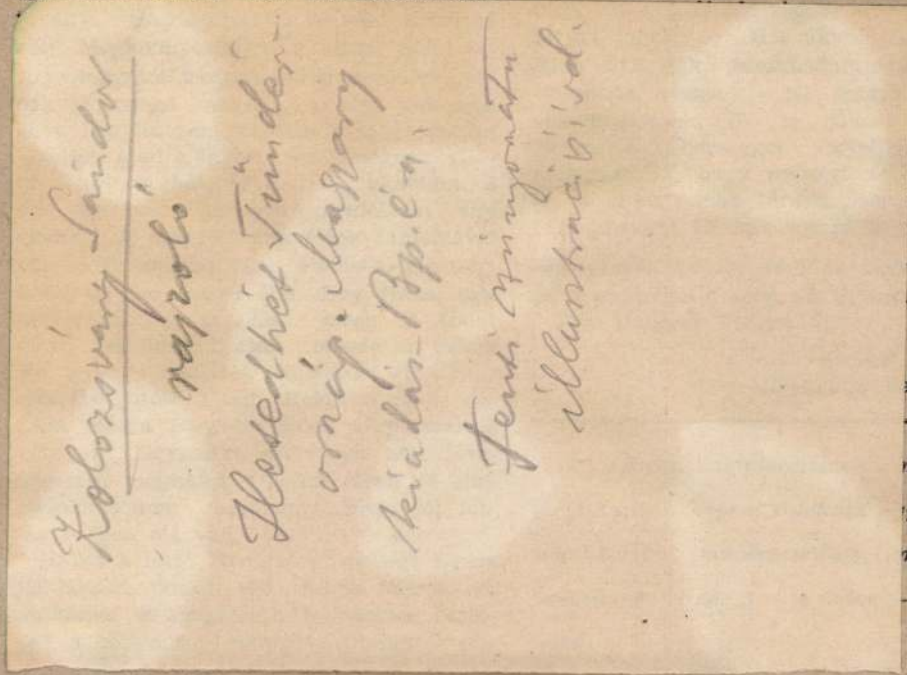

nép otthonába. Szegénység, gazdagság, öröm és bánat, bőkezűség és zsugoriság, tisztaság és rendetlenség váltogatták egymást. Mindenütt meghallgatták, sehol sem uasították el. Vártak reá. Néhol könny gyűlt a szemekbe. Soha nem tudta meg a nagy bottal járó kis legátus, (másutt mendikáns), hogy szavára miért gyült könny a szemekbe.

Aztán ment a másik faluba.

Összegyűjtött 25—30 koronát, néhol 50 koronát is. (A korona volt akkor még a pénzegység.) Két hónapi konviktusi és lakásdíj meg az utiköltség is kitellett belőle. Igy ismertük meg a dunántúl falvainak népét, nevét, így a nagy legátusokat, akiknél jelentkezni kellett a legációválasztás után, Olimpuszi magasságból leereszkedtek a kis diákhoz: „no öcsém, aztán majd együtt megyünk, szégyent ne hozz a fejemre". „Igenis, nagylegátus úr", mondotta a kislegátus úr. De attól az időtől fogva ismerték egymást és összetartozónak érezték egymással magukat s azokkal a papokkal és tanítókkal is, akiknek ment a levél, hogy „a karácsonyi szent ünnepekben *én* leszek a kis legátus..." Iskola és gyülekezet, falu és város, felsős és alsós diák, parókiák és diákszívek ezen a szövőszéken is szövettek egybe egy lelki közösséggé — a kis és nagy legáción keresztül. — Hogy is volt csak az első legáció: Lak, Dáka, Dereske, Borsosgyőr, Nóráp... Hogy is volt csak az első kislegátus vers: „Örömet hirdetek, kegyes keresztyének..." Mintha most volna, az öreg néni, az első, akinek elmondtam a verset, elővette a zsebkendőjét. Most is látom, öreg kezei mint oldozzák ki a zsebkendő csücskét és kivette belőle a 20 fillérest... Nem volt ebben semmi szégyen és megalázó — hiszen Krisztus is ott volt e nagy és szent követségben.

Senior.

Kolozsvári Sándor

Kol. kiáll.

cikk

Ujság. 1926. okt. 21.

(e. a.: A Nemzeti

Szalon csoport –

kiállítása.)

Umbriai festő.

V. századból.

Jézussal.

benézve van ábrázolva. Bal kezé-
mek Jézust karolta át, a kinek
öltözete: fehér palást és sötét-
zus, ki jobbját kinyujtotta, te j-

— Lelt. sz. 1099. — Vétetett 1893
1500 lirán (1338 K). — Elszámol-
279–94). — Az elszámolásra nézve
i 12620 és az 1895 május 10-iki
ívet. — Az elszámolást elfogadta
1 (635–900) és az 1901 augusztus
4–901).
jstr. 2. l. — Verzeichniss N° 132.—

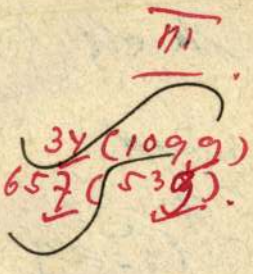

34

Kolozsváry Sándor

Kisfaludy Sándor:
Mondák a magyar
elöidökből. Tevan
kiadás 1920.
(ein neu bitzelar!)

Kisfaludy Károly:
Tollagi Jonás. Tevan kiadás
1921.

Voltaire: Candide.
Tevan kiadás 1923

Fenti fametszeteivel

943 JUL 11

943 JUL 11

Europa Film Konyv

Lapterjentő és Kiadó R.T.

Budapest

V Visegrádi utca 36

Kolozsvary Sándor

cód

Rosner Nordisk

416. l.

417. l

Kolozsváry Sándor

röd

Rosner De Grafiske Fag

256. l: képpel.
258. l

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Koloxsváry Sándor

irod

Rosner Ungarske

20, 70–72, 74, 76 l.

képekkel.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsváry Sándor

rád

Rosner Der Holzschnitt

kepekkel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

A. Francé—Harrar: Hermodion, az ördög

ATHENAEUM kiadás

A regény egy kábító méreg hatását mutatja be egy európai nagyváros előkelő társadalmában, félelmes beavatkozását egy tiszta és felsőbbrendű nő életébe.

Ára kötve **20.—**

Gorkij: Három ember

MÁTYÁS J. (AURÓRA) kiadása

Gorkij halhatatlan művében felejthetetlen alakjain, Paskán a rongyos költőn, Jakovon a téboly odott apostolon és a magát vérrel bemocskoló Ilján át művészi tökletességgel mutat rá az orosz lélek csodálatos mélységeire.

Ára kötve **16.20**

Josef Maria Frank: Elhibáztam az életemet

RADÓ FERENCNÉ (FOLIO) kiadás

Egy fiatal művész életét írja le az író, még pedig születésétől nem csupán haláláig, de feltámadásán túl új életét is bemutatja. Igazi nagy regény, terjedelmében is hatalmas munka.

Ára fűzve **24.—**, kötve **29.60**

Herbert Gorman: Uj világ felé

NOVA kiadás

Világhírű, hatalmas amerikai regény a francia forradalom idejéből. Hőse egy amerikai és egy francia arisztokrata lány. Kettőjük szerelmi történetének háttere a francia forradalom. A cselekmény pontosan követi a történelmi eseményeket és fontos szereplője a regénynek XVI. Lajos, Marie Antoinette, Robespierre, Marat, Danton stb. Belejátszanak a Bastille ostroma, XVI. Lajos és Marie Antoinette kivégzése, majd Danton és Robespierre kivégzése.

Két kötet ára kb. **32.80**

Galsworthy: A Forsyte Saga

FRANKLIN-TÁRSULAT kiadása

A mai polgári társadalom monumentális regényciklusa, a modern elbeszélő irodalom egyik legjelentősebbb alkotása, amely írójának a Nobel-díjat szerezte meg.

A hat regény két kötetben, bibliofil papíron, 2400 oldal.

Ára kötve **64.—**

Grill klasszikus regényei

GRILL KÁROLY kiadása

A világirodalom remekei. Uj mesteri fordításban

Tolsztoj: Feltámadás.
C. F. Meyer: A szent. — Jürg Jenatsch.
Thackeray: A hiúság vására, I/II.
Stevenson: Kincses sziget.
— David Balfour.
Dosztojevszkij: Ördögök, I/II.
Balzac: Goriot apó. — César Birotteau.
Hugo: A párisi Notre Dame.
Heinse: Ardinghelo és a boldog szigetek.

A 10 kötet ára kartonkötésben **80.—**

Jean Giono: Sarjú

RÉVAI kiadás.

A világhírű francia írónak ebből a regényéből készült Marcel Pagnol filmremeke, az „Ujra sarjad az élet". Hőse egy asszony, akinek nyomán újra benépesülnek az elhagyott tájak. A remekművet Illyés Gyula fordította.

Ára kötve **18.—**

Johansson Gunnar: Élni akarunk!

CENTRUM kiadás

A finn testvérnemzet tragikus küzdelmének nagy regénye. Irója svéd nemzetiségű finn katonatiszt. A legjobb finn háborús regények pályázatán első díjat nyert. Svéd eredetiből fordította: Marchis György.

Ára fűzve kb. **11.—**, kötve kb. **15.—**

Ly Corsary: Emberek fehérben

KUBÁNYI K. (STILUS) kiadása

Egy rákkutató életéről szól ez a rendkívüli írás, az orvos és az ember örök küzdelméről. Az író problémája az: vajjon szabad-e ölni az orvosnak, ha tudja, hogy betegének állapota reménytelen.

Ára kötve **25.50**

Dickens: Karácsonyi ének

OFFICINA kiadás

A nagy angol mesemondó legpoétikusabb kis regénye H. László Éva fordításában, Kolozsváry S. színes rajzaival, hófehér papiron, amatőr kivitelben kerül az olvasó kezébe.

Ára karácsonyi amatőrkötésben **13.40**

Warwick Deeping: Száműzöttek

FRANKLIN-TÁRSULAT kiadása

Egy kis délolaszországi város betegekből és hontalanokból álló kolóniájának különös, zaklatott élete. Best-seller külföldön is és nálunk is.

Ára fűzve **19.20**, kötve **22.50**

Johan Fabricius: Maláji éjszakák

SZÖLLŐSY kiadás

A csendes-óceáni szigetek elevenednek meg ebben a regényben, csodálatos légkörével, izgalmas eseményeivel. Szerelmi történet, amelynek fordulatossága a legjobb detektív-regények izgalmasságával vetekszik.

Ára fűzve kb. **13.—** kötve kb. **17.40**

Dickens: Copperfield Dávid I—III.

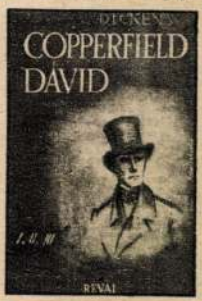

RÉVAI kiadás.

A nagy angol író legnépszerűbb regénye; burkolt önéletrajz, melyben gyermekévei szenvedésének állított emléket Dickens. A regényhez Harsányi Zsolt írt élményszerű életrajzot és tanulmányt a nagy klaszszikusról. 388, 448, 376 old. Ára kötve **36.—**

Fallada: Azok a régi szép idők

RUSZKABÁNYAI kiadás

Elbűvölő kedvességgel, humorral, és iróniával mondja el a világhírű szerző gyermekkorát, közben egy sereg különös, megható vagy falrengetően mulatságos figura lép elénk. Fallada legköltőibb, legmulatságosabb könyve.

Ára kötve **20.—**

Dickens: Karácsonyi ének

BÉKÉS KÖNYVTERJESZTŐ főbizománya

Ebben a bűbájos, megható történetben a tiszta jóság, az emberi megértés nagy költője a legszebb karácsonyi ajándékot adta minden melegszívű embernek. A megkapó mese a Viktória-korabeli Londonban játszódik. Ára kötve **7.80**

Anatole France: Az istenek szomjaznak

ATHENAEUM kiadás

A nagy francia regényíró legszebb, leggazdagabban áradó meséjű regényében a francia forradalom véres napjainak egyik izgalmas fejezetét írja meg.

Ára kötve kb. **16.—**

KOLOZSVÁRY SÁNDOR

108 Csendélet a pucér csirkével 250.–

Nemzeti Szalon 1930.
Kut jan.

Előszó.

1894-ben lelkes fiatal művészek megalapították a Nemzeti Szalon Művészeti Egyesületet. Azóta megszakítás nélkül működik a magyar kultúra szolgálatában ez az egyesület, sőt, az utóbbi évek során — a mind súlyosabbá váló idők ellenére — rohamosan felfelé ívelő pályán. Ma már túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy képzőművészeti életünkben vezető fontosságú szerepet játszik. Ezt bizonyítja mostani kiállításunk is, melyen hazánk legjobb művészei is részt vesznek.

A Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület alapításánál ott láttuk Munkácsy, Székely, Benczúr, Madarász, Zichy, Szinyei Merse, Mednyánszky, Katona Nándor — a laikus vezetők között pedig Ráth György, gróf Zichy Jenő és gróf Andrássy Gyula

Kolozsváry Sándor

117. Kolozsváry Sándor: Tót paraszt (grafit) 100 pengő.
118. Kolozsváry Sándor: Leány, vasárnap (grafit) 80 pengő.
119. Kolozsváry Sándor: Boglyák között (grafit) 80 pengő.
120. Kolozsváry Sándor: Fiatal parasztasszony (pasztell) 80 pengő.

Nemzeti Szalon

1929. jan.

Kut

ALELNÖKÖK:

CSÓK ISTVÁN GEREVICH TIBOR HORVAI JÁNOS

FARKAS ZOLTÁN

IGAZGATÓ:

HUBAY ANDOR

TITKÁRNŐ:

V. CSERESNYÉS ERNA

FŐTITKÁR:

LEHEL BÉLA

Kolozsvári Sándor

Magyar Kultúra cikk

1941. 12. sz. 302. l.

Kolozsváry Sándor

Z. Tábori Piroska:

Méskönyve.
Singer és Wolfner
Bpest, 1940.
Illusztrálta fenti.

Magyar Kulturszemle

1940. 12. sz. 304. l.

Kolozsváry Sándor
vajzaival

Kulinyi Ernő: Móka
kutya és négy kis
gazdája. Bpest, 1939.
Palladis kiadás –

Magyar Kulturszemle
1939. 8. 4. 13. l.

1296. *Cseh István* [illegible]

Mellig, kissé jobbraf
ábrázolva. Hátrafésült
szeme szürke, bajusza és
széles ligulával és cimádát
lánczon keresztet, a fehér
káptalani jelvényt hord.
Márton képe látható.

Vászon, méretei 59 : 47
1910-ben Makai Gyulától 50
ber 10-én. — Elszámoltatott
— Az elszámolást jóváhagyt
határozat (853–912).

KOLOZSVÁRY SÁNDOR

szül. Kalotaszegen, 1896. Tanulmányait Bpesten, Münchenben és Párisban végezte, ahol grafikai műveiből jól sikerült kiállítást rendezett. Főként könyvillusztrálással foglalkozik. Hosszú időn keresztül a Tevan nyomda művészeti munkatársa volt. Bpesten a KUT kiállításain szerepel. Több grafikai munkáját megvásárolta a bpesti Szépművészeti múzeum.

KOLOZSVÁRY ALESSANDRO

nato a Kalotaszeg, nel 1896. Ha studio a Budapest, Monaco e Parigi, ove ordinò un'esposizione dei suoi disegni. Si occupa pecialmente di illustrazioni di libri. E' stato per un certo tempo collaboratore artistico della Casa Editrice „Tevan". Alcuni suoi disegni sono stati acquistati dal Museo di Belle Arti di Budapest.

REPUBLIK. -- Irta: K.
HEIM- UND TECHNIK-KIÁLLIT
BEN. — Irta: Münnich
VÁLASZ EGY LEVÉLRE. — Irta
ESEMÉNYEK ... ...
KÖNYVISMERTETÉS:
Schriften des bayerische
zur Förderung des W
(E. V.) — W. Burning: E
Gustav Adolf Platz: Die
Neuzeit ... ...

A TÉR ÉS FORMA E

Egész évre	... ...	40.— P
Fél „	... ...	20.— „
Negyed „	... ...	10.— „
Egyes szám ára	... ...	4.-- „

Műegyetemi, felsőépitőipariskolai hallgatók és köztisz
mint a Vállalkozó

A „Tér és Forma" részére szánt anyag a sz
Károly-utca 31, telefon Automata 529-78), ill. dr. Bi
832-05) szerkesztőknek nyujtható be. — A kézirat
beküldött képek az illető szám megjelenése után
és közölt cikkekért szedett oldalanként 8.— pengő
hogy a „Tér és Formá"-ban közölt képeket külön
minden további tiszteletdij nélkül leközölhessük.
közölt cikkek csak hozzájár

Kiadja: LAKATOS MIHÁLY és S

Kertész Erzsébet

SZONJA

HUNGÁRIA-KIADÁS

Szonja Kovalevszkának, a világhírű matematikusnőnek ragyogó, magasbaívelő élete ez a regény. Sok küzdelmen keresztül jut el a kis orosz diáklány az egész világ ünneplése közben az egyetemi tanszékig. Lüktetően eleven korban élt; a cári Oroszország hideg pompája, a heidelbergi diákévek bája, az 1871-es párizsi kommün minden izgalma és egy romantikusan szép házasság hátteréből bontakozik ki kivételes egyénisége. A mai ifjúság igazi eszményképe a kenyérért és boldogságáért küzdő leány; Szonja romantikus és izgalmas példaadó élete felejthetetlenül belevésődik minden olvasó szívébe.

Kolozsváry Sándor rajzaival.

Ára kötve P 3.50

A HIUSÁG VÁSÁRA

Alig van könyv a világirodalomban, amely olyan maradandóan, örökké megújulva hódította meg az olvasók millióit, mint Emily és Beckie bűbájos, igazi szívbőlfakadó humorral megírt regénye.

Róna Emmi rajzaival.

Ára kötve P 3.—.

A XVI. században a magyar főúri családok leánygyermekei az ország nádorának udvarában, felesége irányítása mellett nevelkednek. Ebben a bűbájos regényben megelevenedik a múlt idők minden édes romantikája.

Márton Lajos szép rajzaival.

Ára kötve P 3.50.

SZABADKA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kolozsvári Sándor

cikk.

Rosner Károly:

A csomagolás útja.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1934. 44. l.

Kolozsvary Sándor

Sándor talán legjobb ifjúsági könyvillusztrációival — Kolozsváry találkozunk Szép Ernő: Édes (Dante kiadás, 1937.) című kötetében. Úgylátszik, a szöveg közvetlensége és bája ihlette meg a rajzolót, ki a kötet hősének figuráját ugyanannyi szeretettel és melegséggel elevenítette meg képben, mint a szerző írásban. Örvendetes, hogy a serdülő ifjúság oly fogékony ízlését ilyen kitűnő rajzok nevelik igényessé.

R.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1938. 82. l.
(Két illusztrátor.)

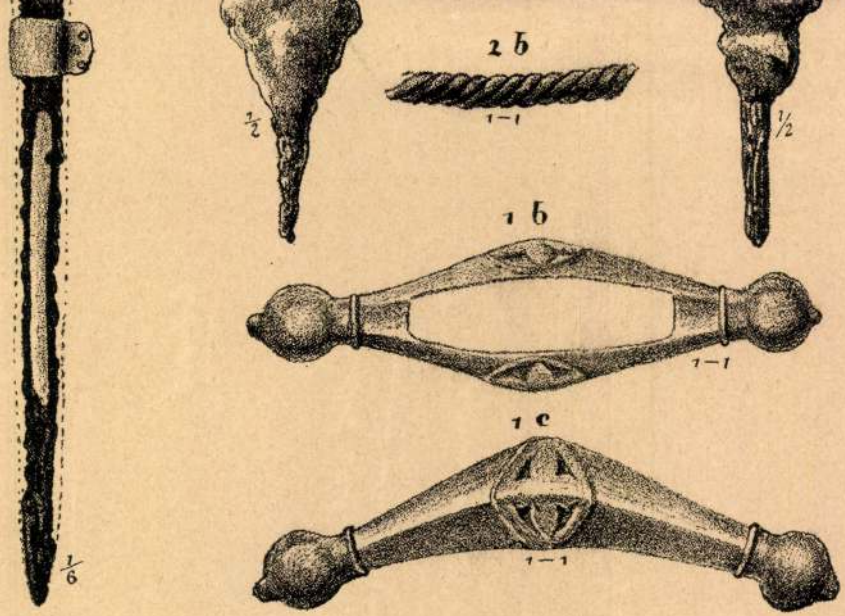

NEMES-OCSAI LELET.

Lásd XL—XLIV. és 352. lapon.

Kolozsváry Sándor

l.

Nagy Zmodkönyvill

11. l -

Kolozsvary Sándor

etung der Hirten). l.

Mücsarnoki nyom-
tatvány kiáll.
Rat. 107. l.

lert).

lezve (Bezeichnet): Rottmann M.

ezve (Bezeichnet): „F. Roubet."

ve (Bezeichnet): „Th. Rousseau."

Illusztr. XIX. tábl.

ges Roussel."

n műhelymegismétlés (Werkstattwiederholung nach).
Martyrium des hl. Laurentius). Rubens sajátkezü képe a
nhändige Bild Rubens' in der Münchener Pinakothek).

Illusztr. VI. tábl.

Mozart). Jelezve (Bezeichnet): „Rubovics M. 902."

7. Japán festő (Japanisch). Sesshin. X
115×50.
8. Japán festő (Japanisch). Sesshin. X
9. Japán festő (Japanisch). Sesshin.
ONNAL. 110×35 cm.
10. Japán festő (Japanisch). Sesshin. X
11. Japán festő (Japanisch). Sesshin
40×28 cm.
12. Japán festő (Japanisch). Sesshin
35×25 cm.
13. Japán festő (Japanisch). Sesshin.
14. Japán festő (Japanisch). Sesshin.
15. Indo-perzsa miniatür. XVIII. szá

Rochegrosse, Georges, szül. (geb.) 1859.

501. HOLDSÜTÉSBEN (Mondscheinpartie
Fa (Holz). 27×35 cm.

Roestraeten, Pieter Gerrits van (1630—1698)

502. GYÜMÖLCS-CSENDÉLET (Früchter
Vászon (Leinwand). 96×128 cm.

Roger, Barthelémy (1767—1841).

503. (Nach) Alexandre Roslin (1718—179
XVI) *b*) MARIA ANTOINETTE A
Szines rézmetszetek (Farbige Kupfer

Rombouts, Gillis, 17. század (Jahrhundert).

Kolozsvary Sándor

fedőlapokat ter-
vezett az Officina
Képeskönyvek részé-
re.

Kolozsvary Sandor

wód

A Telierszeny

1934. jan. 20.

Koháry István:

Mellig s kissé jobbra
köves forgó díszíti;
Atilláján s zöld m
alól:

Nonde est
pestore

s a kép körül:

Stephanus K
Stechenensis

Vászon, méretei 18
Gr. Csáky László

Kolozsváry Sándor

Grafikus

Stat. Bauffyhunyad

1896.

Gód.

Ujv MtsL

498. l.

BUDAPEST
937 MÁR.-3.23
LKB

Kolozsvári Sándor

Divéky nyomdokain haladt az első időben az igen tehetséges **Kolozsvári Sándor**, aki azonban Voltaire: Candidejének illusztrációjában megtalálta saját hangját és kifejezésmódját. Nyugtalansága és mindig újfelé törő természete új és új stíluskísérletek felé sodorják, melyek érdekes legújabb állomásán mutatják a művészt Zsuzsánna és a vének elnevezésű fametszetében és bemutatott illusztrációjában. Ezek a metszetei teljesen neoprimitív irányúak, bravúros kihangsúlyozásával az anyag karakterének, annak erezését és természetadta játékát szerencsés módon állítja a grafikai hatás fokozásának szolgálatába.

Rosner Károly. A magyar fametszet két évtizede. Magyar Iparművészet. 1930. 247. l.

248

Kolozsvári Sándor

Khuen-Héderváry Sándorné gr. A főzőkanál csodálatos meséi. 303 híres szakács titka. A fejezetcímek verseit Endrődi Béla írta. A borító címlapot és az egyes fejezetek díszítő rajzait *Kolozsvári* Sándor rajz. Bp.: Szerző, Hornyánszky ny. és kiszolg. 1943. 224 l. 8-r. Kötve 30.—
Ugyanaz: 2. kiad. 1944.

Kolozsváry Sándor

életrajz

ivod

Csókássy 99. l.

Kanizsa.

A középtért a bástyákkal
melynek épületei felett a mecs
dig padló vezet a háttér felé.
lagon:

CANISHA

legalól jobbra: Zu finden bei
magyarázó szövegének kezdete:
die Seite gegen Serin War.

Rm., mér. a vk.
Wagner: Delineat

Kolozsvary Sándor

Ród

Der Holzschnitt.

Sonderheft Ungarn.
(Stuttgart 1930.)

MAGYAR MŰVÉSZET
1930, 123. l.

többnyire nem franciák vittek e
az irányt,.Ezek a celebrale fes
nem franciák,főkép keleti,tradi
nélküli országokból odajött müv
és a kritika ezt a párisi müvés
Ecole de Paris-nak nevezi.Páris
vésznegyedé en dolgozó,vagy nem
gozó idegen müvészeknek az alko
soroljék ide.Eze a festők a Mon
nasse kávéházaiban és lokáljaib
tanyáznak,nem korcsákban.Kávéhá
ban és lokálokban tanyáznak,aho
jazz szól: Café de la Paix,la R
Dome,Gypsy Bar és egyéb lokálok
született ez a szellemi mozgalo
ahol fogyasztanak sok pohár —

Az Ecole de Paris ve

Picasso.

Kolozsváry Sándor

FRANÇOIS VILLON BALLADÁI Faludy György átköltésében. Officina kiadás. Nem célunk François Villonnak, a világhírű csavargódiákköltőnek műveit ismertetni, bár Faludy György pompás műfordításai teljes mértékben megérdemlik a dicsérő jelzőt. Csupán a könyv külalakjáról kívánunk szólni. Nagyon finom kivitelű, a könyvnyomtatás első évtizedében élt ismeretlen régi mesterek illusztrációival díszített könyv ez, amelyet minden könyvgyüjtő szívesen helyez el gyüjteményében. Kolozsváry Sándor művész keze rajzolta a nemesen ható címlapot, s a szép tipográfia a Löbl-nyomdát dicséri. A könyv jellemzéséhez tartozik, hogy az Officina ezévben már a harmadik kiadását nyomatta ki. H. L.

Magyar Iparművészet

1937. 255. l

Kolozsváry Sándor

MAGYAR TESTŐRÖK BÉCSBEN

10—12 ÉVES LÁNYOKNAK IRTA:

DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA

Kolozsváry Sándor rajzaival

Bessenyei György, a franciás iskola vezére, a bécsi magyar nemesi testőrség tagja. Ez a fogyatékos műveltségű fiatal katona csodája az emberi akaraterőnek. 18 éves, amikor testőrnek Bécsbe kerül, két esztendeig csak a nagyváros mulatozásainak él, de akkor egyszerre önmagára és nemzete elmaradottságára eszmél. Öt esztendeig bámulatos energiával fekszik neki a tanulásnak s aztán tíz éven keresztül, 25—35 éves koráig, 24 munkájával teremti meg a magyar irodalmat, kapcsolja össze Magyarországot a francia Nyugattal, fedezi fel a hun-magyar mondavilágot, mint irodalmi témakört, megismerteti hazáját a francia felvilágosodás értékeivel.

Ezt a munkát, ennek a munkának hőseit eleveníti meg regényében *Dánielné Lengyel Laura*. Bessenyei György és daliás testőrtársai, Mária Terézia és fényes udvara, a francia királynénak elvitt Mária Antoinette, József császár és még egy sereg ismert vagy ismeretlen, történeti vagy költött alak játssza el a fiatal olvasó előtt azt a történetet, amelynek eddig csak száraz vázát ismerte. Most belelátunk ezekbe az emberekbe, együtt sírunk, együtt örülünk, együtt lelkesedünk, együtt aggódunk velük: megértünk és átélünk egy korszakot, s a mi szívünkben is ott dobognak a régen porladó testőr-ifjak érzései...

Ára szép kötésben 3.-- pengő.

A CSUDÁLATOS MARY

Irta: P. L. TRAVERS — *Mary Shepard rajzaival*

Ára 4.50 pengő.

A fordító:

BENEDEK MARCELL

néhány szava — gyermekolvasóihoz:

Ennél a könyvnél mulatságosabbat sohasem olvastatok, gyerekek. Arról szól, hogy Ancika és Misi, meg két kis ikertestvérük mellé egy gyereklányt fogadnak, aki titokban valami tündérféle lehet, mert amióta ott van a gyerekek mellett, napról-napra a legfurcsább dolgok történnek velük. Amikor a csudálatos Mary nagybácsikájánál uzonnáznak, a „nevető-gáz" valamennyiüket fölemeli, az asztallal együtt s a levegőben uzsonnáznak. Elkerülnek éjszaka az állatkertbe, ahol az állatok bezárják és etetik az embereket. A boltban találkoznak egy gyerek-csillaggal, aki éppen karácsonyi ajándékot vásárol csillag-testvéreinek... De így nem ér semmit, ha csak elmondja az ember, hogy mi van a könyvben... olvassátok el, s ki tudja, hátha titeket is levegőbe emel a nevető-gáz és álmotokban talán ti is kedves csillagokkal fogtok beszélgetni.

Benedek Marcell

Kolozsváry Sándor

MÁTYÁS KIRÁLY TRÉFÁI

Bokrétába kötötte: SZÉP ERNŐ. *Kolozsváry Sándor rajzaival*

Ára 6.-- pengő.

Kedves fiúk, kedves lányok, a Ti kezetekbe adom ezt a könyvet, amelybe halhatatlan Mátyás királyunk tréfás beszédeit és cselekedeteit gyüjtöttem össze. Összegyüjtöttem, a magam szavával meséltem el Nektek Mátyás király tréfáságait. Régen nem volt nekem ilyen kedves időtöltésem, mint most, amikor a Mátyásról fennmaradt mosolygós históriákat sorba írogattam. Mióta az eszemet tudom, mióta történetet tanultam és mesét hallgattam, a mi Hollós Mátyás királyunkra mindig gondolgatok. Ugy-e, Nektek is minden királyaink közt Mátyás király jut legtöbbször eszetekbe.

SZÉP ERNŐ

MAGYAR GYERMEKEK KARÁCSONYA

DANTE KIADÁSÚ
IFJUSÁGI ÉS MESEKÖNYVET
NYUGODTAN ADHAT
GYERMEKE KEZÉBE

Kolozsváry Sándor

A JÓ ISTEN MESÉI

RADÓ LILI MESÉSKÖNYVE

Kolozsváry Sándor 8 színes és számos egyszínű képével

Az anya, aki meséivel tartja gyermekeit, egy napon ijedten eszmél rá, hogy elfogytak a meséi. Istenhez fordul segitségért és az égi verőfényben meglátja, hogy az egész világ, minden, ami körülveszi: mese.

Ezer édes történet ragyog feléje a patak hullámaiból, a szél járásából, a bárányfelhők játékos kergetődzéséből, a csillagokból, a naptárból, a virágok közül, mindenfelől. Az anya megbékélten fog hozzá a meséléshez és sorra mondja a gyerekeknek azokat az egyszerű, meleg történetkéket, amelyeknek meg kell találniok az utat minden gyermek lelkéhez. *Ára 5.-- P.*

* * *

LEGSZEBB MAGYAR MESEKÖNYVEK

Soha nem látott pazar kiállításban, szines képekkel, díszkötésben.

A világ leghíresebb meséit tartalmazza az alábbi három könyv. Nincs gyermek, de nincs felnőtt sem, aki ne gyönyörködne ezekben az örökéletű mesekincsekben. De nemcsak belső tartalmuk, hanem pazar kiállításuk is megkülönbözteti ezt a három könyvet minden más magyar mesekönyvtől.

NAGY GRIMM MESÉSKÖNYV

Ára 7.-- pengő.

NAGY ANDERSEN MESÉSKÖNYV

Ára 7.-- pengő.

HAMUPIPŐKE

SZÁZ MESE, ELMESÉLI PIROSKA NÉNI. *Ára 6.-- pengő.*

MESEKÖNYVEK 6—8 ÉVES GYEREKEKNEK

Tábori Piroska: Verses Mesék.

Tábori Piroska verseit nem kell tanulni. Éppen az a szép ezekben a versekben, hogy maguktól ragadnak meg a fejében annak, aki olvassa, vagy hallja őket. És így marad örökös, elveszíthetetlen kincse minden gyermeknek a Hamupipőke, Csipkerózsika, Medvekirályfi meg a többi halhatatlan szépségű mese. Tábori Piroska megfogta a mesék pillangóját a versek bűbájos hálójában.

Ára 2.50 pengő.

Tábori Piroska: Csavar Peti csavargásai
„ „ Csavar Peti itt is ott is

Csavar Peti, a gépemberke, nemcsak csavarokból és rugókból áll, nemcsak grammofón van a hasában, hanem egy anyai könnycseppel megelevenített szív is a mellében. Tábori Piroska a mai életet rajzolja a mai gyerek számára.

Ára kötetenként 2.50 pengő.

Tábori Piroska: Dugó Dani a mindentudó
„ „ Dugó Dani a nyughatatlan
„ „ Dugó Dani viszontagságai
„ „ Dugó Dani ujabb kalandjai

Gyermekek készítik dugóból, gólyafészek melege kelti életre, így születik meg Dugó Dani, a gyermekek mókás, vidám pajtása. Mindig nevet, hosszú orra a kíváncsiságtól mozog mindig. Hűséges pajtásai, Kelep gólya és Csupi kutya kísérik ezernyi kalandjában. *Ára kötetenként 2.50 P.*

Molnár Mária: Csuszka Panka
„ „ A kukucskai kondás

Drága, tiszta magyar nyelvben csörgedeznek Molnár Mária meséi. Erdélyországban tanulta ő ezt a nyelvet, a Csillagországnál is szebb Erdélyországban. A mesék közé elszór egy-két versikét is, tréfásat, meg komolyat.

Ára kötetenként 2.50 pengő.

BUDAPESTI KALAUZ

Marslakók számára

SZERB ANTAL

nevét magyar irodalomtörténete, kitünő tanulmányai és regénye tette ismertté.

Talán leglinomabb kisebb írása, a

Budapesti Kalauz Marslakók számára

díszes köntöst követel.

A könyv művészi illusztrációit és iniciálisait

Kolozsváry Sándor

rajzolta.

Bibliofilek számára 100 számozott, aláírt, bőrbe kötött kötet készült, melynek előfizetési árát 6 pengőben szabtuk meg. Bolti ára lényegesen drágább lesz.

Előfizetési határidő: május 15.

Kolozsvári Miklós

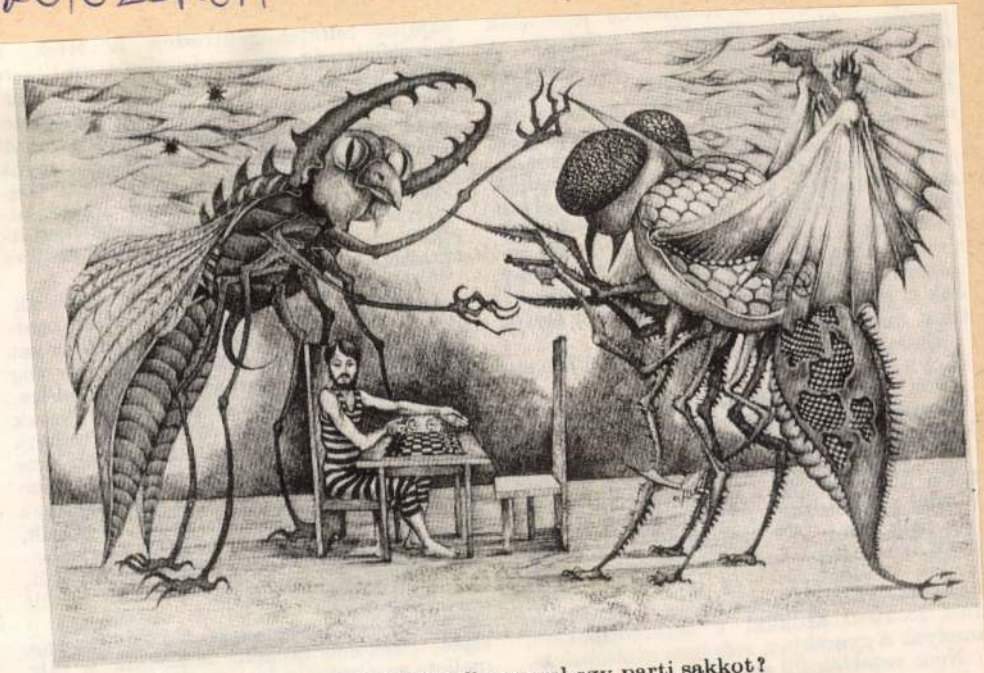

Kolozsvári Miklós: Parancsol egy parti sakkot?

OFIGYELO

PEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
on: 138-068, 387-748, 340-726
1977 SEP 24

LET ÉS IRODALOM

Kolozsvári Miklós

1021

Kolozsvári Miklós rézkarca

minden olyan szép,
ég a csúnya is"

lekvéslehetősége szinte csak annyi, hogy lehagyja-e az étlapról a „kürtőskalácsot" — eljátszik alkalomadtán ezzel is, hogy ily módon „tevőlegesen" is részt vehetne „a világ formálásában". Ám nincs is szüksége nagyobb szabadságra: Miklóska ugyanis művész, még pontosabban: a leglényegéig esztéta, aki *lélekben* szabad. Birtokolja a lét egyféle lehetséges és teljes szemléletét, de nem a realitásban, csak annak szemléletében kívánja megvalósítani önmagát. Nem mintha elzár-

E ponton fordul aztán intenzívbe Esterházynak a művészet titkait feszegető kísérletező kedve, s a fordulat magát Miklóskát is óhatatlanul megszünteti. Növelni próbálván közvetítései hatásfokát: az író radikálisan csökkenti a közlendőt, a nyersanyagot. A *Pajkos szövegek* így: nyelvi kísérletek, egy-egy gegre, valóságmorzsára épülnek. Esterházy bennük már végképp nem a „világra" kíváncsi: mindössze olyan érzéki „káprázatokat" akar teremteni, amelyek az elképzelt ötletet minél teljesebben és minél kevesebb „redundanciával" képviselhetik. A tájékozódás logikája, formai bravúrja (és önveszélyessége) a *Spionnovellá*ban tetőzik. Az író itt különös fikcióhoz folyamodik. Olyan világot, „rendet" képzel el, amelyben immár lényege okán nincsen tartalom. Ahol mindenki mindent előre tudhat, „ahol már »minden lezajlott«, ahol a remény nincs". Mit tehet a művész akkor, amikor a cselekvések formái is hiábavalóak, amikor már csak egyetlen abszolút törvény maradt: a puszta létezés? S ha Miklóska „mint pincér" még tarthatta mesterének Kosztolányit, a *Spionnovella* egyik mottója — nem véletlenül — már Tandori Dezsőt idé-

AUTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Kolozsvári Miklós

1021

Kolozsvári Miklós kiállításáról

...nev tíz hónapja alatt. A szer-
már a felsorolással kifejezi
sszallását emiatt. (Mintha az
kolától távalabb zajló életben
ásképp volna.) És az apró
yek némelyike még anyagi ál-
zatot is kíván! Hát nem szé-
enletes például, hogy ebben a
jjel-mézzel folyó Kánaánban
mcsak a mozibérletet, hanem
ég az iskolatejet is pénzért ad-
k?

Sz. Sz. P. nem felejti el meg-
gyezni, hogy az iskolai ünne-
lyektől a tetűvizsgálatig ter-
dő tematikai felsorolás célsze-
en történt. De mi volt ez a
l? Bizonyára az, hogy írását
szerezhesse a humoros-ironikus
ngnem. Fűszerezi is. De mi ok-
l és mit akar kinevettetni az
enőfüzet című közlemény
erzője? A pedagógust, aki fő-
g írja, vagy a szülőt, aki főleg

evék

nne a tévedés lehetősége, ha
mmi elképzelésük sem lenne
háború törvényeiről és para-
étereiről, és azokat nem modell-
rendezve látnák.

Valószínű, hogy Razsó a mo-
ll fogalmának a fentiektől el-
ő felfogása alapján kifogásol-
hogy „...a törökök drávai át-
lésének tartamából határozott
atokat" közlök „a hadsereg
zámáról". Én ugyanis egyál-
n nem közlök „határozott
okat", csupán egy másik
végzett *becslés* eredményeit
ínűsítem. Óriási különbség!
edig a becslésemben levő

...szaz gyermek és szülő zsúlódik a tornateremben". Azt mindenesetre jó látni, hogy a szülők is ott vannak, és nem sajnálják a fáradtságot. A szerző szerint azonban ezek „...a büszke szülők szociográfiai tanulmányba illenek". Igaz lehet, csak éppen másként aposztrofálva, mint ő gondolja. És hát Sz. Sz. P. is jelen volt, nem a büszkélkedők között, hanem fölöttük trónolva, a maga elfogulatlan, józan, tárgyilagos szemléletével, amint a kosárlabdapalánk vagy a bordásfal tetejéről elnézően tekint a gyarló emberi tulajdonságra, amit úgy neveznek: szülői büszkeség.

Mindezek után az iskolaigazgató is megkapja a magáét, amikor a tornaünnepélyről esik szó. Meg is érdemli, hiszen „...boldog: hallja a hangját, és gyermeknap lesz". Hogy mer boldog lenni? Ok lehet a boldogságra, hogy valaki elmondhatja egy település vagy egy kerület szülőtársadalmának a saját hivatásával és a tanítványaival kapcsolatos gondolatait? Méghozzá a saját hangján. Micsoda feltűnési vágy! De nem marad el a „főhősöknek", a gyerekeknek a megfricskázása sem, akik a Himnuszt „kánonban éneklik" (! ?), miközben a „szülők diszkréten mosolyognak". És tetszenek érezni, milyen szemérmetlenül provokálja ki a dicséretet az a kislány, aki a tornagyakorlatok le-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 AUG 28
TÜKÖR
Budapest

Kolozsvári Miklós

1021

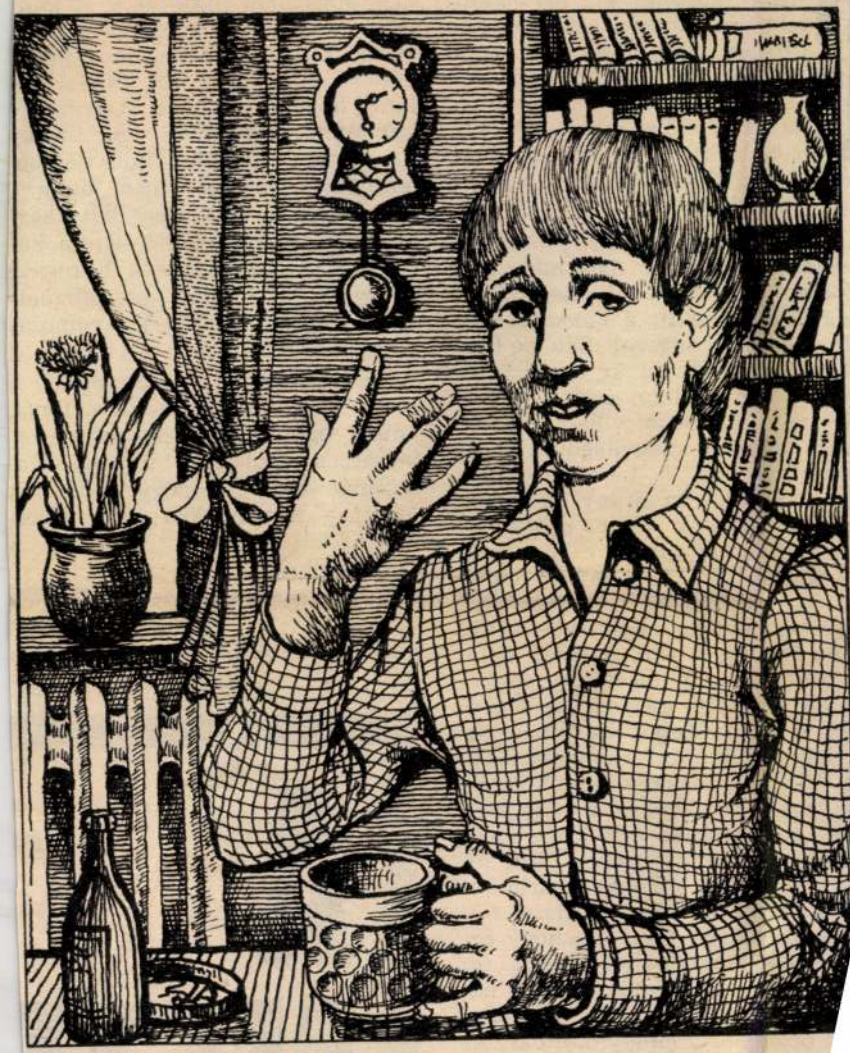

Kolozsvári Miklós r

ardel köszönette
róla, és elbúcsúz
varban most ma
macska ült a lé
egy szürke meg
Az iménti kislány gyerekko-
csiba fektette a mackóját, és
állábon egyensúlyozva, altató-
alt énekelt neki.

A rendőrtanácsos egy pillanatra
megállt, de nem a dalt hallgatta.
Nagyon jól tudta, mi játszódik le
elki szemei előtt: a *Faust* balett-
ének szokta nevezni. Szürke füg-
öny fátyolozza el az egész szín-
adot, mint valami óriási pókhá-
ó, aztán reflektor villan, és hir-
elen minden megvilágosodik, és
áthatóvá lesz, a táncosnők már
elsorakoznak az arany és bíbor-
örös díszletek előtt, még egy
illanat, s adott jelre az egész
ozgásba jön. Egy órával előbb
Gardel az ellopott Vermeer-kép
gyében szürke függönybe ütkö-
ött, és úgy érezte, egészen bele-
abalyodott. És most egy mellé-
esen elejtett mondat belehasí-
ott a szürkeségbe: Berthollet úr
rrhangon kiejtett mondata: „Az
z állat Barthélemy apó kétszer-
áromszor is lemásolta a képet."
os, a képmásoló éppen az ellen-
ezőjét állította: „Soha. Nem le-
et lemásolni." Tehát hazudott.
z a hézag, amelyről a fiatal fel-
gyelőknek azt tanítják, hogy ezt
eressék minden nyomozás so-
n. A hézag az alibi, amely ha-
snak bizonyul, az aránytalan-
bizonyos személy költekezése
jövedelme között, hézag az az

hazugság volt a javából. Barthé-
lemy nyilván azt hitte, hogy e
hazugságnak nem lesz következ-
ménye, s a kérdésnek semmi kö-
ze a képlopáshoz, de a hazugság
akkor is hazugság, és pillanat-
nyilag ez az apróság a nyomozás
egyetlen konstruktív eleme.

A Pont-Neufnél rákönyökölt a
mellvédre a hatalmas nyárfánál,
amely úgy hajol a híd fekete tá-
masztóoszlopai felé, mintha ala-
mizsnát kérne, és egy pillantást
vetett a horgászokra, akik Verf-
Galant-nál lógatták a vízbe a
zsinórjaikat.

— Ugyancsak zavarban lehetnek
— gondolta —, ha véletlenül hal
akad a horgukra! Egyébként alig-

A

Orosz grafika

Tíz évvel a forradalmi átalakulás után a szovjet-orosz művészi kultúra is igyekszik bemutatkozni Európának. Négy-öt év előtt csak sárcipőik, prémeik és propaganda-irataik jelentkeztek a nagyobb kiállítóhelyeken. Azután világszerte népszerű filmeik árulták el, hogy a nagy szenvedélyek mellett hatalmas összefogó és tömegmozgató erők is szunnyadnak az orosz szcenikusokban. Egy-két év óta pedig a szovjet-unió mindenfelé elküldi az ő mozgó kiállítási kocsiját is a legkülönfélébb iparművészeti és építészeti anyagokkal megrakva. A kocsikra nagy betűkkel van ráfestve: „A szovjet-unió külföldi kultúrtársasága". Német és svájci városokban jelennek meg a vándorkiállítások. S ma-holnap alig lesz olyan nyugateurópai város, amelyben egy orosz-zsidó színház, egy förgeteges film, vagy egy sereg faragott játék hírt ne adna a szovjet nagy művészeti erőfeszítéséről.

Mindabban már első pillanatra két titáni erő keveredését lehet észrevenni. Egyik: a nyugateurópai formák után való sóhajtás. Másik: az ősi, paraszti, ázsiai lélek feltörő melódiája. Mint maga a szovjet lényege sem más, mint józansággal keveredett ájtatos rajongás, úgy ennek a művészetnek is mindig megvan az ő kétfélesége. A régi szláv ornamentális kedv, melyet új formákba tör a doktrinák láza.

Mikor az orosz iparművészet bútorszállító kocsijait kirakják: első pillanatban csalódást érez az idegen. Kis fülkék fogadják, fanatikus építészeti tervezésekkel. Házak, gyárak, városképek, melyek amerikai szárnyait ázsiai összevisszaság teszi tarkává. A vasgerendák, a betonfalak, az elevátorok cifrálkodnak itt és egy szimbolikus, naív kifejezésmódot keresnek. Más fülkékben az orosz színpad reformátorai keresik a konstruktív egyszerűséget. Valaha stilizáló vidámság, most mértani összefogása a játékszínnek. Azután filmszcenáriumok, döbbenetes, csaknem víziószerű szupranaturalizmussal. Itt már belelépünk a fény és a grafikai vonal mezejébe. Ebben fegyelem, rend és tudatos akaratirány uralkodik a mai Oroszországban.

Tíz év alatt a szovjet-grafika lehántotta magáról a forradalom lázas és értelmetlen gyermekábrándjait. A művészek már nem állnak oda a nyomdába, hogy óriásplakátokon a litográfia festékeivel új társadalmi életformákra tanítsák az írni-olvasni sem tudó parasztokat. A költők, kik kezdetben a szedőszekrény mellett állva, mértani idomok alakjában diktálták verseiket, elnémultak. A verseskönyvek, melyeket szalagszerűen, minden érzést más színnel kellett nyomniok a gépmestereknek,

Ex libris Kolozsvári Sándor, metszette: Kner Albert

Magyar Grafika
1929.

odafagytak a rotációsokhoz. És nagyon megfogyatkozott azoknak az elemi iskolás abc-éknek a száma is, melyekben fekete bankárt eszik a piros proletárcsalád ebédre.

A mai orosz grafika nem különcködik, hanem keres.

Érzéseket, életerőt, élettempót akar kifejteni. Aktivitást, az emberi élet óriási üzemvezetését, a gépnek világmegváltó erejét.

Az orosz szovjetgrafikus először azzal kezdte, hogy összetörte a szedéstükröt. Minek a harmónia, a nyugalom, a polgári áttekinthetőség a nyomtatásfelületen? Egyenlőtlen, szaggatott, robbanásszerű az élet tempója. Kövér betű, felkiáltójel, groteszkek, rajzolt vonal, léniázás, színcsíkok, — az élet s az érzések ösztönös bensejét nem a nyugodt folthatás fejezi ki. Ez volt a forradalmi szétrúgás mottója. Ez volt az „új festőiség" nyomtatókorszaka, melyben zavaros módon összevegyült az írógépbetűk világa és a templomi üvegablakok figurális élete.

Az az érdekes, hogy ezt a szellemet nem kitalálták, hanem átvették az oroszok. Egyfelől Amerikától, a gépember-ideálokkal egyetemben. Másfelől Marinettitől, a futurista olasz költőtől, aki ezt a fasizmus „propagandájának" is alkatelemévé tette. („Aktivitás, gyors érzések, kurzív és még 20-féle típus egy kiáltvány-oldalon!")

De mi lett ebből a zabolátlan, céltudat nélküli, hepciáskodó szovjetgrafikából?

Lett belőle egy plakát- és könyvborítékstílus, amelynek Európa elsősorban a foto- és tipomontázs nagy elterjedését köszönheti. Ennek az amerikai technikának az európai tömegérzéssel való összeegyeztetését főleg az oroszok keresték. A tízezer ujjongó ember fényképe, mely fölött kinyúlik egy piros kéz és egy harsogó plakátjelszó, — ez valóban a mai kor film- és reklámlátásának terméke. A felborult rendet és megszünt síma folthatást egy kinetikai játék váltotta fel, melyben az optikai élmény tódul elsősorban a szemek elé. (Csak a balga nem veszi észre ennek a belső rokonságát a Pudovkin-film robbanó fénygránátjaival.)

Ennek a konstruktív irányba szelidült nyomtatóirányнak ma az orosz grafikában El Lissitzky a legjelentősebb képviselője.

A nyomtatógrafika legérdekesebb hajtásai pedig már nem a propaganda-iratokban s a plakátokon jelentkezik, hanem a gyermek-képeskönyveken. A tízkopekes könyvecskék, melyek tízmilliószámra kerülnek forgalomba. Értelem, tanítás, meggyőzés, új világszemlélet árad belőlük, de ízléses és kedvesen közvetlen módon. Most már nem a politika és a szenvedélykeltés a fontos. Az új világot a villanylámpa fejezi ki, a régit a petróleummécs. A konstrukciókat asztalon, esztergapadon szemléltetik, nem az osztálytagozódáson. Folyók folydogálnak, de nem piros vérpatak, hanem gőzhajók teszik őket élénkebbé. Két- és háromszínű nyomatokban az élet hétköznapjai és a szovjet ünnepnapjai valóban eleven film módján peregnek le előttük. Egyik-másik német múzeumban e képeskönyvek mellé odatették a cári Oroszország idejéből való gyermekkönyveket. Élettelen, vérszegény álmodozásoknak hatottak, míg emezekből gyermekfecsegés és kacagás csapódik a szemlélőhöz.

A szovjetgrafika a türelmetlenség villámlásaiból a csöndes lélekművelés tájaira ereszkedett alá.

Vannak egyenesen arisztokratikusan kecses egyéniségei is. Ilyen Csehonin. Tíz év előtt a grafikusok diktátora, ma világias allürökkel rendelkező tervezőművész. Bankót és bélyeget rajzol, plakátot csinál, tányérokat és díszedényeket fest, olyasféle elegánciával, melyen a szovjet-kalapácsot virágfüzérek övezik. És a gyárkémények fölött amorettek lebegnek. Különös klasszicizmus van az ő kalendáriumi lapjain. Egy darab diktatura és egy kis visszapillantás a napoleoni pompára. Ki tudja, a népbiztosok művészetének, interiőrjeinek nem ő lesz-e a Dávidja, az udvari múzsáknak ceremóniásmestere, frizőrje?

A szovjetgrafika nagy vándorkocsijában mintha mikrofónszekrények volnának. Mindenféle lemezeket lehet látni és hallani. Furioso, presto, andante con moto. A vér bíborától a millefleur ibolyakékjéig minden színhangulatra rezonálnak a szovjet művészei.

Nádai Pál

NYOMDAFESTÉKGYÁR
DÉL-NÉMETORSZÁGBAN
képviseletét Magyarország részére jól bevezetett úrra óhajtja bízni. Ajánlatok **D. D. BERL.** jelige alatt e lap kiadóhivatalába küldendők

Kolozsváry Sándor

kiáll.

Nemzeti balon

1927. szept.

Föv. kipt.

Kolozsvári Sándor

Kiáll. -
Nemzeti Szalon
1926. okt. - nov.

Fő. képt.

Kolozsvári Sándor

vnő

Elek Artur:
Az újabb magyar grafikai művészet.
Magyar Művészet
1937. 215. l.

Kolozsváry Sándor

wód

Magy Zoltán: „Az elmúlt év legszebb könyvei" Magyar Könyvszemle 1937. 36 l.

Haggáda Peszach estéjére Gyoma, 1936.

Fenti fametszeteivel.

háztartásokat is takarékosságra kényszeriti.

en

J L A konyhájából

Telefon: 118-385.

menü . . . . . P. 1.10

személyes menü P. 1.90

kább, mert én mint a kolozsvári Mágnás New-York étterem hosszu időn át volt álloda társtulajdonosa, legutóbb pedig a umok 5 éven át volt élelem gazdasági a konyhámból kikerülő legelsőrangú, leg- ek is megfeleljenek.

arról, hogy nemcsak olcsón és jól, hanem mert a kivánt időre az ebédet pontosan

Kiváló tisztelettel

Dunszt Gyula konyhája

V., Tükör ucca 5.

Telefon: 118-385.

F. k.: Dunszt Gyula

Kolozsvary Sandor

cikk

Descseny, Desider

Modern Hungarian
Wood-Engravers.
The Hungarian Quarterly

1936. 2. sz. képpel

Tekintetes M ü e n

Ajánlott.

Kolozsvary Sándor

rajzai az Ünnep

c. lap 1936, 1937

évi folyamában.

-gy László.

tca 10. Felelős: Győry Aladár igazgató.

Kolozsvári Miklós

„Mártélyi Tisza-part" c. grafikája
a 17. oldalon, „Cirkusz" c. grafikája
a 97. oldalon

Valóság 1977/10

országok kölcsönös megismertetése érdekében vállalnak.

K. Gy. Cs.

bresítheté. Az egyik legnagyobb New York-i ingatlantulajdonos részvénytársaság egyebek közöt az Empire State Buildinget is a magáénak mondhatja.

dobálták meg követ, hanem azoknak a buszoknak is beverték az ablakait, amelyekben testi és szellemi fogyatékos gyermekek ültek.

4. A húsfeldolgozási dolgozók köve-

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Slamasztika (részlet)

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni.9.
XXIII. évf. 23. sz. 6. lap.

mikor 1074
kezett, még
1074 táján I
a bizánci görög császár által ajándékon küldött abroncskoronát legkésőbb az 1300-as évek elejéig sebbel-lobbal, kontár módra összeillesztettek egy keresztalakú, díszes aránypánttal, mely aranypánt korábbi rendeltetését nem ismerjük.

Az összeillesztés azért történt kontár módra, mert az apostolokat felsorakoztató aranypántról lemaradt négy apostol, a Krisztust ábrázoló zománcképet pedig kilyukasztották, hogy a koronát ékesítő kis aranykeresztet odacsavarozhassák. Szakmáját tisztelő ötvös ilyent nem tesz. Valaki tehát időzav
ötvösmesterség

vagy más fejéket értsünk koronákon? Ha viszont nem kényszerhelyzetben történt az összeillesztés, hanem mondjuk, a szent király tulajdonának vélt díszes tárgyat dolgoztak rá a bizánci abroncsra: akkor miért végzett az ötvös ilyen szakszerűtlen munkát?

A választ talán rövidesen alapos és részletes vizsgálatok adják meg. Eddig ugyanis — hazaérkeztéig — jószerint kézbe se foghatták magyar tudósok a szent ereklyét. De ha ez a mi mostani koronánk nem díszítette is István fejét, annyi tény, hogy a XIV.

ily ko-
képéül
csak
az tekinthető szent István méltó utódjának, akit ezzel koronáznak meg. A magyar korona tehát, amint azt a magyar nemesség már 1440 nyarán, majd utána többször is megfogalmazta: a nemzet függetlenségének jelképe. Egy olyan nemzeté, mely önként csatlakozott Európa akkoriban születő államaihoz, s mint ilyen, önállóságában is szerves része annak az Európának, melynek akkor az első koronát küldő római pápa volt a szellemi feje.

Figyeljük meg az izgatott alkalmazkodni igyekvést, mellyel a dél-
dházi —
minden-
gyar ki-
rályi mivoltát: 1301 tavaszán Esztergomban megkoronáztatja magát Bicskei Gergely érsekkel, ámde nem a szentistváni (annak vélt) koronával, mert az egy ellenpárt kezén van. Nyolc esztendő elmúltával, két ellenkirály visszavonulását kibőjtölve, 1309. júniusában másodszor is megkoronázzák, ezúttal Budán, ámde ismét csak egy pótkoronával, mert

je az
kornak?

sovinizmusa nem tartható többé. A tudományos eredmények, új technológiák nemzetközi cseréje, úgy tetszik, a következő évtizedek sarkalatos ténye lesz. Az „észak-dél" vitában, ami a fejlett és elmaradott országok kiéleződött helyzetkülönbségét érinti, a technológiák átengedése máris elsőrendű tétje a

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Bőrdudás

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.
XXIII. évf. 23. sz. címlap.

A túloldalon lásd a müvész "Rézkarc" /részlet/ cimmel közölt rajzát.

giumok már elavultak.

Ilyen előzmények után indult meg a bányászok pere. Három község, Abrudfalva, Kerpenyes és Bucsum keresetet indított a törvényszék előtt, ezzel egyidőben küldötteket menesztett Nagyenyedre, de a jószágigazgató Zalatnán elfogatta és börtönbe záratta őket, a megbízottakat. Néhány nap múlva újra elindultak Nagyenyedre, de nem egyedül, egy idegen nő is

nervári börtönbe szállították és mint „notóriusan lázító személy" ellen bűnpert indítottak. 1851 februárjában kiszabadult. Ezután a hatóságok még figyelték, de már eredménytelenül. Élete végén valószínűleg beleolvadt egy ismeretlen vidék életébe. Sírját nem találták meg.

dr. Gergely Ernő
tudományos főmunkatárs
Magyar Munkásmozgalmi Múzeum

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

Élet és Irodalom, Bp.

1979. JÚNIUS 9.

XXIII. évf. 23. sz. 2. lap.

Kolozsvári Miklós

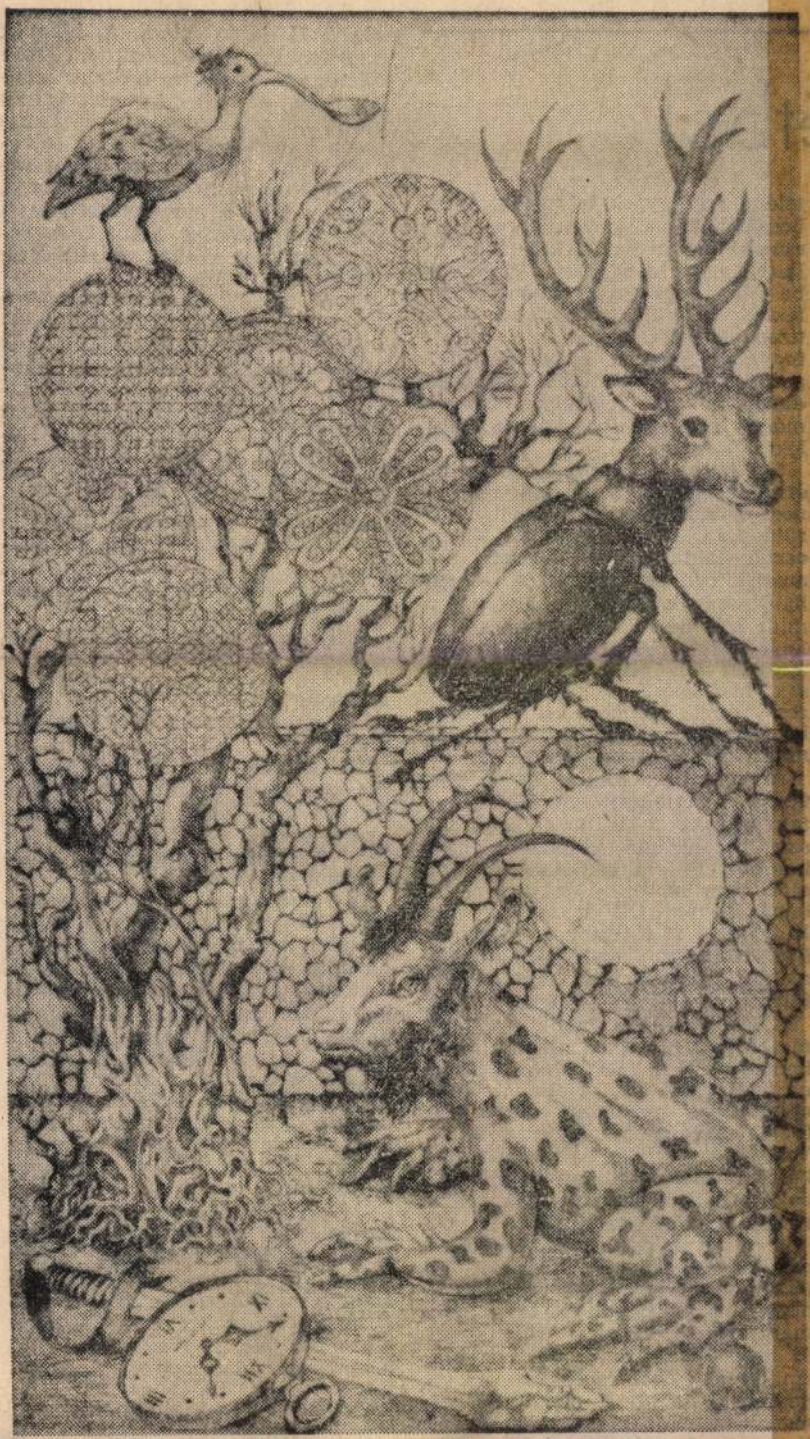

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.
XXIII. 23. sz. 5. lap.

Kolozsvári Miklós: Gyermekkori félreértések

...ből

...l szerénynek tetszenek. Az el-...tás elleni garanciákon kívül ...n évi hétszázalékos béreme-...karnak kiharcolni. Figyelem-...ve, hogy tavaly kilenc száza-..., 1979 első negyedében pedig ...égy százalékkal emelkedtek a ...sztói árak, a házkezelési dol-... még követelésük teljesítése ... is saját reálbérük bizonyos ...i csökkenését foglalják a kol-... szerződésbe.

...ényeges körülmény, hogy az ...t lakók túlnyomó részben ... munkásosztály soraiból ke-... ki. Az úgynevezett közép-...-lakta házakról van szó, ...ekben az egy nappali — egy ...obás lakás havi bére annyi, ...egy betanított munkás teljes ...izetése. Azokban a házakban ...s, amelyekben segédmunká-...isfizetésű egészségügyi, ke-...elmi, szolgáltatási dolgozók ..., nincs portás, biztonsági őr, ...szemétledobó, nincs lift.

...bejárati forgóajtót kezelő por-... (természetesen libéria és ...sapka nélkül) civilben, a ...ot hirdető táblával a nya-..., fel-alá sétálnak a kapu ...agy lábukat lógatva ülnek a ...ányon. Ők a sztrájkőrség. ...ggel felelgetnek a munkába ...ő vagy hazatérő lakóknak, ... munkaadók képviselőivel ...irgyalásokról faggatják őket. ...trájkolók a lakók szolidari-...érik tábláikon. S azok való-...gértők. (Ma nekem, holnap ... Vagy inkább holmi elhá-...lan természeti csapásként ... fel a munkabeszüntetést. ... rendkívüli állapotféle ala-... annak minden velejárójá-...izottságok alakulnak, akti-... felelősök teremnek.

... házunkba ugyan kerítettek ...nan egy pót-biztonsági őrt ...sik szakszervezet tagját), de ...ázzal odébb a tulajdonos ...m túdott vagy nem akart ...észt felvenni. Ezért aztán, ... G.-ékhez igyekszem, zárva ... a kaput. A „kapu" közön-...regajtó; két közép- és egy ...tt korú hölgy üldögél mö-... lakásokból kihordott fote-... Ők az ügyeletes kapuőrség.

...at. (Erről eszembe jut egy ...ndőrkutya-felvételt hirdet-... Százak állnak sorban farkas-

ség?") G. lejön értem. A hölgyek nagynehezen beengednek. A liftben fölfedezem, hogy a házban lakóbizottság alakult. Az szervezi és osztja be a lakókat folyosótakarításra, kapuőrségre, sőt — a felvonószekrény falára kiragasztott cédulán — az szólítja fel őket arra is, hogy amíg a munkabeszüntetés tart, ne fizessenek lakbért. A cédula sarkára valaki odafirkálta: *„Hatalmat a népnek!"*

A mi házunkban is virágoznak a jenki-módi tacepaók. Szerkesztőbizottság nincs, a felhívások, cikkek alól hiányzik az aláírás, de mindenki azt tehet ki a lépcsőház falára, a kapualjba, amit csak akar. A fő téma: az öntudat hiánya. Némely lakók ugyanis — ahelyett, hogy levinnék — egyszerűen kiteszik a folyosóra a szemetet. A bűn individuális, a bűnhődés azonban kollektív: a förtelmes szag mindenkié.

Hogyan ostorozzák ezt a jelenséget a lakók? Két példa.

„NE LÉGY TREHÁNY! Ha beteg vagy, és nem tudod magad kivinni a szemetet, bármelyikünk megteszi helyetted. De ha itthagyod, felzabálnak a rovarok. *Egy szomszéd.*"

„Az a lakó, aki ittfelejtette, kéretik levinni a szemetet az utcára. Ellenkező esetben köznevetség tárgyává tétetik: skarlátvörös körgallér viselésére kötelezteik «D» (disznó) felirattal."

A kukás autók személyzete tegnapelőttig a sztrájkolókkal vállalt szolidaritást. Nem szállították el a házunk elé lehordott szemetet, amelyből nyolc-tíz méter hosszú, jó két méter magas barrikád képződött a járdán. Egymásra raktuk a fekete nylonzsákokat, bizonyára magasabbra, mint más házak lakói, legalábbis a tévé-híradó bennünket talált megörökítésre méltónak. Mindenesetre a szeméthalom olyan bűzt kezdett árasztani, hogy mindenkinek elege lett belőle. A sztrájkőrségnek is. És mielőtt az állam kormányzója kirendelte volna kukás feladatra a nemzeti gárdát (mert már ezt latolgatták), a sztrájktanyáról telefon ment a köztisztasági dolgozókhoz: „Köszönjük a szolidaritást, de most vigyétek el a szemetet, mert már mi sem bírjuk."

Vajon mit hoz a holnap?

A ma meghozta a választ. A rádió bemondta, hogy a háztulajdonos cégek beadták a derekukat.

...egyezett az új kollektív szerződésbe. Együttal közölték: azt az összeget, amennyivel felemelik a házkezelési dolgozók bérét a jövő hó-

Ünnep 1935. 36. 27

Tüzijáték

(Kolozsváry Sándor krétarajza)

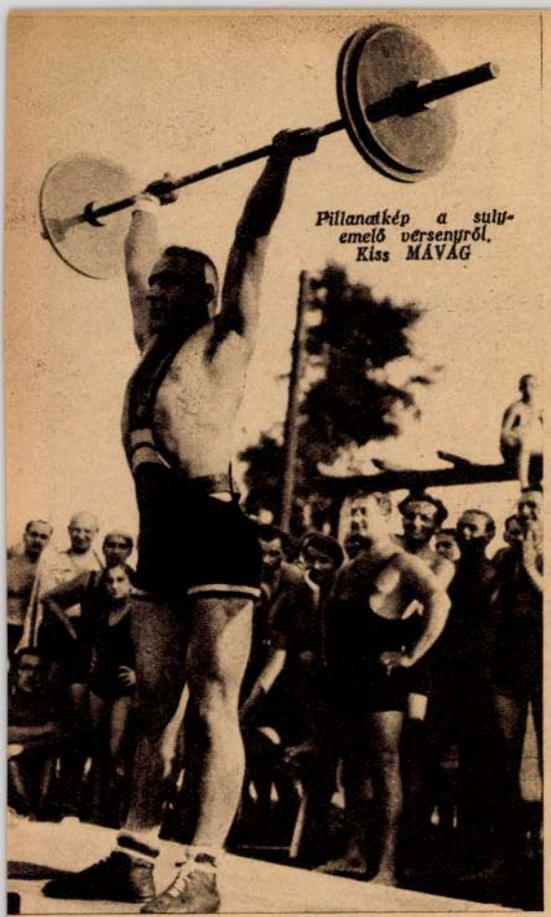

Pillanatkép a súlyemelő versenyről. Kiss MÁVAG

Ünnep SPORTJA

A football vasárnapja

Az elmult saisonban a magyar footballsport sulyos krizisen ment keresztül, már-már ugy látszott, hogy az egész bajnoki rendszer tulélte magát, amikor felvetődött egy reform-ötlet, amely azután megvalósult; amatőrcsoportok győztesei kerültek az első ligába, amely Nemzeti Bajnokság néven igyekszik megkedveltetni magát a közönséggel.

Az elmult idényben igen szeszélyesek voltak csapataink. Az egyik vasárnap gyönyörü játékot nyujtottak, klubcsapatok csak ugy, mint a válogatott legénység és a következő héten a hivők nagy táborát már sulyos csalódás érte.

A válogatott csapatok magukon viselték a krizis szimptómáit. Változtak a szövetségi kapitányok, keresték a bünbakokat, a sportsajtó felhördült egy-egy nem várt vereség nyomán, de a tehetségekben gazdag magyar footballsport betegségének bacillusát nem sikerült megtalálni.

Rendszerváltoztató reform után vágyódtak az érdekeltek. Mindenki érezte, hogy valami uj intézkedésnek kell jönnie, mely friss életerőhöz juttatja a csapatokat és a játékosokba lelkesedést önt.

Ezek az elgondolások lebegtek a magyar football reformereinek szemei előtt, amikor a Nemzeti Bajnokságba az amatőr-csapatok elitjét beosztotta.

A *Törekvés* a magyar amatőr footballsportnak egyik régi, rokonszenvre méltó együttese. A kitünő vasutascsapat, amely mindenkor becsületesen küzdött — külföldön is — a magyar szinekért, jó szereplésre hivatott. Örömmel látjuk és köszöntjük az I-ső ligában.

A másik amatőr jövevény a *Salgótarjáni BTC*, a szépen játszó bányászcsapat. A bányász elszántság és összetartás, hisszük, hogy a zöld gyepen is érvényesülni fog. *Jó szerencsét* a bányászfiaknak.

A harmadik uj elsőosztályu együttes az elmult évben a II-ik ligában veretlenül végzett *Budafok* csapata. Szürke nevek, közepes játékosok és szebbnél-szebb eredményeket értek el. Megnyerték a bajnokságot. Náluk nincsenek sztárok, minden tudásukat, energiájukat az összjátékra összpontositották. Az I-ső liga sorrendjének második csoportjához tartartoznak majd és jó szereplést várunk tőlük.

A *Nemzetiek* ellentétben eddigi sportszerü küzdésükkel, ezuttal a zöld asztalnál megnyert csatájuk eredményeképpen jutottak be az első ligába, mert az osztályozó-mérkőzéseken egy góllal a miskolci Attila győzött, de jogosulatlanul szerepelt, ezért diszkvalifikálták és a fekete-fehérek jutottak helyükbe s igy az elsőosztályba is.

A Nemzetiek csapata még az előkészités periodusában tart; egy-két héten belül eldől, hogy rendelkezik-e majd egy olyan csapattal, amely megállja helyét a nagy konkurrenciában. Ismerve a VII. kerületi egyesület összetartó és lelkes táborát, hisszük, hogy a szervezés nem tart sokáig és a csapat a jó start után jól fog szerepelni.

A többi nagy- és középcsapat közönségünk régi ismerősei és kegyeltjei.

Reméljük, hogy a Hungária is, az uj edzője, Schaffer szakavatott vezetése mellett, magára talál és nem lesz a bajnoki küzdelmek statisztája és bámész szemlélője az Ujpest—Ferencváros párharcának.

A fővárosi pályákon megszólaltak a birói sipok, amelyek a nagy küzdelmek megindulására adták meg a jelet; higyjünk footballsportunk reneszánszában, amelynek eljövetele a magyar sport érdeke. A játékosoktól sok komolyságot, nagy lelkesedést, a vezetőktől bölcseséget, objektivitást és szigort várunk.

*

A football első fordulója a papirformáknak megfelelően folyt le.

A Ferencváros lehengerelte *Budafokot*, amely megilletődötten fogadta ellenfele gólzáporát.

A Ferencváros csapatáról még nem lehet kialakult véleményünk, mert ellenfelének szörnyen imponált s igy sokszor átlátszó kombinációjuk zavartalanul nyert befejezést.

Egy könnyen megállapitható: *Sárosi*, a csapat lüktető ereje, változatlanul nagyszerü.

A *Hungária* játékáról is bajos véleményt mondani első szereplése után, mert a *Nemzetiek* adhoc csapata, ha a védelme elég erősnek is bizonyult, nem jelentette számára az erőpróbát.

Csatársora a kapu előtt — régi hibájuk — még mindig tulsokat tologatja a labdát, ami klasszis ellenfélnél nem lehetséges és teljesen felesleges is. Schaffer trénernek még nehéz dolga lesz ezekkel a csatárokkal, amig több aktivitásra szoritja őket.

A harmadik nagy csapat: az *Ujpest* mutatta a legegységesebb formát a három vezető egyesület között. Támadásait kombinativ játék és lendület jellemezte.

Az ujoncok: Budafok, Salgótarján, Törekvés és a Nemzeti azt nyujtották, amit vártunk tőlük, sok lelkesedést és lámpalázat. Ha a kezdeti nehézségeken tullesznek, megszokják majd az első liga levegőjét.

*

A többi sportok elpihentek a nagy küzdelmek után.

Feljegyzésreméltó esemény volt a tennisz férfi bajnokságok döntője, amelyben *Szigeti* (Mac) 6:4, 9:7, 6:0-ra legyőzte a bajnokjelölt Gáboryt (UTE), aki nagyon rossz napot fogott ki és nem mutatta azt a játékot, amit vártunk tőle.

B. Ö.

Ferencváros—Budafok 10:3. Budafok kapusa a csatárok fejéről szedi le a labdát

A nyomdahelyiségek jó világításáról

Kétségbevonhatatlan igazság, hogy jó munkát csak megfelelő jó eszközökkel lehet végeztetni. Tisztában is van ezzel minden munkaadó és azért az anyagi erejéhez és a szükséghez képest a legmodernebb eszközöket igyekszik munkása kezébe adni, hogy vállalata nehogy lemaradjon a nagy versengésből.

Ilyen értelemben a világítást is szorosan hozzászámíthatjuk a modern munkaeszközök sorába, amelyet megfelelően használva, a munkát gyorsabbá és megbízhatóbbá tehetjük.

Mégis azt tapasztaljuk, különösen a kisebb nyomdákban, hogy — dacára a jó világítás óriási fontosságának — sok nyomdában alárendelt jelentőségűnek tartják azt és megelégednek azzal, hogy a helyiséget — jó esetben — néhány lámpával felszereljék.

Néhol középen helyeznek el egy nagy lámpát. Az ilyen középvilágításnak az előnye látszólagos olcsóbb volta, de nagy hátránya az, hogy nem világíthat meg egyenlően minden munkahelyet és mert a regálisok és gépek elhelyezésénél a természetes világításra is tekintettel kell lenni, hogy az különösen jól kihasználódjék, de máskülönben is elkerülhetetlen az, hogy mennyezetvilágítás esetén sokszor a szedő hátát éri a fény és így a szekrénye árnyékba kerül, tehát a helye sötét lesz.

A legtöbb helyen néhány nagyobb égőt helyeznek el, azzal a szándékkal, hogy az több munkahelyet megvilágítson, néhol csak úgy ötletszerűen, vagy csak azok fölé a szekrények fölé kerül lámpa, ahol szereléskor a nyomdában dolgoztak. Az ilyen elhelyezési mód magával hozza azután azt a helytelen szokást, hogy a szedő kénytelen a lámpákat szekrényekhez, regálisokhoz, ajtófélfához kikötözgetni. Egy-egy ilyen operáció bizony időveszteséggel jár és sokszor előfordul, hogy a lámpa elszabadul kötelékeitől és a falhoz vágódva, összetörik. De a legtöbb esetben ez sem vezet célhoz, mert a lámpazsinórt rendszerint rövidre hagyják és így csak a mennyezetet világíthatja meg a kikötött lámpa, tehát nem azt a helyet, ahova vezetni akarták.

Rossz helyen spórol az, aki nyomdavilágításon spórol. Félhomályban nem lehet dolgozni, mert annak következménye: a lassúbb munka, nagyobb korrektúra, vagy nyomtatványrontás, de veszélyezteti a nyomdai munkás szemevilágát is, mert így erőltetve kell néznie.

Legolcsóbb világítás a sok lámpával való világítás, mert csak ilyen módon lehet a nyomdában a világítótesteket elosztani. Ez esetben egy-egy fogla-

Berény Róbert:
Plakát (1931)

A könyvipar és a könyvtárak

A dübörögve dolgozó sajtó, mely óránként a könyvek ezreit termeli, az óramutatóhoz hasonlóan mozdul minden percben a jelen időjelére. A tökéletes munkájú gépek nagy teljesítményeikkel oly megszokottaknak, annyira maguktól értetődőknek látszanak már életünkben, hogy alig jut eszünkbe az a nem is túl régi korszak, amikor elektromos motorok helyett emberi erő hajtotta nagy fáradsággal a nehézkesen működő, egyszerű táblás sajtókat. Vajjon hogyan is tudunk elfelejtkezni arról a sok évszázados töprengéssel, kísérletezéssel alászántott, előbb lassú, most pedig már rohamos fejlődésről, mely a könyvnyomtatás eszméjét megérlelte, megvalósította és megnemesítette? Miért vannak oly sokan, akik a sajtóban csak az egyszerű munkagépet, az emberi munka versenytársát látják meg és nem a szédületes eredményt, sem a világot átfogó erőművet?

Ritka az a nyomdavállalat, mely hosszú időre és hiánytalanul megőrizné minden kiadványát s hogy elveszti szem elől műveit a nyomdász, azért nem látja jobban munkájának tökéletesedését sem. A sajtó alól kikerülő könyvek hivatásukhoz mérten szerteszóródnak a világban, hogy feladatukat elvégezve elhasználódjanak, elpusztuljanak. Aránylag kis rész az, ami hosszabb időt érhet és egy nagy könyvtár falai közt megőrízve tanújele maradhat korának. Ami megmarad, az csak a nagy múzeális, vagy tudományos könyvtárakban marad meg. Ezért mondhatjuk, hogy a könyvtár a m a i könyv sorsának a h o l n a p j a. És mikor szerető gonddal összegyüjti a jelen írásos megnyilatkozásait, egyúttal a t e g n a p o t és t e g n a p e l ő t t ö t is jelenti, hiszen anyagát már a távol multból őrízgeti.

A könyvipart és a könyvtárakat a mult, jelen és jövő számtalan kapcsolata fűzi össze. De e kapcsolatok nálunk ma még nem láthatók eléggé. Hiányzik belőlük az az erő, mely szélesebb körben tudatossá tehetné, hogy ezek a kapcsok nem véletlenek, hanem mindkét részről a legközösebb érdekeké. Oly érdekeké, melyek ma már el nem hanyagolhatók, mikor a könyvtermelés-

Kolozsváry Sándor: Plakát (1931)

nek és a könyvtáraknak egymással versenyezve kell tervszerűsíteniök munkájukat, hogy a maguk előtt látott igen nagy feladatoknak megfelelhessenek: az emberi műveltséget terjesszék és a további fejlesztés lehetőségére összpontosítsák.

De ezek az érdekek mindkét oldalról ellentéteseknek látszók is, egymást mégis igen szerencsésen egészíthetik ki.

Bizonyára fölösleges volna legelsősorban arra mutatni, hogy a könyvtárak úgy az ismeretterjesztő, mint tisztán tudományos intézményeikkel milyen nélkülözhetetlen támaszai azoknak, akik éppen a könyvtermeléshez kötötték sorsukat. Hiszen egy szélesebbkörű általános tudás nélkül a nyomdász csak rabjává válnék hivatásának, holott az értelmetlen másolás helyett annak szellemi részese lehetne. Hány törekvő embert lelkesített a könyvvel való foglalkozás állandó önképzésre és e réven megérdemelt kiemelkedésre? Hol állana ma a könyvtermelés, ha nem magasabb tudású férfiak emelték volna állandóan? Emlékszünk-e még arra, hogy egy Gutenberg, Aldo Manuzio, a Giunta, Elzevier, Blaeu-család tagjai, Christoph Plantin, Misztótfalusi Kis Miklós — csak egy aránylag rövid korszak pár kimagaslóbb nevét említve — talán még nagyobb tudósai voltak koruknak, mint nyomdászai? Vajjon a mai nagy technikai fejlettség korában megközelíthetjük-e a sajtó és a tudomány akkori szerves kapcsolatának feltűnően magas színvonalát?

Azt is jól tudjuk, hogy a könyvipar fejlődése jórészt attól függ, ha rendszeresen számot vet korábbi eredményeivel, akár helyeseknek, akár téveseknek látszanak azok. És míg az előbbieket időnként újra ellenőrzi, egyúttal arra is figyelnie kell, hogy a sok régi meddő kísérlet a mai tökéletesebb eszközökkel — mint az ismételten előfordult — nem válhat-e új csodás találmányok szülőjévé. Pedig a gépszerkesztési kísérletezések, a felhasznált anyagok kémiai vizsgálatainak adatai, a sokszorosítás meglepően sok lehetőségével együtt bizonyára jórészt feledésbe merülnének, ha a könyvtárak nem őriznék a róluk szóló feljegyzéseket és magukat a sajtótermékeket.

latba természetesen kisebb égők helyezhetők el és azért olyan helyen, ahol pl. most 5 darab 60 wattos égő van, ott ugyanannyi áram fogy el akkor is, ha 7 darab 40-es és egy 25-ös, vagy pedig 12 darab 25-ös égőt használunk.

A sok lámpával való világításnak elsősorban pénzbeli akadályai vannak. Bizonyos, hogy több lámpafoglalat, lámpa és zsinór többe kerül, azonban az áramszámlán hamarosan kitűnik, hogy több lámpával való világítás gazdaságosabb, így kevesebb áram fogy, mert nem kényszerülünk arra, hogy egy kétszáz wattos lámpát égessünk akkor, amikor pl. négy darab 25-ös égő is elégséges, ha az megfelelően van elhelyezve.

Több lámpának a mennyezeten való elhelyezése — különösen magas helyiségnél — nagyon sok munkába és sok nehézségbe ütközik. Azonban nem szükséges minden esetben a mennyezeten helyezni el a zsinórt, sokszor megfelelőbb, ha a falon vezetjük azt, esetleg megfelelő vastagságú kifeszített dróton. Ilyen úton sok munkát és lámpazsinórt lehet megtakarítani. A kifeszített drót segítségével megoldhatjuk a legideálisabb nyomdavilágítást, mert ha azokat megfelelően helyezzük el és az egyes lámpáknak jó hosszú zsinórt hagyatunk, oda vihetjük a lámpát, ahova akarjuk.

Nagyon vigyázni kell a villanylámpa jó szigetelésére. Célszerű azért a lámpazsinórnak a foglalatba menő részét — ahol kézzel megfoghatjuk — kifúrt fába bujtatni, de a Bergmann-cső is nagyon megfelelő erre a célra, amelyet egy vagy két kampóval látunk el. A kampóknak a segítségével a drótokon olyan magasra és arra a helyre tehetjük a lámpát, ahol azokra szükségünk van, esetleg egy csomóba többet is.

Magától értetődik, hogy a kifeszített drótokat a falban jól meg kell erősíteni, szigetelni. A zsinórok mentén papír- vagy más gyulékony anyagot ne tartsunk, mert az tűzveszélyt okozhat és ahol csak lehet, Bergmann-csőbe kell a zsinórt vezetni. Ezeket a munkálatokat természetesen csak képzett villanyszerelővel végeztessük el.

Juhász Béla, Szentes

*

Közreadjuk Juhász kollégánk e cikkecskéjét, noha az nem olyan alapon tárgyalja a nyomda helyes világításának kérdését, amilyent az megérdemel és igényel. A német szaklapokban az utolsó 2—3 esztendőben egyre-másra olvashattunk hosszú szakmérnöki értekezéseket a jó és gazdaságos világításról. E közlésekből rengeteg tanulságot vonhatunk le, de hogy ennek ellenére tartózkodtunk ismertetésüktől, annak főként az az oka, hogy ebben a kérdésben általános érvényű szabályféléket aligha lehetséges alkotni azon

Magyar Grafika 1932. XIII. 1—2. 7

a közvelemenyben
y egyik napilapunk
gának az irodaház-
róla kibontakozott
gyik vitázó érvelé-
t vezércikket.

pedig — magam
amoson — öntuda-
zdtek újra vitába.
gyan, miért kellene
pöffeszkedő kolosz-
i?

★

az egyetlen kollek-
Aggodalmunk. Ha-
őzte meg és követte
fővárosnál marad-
echnológiával büsz-
ntinental-szálló és a
n oldalához telepí-
etét. Megváltozik —
ros történelmi szi-
k benne a műemlé-
ttak az ellenérvek.
em szóltunk a lakó-
egannyi — ám nem
— kritikáról; ma-
t, tájékozódási za-
val járó egyhangú-
k a szakemberek is,
e említhetnénk rá-
a köz éberségének
Lakók százai tilta-
ritka, zöldterület

~~igen mondhanak többet egy-egy szellemes hasonlatnál (Wright elrákosodott szövetről, Le Corbusier~~

Kolozsvári Miklós

Élet és Irodalom, Bpp

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

1979. juni. 9. XXIII. évf. 23. sz. 4. lap. ~~[illegible]~~

~~[illegible] és a következtetés, amely-lyel új irányt szabtak a fejlődés-nek, vitathatatlan: az építésznek tágabb horizontot kell rajzolnia.~~

★

bernetika, a rendszerelmélet
mányaira épül. A vívmányaira?
talán így túlzás. Az urbanisztik
matematika, a kibernetika, a re
szerelmélet fogalmait használja
mert nehezen modellezhető és
nehezebben befolyásolható fo
matokról próbál képet adni, ké
telen beérni elsősorban a mai á
potok kritikájával. A mai urba
ták jövőképe nem sokkal egz
tabb, mint az elődöké volt.

Utópista urbanisztika régen
ma — mondhatnánk némi malí
val. Ezt a képletet alátámasz
látszik az, hogy az urbanisták gy
ran hivatkoznak az utópistá
Martin Meyerson pedig egyene
utópiának nevezi az urbanisztik
Igaz, olyan utópiának, amely
múlt merev társadalmi és fiz
utópiái"-val szemben a „kívána
jövőbeni állapotot" vázolja fel.

Csatorna, híd vagy irodaház
vezése mérnököt kíván. Nyom
meg az írógép billentyűit: sz
mérnökök egész hadát igényli. S
cialisták gondosan képzett csop
ját.

De a kívánatos jövő felvázolá
Ehhez a kérdéshez minde
hozzászólhat. Mondhatnám úgy
az urbanisztika még nem ér
nagykorúságát.

[redacted]

NŐK LAPJA MAGAZIN, 1977.: „Saint-Laurent
..oroszos, parasztos, marokkói ihletésű ruhái
tán most, úgy tűnik, spanyol korszak következ
ik... Albini az indiai folklórból merített... Ver
ace vonalain görög hatás érződik... Várhatjuk,
ikor fedezik fel a magyart."

*DES HEUTIGEN FRAUENZIMMERS STURM-
LAUBE, 1690.: „Ezelőtt aki csinos akart lenni,
panyolmód járt... Most mindennek franciának
ell lennie; hogy mi következik ezután, tudja*

[redacted]

*erebélyesedő hata végüket... Lehet korrigálni
ersze apu vagy nagyapu lebernyegesre vetett, hat
zámmal nagyobb ingével."*

GVADÁNYI: PELESKEI NÓTÁRIUS, 1790.:

*Egy deli Ifjiút jönni felém láttam...
Maskara köntösét felette tsodáltam...:
Kurta vala az ő alsó hatzukája,
Rövid rojt volt körül felvarrva reája.
Melyén ki volt vonyva ingének tarája.*

*MAGYAR IFJÚSÁG, 1979/1. PETŐ SÁNDOR.
4 éves riportalany, «Minarik»-kabátban: „Ez a
erelés tulajdonképpen a fiatalság*

NŐK LAPJA MAGAZIN, 1977.: „Saint-Laurent
...oroszos, parasztos, marokkói ihletésű ruhái
tán most, úgy tűnik, spanyol korszak követke-
ik... Albini az indiai folklórból merített... Ver-
ace vonalain görög hatás érződik... Várhatjuk,
ikor fedezik fel a magyart."

*DES HEUTIGEN FRAUENZIMMERS STURM-
LAUBE, 1690.: „Ezelőtt aki csinos akart lenni,
panyolmód járt... Most mindennek franciának
ell lennie; hogy mi következik ezután, tudja*

[redacted]

*erebélyesedő hata végüket... Lehet korrigálni
ersze apu vagy nagyapu lebernyegesre vetett, hat
zámmal nagyobb ingével."*

GVADÁNYI: PELESKEI NÓTÁRIUS, 1790.:

*Egy deli Ifjiút jönni felém láttam...
Maskara köntösét felette tsodáltam...:
Kurta vala az ő alsó hatzukája,
Rövid rojt volt körül felvarrva reája.
Melyén ki volt vonyva ingének tarája.*

*MAGYAR IFJÚSÁG, 1979/1. PETŐ SÁNDOR.
4 éves riportalany, «Minarik»-kabátban: „Ez a*

[redacted]

*BEDIN: A szoknya, térdet takaró hossz
is takaró maxiig minden változat m
EZ A DIVAT, 1977/4.:* „Rövidülnek
A párizsi divatbemutatón már láttu
hát."

*PEST MEGYEI HIRLAP, 1979. V. 1
úgynevezett loncsos szoknyák korsza
divat elegánsabb, franciásabb."

NŐK LAPJA MAGAZIN, 1979.: „M
«angolosan elegáns dáma» régen nél
pusa."

[redacted]

jövőtodom.

*— Asszonyom, ha aludni akar, fek
godtan.*

EZ A DIVAT, 1974/5.: „Lehiggadt a
... Az öltöny, megtartva a klasszikus h
kat, nyugodt formáival mind elegánsa

EZ A DIVAT, 1975/3.: „Az új ingdi
taminták, kis virágcsokrok, a századvé
nenségek hangulatát idéző jelenetek ta

*VJACSESZLAV ZAJCEV SZOVJE
TERVEZŐ, 1973.:* „Minden nőben rej

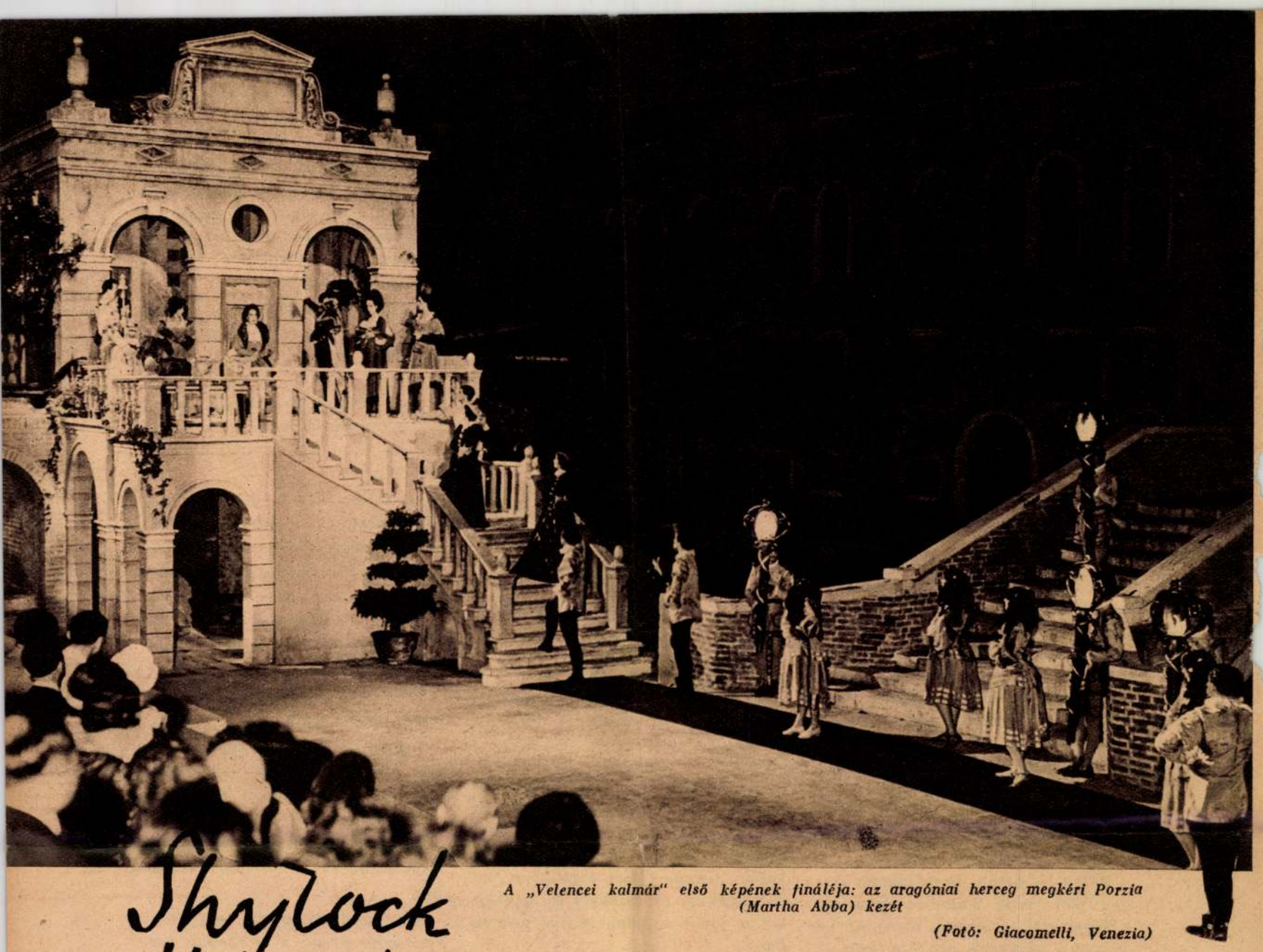

A „Velencei kalmár" első képének finálé ja: az aragóniai herceg megkéri Porzia (Martha Abba) kezét

(Fotó: Giacomelli, Venezia)

Shylock Velencében

Velence, augusztus hó.

Otellóval, a velencei mórral két éve találkoztam itt a Doge-palota udvarán, az orosz *Sciaroff* rendezésében... és most már másodszor látom *Shakespeare Velencei Kalmár*-ját a *Campo San Trovasón,* mint estéről-estére „utolsó" előadást, amit folyton meg kell ismételni, annyira nem tud vele betelni a közönség.

Nem is csoda: *Reinhardtnak* talán leghatásosabb rendezése. Slágere volt a velencei szezonnak tavaly — és slágere idén is, amelyet állandósitani akarnak Velence nyári műsorában, mint Salzburgban a jóval érdektelenebb Jedermannt!

Mert ezt a darabot maga Velence játssza, — sőt ahogy játssza: már nem is játék, nem is színház és komédia, hanem feltámadt valóság: igazi velencei vizió.

Diszlet: jóformán semmi. Aranycirádás dózsetrón, egy birói asztal, néhány pálma; ki is merne belekontárkodni ezekbe az élő, eleven kulisszákba, amelyek a középkor állandó szinházát játsszák itt, ezen a márvány-piazettán, a Velencei Kalmár palotája előtt, ahol bársonybaldahinos gondolák suhannak a „valódi" lagunán, spádés lovagokkal, brokátleples signorákkal... s a tulsó oldalról *Shylock* és *Jessica* háza néz át a nyüzsgő-mozgó fejerdőre...

Nagyszerüen van megoldva a világitás-kérdés, — igaz, mint müsoronkivüli szám, a már sok sikert aratott velencei telehold is szerepel... és enyhiti a nyerszöld reflektorokat, amelyek, — a zenekarral együtt, — ügyesen bujtak el a teret körülfogó házak erkélyein, futólombbal eldekorált tetőkiugróin.

Ezerötszáz néző feje fölött lebegnek a láthatatlan drótszálu Jupiter-lámpák s az éles fényszórásban a legkisebb arcjáték is kitünően érvényesül. Igazi reinhardti trükkje a rendezésnek a nyiltszini változások bravuros gyorsasága, szemfényvesztő ügyessége. Szünet nincs, csak rövid sötétség, mely alatt egy szolga megfogja a lépcső aljába láthatatlanul odakészitett biborszőnyeg szélét és végigszalad vele a szinen: már be is van diszletezve a jelenet, jöhetnek az arragóniai herceg legyezős udvaroncai, vagy a marokkói szultán bukfencező feketéi...

A dózsei itélethozatal, a vörösdrapériás gondolán érkező fejedelemmel, fáklyásokkal, kürtösökkel, égőtalláros birákkal a legfestőibb... és milyen szuggesztiv, milyen borzalmatlehelő Shylock gesztusa is, amint a kés élét próbálja, a mérleget igazgatja... és Antonio halálraszántan várja, hogy adóssága fejében a font hust kivágják a melléből...

Sehol, csak itt, csak itt, csak ebben a velencei nyáréjben lenne szabad játszani ezt a romantikus drámát. Aki itt látta, nem fogja egyhamar megnézni másutt, — de Velencét is sokáig üresnek, szürkének, fakónak érzi az aranyruhás lovagok nélkül... mert a produkció multat és jelent ugy olvasztja össze, hogy éjjel egy után, az *Accademia* sikátoraiból kijőve, szinte keresi az ember Lorenzo és Bassanio álarcos karnevál-csoportjait, amint rózsákkal dobálóznak az utcasarkokon...

M. E.

Mindezen aggályokra választ kapni elmentem az „Őstehetségek" Erzsébetteri állandó kiállitására.

Bálint Jenő nagyon kedvesen és udvariasan fogadott, egyáltalán nem éreztette velem, hogy csak egy közönséges tehetség vagyok, nem őstehetség. És rögtön bemutatta a képeket és szobrokat, az őstehetségek alkotásait, sőt két darab eredeti őstehetséget is bemutatott, akik éppen kéznél voltak.

Mingyárt magyarázni is kezdte az alkotásokat. Amig magyarázott, addig persze nem tudtam figyelni a képekre, mert rá kellett figyelni, — de később elhivták egy percre, üzleti ügyben, akkor gyorsan körülnéztem.

Öt vagy hat nagyszerü festményt láttam meg rögtön. Oravecz Imre festette őket, gyönyörü, havas falusi tájak, szelid és nemes tónusban, figurákkal, ködös és sejtelmes, csaknem átszellemült tehenekkel. Ezek a képek nagyon tetszettek nekem, meg a Győri Elek képei is, de mingyárt gyanus volt nekem a dolog, ezek nem lehetnek igazi őstehetségek, hiszen ezek sok mindent tudnak, például festeni egészen biztosan tudnak, különösen Győri, aki Breughelre emlékeztet.

Hát ki is derült, hogy igazam volt, mert jött vissza Bálint és elráncigált a képek elől, ez semmi, aszongya, ide nézzen a szerkesztő ur, és megállt velem a Süli András képe előtt.

Hát ez már igen. Erről rögtön láttam, hogy őstehetség, ez nem lehet más.

Nem tudom, milyennek nevezzem azt a zöldet, amivel a vászon tele van mázolva, sárgászöldnek vagy hidegzöldnek, vagy világoszöldnek — legszivesebben gyanus-zöldnek nevezném. Ebben a spenótszinü zöldben (nem szeretem a spenótot, de ez nem kritika, csak magánvélemény), röviden, ebben a spenótban két halvány valami uszkál, amit első percben rántott zsemlyének gondoltam, de aztán kiderült, hogy fejük van, sőt lábuk

és szoknyájuk is: a rántott zsemlye, ha akarom,, két menyecske, aki kézenfogva sétál, vagy áll, vagy ül, vagy fekszik a mezőn — szerintem leginkábbis fekszik, mert azokkal a merev lábakkal és kezekkel és derekakkal se jönni, se állni, se ülni nem lehet.

— Na, mit szól? — mondta diadallal Bálint mester.

— Remek, — mondtam gyorsan. — Csak izé... egy kicsit izé... kicsit gyakorlatlan...

— Hiszen ez az! Ez az ember semmit se tud, semmit se látott, semmit se tanult, nem ismeri a ceruzát, a festéket, nem tud bánni velük, se komponálni, se ábrázolni nem tud — de ami mögötte van!

Mikor egy pillanatra elfordult, gyorsan felemeltem a képet — de nem volt mögötte semmi, csak a puszta fal.

Oravecz barátomat, a szép téli képek alkotóját félrehivtam és megkérdeztem tőle, neki is tetszik-e ez a Süli-dolog?

Azt felelte, kérem, ez valami nagyszerü lehet, egész biztosan a legmagasabb müvészet ez, onnan gondolom, mert én, aki őstehetség vagyok, egyáltalán nem értem, mi ebben a müvészet — márpedig én, mint őstehetség, természetesen nem értem a magas müvészetet.

Másszóval, én alszom, kérem, ne tessék most zavarni.

Vagyis nekem ez a kép nem tetszik és örülök, hogy nem tetszik, mert ha tetszene, akkor értenék hozzá és akkor nem lehetnék őstehetség.

De azért ezennel bejelentem, hogy legközelebb én is fellépek őstehetségnek.

Következő cikkemet, igen tisztelt szerkesztő uram, a hasammal fogom kigondolni és a lábammal fogom leirni — nem azokkal a begyakorlott és hozzáértő, tehát kisebbértékü testrészekkel, amikkel eddig csináltam.

Kérek fizetésemelést.

Figyelem! Fontos!

Mostani számunkhoz postai befizetési-lapot mellékeltünk a lejárt előfizetések megujitására. Felhivjuk azonban kedves olvasóink figyelmét a csekklap hátsó oldalán lévő

Feleljen! – Mit szeret az Ünnepben?

körkérdésünkkel kapcsolatos közleményünkre. Szivesked-jék azt figyelmesen átolvasni, s mindazokat a rovatokat, amelyek nem érdeklik, egyszerüen áthuzni. Ily módon nemcsak az előfizetését ujithatja meg a csekklapon, de megtakaritja a legutolsó számunkban mellékelt zöld válasz levelezőlap portóköltségét is.

Természetesen felhivásunk nem szól azoknak, akik a válaszlapot már visszaküldték, vagy akik előfizetésüket rendezték.

Ismételt kérésünkkel csupán azt szeretnénk elérni, hogy kedves olvasóink kivánságait minden alkalommal honorálni tudjuk és tartalomban azt adjuk az ÜNNEP-ben, amit az olvasó maga is kiván.

Az ÜNNEP kiadóhivatala.

Az ÜNNEP legközelebbi gyermeklapját következő számunkhoz mellékeljük.

Ezer és ezer ember hallgatja a Duce lelkesítő beszédét, amellyel a katonákat bucsuztatja

Behajózás Nápoly kikötőjében (Foto: Luce, Róma)

Őstehetség

IRTA: KARINTHY FRIGYES

(Látogatás a kiállitáson)

Azért az ember végre ideges lesz.

Már mint az ilyen magamfajta ember, aki küzdelmes élete folyamán jó-egynéhányszor hallja önmagával kapcsolatban, hogy aszongya igy tehetség, ugy tehetség, micsoda tehetség, kérem, ekkora tehetség, kérem; és mégis ... na egyszóval, hiszen nem akarok én dicsekedni, ebből az alkalomból, különben se voltam megelégedve a tehetség *minősitésével*, amit rámfogtak, humorista tehetségnek skatulyázva el, ami ellen hiába harcoltam, legalább ezer humoreszket alkotván, annak a bebizonyitására, hogy *nem* vagyok humorista (ez lesz az ezeregyedik, isten segitségével). Különben is mit jelent ez a szó, hogy „tehetség?" A közepén bujkáló feltételes belső képzővel, ezzel a „het"-tel igazán nem látnak többet benne, mint effélét: ez az ember tehetséges, vagyis „*tehetne*" valamit, ha akarna, vagy tudna.

De már belenyugodtam volna azért.

Egy-két éve azonban felbukkant egy uj szó, amire eleinte nem hederitettem, később mégis csak nyugtalanná tett, átment a köztudatba és bizonyos nyomatékot kapott, amiről ugy érzem, ellenem irányul, engem akar elnyomni.

Aszongya: őstehetség.

Kitünő kollégám, Bálint Jenő egy csomó egyszerü parasztembert szedett össze, akik képeket festettek, szobrokat faragtak, ezeket kiállitotta, nagy sikere volt s az „őstehetség" fogalma fémjelzést kapott.

Őstehetség! Őstehetség!

Minden rendben volna, de mit akarnak ezzel mondani?

Őstehetség!

Hogyhogy őstehetség? És miben különbözik ez a tehetség más, rendes tehetségektől?

Eleinte azt hittem, az ősök tehetségéről van szó, őseink tehetségéről, mondjuk, ha valaki azzal dicsekedhet, hogy Shakespeare, vagy Leonardo da Vinci, vagy Mendelssohn családjából származik, az elmondhatja, hogy az én őseim közt nagy tehetségek voltak.

De aztán kiderült, hogy nem erről van szó, hanem egy megkülönböztetésről, amely kiemeli, sőt az a gyanum, fölébe helyezi a magamfajta tehetségeknek azokat a tehetségeket, akiknek a tehetsége egyszerre bukkant fel, minden előképzettség és gyakorlat nélkül.

Mondjuk ki kereken, őstehetségnek az számit, aki semmi egyebet nem tud, mint azt, hogy tehetséges. Legjobb, ha irni s olvasni se tud.

Ez a hozzáértők szerint valami nagy érdem, mert ezeknél egészen biztos, hogy a tehetségüket nem egyébkénti müveltségükből, vagy szorgalmukból, vagy tanulásukból szerezték, hanem egész biztosan megvolt bennük, ezzel jöttek a világra. Ugy van ez valahogy, mint egy életfogytiglani börtönre itélt rabbal, aki Vácott ül a cellában — ezt igazán nem lehet meggyanusitani, hogy ő követte el a betörést tegnap éjjel a Retek-utcában. Minden gyanun felül áll, alapjában véve ő a legtisztességesebb, leghozzáférhetetlenebb jellemü ember.

Ebben azonban az is benne van, az a gyanusitás, hogy aki nem őstehetség, annak a tehetségéről sose lehet tudni, igazi, echt, megbizható, eredeti veleszületett, majdhogy azt nem mondtam: kóser tehetség-e.

Vagyis, magyarul beszélve, az a feltevés, hogy én például, aki nem vagyok őstehetség, én loptam a tehetségemet. Vagy legjobb esetben, találtam valahol, valaki otthagyta a padon, én felvettem, nem jelentettem be a rendőrségen, vagy az Akadémián (ahol pedig nagyon keresték), hanem megtartottam magamnak.

És különben is, mi vagyok én, szemben az ő tehetségükkel?

Uj tehetség? Szerzett tehetség? Ivadéktehetség? Lopott-tehetség? Vagy mi a csuda?

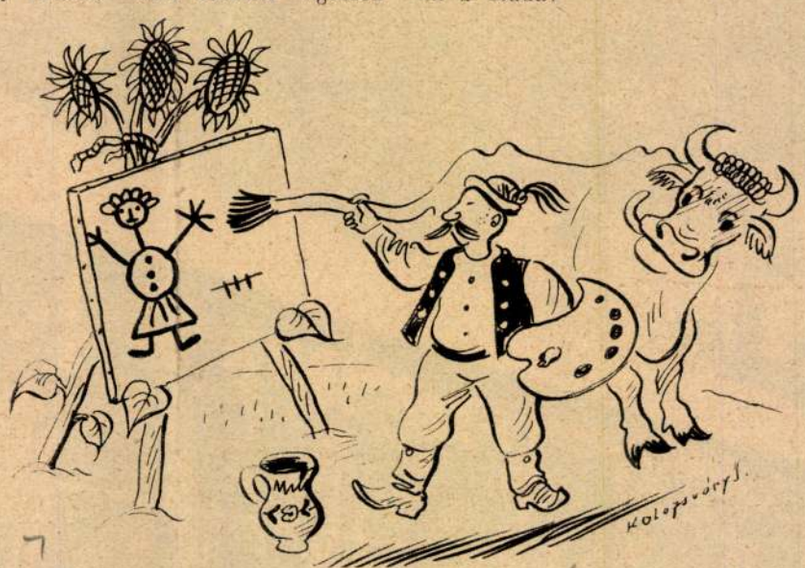

Ünnep 1935. 36. sz.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 SEP 14

Magyar Konzervipar

Kolozsvári Miklós
grafikus

Nyelvet ölteni a hamis érzelmekre

A művészet soknyelvű — szokás mondani, a műfajok gazdag választékára utalva. Bővítsük tüstént e hasonlatot azzal, hogy a stílusok különbözősége szerint változatosak az egyes „nyelvjárások" is. Ez alól a napjainkban mind divatosabb ősi műfaj, a grafika sem kivétel. Mestereinek látásmódja, sokfajta ábrázolási készsége, mondanivalója, s az alkotásaikban tükröződő világkép, vagy parányi életszelet legalább annyiféle, ahány módon papírra vihető a művész látomása. Van, aki a klasszikus szabályok szerint megrajzolt figurákkal, vagy ellenkezőleg, ezek groteszkre váltásával, mások a vonalak, formák villódzásával, szabályos, vagy éppen meghökkentő geometriai rendszereivel, különös térhatásokkal, a síkba varázsolt harmadik dimenzióval, technikai bravúrokkal káprázтatja el a nézőt, másoknál a formai megoldás kevésbé feltűnő, s a figyelmünket megragadó súlypont a közlendő felé tolódik el.

Kolozsvári Miklós az utóbbiak közé sorolja magát. Bár nincs hosszú művészi múlt még a háta mögött, az utat, amelyet választott, s a feladatot, amelyre elhivatottságot érez, világosan látja.

— Azok közé tartozom, akik politikai mondanivalójuk kifejezéséhez hívják eszközül a grafikát. A társadalmi konfliktusok megmutatását, a visszás helyzetekre, hamis érzelmekre, az őszinteség gyakran nem is tudatosult hiányára való ráébresztést vallom munkám értelmének. Figurálisan rajzolok, de nem érem be valamilyen állapot rögzítésével. Nem készítek „csendéletszerű" rajzokat, bármennyire alkalmasak is lehetnének az ilyenek a mesterségbeli tudás fitogtatására, a manuális tehetség bizonyítására. Sokan szememre is vetik: jó, jó, felveted a problémát, de hol adsz rá megoldást?

Aligha szorul bizonyításra e szemehányás indokolatlansága. Miféle társadalmi konfliktus az, amelynek megoldására egyetlen rajzzal általános receptet lehet adni? Egyébként: van-e művészhez illőbb feladat, mint vállalni a „vészjelző csengő, a figyelmeztető felkiáltójel" szerepét?

E szerephez számtalan út vezet el. Mérföldkő lehet minden új élményből, továbbvivő lendület minden újonnan megismert világból, minden váratlan pillanatból. Sokezer benyomás — sokezer szín a képzelet palettáján — mélyen elraktározott gondolatok, hogy egykor majd tisztára szűrten bukkanjanak fel ismét, segítve a műalkotás világrajöttét. *A Kolozsvári-grafikák is így fogantak. Élményanyaguk nem szűkül a mai korra, a bennünket itt és most körülvevő kapcsolatokra — erős szálakkal gyökereznek a történelemben, ott világlanak mögöttük az évezredes szokások és előítéletek, amelyeknek tarthatatlanságára nem egy rajz, rézkarc figyelmeztet.* Nyelvet ölteni a hamis érzelmekre, fintorral fogadni az álnagyságot, groteszk vonásokkal kifigurázni a megszokás sablonjait — ez egyik jól felismerhető törekvésük. De alkotójuk azt is bizonyította, hogy fogékony a valódi szépségre, érzékeny az igazi tragédiákra.

— Mártély, ahová egy pályázat nyerteseként jutottam el első ízben, mély nyomokat hagyott bennem. Azok a hetek, amelyeket az utóbbi években a KISZ képzőművészeti-alkotótáborában itt eltölthettem, sok szempontból meghatározták további művészi elképzeléseimet. Vonzódom a természethez, a történelem, a honfoglalás kora pedig különösen izgat. Itt a Tisza holtágát leválasztó gát és a környék két olyan, a régmúltból ittfelejtett világot őriz, amely számomra sokadik alkalommal is megdöbbentő és fenséges. A gáton belül háborítatlan az őstermészet. Itt él az a növényzet és az a madárvilág, amely — sajnos — mind kevésbé része már életterünknek. Itt állnak azok az öreg fák, amelyekből „összeállt" visszatérő motívumom, a mártélyi fűz. A gát túlsó oldalán pedig még keservesen és reménytelenül, de makacsul és konok módon szembeszegül az idővel a tanyavilág, elsősorban az itt felnőtt és minden más környezettől elzárkózó öregek jóvoltából. Velük beszélgetve elakadt a szavam céltalan, s mégis oly megindító ragaszkodásuk láttán, a megállíthatatlan pusztulás ilyen kézzelfogható közelségében.

Ezek, s hasonló élmények inspirálják rajzra, rézkarc készítésére a fiatal grafikust, akinek munkáiból már számos városunkban rendeztek kiállítást. Legutóbb — néhány hete — Sárospatakon voltak láthatók legújabb alkotásai, de a fővároson kívül Nyíregyháza Szeged, Esztergom és más városok kiállítótermeiben művelődési intézményeiben s üzemi tárlatain találkozhattak velük a képzőművészet barátai. Folyóiratokban könyvekben is rábukkanhatunk illusztrációira, sajátos humorral átszőtt grafikáira S ha korai is lenne leszögezni, hogy már lezárta magában az útkeresés korszakát, annyi bizonyos: *iránytűje helyes irányba vezérli.* Ami pedig megválaszolatlanul feltett kérdéseit illeti, jó, ha tisztázzuk: nincsenek általános érvényű, bölcs szentenciák, amelyekkel felelhetnénk rájuk. Alighanem külön-külön kell rálelnünk a megoldásra. De a kétkedésre késztető gondolatokat ajándékként kell tisztelnünk, mégha kimozdítanak is álmosító nyugalmukból.

Schöffer Jenő

Keresztelő

ben már a szezon eleje óta.

A gyár az idén az egymilliárdos termelési érték elérését tűzte maga elé. Úgy néz ki, lesz eredmény. A jó vonalfelkészítés sokat segített abban, hogy ne legyen kiesés. Több ésszerűsítés, termelékenységnövelő ötlet valósult meg az idén. Például a zöldbab fogadógaratának újszerű kialakítása, az FMC töltőgép alkalmazása a zöldborsónál.

— *Idén túlságosan is kedvezett az időjárás* — folytatja Csizmár József. — *Kissé felborította a szakaszos vetés programját, egyszerre következett be az érés, s a termésátlagok is meghaladták a korábbiakat. Ezért aztán uborka, paradicsom, étkezési paprika, zöldbab, soha nem látott mennyiségben érkezik hozzánk is.*

Nézzük a számokat! A gyár terméskörzetében 35 ezer tonnára becsülik a paradicsomot, ebből már 30 ezret feldolgoztak. Uborkából a tervezett 4200 tonnával szemben már *az alkalmazottak is segítenek kezdettől fogva, s jól állnak helyt a legnehezebb területeken is, például a felöntésnél, s a visszárus üvegek mosásánál.*

A létszámgondon most a gyár külső telepei is segítenek. Autóbusz szállítja be őket egy-egy turnusban, hogy mielőtt ott elkezdődik a nagy munka, itt tevékenykedjenek.

— *Augusztusban egyébként rekord termelési értéket értünk el:*

212 millió forint

Ez persze a termelési kedv fellendülésének köszönhető. Számíthatunk rá, hogy ez a kedv a jövőben állandósul. Éppen ezért jó lenne a sokat emlegetett tartalékkapacitásokból már megvalósítani valamit, mert így nehéz.

A konzerv I. üzemben *Gyulai Károly* üzemvezetőhöz vezet utunk. Ezen az új, modern épületen kívül

Kalond
adagolja.

Nem érü

Csinálni
is már
zom itt.

A pa
konstruk
részt
Még a p
végleges elkészítése várat magára a szezon után.

Az üzem oldalához simulnak a gépkocsik. Erős kézzel markolják meg a teli ládát s viszik a felöntéshez. Targonca fordul, a tartályládát emeli a garathoz. Nagy a sürgölődés.

Pátkai Józsefné 11. évét tölti itt.

— *Nem érek ám rá, lelkem, beszélgetni, mert adni kell a dobozt* — fordul felém, amint az ötkilós dobozokat gőzöli. — *Elég fárasztó munka ez, s különösen most két hete, szoros a tempó is.*

Az újjáépített hatalmas csarnok szinte sistereg a

*minden*t sikerült idén e
ni. Például azt a számu
ra nagyon fontos dol
hogy a rakodás is

méret szerint történik,

s ez rendkívül sokat s
a munkánál. Jó ötlet
bizonyult a húszszázalé
ecet helyben hígítása
ami azért jelentős, m
az üzem távol esik a r
táraktól, s így sok szá
tást takarítanak meg. E
szóval, van nyersanyag
lehet tervezni, ötletet m
valósítani. Úgy hissz
ma mégis csak ez a l
fontosabb minden g
számára.

Békési István

SZEGEDI PAPRIKAFELDOLGOZÓ:

A bőség zavarai

Amíg a paprikából fűszer lesz

Az elmúlt években leginkább csak panasz hagyta el a szánkat, ha a földre vagy az égre néztünk. Egyszer elúszott a termés, másszor meg kiszáradt. Most talán minden rendben lesz. A fűszerpaprikát termő földeken legalábbis úgy látszik. *A szegedi tájkörzetben még soha sem volt annyi termés, mint amennyi most ígérkezik. A termőterület már volt nagyobb mint az idén, a várható átlagtermés azonban még soha sem. A termelők 4811 hektár termést adó földről 41 236 tonna fűszerpaprikát akarnak leszüretelni. Ez hektáronként 85,7 mázsa termést jelentene. Kimagasló eredmény ez! Tavaly 65 mázsa volt az átlagtermés.*

Termőföld és időjárás

Szinte meglepetés, hogy az elkésett nyár ellenére gyorsan érett a termés. *Szeptember 6-ig a Szegedi Paprikafeldolgozó Vállalat 2822 tonna paprikát vett át, a tavalyi 53 tonnával szemben.* Érdekes még az átlagár alakulása is. *Az eddig átvett paprikáért mázsánként 685 forintot fizetett a vállalat.* Tavaly csak 640 forint volt az átlagár. E különbség értékeléséhez azonban hozzá kell tenni, hogy az idén 50 fillérrel emelkedett a felvásárlási ár, valamint pontosan még nem tudható: az eddig átvett termés hogyan oszlik meg a minősítést jelző négy osztály között és mennyi a szabványon kívüli paprika. Az első napokban a termelők nemigen váltogattak — a felár miatt. Augusztus végéig 1 forint felárat, szeptember 10-ig pedig 60 fillért fizetett kilónként a feldolgozó vállalat. A termés nagy részére jellemző minőségről tehát még korai beszélni. *A szakemberek ítélete szerint, a tavalyihoz hasonló minőségű termést várnak a paprikaföldeken.*

A jelenlegi bőséges termés elsősorban két dolognak köszönhető. Az egyik ok nem okozott sok gondot: viszonylag kedvezően alakult időjárás. A másik magyarázat azonban már kifejezetten emberi. *Idén az 1 hektáron található növények száma 50 százalékkal több volt mint tavaly.* A termelők sűrűbb állományt csináltak. A valóság az, hogy még tovább is lehetne növelni a növények sűrűségét, 1 hektáron lehetne 400 ezer is, a jelenlegi 306 ezer átlaggal szemben. Persze ez csak hallásra ilyen egyszerű: természetes, hogy több növényen több paprika terem. A gyakorlatban ez úgy fest, hogy a palánták egy része a legszakszerűbb gondoskodás ellenére is elpusztul. A helyrevetés esetén pedig a ritkítást nagyon körültekintően kell elvégezni ahhoz, hogy viszonylag sok növény — de egymást nem gátolva — fejlődjön.

Szüret, és szárítás

A bőséges termés leszüretelésének, elszállításának és feldolgozásának csak egy kis epizódja lehet, hogy *a Monimpex dolgozói társadalmi munkát vállaltak és szeptember 24-én a pusztaszeri Hétvezér Termelőszövetkezet földjén dolgozn majd.*

A tömegesen érkező á
feldolgozását jelentő mu
kához most leginkább a
nácstalan *hogyan* kérdés
lik. *A Szegedi Paprikaf*
dolgozó Vállalatnál a bős
gondjaival küszködnek.
szárítógépek már az első é
vételi napon üzemkész
várták az új paprikát. B
relnek is ilyen gépeket
szentesi és a tápéi termel
szövetkezettől, s valószí
hogy még máshonnan
Ezek a gépek nem kife
zetten paprika szárítás
készültek, de most a szü
ség megkívánta, ho
igénybe vegyék. *A legjo*
persze az volna, ha az i
szárítógépparkját lehe
használni ilyen esetekb
Az idejében és szakszerű
leszedett paprikát érden
volna Szegedről Kecsk
métre, Békéscsabára is
szállítani, hogy ott szár
sák meg.

A feldolgozás gond
azonban nemcsak a bős
ből fakadnak. Volt n

(Folytatás a 7. oldalon)

ázért

ban tisztázható a régi népművelés s az új közművelődés. Demokratikusabb gondolkodást és magatartást sugall és tételez az új közművelődési törvény, minden állampolgárra és minden állami intézményre kiterjeszti a törvényből adódó jogokat és kötelességeket. Nagy kérdés azonban, hogy az „új néven nevezés" új tartalmakat, formákat, új szemléletmódot képes-e meghonosítani, vagy csupán olyan jelképes tett, mint egy utca vagy híd átkeresztelése, amely a lehető legkényelmesebb cselekvés, hiszen nem változtat az utca képén, a házak vagy a híd korán, állagán és értékén. Persze, közismert, hogy minden törvény annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle, s ez fokozottan érvényes az olyan törvényekre, mint az új közművelődési törvény, amely — természetéből adódóan — általánosságokat mond ki, akárcsak az alkotmány vagy bármilyen emberi vagy állampolgári jogokat és kötelességeket tartalmazó deklaráció, dokumentum. Sőt, mondhatnánk, hogy az ilyen általános dokumentumoknak eleve a szelleme a fontosabb, s nem írott betűje, hiszen konkrét érvényesítése ugyanazokra a szervekre és személyekre hárul, akik korábban más szellemben és más direktívák alapján, de ugyanezen a területen működtek.

Ez a törvény totális jellegű, tehát az egész népességre és az egész kultúrára vonatkozik, eszköze és célja a szocialista demokrácia kiterjesztése. Nagy kérdés számomra, hogy lehetséges-e felülről végrehajtott, s inkább szemléleti ráhatással és reformokkal demokratizálni kultúránk működését és rendszerét. A korábbi népművelés intézményrendszerét ugyanis egy erősen centralizált, igen kevéssé demokratikus jellegű szükségszerűség hívta életre, s a spontán és autonóm jellegű kezdeményezések nem a struktúrán belül, hanem amellett vagy a struktúra tűréshatárának tágításával jöttek létre. Durván fogalmazva: ugyanaz a kulturális intézményrendszer kapott most minőségileg új feladatokat, de úgy, hogy külön hangsúlyt kapott a közművelődésért vállalt k ö z ö s felelősség. Vajon nem lesz-e ez csupán szavakkal folytatott játék a bürokraták hatáskörében? Hiszen a legutóbbi idők sajtótermékeit olvasva máris számolhatunk a „közművelődés" fogalmának bizonyos mértékű inflációjával: az új fogalom még alkalmas lehet arra, hogy régi hiányosságokat elkendőzzön és megmagyarázzon, s a k ö z r e hárítsa a felelősséget a cselekvésre kijelölt szerv vagy egyén. Eszmefuttatásom lényege tehát az, hogy ezt a nemes és jó törvényt a lehető legsürgősebben és kötelező érvénnyel é r t e l m e z n i k e l l a klubok, kultúrházak, iskolák, tanácsok szintjén is, mert a közös felelősségtől csupán egy lépés a közöny, amelyben a tetteket a szavak pótolják.

A kultúra nem könyöradomány, nem ajándék, nem szolgáltatás, és nem kötelezően előírt védőital és nem is áru. A kultúrának mégis ára van, azt anyagilag és erkölcsileg fizetjük, „odakint és idebenn", s a szellemi kereslet-kínálat alapelvei kell, hogy irányítsák a kultúra mozgását. A szűkmarkúság és a pazarlás egyforma bűn.

~~ÁRA: 2,50 Ft~~

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós rézkarca

Élet és Irodalom, Bp. 1977. jan. 22. XXI. évf. 4. sz. címlap.

A tuloldalon lásd: Szemethy Imre rajzát.

1976/11., 1806. lap.) „... úgy ítélem, hogy ez a Török János családi drámájából, illetve a körül kikristályosodott balladaanyag — azon túl, hogy a magyar reneszánsz epika eddig nem sejtett gazdagságát, eredetiségét és az európai folklórban való hegemonikus szerepét bizonyítja — a XVI. században egy nagy formátumú családi eposz lehetőségét is magában hordozta. Arról is meg vagyok győződve, hogy ez a XVI. századi magyar valósághoz még ennyi idő távlatában is oly pregnánsan kötődő költészeti anyag a maga korában, az eseményre közvetlenül reagáló népénekek és Schesaeus latin nyelvű eposzi feldolgozása mellett egyéb énekmondói és ponyvaszövegekben is megfogalmazódott." (Ugyanott, 1807. lap.)

Mindezt egy hét és fél oldalas elméleti fejtegetés előzi meg, amelynek lényegét a következőképp foglalja össze: „Az elmondottakból a népballada történeti szempontú vizsgálatához több következ-

provenienciájú, de valamiképpen mindig az objektív valósághoz kötődő szövegelőzményekben gyökereznek."

Mindebből azt olvastam ki, hogy a felsorolt balladák az „egykorú énekmondói tudósítások" „szövegelőzményében", „a magyar reneszánsz epika eddig nem sejtett gazdagságában", „egyéb énekmondói és ponyvaszövegekben" gyökereznek. Ezért nem szóltam a latin disztichonról; fogalmazásából úgy vettem ki, hogy Bóta sem látja valószínűnek népballadák keletkezését egy latin disztichonból. Most, az ÉS olvasóinak azt írja: „...sportszerűen vitatkozik-e valaki a népballada geneziséről úgy, hogy ezt az európai ballada születésére, élet- és mozgásformájára is *egyetemlegesen* vonatkoztatható, és a maga nemében páratlan tudósítást elhallgatja?" Vagyis itt már nemcsak a magyar, hanem az egész európai ballada genezisére vonatkoztatható ez a latin költemény. Hogy értsem ezt a „vonatkoztatható"-t: belőle származnak a balladák? Vagy a népi és énekmondói szövegek felhasználásával született a disztichon? S akkor még pontosan közvetítették az eseményt a balladák Schesaeusnak, s csak később változtak el a felismerhetetlenségig? Vagy mindjárt ilyenné alakultak, de a műköltők — magyarul és latinul írók — közvetlenül az eseményekből merítettek? (Akkor a nép nem a szövegelőzményből vette, hanem az eseményekből? Akkor a latin vers nem a genezisre vonatkozataható, hanem csak tudósítás, amely az eseményeket közli velünk? De az európai balladáknak már közvetlenül genezisét is adja, mert azok csak ebből tudhattak az eseményekről! Nyilván a Bóta által említett német ponyva-szövegeken keresztül. De németeknél ismeretlen a lófarkához kötött asszony balladája! Franciáknál énekli a nép — ők talán a német ponyvákról vették?) Mi van itt végül, „eseményre közvetlenül reagáló" avagy „objektív valósághoz kötődő szövegelőzményben gyökerező" népi

Vargyas Lajos

„E helyen állott..."

Az Élet és Irodalomban tavaly Ágh István írt a Móricz Zsigmond szülőháza körüli problémákról. De az a ház legalább megvan. Viszont rejtélyes körülmények között a földdel vált egyenlővé az a két-szoba-konyhás ház, hajdan nádfedeles házikó, amelyben — az apostagi határban — 1883. február 5-én századunk magyar prózairodalmának egyik kiemelkedő alakja, Nagy Lajos megszületett. Az eset sem akkor, sem azóta nem keltett visszhangot, mint ahogyan korábban is csupán egy-két lokálpatriótát, tisztelőt vonzott a tanya, a szülőház. A kis épületnek — éppen úgy, mint híres szülöttének — meglehetősen

a szülőház, amelyet Nagy Lajos A lázadó ember című önéletrajzi regényében így ír le: „A bántelki cselédház két szobából, s egy konyhából áll, a ház falai vályogföldből épültek, a teteje nádból. Két béres család lakik a házban, az egyik az egyik szobában, a másik a másik szobában. A konyha közös..."

Nagy Lajos szülőháza tehát nincs többé. Apostagi vélemények szerint „összedütötte a szél". Más, ugyancsak apostagi emberek ehhez hozzá teszik, hogy igenám, de a szelet a téesz fújta, merthogy éppen annak a tábláját éktelenítette a rozoga viskó. Bizonyára lehetne tisztázni, mi az igazság, de a szülőház ettől nem épülne újra. Marad tehát a döngölt, puszta föld. Emlékhely lesz. A tanya alapjait az eredetivel egyező méretben és elhelyezésben betonból kiöntik, megtöltik földdel, s egy már készülő „művészi kivitelezésű" kőtömböt helyeznek el ott, ráírva a szokvá-

nyos szöveget: „E helyen állott..." stb.

Ma már csak szónoki kérdés, hogy érdemes lett volna-e rendbe hozni a szülőházat? Ellenérvként azt vetik fel most Apostagon — hivatkozva magasabb véleményekre —, hogy túlságosan messze volt a településtől, s mert út nem vezet oda, szinte megközelíthetetlen volt a ház. Most viszont azt tervezik, hogy az emlékhelyhez utat építenek, padokat helyeznek el a környékén, parkosítanak, hogy az oda látogató autósok jól érezzék magukat. De látogat-e majd oda valaki, lesznek-e, akik csakis a Nagy La-

Valami azért van Apostagon. Nagy Lajos emlékmúzeum a tanácsháza udvarán, egy kis házban. Ajtaja vasakkal lezárva, tábla sehol nem igazítja el az embert, hogy ott mi látható, mikor látható. Igaz, a témában illetékes Bács-Kiskun megyei igazgató szerint méltatlan ez a múzeum az íróhoz. Mit szólhatott vajon a szülőházhoz? Hiszen az méginkább „méltatlan"-nak minősíthető lett volna. A kis múzeum fehérre meszelt, tiszta, jól elrendezett és sok minden van benne, elsősorban Ortutay Gyula jóvoltából, s a Petőfi Irodalmi Múzeum bábáskodása nyomán. Ott van a falon kinagyítva, gombostűkkel feltűzve a négy évvel ezelőtt készült és egyetlen felvétel a szülőházról. A képet Pásztor Zoltán, a megyei lap fotóriportere készítette. Akkor már cserepető volt az épületen, pelenkák száradtak az udvaron és hullt a vakolat. Azóta a házat „elfújta a szél".

Gál Farkas

Szemethy Imre

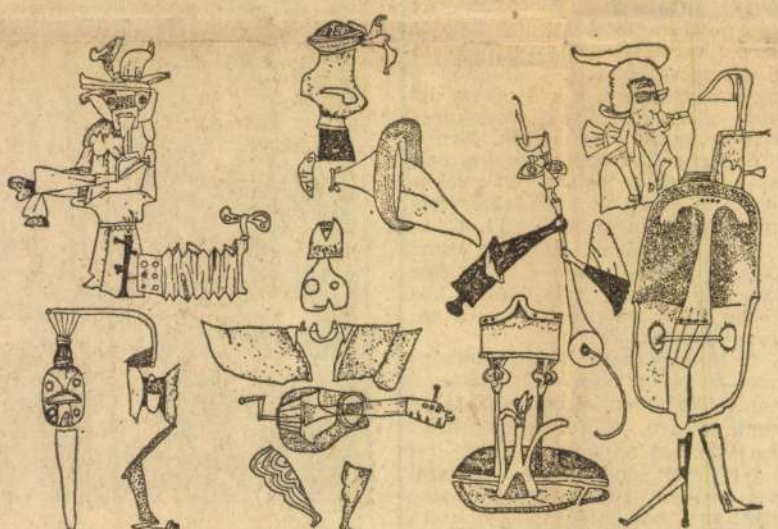

Élet és Irodalom, Bp. 1977. jan. 22.
XXI. évf. 4. sz. 2. lap.

Kolozsvári Miklós rajza

óta be vannak vonva a munkába. Amikor az iskola terve került napirendre, akko
gógusok mondták el véleményüket, amikor pedig az óvoda tervét tárgyaltuk meg,
óvónők fejtették ki észrevételeiket. Nagyon téved, ha azt hiszi, hogy itt csak én d
vagy csak a tanács töri magát! Kecelen másfél éve mindenki gondolkozik, töpreng
asztalt...

– És felsőbb szinteken hogyan fogadják ezt az elképzelést?

– A község vezetése nem bürokratikus. Ugyanezt tapasztaltuk járási és meg
ten: már eddig is sokat segítettek, és meg vagyok győződve arról, hogy ezután is.
elég jelentős ellenállást tapasztaltunk a még felsőbb szinteken. Pedig, ha mindez
megvalósul, hároméves kortól a halálig a következő 25 évben mindenkinek meg
oldani közművelődési és oktatási gondjait. Persze, ehhez szemléletváltozásra van
Most még ütköznek a nézetek, vélemények. Ez így is van rendjén. Ettől lesz az elk
ből jobb valóság. Én hiszek abban, hogy megtaláljuk a közös, mindannyiunk álta
utat. Kecelen – ezt tudom – az emberek már nagyon várják a nevelési központot
játítás már folyik.

– De mi lesz azután, hogy felépült a központ? Hol a garancia a folyamatos
mas munkára?

– Garancia a két iskola: délelőtt tanítás, délután napközi otthon. Minden
lyen van – a könyvtár, az adattár –, tehát a tanulás és a szórakozás lehetősége. A
igazgatóhelyettese például még nehezen tudja elképzelni az egész napos üzemelte
sonló problémákkal küszködik a könyvtáros is. De keresik a megoldást, és bizto
benne, hogy valóban megtaláljuk a helyes utat, még ha álmatlan éjszakákba is
Aztán, ha például ügyes a testnevelő tanár, az aktív sportélet is fellendülhet, mer
len is van hol sportolni. A kultúrterem és a szabadtéri színpad számos ifjúsági és
rendezvény színhelye lehet. Itt mindenekelőtt a falu fiataljaira számítunk. És mé
kör és klublehetőségekről nem is beszéltem. Ezek után ne csodálkozzon, ha meg
kockáztatni azt az állítást, hogy a község 10 ezres lakossága egyszer majd itt talál
otthonra. Erre pedig szükségünk van, mert még tovább akarunk lépni...

– Ne haragudjon, de nem a túlzott optimizmus füti Magát?

– Most frázisokat akar hallani? Nézze, én már nem vagyok fiatal, de tudor
az optimizmusra mindig szükség van. És nekem a Kecelen – úgy érzem, hasznos
val – eltöltött évek már megfelelő alapot adnak arra, hogy higgyek az emberekn
általuk megfogalmazott igényeknek. S ne felejtse el, hogy egy kísérletről van szó, a
ga beszélgetésünk kezdetén – talán udvariasságból –„forradalminak" minősített.
zem, mindazok nevében, akik e munkában aktívan részt vesznek, mondhatom: jó
ıztatás.

Pantheon ujdonságok

Hans Fallada:

Farkas a farkasok között

A világkritika véleménye: a legjobb, a leggrandiózusabb Fallada-regény. Két kötet. Fűzve P 8·40, kötve P 10·80.

Zsolt Béla: **Kakasviadal**

A világháborút követő forradalmak zivatarának, az összeomlás forrongó és nyugtalan világának mesteri rajza. Fűzve P 3·20, kötve P 4·40.

Vészi Endre:

Gyerekkel a karján

Az 1937. évi Mikszáth-díjas fiatal író új regénye a külvárosi életet festi élénk és mozgalmas színekben. Fűzve P 3·20, kötve P 4·40.

Félix Salten: **Perri**

Egy mókus regénye. Az erdőről és lakóiról regél Salten a legújabb csupa-sziv könyvében. Fűzve P 3·20, kötve P 4·40.

E. R. Burroughs:

Tarzan az aranyvárosban

A dzsungelek királya ezuttal Abesszíniába viszi kalandos útjára olvasóit. Fűzve P 1·90, kötve P 2·90.

Minden könyvkereskedésben kaphatók!

Az ATHENAEUM új ifjúsági könyvei:

Paulini Béla:

A madárkocsi

Tarka mesék gyöngyösbokrétája. A szerző rajzaival. Díszkötésben 3·60 pengő.

Móricz Zsigmond:

Pipacsok a tengeren

A nagy író új ifjúsági regénye. Szigethy István rajzaival. Díszkötésben 3·60 pengő.

Jean Webster:

A kismama

Egy mai dolgozó lány könnyesen kacagtató története. A szerző rajzaival. Díszkötésben 3·60 pengő.

Faludi Kálmán:

Leszek úr!

A világjáró szerző kalandos ifjúsága. Teleki Ralph rajzaival. Díszkötésben 4 pengő.

Uj kiadásban:

Karinthy Frigyes:

Tanár úr kérem

Az elhunyt író boldog diákéveinek emléke. Képekkel. Díszkötésben 2·60 pengő

Móricz Zsigmond:

Légy jó mindhalálig

A nagy író halhatatlan ifjúsági könyve. Képekkel. Díszkötésben 3·60 pengő.

Joe Francis:

Heten az intézetben

Pajkos, csinytevő angol diáklányokról szóló regény. Képekkel. Díszkötésben 3·60 pengő.

SZEGÉNY GAZDAGOK. (Mester-film.)

Jókai Mór regényéből filmre írta: *Eszterhás István.* Rendező: *Csepreghy Jenő.* Főszereplők: *Uray Tivadar, Szeleczky Zita, Lukács Margit, Szilassy László.*

Jókai regényei közül alig van olyan, mely jobban filmre kívánkozva, mint ez a romantikus, kalandregényszerű történet, a múlt század hasonló tárgyú regényeinek egyik legsikerültebb magyar változata. A dúsgazdag Hátszeghy báró kettős élete: a gavallér erdélyi főnemes és a rabló Fatia Negra egyenesen filmre kívánkozó figura. A film a regény hűen adott mása: Jókai ragyogó fantáziája minden területen jól érvényesülhetett. Kihangsúlyozza a film — a regénynél jobban — a fiatal Vámhidy Szilárd és a gazdagsága terhe alatt annyira szegény és boldogtalan Henriette romantikus szerelmét. A film egyes felvételei igen jól sikerültek. Ismét eggyel több olyan magyar film, melynek meséjét, alakjait Jókai álmodta.

13 KISLÁNY MOSOLYOG AZ ÉGRE.

Indig Ottó regényéből filmre írták: *Babay József* és *ifj. Békeffy István:* Főszereplők: *Turay Ida, Erdélyi Mici, Ráday Imre, Gózon Gyula, Juhász József.*

Karády Jánost, a fiatal földbirtokost leütik és kirabolják az országúton és egy csavargó rongyaiba öltöztetik. Ilyen állapotban találkozik a 13 kislánnyal, akik maguk között jótékonysági egyletet alapítottak. Gondjaikba veszik a «csinos csavargót» s vissza akarják téríteni őt a «tisztességes emberek világába». Karády látszólag belemegy a tréfába, felcsap fagylaltosnak, bár titokban előbbi «úri életét» is folytatja, udvarol Varjas Liának, egy elszegényedett, de gőgös polgárleánynak, aki a kisfizetésű hivatalnokot, Balogh Ferit szereti. Karády lassan beleszeret a 13 kislány közül a jószívű Piribe s vidám bonyodalmak, derűs jelenetek során Karádpusztán végre minden tisztázódik, a két szerelmespár egymásra talál.

VARJÚ A TORONYÓRÁN. (Atelier-film.)

Írta *Csathó Kálmán.* Rendezte: *Rodriguez Endre.* Főszereplők: *Kosáry Emmi, Egri Mária, Simor Erzsébet, Vaszary Piri, Rajnai Gábor.*

Csathó Kálmán maga dolgozta át filmre derűs, hangulatos regényét. Lenke, egy elszegényedett család leánya beleszeret Sivány László volt főispánba. Sivány is szereti Lenkét s bár feleségét már eltemette, még sem akarja a leány kezét megkérni. Vonakodásának igazi oka az, hogy felesége nem halt meg, hanem megszökött tőle és Párisban él, és Sivány, hogy a botrányt elkerülje, egy üres koporsót temettetett a családi sírboltba. Lenke végre kétségbeesett lépésre szánja magát: eljegyzi magát Sivány fiával, mire Sivány inkább vállalja a válási botrányt, mint a szeretett leány elvesztését. Szerelmi történetükkel párhuzamosan fut Lenke nővérének, Máriának története, mögöttük pedig a leányok nagynénjének, Máli néninek alakja áll, aki, mint a varjú, károgásával kíséri az eseményeket és régimódi nézeteivel értetlenül áll szemben a modern élet bonyodalmaival.

ÚJ VILÁG HAJNALÁN. (20 th Century Fox.)

Rendezte: *King Henry.* Főszereplők: *Power Tyrone, Faye Alice* és *Ameche Don.*

A háború előtti San-Francisco-ban indul meg a történet. Grant Roger, a fiatal hegedűművész néhány barátjával zenekart alakít és elszerződnek Bill matrózkocsmájába, ahol együtt lépnek fel Kirby Stellával, a kezdő külvárosi énekesnővel. A kis színésznő beleszeret Rogerbe, de a fiúnak nem tetszik a lány külvárosi modora és emiatt többször összekapnak. Charlie, a zongorista, szerelmes a lányba és több ízben védelmére kel. Végül is otthagyja a zenekart és New-Yorkba kíséri Stellát, aki ott fényes szerződést kapott. Közbejön a háború. Roger visszatér a frontról s ráébred arra, hogy mindig csak Stellát szerette. Felkeresi őt, hogy feleségül vegye, de már késő: Stella Charlie felesége lett. Charlie, látva, hogy felesége még ma is Rogert szereti, beleegyezik a válásba. Stella ismét szabad, de egy félreértés miatt nem árulja el ezt Rogernak, akit az egész világ ünnepel, mint Amerika legkiválóbb karmesterét. Stella ismét kis külvárosi kocsmákban énekel. Bevetődik Bill kocsmájába is, ahol a régi emlékek után kutat. Bill magával viszi Stellát Roger hangversenyére, s az ünnepelt művész boldogan szorítja magához elveszettnek hitt szerelmesét.

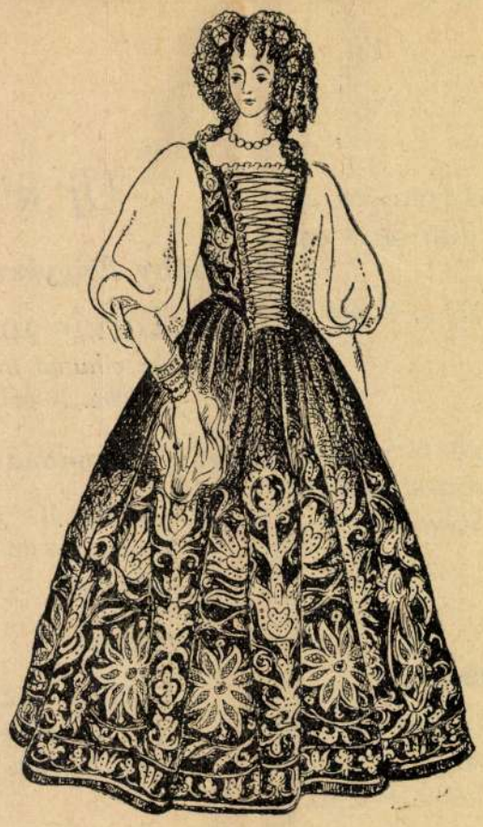

Régi magyar ruhák c. mű címlapjáról. Tököly Éva ruhája alapján tervezte *Kolozsváry Sándor.*

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-648,340-726
1016 FEB 11
Valóság

Kolozsvári Miklós
1021

Kolozsvári Miklós rajza

gyakorlati megvalósulás első lépcsőfoka-
ént ez év tavaszán már csoportdinamikai
ódszerrel vezetett pszichológiai tovább-
épző kurzusok voltak Miskolcon általános
kolai nevelők és iskolaigazgatók részére,
kikhez néhány gyermekorvos is csatlako-
ott.

A csoportokat a Tudományos Ismeret-
erjesztő Társulat szervezte, a városi és
megyei Művelődésügyi Osztály jóváhagyá-
ával és részben anyagi támogatásával.
Az első, kísérleti jellegű kurzusok eredmé-
nyeiről rövidesen tanulmány jelenik meg a
*Borsodi Szemlé*ben. A kurzusokon nyert cso-
portdinamikai tapasztalatok tudományos
eldolgozása és közlése folyamatban van.
tt csak annyit, hogy egy 18 és egy 7 tagú
soport hetenként egy-egy este másfél órára
zabad, kötetlen beszélgetésre jött össze,
nyolc héten át. A beszélgetés a csoportok
agjai által felvetett konkrét nevelési, csa-
ádi, iskolai problémákról folyt. A pszicho-
ógus, aki a továbbképzést vezette, nem
artott előadást, hanem a minden csoport
lapvető dinamikáját fokozó visszajelen-
ést, önreflexiót segítette elő értelmezéseivel,
égpedig három szinten: a témák, az
gyéni-emocionális megnyilvánulások és a
soportmegnyilvánulások szintjén. A to-
ábbképzés célja a nehezen nevelhető és
hátrányos helyzetben levő gyermekek
roblémáinak érdemleges megoldásához
özelebb jutás volt, részben egymásnak
dott tanács, részben nevelési attitűdváltás,
észben az osztályban alkalmazható, itt
nyert csoportdinamikai tapasztalatok se-
ítségével.

resztül átszűr
— mint Kron
írásában. A cs
hatatlan, éppe
zik, az együtt
kell is hozzá —
is rendszeresen
a *Pszichológia N*
egyéb kézikön
nélkül az egye
zása könnyen ,
kat okozhat. A
portmódszereket alkalmazza, legalább bizonyos mértékig szintén alkalmassá kell lennie azok alkalmazására, ez pedig csak együttes munkában érhető el. Viszont éppen mivel itt általában egészséges emberekről és hivatásos nevelőkről van szó, véleményem szerint viszonylag könnyen átadhatók a pszichológiai alapképzettségre épülő csoportdinamikai ismeretek, így a csoportvezetés munkája is. Éppen ezért lehetséges a továbbképzési forma szélesebb körben való elterjesztése.

Sokat foglalkozunk manapság az oktatás és nevelés, az iskolai munka lényegesen megváltozott társadalmi-gazdasági-technikai követelményekhez történő adaptálásával. Fokozott feszültséget okoz az a probléma, éppen az iskola előtt álló fokozódó követelmények miatt, hogy a gyerekeket a pedagógusok általában nehezebben kezelhetőnek tartják, mint egy-két évtizeddel ezelőtt. Sok osztályközösségben a komoly nevelési problémát okozó gyermekek száma eléri a tanulólétszám 40—50%-át. Sok az általános iskolát el nem végző, le-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796
1977 JÚN 18

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Kolozsvári Miklós

1021

Kolozsvári Miklós: Vakáció

mettségünket. Többet dolgonk, mint mások. A szükséges-l több ügyben döntünk — igenis *ntünk* — mi ügyészek és fogalazók, a feljelentés elbírálásától vádemelésig, és azután döntünk tárgyaláson, bizonyítási indítnyainkat és fellebbezési szánkunkat illetően. Önállóan inténk panaszokat és önállóan folytunk vizsgálatokat, beleértve az vi kérdések kidolgozását is, meeket a jogszabályhoz képest ltozott életviszonyok vetnek fel. vékenységünket ismeri a vezeám nem ő dolgozik helyetnk. Munkánk társadalmilag sznos, alkotó jellegű, alkalmas ra, hogy önbecsülést és hivatáseretetet adjon nekünk.

Hogyan lehet azt elképzelni, gy minden ügyben a vezető nt, amikor egy-egy ügyészsén több száz vagy több ezer ügy rdul meg évente?

Vannak olyan bonyolult tényálsú és jogi megítélésű ügyek, elyekben rászorulunk a vezető ányítására. Ilyenkor azonban elye van az álláspontok megiserésének és az érvelésnek, indkét fél részéről. Végeredényben pedig az előadott tényllásért a beosztott, a jogkérdésen való helyes álláspontért pedig vezető a felelős. A döntést teát nem a vezető önkénye alapoza meg, hanem a beosztott által egállapított tényállás.

A riporter úgy fogalmazott, ogy a fiatal riportalanynak minen szaván hivatásszeretet érzők.

Nem érthető azonban, hogy iért szereti a munkáját, ha az égrehajtó tevékenység csupán, hálló gondolkodás és fellépés élkül. Hiszen az ügyészi hivatásoz határozott fellépés, jó ítélőepesség és gyors döntési készség ükséges. Hogyan lehetne másepp az ügyész a büntető tárgyasokon méltó és erős fél a védemmel folytatott szellemi párrcában?

És itt meg kell állni. Mert az yészi munkát illetően van olyan állítás is, hogy az ügyész vádol: nyektől, bizonyítékoktól fügtlenül, úgy általában, és ártatn, becsületes emberek bűnössét igyekszik bizonyítani. Vajon ért tenné ezt? Kinek lenne jó?

Rossz leírni: A hivatását szere- riportalany arról panaszkodik, gy „...mindent az úgynevet váderedményességgel mérk": vagyis adott esetben jobb eggyőződése ellenére kell — gy kellene — a vádlott bűnösét bizonyítani. Akkor miért i mégis hivatásának ezt a unkát"? Vagy nem tudja ta: a váderedményesség azt jeti, hogy a vádemelés legyen moly és felelősségteljes, ne kehessen bíróság elé olyan em, akinek bűnösségéről nem vaink meggyőződve?

Nemcsak a törvény és etikai , hanem gyakorlat az, hogy az ész az objektív tényállás, a óság kiderítésére törekszik. A onyítás eredménye változhat,

Pernye András véleménye a jó és rossz karmesterek összetéveszthetőségéről. Mert abban a formában, ahogy *Váncsa István* emlékezik, nehezen hihető, hacsak nem volt szándékosan sarkított. Az ES 22. számában ugyanis ezt írja: „A karmester kiállt a pódiumra és a sorsa — mármint a nézők előtt — megpecsételtetett."

Vajon így volt-e?

Ez a magas színvonalú verseny a közönséget is magasabb színvonalra emelte: kedvence nem vált merev bálvánnyá, hanem a produkciók sikerültsége szerint változott. *Kénytelen* volt változni, mert a rendezői koncepció a véletlenek esetleges tényezőjét nem a szerencsejátékok szellemében alkalmazta (mint a tévé jubileumi rejtvényversenye), hanem úgy építette be a verseny szerkezetébe, hogy a versenyző különféle művek tükrében, a legkülönbözőbb oldaláról mutatkozhasson be. Ez okozta azt, hogy a szubjektivizmusra hajlandó néző sem ragadhatott le végképpen egyetlen karmester varázsos személyisége mellett. Valószínűleg nem sokan rokonszenveztek például Salwarovskival, mindaddig, amíg elragadó Brahms-vezénylésére nem került sor. És éppen ez volt a csodaként ható siker egyik fő forrása: a dialektikus rendezői módszer, amely a színvonal magasra emelésével a rendkívül szoros küzdelem izgalmas feszültségét létrehozta és közönségnevelésre használta fel.

Ez a koncepció eredményezte azt is, hogy a közönség a zsüri döntéseinek hatására egyre inkább ránevelődött a dirigálás objektív megítélésére, s egyre jobban közelített a zsüri szakszerű mércéjéhez, anélkül, hogy a legcsekélyebb szakmai magyarázatot kapta volna. Ez a tény a modern pedagógia egyik alapvetően új felismerését is szemléletesen igazolta.

A karmesterkedésben teljesen tájékozatlan néző, aki talán csak céltalan hadonászásnak vette eddig a dirigens munkáját, adásról adásra közelebb jutott a megértéshez. S még az a néző is, aki máskor a komoly zene puszta hírére kikapcsolta készülékét, egy hét versenyizgalma közepette sejteni kezdte, miért magasabbrendű *ez* a fajta zene.

Az egyénenként különböző fokú, de a katarzishoz közelítő élmény: a szépre csodálkozás lehetett oka a nagy sikernek. Ez valóban csoda. De olyan csoda, amelynek természetes magyarázata van.

Gaskó Dénes

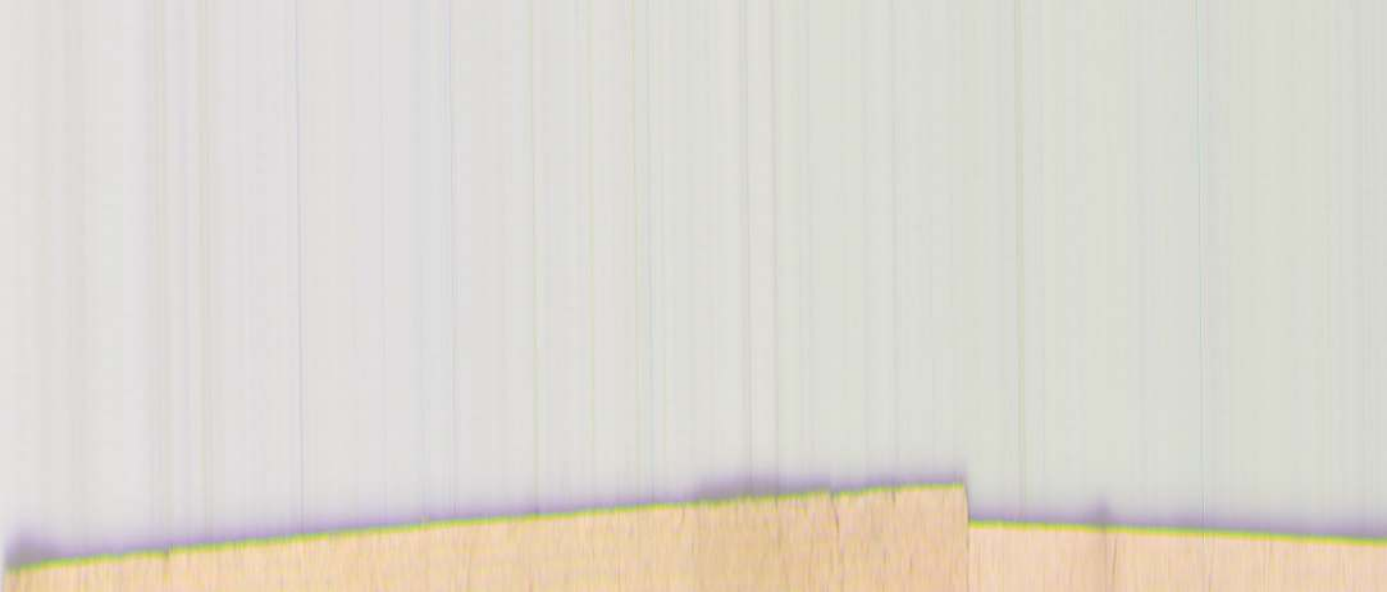

kióba érkezett *Szurdi* edelmi miniszter, hogy ytasson a kereskedelmi pcsolatok fejlesztéséről, rország által importált asztékának bővítéséről. s látogatása alatt a mirútra indul és ellátogat agyüzembe.

---

sta országok nácskozása

tották április 22 és 27 a országok útügyi szaknácskozását. A megbevettek *Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Német Demokratikus Köztársaság, Románia* és a *Szovjetunió* dományos és gyakorlati pviseltette magát az *Egyesült Vasutak Együttműködése)* és a *KGST-titkárság* sztálya is.

n az útügyi tudomá-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR KIADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VALÓSÁG

1974 ÜLL 4

Kolozsvári Miklós

1021

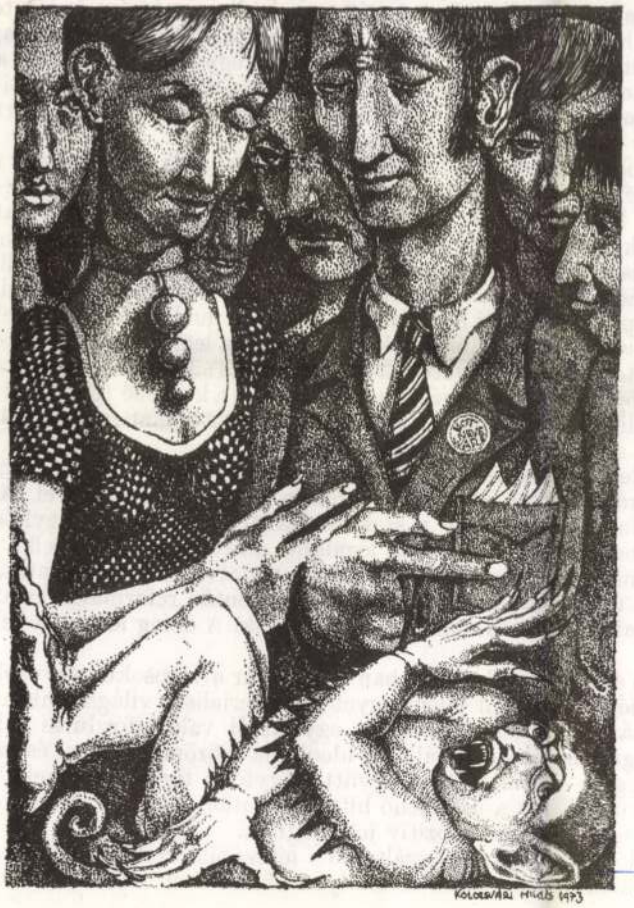

Kolozsvári Miklós:
Keresztelő

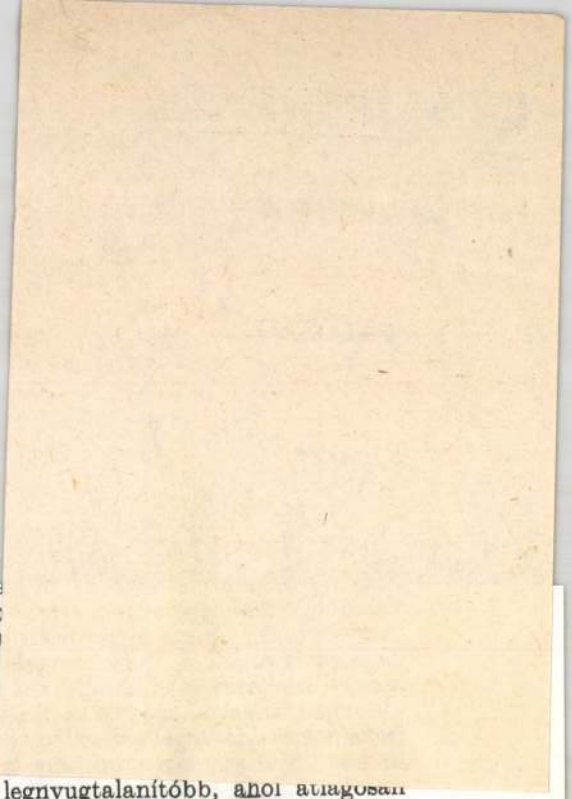

nyomában fokról fokra roncsolódó idegzet egyéb
forrása. Hozzászámítva, hogy a felgyorsult urba
amúgy is túlzott mértékben veszik igénybe az
60%-a idegbeteg, illetve másfajta megbetegedése

Az öngyilkossági arányszám a Duna—Tisza l
A szociológiai vizsgálódások arra utalnak, hogy az
társadalmak „betegsége". A nagyközségek tehát
talajt" jelentenek. A helyzet Soltvadkerten a legnyugtalanítóbb, ahol átlagosan
havonta történik egy öngyilkosság. Itt két évvel ezelőtt egy tizenkétéves fiú akasz-
totta fel magát. A tanácstitkár elmondja, hogy nemrégiben a járási statisztikai hiva-
taltól kitelefonáltak, miután oda beküldték a havi jelentést, hogy nem történt-e
mulasztás, mivel akkor éppen nem volt öngyilkos.

Az életforma megoldatlanságának kérdéskörében a vallásos életszemlélet átala-
kulása is elvezet egynéhány tünődnivalóhoz. Egyrészt a fogyasztási kultusz és az
anyagelvű világnézet kölcsönhatása, mint bárhol a világon, itt is kimutatható.
Természetesen csak a köznapi tudat visszatükrözésében. Ilyen szempontból megint
csak Soltvadkert kínálja a legkonzekvensebb példát. Mint ahogy nemzetiségi ellentét,
úgy vallási összeütközés sem támadt a három felekezet között, ám a gyarapodásban
való rivalizálás némiképp a felekezeti hovatartozás mentén rendeződött el, amely egy
kissé az etnikai sajátosságokkal is színeződött. Ekképpen a legjobb módúak közé az
evangélikus svábok tartoztak, őket követték a református és a katolikus sváb eredetű-
ek, alig maradtak le mögöttük az evangélikus szlovákok, s a kevésbé tehetősek széles
rétegét alkották a katolikus magyarok. A felekezeti megoszlás tehát szerepet játszott
a versengésben, s mint az látnivaló, a boldogulásban is.

Ma már ez nem jelent „felhajtóerőt" sem Soltvadkerten, sem másutt. Kunszent-
miklóson a hitoktatásra beiratott gyermekek aránya a 30%-ot sem éri el. Ám azt
sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a szekták iránti vonzalom a nagyközségek
lakóinak egyes rétegeiben is mélyül. S ebben legalább annyira látnunk kell a kisk-
közösségek iránti emocionális igény munkálását, mint a tudatvilág rövidzárlatát. Kun-
szentmiklóson, főleg a tanyavilágban szaporodnak a spontán református imakörök,
amelyeket minden alkalommal más-más háznál tartanak. A dolog lényegét tekintve
ez is szektásodás.

Az, hogy a kisebb és a nagyobb falvakban vagy akár a városokban is csökken a
vallásos érdeklődés, még korántsem jelent egyet a materialista világszemlélet meg-
győződéses térhódításával. Az istenhittől, az egyháztól való elfordulás sokaknál
nem a felvilágosultsággal, de sokkal inkább az ideológiai közömbösséggel és az intel-
lektuális érdektelenséggel — mindezekkel együtt nagyfokú tudati és érzelmi elsze-
gényedéssel — jár együtt. Ezért a csökkenő hittanbeiratás, a kevesebb templomba
járás csak első megközelítésre tűnik pozitív jelenségnek.

A közösséghez való tartozásukról, egyáltalán a létezésük értelméről gondolkodni
nem tudó vagy nem akaró emberekkel semmilyen társadalmi rendszer — tehát a

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VALÓSÁG

1974 MÁR

Kolozsvári Miklós

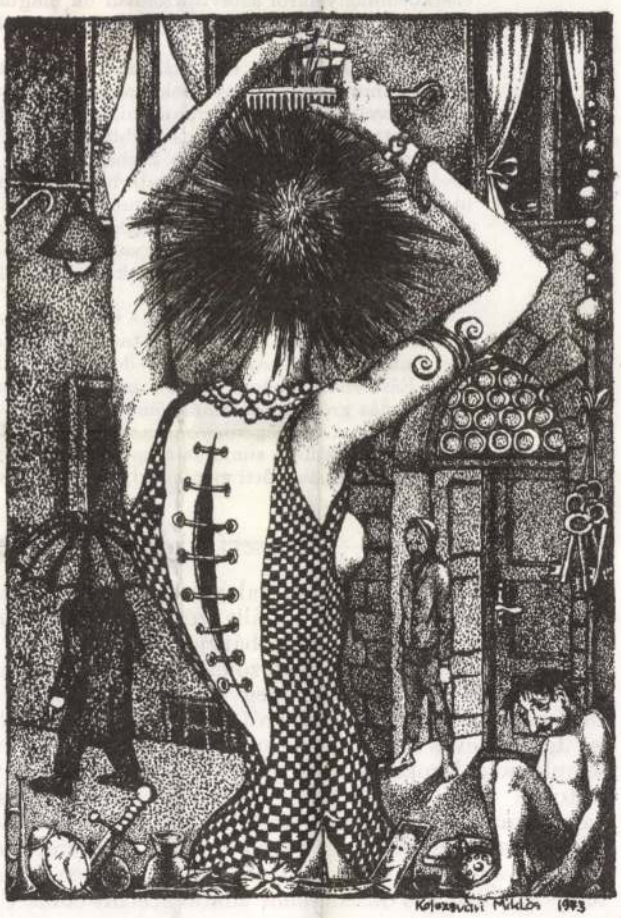

Kolozsvári Miklós:
Szépítkezés

a cselédek és summások sorsának
Életkörülményeikről szólva azon
lémáikat. S itt már jelenlegi mu
tartunk.

A grófok feudális úri világá
élet- és munkakörülményeinek k
segítségével próbáljuk felvillantani, hanem a tárgyi emlékek vallatóra fogásával és az írott történeti források bővebb felhasználásával is. Az uradalom gazdájának életvitelét a róla ma is széles körben terjengő anekdoták, epizódok segítségével, továbbá a ma is Majkon élő Eszterházy Móricné (egykori gyámjának felesége) és utolsó devecseri intézője, a Veszprémben élő Újhelyi László visszaemlékezéseivel próbáljuk teljesebbé tenni. A megkérdezettek saját életútjukról is vallanak. Első ízben vállalkoztunk az Eszterházyak alkalmazásában álló, a cselédek és summások számára azonban szintén uraknak számító alkalmazottak, gazdatisztek sajátos helyzetének bemutatására.

A forrásbázis gazdagítása és a tartalmi bővítés mellett a területi kiszélesítés is munkánk új vonásainak sorába tartozik. Persze a téma önmaga is kínálja ezt a horizonttágítást. A pápa—ugod—devecseri uradalom ugyanis háromszorosa volt a rédei Eszterházy-birtoknak. De nem is pusztán a földtulajdon nagysága, hanem ura, Tamás gróf kastélyainak fénye, mágnás-kapcsolatai, külföldi rokonsága, életvitele hírét-nevét még vagyona nagysága elé helyezte.

Érzékeltetjük a summás-csapatokat kibocsátó vasi Hegyhát egy-egy községének felszabadulás előtti gazdasági, társadalmi viszonyait is.[2]

1. A pápa—ugod—devecseri uradalom és gazdája: Tamás gróf

A pápa–ugodi hitbizomány, valamint a devecseri szabadrendelkezésű Eszterházy-birtok még gyermekkorában szállt gróf Eszterházy Tamásra.[3] Apja 1909-ben meghalt, s az elsőszülöttségi jog címén bátyja, Ferenc — aki 1896-ban született — örökölte a hatalmas tatai hercegi hitbizományt. Az 1901-ben született fiatalabb fiú, Tamás a család devecseri és Zala megyei szabadrendelkezésű birtokait kapta örökül. De 1915-ben unokatestvére, Pál gróf fronthalálával ölébe hullt a pápa–ugodi hitbizomány is.[4] Így 14 éves korában két uradalom, kastélyok, majorok, malmok, vadászlakok, templomok, iskolák és más nagy értékű vagyontárgyak birtokosává vált. A nagybirtokot védő törvények — és természetesen a család törvényei — értelmében nagykorúságáig a csákvári uradalom birtokosa, gróf Eszterházi Móric, a Tisza Istvánt felváltó miniszterelnök gyakorolta a gyámi szerepkört. Az ilyenképpen kialakult új Eszterházy-birtok Veszprém és Zala megyében 49 474 holdnyi földterületet jelentett.[5] Az 1925. évi *Gazdacímtár* adatai szerint ebből Ugodon 8000, Devecserben 6127,

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Mosoly utca

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.XXIII.évf.
23.sz. 10. lap

-lan oldal

FELCSIGÁZOTT OLVASÓKEDV

Bizonyára a kedves olvasó is volt már hozzám hasonlóan kedvetlen olvasó, amikor váratlanul rájött, hogy még mindig nem törlesztette a közkönyvtárral szembeni adósságát. A könnyen múló, de makacsul vissza-visszatérő kedvetlenséget — a lustaság vétkének tudatosodása mellett — a postán érkező könyvtári felszólítás hangneme okozta: késedelmi díj felszámításával, a kölcsönzés beszüntetésével, néha perrel fenyegették a notórius kerekre nyílt tekintetek fogadnak. „Kérjük a könyvek visszahozását, és várjuk az Ön rendszeres látogatását" — üzenik a könyvtárból; szeretnének gyakrabban látni, újabb könyvekkel, jótanácsokkal és egyéb jószolgálatokkal ellátni.

Legszívesebben gazella-szökkenésekkel tenném jóvá csigalassúságomat.

A. J.

HEJ, HAJ!

A „Patienta" hajregenerátor feltalálója, Nedeczky néni nyilatkozik a Rakéta hasábjain kedves

TÉNYLEG NEM ÉN ÍRTAM

Na tessék, most aztán jól megjártam a tulajdon rovat- és könyvcímemmel.

Amint azt a nyájas olvasó talán tudja, „Nem én írtam" címen szoktam közreadni — mégpedig az ÉS-nek éppen ezen az oldalán — irodalmi paródiáimat, s ugyancsak e címen gyűjtöttem össze ezek első részét az év elején könyvalakban.

Ezek után aligha fog meggyőzően hangzani, hogy a Dunántúli Napló május 27-i számában meg-

Kolozsvári Miklós

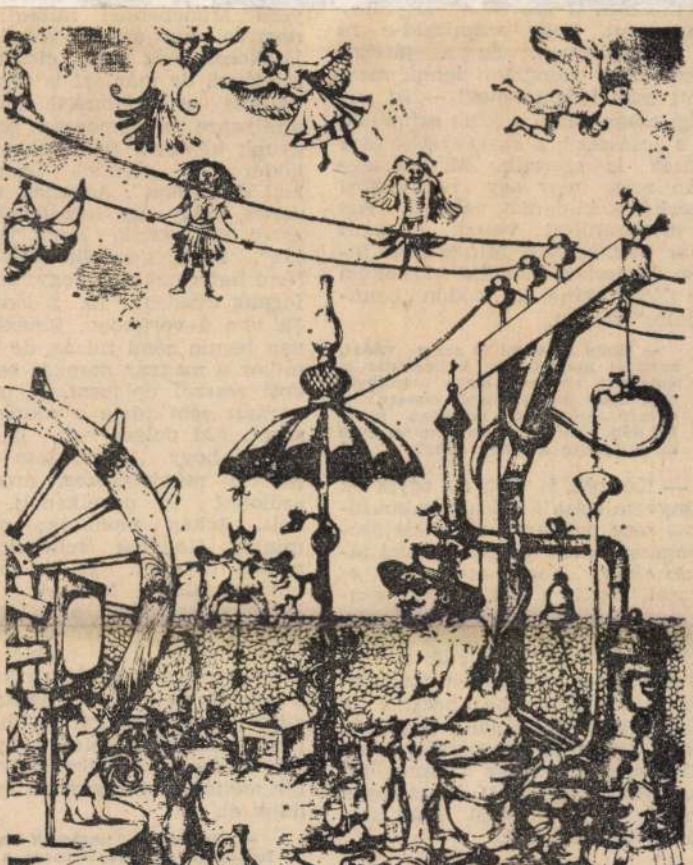

Kolozsvári Miklós: Tévénézés (részlet)

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juni. 9.

— Igen.

— Mondj egyet.

— Például, ha megírnám, ki volt az a labdarúgónk, aki szándékosan rosszul játszott a csapatában akkor, amikor kint volt a meccsen a szövetségi kapitány megnézni, hogy számíthat-e rá a válogatottban. Ez a játékos nem akart válogatott lenni, mert „ott csak leégni lehet" — *itt* pedig, csapatában, a klub színeiben ő a „császár"; a szakvezetők és a nézők is szeretik. Mi szüksége van arra, hogy egy nemzetközi mérkőzés kudarcát vállalja. Azt a megbecsülést veszíti el, amit már megszerzett. Mindezeket intim kettesben mondta el nekem az illető, akinél ily módon „bennfentes" voltam.

— Hogy írhattad le azt a vádat, mellyel magadat is, kollégáidat is súlyosan elítéled? Hogy mondhattad, hogy mesterséged címere: a sportújságíró kék mezőben ül és hazudik. Mi okból kerülhetett bele ez a kitétel a könyvedbe?

— Két oka is volt. Az egyik ok könyvem írása közben fogalmazódott meg bennem. Nem kis szorongással, nem kis félelemmel tapasztaltam, hogy miközben az igazat, csakis a tiszta igazat szeretném írni, vigyáznom kell, nehogy jóvátehetetlen hibát kövessek el. Nehogy véletlenül a magyar sportot, bármilyen értelemben kínos helyzetbe hozzam a Nemzetközi Olimpiai Bizottság előtt, hiszen Magyarország és a világ sportja (kivéve a kimondottan profi sportokat) hivatalosan amatőr! A profizmust nem szabad dokumentálnom.

— Hogy mégse mondjál igazat?

— Hogy mégis! De hát azt írtam, hogy Németh Miklós atlétikai olimpiai bajnok netán elfogadott valahol valami olyan pénzt meccsen! Ha nincs meg az edzésen, akkor a meccsen sincs meg a labda. Nem így vagyunk-e sok mindennel? „Ej, ráérünk arra még!" A nyugati profik úgy edzenek, hogy nekik az edzésen is mindig megvan a labda. A Bayern Münchennél láttam: még nem volt kint az edző a pályán, a játékosok még csak cicáztak a labdával, de már azt is olyan fanatikus erőbedobással csinálták, amilyenre mi tétmeccsen sem vagyunk képesek. Bennünket győzködni kell. Nekünk „csipkedni kell magunkat". Azoknak természetes, hogy így küzdjenek. Ezt észre sem veszik. Nem is „tudják". Nem gondolkodnak erről. Nem határozzák el, hogy most így fognak küzdeni. Ez a lényegük. Ez van a vérükben. Elnézést, ha van benne némi túlzás, de valamikor a magyar munkás sem tudott rosszul dolgozni. A magyar paraszt sem tűrte a munkátlanságot. Aki dolgos volt, úgy volt dolgos, hogy „észre sem vette". Mert a munkásközeg, amelyben született és nevelkedett, ilyen volt. Sokan mondják: nekünk mindig Góliátok kellenek, hogy győzni tudjunk. Ez is amolyan önvigasztalás. Nemzeti színes kendővel takarjuk el a lényeget. Én inkább úgy mondanám: nálunk külön kell ambicionálni, hogy egy-egy nagy tétmérkőzésen a mieink ne az igazi önmagukat adják, hanem sokkal többet. Az igazi önmagukat hétről hétre adják. Ezeken a hétköznapokon pedig méltatlan vereségeket szenvedünk el.

— De ennek nemcsak a lábak lustasága az oka, hanem a kobakoké is. Vagy nem?

— Örülök, hogy ezt is észrevetted: az erkölcsi és az anyagi siker a nemzetközi élvonalban nem a lábból, hanem a fejből származik,

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Mosoly utca (részlet)

Élet és Irodalom, Bp. 1979.juni 9.
XXIII. évf. 23. sz. 11. lap.

ra, s a *Rózsalovag*-ban egymással érintkező Richard Strauss-i és

Sőtér István következetes ragaszkodását saját igazságaihoz, pél-

[illegible] unalmas előadás, amely a

[illegible]

[illegible] szoba hidegtényi e-
nyőin. Rutinos műsorvezető sztá-
rok sztáros műsorvezető rutinja.
Már tudom, hogy a cselekmény
nem innen indul, ezért szánakozó,
szorongó kárörömmel tudok
hahotázni rajtuk. Aztán egy ku-
darcba fulladó tévésbravúr: nem
sikerül összehozni az elhagyott
férjet (főszereplő III.) tíz év előtti
amatőr filmcsillag feleségével
(főszereplő II.); az ő nyomába in-
dul a rendező (főszereplő I.), épp
a sikertelen békítési kísérlet után.
Hármas célja van: 1. hogy rend-
be hozza a két másik életét; 2.
hogy sorsuk alapján filmet csi-
náljon egy nemzedék életének
buktatóiról; 3. hogy végre csinál-
jon egy jó filmet, s ezzel meg-
oldja saját emberi-művészi vál-
ságát.

A három főszereplőnek azon-
ban már nincs egymáshoz semmi
köze. Mindhárman elveszett, gyö-
kértelenné vált, következésképpen magányra kárhoztatott em-
berek. Látszatcselekvésekben, el-
méletek gyártásában, szerelmi
kalandozásokban élik ki magu-
kat; vegetálnak. Sejthető, hogy a
körülöttük forgók élete is hason-
ló. A rendező rendteremtési kí-
sérlete elkésett. Három céljának
egyikét sem érheti tehát el. Film-
jét be sem fejezheti, munkahelyi
konfliktusai támadnak, csak fo-
kozódik körülötte a zűrzavar, a
bizonytalanság. A film végén, iró-
asztalánál, arcát tenyerébe temet-
ve, mintha Rodin Gondolkodójá-
nak karikatúrája volna, groteszk
fejhangon áriázza el: „Bárcsak ne
volnék gyönge leányka..."

Másodszori megtekintésre a —
nem túl izgalmas — szüzsét már
ismerem. Figyelmemet így az ese-
mények felszíne meg a harsány
műhelyhumor mögötti, a sokszo-
ros áttételek tompításában szinte
alig érzékelhető fanyar, kiábrán-
dult *önirónia* köti le. Ahogy a
nagy hangon kinyilvánított szán-
dékok a vonzóan felvázolt tervek

mozgalmára, nem egyszerűen
unalmas, hanem tudákosságunk
fintorgó önleleplezése. Kiviláglik:
a magánéletének ügyecskéi közt
hánykódó fiatalasszony nemcsak
a film nézői számára érdektelen,
hanem a készítők jellemzően ér-
dektelennek tartják; a filmbéli
filmriport stábja előtt vágóasztal-
lon pereg a vallomása, egy fordí-
tás a kapcsolón, gyorsítva villog
a kép, értelmetlenül csivitel a
hang, s a vágószobában ülők va-
lami elméleti kérdés hasonlóképpen érdektelen megvitatásában
merülnek el. És így tovább: nincs
cáfolatlan bizonyosság, még cáfo-
latlan cáfolat sem. „Vájtabb" sze-
mű néző észreveheti, a kevésbé
bennfentes csak gyaníthatja, hogy
a dokumentumként beiktatott 68-
as „archív" „amatőrfilmek" utólag
készültek, a filmgyár laboratóriu-
maiban, profi közreműködőkkel
— *áldokumentumok*, tehát a nosz-
talgia is, amely a mai harmincasokat tíz év előtti múltjukhoz
kapcsolja: hamisítvány.

Nagyon hiszem, hogy a Lányi
András rajzolta nemzedéki ön-
portré túlságosan szigorú a mo-
delljéhez: saját magához. Mégis
azt hiszem, a film, amely nem
film — nagyon igaz dokumentu-
ma egy nemzedékréteg hangula-
tának. Úgy igaz, mint a doku-
mentumok általában — az igaz-
ságnak csak egy szeletét láttatja.
Dokumentum, anélkül, hogy egy
kockányi valódi dokumentum-
film-anyag volna benne. Tehát
úgy dokumentum, mint a műal-
kotások: a valóságot művi való-
ságközeggel helyettesítve. Írhat-
nám: filmesszé a mai harminc-
éves humán értelmiségiekről.
Vagy: koncept art-os „mű"-
höz hasonlítanám, mely úgy ké-
szül, hogy alkotója hétköznapi
tárgyát eredeti közegéből kiemeli,
így lefotózza vagy a fotót szét-
szaggatva fotózza le, esetleg a
tárgyat még a fényképezés előtt

Kolozsvári Miklós

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 JUN 9

ÉLET ÉS IRODALOM

Grafikusművész

1021

Kolozsvári Miklós: A zsenik

hogy a nemzeti önérzet túltengése éppannyira kóros tünet, mint ha egy nép, egy nemzet alábecsüli magát. A nem rendszerként kifejtett és közel sem teljesen felsorolt elvek közé illeszkedik az a meggyőződése, hogy „az irodalomtudomány akkor válik terméketlenné, amikor egy módszer óvott körén belül marad meg, és kényelmetlennek, vagy kockázatosnak érzi, hogy kilépjen ebből a körből." A módszerek komplexitására kell törekedni a szélesebb szintézis érdekében. Teljes elutasítással csak az irracionalizmus valamennyi válfajával száll szembe.

A félkör pályaíve mintegy negyven év, a tanulmányok keletkezését jelző évszám lakonikusan arról tudósít, hogy a legrégebbi a kötetben Jókai Mór pályaképe, 1941-től, a legutolsó pedig a szerkesztés befejeződésének időszakában, 1978-ban keletkezett. A keletkezési dátumok más tényeket is felfednek. Mindenekelőtt

gül a legfontosabb
Ideák és nosztalgiák köl
kai címmel 1975-ben.
másik nagy klasszikusa
a Tragédiáért szenvedély
vívó tanulmánycímekkel
kezésrenddel: 1956, Ö
Madách és a koreszmé
Álom a történelemről (1965), A szembesített Madách (1971). Mellőjük sorakoznak teljes vagy részleges feldolgozásban Eötvös, Vörösmarty, Arany, Mikszáth, Tömörkény, Bródy pályarajzok, műelemzések. A Széchenyi Naplókat bevezető tanulmány is kiválthatott annyi figyelmet, mint a nagyszerű kiadvány körüli felfokozott érdeklődés. Talán más olvasónak sem lesz eléggé meggyőző a választás, amellyel a Széchenyi-esszé után sorolta, és ezzel itt különösen kiemelte Eötvös József és a forradalom című, 1948-ban született tanulmányát, amelynek természetes helye az Eötvös-monográfiában van, s így az egész pályából kiszakítottan nem válaszolhatja meg a megbocsátás vagy dilemmájáról szólók. A gondolat néha szentenciaszerűen hangzik egy-egy elmélkedés végén, de jó tanulságul a mai olvasónak, az irodalomkutatók fiatalabb nemzedékeinek. Tegyük le e gazdag könyvet Sőtér István néhány felfedezésének felidézésével: nem mindig a leghangosabb, legparádézóbb művek a leghaladóbbak, hogy az életben is, a művészetben is csak a nagyság szülheti a még nagyobbat; amit ma elkötelezettségnek neveznek, azt valamikor honszeretetnek hívták; bizonyos gondolati utat csak az időben lehet megjárni és végül: akit sokan ismernek, azt sokan félreismernek, s aki túlságosan népszerű, az nem mindig az igazi értékei miatt az.

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726

Grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9

unk túlságosan bovlden
sének, útközben lépten-
mészet árulónak hittek

gunkból kirázott bennünket a
kerekek csörömpölése, bizakodó
vidámsággal méregettük a közöt-

1027

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

ztő-király bánata (részlet)

R:

Televízió

, a
nag
ák b
ha
akko
ény
tar
leményére is.

Irigylem őket ezért. Va
hónapja is, hogy egy
előadást láttam a Vígs
Írója *William Shakespea*
zője *Valló Péter.* A cím
jó, ha vége jó. Az ifjú r
lapozta végig a régi és
partitúrát, úgy vezényelt
hogy felborított bizony
mányokat, átcsoportosí
súlyokat, és más efféle
rést is elkövetett. Mond
is, hogy „rendezői" szí
tunk, ám ezt azért nem
mert a legtöbb „rende
— önkényes, és éppen
mintha rossz író írta vol

Ez a Minden jó... m
volt — véleményem s
alábbis —, mintha jó í
na. Teszem azt — Shake

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1979 JUL 7.

ÉLET ÉS IRODALOM

Kolozsvári Miklós
Grafikusművész

1021

Kolozsvári Miklós: Slamasztika

elit-értelmi
zovjetházzá
loda szobái
szuper-inte
és dialógo
gyként Kie
és a Ki
tvizitoráról. A szerző
céltáblája: Lukács
ukács bokájánál ku-
ítvány, Sinkó Ervin.
ez a helyszíne, ez a
misták némely feje-
ost: egyként szeret-
ózsefet és Sinkó Er-
letükben (amíg meg-
ha bokájuknál ku-
ítvány nem is, de a
figyelő, fiatalabb
ehessünk), egyként
rtjuk mind a kettőt,
apcsolatuk nem ide
kívánkozik viszont,
József ítélete a
oan nem méltányos,
elfogultan közelíti

r, hogy Sinkó Ervin
évvel a Tanácsköz-
u után — Magyaror-
, hontalanul, átme-
yek között botor-
e írni az Optimistá-
ehát abból a — több
att nyilván ezerszer
bizonyosságból kelt
a világátalakítónak
az 1919-es magyar
lom elbukott, még-
gy a rövid létezése
illúziókat nem rövid
tette a történelem.
dőbeli távolság tár-
lakította úgy, hogy
rütt és egyszerre ér-
nyében a magyar
lom szükségképpeni
enne élők, a forra-
-átélők rendíthetet-

k temérdek adatot
csköztársaság gaz-
diplomáciai ese-
51. Bőven eleget ah-
első magyar prole-
ereiről többet, hi-

selnek tudatából és cselekvéséből is.

„Az Optimisták nagy könyv, de nem regényremek", írtuk más alkalomból, s véleményünket a mostani sokadik olvasat után is tartjuk. Sinkó esszéírásának nem ártott a kényszerű magány, de regényírása megsínylette a szerző körüli légüres teret, a szellemi közeg hiányát. Az Optimisták írása közben Sinkót inkább a történetfilozófiai üzenetközvetítés kötötte le, mint a regényt minden ízében kidolgozó műhelymunka. Az Optimisták hosszabb és hosszadalmasabb önmagánál, mert a szerző túlságosan ráér, művéből hiányzik az a szigorú megszerkesztettség, amely Semprunnál vagy Déry Tibornál (hogy szándékoltan a Sinkóéhoz hasonló anyagú és gondolkodású regényírókat említsünk) minden mondatot mérlegel, többszörösen megfontolja, hogy adott esetben vesszőt vagy pontosvesszőt elhelyezése-e a dolga. Nem, ilyesfajta aggályokat Sinkó nem ismer, ő gátlástalanul mesél, ha regényírás közben elmesélnivalója akad, s hosszan párbeszédeltet az etikáról két szembenállót vagy szembenülőt, ha etikát elemezni támad kedve.

Ez a naiv, sokszor ügyetlen regénytechnika, ez a hanyag mondatszerkesztés mégis maradandóvá emelkedett. Anyagbőségével, dokumentális hitelével, történetfilozófiai általánosításával.

A kérdései fontosabbak, mint a nevetséges és idegesítő válaszai, mondta (állítólag) Voltaire, Pascalt olvasva. A kérdéseit, sajnos, még nem tudtuk megválaszolni.

Sinkó Ervin és az Optimisták kérdései máig nyitottak.

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 JUN 9

ÉLET ÉS IRODALOM

grafikusművész

1021

Kolozsvári Miklós: Stimasztika (részlet)

elejéig sebbel-lobbal, kontár módra összeillesztettek egy keresztalakú, díszes aránypánttal, mely aranypánt korábbi rendeltetését nem ismerjük.

Az összeillesztés azért történt kontár módra, mert az apostolokat felsorakoztató aranypántról lemaradt négy apostol, a Krisztust ábrázoló zománcképet pedig kilyukasztották, hogy a koronát ékesítő kis aranykeresztet odacsavarozhassák. Szakmáját tisztelő ötvös ilyent nem tesz. Valaki tehát időzavarban, sietősen, az ötvösmesterség előírásait figyel-

[illegible] történt az összeillesztés, hanem mondjuk, a szent király tulajdonának vélt díszes tárgyat dolgoztak rá a bizánci abroncsra: akkor miért végzett az ötvös ilyen szakszerűtlen munkát?

A választ talán rövidesen alapos és részletes vizsgálatok adják meg. Eddig ugyanis — hazaérkeztéig — jószerint kézbe se foghatták magyar tudósok a szent ereklyét. De ha ez a mi mostani koronánk nem díszítette is István fejét, annyi tény, hogy a XIV. századtól bizonyosan ezzel koronáztak. Sőt, az is tény, hogy leg-

[illegible]hoz, s mint ilyen, önállóságában is szerves része annak az Európának, melynek akkor az első koronát küldő római pápa volt a szellemi feje.

Figyeljük meg az izgatott alkalmazkodni igyekvést, mellyel a déli-itáliai — leányágon árpádházi — királyfi, Károly szeretné mindenáron törvényesíteni a magyar királyi mivoltát: 1301 tavaszán Esztergomban megkoronáztatja magát Bicskei Gergely érsekkel, ámde nem a szentistváni (annak vélt) koronával, mert az egy ellenpárt kezén van. Nyolc eszten-

---

e az

sovinizmusa nem tartható többé. A tudományos eredmények, új technológiák nemzetközi cseréje, úgy tetszik, a következő évtizedek sar-

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Kolozsvári Miklós

ÉLET ÉS IRODALOM

grafi munkák

1979 JUN 9

1021

Kolozsvári Miklós: Gyermekkori félreértések

...tből

telései szerénynek tetszenek. Az elbocsátás elleni garanciákon kívül csupán évi hétszázalékos béremelést akarnak kiharcolni. Figyelembe véve, hogy tavaly kilenc százalékkal, 1979 első negyedében pedig tizennégy százalékkal emelkedtek a fogyasztói árak, a házkezelési dolgozók még követelésük teljesítése esetén is saját reálbérük bizonyos mérvű csökkenését foglalják a kollektív szerződésbe.

5. Lényeges körülmény, hogy az érintett lakók túlnyomó részben nem a munkásosztály soraiból kerülnek ki. Az úgynevezett középosztály-lakta házakról van szó, amelyekben az egy nappali — egy hálószobás lakás havi bére annyi, mint egy betanított munkás teljes havi fizetése. Azokban a házakban ugyanis, amelyekben segédmunkások, kisfizetésű egészségügyi, kereskedelmi, szolgáltatási dolgozók laknak, nincs portás, biztonsági őr, nincs szemétledobó, nincs lift.

A bejárati forgóajtót kezelő portásaink (természetesen libéria és tányérsapka nélkül) civilben, a sztrájkot hirdető táblával a nyakukban, fel-alá sétálnak a kapu előtt vagy lábukat lógatva ülnek a kőpárkányon. Ők a sztrájkőrség. Készséggel felelgetnek a munkába igyekvő vagy hazatérő lakóknak, akik a munkaadók képviselőivel folyó tárgyalásokról faggatják őket.

A sztrájkolók a lakók szolidaritását kérik tábláikon. S azok valóban megértők. (Ma nekem, holnap neked.) Vagy inkább holmi elháríthatatlan természeti csapásként fogják fel a munkabeszüntetést. Valami rendkívüli állapotféle alakul ki, annak minden velejárójával. Bizottságok alakulnak, aktivisták, felelősök teremnek.

A mi házunkba ugyan kerítettek valahonnan egy pót-biztonsági őrt (egy másik szakszervezet tagját), de négy házzal odébb a tulajdonos már nem tudott vagy nem akart új rendészt felvenni. Ezért aztán, amikor G.-ékhez igyekszem, zárva találom a kaput. A „kapu" közönséges üvegajtó; két közép- és egy elemedett korú hölgy üldögél mögötte, a lakásokból kihordott fotelekben. Ők az ügyeletes kapuőrség. Az idős hölgy ölében patkánynál kisebb, minden ízében reszkető törpekutya örül az életnek. Segít őrizség?") G. lejön értem. A hölgyek nagynehezen beengednek. A liftben fölfedezem, hogy a házban lakóbizottság alakult. Az szervezi és osztja be a lakókat folyosótakarításra, kapuőrségre, sőt — a felvonószekrény falára kiragasztott cédulán — az szólítja fel őket arra is, hogy amíg a munkabeszüntetés tart, ne fizessenek lakbért. A cédula sarkára valaki odafirkálta: *„Hatalmat a népnek!"*

A mi házunkban is virágoznak a jenki-módi tacepaók. Szerkesztőbizottság nincs, a felhívások, cikkek alól hiányzik az aláírás, de mindenki azt tehet ki a lépcsőház falára, a kapualjba, amit csak akar. A fő téma: az öntudat hiánya. Némely lakók ugyanis — ahelyett, hogy levinnék — egyszerűen kiteszik a folyosora a szemetet. A bűn individuális, a bűnhődés azonban kollektív: a förtelmes szag mindenkié.

Hogyan ostorozzák ezt a jelenséget a lakók? Két példa.

„NE LÉGY TREHÁNY! Ha beteg vagy, és nem tudod magad kivinni a szemetet, bármelyikünk megteszi helyetted. De ha itthagyod, felzabálnak a rovarok. *Egy szomszéd."*

„Az a lakó, aki ittfelejtette, kéretik levinni a szemetet az utcára. Ellenkező esetben köznevetség tárgyává tétetik: skarlátvörös körgallér viselésére köteleztetik «D» (disznó) felirattal."

A kukás autók személyzete tegnapelőttig a sztrájkolókkal vállalt szolidaritást. Nem szállították el a házunk elé lehordott szemetet, amelyből nyolc-tíz méter hosszú, jó két méter magas barrikád képződött a járdán. Egymásra raktuk a fekete nylonzsákokat, bizonyára magasabbra, mint más házak lakói, legalábbis a tévé-híradó bennünket talált megörökítésre méltónak. Mindenesetre a szeméthalom olyan bűzt kezdett árasztani, hogy mindenkinek elege lett belőle. A sztrájkőrségnek is. És mielőtt az állam kormányzója kirendelte volna kukás feladatra a nemzeti gárdát (mert már ezt latolgatták), a sztrájktanyáról telefon ment a köztisztasági dolgozókhoz: „Köszönjük a szolidaritást, de most vigyétek el a szemetet, mert már mi sem bírjuk."

Vajon mit hoz a holnap?

A ma meghozta a választ. A rádió bemondta, hogy a háztulajdonos cégek beadták a derekukat. Egy részük már négy nappal ezelőtt teljesítette a sztrájkolók követeléseit, s most a többi is bele-

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 JUN 9

ÉLET ÉS IRODALOM

grafikusművész

Kolozsvári Miklós: Új lakótelepi tabló (részlet)

tosítótű és bőrnadrág című írásomra, amely megkísérelte e nem „polgári", de a szocializmus valóságához szorosan kapcsolódó jelenség társadalmi „motivációit" feltárni. De kiigazítására késztet a Visszhang rovat három intoleráns hozzászólása (bizonyára több hasonlót is kapott a szerkesztőség), és a riport másutt tett negatív hatása is, Sükösd írásának némely pontatlansága, felületes problémabeállítása.

Már a riport címe is megtévesztő: azt sugallja, hogy a Beatrice zenekar találta ki, ha elkésetten is, a magyar punkot. Az meg egyenesen hamisítás, hogy „nyíltan punknak vallja" magát. (Épp az ellenkezőjét hallhattuk az együttesvezető, Nagy Ferenc szájából, május 15-én, a tévé riportfilmjében.) A Beatrice ellenségei — gúnyból, értetlenségből — ragasztották rájuk a nevet. Még ha valamilyen oknál fogva jobban esik is nem „bevallani", hogy mind az együttes, mind ma már több tízezres

szerítenek is e dicstel
tudomásulvételére. A
fékentartó absztrakt e
relmeket, traumákat c
karszalagos rendező
„gyalog és lovasrend
fakasztó spray és a gumibot közbelépésének mindenkori valószínűsége, amellyel távoltartják, kiküszöbölik környezetünkből a nem kívánt elemet, igazából nem nyugtathat, nem védhet meg senkiit Csak szorongásainkat erősíti. Emancipációjuk megvalósítása nélkül bárki emancipációja, boldogsága fabatkát sem ér. Ez a kimondatlan kapcsolat lényege.

Nagy Ferenc minden koncerten elmondja: „Mi veletek együtt akarunk befutni, feljönni, vagy veletek, vagy sehogysem." Reflexszerű gyanakvásunk bizonyára ügyes üzleti fogásnak tekinti ezeket a mondatokat. A zenekar harca a közönségért (például azért, hogy munká-

feltörekvését [illegible] határolják be létkörülményei. Néhány barátommal, kollégámmal, a magunk szerényebb — a zenéhez képest az irodalom szükségképp szerényebb — eszközeivel megpróbáljuk az irodalmat olyan közegben megszólaltatni, az olvasás, a kulturálódás igényét felkelteni, ahol ezt a sajátos viszonyok nem teszik lehetővé hagyományos eszközökkel. Ahol fontosabb a kimondott, mint az olvasott szó. *Fölöspéldány* néven irodalmi csoportot alakítottunk, együttműködve a Beatricével, a közönségért. Mind a zenekar tagjainál, mind közönségük fogékony, előítéletmentes részénél megértésre találtunk. Néhány alk-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM
1979 JUN 9
Kolozsvári Miklós
grafikusművész

1021

Kolozsvári Miklós: A vakmerő

Szunio

Félszigetek sz
legutolsó félsz
a tengeristen szemelgyének északi sarkpilléren újra
megpillantottam a Lord bevésett nevét, megint a gyerekkori
bűvölet: T é g y S u n i u m p á r k á n y i r a,
H o l s e n k i, m i n t é n, s a h a b o k...[1]

Most sokan m i n t é n járkáltak itt az oszlopok közt, idegenek, egy pillanatra mégis barátok e ragyogásban, amely mintha a leszálló nappal vetekedve az elsötétülő tengerből szállna föl. De senki se sírt. Ki-ki, magához hiven, vagy pillanatfölvételt igyekezett készíteni arról, ami örök, vagy éppen mérengve ült egy tört oszlopon, mintha örök lenne az idő, amely pedig közben már ki is tört alóla. A napfény egyre szűkebb csíkba sűrűsödve szelte át az öblöt, az öbölből egyre szélesebben áradt fölfelé a sugárzás. Talán éggel és tengerrel álcázva még a messzi Milosz vagy Párosz is idenézett, de kelet felé egészen bizonyosan, egyre élesebb vonallal rajzolódott ki a szomszédos Sziget. Egyesek odamutatva kimondták a nevét is. Aztán elfordultak, mint a másnapos kenyértől, elfeledve a földet, a vizet, a tüzet, a veritéket és a kezeket, amelyek az asztalukra tették.

[1] **Az új görög dalnok utolsó versszakából: Byron: Don Juan, harmadik ének, Arany János fordítása.**

❹

Vannak pillanatok, amikor nem tudom megóvni magam az egészen a lelki szegények szintjéig zuhantató naivitástól („övék a mennyek országa"). Máskor én is ismerni vélem, amit mindnyájan ismerünk (legalábbis akik hajlandók ismerni): azokat a gazdasági, történelmi és pszichológiai (s még miféle?) okokat, amelyek folytán a föld szakadatlanul Szunion és Makronisszosz egymással szembenéző feszültségében él, s a tengerbe hanyatló nap kettős ragyogása minden este a háború (mindenfajta, népek, osztályok, egyének, testvérek közt dúló háború) irtózatára vetül. Minden pillanatban elképzelhetővé kényszerítve az eredendően elképzelhetetlent. De van, amikor e kényszer nem fog rajtam. Amikor az elképzelhetetlen egy pillanatra megragad ebben az eredendő elképzelhetetlenségben.

A közgyűlés záróokmánya arról tudósít, hogy „számítások szerint az ez évi katonai kiadások elérik az 500 billió dollárt". De azt gyors számítással azonnal el tudom képzelni, hogy ez az összeg a föld minden egyes lakosának jólétéhez fejenként 125 000 dollárral járulhat hozzá, beleértve a csecsemőket és a dollármilliárdosokat is. Ennek az elemi lírai és aritmetikai naivitásnak az ébrentartása bennünk — a tudás mellett, annak kiegészítéseként — része annak a *felvilágosításnak*, amely a békemozgalom hivatása, és fegyvere annak a küzdelemnek, amit mozgalommal és mozgalmon kívül egyaránt az emberiség elemi léte követel.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÖ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 348-726

Kolozsvári Mi 261

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9.

1021

Kolozsvári Miklós: Bőrdudás

elavultak.

Ilyen előzmények után indult meg a bányászok pere. Három község, Abrudfalva, Kerpenyes és Bucsum keresetet indított a törvényszék előtt, ezzel egyidőben küldötteket menesztett Nagyenyedre, de a jószágigazgató Zalatnán elfogatta és börtönbe záratta őket, a megbízottakat. Néhány nap múlva újra elindultak Nagyenyedre, de nem egyedül, egy idegen nő is

dr. Gergely Ernő

tudományos főmunkatárs
Magyar Munkásmozgalmi Múzeum

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Kolozsvári Miklós

ÉLET ÉS IRODALOM

grafikusművel

1979 JUN 9

1021

Kolozsvári Miklós: Mesebeli szántóvető

VADAS JÓZSEF.

NÉPI URBANISZTIKA

A mai ember rohan, mondják a pszichológusok: körül sem néz a környezetében; a mai ember gátlástalan, mondják az esztéták: vityillókkal csúfítja el a természetet; a mai ember önző, mondják a szociológusok: csak a saját kertje érdekli.

lakosok pszichikai karakterétől az anyagi viszonyokon át az iskolázottságukból adódó életformájukig. a település földrajzi adottságaitól az ország gazdasági helyzetén át a társadalmi berendezkedésig), amelyet az igazi diszciplínák — a tudomány, a művészet, a politika — csak mint

terv felépíthetőségének eldöntése a feladat, az egész szakma megváltozik. A szakembert a szó legjobb értelmében vett dilettáns, a mérnököt az utópista gondolkodó váltja fel. A már említett ősurbanistáknál maradva: Howard a falu és a város — szerinte — hamis alter-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Kolozsvári Miklós

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9

grafikusművész

1021

Kolozsvári Miklós: A madárijesztő-király bánata (részlet)

Nem messze vagyunk már. — Ja „Drág"! — sikkadt el a szó ége, ahogy a kocsi csörömpölve lindult.

Elhagyva a veszélyes lejtőt, mi s felléptünk a szekérre, „Nadrág" meg benne volt a kocogásban, bár nem kellett félteni, hogy inára szalad a kocsi. Szomúság okozta szontyolodottságunkból kirázott bennünket a cerekek csörömpölése, bizakodó idámsággal méregettük a közöt-

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

— Nincs! — válaszolt, frissen berakott, lángvörös haját igazgatva a hűvös tekintetű kisaszszony.

— Akkor adjon négy pohár szódát.

— Az sincs.

— Akkor talán a pohármosóból ihatnánk egy csepp vizet! — kedélyeskedett Choli. De a lánghajú szépséget nem lehetett megvidítani.

— Ne tessék gúnyolódni! — csattant fel vad pillantást vetve a megnémult Cholira.

— Kérem szépen! — szóltam közbe engesztelően. — Szomjasak vagyunk, és végtelenül hálásak lennénk, ha kiszolgálna bennünket.

— Nekem maguk csak ne legyenek hálásak! Ismerem én magát is. Tőlem akár térdig érhet a szakálla, akkor sem tűröm el, hogy velem ilyen hangon beszéljenek. Különben is, ahová maguk beteszik a lábukat, azonnal rendőrt kellene hívni.

— De asszonyom...

— Nem érdekel! — torkollt le. — És ne tehénkedjen a presszógépre!

Egymásra néztünk, majd a sarokban vigyorgó koccintgatókra. Choli fekete arca ólomszürkére változott a dühtől, de még maradt annyi ereje, hogy ellenálljon önmagának.

Kolozsvári Mi Klós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1979 JUN 9

ÉLET ÉS IRODALOM

grafi Insenűvél

1021

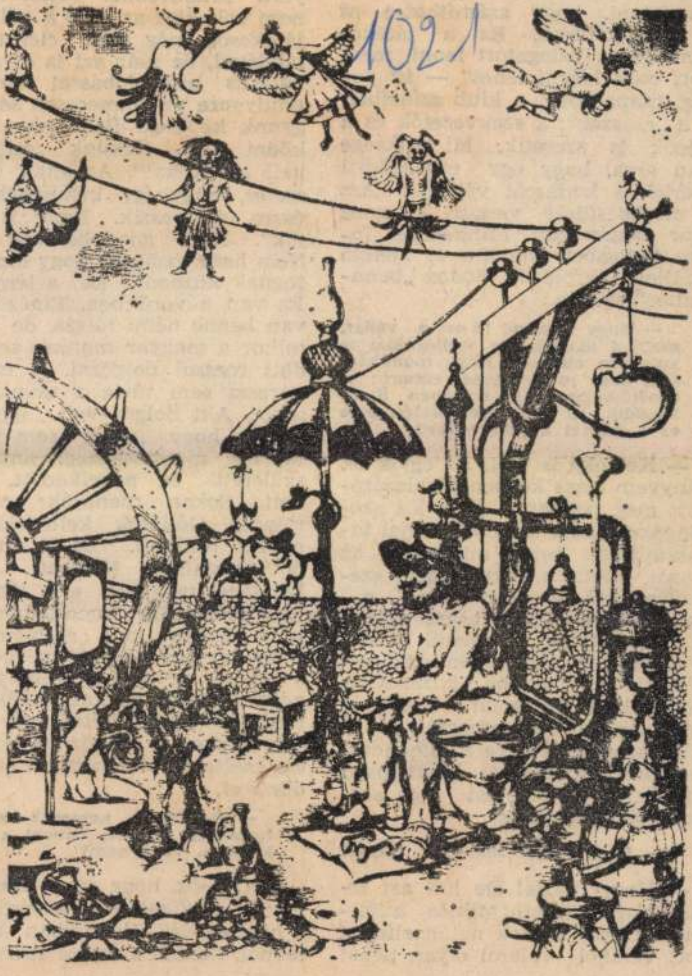

Kolozsvári Miklós: Tévénézés (részlet)

a meccsen a sz
megnézni, hogy
a válogatottban.
nem akart válo
„ott csak leégni
dig, csapatában,
ő a „császár"; a
nézők is szere
van arra, hogy egy nemzetközi mérkőzés kudarcát vállalja. Azt a megbecsülést veszíti el, amit már megszerzett. Mindezéket intim kettesben mondta el nekem az illető, akinél ily módon „bennfentes" voltam.

— Hogy írhattad le azt a vádat, mellyel magadat is, kollégáidat is súlyosan elítéled? Hogy mondhattad, hogy mesterséged címere: a sportújságíró kék mezőben ül és hazudik. Mi okból kerülhetett bele ez a kitétel a könyvedbe?

— Két oka is volt. Az egyik ok könyvem írása közben fogalmazódott meg bennem. Nem kis szorongással, nem kis félelemmel tapasztaltam, hogy miközben az igazat, csakis a tiszta igazat szeretném írni, vigyáznom kell, nehogy jóvátehetetlen hibát kövessek el. Nehogy véletlenül a magyar sportot, bármilyen értelemben kínos helyzetbe hozzam a Nemzetközi Olimpiai Bizottság előtt, hiszen Magyarország és a világ sportja (kivéve a kimondottan profi sportokat) hivatalosan amatőr! A profizmust nem szabad dokumentálnom.

— Hogy mégse mondjál igazat?

— Hogy mégis! De hát azt írtam, hogy Németh Miklós atlétikai olimpiai bajnok netán elfogadott valahol valami olyan pénzt

kell magunkat". Azoknak term
szetes, hogy így küzdjenek. F
észre sem veszik. Nem is „tu
ják". Nem gondolkodnak err
Nem határozzák el, hogy most í
fognak küzdeni. Ez a lényegi
Ez van a vérükben. Elnézést,
van benne némi túlzás, de va
mikor a magyar munkás sem
dott rosszul dolgozni. A magy
paraszt sem tűrte a munkátla
ságot. Aki dolgos volt, úgy v
dolgos, hogy „észre sem vett
Mert a munkásközeg, amelyb
született és nevelkedett, ily
volt. Sokan mondják: nekü
mindig Góliátok kellenek, hc
győzni tudjunk. Ez is amoly
önvigasztalás. Nemzeti szí
kendővel takarjuk el a lényeg
Én inkább úgy mondanám: r
lunk külön kell ambicionál
hogy egy-egy nagy tétmérkőzés
a mieink ne az igazi önmagul
adják, hanem sokkal többet,
igazi önmagukat hétről hétre a
ják. Ezeken a hétköznapokon p
dig méltatlan vereségeket szenv
dünk el.

**— De ennek nemcsak a láb
lustasága az oka, hanem a kol
koké is. Vagy nem?**

— Örülök, hogy ezt is észreve
ted: az erkölcsi és az anyagi sik
a nemzetközi élvonalban nem
lábból, hanem a fejből származi

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9

1021

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

kesekre is vonatkozi
lyosabb az utánpótl
zenekari muzsikusk
ról olyan sok szó e
én most inkább a n
ről beszélek. És ny
vállalom az ítéletet:
sünk országos méretekben sarlatán.
Évente 40—50 pályázót hallgatok meg, nyolcvan százalékuk „az utcáról" jelentkezik úgy, hogy magánúton tanult; egy kis töredékük kórusban énekelt. Csak elvétve akad olyan, akinek diplomája van. Az eredmény lesújtó: a legtöbben még azt sem tudják, hogy mit kellene tudniok. Remek, gyönyörű hanganyagok mennek veszendőbe, mert rosszul képezték őket. Ezek az énekesek fél órai éneklés után berekednek, fogalmuk nincs szerepfelépítésről, az énektechnika ökonómiájáról. A Zeneművészeti Főiskola csak a budapesti Operaház szükségleteit elégíti ki — az énektanár-művészképzőről is csak nagy ritkán kapunk egy-egy énekest. Pályakezdőinket nulla kilométereseknek nevezem. Ugyanis mindent elölről kell velük kezdeni. Színpadi felléptetésük nagy munka után is óriási kockázattal jár. Persze, sok kísérletezésre nincs módunk: 17 magánénekesünk van s úgy kell gazdálkodnunk, hogy lehetőleg minden hangfajnak legyen képviselője.

— Hogyan képzeli e helyzet javítását?

— Gyakran előfordul, hogy nulla kilométeres énekeseink sokat dolgoznak és hirtelen fejlődésnek indulnak. (Más kérdés, hogy ilyenkor gyakran jobb helyzetű társulatokhoz csábítják őket.) De — ha kockázat árán is — a tanulás és a fej-

is ellátnia, nanem a szegedi zene
kar példájára megalakul az önáll
Filmarmonikus testület (amely a
operaelőadásokat is abszolválja
akkor igen jelentős előrelépést tet
tünk.

**— Ne haragudjék a kérdésért, d
úgy érzem, a kép amit felvázol
nagyon szomorú. Érzik ezt azok i
akik ilyen körülmények közö
kénytelenek dolgozni?**

— Igen. Mégis, volt már olyan j
előadásunk, nem is kevés, amelyr
szívesen és örömmel emlékszen
vissza. A fővárosi operajátszássa
ellentétben a vidék ugyanis sokka
több időt fordíthat a produkció
előkészítésére. Pesten a hatalmas
repertoárt szinte lehetetlen karban
tartani. Nálunk jut idő a precíz
összmunka kidolgozására és kivár
hatjuk, amíg egy énekes szerepfor
málása beérik. Szerencsénkre kor
repetíciónk nagyon lelkiismerete
és a zenekar tagjai igen fogéko
nyak. Körülményeink valóban mos
tohák, de tudjuk, hogy szükség va
az operára, és ez erőfeszítésekr
ösztönöz. S ha teljesednek a zene
kar önállósítására, anyagi megbe
csülésére vonatkozó ígéreteink, h
megvalósulhatna a főiskola vidék
operatanszakának terve, akkor ta
lán nyerésre állhatnánk abban a
„Gazdálkodj okosan" játékban
amely a művészet területén az inf
rastruktúra lemaradását igyekszi
behozni.

Feuer Márt

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

grafikusművész

ÉLET ÉS IRODALOM
1979 JÚN 9

aztán névtelen koponyákig
mélyülő szívgödör — —

1021

Kolozsvári Miklós: Mosoly utca (részlet)

tud? típusú televíziós vételké
nek. Önjelölt eladóművészek,
konság, szomszédság biztatá
elővonakodó mamakedven
nyugdíjas „ifjú-titánok" mán
a keverőszoba hidegfényű
nyőin. Rutinos műsorvezető s
rok sztáros műsorvezető ruti
Már tudom, hogy a cselekm
nem innen indul, ezért szánako-
zó, szorongó kárörömmel tudok
hahotázni rajtuk. Aztán egy ku-
darcba fulladó tévésbravúr: nem
sikerül összehozni az elhagyott
férjet (főszereplő III.) tíz év előt-
ti amatőr filmcsillag feleségével,
(főszereplő II.); az ő nyomába in-
dul a rendező (főszereplő I.), épp
a sikertelen békítési kísérlet után.
Hármas célja van: 1. hogy rend-
be hozza a két másik életét; 2.
hogy sorsuk alapján filmet csi-
náljon egy nemzedék életének
buktatóiról; 3. hogy végre csinál-
jon egy jó filmet, s ezzel meg-
oldja saját emberi-művészi vál-
ságát.

A három főszereplőnek azon-
ban már nincs egymáshoz semmi
köze. Mindhárman elveszett, gyö-
kértelenné vált, következésképpen magányra kárhoztatott emberek. Látszatcselekvésekben, elméletek gyártásában, szerelmi kalandozásokban élik ki magukat; vegetálnak. Sejthető, hogy a körülöttük forgók élete is hasonló. A rendező rendteremtési kísérlete elkésett. Három céljának egyikét sem érheti tehát el. Filmjét be sem fejezheti, munkahelyi konfliktusai támadnak, csak fokozódik körülötte a zűrzavar, a bizonytalanság. A film végén, íróasztalánál, arcát tenyerébe temetve, mintha Rodin Gondolkodójának karikatúrája volna, groteszk fejhangon áriázza el: „Bárcsak ne volnék gyönge leányka..."

Másodszori megtekintésre a — nem túl izgalmas — szüzsét már ismerem. Figyelmemet így az események felszíne meg a harsány műhelyhumor mögötti, a sokszo-

a magánéletének ügyecskéi közt hánykódó fiatalasszony nemcsak a film nézői számára érdektelen, hanem a készítők jellemzően érdektelennek tartják; a filmbéli filmriport stábja előtt vágóasztalon pereg a vallomása, egy fordítás a kapcsolón, gyorsítva villog a kép, értelmetlenül csivitel a hang, s a vágószobában ülők valami elméleti kérdés hasonlóképpen érdektelen megvitatásában merülnek el. És így tovább: nincs cáfolatlan bizonyosság, még cáfolatlan cáfolat sem. „Vájtabb" szemű néző észreveheti, a kevésbé bennfentes csak gyaníthatja, hogy a dokumentumként beiktatott 68-as „archív" „amatőrfilmek" utólag készültek, a filmgyár laboratóriumaiban, profi közreműködőkkel — *áldokumentumok*, tehát a nosztalgia is, amely a mai harmincasokat tíz év előtti múltjukhoz kapcsolja: hamisítvány.

Nagyon hiszem, hogy a Lányi András rajzolta nemzedéki önportré túlságosan szigorú a modelljéhez: saját magához. Mégis azt hiszem, a film, amely nem film — nagyon igaz dokumentuma egy nemzedékréteg hangulatának. Úgy igaz, mint a dokumentumok általában — az igazságnak csak egy szeletét láttatja. Dokumentum, anélkül, hogy egy kockányi valódi dokumentumfilm-anyag volna benne. Tehát úgy dokumentum, mint a műalkotások: a valóságot művi valóságközeggel helyettesítve. Írhatnám: filmesszé a mai harmincéves humán értelmiségiekről. Vagy: koncept art-os „mű"-höz hasonlítanám, mely úgy készül, hogy alkotója hétköznapi

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Grafikaművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9

1021

Kolozsvári Miklós rézkarca (részlet)

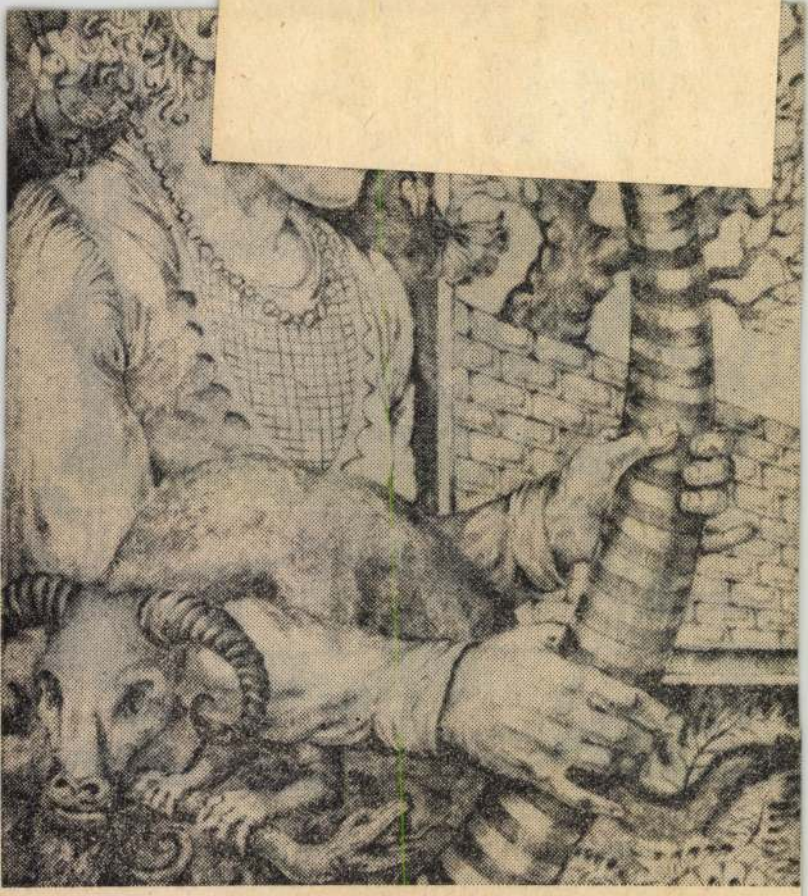

Kolozsvári Miklós: Bőrdudás

Kolozsvári Miklós

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

grafikusművés

ÉLET ÉS IRODALOM

1979 JUN 9

1021

Kolozsvári Miklós: Mosoly utca

lan oldal

FELCSIGÁZOTT OLVASÓKEDV

Bizonyára a kedves olvasó is volt már hozzám hasonlóan kedvetlen olvasó, amikor váratlanul rájött, hogy még mindig nem törlesztette a közkönyvtárral szembeni adósságát. A könnyen múló, de makacsul vissza-visszatérő kedvetlenséget — a lustaság vétkének tudatosodása mellett — a postán érkező könyvtári felszólítás hangneme okozta: kése-

kerekre nyílt tekintetek fogadnak. „Kérjük a könyvek visszahozását, és várjuk az Ön rendszeres látogatását" — üzenik a könyvtárból; szeretnének gyakrabban látni, újabb könyvekkel, jótanácsokkal és egyéb jószolgálatokkal ellátni.

Legszívesebben gazella-szökkenésekkel tenném jóvá csigalassúságomat.

A. J.

HEJ, HAJ!

TÉNYLEG NEM ÉN ÍRTAM

Na tessék, most aztán jól megjártam a tulajdon rovat- és könyvcímemmel.

Amint azt a nyájas olvasó talán tudja, „Nem én írtam" címen szoktam közreadni — mégpedig az ÉS-nek éppen ezen az oldalán — irodalmi paródiáimat, s ugyancsak e címen gyűjtöttem össze ezek első részét az év elején könyvalakban.

Kolozsvári Miklós

Martyn Ferenc 100 rajza az IRODALOM REMEKMŰVEIhez c. kiállitása megtekinthető a Pécsi Galéria Szinház téri termében julius 31.-ig.
Boér Ferenc a szigetmonostori Sziget Galériában julius 30.-ig,
Marik Ferenc és Janáky Viktor a veszprémi Dési Huber Teremben julius 26.-ig,
Földi Péter a váci Görögkeleti Templomban julius 23.-tól,
Kolozsvári Miklós és Reményi Katalin a siklósi vár Lovagtermében julius 22.-től,
Birkás Ákos a tokaji Görögkeleti Templom Muzeumban julius 22.-ig szerepel alkotásaival a fenti kiállitó termekben,-közli a kulturális eseményeket tudósitó rovatában a lap.
Élet és Irodalom, Bp. 1979. juli. 21. XXIII.évf. 29. sz. 8. lap.

Kolozsvári G. Miklós grafikus

L: Reményi Katalin

—: Hír 21

Népszabadság, Bp. 1980. szept. 21.

Kolozsvári Miklós, grafikus

Fantasztikus világ

Írások az alkoholizmusról

Érdekes kiadványt jelentetett meg az *Alkoholizmus Elleni Országos Bizottság, Fantasztikus világ — Történetek az alkohol(izmus)ról* címmel.

A Hajnal László Gábor szerkesztésében napvilágot látott ízléses kis kötet *Bólya Péter, Császár István, Fekete János, Hajnal László Gábor, Hajnóczy Péter, Lázár Ervin, Ördögh Szilveszter, Szentgallay Géza* és *Vermes Éva* alkohol, illetve alkoholizmus témájú írásait tartalmazza. A könyv grafikáit *Kolozsváry Miklós* készítette.

—: fantasztikus világ

8.

Népszabadság, Bp. 1981 jan. 5.

81

Kolozsvári Miklós

Uj tükör 1979/29/43

Kolozsvári Miklós

HARKÁNYI KIÁLLÍTÁS

A harkányi Bolgár Múzeumban közös kiállításon mutatja be legújabb munkáit Kolozsvári Miklós grafikus és Reményi Katalin ötvös. A tárlaton 30 rézmetszet és 60 ezüstékszer látható. Képünkön az egyik metszet részlete.

Uj tükör 1979/29/43

a Júdás-hoz hasonlít; miután háromszor megtagadta Jézust, a kamera a „szentesített” áruló rokonalakját varázsolja elénk, a néző néhány pillanatig nem is tudja biztosan, hogy melyikük rohan lélekszakadva az öngyilkosság eszközéül kínálkozó fa felé. Úgy látszik, Pasolini sem szabadult el teljesen a Dosztojevszkij-féle kétségbeeséstől, ő is párhuzamot talál a megvalósítás és az árulás között. Vagy: a filmbeli zsidó főpapok ornátusa, gesztusrendszere nagyon emlékeztet a mai katolikus egyházfejedelmek öltözékére és mozdulataira. A célzás iránya itt is ugyanaz: egy mai Jézus nem várhatna tőlük több elnézést és kíméletet. Aktualizáló szándékát a rendező félreérthetetlen politikai nyomatékkal, bár nem túl művészien, zeneileg is kifejezi: Krisztus kínszenvedését a Lenin-gyászinduló hangjai kísérik. De mindezek a mai utalások nem érintik magát a történetet; a Krisztus-figura és a bibliai értékrend csorbítatlanul áll előttünk.

ugyan is ment végbe ez a história, mely annyi port kavart fel, amióta végbement.

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós rézkarca

Bp:
1976. dec. 11. XX. évf. 50. sz. 12. lap.

a koszorúval
hang
ében
vicson,
z.
apja
fölé feszül,
, ezüstlő
forr . . .

ben a költők
i.
vállravont zakók.
, meduza-fővel,
karikás, redős szem
yakkal, üvegárnyú
őre bukó
, szűkre merevült

ném

d ostoros erővel
niklai paraszt-
z á z é v ravatalát is
is.

manyai rejtett vitacikkek is az erlenkező — némileg doktrinér — véleményekkel szemben. A művelődés-, ízlés- és stílustörténeti kutatás programja a biztató távlatok mellett igen erjesztő hatásúnak is mondható. Elég utalnunk a késő-reneszánsz-manierizmus iránti érdeklődés szakmai hozadékára.

Filozófiatörténeti alaposság, széles nyelvtudás, elemző és szintetizálókészség, az esztétikai és történeti értékek iránti fogékonyság, filológiai megbízhatóság, árnyalt értekező-próza — e tudományos erények futtatják túl önmagukon az elemzett szakkérdéseket. Bán Imre nem aktualizál erőszakoltan, nem keres érveket a múlt alkotásaiban mai vélekedésekhez, noha „kitekintésektől" sem tartózkodik. Ez a tudományos hitel adja a mindenkori biztosítékot ahhoz, hogy az általa fölelevenített szép tradíciók napjainkat is gazdagíthatják. Esztétikumban, eszmében, morálban.

A nemzeti hagyományok legerősebb őrizője, leghatásosabb átörökítője, és a nemzeti önismeret legdúsabb érvrendszere az irodalom. Bán Imre jól tudja ezt — bizonyára ezért melegednek föl nemes patrióta hevülettel tanulmányainak higgadt tényei.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

VALÓSÁG

Kolozsvári Miklós

1977 10

1021

Kolozsvári Miklós: Mártélyi Tisza-part

ása. S innen az is, hogy e tragikus-fenséges ko
ásában kevés az ún. abszolút igazság; a találó
smerések rendszerint tanulságos tévedésekkel ke

A születő új kultúra a kor terminológiájába
ító fogalom kezdettől fogva sok félreértésre és vu
evikok azonban láthatóan még a leegyszerűsítés
nintsem hogy óhajaikat valóságnak tüntetve föl
őre élesen „elkülönülő", osztályharcos, „hadra
iszonyok között szükségképpen deformált, eltorzí
llt attól, hogy rendszerré *váljon. Nem véletlen,*
ívott küzdelem gyakorlatilag Leninnél is a „pr
elül mozog. Ez a helyes értelmezés — mint tudjuk — minden polémikus szenvedélye ellenére
ávol áll attól, hogy tagadja, mint Trockij, a munkásosztály kultúraformáló szerepét, vagy hogy
zt a sokoldalú teremtő munkát merőben értelmiségi feladattá zsugorítsa. Krupszkaja cikke
gen jól érzékelteti, mekkora feladatok várnak a társadalom legforradalmibb osztályára, s meny-
yire fontos, hogy e feladatok sorrendjét ez az osztály helyesen ismerje fel.

Nincs rá mód, de talán nem is szükséges, hogy valamennyi dokumentumot értelmezzük
s kommentáljuk: a hiteles dokumentumok rendszerint világosabban és meggyőzőbben vallanak
zerzőikről és egy-egy történelmi korról, mint a legtudálékosabb interpretáció. Összeállításunk
supán szilánkjait nyújthatja át ezúttal az októberi korszak sokszínű, fantasztikusan gazdag
ntellektuális termésének, s célja nem lehet több adott esetben, mint hogy egy pillanatra felvil-
antsa ama hősi kor gondolati légkörét, s a szocialista kulturális forradalom kezdeteinek néhány
nűvelődéspolitikai vonatkozásáról szólva kiemeljen bizonyos arcéleket és jellegzetes dokumen-
umokat a feledés homályából.

VARGA MIHÁLY

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós kiállításáról

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juli. 16.

XXI. évf. 29. sz. cimlap.

[redacted]

Jelzi ez a lista, hogy milyen sok *apró* gondjuk adódik a szülőknek és a pedagógusoknak egy tanév tíz hónapja alatt. A szerző már a felsorolással kifejezi rosszallását emiatt. (Mintha az iskolától távalabb zajló életben másképp volna.) És az apró ügyek némelyike még anyagi áldozatot is kíván! Hát nem szégyenletes például, hogy ebben a tejjel-mézzel folyó Kánaánban nemcsak a mozibérletet, hanem még az iskolatejet is pénzért adják?

Sz. Sz. P. nem felejti el megjegyezni, hogy az iskolai ünnepélyektől a tetűvizsgálatig terjedő tematikai felsorolás célszerűen történt. De mi volt ez a cél? Bizonyára az, hogy írását fűszerezhesse a humoros-ironikus hangnem. Fűszerezi is. De mi okból és mit akar kinevettetni az Üzenőfüzet című közlemény szerzője? A pedagógust, aki főleg írja, vagy a szülőt, aki főleg

eventé harmincharom heten at tanítanak, sőt a merészebb elképzelések szerint nevelnek is. Még a jelmezbál rendezésének is van ilyesféle célja. Ezt csak azért említem, mert Sz. Sz. P. is beszél iskolai jelmezbálról — a kiázlatolt üzenőfüzet ihletésére. Elmondja, hogy „élete szörnyű élményei" közé tartozik egy ilyen esemény, amikor „többszáz gyermek és szülő zsúfolódik a tornateremben". Azt mindenesetre jó látni, hogy a szülők is ott vannak, és nem sajnálják a fáradtságot. A szerző szerint azonban ezek „...a büszke szülők szociográfiai tanulmányba illenek". Igaz lehet, csak éppen másként aposztrofálva, mint ő gondolja. És hát Sz. Sz. P. is jelen volt, nem a büszkélkedők között, hanem fölöttük trónolva, a maga elfogulatlan, józan, tárgyilagos szemléletével, amint a kosárlabdapalánk vagy a bordásfal tetejéről elnézően tekint a gyarló emberi tulajdonságra, amit úgy neveznek: szülői büszkeség.

Mindezek után az iskolaigazgató is megkapja a magáét, amikor a tornaünnepélyről esik szó. Meg is érdemli, hiszen „...boldog: hallja a hangját, és gyermeknap lesz". Hogy mer boldog lenni? Ok lehet a boldogságra, hogy valaki elmondhatja egy település

a tevék

lenne a tévedés lehetősége, ha semmi elképzelésük sem lenne a háború törvényeiről és paramétereiről, és azokat nem modell-

adatokat" közlök „a hadsereg létszámáról". Én ugyanis egyáltalán nem közlök „határozott adatokat", csupán egy másik úton végzett *becslés* eredményeit *valószínűsítem*. Óriási különbség! Ami pedig a becslésemben levő és általa kifogásolt „bizonytalansági tényezőket" illeti, nos, azok bizonytalansága semmivel sem nagyobb, mint a „hadseregüzem" működését meghatározó egyéb paramétereké.

fricskázása sem, akik a Himnuszt „kánonban éneklik" (!?), miközben a „szülők diszkréten mosolyognak". És tetszenek érezni, milyen szemérmetlenül provokálja ki a dicséretet az a kislány, aki a tornagyakorlatok lezajlása után megkérdezi: „Ügyes voltam, apu?" Az elfogult apa válasza természetesen az: „Nagyon ügyes, kislányom."

Sz. Sz. P. azonban — ebben

Kolozsvári Miklós

A sárospataki vár galeriájában Kolozsvári Miklós grafikus és Holdas György szobrász művész műtatja be legújabb alkotásait

— : Két művész kiállítása.

Tükör, 1977. juli 17 – 43. kap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Fendrik Ferenc: A bútorszállító kocsi.
Tükör, 1977. július 10 – 8 l. p.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Maráti Lajos: A Léda-ügy
Tükör, 1977. február 13 – 16 lap.

ni magát. Drámát fejt ki, egy látszólag problémátlan színtéren. Negatív előjelet ad ösztönös vonzalmainak. (A kureszalon tudniillik belső játéktér is). S a képzelet finom tüllfátylaiba revolvert, késeket, vasszögeket csomagol.

A vita lényegében arról szól, hogy a kettőt össze lehet-e egyeztetni? Egy lányos képű, cseresznyepiros ajkú forradalmár, női ruhában. Térülve-fordulva, mosolyogva öreg dámák ízületeinek masszírozása közben. Szerelmi légyottonamikor nadrág helyett a szoknyájából kell kibújnia. Vajon az alaphelyzet „pikantériája" nem veszélyezteti-e a téma komolyságát?

Az én válaszom egyértelmű. Sándor Pálnak sikerült *ízléssel* megoldania a nem könnyű feladatot. A főhős ki-kibicsakló, hegyes tűsarkakon, a helyzetek sokszor borotvaélen táncolnak: a veszély állandóan jelen van. De a rendező elkerülte a két legfenyegetőbb hatást: az ordenáréságot és a nevetségességet.

Hogy semmit sem tudunk meg „Galambos Sarolta", a forradalmár nőimitátor múltjából? Ez sem zavart különösebben. Üzöttségét úgy fogtam fel, mint egy lírai vers első sorát. S hogy férfi-mivoltának több gyanút kellene ébresztenie? E gondtól elterelték figyelmemet a rendező dramaturgiai kendőzései.

Valami megoldatlanságot mégis érzek a filmben. Nem az eszmei tartalmában, valósághűségében és drámai hatásában, hanem az *állagában*. Ilyetén hiányérzetemet pedig Sándor Pál *konkrét* gondolkodásmódja és *elvont, illuzórikus* képi látása okozza.

A *Herkulesfürdői emlék* elemei nincsenek kellőképp összeérlelve. A film töltése laza. A szanatórium

megint csak ritka szó. Felejthetővé teszi olykor a történet holdfogyatkozásait is. Zsombolyai képei mindig szépek, néha elragadók, de ha kell, élesek, kemények és ridegek is.

Még egy szót a főszereplőről. *Holman Endre* szereplése talán alkalom a civil gúnyolódásra, de egy kitűnő alakítás följegyzésére is.

Amint hogy a *Herkulesfürdői emlék* is megjegyzésre érdemes munkája Sándor Pálnak.

Kolozsvári Miklós

Kolozsvári Miklós: Szörny

ÉLET ÉS IRODALOM Bp.
1977. jan. 15. XXI. évf.
3. sz. 13. lap.

A tuloldalon lásd: Tardi Sándor: "Pár" c. rajzát.

levetem a zakóm, hiszen itt úgyis mindenki fürdőruhában van... Szóval, a lényeg, hogy mindenek bögölyök... Amikor engem fel-

egyszerűen! Ugyanis a reg
som falai nem csak vizes v
udvar, közös vécé, már b

Tardi Sándor

Élet és Irodalom, Bp. 1977. jan. 15. XXI. évf. 3. sz. 14. lap.

Tardi Sándor: Pár

RAB ZSUZSA:

Zuhog fehér öregasszonyok
homorúra térdelt köveken.
Itt állt apám, kilencszáztize
a gyertyahomályban,
egy rongyos katonaköpeny
sötétudvarú bizánci szemel
árvaságát elnézték, befoga
a többi közé,
és elkevertek honni keserű
És szállt a füst csörgő aran
mezőföldi avarfüsttel keve
szállt a keserű orosz égbe.
Ócezüst szakállú pópa
döngette az égboltot: Uran
Goszpogyi, pomiluj, pomilu
Lefordították magyarra a s
így:

Hogy a babiloni
ott mi nagy sira

Goszpogyi, pomiluj, pomilu
És suttogták rekedten a szo

A nagy búnak és
hegedűnket fűg

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 10
VALÓSÁG

Kolozsvári Miklós

1021

2. munkaév végére a 2., illetve 3. munkahelyen dol-
gozókat, körültekintően mérlegelve a munkahely-
változtatások objektív és szubjektív okait, a bennük
rejlő értékorientációkat.

Kolozsvári Miklós: Cirkusz

1 a pa
bb m
iterm
azonb

ETEK

1974.
A szo
lásko
sadal

9 Többek között ilyen értelemben fogalt állást Szilágyi Jenő prof. is a nemrégiben (1977 áprilisában) vele készített tv-interjúban.

10 *Szakmai orientáció* alatt a szakterület (globális felosztásban a tervezői és a kivitelezői feladat- és munkakör), valamint a tervezésen belüli speciális szakág (középület-, lakóépület-, ipari várostervezés, műemlékvédelem) szerinti irányulás értendő. Köztudott, hogy az igazi választóvonalak a tervezés és a kivitelezés között, valamint az építész tervező és a statikus tervező között húzódnak, a további szakágbeli differenciák alárendeltebb jelentőségűek. A *munkahelyi orientáció* felderítésében az építészmérnököket alkalmazó vállalatok jellege (országos, közép-, helyi szintű, érdekeltségű vállalat, oktató intézmény, tanács), valamint a munkahely földrajzi helye tekintetében fellelhető jelentősebb különbségek megismerésére törekedtünk.

11 Az építészpálya motivációs és értékorientációs struktúráinak megismerésében, kategorizálásában, társadalmi és személyiségbeli determinánsok felismerésében különösen Csirszka J.: Pályalélektan (Gondolat, 1966) és Gazsó—Pataki—Sántha—Várhegyi: Pályák vonzásában című (Ifjúsági Lapkiadó V. 1970) munkái voltak segítségünkre.

12 A hivatásidentifikáció megítélése és 3 fokban történő kategorizálása a mélyinterjúk tartalomelemzésének a pályareleváns motivációkat az egyetemi s egyetemen kívüli pályafutást, a szakmareleváns döntéseket és tetteket együttesen mérlegelő eljárásai szerint történt.

13 Pedig a szocialista országok lehetőségeit, azt, hogy elvben nem keresztezhetik partikuláris magánérdekek az egységes tervezést (például a Dunakanyar vagy a Balaton-vidék egységes rendezését), nem egy nyugati építész irigyli. Meglepő, de ezeket a lehetőségeket kevésbé érzékelik a hazai pályakezdő építészek.

14 A fővárosi tervezővállalatok a vidéki nagyvárosok, az ott levő tervezővállalatok a kisebb városok megrendeléseit teljesítik. Ezt a gyakorlatot sokan erősen vitathatónak tartják, bár kialakulása eleinte pozitív eredményekkel járt.

15 „....Nem fogadhatom el némely kritikus nézetét, miszerint városaink zaklatott képéért, a vidék mértéktelen feldúlásáért maga az építészet lenne a felelős. A hatóságok szinte sohasem adnak az építésznek vagy a városrendezőnek szabad kezet. Optimálisan egy erőteljesen körülhatárolt egyedi megbízatásra számíthat, mégpedig magánmegbízó részéről, aki önmagát vagy vállalatát jó színben kívánja feltüntetni." (Gropius: A modern építészet útja és korunk. Universitas, 1968. jún.)

16 1972-ben például 19 pesti állást hirdettek meg, ténylegesen pedig több mint félszáz építészmérnököt vettek fel a pesti tervezőirodák. A meghirdetett állásokon felülli lehetőségekről így az érdeklelkek csak informálisan értesülhettek, az ilyen jellegű tájékozódás pedig közismerten a „bennfenteseknek" kedvez.

17 Figyelemre méltó még, hogy a szóban forgó években az elhelyezkedés csak kisebb részben történt pályázati úton, a többség önerőből kereste meg leendő munkahelyét, nagyrészt informális kapcsolatok

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Jurij Bondarev: Mennkülés.
Ny Tükör, 1979. március 4 - 9. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Gyurkiesi Ferenc: Holtmeder
Új Tükör, 1978. augusztus 6-8 lap

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Izsák Babel: Csesznyiki.
Új Tükör, 1978. augusztus 6 – 20 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Gyarmati Ferenc: Holtmeder
Új Tükör, 1978. augusztus 6–8 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Osztojkán Béla: Amíga nap süt.
Új Tükör, 1979. április 8 - 14. lap.

Hodossári Miklós

Illusztráció

Csaplár Vilmos: Reformátor
Új Tükör, 1978. augusztus 13 - 19. lap

Kolozsvári Miklós

Illusztrációk

Izsak Babel: Cseszmijki

Új Tükör, 1978. december - 20. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Balán József: A tiroládé-cséb.
Új Tükör, 1979. január 21-14 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Dimitar Jaramov: Lázárkelj föl!
Új Tükör, 1979. felmár 18-9. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

André Chamson: A vízlagvég főpróbája.
Új Tükör, 1978. november 12 - 16. lep.

Kolozsvári Miklós

Illusztrációi

— : Mutatóujjas

Új Tükör, 1978. október 22 – 17. lap.

Kolozsvári Miklós

Jelentkezés

—: Kihívás.
Új Tükör, 1978. október 22. – 16. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Mesterházi Lajos: Ragadós e a humoreszek?
Új Tükör, 1978. október 8 – 14. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Hallama Erzsébet: A vörös kandúr csodálatos esete.
Új Tükör, 1978. november 26 - 8. lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció.

Daranyi Marianna: Éjféli mise.
Új Tükör, 1978. december 17 - 16 lap.

Kolozsvári Miklós

Illusztráció

Csaplár Vilmos: i dősebb Kánya Andor legényhoza...

Új Tükör, 1978. december 17 - Slap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

BUDAPEST

Kolozsvári Miklós

1976 JUN

1021

Kolozsvári Miklós: Bábjáték

Irodalmi városképe

Vargha Balázs

Kassák Lajos – önmagáról

I.

Az író 1912-ben (**Rónai Dénes felvétele**)

zord korszakai után a jogos elismer
A rózsákat, amiket nem szeretett,
szó szerint, sem jelképesen.

Szilárdsága azonban nem föltétl
önhittség. Nemcsak az *Egy em*
élete bizonyítja, hanem sok más f
meddig önéletrajzi írása is, hogy
kori önmagát milyen kaján öniró
val szemlélte. De eszébe se jut
hogy megtagadja azt az egykori t
teg, naiv fiatalembert. Hiszen az i
önmegszakítások többnyire csak
teltelen demonstrációk maradna

Ő tehát vállalja az azonosságot a
a lakkcipős, szalmakalapos, pep
nadrágos lakatoslegénnyel, akit
romba apai búcsúszavak bocsátana
a nagyvilágba, Pestre.

Elképzelem, hogy Petrovics, a
öreg kocsmáros is ilyesféle fogal

Üdvözlégy szem
Régi szeretőm e
S most áldom a
Hogy tanyátlan
S néked adhaton

S mikor már életkép:

Este van.
A csodának sem
Kit sok gondja
Kinek a jövő íg
Csak ő virraszt
Csókra invitál
Hogy holnap, h
Langy béke bec
És csorba fogár

Az ódát hitelesíti az önélet
csakugyan egy utcalánnyal volt az
félszeg, pesti találkozása:

„Megláttam az első sárga villam
Nyugati előtt. Ezt nem találtam va
rendkívülien új dolognak, csak az tets
rajta, hogy szép fényesre volt festv
villamos mentén eljutottam az Andr
útra, ezzel is nagyon meg voltam elé
ve. Szerettem volna végignézni a kir
tokat, de sokáig nem volt hozzá b
ságom. Hallottam otthon, hogy mily
itt a nők, ha valahol megáll az em
rögtön hozzászegődik több is. Nem
pénzem, s így ez nagyon nehéz fel
volt, lassan sompolyogni kezdtem,
rülnéztem, megálltam az egyik nőik
bolt előtt, és valóban alig álltam
néhány percig, mellém állt egy nő.
gyon szépen öltözött nő volt, egész k
állt mellém, s ő is úgy tett, mint
kalapokat nézegetné. Kissé odébb
zódtam, s ő is mozgott ide-oda.
akartam, hogy valahogyan kikez
velem, átmentem az út másik felére
órásnak a kirakata elé."

A kénytelen-kelletlen elkerült ki
tés után egy jótékony egylet é
szállásán, örökmécs alatt hajth
álomra fejét első pesti éjszakáján:

Mi otthon a szu
Itt ingyen utcán
S az egymást k
S mintha nézné
Hűs boltok p
Kint ravasz vár
És sehol, sehol

Kolossy Irén

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

KISALFÖLD

1021

Kolossy Irén: Soproni vázlat

ez a

ik A

TÉS

indenki a
kül. Még a
k is. Eme
p víz alatt
a floridai
uttler. A
nevezetes,
búvár. Azt
i, hogyan
a derék
is, hogy
at méter
a víz alá
ejrészének
kimondas-
ent...

ése nyáron
n felváltó,
por. Ilyen-
lleni véde-
az otthon
a már ezen
letes japán

okiói gyár
ozott for-
vele is pa-
nálat után
t dobni.
ulajdonosa
ásba kerül,
is eldob-

Ó, azok az asszonyok!

VÍZSZINTES: 1. Honoré de Balzac, a nagy francia realista író mondotta; folytatása a függőleges 12. szám alatt. 12. Városszél! 13. A győzelem istennője a görög mitológiában. 14. Kártyajáték. 15. Elege van belőle. 16. Zúduló. 18. Nyugat-európai nép. 20. Nemesfém. 22. Énekes madár. 23. Északafrikai főváros. 25. Tanít. 26. Házkezelőség névbetűi. 27. Tiltás. 28. Fordított kicsinyítő képző. 30. Gót betűi, keverve. 31. Egyforma magánhangzók. 32. Kitűnőség. 36. Rangjelző. 37. Kirámol. 38. Rádiólokátor. 40. Előjel. 41. Háziállatok. 43. Ódon. 44. Jugoszláv város. 46. Vágány. 47. Szám. 48. Savó egynemű betűi. 50. Valamely személyt jelölő szó. 52. A leggyakrabban előforduló fém. 53: A függőleges 45. mássalhangzói. 54. [illegible]sg. Darabokra vág. 59. Húz. 53. Ezt teszik a gyümölccsel és a betükkel is. 55. Körlet része. 57. Kocsiszín. 58. ... tenger (európai beltenger). 59. Mutatószó. 61. Cséve. 63. A Dnyepr bal oldali mellékvize. 65. Vízi növény. 67. Mezőgazdasági szerszám. 70. A függőleges 61. számú közepe. 72. Es — latinul.

F. B.

★

BEKÜLDENDŐ: a vízszintes 1., valamint a függőleges 12. számú sorok megfejtése a szerkesztőség címére szeptember 3-áig. A helyes megfejtést beküldők között könyvjutalmat sorsolunk ki.

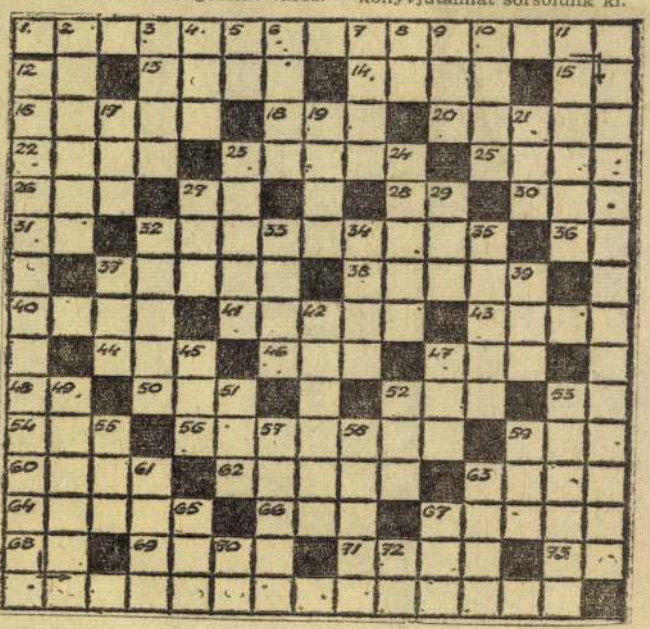

Lapunk augusztus 23-i, vasárnapi számában megjelent rejtvény helyes megfejtése: (Vízszintes 1.): **Nemcsak alkalom szüli a tolvajt;** (Függőleges 13.): **Alkalmat is szerez, ki lopni óhajt.**

MDK

Kolozsvári Tamás

képei a Primási képtárban

Vigilia, 1954.dec. XIX.évf.12.sz. 671.l.-S.F.:A Primási képtár muzeomositása. 67o-671.l.

M. D. K.

KOLOZSVÁRI Tamás Jestő

Kálvária } Garamszentbenedeki
Szt. Egyed } oltár, 1427. (89-91. rép)

Deresényi Dezső - Zolnay László: Esztergom

Bp. 1956. 80. l.

MDK

Kolozsvári Tamás

festő

a garamszentbenedeki oltár (1427) mestere

repr. 3.

Bíró József: Kolozsvári képekben

Bp 1941

8°.

M. D. K.

Kolozsvári Tamás Testő

Kálvária (1427) Fotó

Bortnyik - Hevesy - Rabinovszky: 2000 év testészete ~~163~~. Bp. 1943. 162. l, 163. l. 456. l.

M.D.K.

Kolozsvári Tamás
festő

A garamszentkereszteki szárnyasoltár mestere.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 10 l.
Székelyföld története és művészeti multja

M.D.K.

Kolozsvári Tamás

festő

Méltatás.

Balás Edit: Székelyföldi szárnyasoltárok. 91.

Székelyföld története és művészi multja

MDK

Tamás, festő
XV.sz.

" II.K. kozsvári Tamás"

1485. Mária mennybemenetele(a kolozsvári domonkosok kolostorában,Erdélyi István alvajda megrendelésére,100 frt-ért festette)

254.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml.249-264.o.

MDK

Kolozsvári Tamás , festő
XV.sz.

Garamszentbenedeki apátsági templom szárnyas-oltára(ma Esztergom Keresztény Múz.) 1427.

254.o.

Entz Géza: Művészek és mesterek az erdélyi gótikában.

KelemenEml.249-264.o.

MDK

Kolozsvári Tamás
festőművész

Gerevich Tibor tanulmánya K. T.-ról

H. Zádor Anna: A Magyar Művészettudomány
Történetének Vázlata 1945-ig

MMM Évkönyve 1951, 291

Kolozsvári Tamás MDK

"Középkori képtábláinkkal kapcsolatban emlegették/ a kevés alakkal való komponálást, az egyszerü gesztusokat: félő, hogy ez nem helyi zamatot hanem mindösszeszerényebb kvalitást jelenti, s egyáltalában nem vonatkozik Kolozsvári Tamás vagy M S mester alkotásaira."

258.o. (Genthon István előadása A vita negyedik kérdéscsoportjáról: "Magyar sajátságok".)

Entz Géza: Vita a magyar középkori müvészet kutatásáról (1945-1955).
Müv. Ért. 1955. IV. évf. 2. sz. 256-261.o.

M. D. K.

Kolozsvári Tamás festő 1477

8 képből álló gabonszentbenedeki oltása az esztergomi kes. múzeumban.
(rest.)

Czobor Ágnes: Az esztergomi kes. múzeum
Kiállításának vezetője. Bp. 1935 5.

Kolozsvári Tamás MDK

név emlitése

Radocsay Dénes: a középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.32.l.

művészete bizonyitja, hogy Erdély művészete lépést tartott az országos fejlődéssel.

Radocsay Dénes: a középkori magyarország táblaképei. Bp.1955.38.l.

Kolozsvári Tamás MDK

névemlítés

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.136.l.

Kolozsvári Tamás MDK

A Kassai székesegyház Krisztus feltámadását ábrázoló falképén Krisztus alakja ~~Kolozsvári~~ /a könyvben reprodukció CXVI.tábla/ Kolozsvári Tamás feltámadásának Krisztusáéhoz hasonló.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország falképei. Bp.1954.66.1.

Kolozsvári Tamás MDK

Vele is kapcsolatba hozták a briegi Vir dolorumot.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország tábla-képei. Bp.1955.65.1.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

garamszentbenedi nárnyasoltár
1427

Genth. Kücml. 1959 I. 83

Kolozsvári Tamás MDK

Müvészetének összehasonlitása a Mateóci mesterével /Oettinger K. Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte VII.1938,263, Horváth H. Zsigmond király és kora Bp.1937,135-136./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955. 71,2o1.1.

Kolozsvári Tamás MDK

Gerevich Tibornak az a véleménye, amely szerint K.T. művészete nem a szomoszédos népek festészetéhez, hanem közvetlenül az olasz festészet menetéhez kapcsolódott, revizióra szorul. Szemléletét az német kulturával szemben ellenséges s az olasz tudománnyal rokonszenvező szemlélet határozta meg.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.16.1.

Kolozsvári Tamás MDK

A garamszentbenedeki/Hronsky Svaty. Benadik/ Kálvária oltárra vonatkozó adatok az adattárban.

Képek felsorolása. Minusculás felirat idézése. A Kálváriát, a Keresztvitelt és az Olajfák hegyét 1937-1938-ban Nikássy Lajos restaurálta.

Az oltárra vonatkozó irodalom.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 3o7-31o.l.

Kolozsvári Tamás MDK

név emlitése

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955. 42.l.

Kolozsvári Tamás 1. MDK

Müvészetére, éppenugy mint a lőcsei Szent Katalin oltár predellája triptichoának mesterére rányomta bélyegét a korabeli középeurópai müvészet szoros stilus-összefonódottsága.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 49.l.

Kolozsvári Tamás 2. MDK

A garamszentbenedeki predella feliratába foglalt művésznevet Krüchten már 1821-ben emlitette /Krüchten J.: Hazai művészek.Tudományos gyüjtemény II./1821/124/. Predella 19o5-ben elégett. - Gerevich T. és Divald K.T.-re vonatkozó irásainak ismertetése.- Gerevich után osztrák kutatás is felfigyelt a festőre: Kieslinger a garamszentbenedeki képeken a bécsi stilus visszfényét látta Benesch az oltárt a régi német festészet emlékének nyilvánitotta.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.52,198.l.

Kolozsvári Tamás 3. MDK

Gerevich a korábban olasz munkának tartott 8 táblából és az elpusztult predellából rekonstruálta a garamszentbenedeki oltárt, s ezt Szepesi András szalonnai freskóival és a szepesi Gobil Bálint miniaturáival azonos stiluskörbe sorolta.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 52.l.

Kolozsvári Tamás 4. MDK

/ Irodalom:Kieslinger F: Gotische Malerei in Österreich bis 145o.Zürich-Leipzig-Wien 1928,35. Benesch O: Die fürsterzbischöfliche Gemäldegalerie in Gran.Belvedere VIII,1929, 67.l./- Ghenton és Péter K.T.-re vonatkozó véleménye.-

Elena Berti Toesca a Szent Benedek és Egyed jelenetet a veronai iskolához közelállónak említette./Toesca E.B.: Arte italiana a Strigonia. Dedalo XII.1932.942.l./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 53,198.l.

5.

Kolozsvári Tamás MDK

Alexander von Reitzenstein a Victor Roth nevével jelzett kötetben ugy véli, hogy a képek az egykori kolozsvári festőiskolából kerültek ki. A külső festményeinek stilusát a cseh festészet ismeretével magyarázta, s ugy vélte, hogy ezt Bécs és a Felvidék közvetitette Erdély felé.

/Roth, ~~1934~~V. Die deutsche Kunst in Siebenbürgen. Berlin-Hermannstadt/Sibiu 1934.124-125.l./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.53. 198.l.

Kolozsvári Tamás 6. MDK

Baldass Rothhoz hasonló eredményre jutott.
A Kálvárián szerinte az asszonyok csoportja az xxx
ottaui és reinighauseni oltárhoz, a Keresztvitel
jelenete pedig Raigernhez és Olmützhöz kapcsolódik
/Baldass:.L.: Eine südböhmische Malerwerksatt
um 142o.Zeitschrift für Kunstgeschichte IV.
1925. 317-319.l./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei.
Bp.1955.53,198.l.

Kolozsvári Tamás 7 MDK

Oettinger Baldassal egyetértően hangsulyozza K.T. cseh iskolázottságát, de szerinte a cseh hatás nem Bécsen át érkezett Erdélybe, hanem a közbeeső állomás a frank müvészet lehetett. A Kálvária és Keresztvitel analógiája a bambergi oltáron, a legendajelentek rokonai a Deocarus-oltáron találhatók meg./Oettinger K.Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte VII. 1938.262,263. Oettinger K.: Hans von Tübingen und seine Schule.Berlin 1938,93.l.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.53,198.l.

Kolozsvári Tamás 8 MDK

/Matejcek A.: Gothische Malerei in Böhmen. Prag 1939.143, 166, 175.l./ A legujabb vélemény szerint az oltár a késő gótikus német iskola terméke./Neumann,E:Könyvismertetés. Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege VII./1953/ 127.l./ Budinis Gerevich részben tulhaladott elméletét elevenitette fel/Budinis,C.: Gli artisti italiani in Ungheria.Roma 1936,27-28./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.53,198.l.

Kolozsvári Tamás 9 MDK

Hekler, Hoffmann Edit és Horváth Henrik feltevéseinek ismertetése.-Gerevics K.T. munkájának nyilvánitotta az általában Hans von Tübingen művének tartottSt. Lambrecht-i fogadalmi képet. /Horváth E.: Il rinascimento in Ungheria Annuario III.Roma 1938-1939.118-122. Hekler,A: Ungarishce Kunstgeschichte, Berlin 1937,76.)

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.53-54.l.198.l.

10

Kolozsvári Tamás MDK

A garamszentbenedeki oltár 1870-ben került az esztergomi gyüjteménybe. A szamárhátives felső záródásu oltárhoz hasonló oltárt festett még a münchen Gabriel Mälesskircher egy Szent Ottiliát ábrázoló képén/a festett oltár leírása/

/Buchner E: Der wirkliche Gabriel Mälesskircher. Münchener Jahrbuch der bildenden Kunst XIII. München 1938-1939, 41.l./kép/

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp. 54. 198.l.

11

Kolozsvári Tamás (Hronsky Svätý Benadik) (1427) MDK

A garamszentbenedeki oltár tábláinak leírása:

Kálvária	repr. könyvben	IX, XI; tábla
Olajfák hegye	"	XVII. tábla
Keresztvitel	"	XIV, XV."
Krisztus mennybemenetele	"	XVIII, XIX. tábla
Feltámadás	"	XVI. tábla
Szent Benedek	"	XIII. tábla
Szent Miklós gabonacsodája	"	X. tábla
Szent Egyed	"	XII. tábla

Szent Miklós gabonacsodájának összevetése Ambrogio Lorenzetti azonos témájával. - Szerző véleménye szerint az egész oltár egy mester alkotása.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.54-55.l.

Kolozsvári Tamás 12 MDK

Elpusztult 9. tábla rajzát, méretét megőrizte Knauz monográfiája. Táblák és predella összetartozását Hoffman E. kétségbevonta, de szerző szerint Gerevics rekonstrukciója helyes, a predella felirata nem jelölte szükségszerüen az oltárképek tényleges ábrázolásait. Összetartozást sok különböző körülmény igazolja.

Kálvária két latrot nem mutatja be, Krisztus keresztjét egyedül ábrázolja. Ezt a megoldást főleg cseh festészet alkalmazta. Hasonló Kálvária 135o táján a Hohenfurti mesteré, 25 évvel később Emaus kolostorban, 138o-as években a Wittingaui festő egyik tanitványáé. XV.sz.-

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955. 56.l.

Kolozsvári Tamás MDK

ban is előforul, bár ritkábban. /Matejcek A. Gotische Malerei in Böhmen. Prag 1939. 14,33,76,1o7,174, 2o2,215,233.kép. Nürnbergben Kolozsvári Tamással stilusban rokon a bambergi oltár középképe. /Anzeiger des Germanischen Nationalmuseums 193o-1931. Nürnberg 1932,142. kép/. Szerző szerint K.T. művének egyszerü világos, tömör kompoziciójával szemben a bambergi jelenet csoportfüzése laza és változatos.

Radocsay Dénes: A közékori Magyarország táblaképei. Bp. 1955.56,198.1.

Kolozsvári Tamás 14 MDK

Kálvárián katonák lovon ülnek.Hasonló megoldás Konrad Laibnál 2 évtizeddel később. Jobboldali lovascsoport élén Zsigmond király, címére a predellán volt látható. -

"z Oáljfák heyének összevetése a St. Lambrechti festménnyel és a millstatti freskoval, amelyben kutatás a garamszentbenedeki képekhez hasonlóan a Raigerni mester hatását fedezte fel./Demeus O.: Der Meister von Gerlamoos.Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien XII. Wien 1938.1o6./

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bep.1955.56,198,1.

Kolozsvári Tamás 15 MDK

Szerző szerint müvész budai udvar közelében élt, a kor legkiválóbb müvészei ösztönözték, de legjelentősebb hatással a cseh festészet volt rá. Feltétlenül ismerti a Wiingaui festő és a Raigerni festő müveit. - K.T. müvészetének összevetése utóbbiakkal s a rájuk vonatkozó irodalom ismertetése.-

Azt, hogy K.T.-re főleg a cseh müvészet hatott, megerősitik a bécsi mintakönyv stiláris hovátartozásával foglalkozó kutatások is. /vonatkozó irodalom ismertetése./ és a prágai festőcikre vonatkozó adatokat is.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.58.1.

16.

Kolozsvári Tamás MDK

Szerző szerint kérdéses festmények összevetése nem igazolja Gerevich T.-nek azt a feltevését, hogy a St. Lambrechti fogadalmi kép is K.T. müve. - Szerző ellenérveinek és a St. Lambrechti képre vonatkozó feltevések ismertetése. Az oltáron kivül nem maradt semmi K.T. mühelye köréből az utókorra, s ez is bizonyitja, hogy Budán élt.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1955.59.l.

Kolozsvári Tamás

MDK

festő

garamszentbenedeki oltára.

44.o.

Entz Géza: A középkori Magyarország művészete.
Bp. 1959.

Kolozsvári Tamás MDK

festő XV.sz. 1. fele.

1427. Garamszentbenedeki festett oltára

Magy.Müv. Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 203.o.

Repr. Kálvária 1427. Esztergom, Ker. Muz./XXXI//

U.o. III. képtábla

Myrai Szt Miklós. 1427. Eszterg. Ker.Muz.

U.o. IV. képtábla

Kolozsvári Tamás

festő MDK

Garamszentbenedeki oltára.

Magy.Müv.Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 237.o.
v.ö. 203.o.

/Képre:

M. D. M.

Kolozsvári Tamás festő

A garamszentbenedeki apátság oltára nak 8 festett nárnya az entergomi mny. ban. 1427 ben festette őket K. T.

(repr: 147, 148 o.)

K. Divald: Old Hungarian Art. London 1931

140–142

Kolozsvári Tamás

MDK

1427-ben festette a garamszentbenedeki templom számára a szárnyasoltárát.

Domb.: Műv. tört.

209

MDK

Kolozsvári Tamás

Hoffmann Edith dr: Jegyzetek a régi magyar táblaképfestészethez. Arch. Ért. 1937.

Kolozsvári Tamás festő M.D.K.

15. n.

emlitve:

A nárnyasoltár középső tablája reprodukálva: 25 l. előtti tábla.

Gáldi L.: Siebenbürgen im Aufbau der ungarischen Kultur. Brest-Leipzig 1943, 20. [illegible]

Kaiserstr. Bureau Parté

15 m.

Bemerkung:

A Meisenegger-Str. Bureau Parteiorganisation: 25 E. Adolf Hitler

Photo d. Braunkreuzes für Angehörige der ehemaligen Kaiserl. Deutschen Schutztruppe 1913, Nr. 7-1

Kolozsvári Tamás

festő XV. sz

cred

Divald 1927

107, 108-l-

18

Kat. Grácián
Prot. Auguszta

CSÜTÖRTÖK

19

Kat. Pelágia
Prot. Viola

PÉNTEK

20

Kat. Timót vt.
Prot. Teofil

SZOMBAT

21

Kat. Tamás ap.
Prot. Tamás

61.) *Tommaso Kolozsvári*: Pale di altare. Esztergom, Museo Cristiano 1427.

Kolozsvári Tamás

Kolozsvári Tamás

l.

Evang. script.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsvári Tamás

festő

ired

z

Budinis 38. l.

XXXII

Kolozsvári Tamás

festő XV. n.

wod

2

Bék Kovi Eszt

68. l.

Kolozsvári Tamás

festő

1427.

erőd

z

Bal XV–XVI. mův

II. 524. l. 560. l.

Kolozsvári Tamás

Festő

ifjú

Magyarmivelődtört

II. 390 l.

Képpel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsvári Tamás

Jestő

vrod

Magyarvelődtört

II. 165. képpel

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolozsvári Tamás

festő 1427

irod
z

Birókeszik

212. l.

Dési vármegyei Közkórház VI. 226.

Kolozsvári Tamás

l.

Bíró Erdmann

68, 69, 74, 230. l.

Kolozsvári Tamás

festő

vrod

Hekler MM Tört

93 – 96 l

Golyó Körös VIII. 190.

Nagyságos Asszonyom

Van szerencsém tisztelettel nb. t
házban (Átlós-út sarok)

fehérner

nyitottam.

Elvállalok mindennemű fehérnemi

inget, gallért, fi

Kolozsvári Tamás

festő

vrod

Hekler Ung

76, 77. l.

Burgundi hatást
(Melchior Broederlam)
lát a képein Hekler

HELYSÉG

BUDAPEST

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

MÉRET

TULAJDONOS

Br. Herzog M. Lipót örökösei.

TÁRGY

Talpas pohár.

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Állatokkal.

FÉNYKÉP, RAJZ

Kolozsvári Tamás

festő

vid

Petr Ver

V. 211. l.

Kolozsvári Tamás.

festő

l.

Balogh Erdélyi ven

I. 37. l

Balogh véleménye
szerint a magyar-
fenesi templom
freskóját nem
fenti, hanem
talán Kolozsvári Miklós
festette.

Kolozsvári Tanár

11½ B	festo		D
-140	-140	-140	
			12 1 11½
-125		-150	
-140	-140		
		11½	

Kolozsvári Tamás

festő

fenti oltára az esztergomi keresztény mu-
zeumban. 1427.

Repr.

Tétermagyarův

Verecke V. k. 37. l

38. l.

39. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

MÉRET

TULAJDONOS

TÁRGY

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

Kolozsvári Tamás

festő

uród

Gerevich Tibor dr:

A régi magyar festészet a primási képtárban.

Az Ujság, 1916. jul. 14.

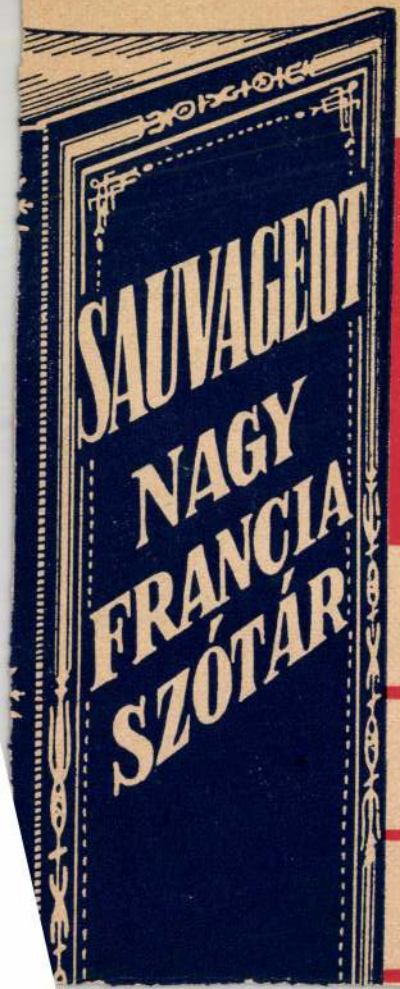

Bankár

gyáros

tanár

I clichés per la stampa delle illustrazioni furono eseguiti a Venezia nella Zincografia del giornale « Il Gazzettino ».

ILLUSTRAZIONI

Kolozsvári Tamás
festő

lvód
2

Knauz Nándor =

A Garan-melletti
szent-bendedeki apát-
ság. I. k. Bp. 1890.

52. l.

A MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ÉREM és RÉGISÉGTÁRA

A Magyar Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtára, n

Kolorsvári Tamás

wod

Kovachich:

Tud. Gyűjt. 1821.

II. 124. l.

megnézni!

Eseteg Szinnyeiből.

dicsőséges testi kulturájának. A testedzés kezdeteit,
a versenyeket legjobban a sportérmek (plakettek) szeml
azzal a kéréssel fordulunk a szövetségekhez, egyesülete
emberekhez, hogy nemes diadalokat jelentő érmeiket hel
letétképpen a Nemzeti Múzeum Éremtárában, ahol legmél
maradandó emlékei lesznek az adakozók babérainak. Az ö
sorozatnak egyformán fontos lánczszemei a vidéki k
érmecskéi és a bajnoki aranyplakettek; dicső külföldi
nagy teljesítmények művészi jutalma mellett az iskol
medáliáinak is ott kell lenniök. Nem tipusokat keresünk,
ágak és sportesemények (tehát a bevésés) szerint fogj
anyagot.

Éremtárunk már régen és intenziven gyüjti a sp

Kolozsvári Tamás

Cred

Esztprim

27 – 29, 34 – 35,
44. n.

40	63	66	74	79	80	85	90	94	104
105	108	111	117	119	136	137	139	143	145
146	147	148	149	150	151	152	153	156	163
193	194	204	230	237	242	246	247	250	253
256	263	264	266	272	274	275	286	287	289
293	294	296	299	300	302	303	307	308	311
312	316	317	318	319	320	321	322	323	324
325	326	327	338	346	341	342	344	348	350
363	364	366	367	369	376	377	378	380	381
387	388	390	394	395	396	407	417	418	419
423	425	432	433	435	436	446	444	451	452
475	477	487	492	496	500	501	504	511	513
517	523	531	533	539	540	541	542	547	549
555	558	560	561	564					

135 13

Kolozsvári Tamás

iród
z

Ger Ung Kunst

158, 166 – 176. l.
Arános Eippet

1610-ből

Ötvösczék, győri, pecsétje (VI. 288, 288

Kolozsvári Tanács

Irod

Gerevich Tibor:

Régi és ujabb magyar festők a primási képtárban. Vas. Ujs 1916. 553. l. — U. az A régi magyar festészet a primási képtárban. Az Ujság 1916. 194. sz.

Ötvösnüvek, egyházi, a sümegi mu-
zeumban V. 150.

Kolozsvári Tamás

cród

Knauz Nándor:
A Garan-melletti
szent-benedeki apátság
I. k. Bp. 1890. 52. l.
9. tábla-

~~Öreg János dr. Kollégiumi tamár~~

~~VI. 155~~

Kolozsvári Tamás

festi

erőd

Bundgra

21. l.

ottsága nagytekintetü

nek.

B U D A P E S T. IX.

Högyes Endreucca 10.

Koloxsvári Tamás

festő

~~ncia.~~ erőd

Gerevich L'arte

13, 14. l. 19. l.

XIII. tábla

a sz.nban 2205 és a feltarban 3145. Mt

At Képs. 145.
D. r. 40
uj. 56. b)
Uj. l. 564

Dankovics 93

546

Kolozsvári Tamás

festő

írod esetleg lásd

Péter I 103 – 107. l.

képekkel

~~…zve. Rövid haja s bajusza galambősz, szemöldö-
…ke. Kettős csokorra kötött nyakkendője, atillája
…ntéje fehete.~~

~~…, méretei 76.3 : 62 cm.
…erekly emuzeumból. 107/95. № 107.~~

107/95 : 107.

A sz

I
(Kle
mány
kezde
részt
kutat
elhan
„A d
folya
ben é

A del

I
segéd
díjat
befej
amelynek eredményét doktori értekezésében tette közre. Ennek a

szókincsének nagy részét. Foglalkozott helynévgyüjtéssel is ugyancsak Békés-megye területére vonatkozólag.

Dr. Újvárosi Miklós (1913, Hajdúnánás, ref.) kertészeti főintéző, v. egyetemi tanársegéd (Soó Rezső professzor), félösszegű belföldi tudományos kutató ösztöndíjat kapott. 1941. július végén a sajóládi erdőben folytatta megkezdett tanulmányait, amelynek eredménye az Acta Geobotanica 1941-es évfolyamában sajtó alatt áll. 1941. augusztus 4—27-ig székelyföldi tanulmányutat tett, melyben Borszék, Gyilkostó, Békásszoros, Csíkszentkirály, Lucs, Kommandó, Zágon és a Rétyi Nyír flóráját és vegetációját tanulmányozta. Megkezdte a Rétyi Nyír növényföldrajzi kikutatását és felvételezését. Egy ritka páfrány új termőhelyéről cikke jelenik meg a „Borbásia" októberi számában. 1941. év folyamán több kiránduláson tanulmányozta a Mezőség flóráját.

A pécsi tudományegyetem bölcsészettudományi karáról:

Dr. Bajomi Vilmos (1914, Bátaszék, róm. kat.) szolnoki tanügyi fogalmazógyakornok (Koszó professzor), 800 pengő belföldi ösztöndíjat kapott német irodalomtörténeti tanulmányok folytatására.

Kolozsvári Tamás

festő

Arod

Móriczbartfaiolt.

30. l.

Kolozsvári Tamás

festő

l.

Gereuropaihely

16–17. l.

19. l.

Kopes József, ifj., könyvelő

III. 240.

Kolozsvári Tamás

festő

vród

z

Bíró József

Európa festészete.

Bp. é. n. 65. l.

50. n. Lep

~~Kelták IX. 50~~

Kolozsvári Tamás

festő

cród

Péter I. 100. l

Kolozsvári Tamás

festő

cród

z

Csabaivégvári

45. l - 60. l -

magyarázza meg azt is, hogy a míg a külföldi
negyedévenkint a látogatók számát, addig mi a
akarjuk nyilvánosságra hozni az efféle adatok
épen kedvező következtetéseket lehetne levon
szolgál, hogy a külföld majdnem minden szake
szeti muzeum gyűjteménye felől és hogy az i
rangú intézet csereviszonyban áll, s kettős p
South Kensington Museum és a párisi Musée d
ják. Tehát egyelőre a magyar közönség köz
beszélünk — a muzeum legnehezebb feladat
közel és távol szomszédaink gazdag tapasztal
potán változtatni.

Elmaradottságunk még nem oly nagy, hog
hatnók. Annyival könnyebben tehetjük ezt, n
foglalkoznunk nem kell, ha érett megfontolás
legszebb eredményeket hozta létre. Csak hog
megteremteni mind azt, a min mások évek
doztak — s itt rejlik a bűnhödés egy neme —
többé nem lehet, s reméljük ezzel itthon is mi

***

Extase, weniger Unduldsamkeit, als im Westen. Im ungarischen Volke äusserte sich zu allen Zeiten eine gewisse zurückhaltende Nüchternheit.» Nüchternheit! Kennen wir den Ungarn wirklich als nüchtern? Sind die grossen ungarischen Dichter und Politiker wie Balassa, Petőfi, Vörösmarty, Széchenyi, Ady, Babits äusserte sich über die mittelalterliche ungarische Seele ganz entgegengesetzt: «Es war ein populärer Irrtum der jüngst vergangenen ungarischen literarischen Denkungsweise, die mystische Extase und die skolastischen Subtilitäten wären dem ungarischen Charakter fremd gewesen . . .». «Die Hymnen der ungarischen Heiligen sind nicht die am wenigsten Mystischen, nicht die Nüchternsten in der asketischen Extase».

Das älteste Gedicht in ungarischer Sprache, das wunderbare Marienlied la-

[1] *Gerevich T.* Primás Album. S. 207.
[2] *Gerevich T.* A régi magyar művészet európai helyzete. Minerva 1923. S. 104, 109.
[3] *Gerevich T.* Primás Album S. 208.
[4] *Gerevich T.* Az Ujság.
[5] *Gerevich T.* Az Ujság 1916 und A magyar művészet jelentősége, Magyar Szemle 1927. S. 251.
[6] *Riedl F.* A magyar irodalom főirányai, Budapest, 1910. S. 33.
[7] *Babits M.* Amor sanctus. Szent szeretet könyve, Budapest, 1933. S. 7—8.

hen, dass der Kopist nicht nur betreffs der künstlerischen Schöpfungskraft, sondern auch aus dem Standpunkt der künstlerischen Fertigkeit tief unter dem Meister steht, den er kopiert. Im entgegengesetzten Fall wäre er nicht auf das Kopieren angewiesen. Ausserdem kann objektiv betrachtet von einem kleinen Provinzmaler garnicht vorausgesetzt werden, er könne wesentliche Verbesserungen vornehmen an dem Werke eines so seltenen Genies, wie

[1] *Gerevich T.* Az Ujság 1916 und *Gerevich:* Esztergomi műkincsek. Primás Album. 1928. S. 214.
[2] *Genthon I.* Op. cit. S. 114.

tares, den Malereien von wunderbarer und ganz ausserordentlicher Schönheit des Kaschauer Altares gegenüber? Liegen die beiden Städte nicht ganz nahe nebeneinander? Das Beispiel ist umso besser, da es sich auch bei den Bartfelder Bildern nicht um detaillierte Kopien handelt.

Oft hören wir auch, die ungarische Malerei sei «glücklicherweise nicht zu einer Kolonie der ästhetisch minderwärtigeren deutschen Kunst geworden. Ihren Einfluss hat sie in sich aufgenommen und dem damals schon voll entwickelten ungarischen Geschmack untergeordnet. Ja sie hat sogar in dieser

Kolozsvári Tamás

irod.

Germagyarmuvszellemé

424. l – 429. l. 446. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Kolozsvári Tamás

festő 1427

vod
z

Genthon István:
La pentro arto
en la malnova
Hungarujo. Tra-
dukis dr. Francisko
Hilágyi. Bp. 1932,
10 – 13-n Eép.

20, 21, l.

Kolozsvári Tamás

festő

XV. sz.

erőd

a

Ettor Jenő dr

Esztergom Bp. é. n

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-7

Koloztvári Tamás

festő

1427

cród

2

Divald Magyarország

145, 146. l

152. l.

Békéscsaba, Andrássy-ut 5.

Telefon: 148.

Tek.

„Europa" Rt.

Budapest

Rothehremere u 1 h. sz

VIII. 2.

Kolozsvári Tamás

festő

wód

z

Szabó Borsodák templ.

37. l.

1905. VII. 12.

A pozsonyi orv. és term. tud. egyesület elnökségének: egy Microlepidoptera gyűjteménye megküldetik.

(559/1905.)

Kolozsvári Tamás

Jessö

ivód

s

Buday Erdély

Cg. l

A FŐOLTÁR FALA A KREMSER SCHMIDT-KÉP ELTÁVOLÍTÁSA UTÁN.

Kolozsvári Tamás

cród

Genthon Erdélyműve

15, 16. l.

In dem 31. Jahrgang der „Minerva" fehlen f

Ort	*Name*	*A*

Kolozsváry Tamás

XV. sz.

vöd

Bort Kéterer

163. l.

Repr.

Kálvária 257. sz.

LLUSTRATIONEN

Kolozsvári Tamás

l.

Arch. Ért. 1931.

278. l.

~~Bástai múzeum l. Sárosvármegyei~~

~~Múzeum.~~

Kolozsvári Tamás

l.

Horn Zsigmond

24. l. 25. l.
26, 27. l. 135, 136,
142, 153. l.

dall'estero, poteva svilupparsi solo su questo terreno ed in questa cornice storica. A coloro che, anche nell'arte ungherese cercano il caldo ritmo delle canzoni popolari, questa sobrietà nei contorni, nella struttura dell'insieme, nei mezzi dell'espressione, può causare una sorpresa. Eppure anche queste qualità appartengono al carattere della razza ungherese e si manifestano fin dal tempo in cui è entrata nella comunità cristiana-occidentale. Ciò appare non solo nei fenomeni del Rinascimento, ma anche nei rapporti molto caratteristici che corrono tra l'arte ungherese e le ultime sublimazioni del gotico, alle quali qui abbiamo appena accennato, dato l'argomento diverso del nostro studio. Infatti, ci teniamo a ricordare e a rilevare ancora una volta che i punti di vista da noi adottati ed i risultati ottenuti si riferiscono ad una sola corrente dell'arte ungherese dei secoli XV e XVI, corrente che, in quanto all'intensità ed alle dimensioni, non è nemmeno la più forte.

Kolozsvári Tamás

Laid

Arch. Ért. 1929

I 61, 162. l.

Zaponlak VII. 2.

K o l o z s v á r i T a m á s
festő

Gaál Ferike dr.: Husvét képzőművészetünkben. Képes Vasárnap.1943. ápr.20.(Képekkel.)

Kalocsavári Tamás

a garamszentbenedeki oltár
szárnyképei, 1427. (repr.)

Művészet, Budapest, 1944. 2.

KOLOZSVÁRI TAMÁS,festő

Simor János esztergomi érsek műgyűjtő.Simor és a mellett műbarátttá vált Haszlaghy az elsők között voltak,akik a középkori magyar művészet létében hittek és megérezték azt,hogy Kolozsvári Tamás oltára a gyűjtemény legmonumentálisabb régi magyar táblaképe.. 90.old.

PROKOPPNÉ, SIMON MARIANNA: A Keresztény Múzeum első évtizedei 89.old

Esztergom évlapjai,Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

KOLOZSVÁRI TAMÁS, festő

Az esztergomi képtárban Maszlaghy az augsburgi iskola egyik nemes termékét említi a Kálváriát nagy alakokkal, arany alapon. Ez a Kolozsvári Tamás garamszentbenedeki oltárának középső része /Ltsz. 53.3./. A garamszentbenedeki oltárok tehát a gyüjtemény legrégibb szerzeményei közé tartoznak. Az oltár predelláját nem említi a leírás. 94.old.

PROKOPPNÉ, STENGL MARIANNA: A Keresztény Muzeum első évtizedei 89.old

Esztergom Évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

KOLOZSVÁRI TAMÁS, festő

Az Esztergomi képtárban a szárny-képek is szétszórva függtek az "Ó-német iskola" képei közé sorozva, amig Gerevich Tibor a predella adatai alapján meg nem állapitotta a képek összefüggését és Kolozsvári Tamás szerzőségét. 94.old. 23.jegyz.

PROKOPPÉ, STEPHAN MARIANNA: A Keresztény Museum első évtizedei 89.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

Kolozsvári Tamás

(Thomas de Colosvar)

festő

garamszentbenedeki

apátsági templom oltára

1427

Balogh Kolozsvár

14. l.

B & O

Kolozsvári Tamás

festő XIV. sz.

vród

Dercsényi Old Hung

442. l.

443. l.

447. l.

TÁRSULAT
BUDAPEST, V.,
DOROTTYA-U. 10.

Tekintetes
Nagyságos
Méltóságos

BIZTOSITÓ INTÉZET

FILLÉR

A Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest.

IX. Rákos utca 12. szám

Kolozsvári Tamás

festő

ívod

Gaál Ferike dr

Húsvét képzőművé-

szetünkben.

Képes vasárnap

1943. ápr. 20.

képpel

8470

Kolozsvári Tamás

Hankis 198. l

KÉT KÁLVÁRIA

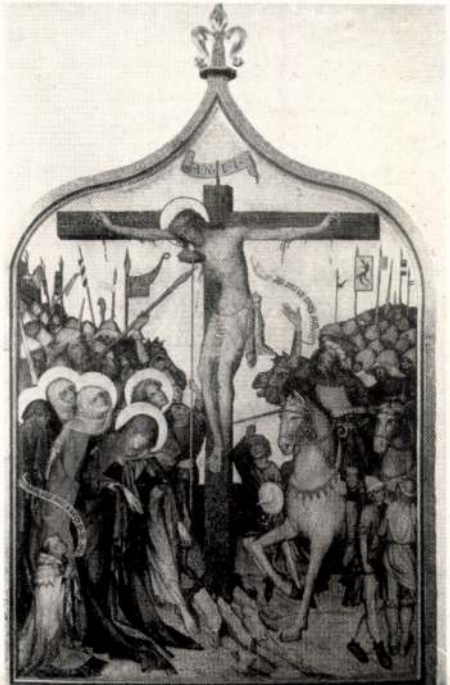

A garamszentbenedeki oltárról
Kolozsvári Tamás alkotása (1427)

egyre gyakrabban halljuk komoly szakértők szájából, hogy a magyar művészetben — a népművészetet is alig véve ki — aránylag nagyon csekély a keleti hozadék. A díszítés hajlama voltaképen magának a művészetnek hajlama, és túlzása a magyar egyszerűséggel és józansággal csak kivételesen egyeztethető össze. A magyar díszítmény ritkábban öncélú, mint a német vagy az olasz, s habár más, mint azok, nem föltétlenül cifrább és bujább. A népművészet, amely azért is őrzött meg aránylag több díszítőelemet, mert használati tárgyakon — háza bútorain, borotvatartóján, kulacsán, ostora nyelén — természetesen az önálló művészkedésre kevesebb tér nyílott, mint a díszítésre, maga is szívesebben táplálkozik közvetlen megfigyelésből s farag alakokat, természeti képeket, mint tiszta, végkép stilizált díszítőmotívumokat.

Végül — s itt visszakanyarodunk oda, ahonnan e fejezet elindult, — nagyon jellegzetes az itt járó külföldi számára a *népművészet* rendkívüli gazdagsága. A háborúk alatt sokszor fölégetett városok, kifosztott vidéki úrilakok ízlése és formakincse gyakran meghúzódott az ellenállóbb s hosszabb időre dolgozó

Kolozsvári Tamás

szarnyasoltárának
középső része
repr.

Pásztortűz
1934. 465. l.

Kolozsvári Tamás

festő

vőd

Jelképzőm 317 l.

Kolozsvári Tamás

festő XV. 27.

l.

Szépmüvészet

1943.78.l.

Kolozsvári Tamás
Művészet, 1971. okt.

Kolozsvári Tamás: Keresztvitel
Le portement de la croix – Несение креста

Ugyancsak Bécsben őrzik azt az aranyborítású szablyát (ún. „Attila-kard"), amely a magyar fejedelmek egyik méltóságjelvénye lehetett, és az északi és mohamedán művészet elemeit ötvöző, különös szalagfonatos-palmettás motívumaival sok vitára adott alkalmat. A magyar sírokból előkerülő mind több díszes szablya, valamint a Bölcs Jaroszláv leánya, a magyar királynévá lett Anasztázia királyi szablya-ajándékozását megörökítő 11. sz.-i krónikás adat megerősíti, hogy a drágamívű fegyver valóban az Árpádok kincstárából került a német udvarba. Formájára nézve a szaltovói szablyák csoportjába tartozik, s a magyarországi több rokon darabon kívül hasonló fegyverek ismertek észak-kaukázusi alán környezetből (Zmejszkaja sztanyica); vércsatornája vörösréz berakásának pompás díszítése – a magyarországi párhuzamokon kívül – a Hojnovszkij-féle szablyára emlékeztet.

A 10. századi magyar ötvösség nemzetközi hírnevére utal az orosz őskrónikának az az adata is, hogy Szvjatoszlav kijevi nagyfejedelem 969-ben a Duna menti Perejaszlavecbe kívánja áthelyezni székhelyét, mivel oda áramlanak nemcsak a bizánci kincsek, hanem a magyarok ezüstje és lovai is. Az ezüstön itt bizonyosan éppúgy ötvöstárgyakat kell értenünk, mint a Bizáncból érkező aranyon.

A 10. századi magyar művészet mondanivalóval telítettségének legbeszédesebb bizonyítéka, hogy a keresztény-feudális királyság megszületésével egyszeriben eltűnik, üldözötté válik azzal a pogány ideológiával együtt, amelyet kifejezett, hordozott.

Dienes István

ROMANIKA, GÓTIKA, RENESZÁNSZ

életmód, kultúra, külső megjelenés egységesülésében fejeződött ki. Mindez csak úgy következhetett be, hogy a magyar nemzetségek a hozzájuk kapcsolódó idegeneket asszimilálták, s a 6–9. sz. közötti erős uralmi szervezet az egész népcsoportot szilárd politikai kötelékbe kovácsolta össze. Ennek a fejlődésnek, a magyarok „nomád állammá" ötvöződésének egyik tanújele a 10. sz.-i magyarság régészeti anyagában kimutatható szokásrendszerének (részleges lovas-temetkezés és általában a temetési rítusok: mint pl. a Volga-Káma vidékről ismert s az obi-ugorok körében még élő ezüst szemfedő használata) feltűnő egysége, és a tárgyi hagyaték, s ezen belül a művészet egyneműsége. Az azonos viselet, a jellegzetes tárgyfajták, a közös jelképek megmintázása a felszerelés és viselet tárgyain az összetartozás tudatosítását szolgálták, hangsúlyozott viselésük a közösséghez való tartozás, hűség kifejezőjévé vált.

A magyar etnikum jellemzőiről, az akkori népektől őket megkülönböztető jegyek sajátos együtteséről (állatokra tett esküikről, a vérszerződésről, a fejedelem pajzsra emeléséről, pogány istenüket hívó kiáltásukról, a lóáldozatról, hadakozásuk módjáról) a forrásokban is találunk elszórt utalásokat, de figyelmet szentelnek a ma merőben külsőségnek tűnő jelenségeknek is (mint a hajviselet, öltözet, különös tárgyfajták). Már a mohamedán szerzők feljegyzik a még Etelközben élő népről: „A magyarok csinosak és jókülsejűek. Ruhájuk brokátból készült. Fegyvereik ezüsttel vannak kiverve és gyönggyel berakottak" (Gardízí). E megfigyelés a legapróbb részletekig megfelel a valóságnak, hiszen a korabeli legszebb selyem- és brokátkelmék mintáit megőrizték az ötvösemlékek rajzolatai, amelyek javarészének nemesfém anyaga valóban az ugorságnál „szeplőtlen, tiszta fém"-nek tartott ezüst, s leletek sora bizonyítja, hogy gyakori volt színes ékkövekkel való díszítésük. A vonzó, szép vonalú magyar szablyákat a Nyugat éppúgy megkülönböztette a maga nehéz kétélű kardjaitól (a Waltharius-eposz utalása a „pannóniabeliek" – értsd: magyarok – egyélű szablyáira), miként az orosz őskrónika a normann kardoktól a kazárok szablyáit. Bizonyára nagy feltűnést keltettek a veretektől súlyos, lefüggő végű övek, a lovak ékes szerszámzatai; különösképpen pedig a tarsolylemezek és varkocsdísz korongok, amelyek a 10. századi magyar ötvösművészet ránk maradt legpompásabb darabjai. A nehéz ékszerek olykor alkalmat-

Indokolt az előkelő férfiakra, illetve nőkre és leánykákra oly jellemző tárgyakat kiemelnünk az emlékek együtteséből, már csak azért is, mert azok díszítési rendszerében minden rokon vonás, technikai egyezés ellenére jelentős különbség is tapasztalható, ami az egész magyar művészet tartalmát is segít megközelítenünk. Míg ugyanis a tarsolylemezek – egyetlen kivétellel – mind indás-levélmintás darabok, akárcsak a férfiak más felszerelési tárgyainak zöme, addig a nők korongjainak mintegy fele állatalakos, s a nők ékszerein, használati tárgyain (pl. a lószerszámokon) is gyakrabban bukkannak fel állatábrázolások. Ez önmagában is elárulja, hogy ezek a sejtelmes állatfigurák nem lehetnek származásra utaló nemzetségi jelképek, hiszen akkor elsősorban a férfiak viseletén kellene feltűnniük. A nők állatalakos díszeinek értelmére biztonsággal következtethetünk azokból a dísztelen állatcsont-darabkákból, amelyeket az egyszerűbb és elmaradottabb köznép asszonyai hordtak maguknál talizmánként, lakóhelyeként annak a csodás erejű gyógyító-segítő szellemnek, amely hitük szerint egy-egy állatban él, s annak elejtése után a belőle származó részecskében ver tanyát. Hasonló jelenség feltűnik a szaltovói kultúrában, de a volgai- és dunai-bolgároknál, valamint az avaroknál is, és ennek az ongon-kultusznak maradványai a szibériai népek körében századunkig éltek. A magyarok előkelő asszonyainál az ötvösművű ábrázolások

KOLOZSVÁRI TAMÁS, festő

A báti Szent-Katalin-oltár rekonstruálható méreteiből következtetve a magyar szárnyas-oltár festészet első nagyszabású emléke, mely Kolozsvári Tamás garamszentbenedeki Kálvária-oltárát megelőzi. 19.old

MUCSI ANDRÁS: A báti képek ikonográfiája 11.old

Esztergom évlapjai, Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

Radocsa Dénes: Romantika, gótika, reneszánsz.
Művészet, 1971. október - 7. oldal

Kolozsvári Tamás

festő.

1427-ben festette Kolozsvári Tamás
a garamszentbenedeki templom
számára az oltárképet.

Radocsa Dénes: Romantika, gótika, reneszánsz.
Művészet, 1971. október - 7. oldal

Kolozsvári Tamár
festő

Részlet a garamszentbenedeki oltárképről /1427/
Repr.

Kosáry D.: M. o. tört. képekben
Gondolat 1971. 79.

Kolozsvári Tamás

fes Sö

Részlet a garamszentbenedeki oltárképről /1427/ repr.

Kosáry D: M. a. tört. képekben
Gondolat 1971. 107. old.

Kolozsvári Tamás

Végh János: Kolozsvári Tamás, M.S. mester, Lőcsei Pál. - /Az én múzeumom/. - Bp,1968.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt.1971.2.sz.149-182.l.

~~159.~~ 159.l.

Valoszavani Tomás

Kolozsvári Tamás

művei vannak az esztergomi

Keresztény Múzeumban - említve

Magyar Nemzet 1971 szeptember 30

5. old.

Kolozsvári Tamás, [ ]

Az Európa Kiadó Helikon kötetei között ismét néhány nagyon szép könyvet vehet kézbe az olvasó. Mucsi András munkájának tárgya a címből nyilvánvaló: *Kolozsvári Tamás Kálvária-oltára*. Az Esztergomi Keresztény Múzeumban található csodálatos, 15. század eleji mestermű részletes elemzését adja a könyv, szemet gyönyörködtető színes illusztrációk kíséretében. A Helikon és a Corvina közös gondozásában megjelent kötet a szárnyasoltár kicsinyített mását kihajtható formában — tehát az illusztrációnak egy szokatlan változatában — is bemutatja.

— : Egy nemzet művészete 2.

Esti Hírlap, Bp. 1974. február 24.

Kolozsvári Tamás, [ ]

L. Szepesi András

9

Kovács György Attila: Kalauna, Ősi freskótöredékei

Nepszabadság, Bp. 1980 nov. 16

Kolozsvári Tamás.

Az esztergomi Keresztény Múzeum állandó kiállításának első termében van elhelyezve Kálvária szárnyas oltára. A művész az első névszerint ismert táblakép festőnk feltehetően Zsigmond király udvari festője volt.

(ennyi)

Belső megvilágosításban.

1972. aug. 25. Petőfi 19.39/11/ KGyné.

Kolozsvári Tamás

erd

=

Gerkrd. 157. l.
152 l.

Kiscell

146

Kolozsvári

K. 3. *Tamás*, XV. századbeli magyar festő.

laid

E. G. I. 5761

1111. Antonio Vivarini da Murat mütermé
A mester működött a X
Alex. szt. Katalin.

Derékon alóligláthato (és l
balját pedig keréken pihenteti. Nyilt
fény veszi körül. Sötétkét ruh
palástja ~~pedig~~ meggyszinű. A há

Fa (tempera), méretei 51: 32.5 cm.
Vétetett 1894: VII. 10-é
Elszámoltatott 1894: XII
Az elszámolásra nézve l.
1894: VII. 15-én Szalay
vételhez hozzájárultak.

904: IV. 25.

Kolozsvári Tamás

festő

erőd

Ger Erd 1461-

Kolozsvári Tamás

Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás, az első magyar képtábla-festő.

Kny. Régészeti Évkönyv
8°, 26 K, 56 L, Budapest, 1923.

Kolozsvári Tamás

vod

=

Roth, Victor: Die deutsche Kunst in Siebenbürgen. ~~Bestir~~ Bearbeitet von C. Theodor Müller, Alexander Freiherr v. Reitzenstein, Heinz R. Rosemann. Berlin, 1934.

Tsm.

Kampis Antal:

Századok 1935. 1/54. l.

Nagyságos

Dr. S z e n t i v á n y i Gyula

titkár urnak

B u d a p e s t

Hőgyes Endre utca 10.

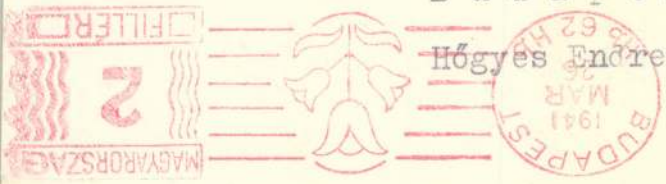

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

ELNÖK

Kolozsvári Tamás

festő

vrod

Mihalik Sándor:

Genthon István: A végi magyar festőművészet.

Századok. 1934. 242. l.

1943 NOV. 11.

RÖVIDÍTÉSEK

AÉ = Archeologiai Értesítő.

AK = Archaeologiai Közlemények.

Árvízkárosultak 1876 = A magyarországi árvízkárosultak javára Budapesten gr. Károlyi Alajos palotájában 1876. évi májusban rendezett műipari és történelmi emlék-kiállítás tárgyainak lajstroma. Bp. 1876.

Benesch Belved = Benesch, Otto: Die Fürsterzbischöfliche Gemäldegalerie in Gran. Belvedere, VIII. évf. Bécs 1929, 67—70 l.

Berenson = Berenson, Bernhard: Italien pictures of the Renaissance. A list of the principal artists and their works with an index of places. Oxford, 1932.

Berti Toesca = Elena Berti Toesca: Arte italiana a Strigonia. Dedalo, XII. évf. Milano—Roma 1932, 933—960. l. (Különlenyomat is).

Bock = Bock: Der Schatz der Metropolitankirche zu Gran. Jahrbuch der k. k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale. III. kötet, Bécs 1859, 105—146. l.

Briquet = Briquet, C. M.: Les Filigranes. I—IV. Paris, 1907.

Csernyánszky = Csernyánszky Mária: Az esztergomi főszékesegyházi kincstár paramentumai. Bp. 1933.

Csontosi = Csontosi János: Az Esztergomi Főegyházi könyvtár kéziratai. Magyar Könyvszemle, 1882. 305—336. l.

Czobor—Szalay = Czobor Béla és Szalay Imre: Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezeréves országos kiállításon. I—II. kötet, Bp. 1897—1901.

Dankó = Dankó József: Történelmi, műirodalmi és okmánytári részletek az esztergomi főegyház kincstárából. Esztergom, 1880. Hozzá: Az esztergomi főegyház kincstára. I—LV. tábla. Esztergom, 1880.

Dankó Monimentum = Dankó József: Monimentum Quinqua gerarium sacerdotii Emminentissimi Domini Joannis Cardinalis Simor J. R. H. Primatis Archiepiscopi Strigoniensis Strigonii, 1886.

Dankó Simor = Dankó József: Simor János bibornok-érsek könyvtárának kéziratai Magyar Könyvszemle, 1886. 107—118. l.

Delogu = Delogu, Giuseppe: Arte italiana in Ungheria. Emporium XLII. évf. Bergamo, 1936, 171—186. l.

Dutka = Dutka Mária: Az esztergomi Keresztény Múzeum gobelinjei. Bp. 1936.

Egyházműv. kiáll. 1930. = Régi egyházművészet országos kiállítása. Orsz. M. Iparművészeti Múzeum. Bp. 1930.

Erdélyi kiállítás 1931. = Erdély régi művészeti emlékeinek kiállítása az Iparművészeti Múzeumban. Bp. 1931.

Ex Libris = Index Signorum „Ex Libris" Dictorum Bibliothecae Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis. Az esztergomi főegyházmegyei könyvtár „Ex Libris" könyvjegyeinek lajstroma. Esztergom, 1903.

Genthon AZEFK = Genthon István: Az esztergomi főszékesegyházi kincstár. Bp. 1938.

Genthon RMF = Genthon István: A régi magyar festőművészet. Vác, 1932.

Gerevich IPGY = Gerevich Tibor: Az Ipolyi-gyüjtemény Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Évkönyve. Bp. 1930.

Gerevich PA = Gerevich Tibor: Esztergomi műkincsek. Prímás Album. Bp. 1928, 179—263. l.

Hain = Hain, Ludovicus: Repertorium Bibliographicum.... Stuttgartiae et Lutetiae Parisiorum. 1826—1838.

Hoffmann Jegyzetek = Hoffmann Edith: Jegyzetek a régi magyar táblaképfestészethez. Archaeologiai Értesítő, L—1937, 1—30. l.

Homor = Homor Imre: Esztergom nevezetességei. Esztergom, 1930.

Ipolyi, Biharvármegye = Kalauz a biharvármegyei és Nagyváradi Régészeti és Történelmi Egylet Múzeumához. Nagyvárad, 1898.

Könyvkiáll. Eml. 1882. = Könyvkiállítási Emlék. Budapest, 1882.

Kőszeghy = Kőszeghy Elemér: Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig. Bp. 1936.

Lehmann = Lehmann, Paul: Handschriften und Handschriftenbruchstücke des 8—15 Jahrhunderts in Esztergom. Egyetemes Philologiai Közlöny, 1938. 166—172. l.

Lepold Adatok = Lepold Antal: Adatok az esztergomi főszékesegyházi kincstár történetéhez. Esztergom, 1929.

Leopold—Homor = Lepold Antal és Homor Imre: Esztergomi Kalauz. II. kiadás, Esztergom, é. n. (1924).

Lepold Katalógus = Lepold Antal: Az Esztergomi főszékesegyházi kincstár katalógusa. Budapest, 1942.

Lepld—Lippay = Lepold Antal és Lippay Lajos: Esztergomi útikönyv. Esztergom, é. n. (1938).

Majer = Majer István: Esztergom. Vasárnapi Újság. 1856. 294. l.

Maszlaghy II. = Az esztergomi hercegprímási képtárban levő művek jegyzéke. II. kiadás. Esztergom, 1891.

MIP = Magyar Iparművészet.

MKSz. = Magyar Könyvszemle.

MM = Magyar Művészet.

Ocsovszky = O[csovszky] F[erencz]: Az esztergomi főegyház könyvtára. Religio, 1856. I. 17—19., 27—29. l.

Őszi kiállítás, 1930, Ipolyi = Az 1930. évi őszi kiállítás képes tárgymutatója. Műcsarnok. Bp. 1930.

Pellechet = Pellechet, M.: Catalogue Géneral des Incunables des Bibliothèques Publiques de France. Paris, 1897.

Pigler Evag. = Pigler Andor: „Evagationes Spiritus." (Egy képmagyarázat és adatok az Esztergomi Keresztény Múzeum történetéhez. Archaeologiai Értesítő, XLVI. kötet. Bp. 1934, 120—136. l.

Proctor = Proctor, Robert: An Index to the early Printend Books in the British Museum. London, 1898.

Radisics Ipolyi = Radisics Jenő: Képes kalauz Néh. Ipolyi Arnold nagyváradi püspök gyüjteményéhez. Bp. é. n. 1887.

Radó Eszteroom = Radó Polikárp: Esztergomi könyvtárak liturgikus kéziratai. A Pannonhalmi Főapátsági Főiskola 1940/41. Évkönyve, Pannonhalma, 1941. 86—142. l. (Különlenyomat is.)

Ramboux = Catalog der nachgelassenen Kunst—Sammlungen des Herrn Johann Anton Ramboux. Köln, 1867.

Rényi = Rényi Rezső: Az esztergomi prímási kép- és metszettár s annak műirodalma kultúrtörténeti szempontból. Bp. 1879.

Sujánszky = Sujánszky Antal: Catalogus bibliothecae Joannis Cardinalis Simor, Strigonii, 1887.

Tört. Főcsoport = 1896-iki ezeréves országos kiállítás. A történelmi főcsoport hivatalos katalogusa. Bp. 1896.

Van Marle = Van Marle: The development of the Italian Schools of Painting. Hága, I—XIII. kötet.

MAGYAR KÉPEK
XIV–XVII. SZÁZAD

MAGYAR (NAGYVÁRADI) FESTŐ 1350 körül

Szent püspök feje (1. kép)
Al fresco, 18×24·5 cm.
A nagyváradi székesegyház törmelékeiből, Rómer ásatása.

A magyar tud. akadémia . . . Vasárnapi Újság, 1882., 672. l. — Czobor—Szalay I., 170. l. — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898., 45. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp. 1924., 13—14. l. — Horváth, Enrico: Una veduta di Veszprém. Corvina, VI., 1926., 48. l. — Divald: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1927., 117. l. (Kép 125. l.) — Gerevich PA, 205. l. — Décsei: Könyvismertetés MM, V., 1929., 172. l. — Péter András: A magyar művészet története, 1. köt., Bp. 1930., 62. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 2. l. — Budinis, Cornelio: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma, 1936., 25—26. és 161. l. — Horváth Henrik: Zsigmond király és kora. Bp. 1937., 141—142. l. (Képe XXIII. tábla.) — Lázár Béla: Miklós mesternek, a Kolozsvári testvérek apjának művei. MM, XIV., 1938., 375. l. — Dercsényi Dezső: Nagy Lajos kora. Bp. é. n. (1942), 132. l. (Képe XXXII. táblán.)

MAGYAR (BÁTI) FESTŐ 1390 körül

1. *Szent nő tükörben nézi magát* (2. kép)

2. *Szent nő Madonna-képet kap* (2. kép)

3. *Két szent elmosódott alakja* (Közös hátoldal.)
Fa, tempera, 88×132 cm.
A hontmegyei Bát r. k. templomából, 1911—1916. közti szerzemény.
A legendát Szent Margittal, magyarországi boldog Margittal és Szent Dorottyával hozták kapcsolatba.

Henszlmann: Utijegyzetek. AÉ, XII.,, 1878. 248. l. — Divald: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Hont vármegyében. A Magy. Mérn. és Ép. Egyl. Közlönye, XLIV., 1910., 49—51. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bp. 1911., 23—24. l. (Képe 23., 25. és 26. l.) — Divald: Bars és Hont vármegyei kutatások. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, V., 1911., 163. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. július 14, 3. lap. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916. 553. l. — Hekler Antal: A magyar művészettörténelem föladatai. Századok, LV—LVI., 1921—1922., 164. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp. 1924., (1. és 2. kép, I. tábla.) — Lepold—Homor

1. kép. *Magyar (nagyváradi) festő: Szent püspök. 1350 körül.*

96. l. — Divald: Felső-Magyarország gótikus szárnyasoltárairól. Az Orsz. M. Szépművészeti Múzeum évkönyvei, III., 1924., 30. l. — Genthon: Magyar művészek Ausztriában a mohácsi vészig. Bp. 1927., 56—57. l. — Gerevich PA, 205—206. l. (1. és 2. kép, 206. l.) — Fenyő—Genthon: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban. MM, IV., 1928., 74—75. l. — Genthon: A Nemzeti Múzeum magyar faszobrai. MM, IV., 1928., 307. l. — Benesch Belved, 68. l. — Gerevich: L'arte antica ungherese. Roma, 1929., 11—12. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Genthon: Az apostolvértanúságok mestere. AÉ, XLIII., 1929., 159. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet. Bp. 1930., 100—102. l. (2. kép, 102. l.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Eszter-

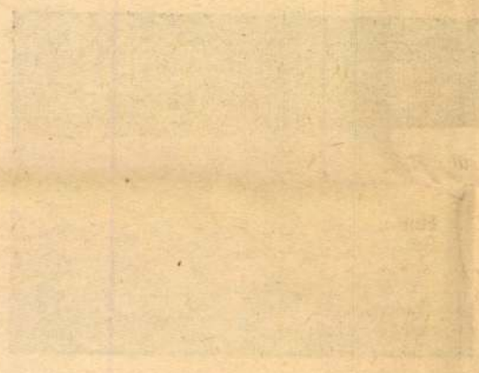

2. kép. *Magyar (báti) festő 1390 körül: Két jelenet szent nő életéből.*

gom. A Műgyüjtő, V., 1931., 2. lap. — Genthon: RMF, 23—26. l. (1. és 2. kép: 2. kép.) — Péter András: Könyvismertetés. MM, VII., 1932., 322. l. — Hekler: A magyar művészet története. Bp. 1934., 60. l. (2. kép, 60. l.) — r: Könyvismertetés. MM, XI., 1935., 117. l. — Budinis: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma, 1936., 28. l. — Hekler: Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 1937., 76. l. (2. kép: 104. kép.) — Csánky Miklós: A szepesi és sárosi táblafestészet 1460-ig. Bp. 1938., 5—6. l. (Hátoldal képe 17. l.) — Horváth Henrik: Zsigmond király és kora. Bp. 1937., 132—134. l. (1. és 2. kép, XIX. táblán.) — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bp. 1938., 35., 43. l. (Képe VIII. t.) — Tarvarent, Guy de: Les énigmes de l'art du moyen age. I. Paris, 1938., 9—12. l. (Képe I. táblán.) — Horváth, Arrigo: Sigismondo re d'Ungheria e l'Italia. Corvina, nuova seria I., 1938., 135. l. — Lepold—Lippay 54. l. (Képe XIV. táblán.) — Dercsényi Dezső: Nagy Lajos kora. Bp. é. n. (1942), 151. és 177. l. (1. és 2. képe LIV. táblán.)

3. kép. *Magyar (?) festő 1520 körül: Háromosztású predella.*

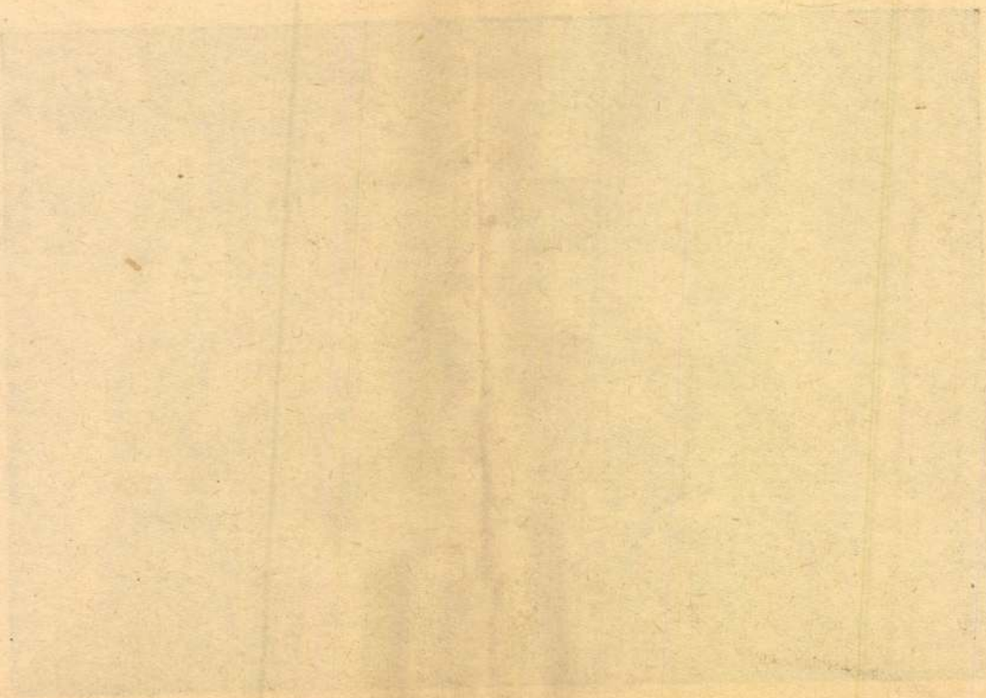

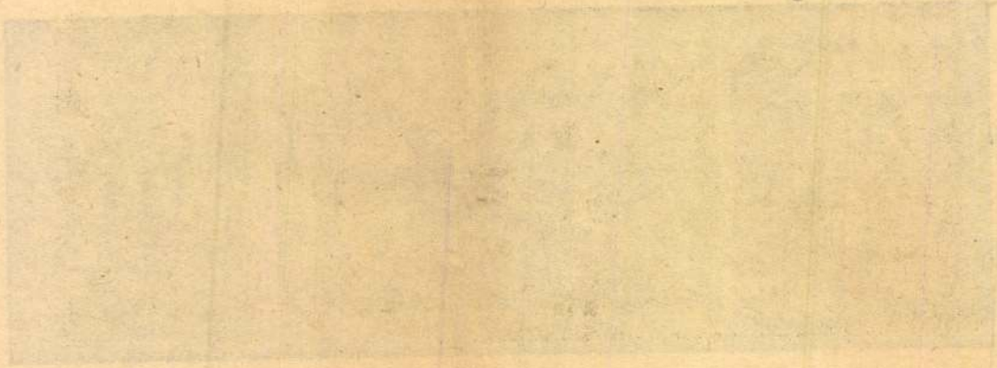

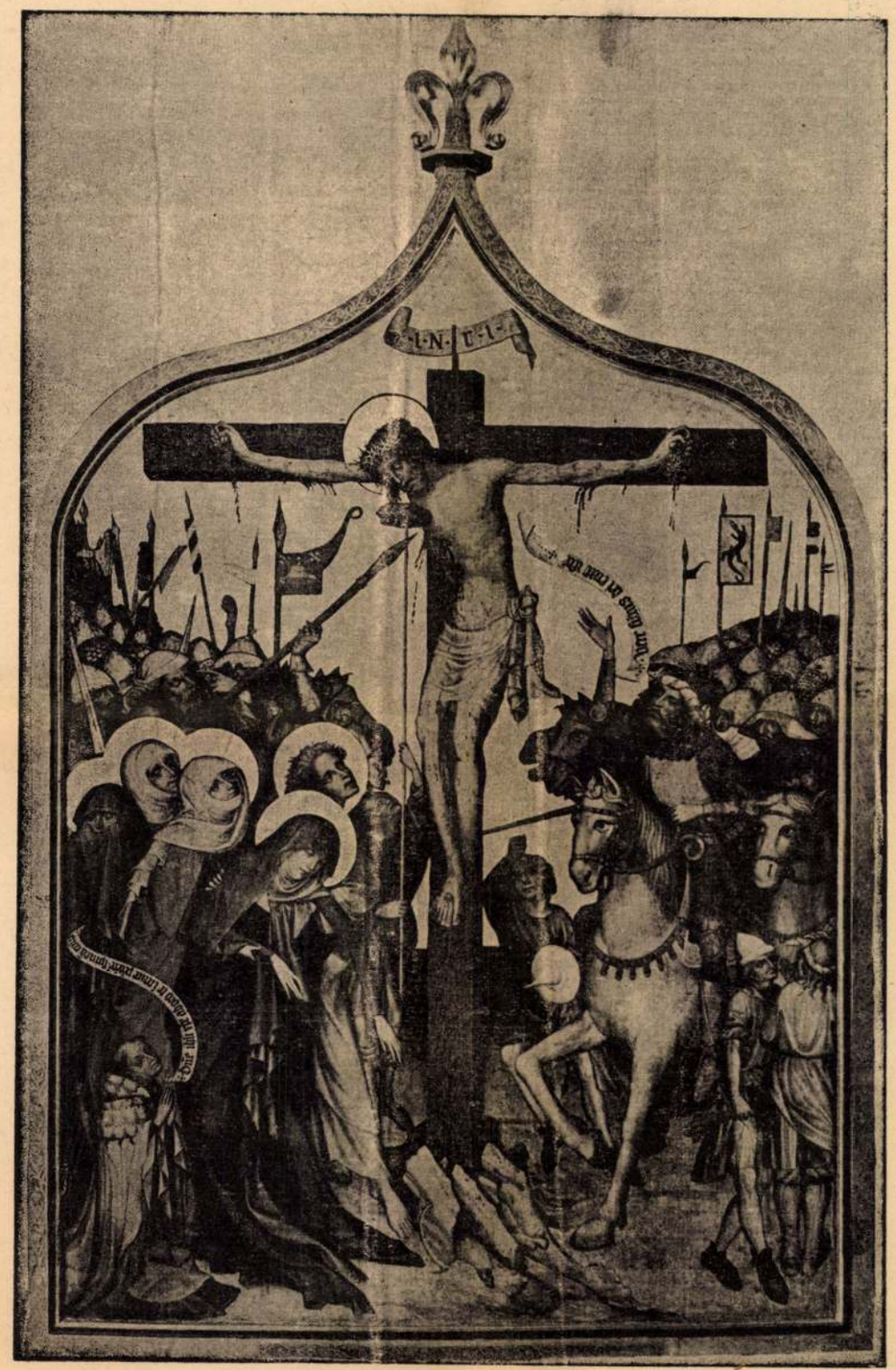

4. kép. *Kolozsvári Tamás: Kálvária.*

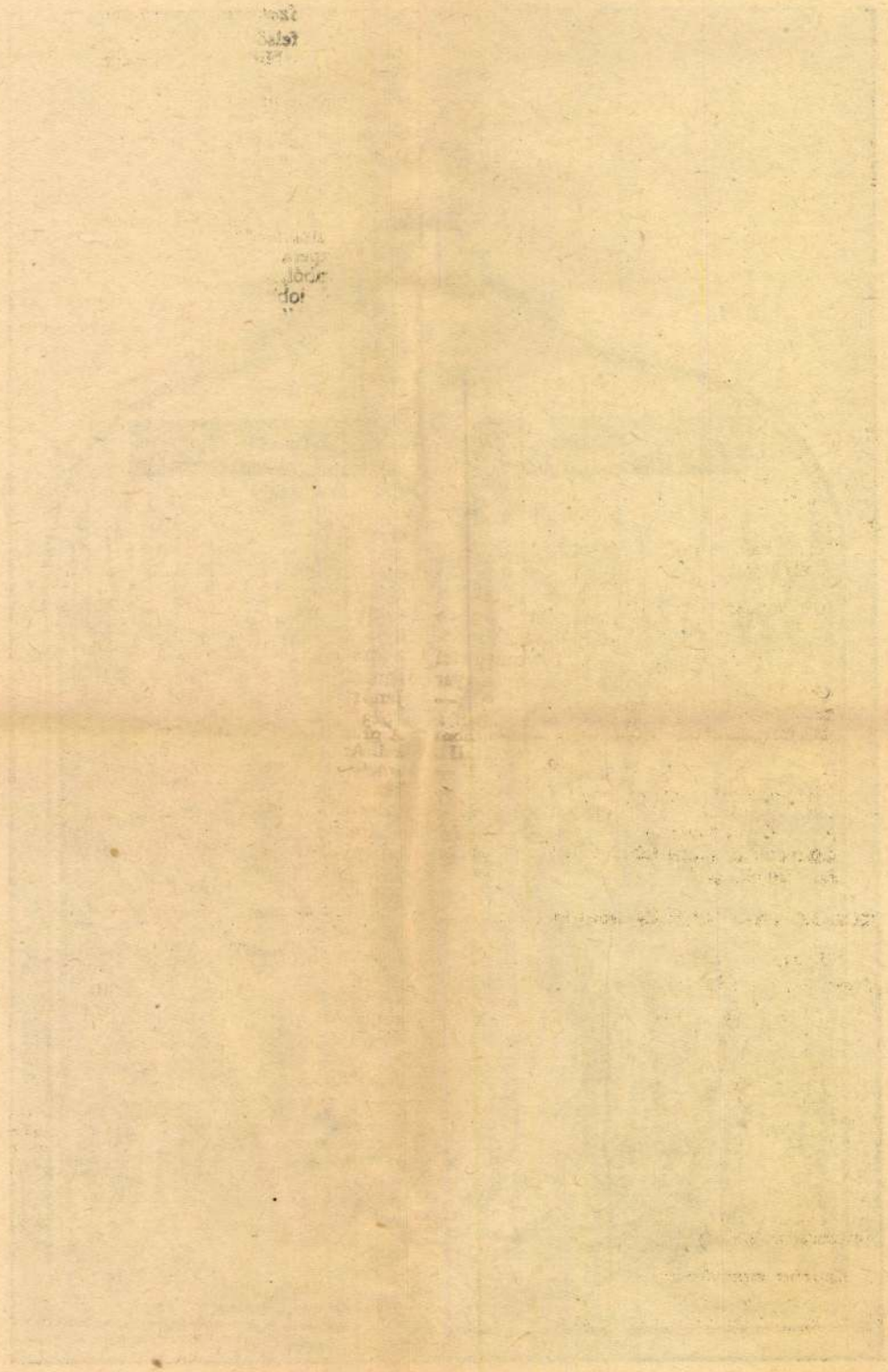

MAGYAR (?) FESTŐ, 1400 körül

Szent Katalin

Szent Borbála

Fa, tempera, egyenkint 130×50 cm.
Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi, Lemann bécsi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből. Höfel gyüjteményében hozzá nem tartozó oltárral és alábbi predellával volt összeerősítve.

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde... Bécs 1839., 17. szám. — Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München 1914., 176—177. l. — Gerevich, IPGY, 86. l. — Pigler Evag, 132—134. l.

MAGYAR (?) FESTŐ, 1420 körül

Háromosztatú predella: *Jézus születése, Júdáscsók Krisztus mennybemenetele* (3. kép)

Fa, tempera, 61×188 cm.
Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi, Lemann bécsi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből. Höfel gyüjteményében a hozzá nem tartozó fentebbi oltárral és két szárnyképpel volt összeerősítve.

Verzeichniss einer Sammlung-altdeutscher Gemählde... Bécs, 1839., 17. szám. — Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München, 1914., 176—177. l. — Gerevich: Kolozsvári Tamás. Bp., 1923., 15. és 29. l. (Mennybemenetel képe, 14. l.) — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp., 1924., 18. l.— Genthon: Magyar művészet Ausztriában a mohácsi vészig. Bp., 1927., 57. l. — Genthon: Az apostolvértanúságok mestere. AÉ., XLIII. 1929., 161. l. — Gerevich, IPGY, 86. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 38. szám. — Genthon RMF., 31. l. (Képe: 5. kép). — Pigler Evag, 132—134. l. — Csánky Miklós: A szepesi és városi táblaképfestészet 1460-ig. Bp., 1938., 9. l.

KOLOZSVÁRI TAMÁS (működött 1427-ben)

1. *Kálvária* (4. kép)

Középkép, oromdísz nélkül 242×177 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos 1937—1939.

2. *Olajfák hegye* (5. kép)

Belső bal felső kép 90×67 cm.
A képfelület fele, köztük sok fontos részlet (pl. Krisztus feje) új.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1936.

3. *Keresztvitel*

Belső bal alsó kép. 87×68·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.

4. *Krisztus mennybemenetele* (6. kép)

Belső jobb felső kép. 90×71·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1935.

5. *Feltámadás*

Belső jobb alsó kép. 87×68·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1933.

6. *Jelenet Szent Benedek életéből*

Külső bal felső kép. 90×68·5 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1936/7.

7. *Myrai Szent Miklós gabonacsodája* (7. kép)

Külső bal alsó kép. 88·5×69 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1937.

8. *Jelenet Szent Egyed életéből* (8. kép)

Külső jobb felső kép. 89·5×69 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1937.
Fa, tempera. — A garamszentbenedeki apátsági templomból, leltár szerint 1870. körül szerzemény. A külső jobb alsó kép hiányzik. A Zsigmond címerével díszített predella, melynek fényképe is megmaradt s melynek rajzát Knauz közölte, 1905-ben Esztergomban elégett. Felirata a következő: „Item istam Tabulam fecit fieri honorabilis vir dominus Nicolaus de sancto benedicto, filius Petri dicti petrws, Lector et Canonicus ecclesie Jauriensis, Cantorque Capelle Regie maiestatis per magistrum Thomam pictorem de Colosvar. // Ad honorem sancte et individue trinitatis et virgini matris gloriose et sancti Egidi et omnium sanctorum, ut ipsi intercedere dignentur pro anima eius et animabus parentum et consanguineorum et omnium benefactorum suorum in conspectu domini nostri ihu. xpi. Amen. Anno domini. m CCCC° XX° VII°" Szentbenedeki Petüsfia Miklós, győri lektor és kanonok, a királyi kápolna kántora s ez oltár megrendelője ismeretes egy 1424-ben kelt oklevélből. (L. Házy Jenő: Sopron szk. város története I/2, Sopron 1923, 263. l.)
A predellát Gerevich Tibor azonosította a képekkel. Az az újabban felmerült nézet (Péter, Hekler) amely szerint a megmaradt képek két különböző kéz alkotásai, az átfestéseken alapult és a táblák megtisztítása után tarthatatlanná vált.
Hoffmann Edit az oltármű és a predella összetartozásában kételkedik. Ennek a véleménynek a tények egész sora mond ellen: 1. A méretek megfelelése (a predella 150 cm széles elvágott címerpajzsokkal, a középkép 162 cm). 2. A feliratban említett kanonok-donátor, Szent Egyed, valamint a donátor védszentjének jelenléte a táblákon. 3. (Garam)szentbenedeki Miklós donátor neve a predellán s a képek vitán felüli garamszentbenedeki származása, a predellával közös kora és hasonlókorú emlékek ottani teljes hiánya. 5. A feliratok betűtípusainak teljes azonossága a predellán és a szárnyakon.

Krüchten József: Hazai művészek. Tudományos Gyüjtemény, II. kötet, Pest, 1821., 124. l. — Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek... Századok, VIII., 1874., 91. és 92. l. — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 116. l. — Ipolyi: Besztercebányai egyházi műemlékek. Bp. 1878., 78. l. —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 523—524. l. — a. b: Az erdélyi honismertető egyesület. AÉ, IX., 1889., 275. l. — Knauz: A Garan melletti szentbenedeki apátság. I. kötet, Bp. 1890., 52. l. (A predella képe 5. tábla.) — Maszlaghy II., 44: 1, 34: 2 és 4, 29: 3,

5. kép. *Kolozsvári Tamás: Olajfák hegye.*

6. kép. *Kolozsvári Tamás: Krisztus mennybemenetele. 1427.*

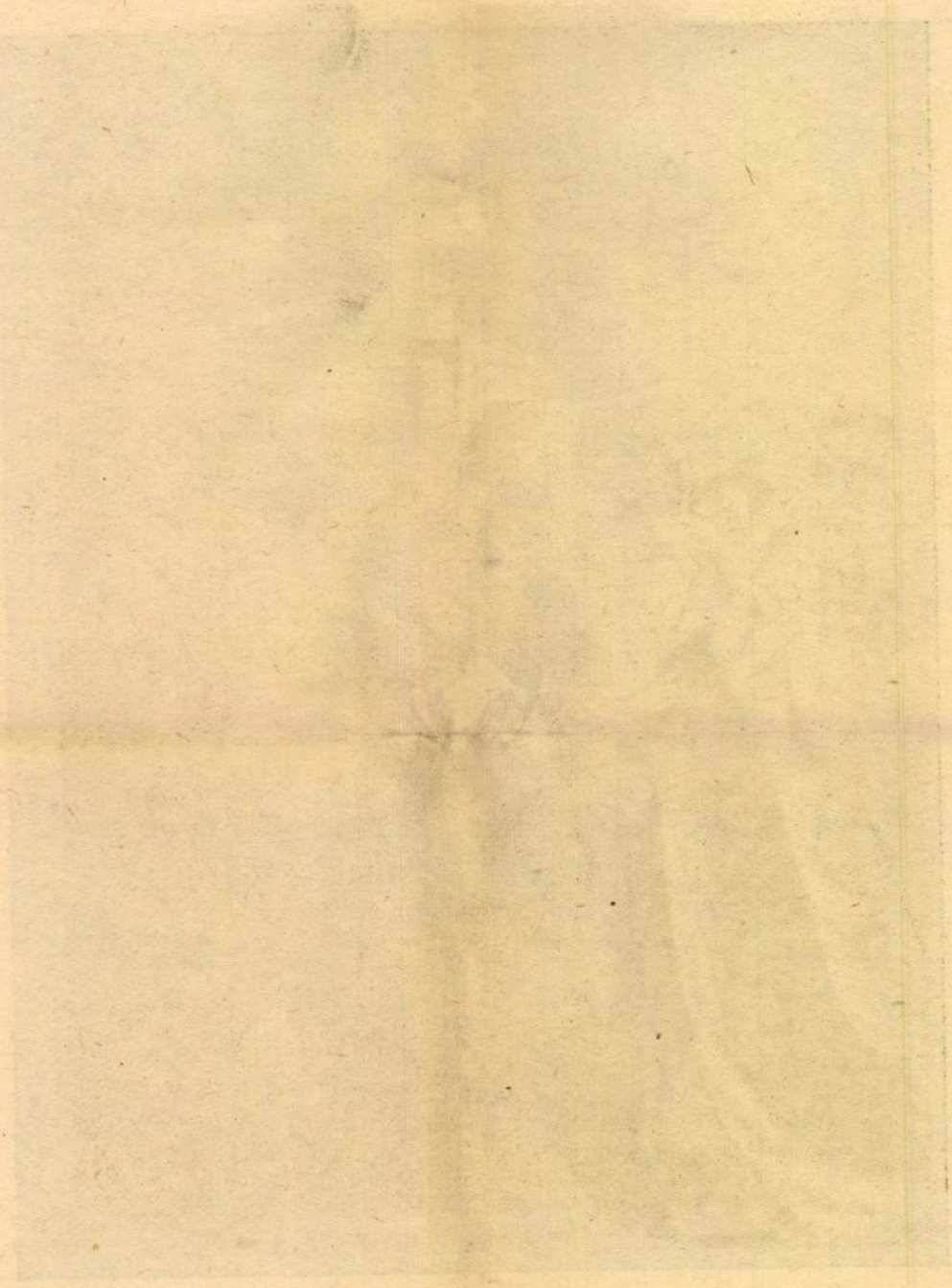

7. kép. *Myrai Szt. Miklós csodája.*

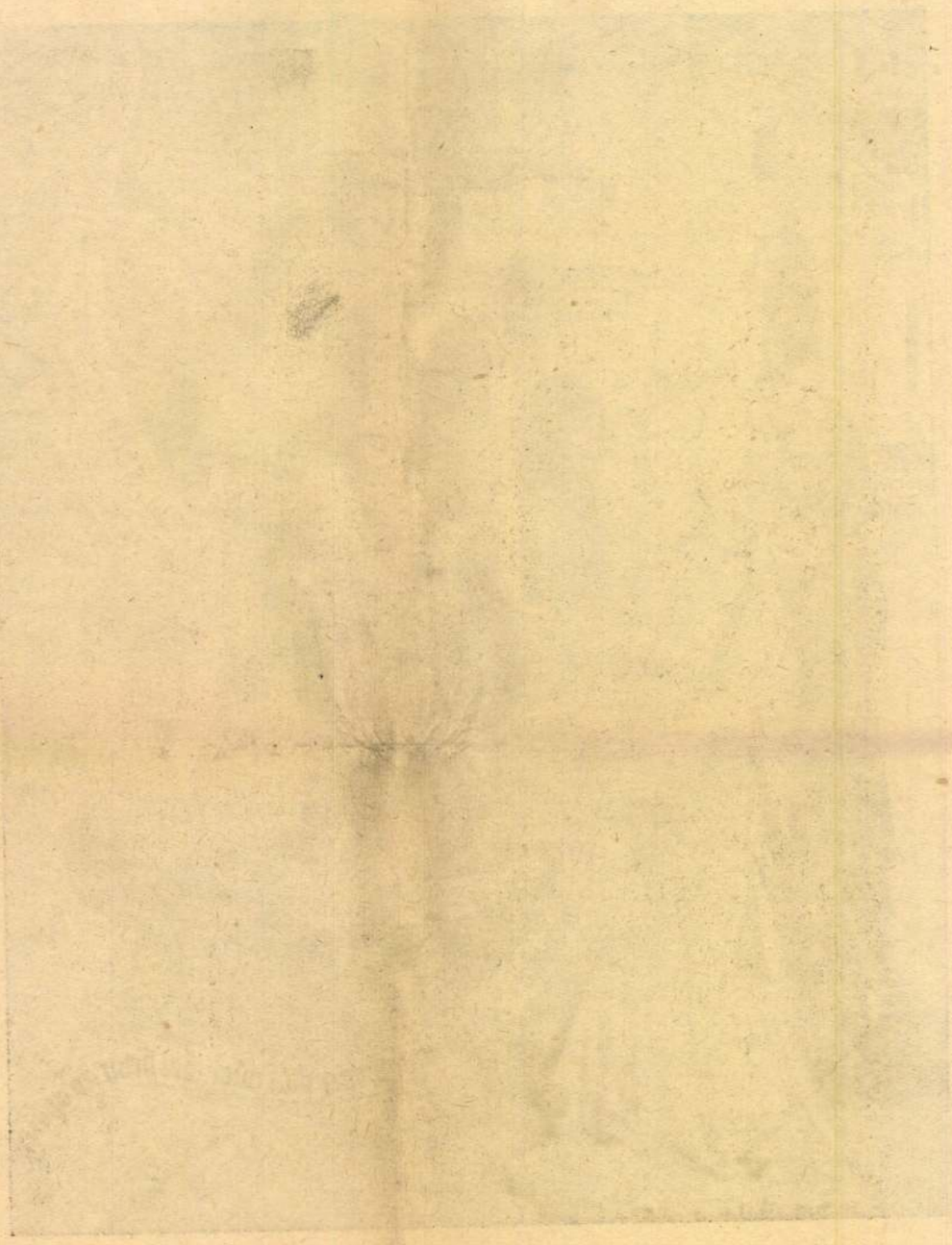

8. kép. *Kolozsvári Tamás: Jelenet Szt. Egyed életéből. 1427.*

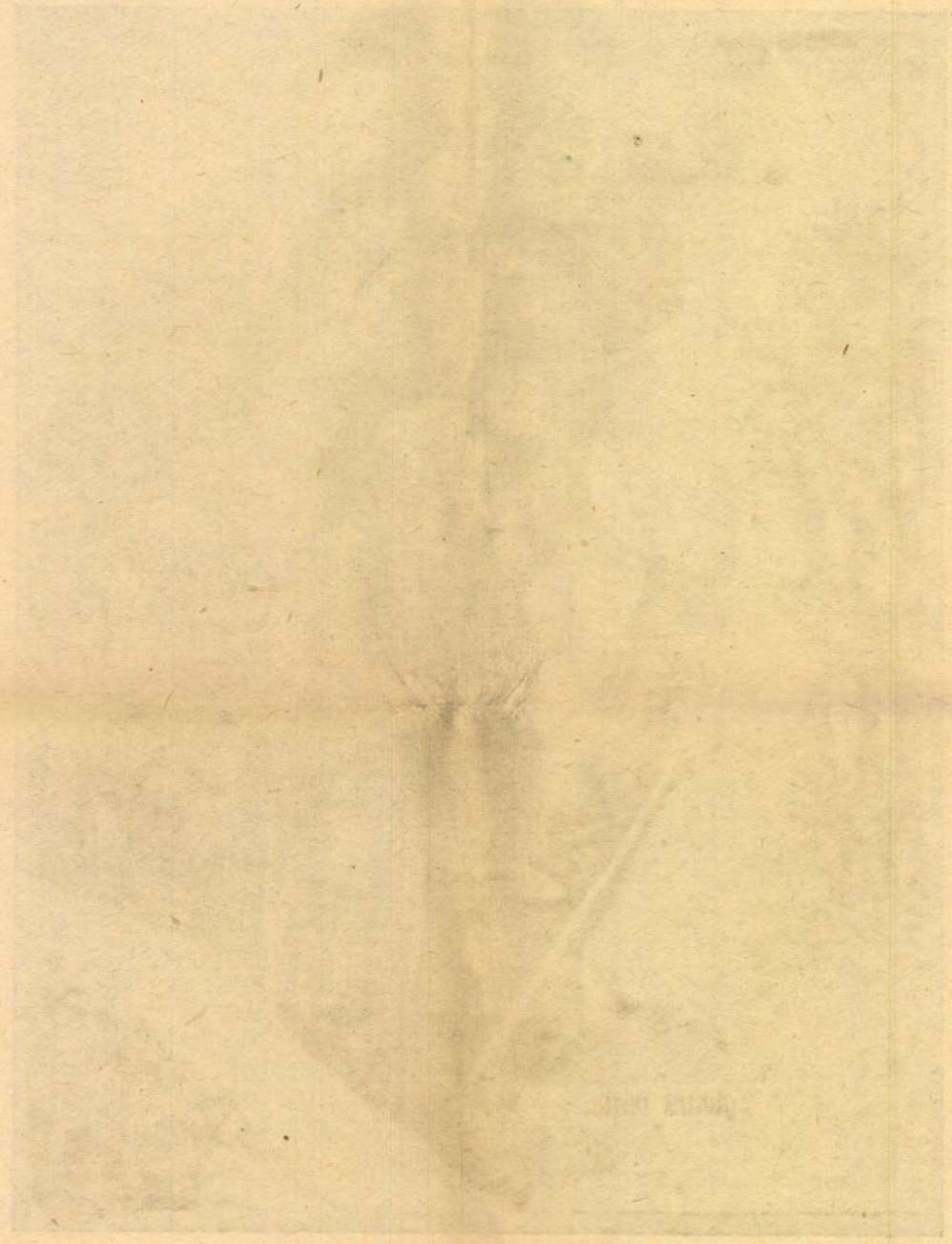

27: 5, 35: és6 28: 7 Pór Antal: Anjoukori Maszlaghy II., 44=1, 34=2, és 4, 29=3, 27=5, 35=6 és 8, 28=70. szám. — Pór Antal: Anjoukori Mária-kép Krumauban. AÉ, XIII., 1893., 236. l. — Tört. Főcsoport 1342. szám. — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898., 50. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906., 289. l. — Divald Kornél: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Bars és Túróc vármegyében. Magy Mérnök és Ép. Egyl. Közlönye. XLV., 1911., 539. l. — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913., 20. és 144c l. — Gerevich: Az Újság 1916. július 14, 3. lap. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — 1., 6., 7. és 8. kép, 552. l.) — Varjú Elemér: Címertani és sphragistikai emlékek . . . Turul, XIV., 1916., 155. l. — Lepold: Esztergom egyházművészeti jelentősége. MIP, XXIII., 1920., 59. l. — Dr. Gerevich Tibor . . . Akadémiai Értesítő, XXXIII., 1922., tagajánlások, 21. l. — Gerevich: Kolozsvári Tamás. Bp. 1923. (Valamennyi képpel.) — Gerevich: Ipolyi Arnold. Bp. 1923., 13. l. — n—n: Könyvismertetés. Századok, LVII—LVIII., 1923—1924., 369. l. — Gerevich: A régi magyar. művészet európai helyzete. Bp. 1924., 16—18. l. (3. kép, II. tábla.) — Lepold—Homor 96. l. — Divald: Felső-Magyarország gótikus szárnyasoltárairól. Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei, IV., 1924., 30. l. — Divald: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1927., 145—146. l. (6. és 8. kép=152. l.) — Genthon: Magyar művészek Ausztriában a mohácsi vészig. Bp. 1927., 57. l. — Folyóiratszemle. Századok, LXI—LXII., 1927—1928., 844. l. — Gerevich PA, 206—207. l. (A rekonstrukció képe 207. l., 6. kép = 208. l., 8. kép = 209 l.) — Lepold: Esztergom . . . A Műgyüjtő, II., 1928., 246. l. — Fenyő—Genthon: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban, MM IV., 1928., 74—75. l. — Genthon: A Nemzeti Múzeum magyar faszobrai, MM, IV.. 1928., 310. l. — Gerevich: L'arte antica ungherese. Roma, 1929., 13—14. l. (6. és 8. kép a XIII. táblán.) — Genthon: Az apostolvértanúságok mestere. AÉ, XLIII., 1929., 161. l. — Benesch, Belved. 67—68. l. — Décsei: Könyvismertetés MM V., 1929., 172. l. — Művészeti krónika. MM, V., 1929., 355. l. — Berkovits Ilona: A budapesti Egyetemi Könyvtár pannonhalmi kódexe. MM, V., 1929., 195. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet, Bp. 1930., 103—104. l. (Az oltár nyitott képe 105. l., 6. kép: 106. l., 8. kép: 107. l.) — Rózsaffy Dezső: Könyvismertetés, MM, VI., 1930., 298. l. — Újabb régészeti irodalom. AÉ, XLIV., 1930., 258. l. — Kampis Antal: Könyvismertetés. AÉ, XLV., 1931., 277. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 2. l. — Fenyő—Genthon: A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárképei. MM, VII., 1931., 441., 449. és 519. l. — Genthon: RMF, 36—39. l. (1. kép: 10. kép, 3. kép = 11. kép, 7. kép = 12. kép.) — Kampis: A középkori magyar faszobrászat történetének vázlata 1450-ig. Bp. 1932., 19., 43. és 66. l. — Péter András: Könyvism. MM, VII., 1932., 320., 322. l. — Gombosi György: Könyvismertetés. MM, VII., 1932., 323. l. — Berti Toesca 942 l. — Roth:

9. kép. *Magyar (?) festő 1430 körül: Szt. Katalin és Dorottya.*

Die Deutsche Kunst in Siebenbürgen. Berlin, 1934., 34—35. l., 124—125. l. (1. 4. 8. képek 129—134. l.) — Hekler: A magyar művészet története. Bp. 1934., 93—96. l. (1. kép = 93. l., 6. és 8. kép = 95. l.) — Mihalik Sándor: Könyvismertetés. Századok, LXVIII 1934., 242. l. — Oroszlán Zoltán: Könyvismertetés. MM, X., 1934., 315. l. — Baldass,

10. kép. *Magyar (?) festő 1440 körül: Királyok imádása.*

Ludwig: Eine südbömische Malerwerkstatt um 1420. Zeitschrift für Kunstgeschichte, IV., 1935., 317—319. l. (1. kép = 317. l.) — Éber László: Művészeti lexikon, I. kötet, Bp. 1935., 576—577. l. — Wiese, Erich: Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte, IV., Berlin 1935., 152. és 153. l. — Kampis Antal: Könyvismertetés. Századok LXIX., 1935., 454. l. — Berzeviczy Albert .. üdvözlő beszéde ... Akadémiai Értesítő: XLV., 1925., 266. l. — Budinis: Gli artisti italiani in Ungheria. Roma, 1936., 38. l. — Csánky Dénes: A Szépművészeti Múzeum újonnan rendezett gyüjteményei. MM, XII., 1936., 244. l. — Hekler: Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 1937., 76—77. l. (1. kép= 105. kép, 6. és 8. kép=106. kép.) — Hoffmann Jegyzetek 20—22. l. — Horváth H., Zsigmond király és kora. Bp. 1937., 24., 28., 135. l. — Babits Mihály: Szent István városa. Pesti Napló, 1938. szeptember 4., 31. l. — Oettinger, Karl: Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte. VII., Berlin 1938., 262. és 263. l. — Csánky Miklós: A szepesi és sárosi táblaképfestészet 1460-ig. Bp. 1938., 10., 29., 39. l. — Pálinkás, Ladislao: Könyvismertetés. Corvina, nuova seria I., 1938., 418. l. — Lepold—Lippay 54. l. (1. kép, XIV. táblán.) — Könyvismertetés. MM, XIV., 1938., 192. l. — Genthon: Zsigmond király és a művészet. MM, XIV., 1938., 320. l. (1. kép, 319. l.) — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bp. 1938., 35., 42—43. l. (Képe 43. l., IX—XI. tábla.) — Matějček, Antonin: Gotische Malerei in Böhmen. Prága, 1939., 175. l. — Horváth, Enrico: Il rinascimento in Ungheria. Roma, 1939., 97. l. (6. és 8. kép, 61. kép.)

MAGYAR (?) FESTŐ, 1430 körül. Két szárnykép.

Szent Katalin, alatta: *Szent Dorottya* (9. kép)

Szent Borbála, alatta: *Szent Margit*

Fa, tempera, 136×59, ill. 139·5×62 cm.
Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi, Lemann bécsi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből. Höfel gyüjteményében szobros szárnyasoltáron szerepeltek.

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde ... Bécs 1839., 13. szám. — Frimmel: Lexikon der Wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München, 1914., 175—176. l. — Benesch Belved, 68. l. (Hozzá nem tartozó szárnyakkal keveri össze.) — Gerevich IPGY, 87. l. (Képe elsőnek 93. l.) — Pigler Evag, 131—132. l.

FESTŐ, 1440 körül

Krisztus és a tizenkét apostol. (Predella.)

Fa, tempera, 35×243 cm.

11. kép. *Magyar (?) festő 1445 körül: Szent Pál.*

Blasius Höfel 1839-ben elárverezett bécsújhelyi, Lemann bécsi és Ipolyi Arnold gyüjteményéből. A stílus és a méret valószínűvé teszi, hogy a következő két oltárszárnyhoz tartozik. Höfelnél is így volt összeállítva.

Verzeichniss einer Sammlung altdeutscher Gemählde... Bécs, 1839., 13. szám. — Frimmel: Lexikon der wiener Gemäldesammlungen II. kötet, München 1914., 175—176. l. — Pigler Evag 131—132. l.

MAGYAR (?) FESTŐ, 1440 körül

1. *Királyok imádása* (10. kép)
(Belső kép.)
2. *Két szent férfi mondatszalagokkal*
(Külső kép.)
Fa, tempera, 92×92 cm.
Restaurálta mindkét oldalát Nikássy Lajos, 1934. A festő az osztrák Albert-mesterhez áll közel.

12. kép. *Magyar (?) festő 1445 körül: Három alvó apostol.*

13. kép. *Magyar (csegöldi festő) 1450 körül: Mária és Erzsébet találkozása.*

14. kép. *Aranyosmiaróti mester 1455 körül: Apostol lefejezése.*

15. kép. *Aranyosmaróti mester 1455 körül: Bemutatás a templomban.*

MAGYAR (?) FESTŐ 1445 körül
1. *Szent Pál* (11. kép)
(Belső kép.)

2. *Három alvó apostol* (12. kép)
(Külső kép.)
Fa, tempera, 81·5×39·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
A festő a salzburgi Konrad Laibhoz áll közel.
Ipolyi Biharvármegye, 140. szám. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 14. szám. — Gerevich: IPGY, 86—87. l. (1. kép, 98. l.) — Genthon: RMF, 46. l. (1. kép=26. kép.)

MAGYAR (?) FESTŐ 1447-ből
Cholenperger Henrik epitáfiuma
Fa, tempera, 105×88 cm.
Felirata: Anno domeni milesimo CCCC quadragesimo septimo obiit hainricus cholnpger in vigilia sancti andree hic sepultus est pie memorie.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 372. l. — Ipolyi, Bihar vármegye, 72. szám. — Gerevich PA, 212. l. — Benesch Belved. 68. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 72. szám. — Gerevich IPGY, 87. l. — Oettinger, Karl: Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte, VII. kötet, Berlin, 1938., 261. l.

MAGYAR (CSEGÖLDI FESTŐ 1450 körülről
Mária és Erzsébet találkozása (13. kép)
Fa, tempera, 86×72 cm.
A szatmármegyei Csegöld gör. kat. templomából. Lepold—Homor 96. l. — Gerevich PA, 212. l. — Péter: A magyar művészet története. I. kötet, Bp. 1930., 118. l. — Genthon: RMF, 47. l.

ARANYOSMARÓTI MESTER 1455 körül
1. *Apostol lefejezése* (14. kép)
(Belső kép.)

2. *Mária halála*
(Külső kép.)

3. *Apostol lefejezése*
(Belső kép.)

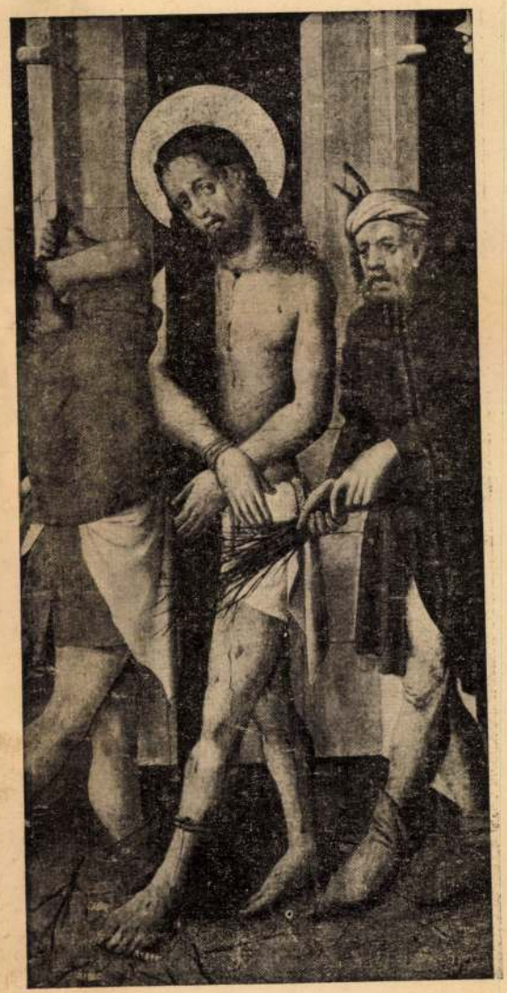

16. kép. *Csegöldi mester 1455 körül: Ostorozás.*

4. *Bemutatás a templomban* (15. kép)
(Külső kép.)
Fa, tempera, 95×61, ill. 93×60 cm.
Az aranyosmaróti r. k. templomból.
Divald: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Bars és Túróc vármegyében. A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, XLV., 1911., 540. l. (Képe 539. l.) — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bp. 1911., 41. l. (1. és 3. kép = 40. l.) — Divald: Bars és Hont vármegyei kutatások. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, V., 1911., 162. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 14, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — Lepold—Homor 96. l. —

17. kép. *Csegöldi mester 1455 körül: Töviskoronázás.*

18. kép. *Aranyosmaróti mester 1460 körül: Háromkirályok.*

Gerevich PA, 212—213. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 5. l. — Genthon: RMF, 48. l. (1. és 3. kép = 31. és 32. kép.) — Csánky Miklós: A szepesi és sárosi táblaképfestészet 1460-ig. Bp. 1938., 37. l. — Lepold—Lippay 54. l.

CSEGÖLDI MESTER 1455 1. *Ostorozás* (16. kép)

2. *Töviskoronázás* (17. kép)
Fa, tempera, egyenként 101×45, ill. 100×50 cm. A szatmármegyei Csegöld gör. kat. templomából. Benesch és Baldass szerint az osztrák Meister von Schloss Lichtenstein művei. A táblák mérete pontosan egyezik az említett osztrák mester Augsburgban, Münchenben és Bázelben őrzött passioképeivel.
Lepold—Homor 96. l. — Gerevich PA, 212. l. — Benesch Belved. 69. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet, Bp. 1930., 118—120. l. — Benesch, Otto: Der

Meister des Krainburger Altars. Wiener Jahrbuch der Kunstgeschichte, VII., 1930., 146—148. l. (Mindkettő képe 148. l.) — Genthon: RMF, 49—50. l. — Baldass, Ludwig: Der Marienaltar des Meisters von Schloss Lichtenstein. Jahrbuch der Preussischen Kunstsammlungen, LVI., 1935., 14. l. (1. kép = 14. l.)

19. kép. *Aranyosmaróti mester 1460 körül: A tizenkét éves Jézus a templomban.*

ARANYOSMARÓTI FESTŐ 1460 körül

1. *Háromkirályok imádása* (18. kép)
(Belső kép)

2. *A tizenkétéves Jézus a templomban* (19. kép)
(Külső kép)
Fa, tempera, 107·5×59 cm.
Az aranyosmaróti r. k. templomból. Szétfűrészelt oltárszárny két oldala.

Divald: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Bars és Túróc vármegyében. A M. Mérnök- és Építész-Egyl. Közlönye, XLV., 1911., 540. l. (Képe 538. l.) — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bp. 1911., 41. l. (1. kép = 31. l.) — Divald: Bars és Hont vármegyei kutatások. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, V., 1911., 162. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — Lepold—Homor 96. l. — Benesch, Belved. 68. l. — Genthon: RMF, 50. l. (1. kép = 33. kép.) — Lepold—Lippay XIV. tábla.

JÁNOSRÉTI MESTER 1465 körül:

1. *Kálvária* (20. kép)
(Középkép.) 157×112·5 cm.

2. *Vir dolorum* (21. kép)
(Predella) 46×97 cm.

3. *Keresztvitel* (22. kép)
(Belső kép) 78×55 cm.

4. *Sírbatétel*
(Belső kép.) 78×55 cm.

5. *Feltámadás*
(Belső kép.) 78×55 cm.

6. *Noli me tangere*
(Belső kép.) 78×55 cm.

7. *Olajfák hegye*
(Külső kép.) 78×55 cm.

8. *Júdáscsók*
(Külső kép.) 78×55 cm.

9. *Ostorozás*
(Külső kép.) 78×55 cm.

10. *Krisztus Pilátus előtt*
(Külső kép.) 78×55 cm.
Fa, tempera. Festett szárnyasoltár szétfűrészelt maradványai.
A garamszentbenedeki apátsági templomból.
A jánosréti mester munkája, kinek főműve, a jánosréti főoltár, a budapesti Szépművészeti Múzeumban áll.

Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 32. l. (A közép képről.) —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 524. l. — Maszlaghy II., 31., 32., 5., 6., 7., 8., 1., 2., 3. és 4. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. július 14, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar képek a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. (2. kép = 554. l.) — Gerevich: Kolozsvári Tamás. Bp. 1923., 32. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp. 1924., 12—13. l. és 23. l. — Gerevich PA, 210. l. — Péter: A magyar művészet története. I. kötet. Bp. 1930., 116. l. — Genthon: RMF, 54—56. l. (1. kép = 38. kép.) —

J. 91-8

20. kép. *Jánosréti mester 1465 körül: Kálvária.*

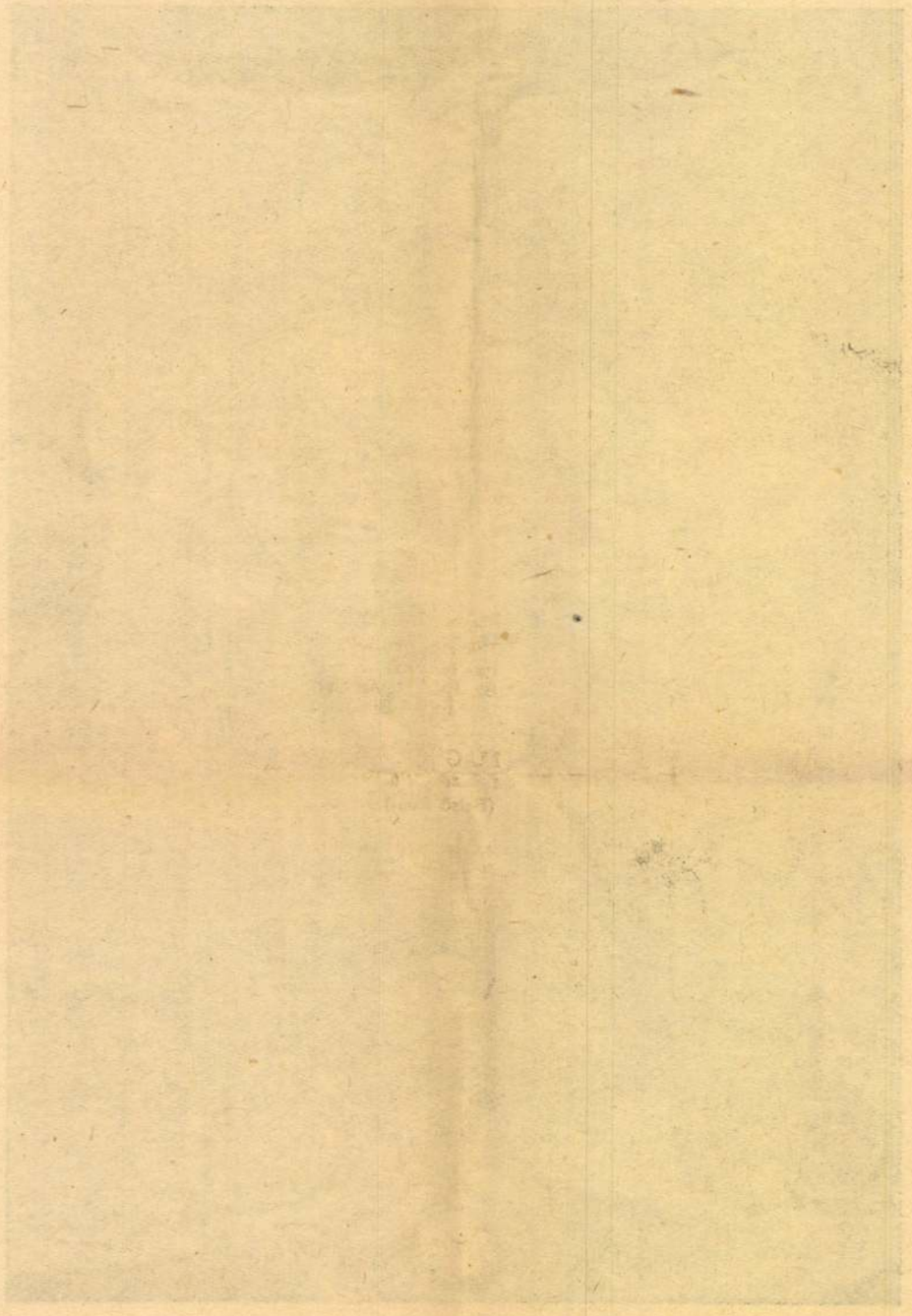

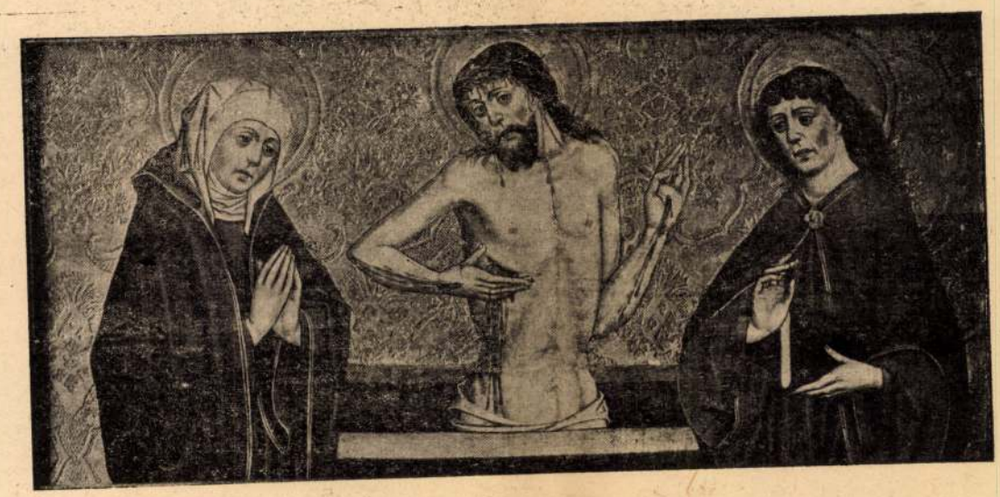

21. kép. *Jánosréti mester 1465 körül: Vir dolorum.*

Péter András: Könyvismertetés. MM, VIII., 1932., 320 l. — Horváth Henrik: H. Heinrich Faust és a bécsi gobelinek. Tanulmányok Budapest multjából, I., 1932., 68. l. — Csánky Miklós: A lőcsei Vir dolorum oltár. MM, XIII., 1937., 58. l. — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bp. 1938., 36. l. — Lepold—Lippay 54. l. — Horváth, Enrico: Il rinascimento in Ungheria. Roma, 1939., 102. l.

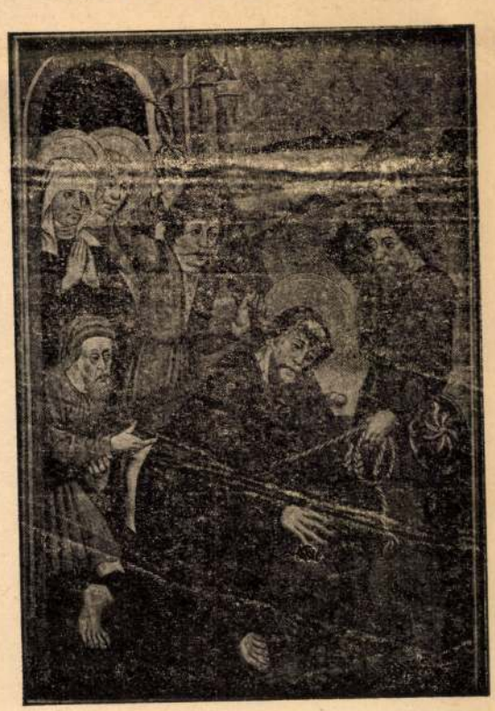

22. kép. *Jánosréti mester 1465 körül: Keresztvitel.*

MAGYAR (?) FESTŐ 1470 körül

Predella apostolokkal

Fa, tempera, 45×71 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi Biharvármegye, 108. szám.

MAGYAR (BÁRTFAI?) FESTŐ, 1470 körül

1. *Szent Fülöp, Szent Tamás és Szent Máté*
(Belső kép.)

2. *Apostolok oszlása*
(Külső kép.)

3. *Ifj. Szent Jakab, Szent Tádé és Szent Bertalan*
(Belső kép.)

4. *Szent Kunigunda, Mettercia, Szent Magdolna*
(Külső kép.)

Fa, tempera, 73×59·5, illetve 69×59·5 cm. Két szárnykép szétfűrészelve. Az egyik kép hátán a Kapeller-család egyik tagjának neve volt a rácsozás előtt olvasható, ami arra enged következtetni, hogy a képek sárosi származásúak. Stílusuk szerint inkább a tiroli művészethez tartoznak.
Restaurálta Váli László, 1931.

MAGYAR FESTŐ 1480 körül

Háromkirályok imádása (23. kép)
(Két kép közös keretben.)
Fa, tempera, 72·5×30 + 30 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 372. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp. 1924., 24. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 5. szám.

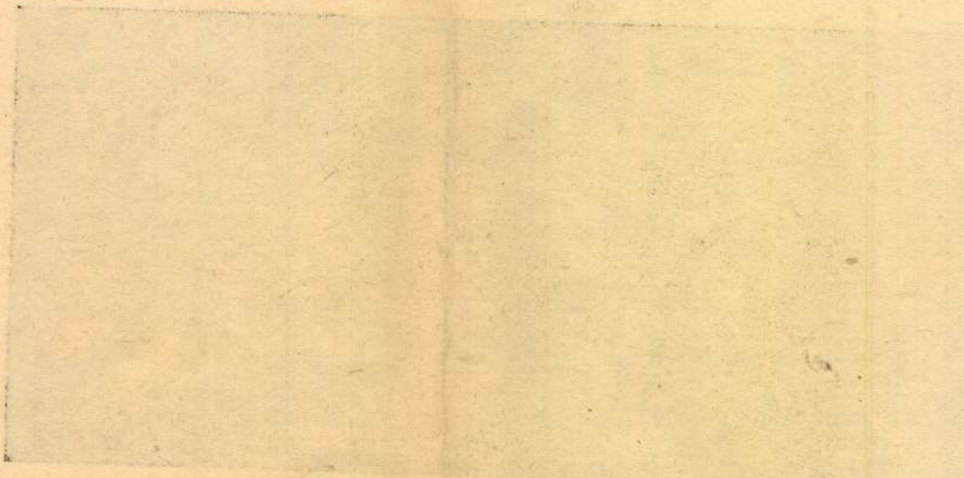

23. kép. *Magyar festő 1480 körül: Háromkirályok.*

MAGYAR FESTŐ 1480 körül

1. *Királyok vonulása*

2. *Királyok vonulása*

Fa, tempera, 60×30 + 30 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Festőjük valószínűleg azonos az előbbi mesterével.
Ipolyi Biharvármegye, 127—128. szám. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bp. 1924., 24. l.

MAGYAR (?) FESTŐ 1480 körül

1. *Krisztus az Olajfák hegyén*
(Belső kép.)

2. *Keresztlevétel*
(Külső kép.)

Fa, tempera, 74·5×49·5 cm. Kétoldalt festett szárnykép.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 373. l.

MAGYAR FESTŐ 1480 körül

Az emauszi tanítványok és donátor
(Töredék.)
Fa, tempera, 23×23 cm.

JAKABFALVI FESTŐ 1480 körül. Két oltárszárny, kívül-belül 2—2 jelenettel, id. Sz. Jakab apostol életéből.

1. *Szent Jakab és tanítványa elindul, a kocsmáros serleget rejt el* (24. kép)
(Belső bal felső.)

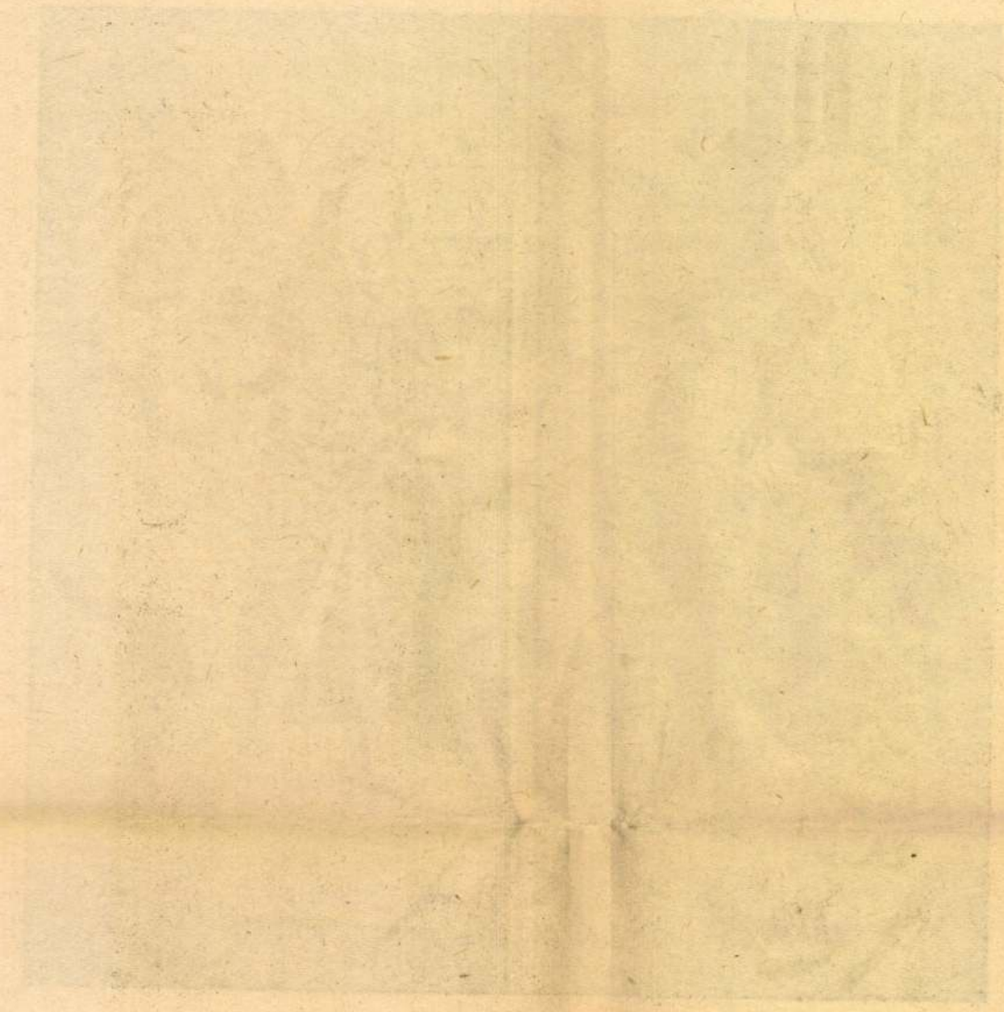

24. kép. *Jakabfalvi festő 1480 körül : Szent Jakab indulása és elfogatása.*

25. kép. *Jakabfalvi festő 1480 körül : Szent Jakab bizonyítja, hogy tanítványa él, a tanítványt levágják a kötélről.*

2. *Szent Jakabot elfogják* (24. kép)
(Belső bal alsó.)

3. *Szent Jakabot vesztőhelyre viszik, Josiást megkeresztelí*
(Belső jobb felső.)

4. *Szent Jakab kivégzése*
(Belső jobb alsó)

5. *Szent Jakab bebizonyítja, hogy tanítványa él* (25. kép)
(Külső bal felső.)

6. *A tanítványt levágják a kötélről* (25. kép)
(Külső bal alsó.)

7. *Lupa királyné és Szent Jakab holtteste*
(Külső jobb felső.)

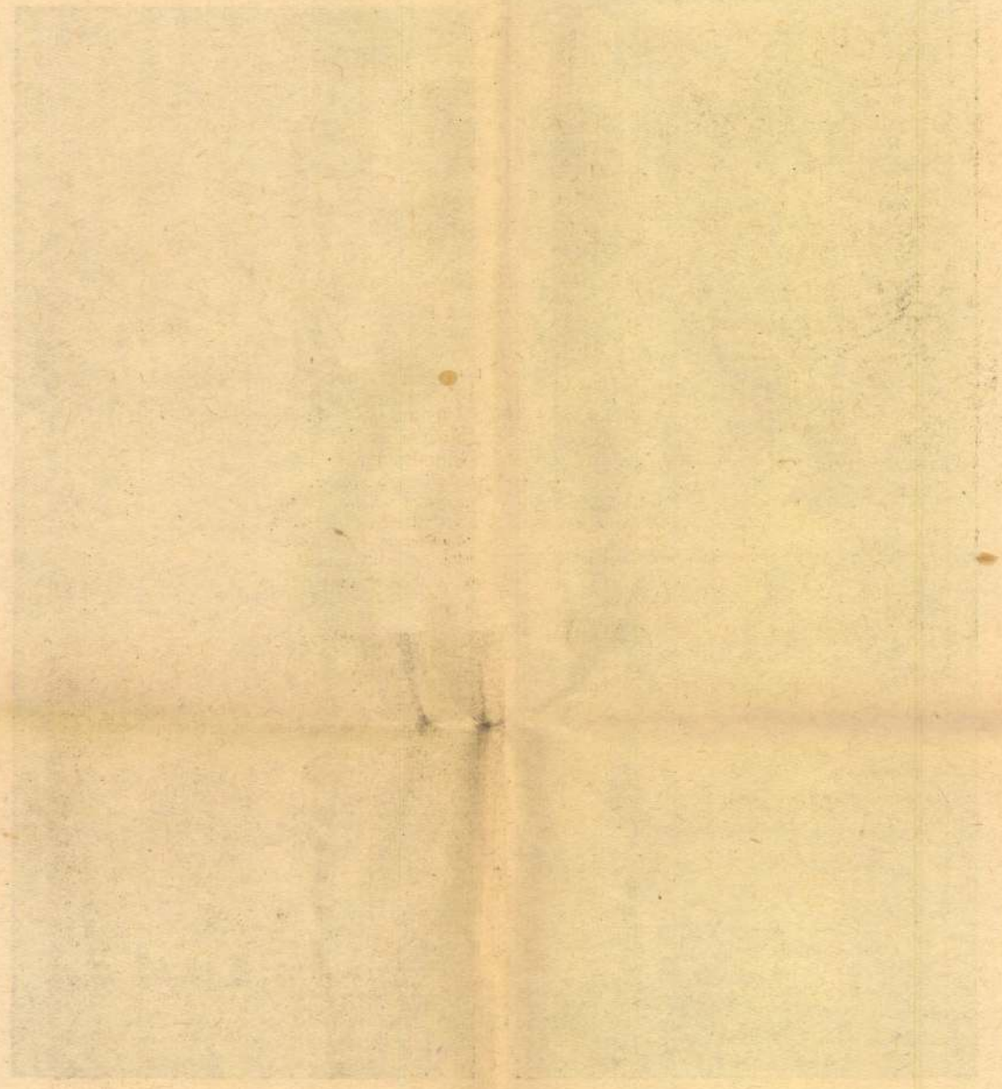

26. kép. *Báti festő 1480 körül : Szent Borbála és Katalin.*

8. *Szent Jakab ravatalon*
(Külső jobb alsó.)
Fa, tempera, egy-egy kép 75·5×67 cm.
A zólyommegyei Jakabfalu r. k. templomából. Ipolyi-gyüjtemény.
A jakabfalvi festő szoros kapcsolatban áll a csegöldi BE mesterrel és a jánosréti mesterrel. E szárnyak egyideig a besztercebányai plébániatemplomban voltak.
Ipolyi: Besztercebánya város művészettörténeti vázlata. Századok, VIII., 1874., 684. l. — Ipolyi: Schematismus historicus diocesis Neosoliensis. Besztercebánya, 1876., 135. l. — Ipolyi: A besztercebányai egyházi műemlékek története és helyreállítása. Bp. 1878., 151. l. — Divald: Zólyom vármegye csúcsíveskori szárnyasoltárai. A M. Mérnök- és Ép.-Egyl. Közlönye, XLIII., 1909., 125—126. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bp. 1911., 9. l. — Lepold—Homor 96. l. — Gerevich PA, 210. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 25. és 30. szám. — Gerevich IPGY, 87—89. l. (3. és 4. kép, 93. l.) — Péter: A magyar művészet története. I. kötet. Bp. 1930., 116. l. — Genthon: RMF, 58—59. l. (7. kép: 41. kép.) — Csánky Dénes: Tanulmányok a szepességi táblaképfestészet XVI. századi történetéből. MM, XIII., 1937., 346. l. — Lepold—Lippay 54. l. — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bp. 1938., 36. l. — Horváth, Enrico: Il rinascimento in Ungheria. Roma, 1939., 52. l.

BÁTI FESTŐ 1480 körül
1. *Szent Katalin* (26. kép)
(Belső kép.)

2. *Szent Mária az angyali üdvözletből*
(Külső kép.)

3. *Szent Borbála* (26. kép)
(Belső kép.)

4. *Angyal az angyali üdvözletből*
(Külső kép.)
Fa, tempera, 86×29·5 cm. Két szárnykép kétoldalt festve.
A hontmegyei Bát r. k. templomából. Alul elvágott töredékek. A túrócbélai mestertől, kinek képeit a budapesti Szépművészeti Múzeum őrzi.
Henszlmann: Utijegyzetek AÉ, XII., 1878., 248. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet. Bp. 1911., 23—25. l. (Valamennyi képe 23. és 24. l.) — Divald: Bars és Hont vármegyei kutatások. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, V., 1911., 163. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar

27. kép. *Magyar festő 1480 körül : Szent Benedek.*

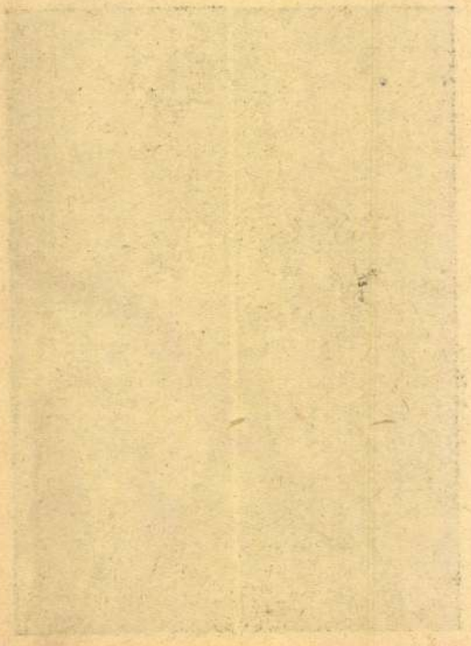

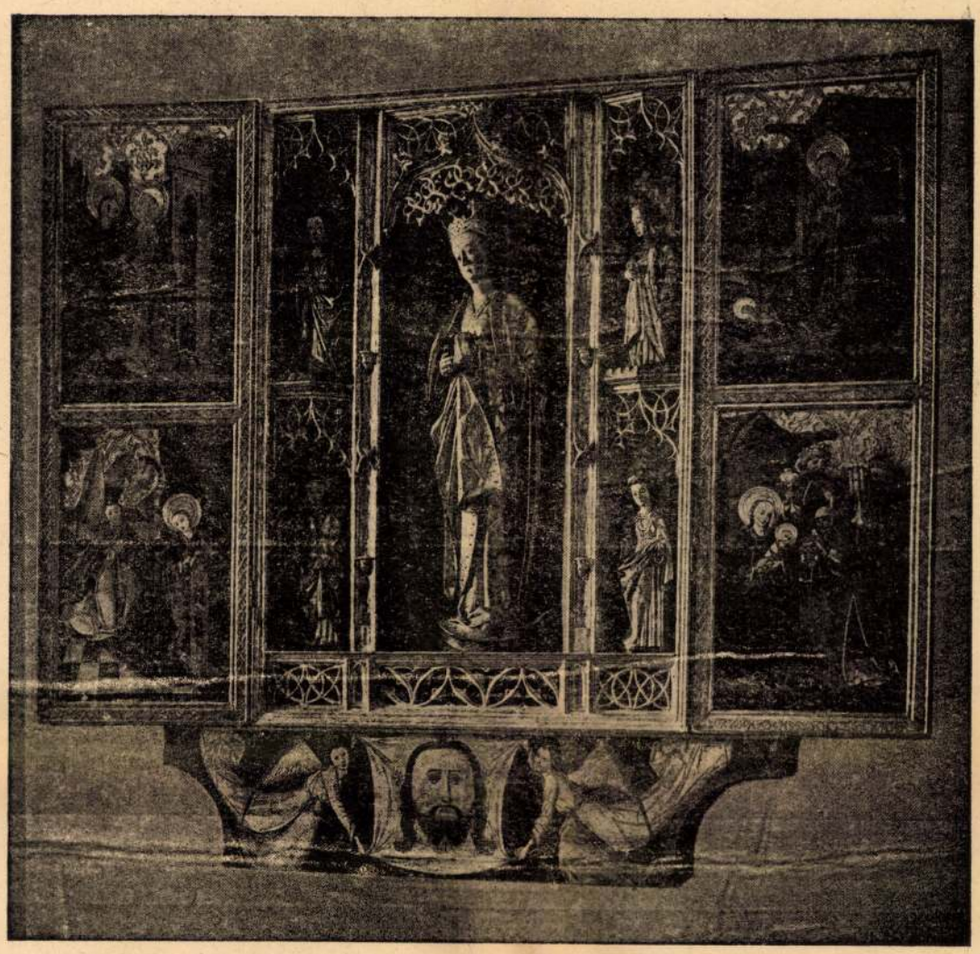

28. kép. *Szepesi mester 1480 körül: Szárnyasoltár.*

festészet a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — Lepold—Homor 96. l. — Divald: Magyarország művészeti emlékei. Bp. 1927., 135. l. (2. és 4. kép = 133. l.) — Gerevich: PA, 212. l. — Péter: A magyar művészet története, I. kötet. Bp. 1930., 118. l. — Genthon: RMF, 61. l.

MAGYAR FESTŐ 1480 körül

Szent Benedek (27. kép)

Fa, tempera, 84×44 cm.

Csúcsos felső záródása újabbkori csonkítás. Függőkép volt?

A garamszentbenedeki apátsági templomból.

A jánosréti mester körével kapcsolatos.

Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913., 144. l. — Gerevich PA, 210—212. l. — Genthon: RMF, 60. l.

SZEPESI MESTER 1480 körül

Szárnyasoltár (28. kép)

Szekrényében Madonna-szobor, kétoldalán fülkékben négy szent nő szobrocskája. Belső szárnyképek: Bal felső: Mária és Erzsébet találkozása, alsó: Angyali üdvözlet, jobb felső: Jézus születése, alsó: Háromkirályok. Predella: Veronika-kendő két angyallal. Külső szárnyképek kontár mázolmányok a XVIII. századból.

A szárnyképek 88×57 cm, predella 44·6×188 cm.

A szepesmegyei Nagyszalók r. k. templomából. Restaurálta Nikássy Lajos 1933.

A „szmrecsányi főoltár mestere" névvel jelölt igen termékeny szepesi festő műve.

Gerevich PA, 219. l. — Fenyő—Genthon: A Magyar Nemzeti Múzeum szárnyasoltárképei MM, VII., 1931., 459. l. — Genthon: RMF, 69—70. l. — Rados Jenő: Magyar Oltárok. Bpest 1938., 52. l. (Képe LII. táblán.) — Lepold—Lippay: 54. l. (Képe XIV. táblán.)

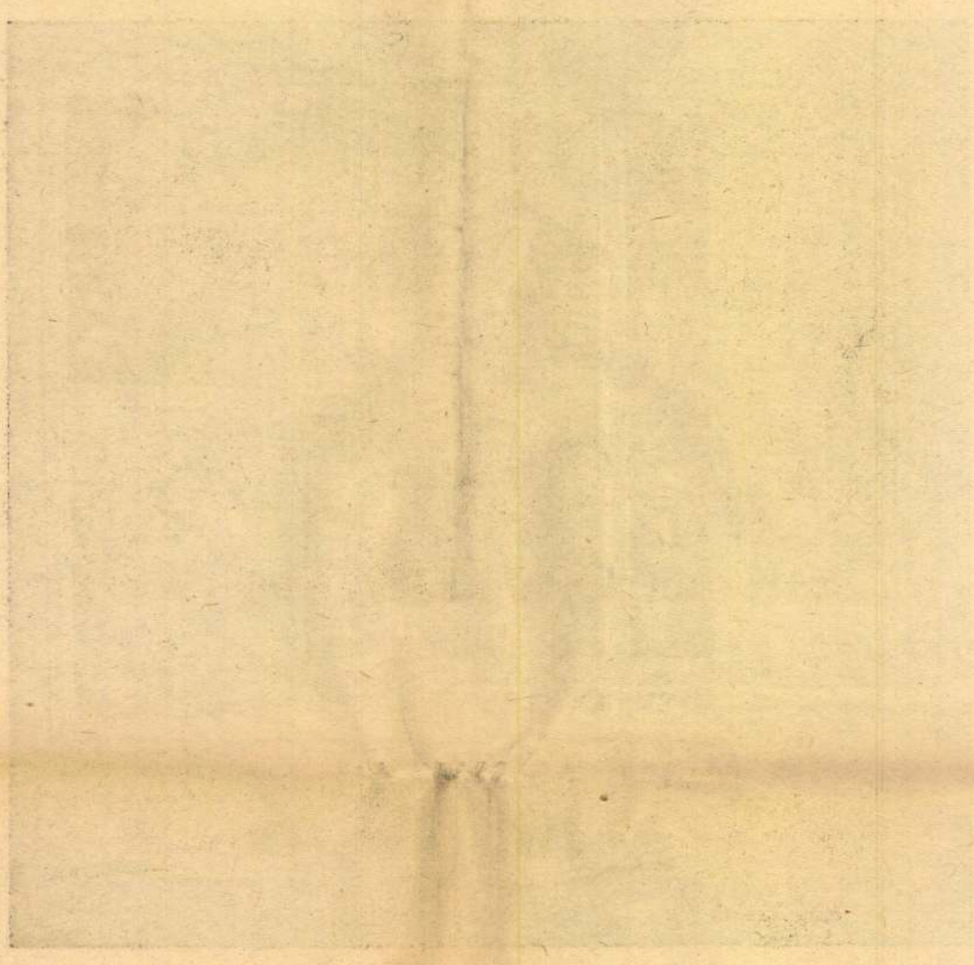

29. kép. *Szepesi mester 1480 körül: Triptichon.*

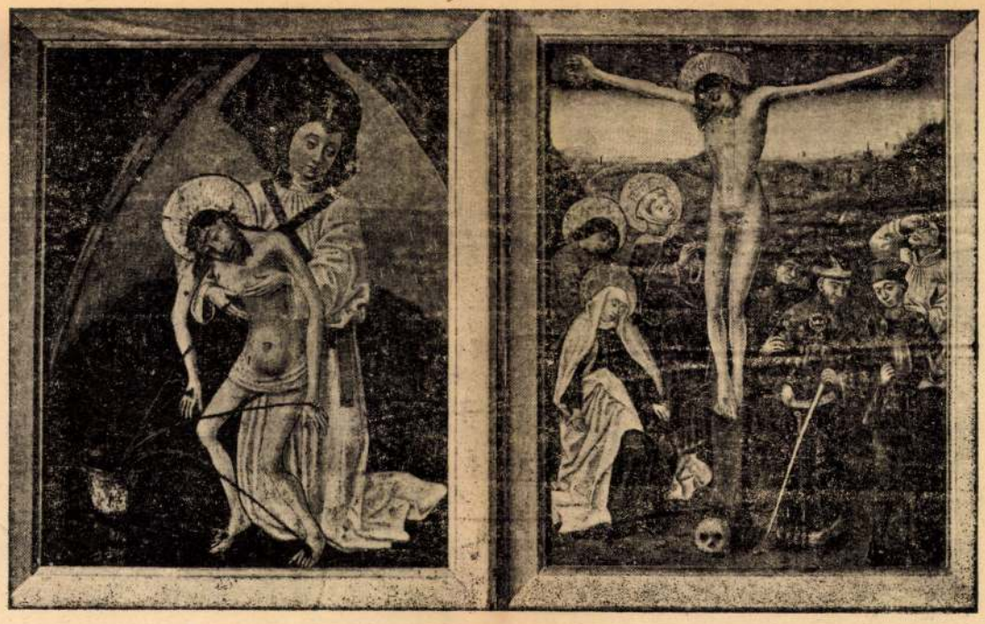

30. kép. *Telkibányai festő 1480 körül: Krisztus vére kehelybe csorog. — Kálvária.*

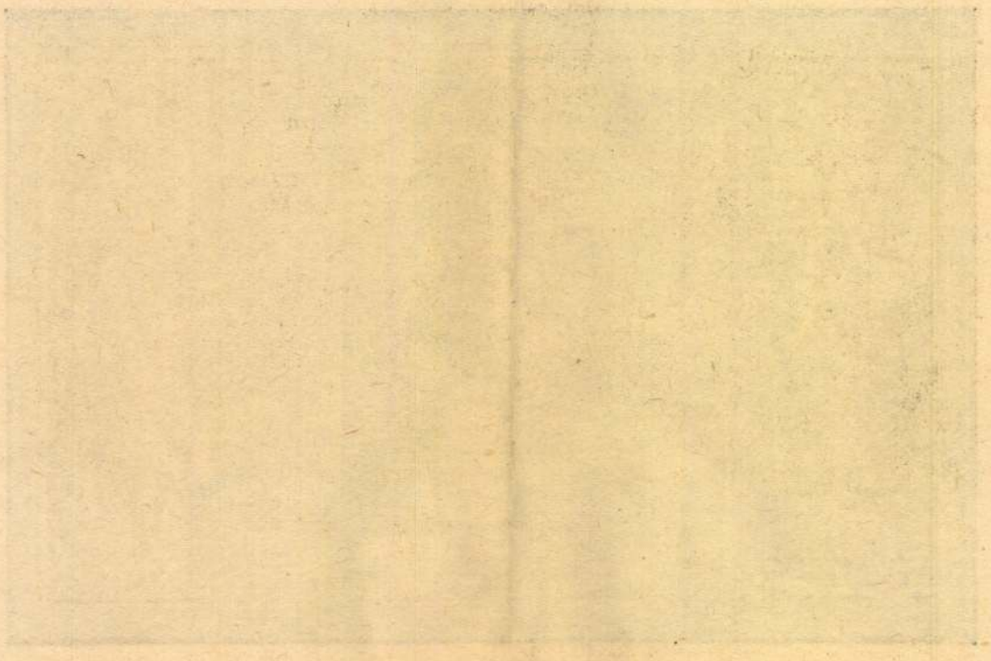

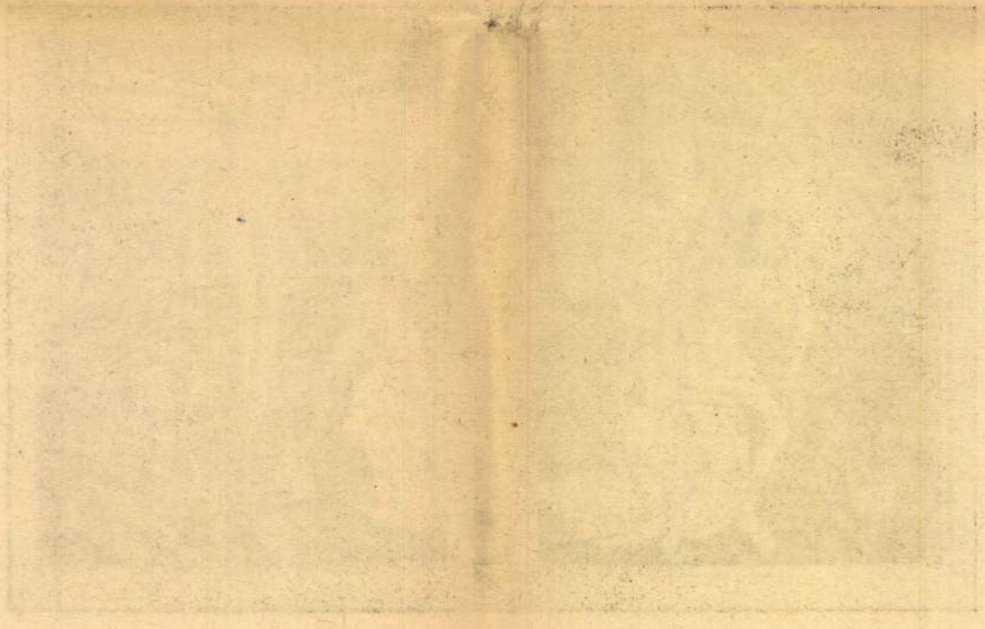

31. kép. *Tótlaki festő 1490 körül: Vértanusági jelenetek.*

32. kép. *Az apostolvértanuságok mestere, 1490 körül: Felix, Regula és Exuperanties menekülése.*

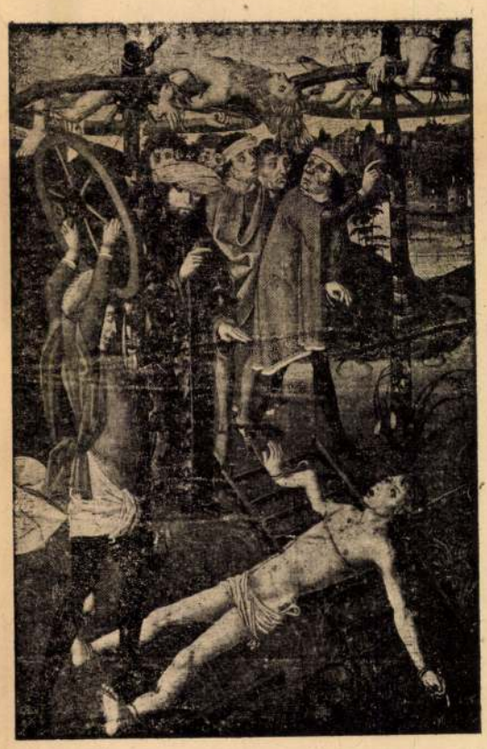

33. kép. *Az apostolvértanuságok mestere, 1490 körül: Felix, Regula és Exuperantius kerékbetörése.*

17-24.P.

Triptichon (29. kép)

Középkép: Háromkirályok imádása, hátoldalán Szent Lőrinc, balszárny Szent Katalin, jobb: Szent Borbála.

Fa, tempera, 75×42, illetve 75×23 cm.

A malompataki r. k. templom Mária-oltárának képeiből utólag összeállítva. 1938. évi vétel.

Divald: Szepes vármegye művészeti emlékei. II. kötet. Bpest 1906., 44. l. (Képe 44. l.) — Genthon: RMF, 71. l.

Krisztus születése

(Belső kép.)

Vir dolorum

(Külső kép.)

A malompataki Mária-oltár kétoldalt festett szárnyképe. (1938. évi vétel.)

Divald: Szepesvármegye művészeti emlékei, II. kötet. Bpest 1906., 44. l. (Képe 44. l.). — Genthon: RMF, 70. l.

TELKIBÁNYAI FESTŐ 1480 körül

1. *Krisztus vére kehelybe csorog* (30. kép)
2. *Kálvária* (30. kép)

Fa, tempera, egyenkint 37·5×29 cm.

1933-as vétel, állítólag az abaujmegyei Telkibánya templomából.

34. kép. *Az apostolvértanuságok mestere, 1490 körül: Félix, Regula és Exuperantius lefejezése.*

35. kép. *Az apostolvértanuságok mestere, 1490 körül: Az angyal mutatja az útat Félix, Regula és Exuperantius sírjához.*

Restaurálta mindkettőt Nikássy Lajos, 1933.

Jajczay: Az eucharistia a művészetben. Tükör, VI., 1938., 330. l. — Jajczay János: A művészet hódolata az eucharisztia előtt. Bpest 1938., az első képe: 96. kép.

TÓTLAKI FESTŐ 1490 körül

Három vértanúsági jelenet (31. kép)

Fa, tempera, szélső képek 42·5×31·5, középső 44×34 cm.

A bécsi cs. kir. műcsarnokban tartott árverésen Simor prímás vásárolta.

E festő további képei a vasmegyei Tótlakról a budapesti Szépművészeti Múzeumban.

Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 32. l. — Földváry István: Az esztergomi érseki képtár. Fővárosi Lapok, XIII., 1876., 760. l. — —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Z. Az esztergomi érseki képtár leírása. Új

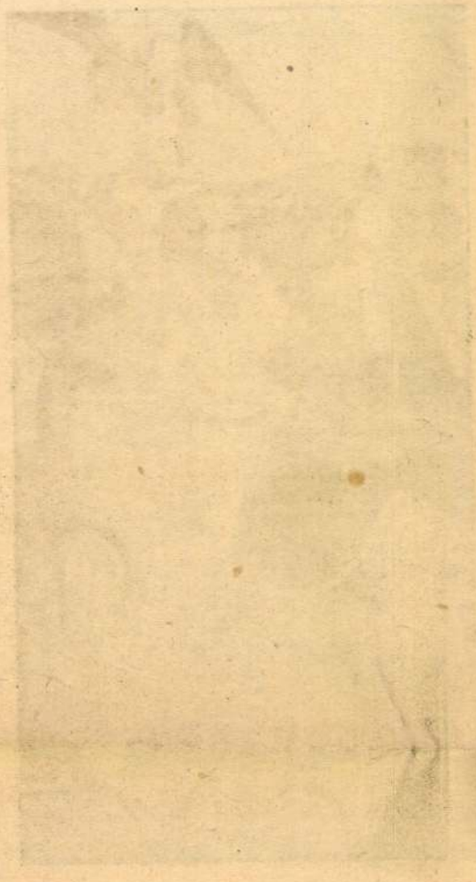

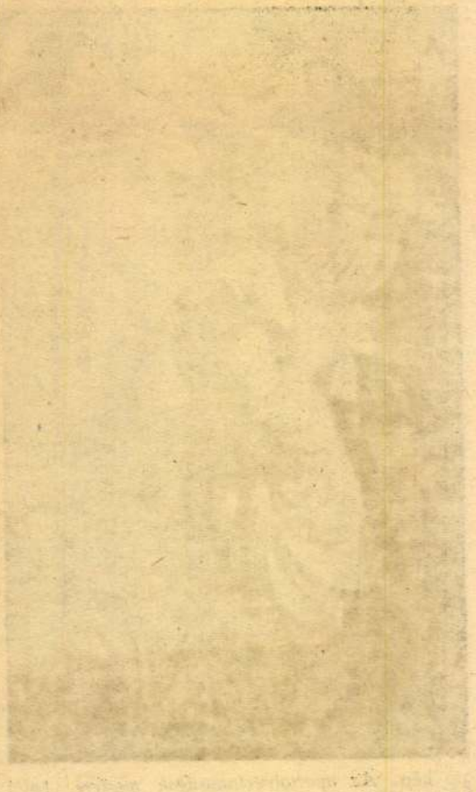

36. kép. *Az apostolvértanuságok mestere, 1490 körül, Félix, Regula és Exuperantius tetemeinek feltalálása.*

Magyar Sion, XVI., 1885., 674. l. — Maszlaghy II., 43. szám. — Gerevich: Az Újság 1916. július 14., 4. l. — Gerevich PA, 212. l. — Fenyő—Genthon: Régi magyar képek a Szépművészeti Múzeumban MM, IV., 1928., 91. l. — Genthon RMF, 65. l.

AZ APOSTOLVÉRTANÚSÁGOK MESTERE
1490 körül

1. ***Felix, Regula és Exuperantius elmenekül Agaunumból*** (32. kép)
79×50·5 cm.

2. *Bíró elé vezetésük*
76×43 cm.

3. *Forró olajban főzésük*
76×43 cm.

4. ***Kerékbetörésük*** (33. kép)
79·5×50·5 cm.

5. ***Lefejezésük*** (34. kép)
72·5×50·5 cm.

5. ***Angyal mutatja az utat sírjukhoz*** (35. kép)
75×42 cm.

6. *Holttestük feltalálása* (36. kép)
79·5×50·5 cm.
Fa, tempera.
1. és 4—7. Kassa vidékéről. — Az Ipolyi gyűjteményből.
2. és 3. szám. Zichy Jenő gróf gyűjteményéből a Szépművészeti Múzeumba, onnan csereképp a Keresztény Múzeumba jutott.
Vitus, Modestus és Crescentia legendája, minek Benesch és Csánky tartja, azért nem lehet, mert szakállas férfit s mártíriumot ábrázol. Vitus és társai nem haltak mártírhalált.
Az apostolvértanúságok mesterétől, kinek Bécsújhelyről származó oltárának 10 szárnyképe s egy prágai, ismeretlen eredetű szárnyképe ismeretes. A mester minden bizonnyal azonos a Winkler-epitáfium mesterével, azaz Mikó Jánossal. E sorozata magyarországi működését bizonyítja.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion II., 1871., 373. l. — Ipolyi, Bihar-

37. kép. *Magyar festő 1490 körül: Krisztus keresztelése.*

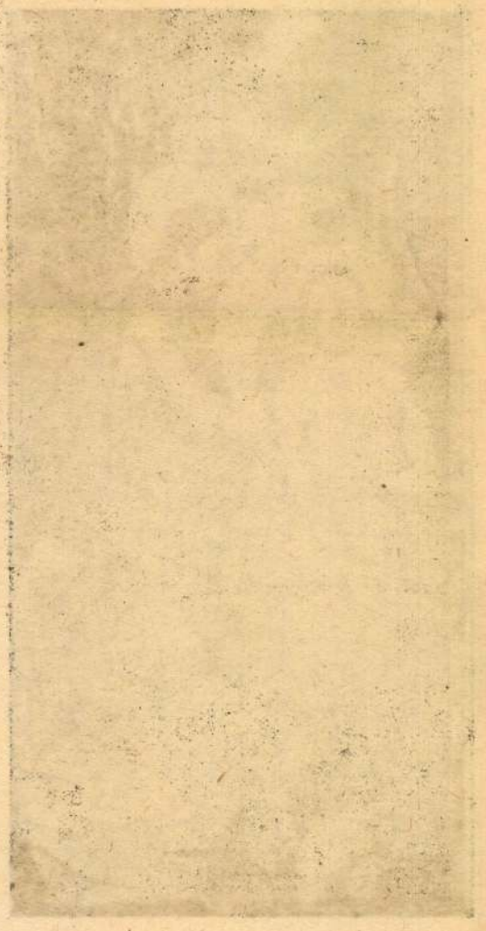

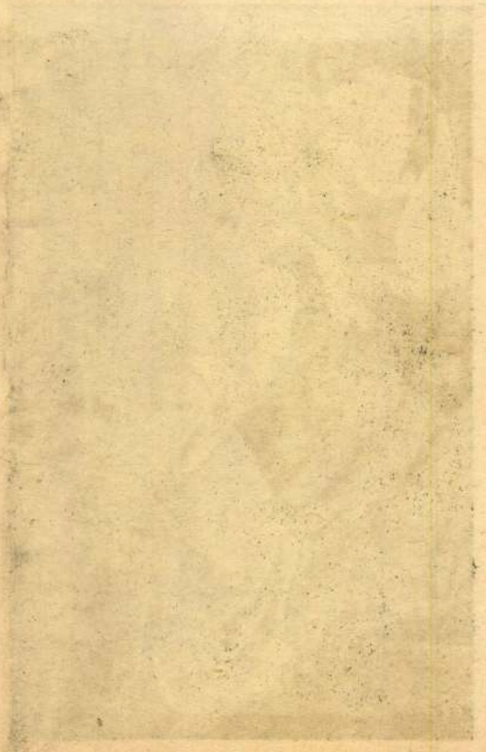

38. kép. *B. E. mester, 1494: Angyal lanttal.*

39. kép. *B. E. mester, 1494: Angyal hárfával.*

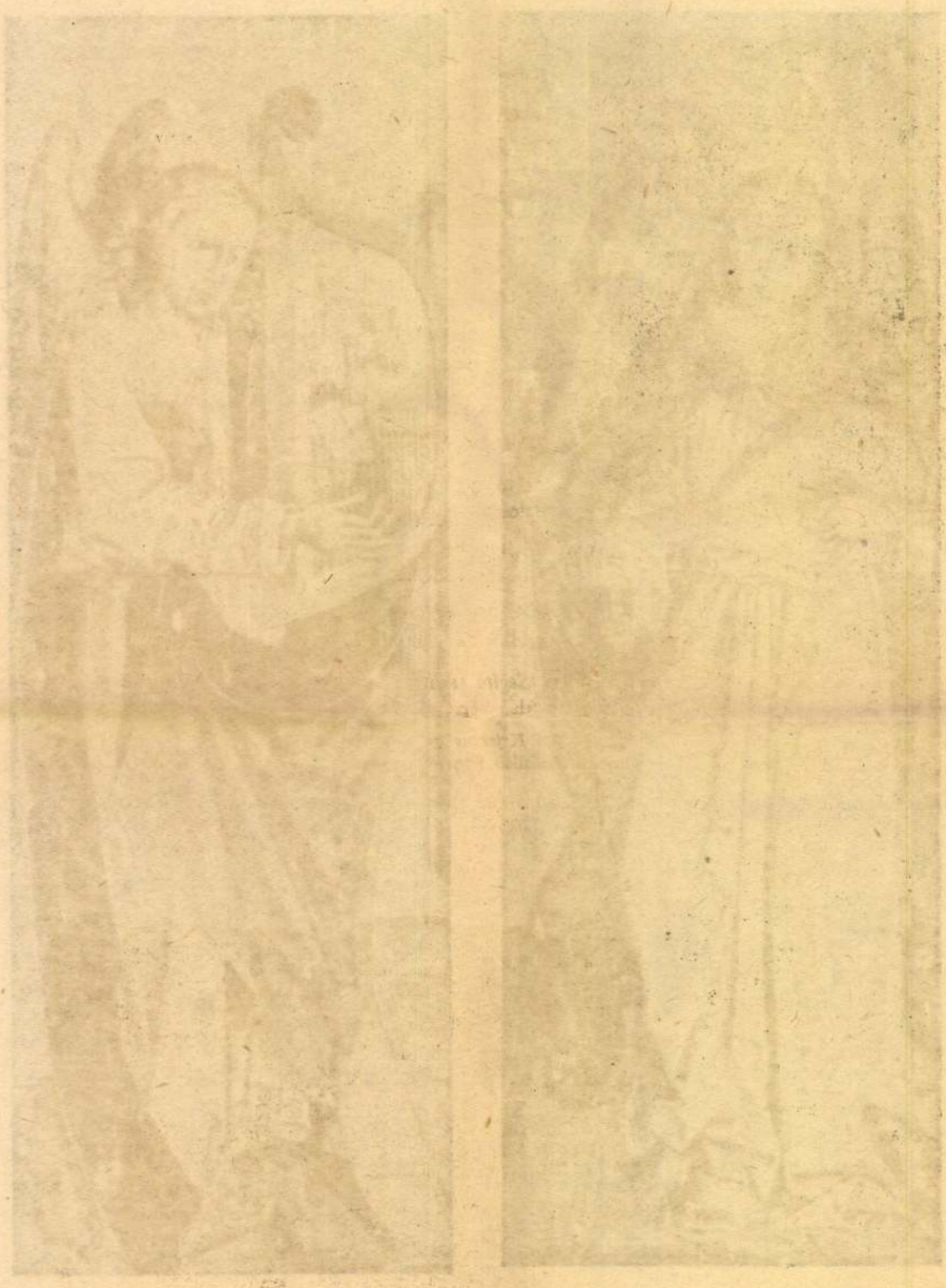

40. kép. *B. E. mester, 1494: Segítő szentek.*

vármegye, 77. szám. — Divald Kornél: Zólyom vármegye csúcsíveskori szárnyasoltárai. A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, XLIII., 1909., 122. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bpest, 1911., 7. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bpest 1924., 24. l. (1. és 7. kép, V. tábla.) — Benesch Belved. 69. l. — Gerevich IPGY, 87. l. 1. és 6.: 92. l.) — Őszi kiállítás 1930., Ipolyi, 33—36. és 41. szám. — Genthon: RMF, 86—87. l. (12. kép, 67. kép, 7. kép, 68. kép.) — Gerevich: A lengyel és magyar művészet kapcsolatai. Huszár Károly: Magyarország és Lengyelország. Bpest 1936., 121. l. — Csánky Dénes: Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyve, VIII., 1937., 172—173. l. (Tévesen azonosítja a sorozatot a Háromkirályok imádás és vonulása (l. fentebb, Magyar festő 1480 körül) képekkel. — Tervarent, Guy de: Les énigmes de l'art du moyen age. I. Paris, 1938., 15—16. l. (1., 4. és 7. képe IV—VI. táblán.)

MAGYAR FESTŐ 1490 körül

Krisztus keresztelése (37. kép)

Fa, tempera, 132·5×68 cm.

Az Ipolyi gyüjteményből.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 373. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 48. szám.

SÁROSI FESTŐ 1490 körül

1. *Alexandriai Szent Katalin disputája*
(Belső kép.)

2. *Alexandriai Szent Katalin és a tűzpróba*
(Belső kép.)

3. *Angyal az Angyali üdvözletből*
(Külső kép.)

Fa, tempera, egyenkint 66·5×54 cm.

„Sáros-Szepes határhelyei egyikéről." — Ipolyi-gyüjtemény.

2. és 3. szám egy táblán, kétoldalt festve. A festő a bányavárosi iskolához tartozik.

Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 373. l. — Gerevich PA, 212. l. — Gerevich IPGY, 89. l.

MAGYAR FESTŐ 1490 körül

Szent Kristóf és a remete

Fa, tempera, 108×87 cm.

B. E. MESTER 1494-ből

1. *Angyal orgonával*
(Baloldali bélletkép.)

2. *Angyal hegedűvel*
(Baloldali bélletkép.)

3. *Angyal lanttal* (38. kép)
(Jobboldali bélletkép.)

4. *Angyal hárfával*
(Jobboldali bélletkép.) (39. kép)

5. *Segítő szentek*
(Belső kép.)

6. *Krisztus az Olajfák hegyén*
(Külső kép.)

7. *Segítő szentek* (40. kép)
(Belső kép.)

8. *Krisztus Pilátus előtt* (41. kép)
(Külső kép.)

41. kép. *B. E. mester, 1494: Krisztus Pilátus előtt.*

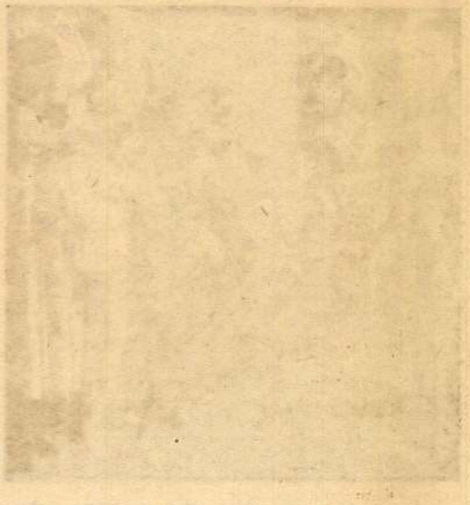

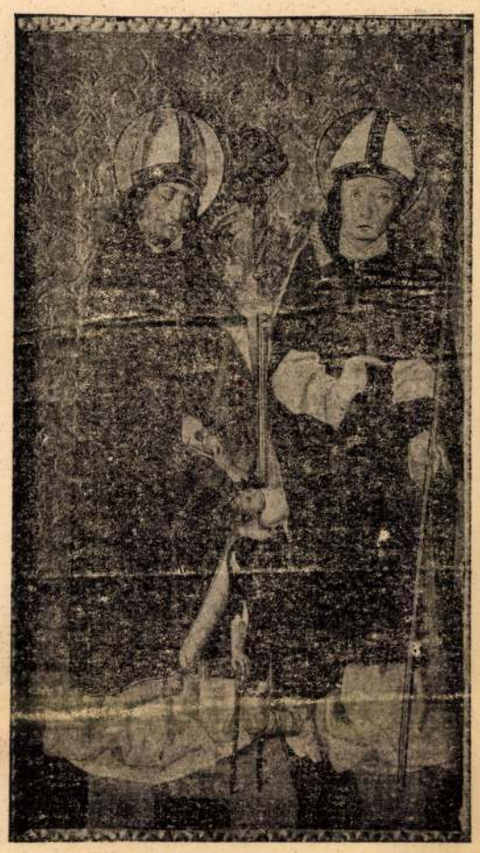

44. kép. *Magyar festő 1500 körül: Szent Bálint és Toulousi Szent Lajos.*

3. *Töviskoronázás*
(Külső kép.)

4. *Ecce homo*
(Külső kép.)

5. *Keresztvitel* (42. kép)
(Belső kép.)

6. *Krisztus siratása*
(Belső kép.)

7. *Krisztus sírbatétele*
(Belső kép.)

8. *Feltámadás*
(Belső kép.)

Fa, tempera, egyenkint 15·5×45·5 cm.
A garamszentbenedeki apátságból a prefektus lakosztályából, szárnyai annak a megégett, Kálváriacsoportot ábrázoló oltárszekrénynek, melynek alján 1495-ös évszám látható. Knauz vásárolta 1883-ban.

A Keresztvitel Schongauer nyomán, a Sírbatétel hátterében Garamszentbenedek látképe.

Ipolyi Arnold: A besztercebányai egyházi műemlékek. Bpest 1878., 78. l. — -ó: Az esztergomi Herczegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Maszlaghy II., 9., 10., 12., 11., 13., 15., 14., 16. szám. — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bpest 1913., 122. l. — Csánky Dénes: Szepeshelyi táblaképfestészet. Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei, VIII., 1937., 13. l.

BÁNYAVÁROSI FESTŐ 1500 körül

1. *Szent nő, Szent Dorottya* (43. káp)
(Belső kép.)

2. *Szent Sebestyén*
(Külső kép.)

3. *Szent Katalin és szent nő kehellyel*
(Belső kép.)

45. kép. *Magyar festő 1500 körül: Szent György és Sándor.*

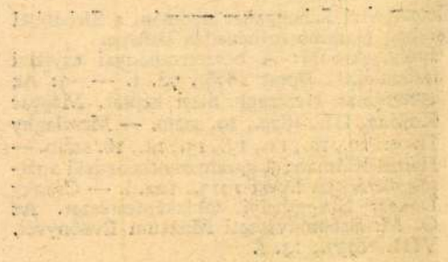

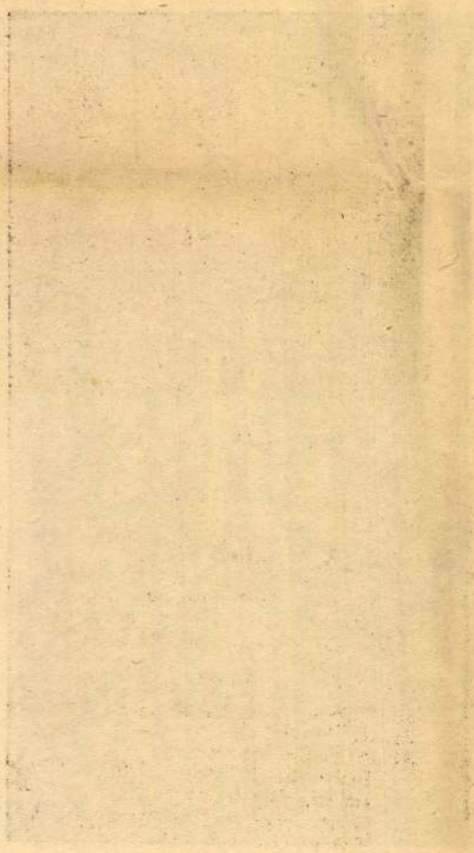

4. *Szent püspökszerzetes, lánccal*
(Külső kép.)

Fa, tempera, egyenkint 149×55 cm. Két oltárszárny.
Az Ipolyi gyüjteményből. — Aranyháttere új.

MAGYAR FESTŐ 1500 körül
1. *Szent Bálint és Toulousi Szent Lajos* (44. kép)

2. *Szent György és Szent Sándor* (45. kép)

46. kép. *Magyar festő 1500 körül: Szent Margit donátorral.*

47. kép. *M. S. mester, 1506: Krisztus az Olajfák hegyén.*

3. *Szent Mária és Szent Dömötör*
Fa, tempera, egyenkint 75×42 cm.
Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 42., 44., 43. szám. — Csánky Dénes: Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei, VIII., 1937., 173. l. (Tévesen tulajdonítja az apostolvértanúságok mesterének s tévesen idézi Benescht.)

MAGYAR (?) FESTŐ 1500 körül
Maximianus püspök megáldoztatja Magdolnát
Fa, tempera, 82×54·5 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi Biharvármegye, 76. szám. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 18. szám. — Jajczay János: Az eucharisztia a művészetben. Tükör, VI., 1938., 332. l. (Képe 327. l.) — Jajczay János: A művészet hódolata az eucharisztia előtt. Bpest 1938., 75. kép.

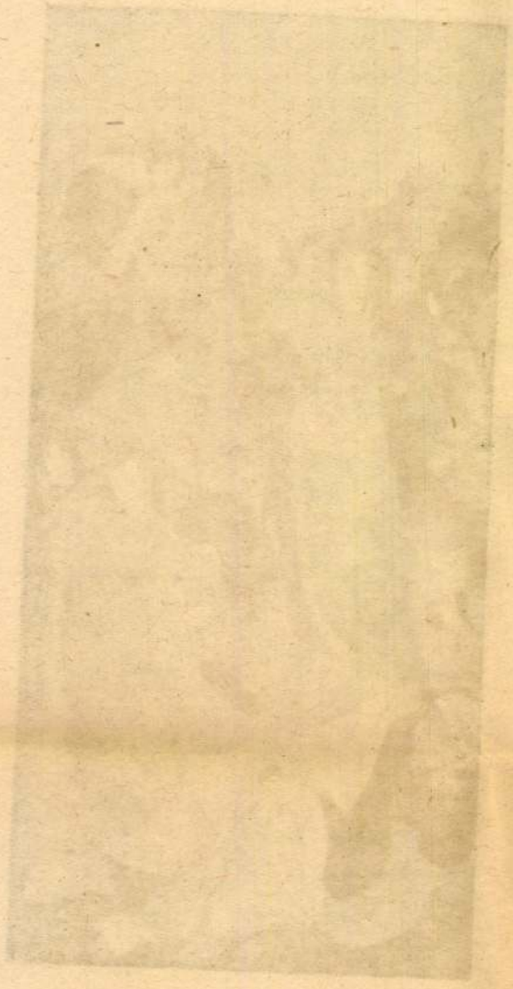

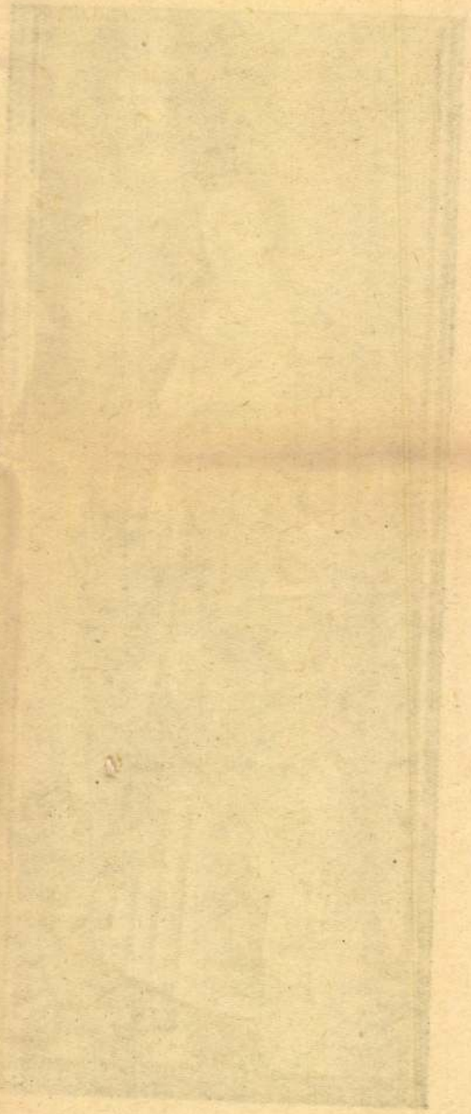

MAGYAR FESTŐ 1500 körül

1. *Szent Margit donátorral* (46. kép)
(Belső kép.)

2. *Szent György*
(Külső kép.)
Fa, tempera, 141×53 cm. Oltárszárny.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Restaurálta Nikássy Lajos, 1934. A donátor alatt, aki talán ciszterci apát, felirat: abt ber(nardus) cu sant salfator; ami talán a lekéri apátságra vonatkozik.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 373. l.

MAGYAR FESTŐ 1500 körül
Szent Bálint és Szent Máté
Fa, tempera, 75×49 cm.
Vétetett a budapesti műkereskedelemből, 1935.

MAGYAR FESTŐ 1500 körül
1. *Szent Miklós megakadályozza a kivégzést*
(Belső kép.)

2. *Szent Miklós és a három leány*
(Belső kép.)

3. *Olajfák hegye*
(Külső kép.)

4. *Keresztvitel*
(Külső kép.)
Fa, tempera, egyenkint 82×50 cm. Két szárnykép, szétfűrészelve.

MS MESTER 1506-ból
1. *Krisztus az Olajfák hegyén* (47. kép)
(157×79 cm.)

2. *Keresztvitel* (48. kép)
(142·5×88 cm.)

3. *Kálvária* (49. kép)
(142×89 cm.)

4. *Feltámadás* (50. kép)
(156×78 cm.)
Fa, tempera.
A Hontszentantali r. k. templomból.
A selmecbányai Szent Katalin-templom főoltárának töredékei. A mester jelzése „MS (mesterjel) 1506" formában a Feltámadás-képen, a koporsó lehullott fedőlapján. Mauro Pellicioli milánói restaurátor 1937 október 15-én megvizsgálta a szignaturát s kétségbevonhatatlanul eredetinek állapította meg. Így az a feltevés, hogy a képeket az augsburgi Jörg Breu festette volna, magától elesik.
Maszlaghy II., 534., 535., 536. és 537. szám. — Divald Kornél: Csúcsíveskori szárnyasoltárok Hont vármegyében. A Magy. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye XLIV., 1910., 51—52. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet, Bpest 1911., 25—26. l. — Gerevich: Az Újság, 1916. július 14, 5—6., — Gerevich: Régi és újabb magyar festők a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916, 553. l. (2. és 3. kép, 552. l.) — Lepold: Esztergom egyházművészeti jelentősége. MIP, XXIII., 1920., 59. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bpest 1924., 24—25. l. (2. kép, VI. tábla, 3. kép, VII. tábla.) — Lepold—Homor 96. l. — Divald: Felsőmagyarország gótikus szárnyasoltárairól. Az O. M. Szépművészeti Múzeum Évkönyvei IV., 1924., 30—31. l. — Divald Kornél: A bányavárosok művészete. MM, I., 1925., 265. l. — Genthon: Magyar művészek Ausztriában a mohácsi vészig. Bpest 1927., 57. l. — Miklóssy Zoltán: Sebestyén festő. MM, III., 1927., 479—480. l. — Divald: Magyarország művészeti emlékei. Bpest 1927. 159. l. — merevich PA, 214—216. l. (2. és 3. kép, 217. l.) — Leffler: Ungerst Konst. Stockholm, 1928., 13. l. (2. kép, 13. l.) — Divald Kornél: Lőcsei Pál mester és köre. MM, IV., 1928., 753. l. — Berkovits Ilona: A budapesti Egyetemi Könyvtár pannonhalmi kódexe. MM, V., 1929., 195. l. — Művészeti krónika. MM, V., 1929., 355. l. — Gerevich: L'arte antica ungherese. Roma, 1929., 19. l. (3. kép, XV. tábla.) — Benesch, Belved.: 69. l. (3. kép, 67. l. előtt.) — Lyka Károly: M. S. mester. Új Idők, XXXVI., 1930., 183. l. (2. kép, 284. l.) — Péter: A magyar művészet története. I. kötet, Bpest 1930., 124—126. l. (2. kép, 125. l., 3. kép. 127. l.) — Genthon: A selmecbányai Szent Katalin-templom hajdani főoltára. AÉ, XLV., 1931., 120—147. l. (Valamennyi kép 136—140. l.) — Kampis Antal: Könyvismertetés. AÉ, XLV., 1931., 278. l. — Divald: Könyvismertetés. MM, VII., 1931., 186., 187. l. — Rónay, Mária: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom, A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Hoffmann, Edith: Über Altäre aus Ungarn. A Műgyüjtő, V., 1931., 168. l. — Genthon: Meister MS. Ungarische Jahrbücher, XII. kötet, Berlin, 1932., 21—39. l. (2. kép, 32. l. után 3. kép, 33. l. előtt.) — Genthon: RMF, 100—113. l. Valamennyi kép 87—91. kép.) — Hekler, A: Budapest als Kunststadt. Küssnacht, é. n. (1933) 121. l. — Hekler: A magyar művészet története. Bpest 1934., 96—101. l. (2. kép, 100. l.) — Genthon: Egy budai humanista aranycsészéje. Tanulmányok Budapest multjából, III., 1934., 138—139. l. — Mihalik Sándor. Könyvismertetés. Századok, LXVII., 1934., 242. l. — Éber: Művészeti lexikon, II. kötet. Bpest 1935. 151. l., — r: Könyvismertetés. MM, XI., 1935., 117. l. — Csánky Dénes: A besztercebányai Szent Borbálaoltár dátuma. MM, XII., 1936., 315—316. l. Hekler: Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 1937., 79—80. l. (2. kép, 110.kép, 3. kép, 111. kép.) — Hoffmann: Jegyzetek 6. l. (1. kép, 8. l. és 26. l.) — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bpest 1938., 35—37., 54. l. (3. kép LXI. táblán.) — Oettinger, Karl: Könyvismertetés. Zeitschrift für Kunstgeschichte VII., Berlin, 1938., 263. l. — Csabai István:

25-32.1.

48. kép. *M. S. mester, 1506: Keresztvitel.*

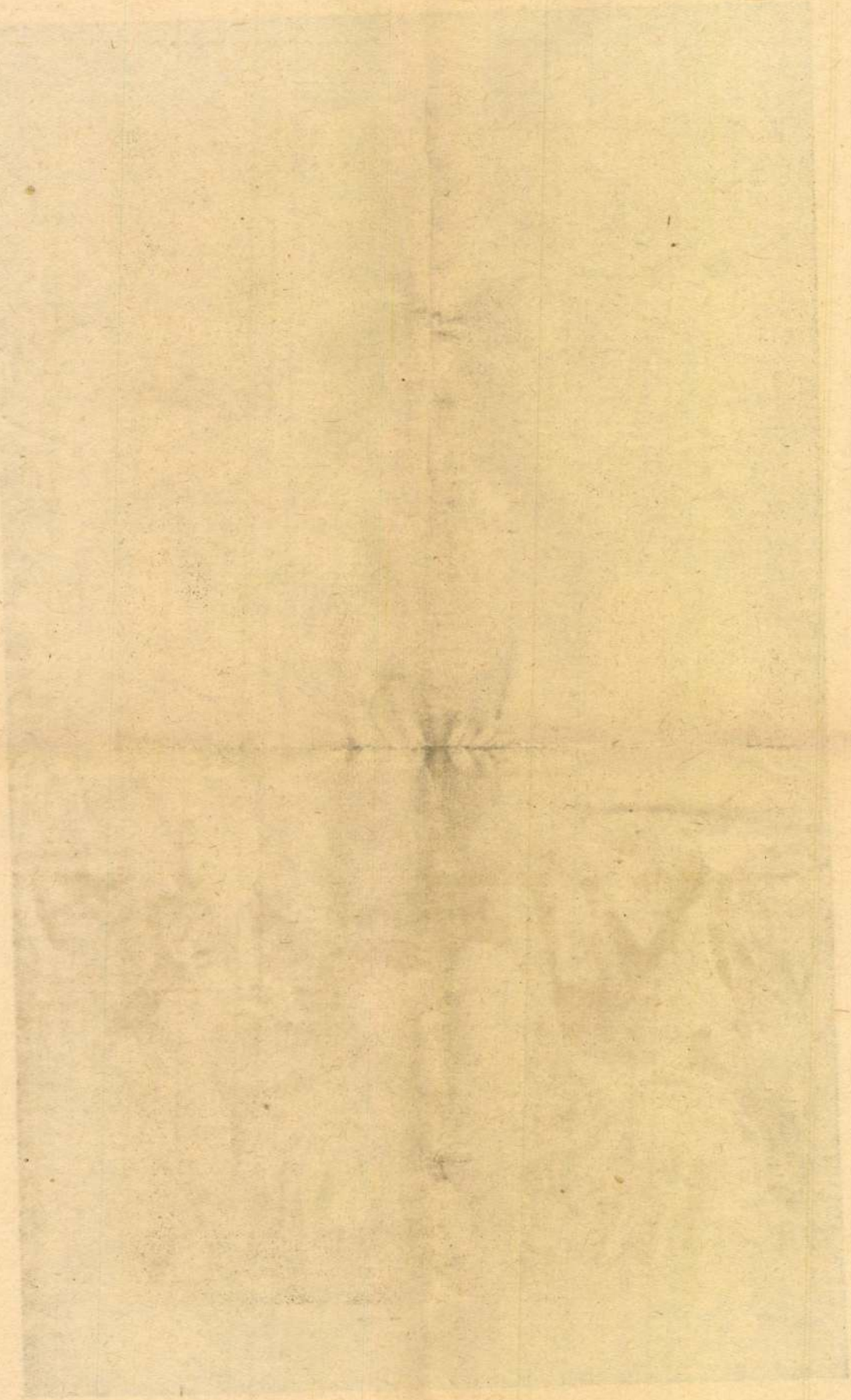

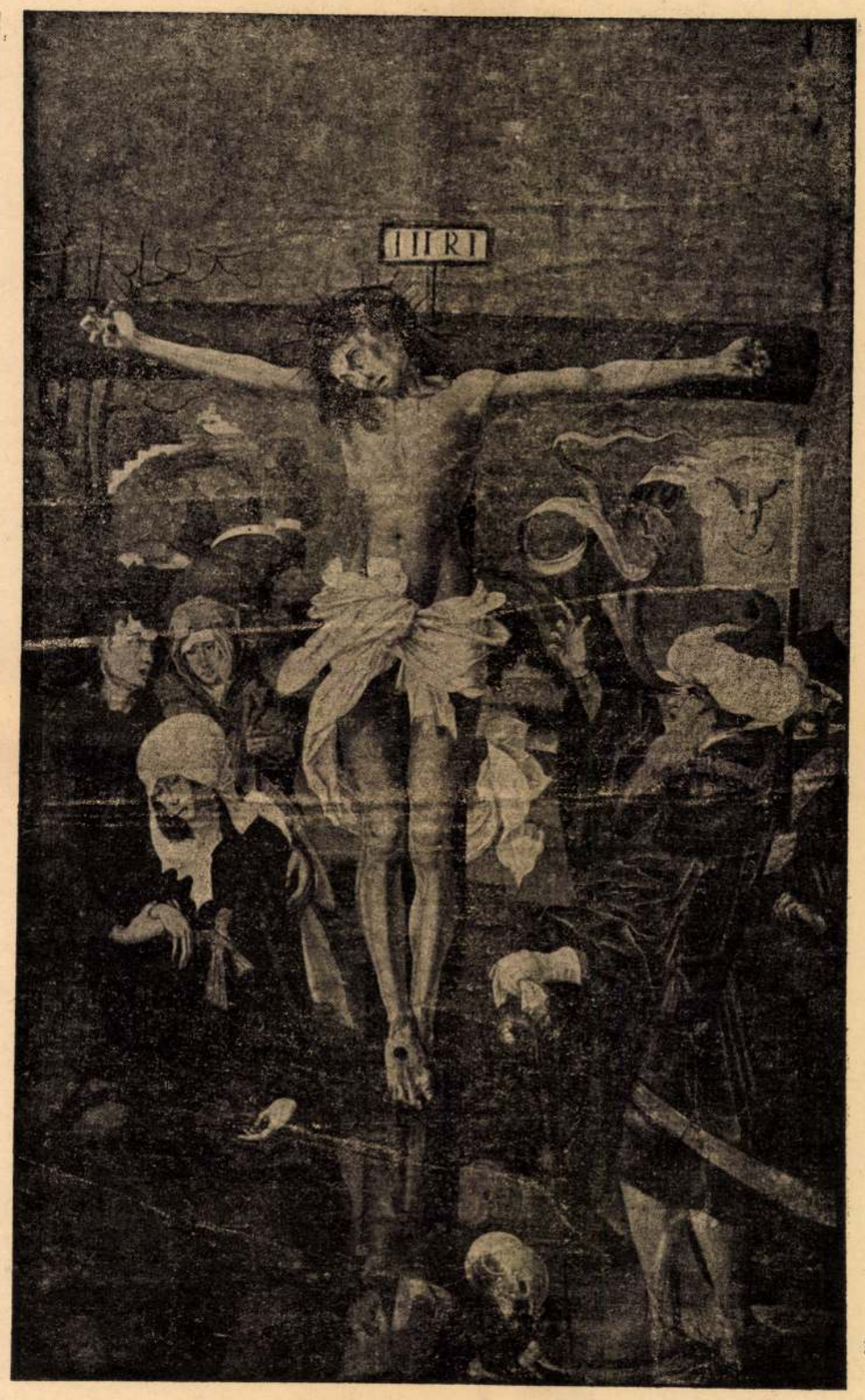

49. kép. *M. S. mester, 1506: Kálvária.*

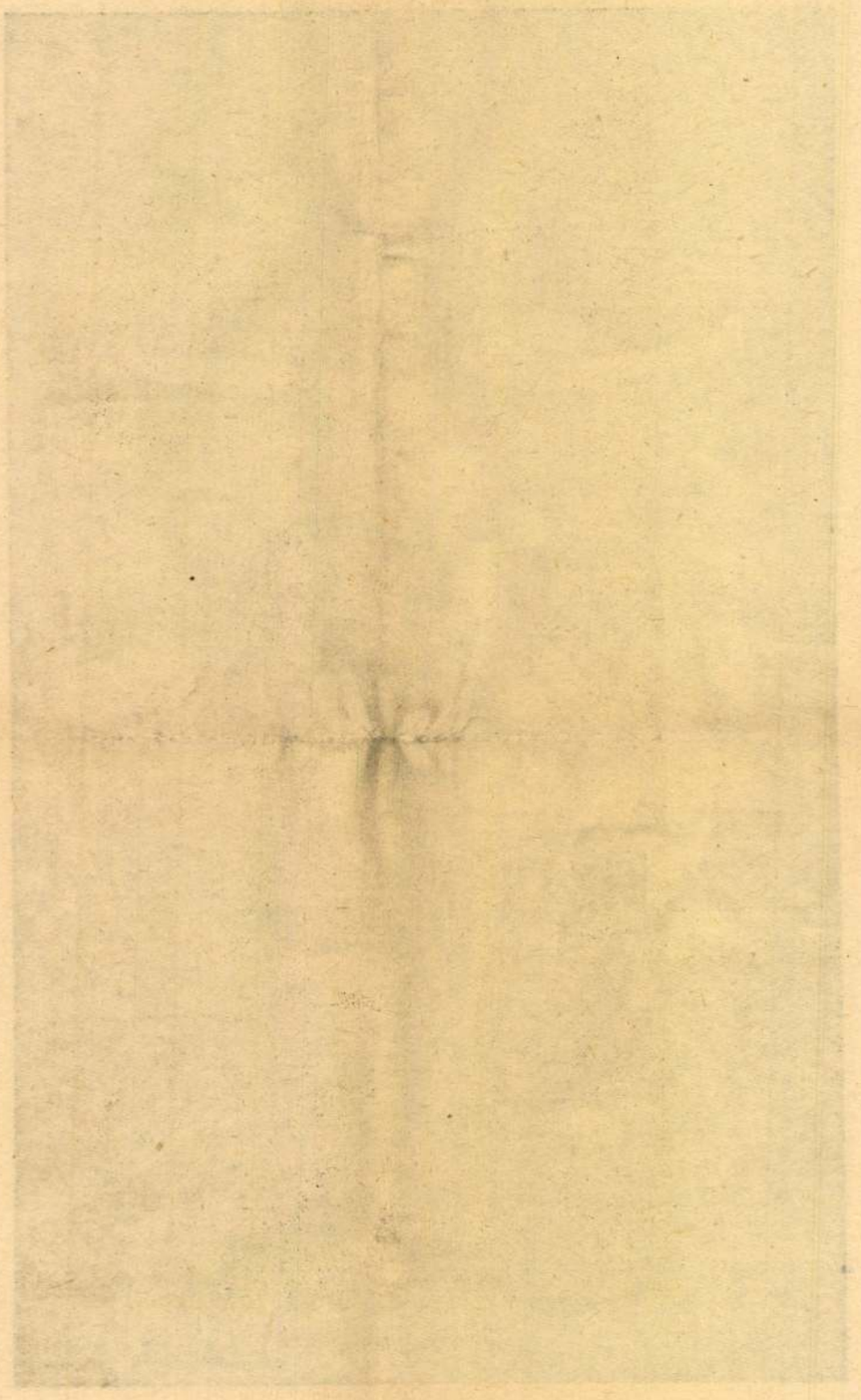

MS mester művészete. Magyar Szemle, XXXIII. kötet, Bpest 1938., 142—150 l. (3. kép, I. tábla.) — Leopold—Lippay: 54. l. (2. kép, XIV. táblán.) — Horváth Enrico: Il rinaiscimento in Ungheria. Roma, 1939., 98., 102—103. l., 162. kép.)

GARAMSZENTBENEDEKI FESTŐ 1510-ből
Oltárszárnyak:

1. *Vir dolorum és donátor* (51. kép)
(Belső kép.)

51. kép. *Garamszentbenedeki festő, 1510: Vir dolorum és donátor.*

2. *A tizennégy segítőszent* (52. kép)
(Belső kép.)
3. *Krisztus az Olajfák hegyén*
(Külső kép.)

4. *Ostorozás*
(Külső kép.)

5. *Keresztvitel* (53. kép)
(Külső kép.)

6. *Kálvária*
(Külső kép.)
Fa, tempera, egyenkint 95×61 cm.
A garamszentbenedeki apátsági templomból, hol a szentvérkápolna oltárának szárnyai voltak. 1. képet 1934-ben, 2.-at 1933-ban restaurálta Nikássy Lajos. A donátoros kép felirata: hoc opus fieri fecit dominus Joannes abas ad sanctum benedictum anno domini 1510. A donátor III. János apát, Mátyás kedvelt embere.
A passiojelenetek Ulrich Pinder Speculum passionis domini nostri Jhesu Christi (Nürnberg 1507) Schäuffelein, Baldung és W. Traut által készített metszetei után. (B. 34.)

Jordánszky Elek: Magyarországban s az ahhoz tartozó részekben lévő boldogságos Szűz Mária kegyelem képeinek rövid leírása. Pozsony, 1836., 27—28. l. (Az első hét kép rézmetszetével.) — Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új Magyar Sion, VII., 1876., 32. l. — -ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 19. szám. — Rényi 18—19. l. — z: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 524. l. — Körösy László: Esztergom. Esztergom 1887., 237. l. — Knauz Nándor: A Garam melletti szentbenedeki apátság. I. kötet. Bpest 1890., 44—45. l. (1. kép, 13. tábla.) — Maszlaghy II., 30., 41., 23., 24., 25., 26. szám. — Tört. Főcsoport 1525—26. szám. (Első kettő.) — Divald Kornél: Csúcsíveskori szárnyasoltáraink Bars és Túrócz vármegyében. A M. Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye XLV., 1911., 539. l. — Divald: Magyarország csúcsíveskori szárnyasoltárai. II. füzet. Bpest 1911., 40. l. — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bpest 1913., 20., 23. és 144. l. (Az első kettő képe mellékleten.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 14., 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar mesterek a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. — Gerevich: Kolozsvári Tamás. Bpest 1923., 6. és 31. l. (1. kép, 5. l.) — Lepold—Homor 96. l. — Gerevich: A régi magyar művészet európai helyzete. Bpest 1924., 23. l. — Gerevich PA, 213. l. — Rónay, Mária: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 5. l. — Hoffmann, Edith: Über Altäre aus Ungarn. A Műgyüjtő, V., 1931., 167—168. l. — Genthon: RMF, 122—123. l. — Genthon: Egy budai humanista aranycsészéje. Tanulmányok Budapest multjából, III., 1934., 139—140. l. (2. kép, 144. l. után.) — Hoffmann Jegyzetek 18. és 26. l. — Csánky Miklós: A lőcsei Vir dolorum-oltár. MM, XIII., 1937., 58., — Csánky Dénes: Tanulmányok a szepességi táblaképfestészet XVI. századi történetéhez. MM, XIII., 1937., 338. l. — Jajczay János: Az eucharisztia a művészetben. Tükör, VI., 1938., 330., l. 1. kép, 327. l.) — Rados Jenő: Magyar oltárok. Bpest 1938., 36. l. — Jajczay János: A művészet hódolata az eucharisztia előtt. Bpest 1938., 1. kép, 98. kép. — Babits Mihály: Szent István városa. Pesti Napló, 1938. szeptember 4., 31. l. — Leopold—Lippay 54. l.

MAGYAR (GARAMSZENTBENEDEKI) FESTŐ 1510 körül
Két oltárszárny:

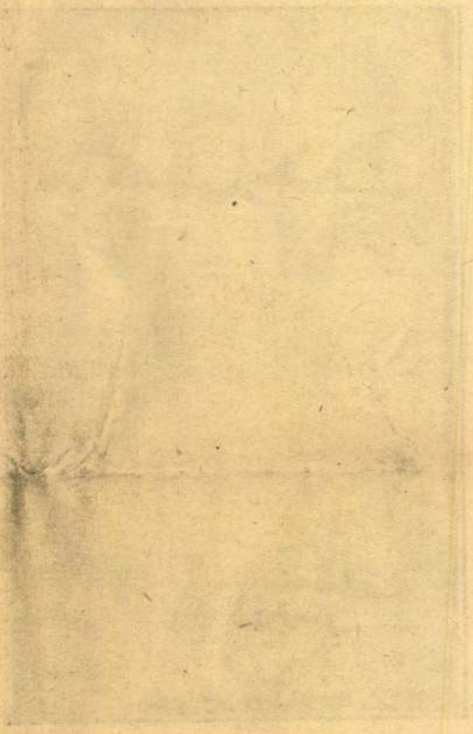

52. kép. *Garamszentbenedeki festő 1510: A tizennégy segítőszent.*

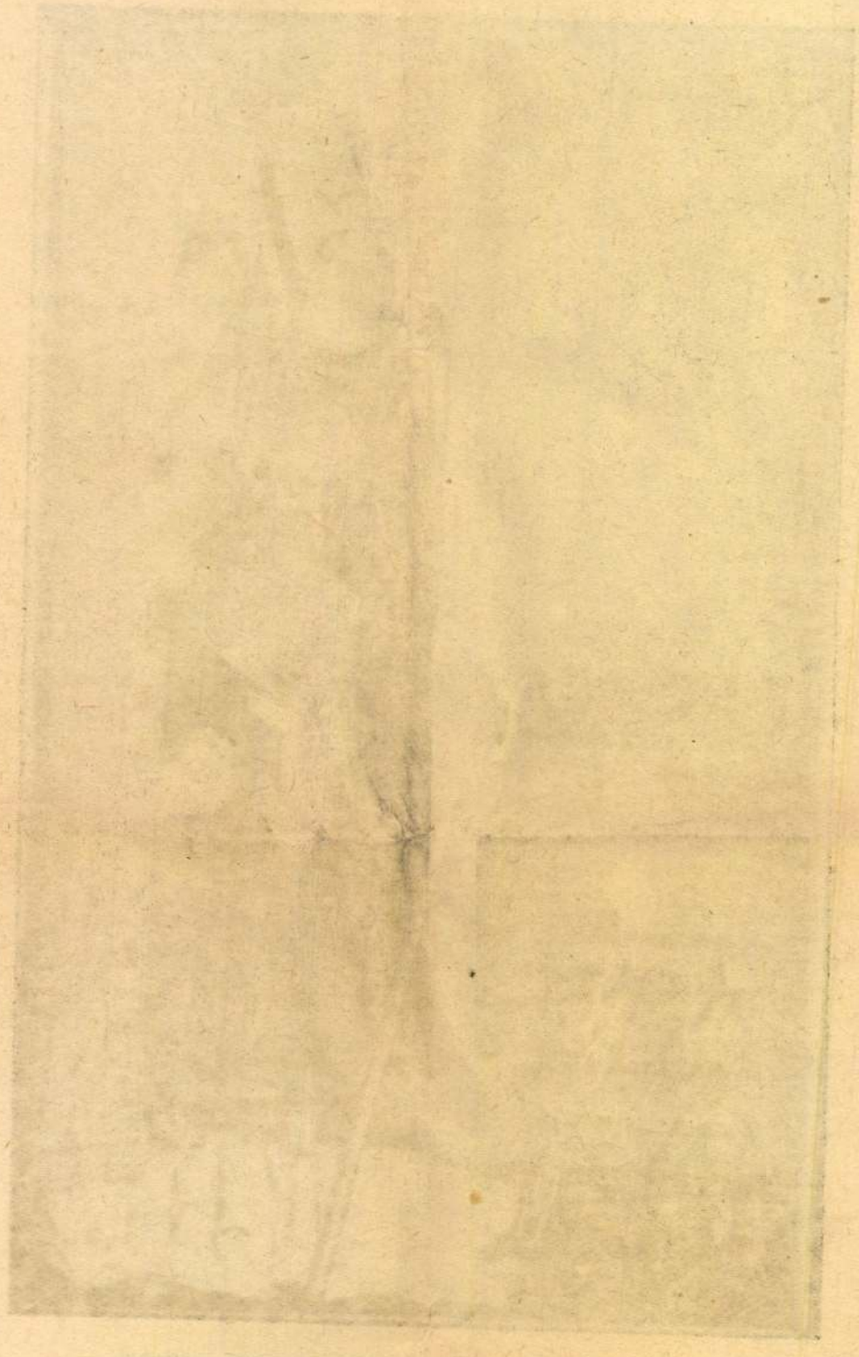

53. kép. *Garamszentbenedeki festő, 1510: Keresztvitel.*

54. kép. *Magyar festő 1650 körül: kapisztranói Szent János.*

MAGYAR FESTŐ 1520 körül

1. *Szent Vid olajbafőzése*

2. *Szent Miklós és a hajósok*

Fa, tempera, egyenként 72×42·5 cm.
Az Ipolyi gyüjteményből.
Ipolyi, Bihar vármegye, 131. szám.

MAGYAR FESTŐ 1520 körül

Oltárszárny:

1. *Pásztorok imádása*

(Belső kép.)

55. kép. *Magyar festő 1700 körül: Kálvária.*

2. *Szent György*

(Külső kép.)

Fára húzott vászon, tempera, 150×73 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos 1934-ben.

MAGYAR (?) FESTŐ 1520 körül

1. *Szent István vértanú megkövezése*

2. *Szent Lőrinc vértanúsága*

3. *Ker. Sz. János lefejezése*

Fa, tempero, egyenként 79×60 cm.
A budapesti műkereskedelemből, 1941

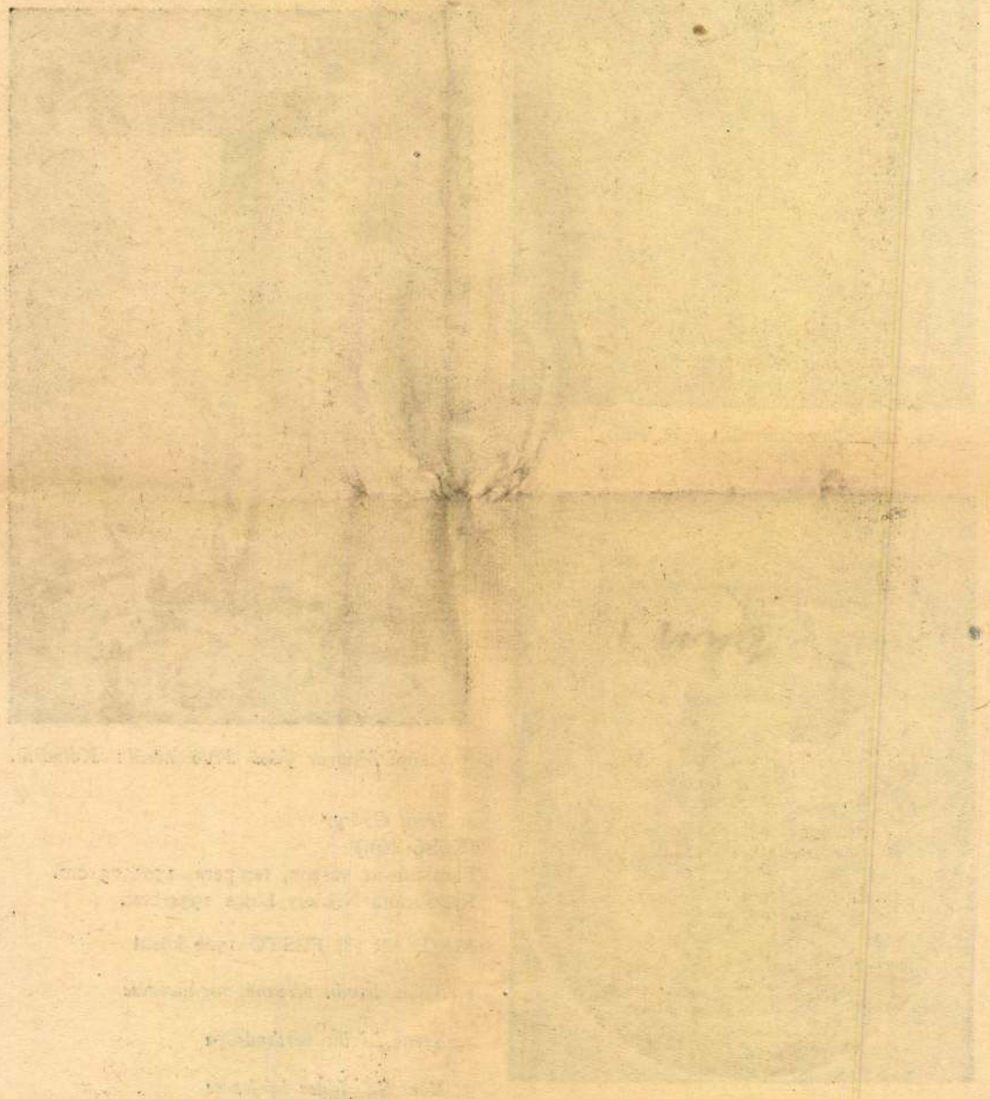

56. kép. *Magyar festő 1710 körül: Kuruc csatajelenet.*

MAGYAR FESTŐ 1650 körül
Capistranoi Szent János Nándorfehérvárnál
(54. kép)
Réz, ovális, olaj, 40×31 cm.
Restaurálta Nikássy Lajos 1933.

1. *Angyali üdvözlet*
(Belső kép.)

2. *Krisztus az Olajfák hegyén*
(Külső kép.)

3. *Szűz Mária és Szent Erzsébet találkozása*
(Belső kép.)

4. *Krisztus ostorozása*
(Külső kép.)
Fa, tempera, 96×51·5 cm.

A garamszentbenedeki apátsági templomból. Angyali üdvözlet és Mária és Erzsébet találkozása Dürer B. 19., illetve 84. fametszete után.

Maszlaghy II., 479—480. szám. — Haiczl Kálmán: A garamszentbenedeki apátság története. Bp. 1913., 144. l. (1. és 3. kép a mellékleten.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 14, 5. l. — Gerevich PA, 213—214. l. — Genthon: RMF, 114. l. — Hoffmann: Jegyzetek 10., 14. és 26. l.

MAGYAR (SZÁSZFALVI) FESTŐ 1515 körül
Templomépítés
Fa, tempera, 55×49·5 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
A szászfalvi r. k. templom Szent Ilona és Szent Egyed oltárának mesterétől.
Ipolyi Biharvármegye, 146. szám.

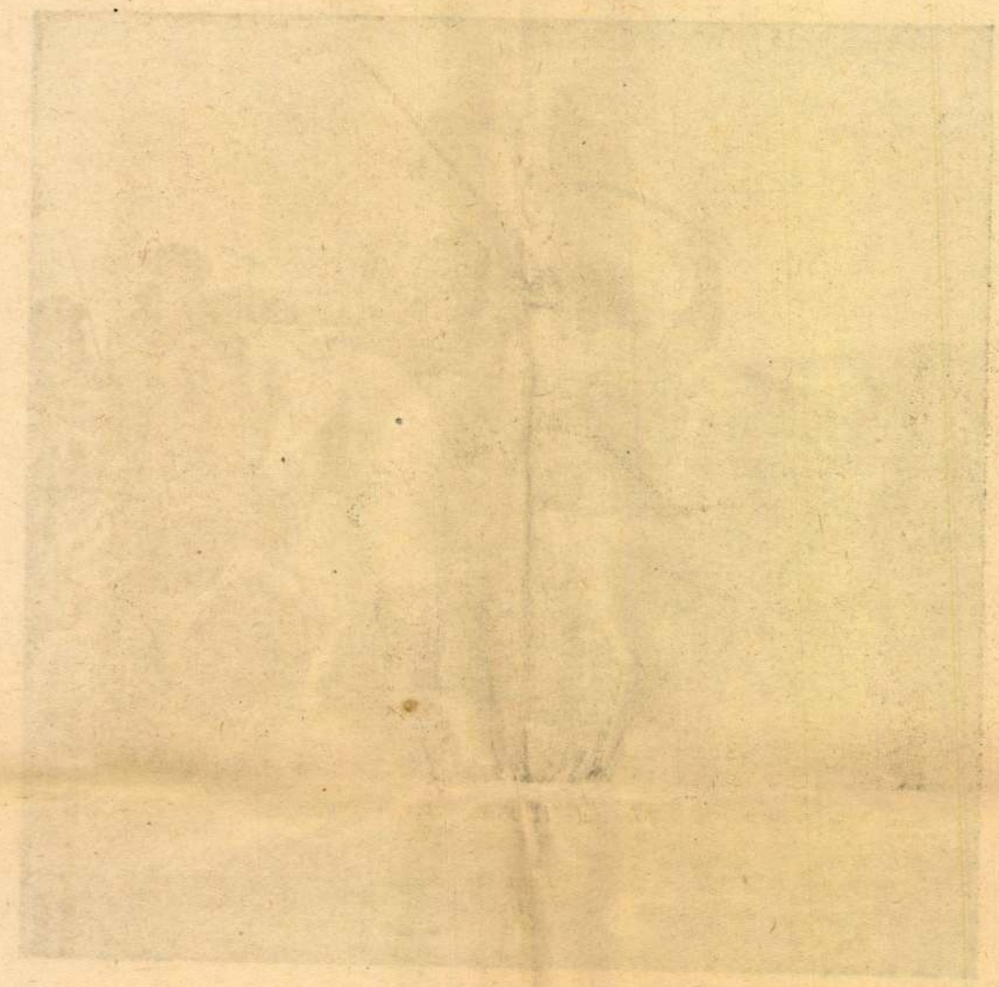

57. kép. *Magyar festő 1717 körül: II. Rákóczi Ferenc a szultánnál.*

LŐCSEI FESTŐ 1650 körül
Kálvária
Fa, olaj, 106×96 cm.

MAGYAR FESTŐ 1650 körül
Árpádházi Sz. Erzsébet
Fa, olaj, 68×54 cm.
Álublóról

MAGYAR FESTŐ, 1670 körül
Szelepcsényi György prímás arcképe
Miniatür, pergamenen, 12×8 cm.
A prímási levéltárból.

MAGYAR FESTŐ, 1680 körül
Ali, az utolsó esztergomi basa
Vászon, olaj, 61×46 cm.

MAGYAR FESTŐ, 1700 körül
Kálvária és passiojelenetek (55. kép)
Vászon, olaj, 122×100 cm.
A pesti angolkisasszonyok (azelőtt dominicana-apácák) kolostorából.
A passiojelenetek Dürer-nyomán.

MAGYAR (?) FESTŐ 1710 körül
Kuruc csatajelenet
Kuruc csatajelenet
Vászon, olaj, 60×65 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magyar Sion, II., 1871., 376. l. — Gerevich PA, 220. l. — Gerevich IPGY, 94. l.

MAGYAR (?) FESTŐ 1710 körül
Kuruc csatajelenet (56. kép)
Kuruc csatajelenet
Vászon, olaj, egyenként 32×35 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből, ki 1870-ben külföldön vette.
Ipolyi Arnold: Századok, N, 1870., 572. l. — Gerevich PA, 220. l. — Gerevich IPGY, 94. l. (Képe elsőnek 94. l.)

MAGYAR FESTŐ 1710 körül
Kuruc lovasok
Vászon, olaj, 26×35 cm.
Gerevich PA, 220. l.

MAGYAR FESTŐ 1717 körül
Rákóczi Ferenc fogadtatása a szultánnál (57. kép)
Udvari ebéd Rákóczi tiszteletére
Vászon, olaj, egyenként 81×116 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből, ki 1870-ben külföldön vette.

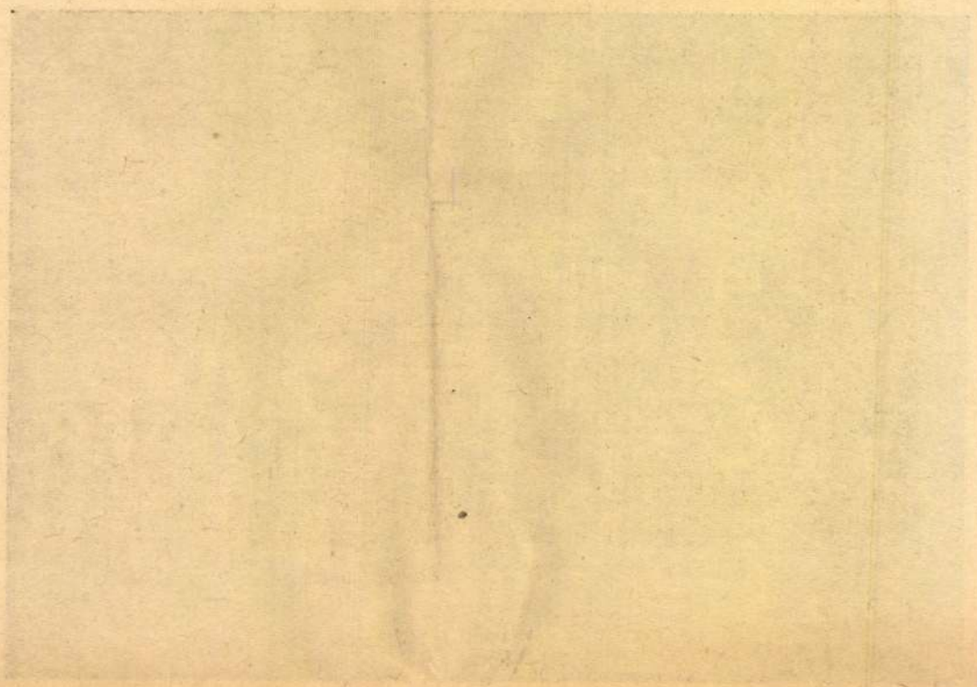

58. kép. *Magyar festő 1780 körül: Életkép inniukészészülő nemesemberrel.*

A kosztümök gondos részletezéséből kiviláglik, hogy a képet oly művész festette, ki Rákóczi kíséretében résztvett.

Ipolyi Arnold: Századok, IV., 1870., 572. l. — Új Magyar Sion, II., 1871., 375. l. — Ipolyi Biharvármegye, 274. és 275. sz. — Gerevich PA, 220. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi 105. és 107. szám. — Gerevich IPGY, 94. l.

MAGYAR FESTŐ 1758-ból
Mária Terézia
Vászon, olaj, 140×110 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Ipolyi Biharvármegye, 318. szám.

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Életkép kártyázókkal

Életkép inni készülő nemesemberrel (58. kép)
Fa, olaj, egyenként 30×45 cm.
Ipolyi Arnold gyüjteményéből.
Ipolyi Biharvármegye, 284. és 287. szám. — Gerevich PA, 220. l. — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 101—102. szám. — Gerevich IPGY, 94. l. (Az utóbbi képe 87. l.)

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Férfiarckép
Vászon, olaj, 36×36 cm.

MAGYAR FESTŐ 1780 körül
Krisztus a keresztfán, körül szentek életéből jelenetek
Vászon, olaj, 115×75 cm.
A budai jezsuita kolostorból, a tabáni plébános ajándéka.

MAGYAR (NAGYSZOMBATI) FESTŐ 1783-ból
A Szentlélek eljövetele
(Pecsétterv.)
Ovális, bádog, olaj, 41×32·5 cm.
Körirata: Sigillum piae congregationis sacerdotum v. secularium anno domini 1783.

Kolozsvári Tamás

33-41. l.

B. E. mester

MS mester

Magyar festők

XIV. – XVI. sz.

a primási képtár-

ban

KOLOZSVÁRI Tamás

Mucsi András: Kolozsvári Tamás
Bp. Corvina, 1978
[rec] Bogyay, Thomas von
Ung. Jb Bd. 12 1982/1983 (1984) 268-269

zenei, valamint a képzőművészeti élet kölcsönha
kutató feltárását, annyira nem értünk egyet Fülep
merev kaptafára húzásával. Fülep írása „problém
mány, ítélkezésének egyik sarkalatos pontja az „
könyve *művészettörténet*, amelynek, ha nem is szaba
vétől, mindenesetre a *minőséget* kell fokozottabb
állandó versenyfutás, amit Genthon rákényszerít m
az évszámok mérlegén majdnem mindig könnyűne
szempontból helyes mérce, de a magyar művésze
értékelés elhangsúlytalanítására vezet és igazságta
latomat: az időszerűség szemszögéből nézve festés
a minőségi ítélkezés kedvezőbb lett volna. Amaz o
gosabb, emez szubjektívebb, de a jövőre vetítve m

Ennek a meglehetősen rideg felfogásnak a köve
vében nem forrong, nem alakul izgalmasan feste
megteremtődik, fejlődik, van. Az útján esett trag
Munkácsy) nem hatnak megrázóan, mert Genthon
a bonyolult okok gyökeréig, — a szerencsés betel
gásra (*Nagybánya, Ferenczy, Rippl-Rónai*) mert a
összehasonlító évszámokkal borítja be a virágzást
így nem egy érzékeny művészlélek megindultságá
hozzánk, hanem a rendszerező, tudós elme felle
hangján. Genthon óvakodik a vallomástól, tudósi
szóhoz, módszere objektív. Közvetlen élményei é
mányának rendszeressége furakodik, a történeti
és az időszerűség kíméletlen érvényesítésével. Mó
művészetünknek és az európai szándékokkal való
kintését, de rendteremtő elhatározása kiöli azt a f
a csodavárásnak, azt a lehetőségét, amelyet a ma

Kolozsvári Tamás

Neve emlitve

Nepszava 1969 junius 11
7. old

Kolozsvári Tamás

nevét említi

Radocsay Dénes: Genthon István és a régi magyar művészet. - Művtört.Ért. 1970.4.sz. 261-262. l.

Kolozsvári Tamás, festő

- munkái az erdélyi Kemény Múzeum új kiállításán

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. aug. 563. l.

Kolozsvári Tamás

Egyik műve szerepel az új belyegsorozaton

- Sándor Kálmán -: Ecclesiastical art on stamps

Daily News 1970 XII.6

Kolozsvári Tamás

a XV. sz. első felében élt,

Mucsi András ívt róla Zsmonografiát

a „Művészet Zsörnyotása" c. sorozatban

Kiprőművészet

Lipsia 1970 március

200. old

Kolozsvári Tamás

„Lent Miklós gabonanodója"

Repü.

A magyarországi mév. tört. V.

Corvina 1971.

Kolozsvári Tamás

fa tő

„Keresztrítel" Repr.

+ magyarországi műv. tört. IV.

Corvina 1970.

1) Kolozsvári Tamás

festő

Műve a garamszentbenedeki festett oltár 1427-ben készült.

Kolozsvár - Nagyváradról Budára került.

Az oltár jelenetei: Keresztrefeszítés, Miklós

A magyarországi műv. tört. I. 157.

~~MRT Minerva~~ Corvina 1970

2) Kolozsvári Tamás

k tő

legenda jelenetei.

A magyarországi műv. tört. I. 158.

~~MR~~ Corvina 1970.

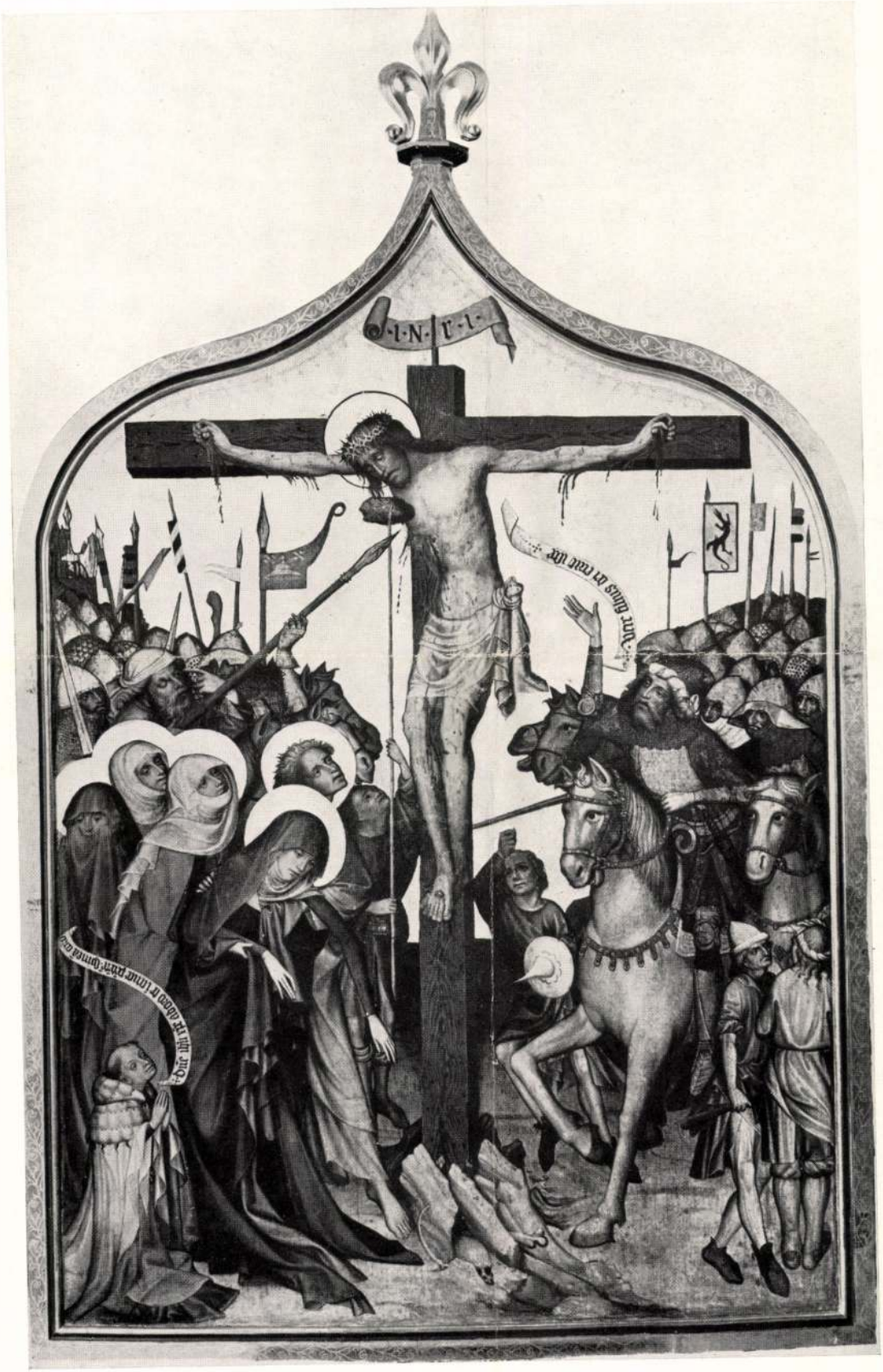

Kolozsvári Tamás 1427

Esztergomi keresztény muzeum

29. tábla -

Kolozsvári Tamás: Szent Benedek

Szent Egyed. 1427.

Esztergomi Keresztény múzeum

Kolozsvári Tamás

Erdély 1940

Kolozsvári Tamás

XV. 14.

cod

Csabai, Etienne: Les transformations de l'art hongrois. Nouvelle Revue de Hongrie. Mars 1942.

126. l.

FÉMÁRU
GYÁRI-JEGY.

METALLWAREN
FABRIKS-MARKE.

LLINI «

ÁRUGYÁR R·T·

LLWARENFABRIK A·G·

A 15 • TELEFON: JÓZSEF 2 — 14·

Budapest, ...

Kolozsvári Tamás

festő XV. sz.

irod

Birókolozsvárisz Mihály

8. l. 9. l.

irod

Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás, az első magyar képtáblo festő. Az Orsz. Magy. Régészeti Társulat évk. I. Bpest 1923.

Divald Kornél: Magyarország művészeti emlékei. Bpest 1927. 145-146. l.

Genthon István: A régi magyar festőművészet. Vác 1932. ~~[illegible]~~-36-39. l.

48. HÉT

VASÁRNAP

25

Katalin, Katalin

HÉTFŐ

26

B. János, Milos

bet

KEDD

27

Érm. Mária, Virgil

SZERDA

Kolozsvári Tamás

festő 1427

lásd

Czobor Béla dr.

A történelmi kiállítás.

Budapest 1898. 32. l.

gedhe-

a mos-

állapotnak

gészen ön-

?

átalakitási

ükség nél-

emléki szem-

ínja, sőt

után

ha a tervező kikutatná az eredeti terveket s ezekszerint restituálná az épületet, ahhoz a Müemlékek Országos Bizottsága hozzájárulna. Minthogy a-

Kolozsvári Tamás

festő 1427

irod

Gerevich Tibor – Genthon

István: A magyar

történelem képeskönyvel.

Bpest, 1935. 56. l.

Kolozsvári Tamás

festő 1427.

Révai XXI. 515. l.

Kolozsvári Tamás

wod

Gerevich, Tibérius:

Von der älteren ungarischen Kunst. Ungarische Jahrbücher. 1925. 2-3. sz.

eretlen lárd
a cikket, mert
más minőszer
is meg lesznek
benne emlitve

REICH

AUSGABE **A**

RGANG / FOLGE 4 / APRIL 19

AG DER NSDAP., FRANZ E

THIER

ban a vitézi, lovagi ábrázolások már igen megsokasodnak a pecséteken s különösen a síremlékeken : a magyar harci viselet képe immár nem találgatás tárgya. [102]

Még a korai gótika emléke a földvári templom egyik, párviadalt ábrázoló pillérfejezete, a XIV. századi szobrászat nevezetes emléke.[103] (12. kép.) Két harcos küzd itt, a szűk térségben mesterien egybekomponálva. Mögöttük a lovak szegzik le fejüket. Páncélos fegyverzetben, nyitott vizirű bacinet-sisakban, csuklyás fegyverkabátban szegzik egymásnak rövid tőrüket az ellenfelek, a XIV. századi előkelő lovagok benyomását adva. A plasztikai ábrázolás szelleme a korabeli történeti festészetre, a Szent György- és a Szent László-ábrázolásokra utal. A csata jelenetét a földvári oszlopfő is kevés alakra csökkenti, a harc mozzanatát sűríti a párviadalban. Ez a tömör, szűkszavú jelenetezés a régi magyar művészet egyik legsajátabb jellemvonása s mindazoknál az ábrázolásoknál, amelyek igaz s mély művészi hagyományok eredményei (derzsi freskók), állandóan visszatér.

12. Párviadal. Oszlopfő a földvári templomban. (XIV sz.)
Singolar tenzone. Capitello nella Chiesa di Földvár (sec. XIV).

E sajátságokat ékesen bizonyítja a Nagy Lajos-korabeli magyar szobrászművészet egy másik igen fontos, bár eddig kevéssé méltatott, idegenbe elkönyvelt alkotása: a bécsi Szent István-dóm déli oldalkapujának az ú. n. »Fürstentor« nak Saul bukását ábrázoló kődomborműve (13. kép). Az újabb kritika [104] megállapította, hogy e művet Kolozsvári György és Márton, a magyar szobrászat európai jelentőségű nagy mesterei alkották. A páncélos lovagok alakja, fegyverzeteik dísze, arcaik, a kitűnő realizmussal adott lovak s egyéb részletek a prágai lovasszoborral való szoros rokonságra mutatnak ; mindenesetre a magyar bányákban fejtett kövek megmunkálásának feladata technikailag más szempontok szerint igazodott s más követelményeket kívánt a dombormű síkba állított kompozíciója is. Éppen ez a csoportosítás nyujtja itt is a

vitatott kérdése. Kezdetben Tübingiai János, osztrák festőnek tulajdonították ezt a csataképet, aki egyébként Zsigmond udvarában is működött. A legújabb kutatás megállapította, hogy Nagy Lajosnak a törökökkel vívott küzdelmét ábrázolja s — *Gerevich Tibor* véleménye szerint[101] — Kolozsvári Tamást sejthetjük mesterében. A kép bal mezőnye Mária imádását ábrázolja, míg a jobb mezőny a lovon ülő királynak és seregének a törökökkel

11. Nagy Lajos csatája. St. Lambrecht. Stájerország.
La battaglia di Luigi il Grande. St. Lambrecht, Stiria.

vívott csatáját nyujtja, a mariazelli Nagy Lajos-relief modorára emlékeztetve. A képszerkesztés, az egyes arcok és alakok, valamint a színezés is a garamszentbenedeki oltárra utalnak; a csata jelenetében itt is ugyanazt a lelkiséget látjuk visszatükrözve, mint a székelyföldi freskókon. A Nagy Lajos-csatakép művészetének magasrendűsége s alkotójának neve és személyisége folytán a magyar csatafestés egyik legfontosabb emléke (11. kép).

* * *

Mielőtt a magyar reneszánsz csatakép-ábrázolásaival foglalkoznánk, nem mehetünk el említés nélkül a harci jeleneteket ábrázoló gótikus plasztikai emlékek mellett sem. Zsigmond korá-

Kolozsvári Tamás

2

KOLOZSVÁRI TAMÁS: KÁLVÁRIA. *Esztergomi keresztény múzeum.* Képünk annak a nagy szárnyasoltárnak maradványaihoz tartozik, amely a XV. század második negyedében, Zsigmond király korában készült és egykor a garamszentbenedeki monostor templomában állott. A Keresztrefeszítés az oltár középső része volt. Lent a balsarokban az oltár megrendelője térdel. A szárnyképek, amelyek kettős sorban sorakoztak egymás mellé, Krisztus kínszenvedésének történetéből és szentek legendáiból vett jeleneteket ábrázolnak. Az oltármaradványokat Kolozsvári Tamás 1427-ben készült munkájának tartják, még pedig egy 1905-ben elégett predella alapján, amelyen ez a név és ez az évszám volt olvasható. Az oltármaradványok, amelyek a gótikus művészet úgynevezett lágy stílusú periódusának ismérveit mutatják, nagyfontosságú emlékei a régi magyarországi művészetnek.

Petrovics M.M.

103. l.

Vászonkötésben — — — — — — — — —	2.50
GÁTI: **Diáklexikon.** Kötve — — — — — —	4.80
TAMÁS ISTVÁN: **Háry János az olimpiászon.** (16 ötszínű és 80 egyéb Enyvvári illusztrációval.) Díszkötésben — — — — — — — — —	4.80
TAMÁS ISTVÁN: **Háry János újabb kalandjai.** (Enyvvári 5 színű illusztrációival.) Díszkötés	4.80
TAMÁS ISTVÁN: **Potyautas.** Kötve — — — —	4.80
GONDA LILLY: **Méthode dramatique.** Fűzve —	4.80
„ „ „ „ Kötve —	5.80
DR. TOTIS BÉLA: **A fogamzás titka.** Fűzve —	3.60
DR. HALMOS: **Mit kell tudni a szívről és szívbajok megelőzéséről** — — — — — — — —	2.80
DR. LIEK danzigi sebész-főorvos **Rákbetegség gyógyítása, megelőzése.** Fűzve — — — —	3.60
Kötve — — — —	4.80
GROVESS—ROSS: **Boldog vagy-e asszony?** Fűzve	4.40
„ „ „ „ „ Kötve	5.50
KARINTHY—GUNDEL: **Vendéget látni** — —	—.80
100 rögtönzött étel — 100 francia tojásétel — 100 recept a burgonya elkészítéséhez — 100 mód a gyümölcs elkészítéséhez — 100 mód a főzelék és saláták elkészítéséhez — 100 sütemény és torta recept. 100 diétás recept és étrend. Ára kötetenként — — — — — — — — —	—.96

Hely és kelet *Cég*

Kolozsvári Tamás

vod

Csánky Dénes

A Szépmüvészeti Muzeum
ujonnan rendezett
gyűjteményei.

MAGYAR MUVESZET

1936. 244. l.

Kolozsvári Tamás

festő.

Emlékezet okáért írde írom, azt is, amit a nagy
érdemű Kovachich Márton repertoriumának
4778. dik száma alatt egy Garan szent Benedeken
található képről hiven leírt: Item istam Ta-
bulam fecit fieri honorabilis vir D. Nicolaus
de S. Benedicto filius Petri dicti Petrus Lector et
Canonicus Ecclesiae Taurinensis, Cantorque
Capellae Regiae Maiestatis per Magistrum
Thomam Pictorem de Kolozsvár. – (A tzimerek
után) Ad honorem Sanctae et Individuae Tri-
nitatis et Virginis Matris gloriosae, et S. Egi-
dii, et omnium Sanctorum, ut ipsi intercede-
re dignentur pro anima eius, et animabus Petri
et Consanguineorum, et omnium Benefactorum
suorum in Conspectu Domini nostri Ihesu
Christi amen. A. D. 1427."

Krüchten József. Harai művészek. Tudom. Gyűjt.
1821. II. 124. l.

Kolozsvári Tamás

(Magister Thomas pictor de Kolosvár)
irodalmához

(tartalma a Tud. Gyűjteményből.
1821. II. 124. l.)

Közel áll ehez az, meget 1427 ben a barsi Garam melletti szent Benedek monostor temploma számára Szentbenedeki Miklós Győri kanonok s a kiráj udvar kápolnája ennekkarának igazgatója készíttetett Kolozsvári Tamás festő által. Az oltárra a szent Háromság, a Beld. Szűz a Mindszentek és Sz Egyed lehettek a fölirat szerint a főlépek. Mégezek alatt a donátor emberei voltak alkalmatva és arcképe szülei és testvérei kiprivel együtt előállítva.

Ipolyi Arnold: A besztercebányai egyházi ~~78. l.~~ műemlékek története és helyreállítása. Bpest. 1878. 78. l

Kolozsvári Tamás: A keresztvitel.

Rendkívül jelentős műalkotással állunk szemben, amelynek érdekességét még fokozza, hogy győri kanonok rendelte s kolozsvári művész készítette, szóval a nyomok nem a Felvidék, hanem az ország szíve felé vezetnek. Kolozsvár és Garamszentbenedek között, mint állomás, hihetőleg Buda is szerepet játszott. Ha valamiből a Zsigmond-kori magyar festőművészet igazi képét kap-

hatjuk, úgy ebből az oltárból. A nagy művészet tiszta levegője csap meg, ez az oltár *grand art*, nagyigényű, cseppet sem vidékies. Származását illetőleg a szkeptikusoknak el kell hallgatniok, a mester önmagát *Thomas de Colossvar*-nak, nem Thomas von Clausenburg-nak nevezi, amiből nyilvánvaló, hogy nem erdélyi szász, hanem magyar ember volt.

Az oltár középképe a Kálvária jelenetét ábrázolja. Mint a fentebb ismertetett emlékeknél, itt is a középkép a maradibb, ami ezúttal nem jelenti azt, hogy kevésbé értékes lenne. A hatalmas arányú, sokfigurás kompozíció még egyszer, komor erővel megzendíti a trecento formanyelvét. Szerkezete rendkívül hatásos. Nagy, masszív tömegeket helyez a kereszt jobbjára és baljára, csak látszólag tömegeket, mert egyéni életet élő szenzibilis figurák torlódnak egymás mellé. Mennyi gyengédség nyilvánul meg Szűz Mária fájdalmas alakjában! Termete erős contrapposto-val balra hajlik, köpenye lágy ráncokban fut a földre, szép kezei tehetetlenül, ernyedten nyúlnak ki. Itt suhanc rázza az öklét, amott Szent János evangélista ihletett, lázas fejét az Üdvözítőhöz emeli. Az előtérben hóhérlegények beszélgetnek, mint akiknek a kivégzés már nem újság. Egyik ló megtorpan a kereszt lábánál, a másik vadul nyerít; karok, lándzsák és zászlók merednek fenyegetően a levegőbe. Odafönn a kereszten, szenvedélytől mentes

Kolozsvári Tamás: A Kálvária.

Kolozsvári Tamás: Részlet a Kálváriából.
(Zsigmond király arcképe.)

Ez az első magyar táblakép, sajnos, erősen meg van újítva, át van festve s így a vizsgálódások csak nagyjában történhetnek meg. A kép tipikusan olaszos jellegű, a korbeli franko-flamand és német-cseh piktúrához nincs köze. A Madonna szelíd fejhajtása, mandulaalakú szemeinek mélázó tekintete, a hosszú, hegyes orr, az apró száj, de főkép az áttetszően sovány kezek finom és gyengéd rajza, végül a (ma már tönkrement) ruharészek arany ornamentikával való pompázó díszítése a sienai festészetet idézik emlékezetbe.

A máriacelli Madonna függőkép, a korban utána következő, ugyancsak XIV. századi báti képek már nem önállóak: szárnyasoltár töredékei. Velük vonul be a szárnyasoltár a régi magyar festőművészet történetébe, innen kezdve játszik hatalmas, szinte kizárólagos szerepet.

A báti képek 1911 és 1916 között kerültek a hontmegyei Bát község templomából az esztergomi Keresztény Múzeumba. A templomban annakidején ezeket az oltártöredékeket későbbi, XV. századvégi táblákkal összefűzve antependiummá alakították át, a múzeumban megtörtént ennek a komplexumnak kettéválasztása. A régebbi képek kétségtelenül egy korai szárnyasoltár töredékei. Erre vall, hogy mindkét oldaluk be van festve. A belső oldalon, melyet részben aranyháttér díszít, két kép látható, jelenetek egy szent nő életéből, a hátsón két szent rendkívül elmosódott álló alakja tűnik elő.

A belső szárnyak két képe aránylag jó állapotban maradt meg, úgy, hogy tanulmányozásuk biztosabb alapon áll, mint a rongált máriacelli Madonnáé. A baloldali kép jelenete a néző felé

A báti képek (Esztergom).

Gerevich Tibor

szélesedő teremben játszódik le, mint aminőt a XIV. századi olasz piktura s általában a korbeli miniatűr-festészet gyakran ábrázolt. Az előtérben szent királyleány ül, kezében kerek tükröt tart, miközben a szolgálatára rendelt fehérruhás leányzó, aki mögötte ül, karjait mellén összekulcsolva tiszteletteljesen várakozik.

Mintha a lovagvilágról regélő miniatűrök profán tárgyú udvari jeleneteit látnók. A tükör szerepe, a két szelídarcú leány — úrnő és komorna — csendes merengése világiassá teszik a kompozíciót, amely pedig tárgyát kétségtelenül a szent történetekből vette.

A másik jelenet szabadban játszik. Baloldalon öreg, szakállas férfi áll, aki Madonnaképet tart kezében. Ez előtt térdel az imént látott szent leány és szolgája. A háttérben ház kapuja s néhány fa látszik.

Zsigmond-kori festőművészetünk legjelentősebb alkotása *Kolozsvári Tamás* garamszentbenedeki oltára (Esztergom, Keresztény Múzeum). Péterfia Miklós győri olvasókanonok, a királyi kápolna kántora készíttette 1427-ben Kolozsvári Tamás festővel. A festett szárnyasoltárból megmaradt a középkép, amely a Kálváriát ábrázolja, a passiójeleneteket (Krisztus az olajfák hegyén, keresztvitele, feltámadása és mennybemenetele) mutató négy belső szárnykép és három külső, Szent Benedek, Barii Sz. Miklós és Szent Egyed életéből merített jelenetekkel. Összesen nyolc kép ismeretes az oltárból, a kilencedik, egy külső szárnykép, elveszett.

Kolozsvári Tamás: Mennybemenetel és az Olajfák hegyen

Kolozsvári Tamás

(Kelemen Lajos): Kolozsvári Tamás, a kiváló XV. századbeli magyar festő köréből érülhetett ki a félezereves (magyarfenesi) falfestmények ünnéne. Keleti Ujság. 1935. XVIII. 204. sz.

(Kelemen Lajos): Félezereves falfestményt federtek fel egy szomszédos magyar községben. (A magyarfenesi templom freskói.) Keleti Ujság 1935 XVIII. 4. sz.

Sza Kelemen

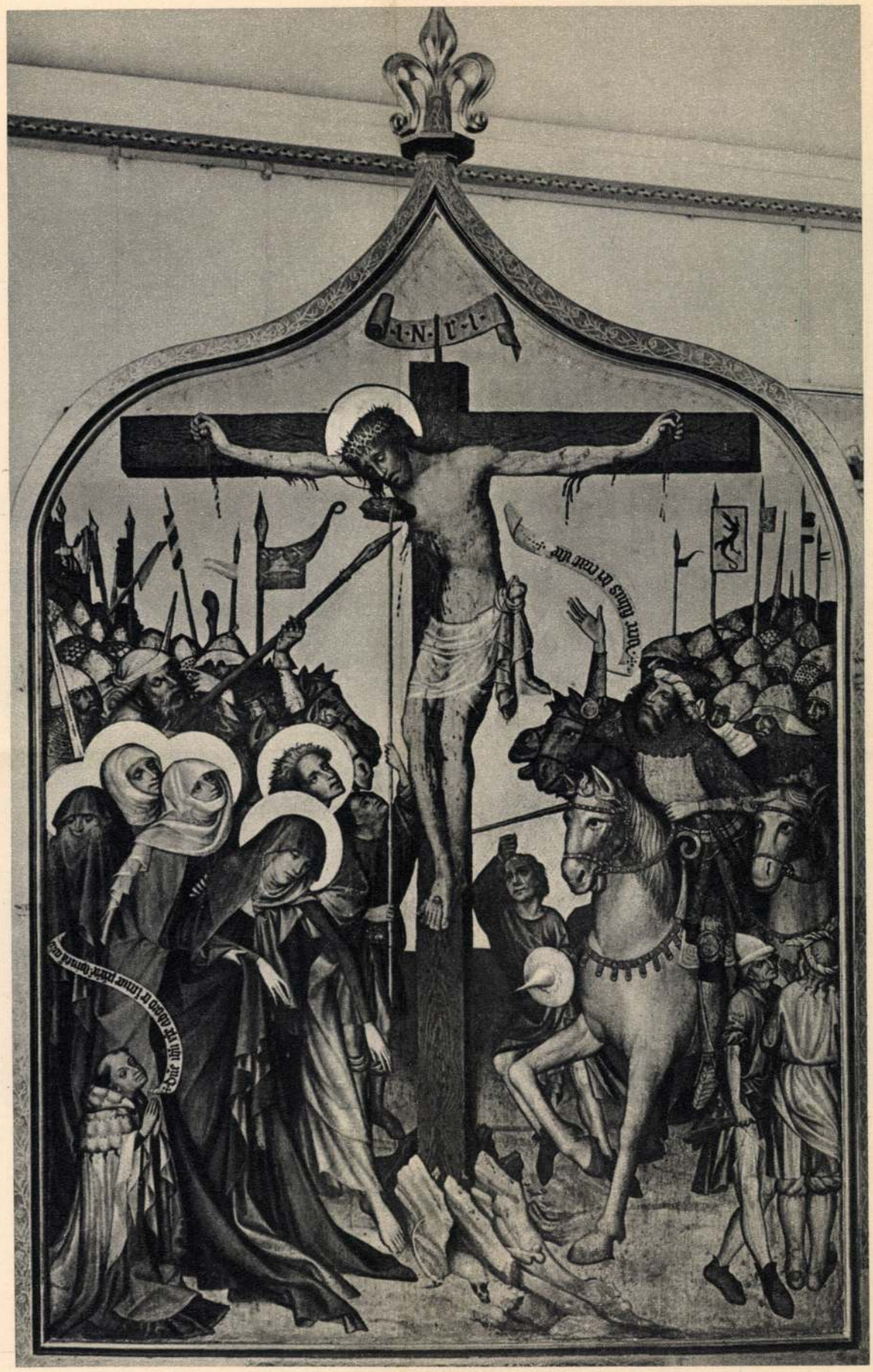

KOLOZSVÁRI TAMÁS: KÁLVÁRIA

Petrovics MM

MAGYARORSZÁGI MESTER (XV. SZÁZAD VÉGE): MÁRIA HALÁLA

Ars Hungarica.

Irta: Ravasz László.

1. Mikor Kant a gyakorlati ész főségéről beszélt, egy olyan igazságot érintett meg, mely csak most vált közismertté. Ugy mondják ezt a mai gondolkodók, hogy az emberi szellem tevékenységei közül leginkább az akarat egyezik az élet lényegével. Onnan is látszik ez, hogy az életnek nem az ismerés a célja, sem nem az érzés, hanem az akarat, mégpedig önmagának az akarása. Az ismerés és az érzés eszköze az akarásnak, de az akarás létmódja az életnek. Existenciális az ismerés és az érzés is, de a létezés gyökere és üteme mégis az akaratban él.

Lehet azt mondani, hogy az ember akaró lény. Minden ember az, ennélfogva az életnek legnagyobb kérdése, miképpen érvényesül az emberi élet akarata? Az ethika az öntudatosan akaró lények viszonyát tárgyalja, amely vagy *akaratátvitel*, vagy *akaratátvétel;* ez a kettő azonegy folyamat két oldala. Kétféle úton érvényesülhet ez az akarati folyamat: a kényszerítés, vagy a megnyerés útján.

A nélkül, hogy részletes ethikai fejtegetésekbe bocsátkoznának, most kirekesztjük azt az akaratot, amely kényszerítés formájában érvényesül és csak azzal foglalkozunk, amelyik megnyerni és rábírni igyekszik. A törvénynek engedelmeskedni kell, mert az a természete, hogy kikényszeríthető. A kényszernek nem lehet ellenállni, legfeljebb el lehet menekülni előle, túl az erőszakon, sokszor túl az életen De a rábeszéléssel, a megnyeréssel szemben ott állok szabadságom és önelhatározásom teljes birtokában. Tőlem függ, hogy engedjek, vagy ne engedjek. Ha egyszer engedtem, az akarat, amelyre ráállottam, már az enyém lett és többé nem vádolhatom azt, aki rábeszélt; legfeljebb önmagamat, aki engedtem a rábeszélésnek.

Szemmel látható, hogy az élet nagyobbik része a kikényszerítő akaratokon *kívül*, a megnyerés és rábírás világában helyezkedik el. A parancs csak sövény és korlát, amely összefog és elválaszt, de körülötte az ezerváltozatú élet a rábírás roppant birodalmát mutatja. Rábírni akar a gyermek, mikor társának a maga játékát dícséri; a szülő, mikor nevel; a szerelmes, mikor hódít; a Sátán, mikor csábít; a kortes, mikor szavazatot zsarol; a koldus, mikor alamizsnáért esdekel; a kereskedő, mikor árul; a vezér, mikor toboroz; a próféta, mikor új, döntő izeneteket hoz. A rábírás élettevékenység; azt jelenti, hogy az emberi életnek érdekesebb, színesebb, változatosabb és végzetesebb fele az, amelyben önmagukon kívül másokra hatunk, egymás akaratának urai vagy szolgái leszünk, mint ahogy a naprendszerekben nem is annyira az égitestek magukban véve nagyszerűek, hanem az a nehézkedési törvény, amelylyel egymást és önmagukat fenntartják.

A rábírásnak egyetlenegy formája van: az *új és magasabb akaratnak kiábrázolása*. Olyan lélekkifejezés, amely célokat jelöl, javakat ígér, s az ajánlott akaratot kívánatosnak, szükségesnek, kötelezőnek mutatja. Ennek a lélekközlésnek nem egyedülálló, de mindenesetre legáltalánosabb eszköze a *beszéd*. Az a beszéd, amely először mozdulatos hang és hangzó mozdulat, a taglejtésnek és a hanglejtésnek különös összeolvadása, azután szó, majd tagolt és értelmes beszéd, végül nyelv a maga roppant elágazásában, változatosságában és gazdagságában. A beszéd lélekhordozó eszköz, az akaratnak, érzésnek és ismerésnek legtermészetesebb és legalkalmasabb kivetítője. Az ősembernek addig ért a lelke, ameddig a hangja elhatott. A mondott szó fogta össze és szervezte meg a családot, s a belőle bokrosodó kezdetleges társadalmakat. Akkorák voltak ezek a társadalmak, amekkora területet egy ember beszédje, azaz szóba öltözött gondolata átfoghatott. Még ma is tudunk Afrikában primitív népekről, amelyek egymás közelében laknak, évszázadok óta irtóháborút viselnek egymás ellen, alig választja el őket egy-egy folyó vagy hegycsúcs, két-háromszáz lelket számol az egész törzs és mindegyiknek más a nyelve, más a lelke, más a vallása, s ha van, más a története. A régi polisok kerülete azonos volt a törvényt hirdető szónak a határával. Az ilyen közösségen belül az élő szó volt a szinte egyetlen lélekközlés. Az élő szónak volt látható hangsúlya és kísérete: a taglejtés; ebből vált külön a tánc; élő szó lett költészetté és énekké, ennek leánya a zene; ez fogta át a történelmet, tette jelenvalóvá a multból azt, amire az énekmondó lelke emlékezett és ez volt az az eszköz, amelyben világmagyarázata és programmja kivirágzott. A szó mindenütt közösséget szervezett, akaratot fejezett ki és akaratot alakítván, életet és világot formált.

Természetes dolog, hogy a fejlődés során a beszéd szükségképpen alakította ki azokat a fórumokat, ahol a közös akarat létrejött, ünnepélyesen nyilvánvalóvá lett és kötelező erejét megnyerte. Beszéd és fórum egymást feltételezi és teremti. Családok széke, törzsek szerve, városok piaca, vének kapuja, országgyűlések mezeje, a helyhez: sziklához, vagy szent fához kötött illetékes gyülekezet adta azt a fórumot, ahol az élőszóval, az élőbeszéddel megszervezett,

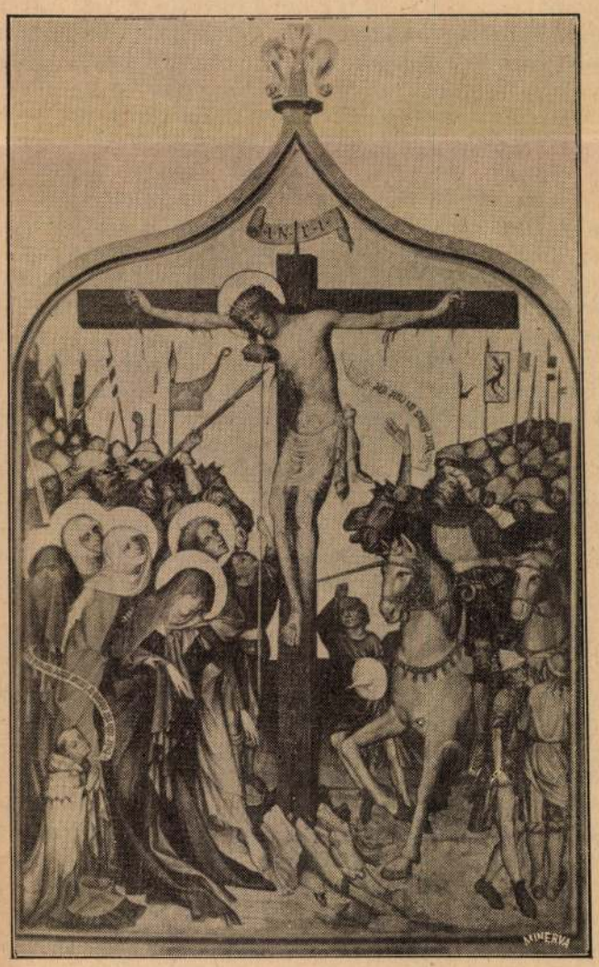

Kolozsvári Tamás szárnyasoltárának középső képe, 1427.
(Esztergomi Keresztény Múzeum.)

tehát lélekben egységessé vált közösség, mely ezt éppen nyelvében érte el és fejezte ki, a maga akaratát ünnepélyesen elhatározta s ezzel élete következő lépéséről döntött. Természetes, hogy ahol közakarat létrejövéséről volt szó, azaz érvényes döntést kellett hozni: az élőbeszéd szinte mindenható szerephez jutott, mert akaratot csak élőszó által lehetett befolyásolni és élőszóban lehetett kinyilvánítani. Megértjük, hogy egy olyan kultúrában, ahol minden érvényes elhatározás arra illetékesek tanácsától függött, miképpen lett legfontosabb közéleti tényező az élőbeszéd. Quintilianus híres retorikai munkájában a szónoki képesség nem egyéb, mint annak a minőségek elsajátítása, mely az életfenntartásnak és az élet érvényesítésének legmagasabb, feltétlenül hatékony és művészi formája. Ebből értjük azt is, hogy a beszéd és a jog, ez a látszólag két különböző dolog, milyen titokzatos belső összefüggésben áll egymással. A jog akaratszabályozás, a törvény akaratérvényesítés, a beszéd akaratelhatározás. Beszédből és beszéd által született a jog és a prétortól azt kívánták meg, hogy vox viva juris legyen. A vallástörténetből ismeretesek azok a nagy lelki intézmények, melyek egy olyan élőszemélyben csúcsosodnak ki, aki beszédével törvényt teremt, mint a kinyilatkoztatás isteni szerve. Most értjük meg a kereszténységnek azt a legjellegzetesebb alapgondolatát, hogy Isten szóban, azaz kijelentett igéjében él, és hogy ez az ige egy földi személy életében, halálában és feltámadásában testesült meg. A logos nemcsak jelentés, hanem alakító gondolat.

2. A magyar nép különösképpen beszélő nép volt. Beszélő nép volt azért, mert élete élesen ketté vált harcra és békére. Harcban hallgatott és verekedett; összeszorította a fogát és engedelmesekedett a vezényszónak. Azonban a harc mindnyájuk vállalkozása volt, és mindnyájuk aratása a győzelem. Ezért kellett a harcon kívül az autonómia: tanácsot ült, amelyben tervet készített a portyára vagy osztályt tett a zsákmányból. Ezek a tanácsok nem egy parancsoló főnek a döntését fogadták el és tették törvénnyé, hanem a törzsek szervezetének a közakaratát fejezték ki. Ennélfogva fórum volt, amelyben dönteni kellett, s ahol csak gondolatközlés, beszéd után lehetett dönteni. Akár a vezérek tanácsa, akár az egyes törzsek nemzetségfőinek a gyűlése volt az a fórum, az ősmagyar autonóm élet éppenúgy megkövetelte az igét, mint a kardot. A magyar kardnak ige nélkül nem volna fénye, s a magyar beszédnek kard nélkül nem lett volna törvényes súlya. Ez az ősi magyar életforma újult meg a vármegyei szervezetben, amelyik félig katonai, félig törvénytevő, védelmi és akaratalkotó testület volt. Ezért találta meg benne az ősmagyar lélek a maga európai életformáját. A verekedő és beszélő nemzet a vármegyei szervezetben katona- és jogásznéppé vált olyan értelemben, aminőben alig még egy más nép Európában.

De ezenkívül a magyar lélek valami különös belső hajlamot mutat a beszéd útján való gondolatkifejezésre. Nem lehet ezt a hajlamot másnak nevezni, mint adottságnak, tehetségnek. A magyar ember született szónok. Ebben éli meg legjobban magát: minden más expressio közül határozottan ezt gyakorolja leginkább. Nem véletlen, hogy minden művészi kifejezés között szónoklásban adott eddig legnagyobb értéket a magyar géniusz. Zenében nem fejlődött, mert a cigányt instrumentumnak tekintette, akin ő játszott, azaz, aki helyette játszott. Mint ahogy a török ember mással táncoltat, ő maga irtózik ettől a méltatlan ugra-bugrálástól: a magyar is zenei ösztönét a cigány által élte ki, aki közbeeső eszköz volt a zene és a magyar lélek között, valami személyes instrumentum, akit meg lehet csókolni és meg lehet fizetni. Építészetre sem a multja, sem a történelme nem rendelte ezen a földön, ahol sem idő, sem mód nem volt más, mint avargyűrűt, sátrat és bogárhátú házat építeni, százados dómok és évezredes kővárak helyett. Képzőművészete, festészete és szobrászata nem fejlődhetett ki, mert hiányzott az előfeltétel: az építészet, a város, a műhely. Maradt tehát a költészet, amelyben a magyar lelkiség megtalálta a maga csodálatos művészi kifejezését, s ezzel párhuzamosan a szónoklat, amelyben a magyar lélek ünnepélyes, szivárványos, kivételes, érzelmes expressióra talált. Különös magyar líra, amely pathost ébresztett és pathost fejezett ki. Lakomán, áldomáson, toron, szüreten, véletlen összekoppanáson feszülni kezdett a dolmány, megtelt villamossággal a levegő, csodálatos látások villóztak fel a szemek előtt, s félig panasz, félig hódolásképpen, de mindig mint bizonyság és fogadástétel megzendül az örök magyar köszöntő. Ezt kell szem előtt tartanunk, hogy megértsünk olyan tüneményes szónoki lángelméket, amilyen Kossuth Lajos és Apponyi Albert volt, akiket bátran lehet állítani a klasszikus hajdankor, a renaissance, vagy a barokk legnagyobb szónokai mellé.

Elismerem, hogy ebből baj is támad. Mint minden adomány, a szónoklás is egy csomó kísértéssel jár. A beszédnek van egy tragikus vonása, az, hogy csak eszköz, s értéke felett az dönt, minemű lélek lakik benne. Ez a szónoklásnak az instrumentális vonása. Nincs az emberi kifejezések között egyetlen egy sem, amelyiknél a forma és tartalom meghasonlása olyan hamar létrejöhetne és olyan rikítóan évényesülhetne. Ha az ékesszólás lényege a rábírás, mint tisztán lélektani tény, ez létrejöhet ékesszólási műformáktól menten is, sőt vannak pillanatok, amikor a hangtalan megállás, egy tekintet, egy néma mozdulat, maga a megfagyott perc megrendítőbb ékesszólással beszél, mint a világ legnagyobb szónoka. Sőt a szónok ott kezd beszélni, ahol elhallgat a rhétor, és egy lélek szólal meg. E lélek magasrendűségétől, sugalmazó erejétől, ellenállhatatlan tüzétől, igazságának fényétől, babonás és küldetéses hatalmától ezerszer több függ, mint a legragyogóbb dictiótól. Lehetséges, hogy a magasabbrendű lélek a beszéd külső formáit nem sajátította el, viszont az alacsonyabbrendű lélek retorikailag fejlettebb. Ki mellé áll a hallgatóság? Azután, minél magasabbrendű egy lélek, a gondolatközlő lélek, annál kevesebb ember a közönsége. Minél „közönségesebb" egy lélek, annál több a híve, ennélfogva mikor demagóg áll szembe prófétával és a játszma szavazatra megy: a próféta mindig elbukik. Harmadszor, az erkölcsi élet ismerős törvényszerűsége az, hogy sokszor az a jó, amit nem szeretek, és amit szeretek, az a rossz. Ennélfogva a magasabbrendű igazság idegen és ellenséges, az alacsonyabbrendű pedig közkedvelt és népszerű. Tehát, ha a rábírásnál arról van szó, hogy józan ész és szenvedély, lelkiismeret és testi kívánság, erkölcsi parancs és egyéni érdek között válaszszunk: az igazságközlő ember tudja meg, hogy itt szükségképpen elveszíti a csatát. Ezért a szigorúan ethikus gondolkozó, mint például Kant, nagyon elítéli az ékesszólást, s az emberiségnek éppen legmagasabb szellemei, nálunk nem kisebb ember, mint Széchenyi István, nemzeti veszedelmet látnak benne. A magyar nemzetet is méltán lehetett félteni a tulipános szavaktól, hazafias tirádéktól és az alacsony érzelmi forrásból táplálkozó közvélemény vagy közakarat kialakulásától.

3. Az élőszó szükségképpen megszülte a maga tárgyi képét az írásban. Ez az emberiségnek egyik legnagyobb felfedezése és haladásának legnagyobb lépése volt. Az írott szó állandóvá vált, s ezáltal a gondolat történelmivé lett. Az írott szó eleinte kisebb, azután, a könyvnyomtatás feltalálásával, hirtelen ezerszerte nagyobb hallgatóságot, közönséget biztosított, mint az élő. Az írott szó annyiszor

Kolozsvári Tamás

Irod
Z

Gerevich Tibor: Régi
és újabb magyar festők
a primási képtárban.
Vas Ujs. 1916. 552. l.
(képekkel) 253. l.

La S. V. è invitata a partecipare

all'ASSEMBLEA GENERALE

della

SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

MATTIA CORVINO

che avrà luogo il 24 giugno p. v. alle ore 18
nella sala d'onore del Museo di Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—35)

Il presidente
Tiberio Gerevich

Kolozsvári Tamás

Gerevich-Genthon
A magyar tört. kéjeskönyve.
Bpest, 1935

A garamszentbenedeki oltár középképe 1427-ből az esztergomi Keresztény Múzeumban. Festette Kolozsvári Tamás, állíttatta Péter fia Miklós győri énekeskanonok, a királyi kápolna kántora, ki a kép bal sarkában térdel. A jobb oldalon lovon ülő százados arcvonásai Zsigmond király képét őrizték meg.

Kolozsvári Tamás

1427

anod

Bíró Erdélyi 7. l.

Kolozsvári Tamás

festő 1427

erőd

Ibbem 78 l.

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételé

nevü munkástársamat szóbelileg megk

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Magister Thomas pictor
de Kolozsvár

---

festmege a XV sza-
zadból Garam Hent
Benedeken. hol van?

Dr. Gerecze P. A imenlé-
kek helyrajzi jegyzéke
és irodalma. Bpest
1906.

Kolozsvári Tamás

fertő

1427

szód

Om V(a) 121 l.

_____ *műhely.*

főnökség!

_____ hó____n történő kifize-

_____ indokából személyesen meg nem

_____ szamu _____

n.

vi _____ hó_____

_____

sajátkezű aláírás és munkásszám.

Kolozsvári Tamás

1427 március

Lad
=

Kertb. 105. l.

Kolorovári Tamás

festő

1427.

Irodalom.

W 2751.

Kolozsvári Tamás

Cajd

Ráth. II. 232.

Kolozsvári Tamás

irod

Arch. Ért. 1928. 281. l.

4292

ender-

Kolozsvári Tamás

festő

U: 1668

a

Atnézve 1909: III. 3.

Kolozsvári Tamás
Thomas pictor de Colos-
war

---

irod

Pór Antal. Arch Ert
1893. 236 l.

lásd

Knauz. A garam-
mellettiszent benedeki
apáts. I. 52. l

Kolozsvári Tamás

Thomas pictor de Coloswar 1427

---

felirátu kép maradvá-
ja a primási muze-
umban.

Czobor. Egyh. eml. 50.
a tört. kiállitáson

~~Gere~~

Gerecze. Műemlékek
289 l.

Kolozsvári Tamás

Magyar Művészet
1927. 149
1928. 74-75, 310

Kolozsvári Tamás

1427

Csontosi jegyz

2 vers

Római csonttü VI. 270.

Kolozsvári Tamás

festő

Lád

Dm. 539 l

Kolozsvári Tamás

Jesto

1427

laid

Wchw 68. l.

.....nevü munkás igazolta

.....

a müvezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kolozsvári Tamás

festő

A Tud. Gyűjt. 1821. II. 124. l.

adata

Nagy Iván. Magyarországi képző művészek a legrégibb időktől 1850-ig. Századok 1874 évf. 91. l.

Repülők

Felderítő raj útban

A „Kör-ász" vadász-század sorakozik

Munkában a géppuska

A vadász géppuskáját így készítik elő az útra

Géppuska-párbajt vív a bombavető az üldöző vadásszal

az ÚJ MAGYARSÁG
húsvéti melléklete

KRISZTUS FELTÁMADT

(Részlet Kolozsvári Tamás festményéből: Esztergom, XV. század)

1940. márc. 24.

2

Kolozsvári Tamás, festő.

1427. festette a garamszent-benedeki templom szárnyasoltárát Péterfia Miklós győri kanonok megbízásából. A ± szárnyasoltár egyes részei (az enter-gonio primási képtárban vannak.

± műveszi becsű

999. Olasz fes

A XVIII – XIX. szárad

Szt Lukács.

látható
Mellig, jobbra fordul
Könyvet tart ~~vatokk~~
némely szavát el leh
Feje kopasz, rövid h
bajusza és szakálla
nyege sárga. ~~M~~ Meller
~~zas~~ Köti le figyelm

Fa, mére
Pyrker Jó

103

Kolozsvári Tamás

wobrázy XV. w.

środ

Kart. Ung. 105. l.

Érmek, debreceni vonatkozású VII. 138.

Kolozsvári Tamás

Művészeti lexikon

4061.

~~Beis T. 106.~~

Kolozsvári Tamás

festő
1427

iród

Divald Kornél. Felső-
magyarország gótikus,
szárnyas oltárairól. Év-
könyvei, Az Orsz. Magy.
Szépművészeti Muzeum.
III. k. Bpest, 1924. 30. l.

Kolozsvári Tamás

MAGYAR MŰVÉSZET

1927. 149
1928. 74-75, 310
1930. 298.
1931. 441, 449. 579
1932. 320. 322. 323
1929. 172, 195, 355.

Jegyzet

Történelem

Szentiványi Jolán

.....

IV. A. oszt. tanuló

Kolozsvári Tamás

festő

~ ír Gerevich Tibor: Kolozsvári Tamás, az első magyar képtáblafestő

O. M. Régéneti Társ. évkönyve T. k. Bp. 1920 - 1922. 154 - 157.

A magyarorsz. műv. tört. I. 182.

Corvina 1976.

Kolozsvári Tamás, festő

- remekművekről készített diapozitívokat árulnak a múzeumokban

revü
Magyar Ifjúság, 1967. XI. 24. 15. l.

Kolozsvári Tamás, festő

Az én művészetem c. sorozat 25. füzetében Végh János ír K. Tamásról.

Kulturális híradó
Magyar Ifjúság, 1968. XI. 15. 15. l.

Kolozsvári Tamás

A garamszentbenedeki szárnyasoltár táblaképeit az esztergomi Keresztény Múzeum őrzi. Az oltár predellájáról tűz pusztította el, rajta olvasható volt az 1427-es évszám és a festő neve, aki Kolozsvárról származott s Budán dolgozott.

B. Lossky: A magyarországi művészet 10 évszázada; Magyar Műhely; 1966. XI. 15. 109. l.

Kolozsvári Tamás

A Keresztúton, a Feltámadás és a Szent Miklós csodatétele szerepelt a Petit Palais kiállításán.

B. Lossky: A magyarországi művészet 10 évszázada; Magyar Műhely; 1966. XI. 15. 109. l.

Volkmann Tamás

A garamszentbenedeki szárnyasoltár táblaképei a nemzetközi gótikus irányzathoz kapcsolhatók, a jellegzetes példái a 14. század végi Németalföldön, Párizsban, Sienában, Prágában, Kölnben egyaránt megtalálhatók.

B. Lossky: A magyarországi műkincsek 10 éve; Magyar Műhely, 1966. XI. 15. 109. l.

Kolozsvári Tamás

három táblaképén kora „nemzetközi stílusának" hullámzó ritmusát éplelhetjük; az alakok mozdulatai az Aranyos maróti mester képein is felismerhetők.

Chastel André: „Découverte de l'art magyar." Le Monde, 1966. April. 29 Paris. 12 l.

Kolozsvári Tamás

Huszonötödik füretéhez érkezett a Kolozsvári Tamást, MS-mestert és Lőcsei Pált bemutató számmal (Végh János munkája) az említett sorozat, mely nem kis feladatot tűzött maga elé; mint az európai festőművészet szinvonalas megismertetését... az ifjúság számára...

Bodri F.: „Az én múzeumom" sorozat jubileuma.

Jelenkor XII. évf. 2. sz. 1969. febr., 146. l.

MDK

Kolozsvári Tamás, szobrász

„egyik lovasportréja Zsigmond király 4 ábrázolja."

[Megnyílt az esztergomi Keresztény Múzeum.]

— : Megmentett Múzeum 6.

EST I HIRLAP, Bp. 1969. szept. 3.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

1) Kolozsvári Tamás

festő

Limpharon: Szent Miklós gabonaszolá-
ja. /Részlet./ Repr.

Kolozsvári Tamás 1427-ben festette a
„Kálvária oltárt." Az oltár 1870 táján, a
régi esztergomi egyházmegye területéről, Gosam-
Mursi András: Kolozsvári Tamás
Bp. 1969, Corvina 6. old

2) Kolozsvári Tamás

festő

szentbenedekről került Simon János érsek, megnyitás előtt álló magánképtárába. /A szárnyasoltár szétszedve, több darabban volt./

Az oltár eredetileg kétszárnyú és festett volt. Szamárkátíves felső záródású középső képe, a Kálvária, körvonalaiban a hajlékony

Mucsi András: Kolozsvári Tamás
Bp. 1969 Corvina 6. old.

3) Kolozsvári Tamás

festő

gotikus stílus jegyeit viseli. A középkép 242 X 177 cm. nagyságú. A szárnyakat – Esztergomba kerülésük előtt – szétfűrészelték s a tatáblákat új, neogotikus díszű keretellátták el.

A szárnyak belső oldalának ábrázolásai a Mucsi András: Kolozsvári Tamás Bp. 1969. Corvina. 6. old.

4) Kolozsvári Tamás

festő

a középső, Kálvária - jelenethez kapcsolódnak: passiórképek Krisztus szenvedéséről. /Balról: Krisztus az Olajfák hegyén, alatta a keresztvitel, jobbról Krisztus feltámadása és a Mennybemenetel./

A szárnyak külső oldalán egy-egy jelenetet

Mucsi András: Kolozsvári Tamás

Bp. 1969 Corvina. 7 old.

5) Kolozsvári Tamás

festő

láthatunk szent Benedek, szent Egyed, szent Miklós és egy negyedik szent legendájából.

/Az a tóbbi kép hiányzik!/

Az ~~mes~~ oltár mesterének nevét Gerevich Tibor fedezte fel — a név az oltár pedellájának donátori szövegében szerepel. A szö-

Mucsi András: Kolozsvári Tamás ~~festő~~

Bp. 1969. Corvina. 7. old.

6) Kolozsvári Tamás

festő

Veg szerint: Petüsfia Miklós, győri lektor és kanonok, a királyi kápolna kántora „Tamás mesterrel, a kolozsvári festővel" 1427-ben készíttette az oltárt Egyed és más szentek tiszteletére. Tamás mester az első a középkori magyar festők között, akit Mucsi tudosi: K. T.

Bp. 1969. Corvina. 7 old.

7) Kolozsvári Tamás

festő

meglevő műveinkeresztül ismerünk.

Ezuetlen fennmaradt oltárának 8 táblaképe a Simon János alapította esztergomi keresztény Múzeumban van.

Firenzei festő a XIII. sz. végéről: „Krisztus a kereszten" Repr. Esztergomi keresz-

[illegible]

[illegible] Szolcsa: K. T. [illegible]
Bp. 1969. Corvina. 7-8. dal.

1) Kolozsvári Tamás
festő"

„Krisztus a kereszten" a narbonne-i antependiumról. 1373–1378. Párizs, Louvre.
Cliché des Musées Nationaux, Párizs.

Tamás mester „Kálvária"-ja az itáliai trecento egyében fogant. A középkori himnuszköltészet mestereihez hasonlóan szól az em-
Mulsi Andrási: K. T.
Bp. 1969. Corvina. 9–10. old.

9) Kolozsvári Tamás

festő

beri fájdalomról, a zermekét quászoló szűz-
anyáról, a mesterét sirató tanítványról, a
vak Longinusról és a megtérő római szára-
dosról.

A díszes öltözetű lovas szárados egyéni-
tett ábrázolásában Genthon István Luxem-
~~burgi Zsigm.~~

Mulsi András: K. T.

Bp. 1969. Corvina. 10 – 12. old.

10) ~~Ko~~ Kolozsvári Tamás

festő

bevezi Zsigmond portréját ismerte fel. / A bécsi Kunsthistorisches Museum Pisanello-portréja alapján. /

„Keresztvitel" a narbonne-i antependium-ról. 1373-78. Párizs, Louvre. Cliché des Musées Nationaux, Párizs. Repr.

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969. Corvina. 11-12. old.

11) Kolozsvári Tamás

festő

A Kálvária-jelenet balolalán a fájdalmában lehanyatló Mária előtt Kolozsvári Tamás főpapi mecénásának ábrázolását látjuk.

Az oltár megrendelője, a királyi kápolna papja, Petüsfi a Miklós kanonok a megfeszített Krisztushoz imádkozik. Architekturáse kompúly ozattan egyéni-portrészerű. Ez a magy. táblaképfestéretben

Mucsi András: K. T.

Bp. 1969. Corvina. 12. old.

12) Kolozsvári Tamás

festő

az első, modern értelemben vett arckép.

A bal felső szárnykép lizen vonyált / Krisztust ábrázolja az Olajfák hegyén. *

Az Olajfák hegye alatt a keresztvitel látható. ~~[illegible]~~ Mondatszalag: „Jeruzsálem leányai ne miattam sírjatok, hanem fiaitok miatt."

* Mondatszalagon: „Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem ez a pohár.

Mucsi Andrós: K. T.

Bp. 1969. Corvina. 12 – 15. old.

13) Kolozsvári Tamás
festő

Pisanello (?): „Zsigmond király" 1410-es évek. Bécs, Kunsthistorisches Museum.
Repr.

„Feltámadás" /1420-as évek/. Freskó a Kassai (Košice/Székesegyházban.

Munkái: Andrei K. T.
Bp. 1969 Corvina 13-14. old.

14) Kolozsvári Tamás
festő

A jobb oldali alsó szárnyképp Krisztus feltámadását ábrázolja. /Szembetűnő rokonságot árul el a képpel a kassai székesegyház uzonostárgyú freskója./

A gramszentbenedeki szárnyképek sorát Krisztus mennybemenetele zárja.

Mussi Andrea: K. T.
Bp. 1969 Corvina 15. old.

(15) Kolozsvári Tamás

festő

A szárnyasoltár külső képei szentek életéből vett jelenetek ábrázolnak. / A legnépszerűbb középkori legendagyűjtemény, Jacobus de Voragine XIII. századi Arany Legendája – Legenda Aurea – elbeszélései alapján.

Bal oldali kép: ördög rajzadja el Romanus barátról ~~a étel~~ a húsvéti ételt, melyet a reme-

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969. Corvina 15 old.

16) Kolozsvári Tamás

tiskadó St. Benedeknek akar juttatni. Egy barát, látomása sugallatára, mégis vise ételt.

A Benedek-legenda párdarabja + Szent Egyed legendája.

A jobb oldali alsó legenda – jelenet Bari, vagy Nyírsi Szent Miklósnak gabonaosodáját

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969. Corvina. 19. ábl.

17) Kolozsvári Tamás
festő

mondja el.

Mariotto di Nardo: „Jelenetek a szent remeték életéből." Esztergom, keresztény Múz.

„Joachim kesergése." A Berzenkei (Brinov) oltár egyik táblája, 1950 körül. Bp. Szabművészeti Múzeum.

Mucsi András: K.T.
Bp. 1969 Corvina. 23-25. old.

18) Kolozsvári Tamás

festő

„Szent Eligius" Miniatura a vári ötvösök 1424-es céhkönyvéből. Bp., Orsz. Széchényi könyvtár.

K. T. művészetével egy magyar kézirátos emlék is közeli rokonságban áll: a vári ötvösök 1424-es céhkönyvének Szent Eligiust, az ötvösök védőszentjét ábrázoló miniatúrája.

Munsi tudnos: K. T.

Bp. 1969. Corvina 26-27. old.

19) Kolozsvári Tamás
festő

Tamás mester, oltárművének predellafelirata szerint Erdélyből származott, abból a várból, melynek többek között Márton és György szobrászok szereztek a XIV. sz.-ban hasonló műv.-i hírneret. A festő nevét-magister Thomas pictor de Coloswar – a latin

Mucsi András: K.T.
Bp. 1969. Corvina 27. old.

20) Kolozsvári Tamás

festő

szöveg hangsúlyozottan magyar formában ér-
líti. Az a tény, hogy a poedella felhatában
a donátor kanonok közvetlenül saját neve
után hivatkozik a művészre, bizonyítja, hogy
Tamás mester korának megbecsült és bizonyá-
ra sokat foglalkoztatott művésze volt.
A festő életművéből, mindössze 8 kép
Mucsi András: K.T.
Bp. 1969 Corvina 27. old.

21) Kolozsvári Tamás

festő

maradt ránk. / Egyéb hiteles oltármüve nem maradt, a müvtört. kutatás müveinek számát több ízben próbálta bőríteni. Legutóbb Alfred Stange a rondnicei oltárt, az 1410-es stájerországi Reichenecker-epitáfiumot / Graz, Landesmuseum / és az 1423-as kassai címereslevelet sorolta müvei közé.

Mucsi András: K.T.

Bp. 1969. Corvina 27. old.

22) Kolozsvári Tamás
festő

„Szent Eligius" miniatura a vári ötvösök 1424-es céhkönyvéből. Bp., Orsz. Széchenyi könyvtár.

„Krisztus a keresztén" a roudnicei oltárról, 1410 körül. Prága, Národni galerie.

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969. Corvina 26. old. - 28. old.

23) Kolozsvári Tamás
festő

Egyetlen fennmaradt oltárműve, a garamszentbenedeki szárnyasoltár készítése idején, 1427-ben már idősebb művész lehetett.

Oltárművének ikonográfiai programját megbízója szempontjai szerint állította össze.

Oltárképe az egykorú kassai „Feltámadás",

Mussi András: K.T.

Bp. 1969. Corvina 29. old.

24) Kolozsvári Tamás
festő

be fejezetlen freskójával rokon. De hatása erődik még a század közepén is — a berzenkei oltár néhány kompozícióján.

Képjegyzék

A képek mind fára vannak festve temperával, őrzési helyük az esztergomi Keresztény Múzeum.

Mus i András: K. T.

Bp. 1969. Corvina 29. old. –

25) Kolozsvári Tamás
festő

„Keresztre feszítés". 242 x 177 cm.

„Krisztus az Olajfák hegyén" 90 x 67 cm.

„Keresztvitel" 87 x 68,5 cm.

„Mennybemenetel" ~~[illegible]~~ 90 x 71,5 cm.

„Feltámadás" 87 x 68,5 cm.

Munsi András: K. T.
Bp. 1968. Corvina 31. old.

26) Kolozsvári Tamás

festő

Képek. /Részletek a képjegyzékben megadott művekből./

1. „Krisztus az Olajfák hegyén"
2. Apostolok csoportja az „Olajfák hegyéről"
3. Erdőrészlet Krisztus háta mögött az „Olajfák hegyéről."

Mucsi tudósi: K.T.
Bp. 1969 Corvina

27) Kolozsvári Tamás
festő

4. Cyrenei Simon alakja a „Keresztitel"-ről
5. „Keresztitel"
6. Szent asszonyok siratója a „Keresztitel"-ről
7. Krisztus mellképe a „Keresztitel"-ről.
8. Katonák siratója a „Keresztitel"-ről

Kunsi András: K-T.
Bp. 1969. Corvina

28) Kolozsvári Tamás
festő

9. Felemelt karú férfi a „Keresztvitel"-ről
10. János evangélista és a szent nők portja a „Keresztrefeszítés"-ről
11. „Keresztrefeszítés"

Muszi András: K.T.
Bp. 1969 Corvina

29) Kolozsvári Tamás
festő

12. Longinus a „Keresztrefeszítés" - ről
13. Római százados és katonáinak fejei
a „Keresztrefeszítés" - ről.
14. Két porosló a „Keresztrefeszítés" - ről
15. Krisztus arcképe a „Keresztrefeszítés" - ről

Lucsi Károly: K.T.
Bp. 1969. Corvina.

30] Kolozsvári Tamás
festő

16. A kereszt töve a „Keresztrefeszítés"-ről

17. Krisztus feje a „Keresztrefeszítés"-ről

18. János evangélista és Mária feje a „Keresztrefeszítésről"

19. A római százados a „Keresztrefeszítés"-ről.

Munkatársi: K.T.
Bp. 1969. Corvina

31) Kolozsvári Tamás
festő

20. Papi fejedelmek a „Keresztvitel"-ről

21. A római százados feje a „Keresztvetesű-
tés"-ről

22. A római százados lova a „Keresztvetesű-
tés"-ről.

23. „Feltámadás"

Muzsi Andrási: K. T.
Bp. 1969. Corvina

32) Kolozsvári Tamás
festő

24. Isoclálkozó katona a „Feltámadás"-ról

25. Krisztus alakja a „Feltámadás"-ról.

26. Bal-oldali angyal a „Feltámadás"-ról

27. Krisztus zászlaja és a jobboldali angyal a „Feltámadás"-ról.

Muci t: K. T.
Bp. 1969. Corvina

83) Kolozsvári Tamás
festő

28. Alvó katona a „Feltámadás"-ról
29. „Menybemenetel"
30. Mária a „Menybemenetel"-ről
31. tanítvánnyal a „Menybemenetel"-ről
32. Krisztus alakja a hegyi beszéddel a „Menybemenetel"-ről

Munkatársa: K. T.
Bp. 1969 Corvin

34) Kolozsvári Tamás
festő

33. Szent Péter és Pál csoportja a „Mennybe-
menetel"-ről.

34. Romanus barát és az ördög a „Szent
Benedek" - tábláról

35. Szent Péter és Pál alakja a „Mennybe-
menetel"-ről.

Mucsi András: K.T.
Bp. 1969. Corvina

35) Kolozsvári Tamás
festő

36. Az oltár nyitva.

37. Az oltár bukva.

38. Szent Benedek a barlangban.

39. A szarvas * Szent Egyedhez menekül

40. Szent Egyed alakja a „Szent Egyed"-
-táblából.

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969 Corvina

36) Kolozsvári Tamás
festő

41. Szent Benedek alakja a „Szent Benedek" - táblából

42. A pap alakja a „Szent Benedek" táblából

43. A vadász alakja a „Szent Egyed" - táblából

44. Erdőrészlet szikláknál a „Szent Egyed" - tábla jobb felső részén.

Munsi András: K.T.
Bp. 1969. Corvina

37) Kolozsvári Tamás

festő

45. Szarvasünő a „Szent Ezmed" – táblából

46. Szent Ezmed kápolnája

47. Szent Miklós gabonaszodája

48. Varos a „Szent Miklós" – táblából

49. Szent Miklós feje a „Gabonaszoda" – ből

50. Szent Miklós alakja a „Gabonaszoda" – ből.

Muzsi András: K. T.
Bp. 1969 Corvina

38) Kolozsvári Tamás
festő

51. A hajó a „Gabonapiela" – ról

52. Tértifej a „Keresztvitel" – ről.

Mucsi András: K. T.
Bp. 1969. Corvina

MDK

Kolozsvári Tamás, festő

Az eszter gomi múzeumban vannak csodás képei: „erdők és városok és hajók és szarvasok, s ezek is mind oly gyönyörűen festve!"

Karátson Gábor: Gyerekkel kiállításon

17-19.

GYERMEKÜNK, Dp. 1969. november

XX/11

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
4o,56,62,173,174,246,247,253. ill.

KOLOZSVÁRI Tamás festő 15.sz.

A Kolozsvári testvérpár Szent György-szobráról

A magyar rádió Szent György-napi reggeli híradásának bevezetésében megemlékezett a Kolozsvári testvérpár prágai Szent György-szobráról. Hozzáfűzte ehhez, hogy a múlt század végén két másolata készült a szobornak: az egyik a Halászbástya tövébe, a másik Kolozsvárra került. Sárkányölő Szent György hatszáz éves híres bronz lovas szobrának további teljes és részbeni másolatai is találhatók azonban Budapesten, méghozzá nem kisebb művész, mint Stróbl Alajos alkotásaként — az egyik biztosan, a másik feltehetően.

Stróbl Alajos az első világháború kitörésekor, 58 éves korában önként bevonult és 1915 végéig harctéri szolgálatot teljesített. Az 1914. december 29-én a harctéren készített ceruzarajzának reprodukcióját közlik a róla szóló életrajzi munkák is. Ennek feltirata: „Sárkány ezredes úr magaslatán." Sárkány Jenő, a későbbi altábornagy, volt az ezredparancsnoka. 1916-ban azután a közös frontszolgálatuk emlékére elkészítette a prágai szobor sárkányalakjának az eredetivel teljesen egyező bronzmásolatát Sárkány Jenő részére, ami ma is megvan teljes épségben leányomék pesti lakásában.

Minthogy Stróbl műterme az Epreskertben volt, a sárkánymásolat alapján feltehető, hogy az Epreskertben levő és a Bajza utcáról jól látható, szintén eredeti méretű teljes bronz másolata a Kolozsvári testvérek szobrának szintén Stróbl Alajos vésője alól került ki. Mindenesetre érdekes lenne ennek az eredetivel teljesen egyező második budapesti másolat hitelesen megállapítható keletkezési adatainak közlése a nyilvánossággal, amely eddig a létezéséről is alig tudott.

Dr. Bölöny József

Magyar Nemzet
1985. V. 6.

Kolozsvári Tamás, festőművész 1427 körül.

21 SZOMBAT
SATURDAY

15.00
FILMVETÍTÉS
(Bemutató az MTV kisfilmjeiből)
Tihanyi apátság, Kolozsvári Tamás,
Liturgiák művészete, Egri líceum

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. május

Kolozsvári Tamás (Thomas pictor de Coloswar)

Kolozsvári Miklos mester egy festészeti nemzedék szülője, mely nemzedék nyoma, a Thomas pictor de Coloswar 1427-ben Garam szent Benedeken található. (Knauz, A garam-malletti szent benedeki apátság I. 52. l) [1]

[1] Pór Antal: Az Anjoukori Mariakép Krumanban, Csehországban. Arch. Ért. XIII. kjf. 1893. 236. l.

Kolozsvári Tamás

szárnyasoltár képe (1427) szerepel a keresztény múzeumban. (Esztergom)

Csehe László: Dunakanyar, Budapest, 1973. 1391

75 l

Kolozsvári Tomás

garamszentbenedeki pár nyasoltára (1427)
az esztergomi Keresztény múzeumban látható.

Csekc László: Dunakanyar, Budapest.
1973. 139 l

211

Kolozsvári Tamás

Togo húsvéti sorozatában festményeit vitte bélyegre.

Bélyeggyűjtők.

Népújság, Szekszárd, 1972. máj. 16.

Kolozsvári Tamás, festő

A XV. n.-i festőről utcát nevezett el 1953-ban a II. kez.-ben.

(rakots): Utcakataszter

3.

ESTI HIRLAP, Br. 1974. júl. 15.

Kolozsváry Tamás, [festő]

A felújított keresztény múzeum (Esztergom) első termének főfalán látható Kolozsváry Tamásnak 1427-ben készült garamszentbenedeki szárnyas oltára.

(harangozó): M. S. a világhírű névtelen

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. máj. 5.

Kolozsvári Tamás

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 173 p.

Kolozsvári Tamás, [ ]

Egyik bélyegen szerepel a garamszent-benedeki apátság számára 1427-ben készült oltárképe. (Jelenleg az esztergomi képtárban van.)

bélyeggyűjtés

— : Régi magyar mesterek 10.

Népszabadság, Bp. 1972. ápr. 22.

Kolozsvári Tamás

Gótikus és reneszánsz táblaképek
az esztergomi Keresztény Múzeumban
c. könyvben szerepel

Dékányi István ismertetése.

Vigília 74/7 348.o.

Kolozsvári Tamás

Keresztrefestités- a garanszent-benetteki oltárról 1427.
Esztergom K.M.

(corvina t1)

Entz Géza: A gótika műv. IV. tób.

Kolozsvári Tamás

Krisztus feltámadása
a garamszentbenedeki oltárról.
Esztergon.

(Corvina 13)

Entz Géza: A gótika mint. 177. rész

Kalozsvári Tamás

A garamszentbenedeki oltár készítője nyilvám Buán dolgozott, mecénása a királyi kápolnában viselt tisztséget.

(Corvina 73)

Entz Géza: A gótika műv. 18T. old.

Kolozsvári Tamás festőművész

"Másodvirágzás" cimmel Vadas József ir az esztergomi Keresztény Muzeum kiállitásáról, s itt emliti meg a művész nevét. Külön nem beszél a művész alkotásairól, hanem összefoglalót ad a szent történeteket megjelenitő festményekről, szobrokról, s igy közvetve beszél alkotóikról is.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 7.
XVII. évf. 27. sz. 12. lap.

KOLOZSVÁRI TAMÁS, festő

Szent Egyedet és a szarvast ábrázolja a garamszentbenedeki bencés templom Kálvária oltárának egyik külső szárnyképe. Kolozsvári Tamás 1427-i müve. 182.old. 87.je

JÓÓ TIBOR: Adalékok a sátoraljaujhelyi volt pálos-piarista templom, kolostor és berendezései történetéhez. 145.o.

A Herman Ottó Muz. Évkönyve, XI. Miskolc, 1972

Kolozsváry Tamás
festő

Első alkalommal állította ki a
Műcsarnok műveit munkáit.

Sik Csaba: Hidegbe zárt képek ürügyén.
MŰVÉSZET, 1973.április - 10.oldal

Kolozsvári Tamás

Ez év májusában újra megnyílt az Esztergomi Keresztény Múzeum, az első terem-ben van elhelyezve az 1427-ben készült garamszentbenedeki szárnyasoltára. (pontlitve)

O. Y.: Képzőművészet.
Vigilia, Budapest, 1943. júl.

Kolozsvári Tamás 2

Jellemző rá két különböző arctípus állandó és következetes alkalmazása. Finom vékony, hosszú, sápadt, szinte átszellemült arcok mellett szeles, csontos, húsos, barna arctípusok ábrázolásával a nyersebb, durvább, brutálisabb embertípust kívánta jellemezni.

Gerevich L.: Budapest műrészete a későbbi középkorban a mohácsi vészig

Budapest története II.
Bp. Főv. Tanács 1973

280. old

Kolozsvári Tamás
képíró

Méltatás

Bán András: Négyszemközt a művel.
Művészet, 1974. október - 37. oldal.

Kolozsvári Tamás

neve emlitve

Zolnay László: A. kilenc

szátados Garamstentbenedeken.

Vigilia 74/5 314. o.

Kolozsvári Tamás

festő

Kolozsvári Tamás garamszentbene-
dekí oltárainak makettjei ma
Esztergomban a Keresztény Múzeum-
ban láthatók.

Pap Gábor: Állvány és figura.
Művészet, 1974. február - 21.oldal

Kolozsvári Tamás
festő

(A garamszentbenedeki oltárszárny-
képe. 1427. (sept.)

Pap Gábor: Állványes figura.
Művészet, 1974. február – 21 oldal.

Kolozsvári Tamás
festő

Az Esztergomi Múzeumban van
Kolozsvári Tamás 1427-ben kés-
zült Passió oltára.

Bózóky Mária: Az esztergomi keresztény muzeum.
Müvészet, 1973. október - 41.oldal

Kolozsvári Tamás
festő

A garamszentbenedeki oltár
(repro)

Bozóky Mária: Az esztergomi keresztény múzeum.
Művészet, 1973. október – 41 oldal

Kolozsvári Tamás

novo online

Művészettörténeti értesítő 1972

303. old.

Kolozsvári Tamás Tanú

A 100 éves Keresztény Múzeum

Jelentős jubileumához érkezett el a napokban a magyar muzeológia: száz esztendeje, 1875. október 12-én nyitotta meg kapuit régi művészetünk első nemzeti galériája, az esztergomi *Keresztény Múzeum*. Az eredetileg magánképtárként alakult gyűjteményt először a főszékesegyházi könyvtár épületében tekinthette meg a közönség; mai helyére, a Lippert József tervezte prímási palotába 1882-ben került át.

A napjainkban mintegy 1100 festményt és szobrot, 5000 grafikát és 4000 iparművészeti tárgyat számláló kollekció alapjait *Simor János* (1813—1891) érsek vetette meg, aki mint szenvedélyes műbarát, felkutatta és Esztergomba hozatta egyházmegyéjének elfeledett, pusztulásra ítélt középkori műtárgyait. Az ilyetén összegyűjtött anyagot a későbbiekben vásárlásokkal gyarapította: így került birtokába többek között 1878-as római útja alkalmával a korai olasz táblaképekben gazdag Bertinelli-gyűjtemény. Halála után a képtár végrendeletileg a káptalanra szállt; ekkor kapta a Keresztény Múzeum elnevezést.

A múzeum nemzetközi rangját nagyban megnövelte, hogy a század elején — szintén végrendeleti úton — idekerült *Ipolyi Arnold* (1823—1886) besztercebányai, majd nagyváradi püspök hagyatéka is. Ipolyi, szemben Simorral, már nem amatőr módjára, hanem tudományos alapokon gyűjtött: állandóan figyelemmel kísérte a nagy külföldi aukciókat, ahol is aztán megbízottai felvásárolták az őt érdeklő műkincseket. Így jutott hozzá számos nagy értékű olasz, német és holland festményhez, valamint egy sorozat XV—XVII. századi flandriai és francia gobelinhez. Ő készítette el hazánk első művészeti topográfiáját, s ebbeli munkája keretében is sok ritka, szinte a csodával határos módon fennmaradt műtárgyra tett szert. Jelentős gazdagodást jelentett a több száz különféle porcelántárgyat, üveg- és asztalneműt, miniatűrös és zománcozott szelencéket tartalmazó San Marco-féle gyűjtemény megvásárlása is a húszas években.

Bár a múzeum már a két világháború között sem volt ismeretlen a külföldi tudományos körök előtt, igazi közgyűjteménnyé és tudományos műhellyé csak 1954-ben vált, amikor állami támogatással restaurálták legféltettebb darabjait. Ezt a programot 1973-ban egy újabb, immár az egész állományra kiterjeszkedő felújítás követte, amelynek során korszerű védőeszközökkel és installációkkal szerelték fel az egyes termeket. A Keresztény Múzeum ma, mint az ország legnagyobb védett magángyűjteménye tevékenykedik; egyházi tulajdonban van, de tekintettel az általa őrzött, egész nemzeti kultúránkat reprezentáló műkincsekre, államunk is jelentős összegekkel járul hozzá fenntartásához.

Kolozsvári Tamás: Kálvária. (részlet)

Ami a múzeumot a látogató számára feledhetetlenné teszi, az elsősorban a régi magyar képtár: az itt felsorakoztatott gótikus táblaképek és faszobrok *a Mohács előtti magyar művészet legfontosabb emlékei*. A művek profán szellemiségét az Anjou-királyok alatt megerősödött polgári városközösségek életközeli, tárgyias ízlése és művészeti gyakorlata magyarázza, amely a latinos hagyományokat folytató udvari művelтséggel szemben bátran merít a helyi, népi tradíciókból. Különösen érdekes ebből a szempontból *Kolozsvári Tamás* 1427-ből kelt szárnyasoltára, és az *M. S.* monogramú mester 1506-ban készült passiósorozata, melyek európai mércével mérve is a kor festészetének élvonalbeli teljesítményei.

A külföldi anyag legértékesebb részét a XIII. századtól a XVIII. századig terjedő olasz képgyűjtemény képezi. Zömükben ezek is „névtelen" alkotások, akárcsak a régi magyar képek legtöbbje, hiszen a szignálás, a művész nevének jelzése egészen a reneszánszig nem volt divatban. A névtelenség tehát nem azonos a jelentéktelenséggel: ezek a toszkánai, sienai és firenzei kismesterek koruk hűséges krónikásai, a kora reneszánsz festőkultúra ihletett képviselői voltak. Képeiket, s lelőhelyüket is méltán tartja nyilván a művészettörténet.

Az utóbbi esztendőkben a szakemberek által irányított tárlatvezetéseken túl élénk kiadótevékenységgel: reprodukciók, tájékoztatók közreadásával igyekszik előmozdítani a múzeum vezetősége az itt tárolt műkincsek népszerűsítését, megismerését. Közülük ezúttal csak egyre, *Mucsi András* könyvecskéjére (Gótikus és reneszánsz táblakének az esztergomi Keresztény Múzeumban) hívnánk fel a figyelmet, amely részletfelvételek, képnagyítások és tömör, tartalmas képmagyarázatok segítségével hozza közelebb a középkori festészet világát a látogatókhoz. Ilyen kitűnő, olcsó kalauz bizony a fővárosi múzeumokban is elkelne!

Tasnádi Attila

intézetek, a külkereskedelem államosítása, a nagy ipari üzemek kisajátítása, a városi földek és a bérvillák államosítása. Legutóbb pedig állami kezelésbe vették az *iskolákat* is. Ezek a szociális intézkedések jelzik az etióp változások haladó jellegét.

Várható volt, hogy az intézkedésekkel párhuzamosan szervezkednek, egyre nagyobb ellenállást fejtenek ki az előjogaiktól megfosztott társadalmi osztályok és rétegek. Senki sem tételezhette fel, hogy a parasztokat tudatlanságban tartó főpapság örülni fog a kormány tudatlanság ellen indított küzdelmének vagy hogy a 15 bérvillával rendelkező tulajdonosok és a parasztokat az utolsó csepp vérükig kiszipolyozó földbirtokosok támogatni fogják a forradalmi vezetésnek a szegénység leküzdésére irányuló törekvéseit. Mit érdekelné ezeket a leszerepelt elemeket, hogy a kormány a betegséget is ki akarja küszöbölni Etiópia életéből, a betegséget, amelynek legmegdöbbentőbb megnyilvánulása a *123 000 leprás!?*

Ezek szerint csak jobboldalról fenyegette ellenállás az etiópiai átalakulást? Eleinte csakugyan úgy látszott. A földesurak fegyvereseket toborozlyozni a földreform végrehajtását, a földek megművelését.

Még a jubileum előtt a kormány szabadon bocsátott néhány politikai foglyot. Ez azonban inkább olaj volt a tűzre, ahelyett, hogy a forradalom ellenségeit leszerelte volna.

Az ellenség jelentkezett álbaloldalról is. Elégedetlenség mutatkozott a *diákság körében*, holott ez a réteg a forradalmat megelőző hónapokban a változások erjesztője volt. Annyiban valóban (ál-) baloldalinak nevezhető mostani magatartásuk, hogy nem találták elég radikálisnak a kormány egyes intézkedéseit, például azokat a villákat is elvették volna tulajdonosaiktól, amelyekben azok laknak.

Az etióp kormány ellenzékeként kezdett tevékenykedni ismét a *CELU*, az Etióp Munka Szövetség, amely a tavalyi esztendő első hónapjaiban a sztrájkok szervezésével szintén a forradalmi fordulat előkészítője volt. A CELU magában foglalja a vékony etiópiai munkásréteget, de a tisztviselőket is, akik korábban erősen kapcsolódtak a császári rezsimhez.

Már a múlt év őszén sürgette a szakszervezeti központ,

lás nehéz viszonyai között, nem beszélve az aszályról, a hagyományos etiópiai külgazdasági érdekek változásairól, szinte természetes, hogy drágultak az élelmiszerek. Ennek a meg nem értése vezetett oda, hogy a szakszervezeti mozgalom *kispolgári* elemei sztrájkra vették rá a munkásság egy részét. A kormány válaszként *rendkívüli állapotot* hirdetett a fővárosban és környékén. Ezzel *törvényen kívül* helyezte a munkabeszüntetést, a hadsereg felhatalmazást kapott letartóztatásokra és házkutatásokra. Végeredményben sikerült megszüntetniük a sztrájkot, leleplezni „az önző érdekektől vezérelt személyeket", akik félrevezették a munkásokat. A kormány közleménye megállapította: *„A forradalmi folyamatot nem fogják sztrájkok félbeszakítani".*

Aligha várhatta bárki, hogy az etiópiai forradalom évfordulója csak diadalmenetszerű tüntetés és színes bankett legyen. S aligha várható, hogy az ellentmondások, amelyek közül csak néhányat említettünk, további feszültséget és nehézséget ne okozzanak.

K. I.

